

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์

Academic MCU Buriram Journal

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 (2568) : มกราคม-เมษายน • Vol. 10 No. 1 (2025) : January– April 2025

» ISSN 2651-1150 (Print)
ISSN 2985-010X (Online)

AMBJ

MCU

BR

วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Buriram Buddhist Collage, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Approved by TCI during 2020 - 2024

AMBJ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
Academic MCU Buriram Journal

ปีที่ 10 ฉบับที่ 1 ประจำเดือน มกราคม - เมษายน 2568

Vol. 10 No. 1 (January– April 2025)

กำหนดการเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ

ฉบับที่ 1 มกราคม – เมษายน

ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม

ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม

วัตถุประสงค์

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัยของคณาจารย์ นิสิตและบุคลากรทั่วไปในสาขาวิชา ดังต่อไปนี้

1. สาขาวิชาด้านครุศาสตร์ ศีลศาสตร และจิตวิทยา
2. สาขาวิชาด้าน รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
3. สาขาวิชาด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

บทความแต่ละบทความที่จะได้รับการตีพิมพ์ต้องผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กลั่นกรองบทความวารสาร 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้นิพนธ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้นิพนธ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้นิพนธ์อื่น ที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้นิพนธ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อนพร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

เจ้าของ: สำนักวิชาการ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ 281 หมู่ 13 ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000
โทรศัพท์ 08 97102920, 06 4946 1595
E-mail: ambj.mcu@gmail.com
<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index>

คณะกรรมการที่ปรึกษา (Advisors)

พระพรหมบัณฑิต, ศ.ดร.	ที่ปรึกษาอธิการบดี
พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.	อธิการบดี
พระธรรมวชิรสุตาภรณ์, ดร.	เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
พระเทพปวรเมธี, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
พระปัญญาวชิรบัณฑิต, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
พระเทพวัชรจารย์, รศ.ดร.	คณบดีคณะพุทธศาสตร์
พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.	คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
พระสุนทรธรรมเมธี, ดร.	รองเจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์
พระศรีปริยัติธาดา, ผศ.	ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์
พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.	ผอ.หลักสูตร พธ.ม. สาขาวิชาปรัชญา
รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุยะพรหม	รองอธิการบดีฝ่ายกิจการทั่วไป

บรรณาธิการ (Chief Editor)

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัท จารุเมธีชน

ผู้ช่วยบรรณาธิการ (Assistant Editor)

นายมงคล สอนไธสง

กองบรรณาธิการ (Editorial Board)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พระมหาถนอม อานนโท, ดร.
พระมหาพจน์ สุวโจ, ผศ.ดร.
พระมหาไสว สิริปัญญา, ผศ.ดร.
ผศ.ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน
ดร.ภัฏขวัชร สุขเสน

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยงานภายนอก

ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
รองศาสตราจารย์ ดร.อุดมพร ชื่นไพบูลย์
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริกิจจนาภรณ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิวัฒน์ โพธิ์सान
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัมภีรภาพ อินทะนุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุเทน วัชรชีโนรส
ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู

มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยรามคำแหง
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์

ผู้ทรงคุณวุฒิภายใน

พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร.
พระวชิรภิกขิตบัณฑิต, รศ.ดร.
พระเมธีวัชรบัณฑิต, ศ.ดร.
พระปัญญาวัชรบัณฑิต, รศ.ดร.
พระครูศรีปัญญาวิกรม, ผศ.ดร.
พระมหาพจน์ สุวโจ, ผศ.ดร.
พระครูสังฆรักษ์จักรกฤษณ์ ภูริปัญโญ, ผศ.ดร.
พระครูปริยัติปัญญาโสภณ, ผศ.ดร.
พระมหาเอกพันธ์ วรรณมณญ, ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.สมภาร พรหมทา
รองศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร ชาบุตรบุนทริก
รองศาสตราจารย์ ดร.สิน งามประโคน
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศักดิ์ ทองทิพย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อุทัย สติมัน
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์ ชันแก้ว
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รุ่งสุริยา หอมวัน
ดร.ภัทรวัชร สุขเสน

[illegible]

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน
รองศาสตราจารย์ ดร.โสวิทย์ บำรุงภักดิ์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปรีชา ปาโนรัมย์
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิวัช ศรีโกคางกุล
รองศาสตราจารย์ ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก
รองศาสตราจารย์ ดร.อัศรพล เนื้อไม้หอม
รองศาสตราจารย์ ดร.วีระชัย ยศโสธร
รองศาสตราจารย์ ดร.มนตรี วิวาท์สุข
รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญวัฒน์ โพธิ์सान
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง
รองศาสตราจารย์ ดร.ฉลอง พันธจันทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาริชาติ บัวเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ
รองศาสตราจารย์ ดร.พรสวรรค์ ศิริภักย์นาคมน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยพายัพ
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

รองศาสตราจารย์ ดร.รัตนะ ปัญญาภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.หอมหวล บัวระภา
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุญรอด บุญเกิด
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คัมภีรภาพ อินทะนุ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สถาพร วิชัยรัมย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุขตาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กฤตยากร ลดาวัลย์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สิริรัตน์ นาคิน
ดร.พิสุทธิพงศ์ เอ็นดู

ดร.สិวัณณ์ กฤษณสุวรรณ
ดร.วิมลพร สุวรรณแสนทวี
ดร.ชัยพนธ์ จันทวงศ์เดือน
ดร.สุวัฒน์ อาษาสิงห์
ดร.สงวน หล้าโพนทัน
ดร.ธงไชย สุขแสวง

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
มหาวิทยาลัยบูรพา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน
วิทยาเขตสุรินทร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

บันทึกข้อมูลและพิสูจน์อักษร: มงคล สอนไธสง

ออกแบบปก: มงคล สอนไธสง

พิมพ์ที่: บริษัท ไอฟรินท์ แอนด์ เทคโนโลยี (ไทยแลนด์) จำกัด
433/8-9 ถ.จิระ ต.ในเมือง อ.เมือง จ.บุรีรัมย์ 31000

ถ้อยแถลงบรรณาธิการ

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ (Academic MCU Buriram Journal) ดำเนินการเผยแพร่ผลงานวิชาการ และงานวิจัยของนักวิชาการ ทั้งภายในและภายนอก ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ และกลยุทธ์ของมหาวิทยาลัย คือ การผลิตบัณฑิตและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิ รวมทั้งส่งเสริม การวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนา และศาสตร์สมัยใหม่ให้มีการเผยแพร่ผลงานในระดับชาติ และนานาชาติ ตามตัวบ่งชี้คณะกรรมการอุดมศึกษาขององค์ประกอบที่ 2 ว่าด้วยการวิจัย นอกจากนี้การจัดทำวารสารนี้มีความสอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาในด้านการเรียนการสอน การวิจัย การบริการวิชาการ และการจัดการความรู้ โดยเป็นระบบการประเมินบทความจากผู้ทรงคุณวุฒิ จากหลากหลายสถาบัน ตามเกณฑ์มาตรฐาน

ในนามคณะผู้จัดทำวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกรูปทุกท่าน ทั้งในส่วนวิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์และภายนอก รวมถึงนักวิชาการในสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ ที่ส่งเสริมสนับสนุนการจัดทำวารสารวิชาการนี้ ทำให้การขับเคลื่อนงานวิชาการเดินหน้าต่อไปด้วยความมั่นคงและยั่งยืน พร้อมนี้ขอขอบพระคุณเจ้าของบทความทุกท่านที่ได้มอบความไว้วางใจให้วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ได้มีส่วนในการเผยแพร่ผลงานของท่านสู่สาธารณชน

รองศาสตราจารย์ ดร.เอกฉัตร จารุเมธีชน
บรรณาธิการ

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความวารสารฉบับนี้
ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของบรรณาธิการ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย: Research Article

- การศึกษาเปรียบเทียบสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน

A Comparative Study of Proverbs That Guide Male in Thai and Chinese

Jinghua Xia, ขนิษฐา ใจมโน และบุญเหลือ ใจมโน

Jinghua Xia, Kanita Chaimano and Boonluea Chaimano

1
- การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและการคิดวิเคราะห์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด

Development of Reading Comprehension and Analytical Thinking Skills for Grade 6

Students Using the 4MAT Learning Approach with Mind Maps

ยอดทอง บรรพตาธิ, ระพิน ชูชื่น และรุจิรา ศรียันต์

Yodtong Banpatathi, Rapin Chuchuen and Rujira Sriyun

14
- สภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ ของผู้บริหารโรงเรียน

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

State of Academic Administration on the Development of Learning Processes in the

New Era of School Administrators under the Office of the Ubon Ratchathani Primary

Education Service Area 5

ศุภลักษณ์ โกตา, สมฤทัย เต่าจันทร์ และชวนคิด มะเสนะ

Suphalaksana Kota, Somrutai Taochan and Chuankid Masena

27
- ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหว

และการนำเสนอของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

Results of Project-based Learning Management with Applications in Creation Animations

and Presentations Subject of the Vocational Certificate Students Level

พนิดา เทศจันทึก และศิริพร พึ่งเพชร

Phanida Thetchanthuek and Siriporn Puengpetch

42
- ทศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4

ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

Public Attitudes Toward Public Service Based on Four Principles of Sangahavatthu by

Sa Khu Subdistrict Administrative Organization, Suwannaphum District, Roi Et Province

จุฑารัตน์ วลัยศรี และพระครูปลัดสุริยะ ชวนปญโญ

Jutharat Walaisri and Phrakhrupalad Suriya Chavanapanyo

57

- การบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด 69
The Integration of Five Precepts for Living Quality Improvement Based on the Sufficiency Economy of People in Mueang Suang Subdistrict Municipality, Mueang Suang District, Roi Et Province
ทรงยศ ไชยรัตน์ และพระครูปลัดสุริยะ ชวนปญโญ
Thatsayu Chaiyarat and Phrakhrupalad Suriya Chavanapanyo
- การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักฆราวาสธรรม ของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ 81
The Development of Operational Potential Based on the Gharavasadhamma of Personnel in Private Shipping Company, Kalasin Province
พศุทธิ์พัฑฒ์ มงคลสุทธิกุล และพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า
Phasutthup Mongkolsutthikul and Pornpimol Pochailar
- เฉี่ยวพี:วรรณกรรมบันทึกทางวัฒนธรรมของชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทย 95
Qiao Pi, a Literary Record of the Culture of the Teochew Chinese in Thailand
Ma Zekai และชนิษฐา ใจมโน
Ma Zekai and Kanita Chaimano
- การพัฒนาทักษะการสร้างคำภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่องการสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ 110
The Development of Thai Word Formation Skill by using the Creative Language Activities Toward Word Formation for Foreign Students, Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University
ปิยมาศ มาวงศ์
Piyamas Mavong
- การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด 122
Applying the Principle of Four Paths to Accomplishment of Personnel Operations of Local Government Organization Thawat Buri District, Roi Et Province
นราภรณ์ วนนิมพวงศ์ และพระครูกิตติวราทร
Naraporn Vainiyompong and Phrakhrukittiwarathon
- การใช้ชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช ที่สอนโดยการสาธิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 137
Using the Teaching Kit in the Plant Propagation Subject by Demonstration for Mathayomsuksa 1st
ชัยนะรินทร์ ทับมะเร็ง, วีรพล ดิงหวัง, ภัทรดนัย พุดมภิบูรณ์ และสิริกกร คงทน
Chainarin Tubmareng, Weerapon Tingvung, Patthanai Putphiboon and Sirikorn Kongthon

- การจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุ เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์
ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 151
Organizing Creative Art Activity Experiences from Materials to Promote Spatial
Abilities of Early Childhood Children. Kindergarten Year 1
เตือนใจ ผางคำ และสุพาภรณ์ เข้มมา
Tuenjai Phangkham and Supaporn Khemma
- ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งต่อการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัด
กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก 162
Digital Leadership of School Administrators Affecting Academic Administration in
Schools Under Bangkok Metropolitan Eastern Bangkok Group
จิรารัตน์ ณ น่าน และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์
Chirarat Na Nan and Ganratchakan Lertamornsak
- ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งต่อองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 175
Digital Leadership of Administrator Affecting Educational Innovative Organization under
the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi 2
พิมพ์ทอง พัฒนาประพันธ์ และสุทธิพงศ์ บุญผดุง
Pimtong Pattanaprapan and Suttipong Boonphadung
- ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 190
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2
Leadership of School Administrators that Affecting Academic Administration
in the 21st century the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi 2
สุดารัตน์ ดั่งชัยภูมิ และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์
Sudarat Dungchaiyaphum and Ganratchakan Lertamornsak
- ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งต่อความสำเร็จ ของโรงเรียนมาตรฐานสากล 203
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานี
Strategic Leadership of Administrators Affecting Success of World Class Standard
Schools Under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office
ภัทรวดี สิริบุตร และวิภาดา ประสารทรัพย์
Phattharawadee Seerabut and Wipada Prasansaph
- การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกัน 216
และบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด
The Integration of The Seven Principles of Aparihaniyadhamma with the Pubilc
Participation in Disaster Prevention and Mitigation by the Yang Kham Subdistrict
Administrative Organization, Phon Sai District, Roi Et Province
วุฒิไกร ใจภักดี และเวชสุวรรณ อาจวิชัย
Wuttikal Chaiphakdi and Wedsuwan Ardwichai

- การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง 232
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร
An Evaluation of Promoting Student's Moral Projection in the United Campus
Muang Song Khlong of the Secondary Educational Service Area Office Kamphaeng Phet
มณธิชา วงษ์น้อย และประจบ ขวัญมัน
Monthicha Wongnoi and Prajob Khwanmun

- การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ 246
การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3
The Study of Guidelines for Developing Sustainable Leadership for Educational
Institution Administrators Under the Jurisdiction of the Kalasin Primary Educational
Service Area Office 3
ณรงค์ กุดแกลง และอมร มะลาศรี
Narong Goodtalang and Amorn Malasri

- การพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีน โดยใช้สื่อประสม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 261
A Development of Chinese Reading Comprehension Curriculum Using Multimedia
for Grade 10 Students
สุชาร์ตน์ ภัทรภาคิน และปริญญภาส สีทอง
Sucharat Phattaraphakin and Parinyapast Seethong

- การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : 276
โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Promoting and Developing the Competency of Buddhist Teachers according to
the 4 Brahmavihara Principles : A Case Study of the Sunday Buddhist School at
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
พระเจษฎา จิตตกาโร (อุตะมะชะ), สมชัย ศรีนอก และสุรัชย์ แก้วคุณ
PhraJetsada Jittgaro (Autamacha), Somchai Srinok and Surachai Kaewkoon

- The Development of English Reading Comprehension Exercises Based on 290
CEFR and Murdoch Integrated Approach (MIA) for Mathayomsuksa 2 Students
at Princess Chulabhorn Science High School Chiang Rai
การพัฒนาแบบฝึกการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามกรอบ CEFR และ Murdoch Integrated
Approach (MIA) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย
เชียงใหม่
Pimpawan Kanthakhiao, Sudarat Payaprom and Somlak Liangprayoon
พิมพ์วรรณ กันทะเขียว, สุชาร์ตน์ พญาพรหม และสมลักษณ์ เลี้ยงประยูร

- **บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด 303**
The Integration of Theravada Buddhist Philosophical Principles in The Personal Development of Higher Education Students in Roi Et Province
พระเด่นชัย ยโสธโร (สุขพิพัฒน์) และอุทัย กมลสิลป์
PhraDenchai Yasotharo (Sukpipat) and Uthai Kamolsilp
- **บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษก ของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 315**
The Integration of Theravada Buddhist Philosophy in the Theraphisek Ceremony (Consecration Ritual to Confer Monastic Titles) of the Sangha in Northeastern Thailand
พระมหาเอนก อมรเวช (มูมณี) และอุทัย กมลสิลป์
Phramahaanek Amornwecho (Moonmanee) and Uthai Kamolsilp
- **รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท 328**
The Model of the Social Development of the Kammatthana Forest Monks of the Line of Luang Pu Man Phurithatto according to Theravada Buddhist Philosophy
พระอาภากร กल्याณธมโม (ไชยคำมี) และพระเทพวชิรวิมล
PhraApagorn Kalyanadhammo (Chaicummee) and Phrathepvajirawimon
- **Cultivation of 9 Good Values: Review of Knowledge Creation and Research Guidelines on 340**
the 9 Good Values of Thai Society in the Future
การปลูกฝังค่านิยม 9 ดี : การทบทวน การสร้างองค์ความรู้และแนวทางการวิจัยด้านค่านิยม 9 ดีของสังคมไทยในอนาคต
Phrakhru Sumethchandhasiri

บทความวิชาการ: Academic Article

- **แนวโน้มของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ส่งผลต่อการใช้บริการสายการบินในประเทศไทย 354**
Trends of Chinese Tourists and Their Impacts on Airline Service in Thailand
พานิดา รักกลิ่น, จักรวรรดิ์ หล้าเพชร, ดุลลเดช แสนวิเศษ, ศรัญญู เลิศนุวัฒน์ และวีระพันธ์ ช่วยประสิทธิ์
Panida Rakklin, Jakkawat Laphet, Dultadej Sanvises, Saranyoo Lertnuwat and Weerapan Chuayprasit
- **การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อปรับพฤติกรรมในสังคมยุคดิจิทัล 367**
Practicing Vipassana Meditation in the Way the Four Mindfulness Principles for Personality Refinement in the Digital Society
พระครูวิศาลชัยธรรม (ฉัตรชัย คเวสโก)
PhrakruWisalchaiyadham (Chatchai Kavesako)

- การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวพระพุทธศาสนา 382
Caring for Terminally Ill Patients according to Buddhist Principles
พระปลัดราชันย์ ปสนนจิตโต
Phrapaladrachan Pasannajitto

- มารยาทการบริโภคอาหารตามหลักเสขียวัตถ 394
Food Etiquette according to Sekhiyavattas
พระครูโกศลสมาธิวัตร, ภักขวัชร สุขเสน, พระปลัดกิตติ ยุตติธโร, พระครูศรีปรีชากร
และพระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒนโณ
Phrakhrukosolsamativat, Phatchavat Suksen, Phrapaladkitti Yuttiharo,
Phrakhrusripreechakon and Phrakrubaidika Weang Kitiwannon

บทวิจารณ์หนังสือ: Book Review

- ปฏิจจสมุปบาท 402
Paṭiccasamuppāda
พระอธิการคติ กตปุญโญ (ไชยวงศ์) และสิทธิโชค ปาณะศรี
Phraathikankhati Katapunyo (Chaiyawong) and Sitthichok Panasree

- พระแก้วมรกตของไทย 410
พระมหาธงชัย วณณวีโร (วรรณวีระ)
Phramaha Tongchai Wannavero (Wannawira)

- กฎิน: ตามนัยแห่งพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา 421
พระครูโสภณธรรมวิสิฐ (ภูริวิศิษฐ์ สณญโต)
PhraKhruSoponThammavisit (Purivisit Sanyato)

- หลักแม่บทของการพัฒนาตน 431
Basic Principles of Self Development
พระครูสมุห์มหิตธิสักร์ ฐิตธมฺโม (จันทสุวรรณณี) และสิทธิโชค ปาณะศรี
Phrakhrusamu Mahitthisak Thitathummo (Chantasuwantanee) and Sitthichok Panasree

- พระอรหันต์ คือใคร 441
Who is an Arahant?
พระครูวิศาลชัยธรรม (ฉัตรชัย คเวสโก) และพระครูโฆสิตวัตนานุกูล
PhrakruWisalchaiyadham (Chatchai Kavesako) and Phrakru Kositwattananukul

■ ไตรลักษณ์ในควอนตัม

454

Three Characteristics in Quantum

พระปลัดราชันย์ ปสนนจิตโต และสิทธิโชค ปาณะศรี

Phrapaladrachan Pasannajitto and Sitthichok Panasree

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์

467

คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

468

การศึกษาเปรียบเทียบสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน A Comparative Study of Proverbs That Guide Male in Thai and Chinese

Jinghua Xia, ขนิษฐา ใจมโน และบุญเหลือ ใจมโน
Jinghua Xia, Kanita Chaimano and Boonluea Chaimano
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Faculty of Humanities and Social Sciences, Lampang Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: jinghuaxia813@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบคำสอนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน 2) ศึกษาค่านิยมชายไทยและชายจีนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน โดยมีเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ การรวบรวมเอกสารและหนังสือ การวิเคราะห์และเปรียบเทียบเนื้อหา สุภาษิตสอนชายของไทยได้รวบรวมจากหนังสือ 3 เล่ม สุภาษิตสอนชายของจีนได้รวบรวมจากหนังสือ 3 เล่ม และสุภาษิตสอนชายของไทยได้รวบรวมจากหนังสือ 44 สุภาษิต สุภาษิตสอนชายของจีนได้รวบรวมจากหนังสือ 82 สุภาษิต

ผลการวิจัยพบว่า

1. สุภาษิตสอนชายของไทยและจีนมีคำสอนทั้งที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน โดยมีความเหมือนกันน้อยกว่าที่จะแตกต่างกัน คำสอนที่เหมือนคล้ายคลึงกันที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน มี 11 คำสอน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรอบคอบ คักดีศรี ความเป็นตัวของตัวเอง การเลือกคู่ครอง การรักครอบครัว ความอดทน ความขยัน ความเสียสละ การปกป้องประเทศ และความทะเยอทะยาน ส่วนคำสอนที่แตกต่างกัน ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีนมากถึง พบในสุภาษิตสอนชายของไทยแต่ไม่พบในสุภาษิตสอนชายของจีนมีจำนวน 27 คำสอน และพบในสุภาษิตสอนชายของจีนมีจำนวน 25 คำสอน

2. ค่านิยมชายไทยและชายจีนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีนได้เห็นว่า ค่านิยมมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรม วิถีชีวิต และมุมมองความคิดของคนในแต่ละสังคม การศึกษาค่านิยมชายไทยและชายจีนผ่านคำสอนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความคาดหวังของสังคมไทยและจีนที่ปรารถนาให้ “ผู้ชาย” มีและเป็นอย่างไร และช่วยให้เห็นถึงทั้งความเหมือนและความแตกต่างในการมองเห็นคุณค่าของความเป็นชายในแต่ละประเทศ โดยสังคมมุ่งหวังให้ “ชายไทย” ประพฤติตนอยู่ในความดี ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความวิริยะ อุตสาหะ ในขณะเดียวกันให้มีความรัก

และความสามัคคี ตลอดจนการมีศักดิ์ศรีในตนเอง ส่วน “ชายจีน” มุ่งเรื่องความวิริยะ อุตสาหะ มาเป็นอันดับต้น ๆ การสร้างความมั่นคงในชีวิต มีความซื่อสัตย์ ทะเยอทะยาน รักชาติ ครอบครัว ตลอดจนรักศักดิ์ศรีของตนเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า คำสอนเรื่อง “ศักดิ์ศรี” และคำสอนเรื่อง “ความขยัน” ล้วนเป็นค่านิยมที่ทั้งไทยและจีนให้ความสำคัญ

คำสำคัญ: ค่านิยม, คำสอน, ชายไทย, ชายจีน, สุภาษิตสอนชาย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare the teachings embedded in Thai and Chinese proverbs that guide male behavior, and 2) to examine the values of Thai and Chinese men as reflected in these proverbs. The research tools are collection of documents and books, content analysis and comparison. The materials of Thai proverbs that guide male come from three books, and the materials of Chinese proverbs that guide male come from three books, resulting in 44 Thai proverbs for teaching men and 82 Chinese proverbs for teaching men.

The research result found that:

1. There are many similarities and differences in the teachings found in Thai and Chinese proverbs guiding male behavior, with the differences outweighing the similarities. Specifically, 11 teachings were identified as similar or comparable between the two languages, while Thai proverbs contained 27 unique teachings and Chinese proverbs included 25.

2. The values of Thai and Chinese men as reflected in the proverbs demonstrate the critical role that values play in shaping individuals' behavior, lifestyles, and perspectives within different societies. By analyzing the teachings in Thai and Chinese proverbs, the study highlights the expectations of Thai and Chinese societies regarding what men should aspire to be. Thai society expects Thai men to exhibit good behavior, adhere to the principles and teachings of Buddhism, be diligent, foster love and unity, uphold dignity, assume responsibility, and possess a sense of honor and shame. In contrast, Chinese proverbs emphasize values such as dignity, honor, perseverance, establishing a stable family and livelihood, honesty, ambition, patriotism, love for family, and a sense of responsibility. Both Thai and Chinese societies place

significant value on the teachings of "dignity" and "perseverance," indicating that these are universally important values shared by both cultures.

Keywords: Values, Teachings, Thai Men, Chinese Men, Proverbs That Guide Male

1. บทนำ

สังคมและวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แยกจากกันไม่ได้เปรียบเทียบเหมือนเหรียญที่มีสองด้าน “สังคม” หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันในพื้นที่ใดบริเวณหนึ่งมาเป็นเวลานานจนมีความรู้สึกว่าเป็นพวกพ้องเดียวกัน และมีภาษา ตลอดจนขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรม วิถีชีวิตร่วมกันเป็นแบบอย่างเดียวกัน ในขณะที่คำว่า “วัฒนธรรม” หมายถึง บรรดาขนบธรรมเนียม ประเพณี ภาษา และทุกสิ่งทุกอย่างที่คนในสังคมนั้นสร้างขึ้นมาเพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกัน ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า หากไม่มีสังคม วัฒนธรรมก็ย่อมไม่มีเช่นกัน ทั้งสองอย่างเป็นสิ่งที่อยู่คู่กัน ไม่สามารถแยกออกจากกันหรือขาดสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ สังคมไทยและสังคมจีนก็เช่นเดียวกัน แต่ละประเทศต่างมีสังคมและวัฒนธรรมเป็นของตนเอง โดยอาจมีทั้งส่วนที่เหมือนกัน ส่วนที่คล้ายคลึงกัน และส่วนที่แตกต่างกัน (พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร, 2538)

ภาษาเป็นสมบัติของมนุษย์ โดยที่มนุษย์ใช้ภาษาเป็นเครื่องมือเพื่อการสื่อสารทำความเข้าใจ และแลกเปลี่ยนอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดระหว่างคนในสังคมเดียวกัน ดังนั้น ทุกสังคมจึงจำเป็นต้องมีภาษา นอกจากความสำคัญของภาษาในอันที่เป็นเครื่องมือสำหรับการสื่อสารแล้ว ภาษายังสามารถสะท้อนมโนทัศน์ ความคิด ความเชื่อ และวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี ยิ่งไปกว่านั้น ภาษายังเป็นแหล่งสะสมและสะท้อนภูมิปัญญาที่มีคุณค่าของมนุษย์ (สิริวรรณพิชา ธนจิราวัฒน์, 2558) ภาษาไทยและภาษาจีนมีลักษณะของภาษาที่ใช้ในการสื่อสารที่เราเรียกว่า สำนวน สุภาษิต คำพังเพย เพื่อนำมาใช้ในการสื่อความระหว่างผู้พูดกับผู้ฟังที่ส่วนใหญ่มักจะเป็นคนในสังคมเดียวกัน เพราะจะสามารถเข้าใจความหมายแฝง และมโนทัศน์ที่มีความหลากหลาย การใช้สำนวน สุภาษิต และคำพังเพยทำให้เกิดความรู้สึกน่าเชื่อถือ และการที่ต้องตีความความหมายแฝงทำให้การสอนมีความอ่อนโยน ผู้ฟังจะไม่รู้สึกเหมือนถูกสอนถูกตำหนิหรือถูกว่ากล่าวตักเตือน (LI MENGDI, 2562)

คำว่า “สุภาษิต” ในภาษาจีนมีคำไว้อัยคือคำว่า “谚语” โดยหมายถึง ถ้อยคำ คำกล่าวที่เป็นคำสอนหรือคติสอนใจที่สามารถนำไปใช้ได้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ สุภาษิตเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญซึ่งมีอยู่ในทุกกลุ่มชนโดยผู้รู้หรือคนรุ่นก่อนของกลุ่มชนนั้น ๆ ได้นำความรู้ ความคิด ตลอดจนประสบการณ์ไว้อบอกกล่าว ตักเตือน สั่งสอนหรือไว้ฝึกฝนปัญญาคนร่วมสมัยและคนรุ่นหลังเพื่อให้รู้เท่าทันชีวิตทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุขราบรื่น รวมทั้งเกิดดุลยภาพในความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ (บุญเสริม ฤทธาภิรมย์, 2524)

เพศของมนุษย์ถูกแบ่งออกเป็นสองเพศตามเพศกำเนิด ได้แก่เพศเพศชาย (男/男性) และเพศหญิงซึ่งแต่ละเพศมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่เท่าเทียมกัน แต่ส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญของผู้ชายเนื่องจากเป็นเพศที่มีความแข็งแรงมีภาระกำลังมากควรทำหน้าที่ปกป้องคุ้มครองสังคม สังคมจึงยกย่องผู้ชายในฐานะบทบาทของผู้คุ้มครอง ส่วนผู้หญิงนั้นเป็นเพศอ่อนแอ มีความนุ่มนวลละเอียดอ่อน ผู้หญิงจึงทำหน้าที่สร้างความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว และอบรมเลี้ยงดูบุตรเท่านั้น สุภาชิต ส่วนใหญ่จึงเน้นไปที่ผู้ชายเป็นหลัก

สุภาชิตสอนชาย 教导男性的谚语 เป็นการอธิบายหรือสรุปคุณลักษณะหรือพฤติกรรมอันพึงประสงค์ที่ผู้กล่าวต้องการให้ข้อคิดสอนหรือถ่ายทอดความรู้ ทางวัฒนธรรมหรือสังคมที่แสดงถึงการแบ่งแยกบทบาททางเพศในกระบวนการการเรียนรู้ โดยมักจะอ้างถึงวัฒนธรรมและคติพจน์ที่มีต่อการสอนและการประยุกต์ใช้ความรู้แก่ผู้ชาย วัฒนธรรมและคติพจน์ดังกล่าวล้วนเป็นที่ยอมรับและเกิดจากประสบการณ์ในอดีตของประชากรผู้ชายที่มีบทบาทสำคัญในทางสังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้ ยังมีความแตกต่างกันระหว่างสุภาชิตสอนชายของไทยและจีน (墨香斋 (Mo xiangzhai), 2558)

ดังนั้น ผู้วิจัยต้องการที่จะศึกษาเปรียบเทียบว่าสุภาชิตสอนชายไทยและสุภาชิตสอนชายจีนว่าความหมายของสุภาชิตสอนชายมีความเหมือนหรือความแตกต่างกันอย่างไร ผลการวิจัยนี้จะทำให้เข้าใจมุมมองมโนทัศน์ และค่านิยมของไทยและจีนที่มีต่อผู้ชายว่ามีความเหมือนหรือความคล้ายคลึงกันอย่างไร อีกทั้งได้เรียนรู้ว่าผู้ชายไทยและผู้ชายจีนมีคุณธรรม พฤติกรรม และบทบาทหน้าที่อะไรบ้างในสังคมทั้งในอดีตและปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคำสอนที่ปรากฏในสุภาชิตสอนชายของไทยและจีน
2. เพื่อศึกษาค่านิยมชายไทยและชายจีนที่ปรากฏในสุภาชิตสอนชายของไทยและจีน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มีระเบียบวิธีวิจัย ดังนี้

3.1 ขั้นรวบรวมข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยศึกษาค้นหาความรู้เกี่ยวกับสุภาชิตสอนชายของไทยและจีน เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาและการคัดเลือกหนังสือเพื่อใช้ในการวิจัย ศึกษาโครงสร้างรูปแบบและความหมายของสุภาชิตสอนชายของไทยและสุภาชิตสอนชายของจีน และรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสุภาชิตสอนชายของไทยและจีน

2. รวบรวมสุภาชิตสอนชายของไทยที่ปรากฏในหนังสือ 3 เล่ม ได้แก่ ภาชิตคำพังเพย สำนวนแบบฉบับราชบัณฑิตยสถาน (แก้ไขเพิ่มเติม) ครั้งที่ 11 พ.ศ. 2545 ภาชิตคำพังเพย สำนวนแบบฉบับราชบัณฑิตยสถาน พิมพ์ครั้งที่ 17 พ.ศ. 2561 และหนังสือ

ความหมายสุภาษิตไทย (泰国谚语释注-杨丽周) พ.ศ. 2558 และสุภาษิตสอนชายของจีน 3 เล่ม ได้แก่ หนังสือการรวบรวมสุภาษิต (谚语大全-陈慧君) พ.ศ. 2557 หนังสือสุภาษิตและคำพังเพยจีนฉบับสมบูรณ์ (中华谚语歇后语全书-崔建林) พ.ศ. 2550 และหนังสือสุภาษิตจีนฉบับสมบูรณ์ (中华谚语大全-墨香斋) พ.ศ. 2558 ได้ข้อมูลจากหนังสือ 6 เล่มนี้ เป็นข้อมูลอย่างชัดเจนและมีประโยชน์

3.2 ขั้นศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลสุภาษิตสอนชายของไทยและจีนมาวิเคราะห์เปรียบเทียบหาความเหมือนและความแตกต่างของความหมายของคำสอน และค่านิยมของสุภาษิตสอนชายไทยและจีน นำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาวิเคราะห์ และมีตารางประกอบเพื่อให้เห็นความเหมือนและความแตกต่างในประเด็นต่าง ๆ ได้ชัดเจน

3.3 ขั้นสรุปและอภิปรายผล

1. นำผลที่ได้จากการศึกษามาสรุปเพื่อให้เห็นถึงความเหมือนและความแตกต่างของสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน และคำสอนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน
2. สรุปผล อภิปรายผล พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะ

3.4 ขั้นเสนอข้อมูลและการเผยแพร่

นำเสนอผลการศึกษา แบบพรรณนาวิเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

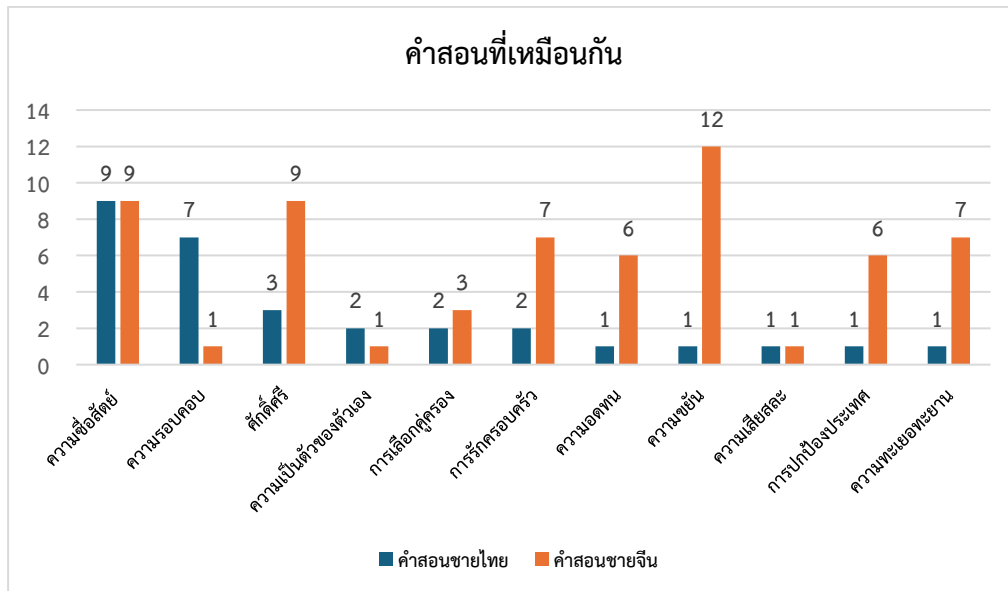
4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การศึกษาเปรียบเทียบคำสอนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์เป็น 3 ประเด็น ได้แก่ คำสอนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและของจีน การเปรียบเทียบคำสอนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและของจีน และค่านิยมชายไทยและชายจีนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน ผลการวิจัย แสดงให้เห็นว่า สุภาษิตสอนชายของไทยและจีนมีคำสอนทั้งที่เหมือนกัน และแตกต่างกัน โดยมีความเหมือนกันน้อยกว่าที่แตกต่างกัน

คำสอนที่เหมือนกันที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน มี 11 คำสอน ดังตารางที่ 1

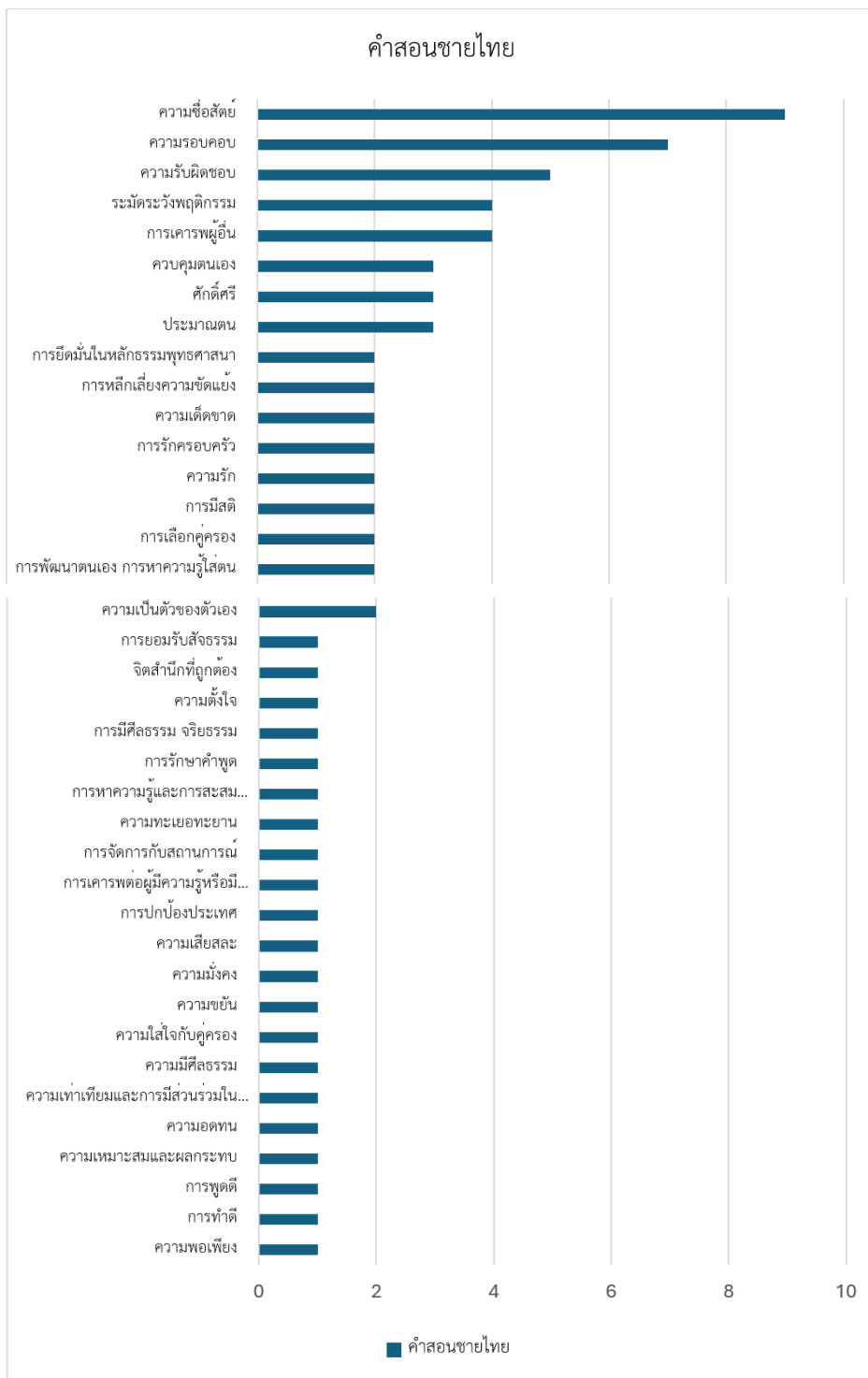
ตารางที่ 1 จำนวนความถี่ของคำสอนชาวไทยและจีนที่มีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกัน

จากตารางที่ 1 แสดงให้เห็นว่าคำสอนชายที่เหมือนกันระหว่างไทยและจีนพบ 11 คำสอน ได้แก่ ความซื่อสัตย์ ความรอบคอบ ศักดิ์ศรี ความเป็นตัวของตัวเอง การเลือกคู่ครอง การรักครอบครัว ความอดทน ความขยัน ความเสียสละ การปกป้องประเทศ และความทะเยอทะยาน

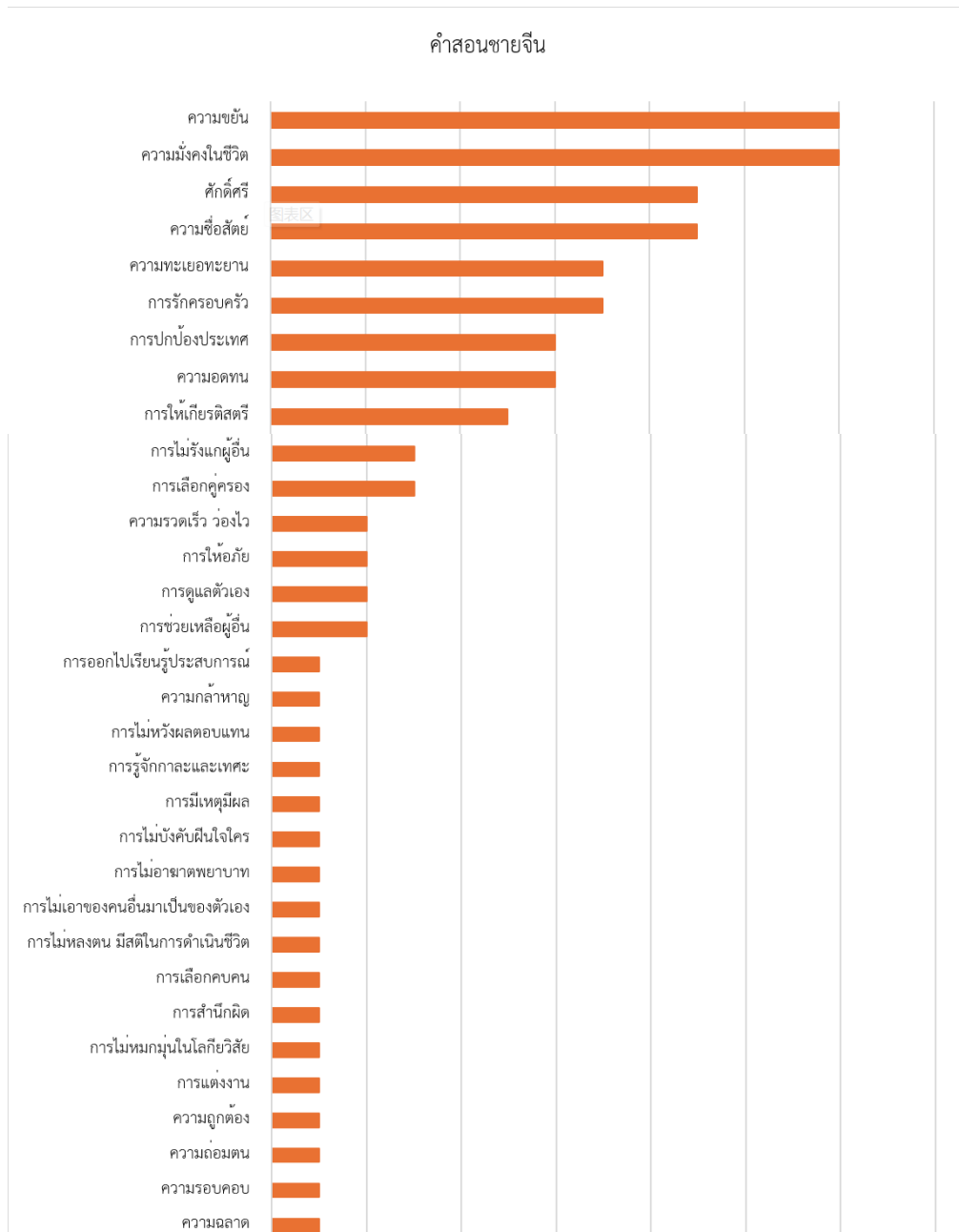
ตารางที่ 2 จำนวนความถี่ของคำสอนชาวไทย จำนวน 27 คำสอน

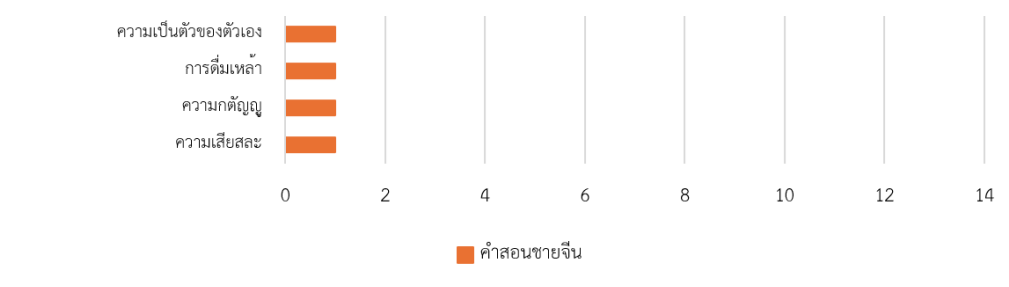

จากตารางที่ 2 แสดงให้เห็นว่า คำสอนที่แตกต่างกันปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน พบในสุภาษิตสอนชายไทย จำนวน 27 คำสอน คำสอนเรื่อง “ความซื่อสัตย์” มากที่สุด

ตารางที่ 3 จำนวนความถี่ของคำสอนชายจีน จำนวน 25 คำสอน

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่า สุภาษิตสอนชายของจีนพบ จำนวน 25 คำสอน คำสอนเรื่อง “ความมั่นคงในชีวิต” และคำสอนเรื่อง “ความขยัน” มากที่สุด

4.2 ศึกษาค่านิยมชายไทยและชายจีนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน
ได้สรุปว่า ค่านิยมมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรม วิธีชีวิต และมุมมองความคิดของคนในแต่ละสังคม การศึกษาค่านิยมชายไทยและชายจีนผ่านคำสอนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน จึงเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นความคาดหวังของสังคมไทยและจีนที่ปรารถนาให้ “ผู้ชาย” มีและเป็นอย่างไร คำสอนที่พบมาก 8 อันดับแรกในสุภาษิตสอนชายของไทย ได้แก่ คำสอนเรื่อง “ความซื่อสัตย์” คำสอนเรื่อง “ความรอบคอบ” คำสอนเรื่อง “ความรับผิดชอบ” คำสอนเรื่อง “การเคารพผู้อื่น” คำสอนเรื่อง “ระมัดระวังพฤติกรรม” คำสอนเรื่อง “ประมาณตน” คำสอนเรื่อง “ศักดิ์ศรี” และคำสอนเรื่อง “ควบคุมตนเอง” ส่วนคำสอนที่พบมาก 8 อันดับแรกในสุภาษิตสอนชายของจีน ได้แก่ คำสอนเรื่อง “ความขยัน” คำสอนเรื่อง “ความมั่นคงในชีวิต” คำสอนเรื่อง “ความซื่อสัตย์” คำสอนเรื่อง “ศักดิ์ศรี” คำสอนเรื่อง “ความทะเยอทะยาน” คำสอนเรื่อง “การปกป้องประเทศ” คำสอนเรื่อง “การรักครอบครัว” และคำสอนเรื่อง “ความอดทน”

การศึกษานี้ช่วยให้เข้าใจถึงความคาดหวังทางสังคมต่อผู้ชายในทั้งสองประเทศ และให้เห็นถึงทั้งความเหมือนและความแตกต่างในการมองเห็นคุณค่าของความเป็นชายในแต่ละประเทศ โดย สังคมมุ่งหวังให้ “ชายไทย” ประพฤติตนอยู่ในความดี ยึดมั่นในหลักธรรม คำสอนของพุทธศาสนา มีความวิริยะ อุตสาหะ ในขณะเดียวกันให้มีความรักและความสามัคคี ตลอดจนการมีศักดิ์ศรีในตนเอง ส่วน “ชายจีน” เน้นเรื่องความวิริยะ อุตสาหะมาเป็นอันดับต้น ๆ การสร้างความมั่นคงในชีวิต มีความซื่อสัตย์ ทะเยอทะยาน รักชาติ และครอบครัว ตลอดจนการรักศักดิ์ศรีของตนเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่า คำสอนเรื่อง “ความซื่อสัตย์” คำสอนเรื่อง “ศักดิ์ศรี” และคำสอนเรื่อง “ความขยัน” ล้วนเป็นค่านิยมที่ทั้งไทยและจีนให้ความสำคัญ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 จากการศึกษาเปรียบเทียบคำสอนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน พบว่า ทั้งสุภาษิตสอนชายของไทยและจีนสะท้อนความคาดหวังทางสังคมที่มองผู้ชายเป็นผู้นำครอบครัวและสังคม โดยมุ่งส่งเสริมลักษณะเช่น ความวิริยะ อุตสาหะ ความซื่อสัตย์ และการรักศักดิ์ศรี เพราะทั้งสองประเทศอยู่ในวัฒนธรรมตะวันออกที่มีแนวคิดปิตาธิปไตยเหมือนกัน สังคมไทยและสังคมจีนแม้ว่าจะเป็นประเทศที่จัดอยู่ในโลกตะวันออกที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี มุมมองความคิดแบบตะวันออกคล้ายกันในหลายประการ หากแต่ก็มีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นความแตกต่างทางด้านประวัติศาสตร์และความเป็นมาชาติพันธุ์ที่มีความหลากหลายและการบ่มเพาะวัฒนธรรม ประเพณีที่มีอัตลักษณ์ของตนเอง มีความเชื่อและการเคารพนับถือศาสนาที่แตกต่างกัน หรือแม้แต่วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ

ความแตกต่างในคำสอนสะท้อนบริบททางวัฒนธรรมและศาสนาที่ไม่เหมือนกัน เช่น สุภาษิตสอนชายของไทยมักผูกโยงกับหลักธรรมในพระพุทธศาสนา เช่น การเน้นความสงบเสงี่ยมและความสามัคคี ในขณะที่สุภาษิตของจีนให้ความสำคัญกับความทะเยอทะยาน ความรักชาติ และการสร้างความมั่นคงในชีวิต ซึ่งสะท้อนถึงวัฒนธรรมขงจื้อและปรัชญาชีวิตที่มุ่งเน้นบทบาทของชายในฐานะผู้ปกครองและผู้สร้างฐานะ คำสอน “ชายไทย” ที่เน้นให้ผู้ชายประพฤติตนอยู่ในความดี ยึดมั่นในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา มีความวิริยะ อุตสาหะ ในขณะเดียวกันให้มีความรักและความสามัคคี ตลอดจนการมีศักดิ์ศรีในตนเอง และคำสอน “ชายจีน” ที่เน้นเรื่องความวิริยะ อุตสาหะมาเป็นอันดับต้น ๆ การสร้างความมั่นคงในชีวิต มีความซื่อสัตย์ ทะเยอทะยาน ความรักชาติ และครอบครัว ตลอดจนการรักศักดิ์ศรีของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัญญพัชญ์ พรรณรัตน์ (2554) ที่ศึกษาเรื่อง "ความเป็นชายในนวนิยายของนิโคลัส สปาร์กส์" มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์การนำเสนอลักษณะความเป็นชายในนวนิยายแนวโรมานซ์ของนิโคลัส สปาร์กส์ ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะความเป็นชายที่พึงประสงค์คือ มีความอ่อนโยน มีศีลธรรม เป็นสุภาพบุรุษ ปฏิเสธความรุนแรง กดทับความปรารถนาทางเพศ แม้ว่าบทบาทของผู้ชายจะเปลี่ยนแปลงไป ให้ความสำคัญกับการเป็นผู้ชายที่ห่วงใยและรู้จักดูแลผู้อื่น แต่ในขณะเดียวกันความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงยังคงอยู่ใต้กรอบแนวคิดปิตาธิปไตยผู้ชายยังคงอยู่ในฐานะที่พึงพิงของผู้หญิง

5.2 จากการศึกษาค่านิยมชายไทยและชายจีนที่ปรากฏในสุภาษิตสอนชายของไทยและจีน พบว่า สังคมไทยและสังคมจีนมีความคาดหวังอย่างมากกับผู้ชายสูงเห็นได้จากสังคมไทยและสังคมจีนเป็นสังคม “ปิตาธิปไตย” หรือสังคมที่เอื้อให้ผู้ชายมีอำนาจหรือสิทธิเหนือกว่าเพศหญิง ไม่ว่าจะเป็นทางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา หรือแม้แต่ว่าการตัดสินใจต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน รวมถึงการให้คุณค่า การยกย่องเชิดชู “ความเป็นชาย” ในสังคมนั้น ๆ สังคมไทยและสังคมจีนมีหรือกำหนดค่านิยมไว้ให้ผู้ชายมาก สะท้อนให้เห็นได้

จากการปรากฏคำสอนที่ใช้สอนผู้ชายในเอกสารและงานวรรณกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน หนึ่งในนั้นคือ สุภาพิตสอนชาย

ปิตาธิปไตย (patriarchy) หรือแนวคิดชายเป็นใหญ่กำหนดบรรทัดฐานว่าผู้ชายคือศูนย์กลางของ สังคมมนุษย์ และแบ่งแยกความแตกต่างระหว่างชายหญิงเป็นสองขั้วโดยระบุว่าผู้ชายเป็นเพศที่เข้มแข็ง มีเหตุผล เป็นผู้นำ ส่วนผู้หญิงเป็นเพศที่อ่อนแอใช้อารมณ์ การเลี้ยงลูกเป็นหน้าที่เฉพาะของผู้หญิง จึงต้อง ตกเป็นรองและถูกจำกัดบทบาทเอาไว้ตามที่ผู้ชายต้องการ (พลากร เจียมธีรนาถ, 2554 อ้างใน ไกลรุ่ง ภู่ออนโสสม, 2563)

สุภะฉาน ศรีเอี่ยม และจันทร์ฤดี ภาคทอง (2563) ศึกษาวิจัยเรื่อง “วิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการที่ปรากฏในสุภาพิตสอนหญิง” มีวัตถุประสงค์ 2 ประการคือ เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการที่ปรากฏในวรรณคดีสุภาพิตสอนหญิง และเพื่อประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่าผลการวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการที่ปรากฏในวรรณคดีสุภาพิตสอนหญิง คือ ซื่อสัตย์สุจริต รักความเป็นไทย รักชาติศาสน์กษัตริย์ อยู่อย่างพอเพียง มุ่งมั่นในการทำงาน ใฝ่เรียนรู้ มีวินัย มีจิตสาธารณะ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีความแตกต่างจากคำสอนที่ใช้สอนชายที่พบในงานวิจัยนี้ สะท้อนให้เห็นได้เป็นอย่างดีว่าสังคมไทยและสังคมจินตาคาดหวังกับผู้ชายมากกว่าผู้หญิง

ประเทศไทยเป็นประเทศที่นับถือพระพุทธศาสนา ในสุภาพิตสอนชายจึงพบคำสอนที่เกี่ยวข้องกับคำสอนตามพระพุทธศาสนาจำนวนมาก เช่น “เห็นชายผ้าเหลือง ผ้าเหลืองร้อน” ในขณะที่ประเทศจีนเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีสุภาพิตที่เกี่ยวข้องกับความหลากหลาย เช่น สุภาพิตสอนชายที่เกี่ยวกับการดื่มเหล้า “见色不迷真君子, 见酒不饮非丈夫” ผู้ชายที่เห็นสาวงามและหักห้ามใจมีลุ่มหลง นับเป็นสุภาพบุรุษที่มีศีลธรรมสูงส่ง หากมีสุราไม่ร่ำไม่นับเป็นบุรุษที่แท้จริง” จากสุภาพิตสอนชายเหล่านี้เราสามารถเห็นถึงจุดที่สังคมและวัฒนธรรมของไทยและจีนมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างกัน ซึ่งยังทำให้เราเข้าใจถึงความแตกต่างระหว่างสมัยโบราณและสมัยปัจจุบันได้อีกด้วย อย่างไรก็ตาม ด้วยกาลเวลาและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม หากแต่ค่านิยมเหล่านี้ยังคงตกย้ำให้เห็นถึงมุมมอง ความคิด และความคาดหวังของสังคมที่มีต่อ “ชายไทย” และ “ชายจีน”

แม้สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลง แต่ค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับบทบาทและความคาดหวังของเพศชายยังคงถูกส่งต่อผ่านครอบครัว วัฒนธรรม และระบบการศึกษา สื่อและประเพณีต่าง ๆ ยังคงตกย้ำภาพลักษณ์ของความเป็นชายในลักษณะที่สอดคล้องกับแนวคิดดั้งเดิม เช่น การเป็นผู้ปกป้องครอบครัว การเสียสละเพื่อส่วนรวม และความรับผิดชอบในฐานะผู้นำ อย่างไรก็ตาม การปรับตัวของบทบาทชายในสังคมยุคใหม่เริ่มเห็นการเปลี่ยนแปลง เช่น การยอมรับบทบาทที่อ่อนโยน หรือการให้ความสำคัญกับความเสมอภาคทางเพศ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลงานวิจัยใช้

1. การประยุกต์ใช้ในเชิงการศึกษา การเรียนการสอน ใช้สฤาษิตเป็นตัวอย่างในการสอนภาษาและวัฒนธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของสฤาษิตในฐานะตัวแทนของค่านิยมและความเชื่อในแต่ละสังคม
2. การส่งเสริมความเข้าใจวัฒนธรรมระหว่างไทยและจีน การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม ใช้ผลการวิจัยในการจัดกิจกรรมส่งเสริมความเข้าใจร่วมกันระหว่างคนไทยและคนจีน เช่น นิทรรศการ วารสาร หรือการเสวนาเกี่ยวกับสฤาษิตและวัฒนธรรม
3. การนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน การสร้างแรงบันดาลใจ ใช้สฤาษิตที่ศึกษาเป็นแนวทางในการให้คำปรึกษา สร้างแรงบันดาลใจ หรือแนะนำในชีวิตประจำวัน เช่น เรื่องการเป็นผู้นำ การปฏิบัติตัวในสังคม หรือการทำงาน

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคำสอนชายในงานวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ เช่น วรรณกรรมเกี่ยวกับหน้าที่และบทบาทของชายในสังคม วรรณกรรมสอนศีลธรรม โดยอาจศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างยุคสมัยต่าง ๆ เพื่อให้เห็นพัฒนาการทางความคิด ค่านิยม หรือเปรียบเทียบระหว่างประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะในประเทศกลุ่มภูมิภาคอาเซียนเพื่อให้เห็นลักษณะร่วมกันของความคิดและค่านิยมของผู้ชายได้อย่างชัดเจนและโดดเด่นมากขึ้น
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบคำสอนระหว่างเพศชายและเพศหญิงของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ หรือสังคม ประเทศต่าง ๆ เช่น ชาติพันธุ์ไทลื้อของไทยและจีน เพื่อให้เห็นมุมมอง ความคิดที่กว้างไกลยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาเปรียบเทียบสฤาษิตชายไทยกับจีน ทำให้พบองค์ความรู้ว่าชายไทยกับชายจีน ต่างได้รับการปลูกฝังให้ปฏิบัติตามคำสอนอย่างเคร่งครัดเหมือนกัน โดยการสอนนั้น มุ่งหวังให้ชายไทยและชายจีน มีความเป็นผู้นำทางสังคม และใช้ชีวิตในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ลักษณะการสอนบางประการมีความแตกต่างกันเนื่องจากค่านิยมทางสังคมเป็นตัวกำหนด เช่น ชายไทยส่วนใหญ่ได้รับการปลูกฝังให้ประพฤติตนตามหลักแนวคิดของพุทธศาสนา ส่วนชายจีนส่วนใหญ่ได้รับการปลูกฝังให้เป็นผู้มีความวิริยะอุตสาหะเพื่อความเจริญก้าวหน้าของชีวิต

เอกสารอ้างอิง

- กัญญพัชญ์ พรรณรัตน์. (2554). ความเป็นชายในนวนิยายของนิโคลัส สปาร์กส์. (วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวรรณคดีเปรียบเทียบ). คณะอักษรศาสตร์: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเสริม ฤทธาภิรมย์. (2524). *สุภาษิตและคำพังเพยภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพมหานคร: บรรณกิจ.
- พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร. (2538). *สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน ฯ เล่ม 16. มุลนิธิสารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน*. พลากร เจียมธีระนาถ. (2554). *วาทกรรมชายเป็นใหญ่ในภาพยนตร์ไทยที่ให้ความสำคัญแก่สตรี*. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการภาพยนตร์). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภัชฉาน ศรีเอี่ยม และจันทร์ฤดี ภาคอน. (2563). วิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ 8 ประการที่ปรากฏในสุภาษิตสอนหญิง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ปริทัศน์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง*, 8(2), 99-102.
- สิริวรรณพิชา ธนจิราวัฒน์. (2558). *การศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนทางวัฒนธรรมผ่านสำนวนไทย จีน และอังกฤษ*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- LI MENGDI. (2562). *การศึกษาเปรียบเทียบสำนวนจีนกับสำนวนไทยที่เกี่ยวกับสี*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- 墨香斋 (Mo xiangzhai). (2558). *หนังสือสุภาษิตจีนฉบับสมบูรณ์ (中华谚语大全)*. สำนักพิมพ์สิงทอจีน 中国纺织出版社.

การพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและการคิดวิเคราะห์
สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT
ประกอบแผนผังความคิด

Development of Reading Comprehension and Analytical Thinking
Skills for Grade 6 Students Using the 4MAT Learning
Approach with Mind Maps

ยอดตอง บรรพตาธิ, ระพิน ชูชื่น และรุจิรา ศรียันต์
Yodtong Banpatathi, Rapin Chuchuen and Rujira Sriyun
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชธานี ประเทศไทย
Graduate School, Ratchathani University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: tongok10042539@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ระหว่างก่อนและหลังเรียน 3) เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิดระหว่างก่อนและหลังเรียน และ 4) สอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดการเรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลอำนาจ จำนวน 20 คน ปีการศึกษา 2567 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้ 8 แผน 2) แบบวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การหาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ E1/E2 และใช้การทดสอบค่าที (t-test Dependent Samples)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการหาประสิทธิภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 84.6/84.33
2. ผลเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ.05

3. ผลเปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญ.05

4. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนหลังการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด พบว่าระดับความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การเรียนรู้แบบ 4 MAT, แผนผังความคิด, การอ่านจับใจความ, การคิดวิเคราะห์

Abstract

The purposes of this research were: 1) to evaluate the effectiveness of the learning management plan using the 4MAT model combined with mind mapping, with the effectiveness criteria of 80/80, 2) to compare the reading comprehension ability of students before and after learning through the 4MAT model combined with mind mapping, 3) to compare the analytical thinking ability of students before and after learning through the 4MAT model combined with mind mapping, and 4) To assess the satisfaction of Grade 6 students towards the learning process using the 4MAT model combined with mind mapping. The sample group consisted of 20 Grade 6 students from Tessaban Amnat School, in the academic year 2024. The research tools included 1) Eight lesson plans 2) The analytical thinking ability test. 3) The student satisfaction questionnaire regarding the learning process. The data were analyzed using the mean, percentage, and standard deviation. The effectiveness of the learning management plan was evaluated using the E1/E2 formula, and a t-test for dependent samples was employed for hypothesis testing.

The research results found that:

1. The effectiveness of the 4MAT learning approach with mind maps achieved the efficiency criterion at 84.6/84.33.

2. The comparison of reading comprehension abilities of Grade 6 students, before and after learning through the 4MAT learning approach with mind maps, showed a significant improvement at the .05 level.

3. The comparison of analytical thinking abilities of Grade 6 students, before and after learning through the 4MAT learning approach with mind maps, showed a significant improvement at the .05 level.

4. The study of student satisfaction towards the 4MAT learning approach with mind maps revealed an overall satisfaction level of high.

Keywords: 4MAT Learning, Approach Mind Maps, Reading Comprehension, Analytical Thinking

1. บทนำ

การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพมีความสามารถเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคมเพื่อเสริมสร้างการพัฒนา และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ การศึกษายังเป็นกระบวนการถ่ายทอดและเรียนรู้ในการที่จะสร้างสรรค์ และพัฒนาคนทั้งในแง่ความรู้ ความคิดตลอดจนคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สามารถสนองตอบทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติ ซึ่งประเทศที่ต้องการความก้าวหน้าต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนโดยอาศัยการศึกษาเป็นเครื่องมือ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ภาษาไทยนั้น การอ่านเป็นทักษะทางภาษาที่สำคัญและจำเป็นอย่างมากในการดำรงชีวิตของคนในยุคปัจจุบันยิ่งกว่าทุกสมัยที่ผ่านมา เพราะขณะนี้วิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงเจริญก้าวหน้ามาก และเป็นไปอย่างรวดเร็ว การติดต่อสื่อสารก็ยิ่งเพิ่มความสำคัญในธุรกิจการงานเพิ่มมากขึ้น จนสภาพของสังคมกลายเป็นสังคมข่าวสาร (Information Society) รวมทั้งข้อมูลต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันจะต้องอาศัยการอ่าน จึงสามารถเข้าใจและสื่อความหมายกันได้ถูกต้อง แม้จะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการติดต่อสื่อสาร แต่ก็ไม่สามารถทดแทนการอ่านได้ ตรงกันข้ามคนยุคนี้จะต้องอ่านเพิ่มขึ้นเสียอีก ฉะนั้นคนเราจำเป็นต้องมีทักษะในการอ่านด้วย เพราะการอ่านจะช่วยส่งเสริมให้คนแสวงหาข้อมูลเพื่อเพิ่มพูนความรู้ และพัฒนาสติปัญญาอย่างต่อเนื่อง (พิมลพร พงษ์ประเสริฐ, 2563)

สภาพการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนเทศบาลอำนาจ จำนวน 2 ห้องเรียน 40 คน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในปีการศึกษา 2565 คิดค่าเฉลี่ยได้ร้อยละ 71.19 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนด และผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชาติยังได้เท่ากับ 60.56 (สารสนเทศโรงเรียน ปีการศึกษา 2564-2565) จากการประเมินรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) พบว่า มาตรฐานด้านนักเรียน มาตรฐานที่ 4 คือผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์คิดสังเคราะห์มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์คิดไตร่ตรองและมีวิสัยทัศน์มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.85 ระดับคุณภาพ พอใช้ ซึ่งโรงเรียนตั้งเกณฑ์ไว้

ที่คะแนน 4 ระดับคุณภาพดีมาก (Self Assessment Report : SAR) โดยปัญหาสำคัญในการอ่านของผู้เรียนคืออ่านจับใจความสำคัญไม่ได้ไม่สามารถ สรุปประเด็นได้ไม่สามารถแยกความรู้ข้อเท็จจริงข้อคิดเห็นได้ทำให้ไม่ได้รับประโยชน์จากการอ่านเท่าที่ควร ในฐานะผู้สอนจึงพยายามศึกษาแนวทางการเรียนรู้ที่ใช้พัฒนาความสามารถด้านการคิดของผู้เรียน จึงพบว่าการเรียนรู้แบบ 4MAT เป็นอีกทางเลือกหนึ่ง

แนวการสอนแบบวัฏจักรการเรียนรู้แบบ 4 MAT เหมาะกับผู้เรียนทุกช่วงวัย การเรียนในช่วงกิจกรรมที่ตนเองถนัดและรู้สึกท้าทายในช่วงที่ผู้อื่นถนัดผสมผสานกันไป (สุภาพร อุดชัย, 2564) การเรียนรู้แบบ 4 MAT เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รูปแบบหนึ่งที่ได้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแบบการเรียนรู้ของผู้เรียนทั้ง 4 แบบ โดยผู้เรียนแต่ละคนจะมีความถนัดในแบบเรียนแตกต่างกันไป ได้แก่ แบบที่ 1 ผู้เรียนที่ถนัดใช้จินตนาการ แบบที่ 2 ผู้เรียนที่ถนัดใช้การวิเคราะห์ แบบที่ 3 ผู้เรียนที่ถนัดใช้สามัญสำนึก แบบที่ 4 ผู้เรียนที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้รูปแบบ 4MAT ยังได้คำนึงถึงความถนัดในการใช้สมองทั้งสองซีกของผู้เรียน ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT เป็นรูปแบบการเรียนรู้ของบุคคลที่มีความถนัด ความสามารถแตกต่างกัน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้จากพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกันทั้ง 4 แบบ เพื่อให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาสมองซีกซ้ายและซีกขวาอย่างสมดุล ซึ่งทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่สูงขึ้นและมีความพึงพอใจต่อการเรียน

แผนผังความคิด (Mind Mapping) เป็นการจัดกลุ่มความคิดรวบยอดเพื่อให้เห็นความสัมพันธ์ของความคิด หลักความคิดรอง โดยนำเสนอเป็นภาพหรือแผนผัง ทำให้ง่ายต่อการอ่าน เพิ่มความคงทนในการเรียนรู้ เพิ่มการมีเหตุผลและพัฒนาด้านการจำเป็น ประโยชน์ในการนำเสนอผลงาน ทำความเข้าใจเรื่องและสรุปบทเรียน การเรียนรู้แบบสร้างแผนผังความคิด จึงมีประโยชน์ต่อการเรียนรู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง โดยเริ่มจากการคิดการวางแผนการนำเสนอ ตลอดจนการช่วยในด้านความจำการทำความเข้าใจในเรื่องนั้น ๆ การสรุปบทเรียน ผู้สอนที่มีหน้าที่จัดการเรียนรู้ควรนำวิธีการแนวคิดนี้ไปปรับใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ตามความเหมาะสมกับเรื่องเนื้อหาวิชาหรือสาระการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นการช่วยพัฒนาการคิด การจำ และการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ดี (ทิศนา แคมมณี, 2553)

จากความสำคัญของการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย จากสภาพปัญหาการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนและชั้นเรียน ดังกล่าว จึงควรมีการพัฒนาการอ่านและคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ประกอบแผนผังความคิด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถของตนตามศักยภาพ ให้มีความสมดุลทางร่างกาย เป็นผู้รู้จักการคิดวิเคราะห์ รักการเรียนรู้ สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสม โดยพัฒนาการเรียนการสอนกลุ่มสาระการ

เรียนรู้ภาษาไทยในระดับประถมศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และมุ่งให้นักเรียนสามารถอ่านและคิดวิเคราะห์ได้ดียิ่งขึ้น การเรียนรู้แบบ 4MAT ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่มีลักษณะที่เป็นลำดับขั้นตอน การเรียนรู้ที่สามารถทำให้ผู้เรียนที่มีลักษณะการเรียนรู้แตกต่างกันสามารถเรียนและพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างมีความสุข

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ระหว่างคะแนนก่อนเรียนกับหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน
4. เพื่อสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในกลุ่มเครือข่าย 5 โรงเรียนในเขตอำเภอเสลภูมิ อำนาจ ที่เรียนในรายวิชาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 มีจำนวน 7 ห้อง รวมนักเรียนทั้งหมด 130 คน ที่เรียนในรายวิชาภาษาไทย ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 โรงเรียนเทศบาลอำนาจ อำเภอเสลภูมิ อำนาจ จังหวัดอำนาจเจริญ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวนนักเรียน 20 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 4 ชนิด ดังนี้

1. แผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4 MAT ประกอบแผนผังความคิด จำนวน 8 แผน
2. แบบทดสอบวัดความสามารถด้านการอ่านจับใจความ ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
3. แบบวัดความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

4. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด จำนวน 10 ข้อ

3.3 การทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำหนังสือขออนุญาตผู้บริหารโรงเรียนทำความเข้าใจกับครูและนักเรียนในโรงเรียนแจ้งวัตถุประสงค์กับนักเรียนกลุ่มตัวอย่าง

2. สร้างเครื่องมือในการวิจัย

3. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) ก่อนที่จะจัดการเรียนรู้ตามแผน โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด เพื่อวัดความรู้พื้นฐานและเก็บผลการทดสอบไปเปรียบเทียบกับ แบบทดสอบหลังเรียน

4. ทดสอบหลังเรียนโดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านจับใจความและการคิดวิเคราะห์ที่ไปทดสอบหลังเรียน เพื่อนำคะแนนไปเปรียบเทียบกับคะแนนทดสอบก่อนเรียน

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ วิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การเรียนรู้แบบ 4 MAT ประกอบแผนผังความคิด ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้สูตร $E1/E2$

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถด้านการอ่านจับใจความ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลอำนาจ โดยใช้การเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ (t-test Dependent Sample)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลอำนาจระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียน โดยใช้สถิติ (t-test Dependent Sample)

4. วิเคราะห์ความพึงพอใจต่อการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและการคิดวิเคราะห์สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ที่มีประสิทธิภาพ ($E1 / E2$) ตามเกณฑ์ 80/80 จำนวน 8 แผน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของการพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ สำหรับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด

รายการ	คะแนน เต็ม	คะแนน รวม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของ เฉลี่ยคะแนน
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)	240	4,069	203.05	0.57	84.6
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E2)	30	506	25.3	0.53	84.33
ประสิทธิภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ (E1/E2) เท่ากับ 84.6/84.33					

จากตารางที่ 1 แสดงว่า ประสิทธิภาพของกระบวนการ(E1) เท่ากับ 84.6 และ ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 84.33 ดังนั้น แผนการพัฒนาศักยภาพด้านการอ่านจับใจความ และการคิดวิเคราะห์ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทยของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ (E1 / E2) เท่ากับ 84.6/84.33 แสดงว่ามีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80)

4.2 การเปรียบเทียบคะแนนการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างคะแนนก่อนและหลังเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบคะแนนการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียน

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	30	20	16.4	1.39	25.071*
หลังเรียน	30	20	20.3	1.49	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการวิเคราะห์การอ่านจับใจความของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างหลังเรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คะแนนรวมก่อนเรียน เท่ากับ 328 ค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 16.4 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.39 คิดเป็นร้อยละ 54.66 และคะแนนรวมหลังเรียน เท่ากับ 506 ค่าเฉลี่ยคะแนน เท่ากับ 20.3 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.49 คิดเป็นร้อยละ 84.33 คะแนน โดยพบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 ซึ่งยอมรับ สมมติฐานในการวิจัยได้กำหนดไว้ และการทดสอบค่าทีแบบ Dependent Sample เท่ากับ 25.071*

4.3 การเปรียบเทียบความสามารถการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ระหว่างก่อนเรียนกับหลังเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบคะแนนการคิดวิเคราะห์ก่อนเรียนกับหลังเรียนที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	n	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	30	20	16.05	1.14	31.125*
หลังเรียน	30	20	25.25	1.25	

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05

จากตารางที่ 3 แสดงว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เรียนด้วยการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05

4.4 ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด

ตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ข้อ	รายการ	$\bar{X}$	SD	แปลผล
1	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนเข้าใจในเนื้อหา และถ่ายทอดประสบการณ์ของตนให้เพื่อน ๆ ฟังได้ง่ายขึ้น	3.95	0.82	มาก
2	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	3.35	1.30	ปานกลาง
3	นักเรียนมีโอกาสแลกเปลี่ยนความรู้และความคิดเห็นกับเพื่อนในห้องเรียน	3.85	1.04	มาก
4	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการสร้างและปฏิบัติกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยตนเอง	3.60	1.18	มาก
5	กิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนความคิดสร้างสรรค์ ตามความถนัดของตน	3.65	1.07	มาก
6	มีสื่อวีดิทัศน์/ภาพ ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์เปรียบเทียบ	4.00	1.10	มาก
7	การทำงานกลุ่ม/คู่ ร่วมกับเพื่อนทำให้นักเรียนได้	3.80	1.02	มาก

แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่หลากหลาย				
8	วิธีการวัดและประเมินผลมีความชัดเจนและสอดคล้องกับ เนื้อหาที่เรียน	2.90	0.94	ปานกลาง
9	บรรยากาศของการเรียนทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม ด้วยตนเอง	3.95	0.88	มาก
10	ครูกระตุ้นให้ผู้เรียนสะท้อนความคิด รวบรวม ประสพการณ์และความรู้เพื่อสร้างความคิดรวบยอด ด้วยตนเอง	3.55	0.82	มาก
รวม		3.66	1.08	มาก

จากตารางที่ 4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าระดับ ความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 3.66 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.08

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ผลการหาประสิทธิภาพกระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 84.6/84.33 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เพราะการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแบบผังความคิด ได้ฝึกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยการกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียนในแลกเปลี่ยนความรู้ทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนได้ดี จึงทำให้เกิดผลการเรียนก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริยัน เขตบรรจง (2566) ได้ทำการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบ 4MAT กับที่ได้รับการสอนแบบวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และการเปรียบเทียบความสามารถในการคิดแก้ปัญหา ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมแบบ 4 MAT มีผลสัมฤทธิ์และมีความสามารถในการแก้ปัญหาสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยกิจกรรมแบบวิทยาศาสตร์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุวารี ศรีอำไพวัฒน์ (2559) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลการฝึกการเรียนรู้ตามแนวคิดของแมคคาร์รี (4MAT) กับการใช้กลุ่มสัมพันธ์ที่มีต่อแนวความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสวัสดีวิทยาเขตวัฒนา สังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่านักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้น หลังจากการฝึกการเรียนรู้ตามแนวคิดของแมคคาร์รีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ.01 นักเรียนมีความคิดสร้างสรรค์เพิ่มขึ้นหลังจากการใช้กลุ่มสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 อีกทั้งนักเรียนที่ได้ รับการฝึกกลุ่มสัมพันธ์มีความคิดสร้างสรรค์แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

5.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ในการอ่านจับใจความของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ก่อนและหลังการจัดการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลยึดหลักประสบการณ์ที่หลากหลายและยืดหยุ่น เพื่อตอบสนองผู้เรียนให้โอกาสได้เรียนรู้ปฏิบัติกิจกรรมที่ตนชอบ การจัดประสบการณ์ที่ช่วยกระตุ้นการพัฒนาสมองซีกซ้ายและซีกขวา เพื่อให้สมองทั้งสองซีกมีการพัฒนาที่สมดุล ส่งเสริมให้การสอนมีประสิทธิภาพโดยผู้วิจัยได้ให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ทั้งเก่ง ปานกลางและอ่อน ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ภายใต้หน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันตามความสามารถของ นักเรียนแต่ละคน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกัน ได้แลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ช่วยให้การเรียนรู้ของนักเรียนมีบรรยากาศที่ดี ไม่ตึงเครียด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นูรมา อาลี (2559) ได้ศึกษาผลการสอนโดยใช้กิจกรรม 4MAT และการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์ที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษาพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษาและความสามารถในการคิดแก้ปัญหาของนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการสอนแบบ 4MAT กับนักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดจัดกิจกรรมตามวิธีการทางวิทยาศาสตร์แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.1 สอดคล้องกับงานวิจัยของ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ สุภัทน์ สาเทวิน (2557) ที่ได้วิจัยการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สรรดรูป สระเปลี่ยนรูป และความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แผนผังความคิดประกอบการจัดกิจกรรมแบบ 4MAT ผลการวิจัย พบว่านักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนโดยใช้แผนผังความคิดประกอบกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.3 เปรียบเทียบความสามารถในการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 วิชา ภาษาไทย โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นผลมาจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแบบ 4MAT ประกอบ แผนผังความคิด ผู้วิจัยได้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอนทั้ง 8 ขั้นตอน ภายใต้กิจกรรมที่หลากหลาย มุ่งเน้นให้นักเรียนที่มีความสามารถแตกต่างกันทั้งเก่ง ปานกลางและอ่อน ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน ช่วยเหลือแลกเปลี่ยนความรู้อภิปรายซักถามกันอย่างเป็นกันเอง ช่วยให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์เนื้อเรื่องได้ถูกต้องสามารถทำกิจกรรมหลังเรียนได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งวิธีการเรียนการสอนดังกล่าวเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นให้นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมอย่างหลากหลายโดยการให้นักเรียนฝึก

คิดอย่างอิสระเป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมุ่งส่งเสริมความถนัดของผู้เรียนและส่งเสริมการใช้สมอง 2 ซีกอย่างสมดุลกัน ผลการวิจัยของสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนพล โคตรวิชา (2565) ได้ศึกษา การพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนวิชาวิทยาศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง ความร้อนและสสาร โดยใช้รูปแบบการเรียนรู้แบบ 4MAT พบว่านักเรียนที่ได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนการสอน ตามรูปแบบการเรียนรู้แบบการเรียนรู้แบบ 4MAT มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดร้อยละ 75 ความคิดสร้างสรรค์ ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียน สูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยคะแนนปกติ

5.4 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบผังความคิด พบว่า ระดับความพึงพอใจภาพรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมาก โดยค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.66 และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน เท่ากับ 1.08 ทั้งนี้เนื่องจากการใช้รูปแบบการสอนโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิดและกิจกรรมในบทเรียนที่ผู้วิจัยได้จัดให้กับนักเรียนทุกแผนการสอนแสดงให้เห็นว่าผู้เรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้มากในทุกองค์ประกอบ การจัดการเรียนรู้ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากแผนการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าหาความรู้และเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามจินตนาการของตนเอง ได้ให้นักเรียนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ทำให้ผู้เรียนมีความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง และเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในทุก ๆ กิจกรรม ส่งเสริมให้นักเรียนตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข การเรียนแบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ทำให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการเรียน ให้นักเรียนทำกิจกรรมได้อย่างอิสระ นักเรียนมีความรับผิดชอบต่อตนเองและกลุ่ม เกิดความคิดที่หลากหลายให้ผู้เรียนที่มีความแตกต่าง ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ความคิดระหว่างสมาชิกในกลุ่ม ผูกในเรื่องการสื่อสารให้เข้าใจ สร้างองค์ความรู้ เชื่อมโยงองค์ความรู้เก่าและการแสวงหาความรู้ใหม่

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ครูผู้สอนที่จะนำแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการอ่านและการคิดวิเคราะห์ โดยใช้การจัดกิจกรรมแบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ไปใช้สอนควรศึกษากระบวนการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เข้าใจ พร้อมทั้งเตรียมสื่อการเรียนการสอนเครื่องมือในการวัดผลประเมินผลให้มีความหลากหลาย เน้นการประเมินตามสภาพจริง เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ มีความสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบการใช้แผนผังความคิด มีลำดับ ขั้นตอน 8 ขั้นตอน ซึ่งต้องใช้เวลากิจกรรมต่อเนื่องมากกว่าปกติครูผู้สอนต้อง

พยายามควบคุม เวลาและยืดหยุ่นกิจกรรมการเรียนรู้ตามสถานการณ์ทั้งในและนอกเวลาเรียน ซึ่งครูผู้สอนจะต้องเตรียมการเรียนการสอนมาเป็นอย่างดีรวมทั้งคำถามที่จะกระตุ้นถามให้นักเรียนให้นักเรียนคิดเพื่อเชื่อมต่อกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนต่อไป

3. การเลือกเนื้อหาที่จะนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบการใช้แผนผังความคิด ผู้สอนสามารถปรับเนื้อหาอื่นมาใช้โดยคำนึงถึงวัยระดับความสามารถในการอ่านและความสนใจของผู้เรียน ดังนั้นควรเลือกเรื่องที่ทันสมัย มีเนื้อหาที่น่าสนใจและมีประเด็นเสริมสร้างให้คิดหลากหลายแง่มุมเพื่อจูงใจและมีความท้าทายในการเรียนของผู้เรียนให้อยากเรียนรู้มากขึ้น

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

1. ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ไปใช้ในรายวิชาและนักเรียนระดับชั้นอื่น ๆ และควรจัดสภาพแวดล้อมสำหรับการเรียนรู้ให้พร้อมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักเรียนให้ได้ปฏิบัติตามที่ครูกำหนด

2. ควรนำการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด ไปใช้ร่วมกับการจัดการเรียนรู้หรือแนวคิดอื่น ๆ ที่ส่งเสริมหรือพัฒนาทักษะด้านอื่น ๆ เช่นความสามารถในการแก้ปัญหา การคิดสร้างสรรค์การสื่อสาร การคิดอย่างมีวิจารณญาณ เป็นต้น

3. ควรศึกษาและพัฒนาสื่อการสอนที่ช่วยส่งเสริมกระบวนการสอนแบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด เพื่อเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดวิเคราะห์และทักษะอื่น ๆ ให้สูงขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด เป็นการจัดการประสบการณ์ที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย มุ่งพัฒนาสมองของผู้เรียนทั้ง 2 ซีก คือซีกซ้าย และซีกขวาไปพร้อม ๆ กัน และสาเหตุที่มีผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมีหลายประการที่สำคัญคือ ด้านผู้เรียนมีปัญหาความรู้พื้นฐานไม่ดีพอ ปัญหาผู้เรียนไม่สนใจเรียน ทำให้นักเรียนขาดการฝึกทักษะ และการสั่งสมทักษะเชิงกระบวนการวิทยาศาสตร์ และขาดทักษะในการเรียนแบบปฏิบัติทดลอง ขาดทักษะในการสังเกต ขาดกระบวนการคิดวิเคราะห์ปัญหาไม่กล้าตอบคำถาม และขาดทักษะในการแสดงความคิดเห็น

การจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ประกอบแผนผังความคิด จึงเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่สามารถนำมาใช้เพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกัน สามารถกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะทางด้านความคิด จินตนาการ กล้าแสดงออก ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไม่น่าเบื่อ ครูผู้สอนวิชาวิทยาศาสตร์สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ทิตนา แคมมณี. (2553). ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนพล โคตรวิชา. (2565). การพัฒนาทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่องร่างกายของเรา โดยใช้การจัดการเรียนรู้วัฏจักรการเรียนรู้ 7 ขั้น ร่วมกับผังมโนทัศน์. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- นุรมา อาลี. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความคงทนในการเรียนรู้ และความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอน วิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- พิมลพร พงษ์ประเสริฐ. (2563). การพัฒนาความสามารถด้านการอ่านและการเขียนสะกดคำ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยการจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบของฮันเตอร์ร่วมกับแบบฝึกทักษะ. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชา หลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สุภัทน์ สาเหวิน. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ภาษาไทย เรื่อง สระลดรูป สระเปลี่ยนรูปและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้แผนผังความคิดประกอบการจัดกิจกรรมแบบ 4MAT. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุภาพร อุดไชย. (2564). การจัดการเรียนการสอนตามวัฏจักรการเรียนรู้ 4MAT. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 17(2), 209-224.
- สุรียัน เขตบรรจง. (2566). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เรื่องฟังก์ชันโดยวิธีการเรียนรู้แบบ 4 MAT. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(2), 270-286.
- สุวารี ศรีอำไพวัฒน์. (2559). ผลการจัดการเรียนรู้แบบ 4MAT ร่วมกับเทคนิคทีจีที (TGT) ที่มีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์และความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม, 12(2), 103-116.

สภาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่
ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
State of Academic Administration on the Development of Learning
Processes in the New Era of School Administrators
under the Office of the Ubon Ratchathani
Primary Education Service Area 5

ศุภลักษณ์ โกตา, สมฤทัย เต่าจันทร์ และชวนคิด มะเสนา
Suphalaksana Kota, Somrutai Taochan and Chuankid Masena
สาขาการบริหารการศึกษา, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
Educational Administration, Faculty of education,
Ubon Ratchathani Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: Suphalaksana.jg65@ubru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียน 2) เปรียบเทียบสภาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียน จำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน และ 3) หาแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 31 คน ครูผู้สอน 315 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 6 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที (t-test) และการทดสอบเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
2. การเปรียบเทียบสภาการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตาม ตำแหน่งและวุฒิการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมี

ได้รับบทความ: 11 พฤศจิกายน 2567; แก้ไขบทความ: 16 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 19 ธันวาคม 2567
Received: November 11, 2024; Revised: December 16, 2024; Accepted: December 19, 2024

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. แนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีดังนี้
1) ด้านการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการส่งเสริมและพัฒนาครู 3) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ 4) ด้านการวัดและประเมินผล 5) ด้านการนิเทศภายใน

คำสำคัญ: การบริหารงานวิชาการ, การพัฒนากระบวนการเรียนรู้, ยุคใหม่

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study State of academic administration on the development of learning processes in the new era of school administrators, 2) to compare State of academic administration on the development of learning processes in the new era of school administrators, classified by positions, educational qualifications and work experience, and 3) to study guidelines for academic administration on the development of learning processes in the new era of school administrators under the Office of the Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 5. The samples used in this study are 31 school administrators and 315 teachers, Selected through stratified random sampling. The target group for qualitative research consists of 6 individuals, including school administrators and teachers, selected through purposive sampling. The research tools included a questionnaire and structured interviews. Statistical analyses included percentages, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research results found that:

1. State of academic administration on the development of learning processes in the new era of school administrators under the Office of the Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 5 both overall and in each aspect are at a high level.

2. The comparison of State of academic administration on the development of learning processes in the new era of school administrators under the Office of the Ubon Ratchathani Primary Education Service Area 5, classified by positions and educational qualifications in overall are different. The difference is statistically significant at the .01 level. classified by work experience in overall are different. The difference is statistically significant at the .05 level.

3. Guidelines for academic administration on the development of learning processes are as follows: 1) Learning Management 2) Teacher Promotion and Development 3) Learning Environment Creation 4) Measurement and Evaluation and 5) internal supervision.

Keywords: Academic Administration, Development of the Learning Process, New Era

1.บทนำ

ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 มีการขับเคลื่อนประเทศด้วยเทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ ด้วยเหตุนี้ระบบการศึกษาจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนและพัฒนา ผู้เรียนให้ทันสมัย เพื่อให้ผู้เรียนยุคใหม่สามารถเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในทุกมิติ ต่อไปได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ, 2565) การจะพัฒนาให้ผู้เรียน มีคุณลักษณะที่กล่าวมานั้น โรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนต้องมีการปรับเปลี่ยน พัฒนาการจัดการศึกษาในโลกยุคใหม่นี้ ซึ่งการบริหารสถานศึกษาจะเป็นการสร้างรากฐานที่ มั่นคงให้กับประเทศชาติ เป็นปัจจัยที่ทำให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรือง ดังที่ นิพนธ์ ยอดดี (2564) กล่าวถึงการบริหารสถานศึกษามีความสำคัญเพราะเป็นบทบาทสำคัญในการพัฒนากำลังของ ชาติให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างความมั่นคงและความเจริญของ ประเทศชาติ ผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคคลที่มีความสำคัญมาก ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีความรู้ ความสามารถในการดำเนินการบริหาร สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพได้มาตรฐานและ สามารถพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

การบริหารงานวิชาการเป็นกระบวนการสำคัญในการบริหารกิจกรรมทุกอย่างในส่วน ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนให้พัฒนาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น เน้นให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม รวมทั้งมีการวัดการประเมินผลเพื่อให้การดำเนินงาน วิชาการเป็นไปตามเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2555) ซึ่งการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เป็นขอบข่ายหนึ่งของการบริหารงานวิชาการ ส่งผลโดยตรงต่อ คุณภาพของผู้เรียน การจัดกระบวนการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองตามธรรมชาติ เติบโตตามศักยภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินงานอย่างเป็นระบบ จะส่งผลให้การจัดการ เรียนรู้ของครูประสบความสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม จะทำให้การจัดการเรียนรู้ของครูเป็นไปอย่างมีระบบ มีมาตรฐาน สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่าง คุ่มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน (ประเวศ เวชชะ, 2563)

การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ซึ่งยุคนี้เป็นยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เรียนต้องเป็นผู้รู้ในความรู้ใหม่ เป็นการจัดการกระบวนการที่สร้างประสบการณ์โดยตรงให้ผู้เรียน และสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองผ่านช่องทางต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ได้ลงมือปฏิบัติ และ

รู้วิธีแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ต่าง ๆ จนทำให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ที่มีอยู่มาบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ (ทิตินา แคมมณี, 2553)

จากที่กล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ที่ต้องคำนึงถึงทักษะใหม่ๆ ที่ผู้เรียนต้องได้รับ ครูผู้สอนจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้เท่าทัน เช่น การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active learning) การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (PBL) การออกแบบการเรียนรู้ควรมีการใช้สื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย (อรรถัย รุ่งวชิรา, เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ และกาญจนา เกียรติกานนท์, 2564) หรือสื่อสังคมออนไลน์ต่าง ๆ ได้แก่ Line, Facebook, Zoom, Google meet, Google sites, Google Classroom, YouTube เป็นต้น นำสิ่งเหล่านี้มาประยุกต์และใช้จัดกระบวนการเรียนรู้ มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่หลากหลาย นอกจากนี้แล้วครูผู้สอนต้องได้รับการนิเทศ แนะนำ เพื่อปรับปรุงแก้ไขให้เกิดการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอน และร่วมกันสรุปผลแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สะท้อนคิดร่วมกันผ่านการสื่อสารโดยการนำเทคโนโลยีดิจิทัล การเชื่อมต่อเครือข่ายมาใช้ในรูปแบบต่าง ๆ (วชิรา เครือคำอ้าย และคณะ, 2564) ดังนั้นผู้วิจัยได้สังเคราะห์ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ทั้งหมด 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาครู ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายใน

จากความสำคัญที่กล่าวมาผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 เพื่อนำข้อมูลการวิจัยไปใช้เป็นสารสนเทศพื้นฐานในการวางแผนการปฏิบัติงานการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะเป็นส่วนที่ทำให้การจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
2. เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน
3. เพื่อหาแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ข้าราชการครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำนวน 3,249 คน จำแนกตามอำเภอ แบ่งเป็นอำเภอเดชอุดม จำนวน 1,245 คน อำเภอนาจะหลวย จำนวน 403 คน อำเภอน้ำยืน จำนวน 483 คน อำเภอบุญทริก จำนวน 664 คน อำเภอทุ่งศรีอุดม จำนวน 223 คน และอำเภอน้ำขุ่น จำนวน 225 คน ปีพุทธศักราช 2567

3.2 ตัวอย่าง

ตัวอย่าง ที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ข้าราชการครู จำนวน 346 คน จำแนกตามอำเภอ แบ่งเป็นอำเภอเดชอุดม จำนวน 133 คน อำเภอนาจะหลวย จำนวน 43 คน อำเภอน้ำยืน จำนวน 51 คน อำเภอบุญทริก จำนวน 71 คน อำเภอทุ่งศรีอุดม จำนวน 24 คน และอำเภอน้ำขุ่น จำนวน 24 คน ปีพุทธศักราช 2567 กำหนดตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (Krejcie และ Morgan, 1970) แล้วทำการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น

3.3 กลุ่มเป้าหมายการวิจัยเชิงคุณภาพ

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 6 คน แบ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียน 3 คน และครูผู้สอน 3 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

3.4 เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิจัยมี 2 แบบ ได้แก่ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ คือ สร้างแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดตามหลักการวิจัยแล้วนำไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบ ความถูกต้อง นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธาน และกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม พิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระและโครงสร้างของคำถามตลอดจนภาษาที่ใช้ หาความเที่ยงตรง (validity) โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) โดยค่า IOC ที่ได้อยู่ระหว่าง .80 – 1.00 หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยนำแบบสอบถามที่แก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try-out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 50 คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น .94

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี ถึงผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

อุบลราชธานี เขต 5 เพื่อขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนในการทดลองใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามไปแจกให้กับตัวอย่างด้วยตนเอง และรับกลับคืนด้วยตนเอง รวมทั้งส่งผ่าน Google form

3. นำแบบสอบถามมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 346 ฉบับ มีความสมบูรณ์ 346 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4. แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ได้แก่ สัมภาษณ์ในวันที่ 23 กรกฎาคม 2567 เวลา 10.00 น.-11.40 น. โดยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านทุ่งเงินโนนเจริญ สัมภาษณ์ในวันที่ 1 สิงหาคม 2567 เวลา 10.00 น.-11.40 น. โดยผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเปือย และสัมภาษณ์ในวันที่ 2-5 สิงหาคม 2567 เวลา 10.00 น.-11.40 น. โดยผู้อำนวยการและคณะครูโรงเรียนบ้านโคกน้อย

5. นำแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเกี่ยวกับสภาพและข้อมูลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ วุฒิการศึกษา ตำแหน่ง ประสบการณ์ในการทำงาน โดยวิเคราะห์หาความถี่และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์หาระดับการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้านตามวิธีการของลิเคิร์ต (Likert) แล้วไปเทียบกับเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตามวุฒิการศึกษา และตำแหน่ง โดยการทดสอบค่าที (t -test แบบ Independent Samples)

4. วิเคราะห์เปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้อยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F-test แบบ One – way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่าง หาความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ Tukey (Tukey HSD)

5. วิเคราะห์ข้อมูลจากตอนที่ 3 ซึ่งเป็นคำถามปลายเปิดข้อเสนอแนะ และจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนา

กระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาแบบการบรรยาย

3.7 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการหาค่าของดัชนีความสอดคล้อง ระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (Item – Objective Congruence Index : IOC) และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach
2. สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
3. สถิติที่ใช้ในการทดสอบสมมุติฐาน ได้แก่ การทดสอบที (t-test) และการทดสอบเอฟ (F-test)

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้จัดลำดับการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามที่ส่งไปจำนวน 346 ฉบับ และได้รับคืนเป็นแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ที่สุด จำนวน 346 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 และสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างจำนวน 6 คน โดยแบ่งเป็นแต่ละตอนดังนี้

4.1 สภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวม มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.25$ และ S.D. = .43) และเมื่อพิจารณาในรายด้านเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการส่งเสริมและพัฒนาครู ($\bar{x} = 4.35$ และ S.D. = .54) ด้านการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.30$ และ S.D. = .45) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x} = 4.25$ และ S.D. = .59) ด้านการนิเทศภายใน ($\bar{x} = 4.20$ และ S.D. = .60) และด้านการวัดและประเมินผล ($\bar{x} = 4.17$ และ S.D. = .62)

4.2 การเปรียบเทียบสภาพการบริหารวิชาการในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตาม ตำแหน่ง จำแนกตามวุฒิการศึกษาและจำแนกตามประสบการณ์ในการทำงานดังนี้

1. ข้าราชการครูที่มีตำแหน่งต่างกัน มีความคิดเห็นในเรื่องเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนที่อยู่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดการเรียนรู้ ด้านการ

สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผล และด้านการนิเทศภายใน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนด้านการส่งเสริมและพัฒนาครูนั้นไม่แตกต่างกัน

2. ข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ในผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ด้านการส่งเสริมและพัฒนาครูและด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ส่วนด้านการจัดการเรียนรู้และด้านการนิเทศภายใน ไม่แตกต่างกัน

4.3 แนวทางการบริหารงานวิชาการในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 โดยสรุปเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยทันต่อสถานการณ์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วม จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

2. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาครู ผู้บริหารควรส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาตนเองตามความถนัดและความสนใจ มีการยกย่องชมเชยให้กำลังใจครู ส่งเสริมให้ครูเรียนต่อ ให้ครูพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถด้านการใช้สื่อดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ

3. ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมทรัพยากรและงบประมาณในการทำสื่อ การจัดห้องเรียนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยสร้างความสนุกสนานและสอดแทรกเนื้อหาสาระ นำสื่อการสอนที่ทันสมัยหลากหลายมาประยุกต์และใช้จัดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศเชิงบวก

4. ด้านการวัดและประเมินผล โรงเรียนมีการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเน้นการประเมินตามสภาพจริง

5. ด้านการนิเทศภายใน ผู้บริหารต้องรู้สภาพปัญหาความต้องการของโรงเรียนในปัจจุบัน จัดทำแผนการนิเทศภายใน มีขั้นตอนการนิเทศ ใช้การนิเทศในการให้คำแนะนำ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และปรับปรุงการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ มีการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการนิเทศครู ใช้การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัย สภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปราย ดังนี้

5.1 สภาพการบริหารวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนที่สังกัดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 ตามความคิดเห็นของข้าราชการครู มีระดับการปฏิบัติโดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนให้ความสำคัญกับการบริหารงานด้านวิชาการโดยเฉพาะในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และโรงเรียนมีการเตรียมความพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงของการศึกษายุคใหม่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีการพัฒนาตนเองให้เท่าทัน เรียนรู้ ทำความเข้าใจการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรียนต์ ไซยมาตร์, และสุวิมล โพธิ์กลิ่น (2562) วิจัยเรื่อง สภาพและแนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษาที่สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

5.2 ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5 จำแนกตาม ตำแหน่ง วุฒิการศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน สามารถอภิปรายได้ ดังนี้

1. จำแนกตาม ตำแหน่ง พบว่า โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐาน อาจเป็นเพราะว่าข้าราชการครูที่มีตำแหน่งแตกต่างกัน จะมีบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบในการทำงานที่แตกต่างกัน อาจส่งผลให้มีมุมมองแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณษา แสงจันทร์นวล, เกริกไกร แก้วล้วน และชวนคิด มะเสนา (2563) วิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในยุค 4.0 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในยุค 4.0 ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จำแนกตาม ตำแหน่ง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. จำแนกตาม วุฒิการศึกษา คือปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน อาจเป็นเพราะข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรีได้ผ่านกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาตนเองในระดับสูง มีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ เพื่อพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีความรู้ใหม่ ๆ เท้าทันโลกการบริหารยุคใหม่มากกว่าข้าราชการครูที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี จึงอาจทำให้มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ สุภรัมย์, จิณณวัตร ปะโคทั้ง และอัสวฤทธิ์ อุทัยรัตน์ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ผลของการวิจัยพบว่า ผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อจำแนกตาม วุฒิการศึกษา โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. จำแนกตาม ประสบการณ์ในการทำงาน โดยรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน ผลการศึกษาเป็นเช่นนี้เนื่องจากครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไปนั้น มีความรู้และประสบการณ์ในการบริหารวิชาการและการพัฒนากระบวนการเรียนรู้มานานทำให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ในการทำงาน มองเห็นภาพรวมได้มากกว่า กับข้าราชการครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานตั้งแต่ 5-10 ปี ต่ำกว่า 5 ปีหรือที่เพิ่งบรรจุเข้ามาใหม่ จึงส่งผลให้ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างมีความคิดเห็นแตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพรรณา แสงจันทร์นวล, เกริกไกร แก้วล้วน และชวนคิด มะเสนาะ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในยุค 4.0 โรงเรียนที่สังกัดอยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า เมื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ในยุค 4.0 ในโรงเรียนที่สังกัดอยู่ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2 จำแนกตาม ประสบการณ์การทำงาน มีความแตกต่างกันโดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.3 แนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่ของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 5
จำแนกเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการจัดการเรียนรู้ ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยทันต่อสถานการณ์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วม จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน อาจเป็นเพราะการจัดการเรียนรู้ยุคใหม่ต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีนรัตน์ อภิวัฒนวรรณ (2559) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการพัฒนาหาแนวทางของการบริหารวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนในสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านการจัดเรียนรู้ควรส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดทำหลักสูตร ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ มีการ

ปรับปรุงและพัฒนาแผนอย่างต่อเนื่อง ทำการวิเคราะห์ผู้เรียนเป็นรายบุคคล มีกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. ด้านการส่งเสริมและพัฒนาครู ผู้บริหารควรส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาตนเองตามความถนัดและความสนใจ ให้กำลังใจครู ส่งเสริมให้ครูเรียนต่อและทำวิจัย อาจเป็นเพราะครูคือส่วนสำคัญในการพัฒนาการเรียนรู้ดังนั้นผู้บริหารต้องสนับสนุนให้ครูพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ อภิวัฒนวรรณ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางของการบริหารวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านการส่งเสริมและการพัฒนาครู ผู้บริหารควรมีการจัดอบรมและส่งครูเข้ารับการอบรม มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ทำงานวิจัยอย่างสม่ำเสมอ และจัดครูเข้าสอนให้เหมาะสมกับความถนัด

3. ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารส่งเสริมทรัพยากรและงบประมาณในการทำสื่อ การจัดห้องเรียนให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูนำสื่อการสอนที่ทันสมัยหลากหลายมาประยุกต์และใช้จัดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศเชิงบวก อาจเป็นเพราะผู้เรียนมีความสามารถและการเรียนรู้แตกต่างกัน สื่อที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนรู้จึงต้องมีความหลากหลายผู้บริหารต้องอำนวยความสะดวกในการจัดหา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรทัย รุ่งขิธา, เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ และกาญจนา เกียรติกันนธ์ (2564) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการจัดการเรียนรู้อยู่ใหม่เพื่อเป็นการเสริมสร้างคุณลักษณะคนยุคใหม่ ๆ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ผู้บริหารควรสนับสนุนการใช้นวัตกรรมสื่อการจัดการเรียนรู้ที่ได้ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ อย่างหลากหลายเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

4. ด้านการวัดและประเมินผล โรงเรียนมีการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเน้นการประเมินตามสภาพจริง อาจเป็นเพราะผู้เรียนมีความสามารถแตกต่างกัน ผู้บริหารจึงต้องสนับสนุนการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมและหลากหลาย สอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ อภิวัฒนวรรณ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางในการบริหารวิชาการ ในด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในโรงเรียนที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า ด้านการวัดและประเมินผล ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างเครื่องมือวัดและการประเมินผลอย่างครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้ สนับสนุนและส่งเสริมให้ครูพัฒนาเครื่องมือที่ใช้วัดผลและประเมินผลให้ได้มาตรฐานมีการวัดตามสภาพจริง ใช้วิธีการวัดผลและการประเมินผลที่หลากหลาย

5. ด้านการนิเทศภายใน ผู้บริหารต้องรู้สภาพปัญหาความต้องการของโรงเรียนในปัจจุบัน จัดทำแผนการนิเทศภายใน มีขั้นตอนการนิเทศ ใช้การนิเทศในการให้คำแนะนำ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และปรับปรุงการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ มีการนิเทศ

อย่างสม่ำเสมอ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการนิเทศครู ใช้การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร อาจเป็นเพราะการนิเทศอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอจะทำให้ครูได้ปรับปรุงการจัดการเรียนรู้ซึ่งจะส่งผลโดยตรงกับคุณภาพผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุลัดดาวัลย์ อัฐนาค และอัครฤทธิ์ อุทัยรัตน์ (2559) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการบริหารวิชาการของโรงเรียน ผลการวิจัย คือ ด้านการนิเทศภายในของโรงเรียนควรมีการจัดอบรมหรือให้การนิเทศด้านการจัดการเรียนการสอนให้แก่ครูอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง เพื่อประเมินผลการทำงานในโรงเรียน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

1. โรงเรียนควรกำหนด ระเบียบ แนวปฏิบัติเกี่ยวกับการวัดผล และ ประเมินผลและกำกับติดตามอย่างชัดเจน มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายเหมาะสมกับ ธรรมชาติของแต่ละวิชา คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล เช่น การประเมินตามสภาพจริง ประเมินผลจากผลงาน ประเมินผลด้วยการปฏิบัติ เป็นต้น
2. ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูมีการนำผลการวัดและประเมินผลไปใช้ในการ พัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และใช้เทคโนโลยีมาบูรณาการในการวัดและประเมินผล
3. ผู้บริหารควรมีการนิเทศอย่างเป็นระบบและสม่ำเสมอ ใช้รูปแบบการ นิเทศที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ครูได้ร่วมสร้าง และพัฒนาเครื่องมือเพื่อใช้ในการนิเทศ นำผลการศึกษาศภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการมาใช้ในวางแผนและกำหนดทางเลือก ในการนิเทศ รวมทั้งนำเทคโนโลยีมาใช้ในการนิเทศ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการวัดและประเมินผลแนวใหม่สำหรับนักเรียนประถมศึกษา
 2. ควรศึกษาแนวทางการนิเทศแบบผสมผสานในโรงเรียนประถมศึกษา
- สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยทำให้ทราบแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ยุคใหม่ คือ ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ครู พัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถด้านการใช้สื่อดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยนำสื่อการสอนที่ทันสมัยหลากหลายมาประยุกต์ใช้ สร้างบรรยากาศเชิงบวก โรงเรียนมีการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ ชัดเจน มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย มีการนิเทศครูอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนสามารถนำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิด

ประโยชน์ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และใช้เป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของโรงเรียนอย่างเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ด้าน
การจัดการเรียนรู้

ผู้บริหารต้องส่งเสริมให้มีการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ปรับปรุงหลักสูตรให้ทันสมัยทันต่อสถานการณ์ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนผู้ปกครอง ชุมชน มีส่วนร่วม จัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ส่งเสริมกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติจริงใช้สื่อเทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ปลูกฝัง คุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์

ด้าน
การส่งเสริมและ
พัฒนาครู

ผู้บริหารควรส่งเสริมพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ได้รับการพัฒนาตนเองตามความถนัดและความสนใจ มีการยกย่องชมเชย ให้กำลังใจครู ส่งเสริมให้ครูเรียนต่อ ให้ครูพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถด้านการใช้สื่อดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ

ด้าน
การสร้างบรรยากาศ
การเรียนรู้

ผู้บริหารส่งเสริมทรัพยากรและงบประมาณในการทำสื่อ การจัดห้องเรียน ให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดการเรียนรู้โดยสร้างความสนุกสนานและสอดแทรกเนื้อหาสาระ นำสื่อการสอนที่ทันสมัย หลากหลายมาประยุกต์และใช้จัดการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศเชิงบวก

ด้าน
การวัดและ
ประเมินผล

โรงเรียนมีการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ที่ชัดเจน มีการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเน้นการประเมินตามสภาพจริง

ด้าน
การนิเทศภายใน

ผู้บริหารต้องรู้สภาพปัญหาความต้องการของโรงเรียนในปัจจุบัน จัดทำแผนการนิเทศภายใน มีขั้นตอนการนิเทศ ใช้การนิเทศในการให้คำแนะนำ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้และปรับปรุงการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ มีการนิเทศอย่างสม่ำเสมอ มีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการนิเทศครู ใช้การนิเทศภายในแบบกัลยาณมิตร

ภาพที่ 1 แนวทางการบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ยุคใหม่

เอกสารอ้างอิง

- ทิตินา แคมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิพนธ์ ยอดดี. (2564). *การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2*. (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาดไทย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประเวศ เวชชะ. (2563). *เอกสารประกอบการสอนการบริหารหลักสูตรการสอนการวัดและประเมินผลการเรียนรู้*. เชียงราย: คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- มณีรัตน์ อภิวัฒน์วรรณ. (2559). *การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2555). *การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). สงขลา: นาคิลป์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ. (2565). *การติดตามการนำมาตรฐานการศึกษาของชาติสู่การปฏิบัติในปี 2561-2563*. นนทบุรี: บริษัท 21 เซ็นจูรี จำกัด.
- วชิรา เครือคำอ้าย, ขวสิต ขอดศิริ และดารณีย์ พยัคฆ์กุล. (2564). การนิเทศการจัดการเรียนรู้ในยุคดิจิทัลผสมผสานแนวคิด OKRs เพื่อความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้ของครู. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 6(12), 393-410.
- สุพรรณษา แสงจันทร์นวล, เกริกไกร แก้วล้วน และชวนคิด มะเสนะ. (2563). การบริหารงานวิชาการด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ ในยุคการศึกษา 4.0 ของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 2. ใน *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการและนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ ราชธานีวิชาการ ครั้งที่ 5 การวิจัยเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Research to Make A CHANGE)*. มหาวิทยาลัยราชธานี.
- สุรียนต์ ไชยมาตร และสุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2562). สภาพและแนวทางการพัฒนาระบบการเรียนรู้ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. *วารสารสมาคมพัฒนาวิชาชีพการบริหารการศึกษาแห่งประเทศไทย*, 1(1), 89-100.
- สุลัดดาวัลย์ อัฐนาค และอัสวฤทธิ์ อุทัยรัตน์. (2559). สภาพและปัญหาการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

- ประถมศึกษาอุบลราชธานี เขต 3. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต*, 16(1), 265-278.
- อภิชาติ สุภรัมย์, จินณวัตร ปะโคทั้ง และอัสวฤทธิ์ อุทัยรัตน์. (2558). การบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารบริหารการศึกษาบัวบัณฑิต*, 15(3), 135-145.
- อรรถัย รุ่งวชิรา, เสวตาภรณ์ ตั้งวันเจริญ และกาญจนา เกียรติกานนท์. (2564). การจัดการ เรียนรู้ในโลกยุคใหม่เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะคนยุคใหม่. *วารสารครุทรรศน์*, 1(1), 97-106.
- Krejcie, R.V., & Morgan D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้าง
ภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
Results of Project-based Learning Management
with Applications in Creation Animations and Presentations Subject
of the Vocational Certificate Students Level

พนิดา เทศจันทิก และศิริพร พึ่งเพ็ชร
Phanida Thetchanthuek and Siriporn Puengpetch
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล
Faculty of Education, Vongchavalitkul University
Corresponding Author, E-mail: Phanida.the@kasetkorat.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองานของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ก่อนและหลังการเรียนรู้ 2) เปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองานของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลังการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 80 3) ศึกษาระดับคุณภาพชิ้นงาน หลังเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และ 4) เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ ประจำปีการศึกษา 2567 จำนวน 33 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบประเมินคุณภาพชิ้นงาน แบบวัดความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน t-test for dependent sample และ t-test for one sample

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ พบว่า ผลการจัดการเรียนรู้หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
2. ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ได้รับบทความ: 11 ธันวาคม 2567; แก้ไขบทความ: 12 ธันวาคม 2567; ตอบรับตีพิมพ์: 9 มกราคม 2568
Received: December 11, 2024; Revised: December 12, 2024; Accepted: January 9, 2025

3. ระดับคุณภาพชิ้นงานของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ อยู่ในระดับดี
4. ความพึงพอใจของนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การสร้างภาพเคลื่อนไหว, โครงงานเป็นฐาน, ผลการจัดการเรียน, แอปพลิเคชัน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to compare the results of project-based learning management with applications in creation animations and presentations subject of the vocational certificate students level before and after learning through project-based combined with applications, 2) to compare the results of project-based learning management with applications in creation animations and presentations subject of the vocational certificate students level after learning of project-based with applications was higher than 80% criterion, 3) to study the quality of work pieces level after learning project-based learning with applications of the vocational certificate students level and 4) to study of satisfaction level of the vocational certificate students level toward the project-based learning management with applications. The sample was 33 students in the vocational certificate level by cluster random sampling. The research tools consisted of the project-based learning management with applications lesson plans, learning achievement test, the work pieces assessment and the satisfaction questionnaire. The data were analyzed using mean, percentage, standard deviation, hypothesis testing with t-test for dependent sample and t-test for one sample.

The research results found that:

1. The results of project-based learning management with applications in creation animations and presentations subject of the vocational certificate student level after learning was higher than before learning with statistical significantly at the .05 level.
2. The results of project-based learning management with applications was higher than the criteria 80% with statistical significantly at the .05 level.
3. The level of workpiece quality of the vocational certificate student level were at good level.
4. The satisfaction of the vocational certificate student level toward project-based learning management with applications was at much level.

Keywords: Animation, Application, Learning management Results, Project-Based Learning

1. บทนำ

การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีลักษณะเน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ครูกระตุ้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองจากการปฏิบัติจริง จัดกิจกรรมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้นักเรียนคิดเป็น ทำเป็น และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง บนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตามศักยภาพ(Pleumsamrankit, 2017) สอดคล้องกับแนวทาง การจัดการอาชีวศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักเรียนมีคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ ชุมชน ตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ โดยการจัดการอาชีวศึกษาด้านวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2562) วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ดำเนินการตามนโยบายการจัดการศึกษา ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) โดยมุ่งหวังให้นักเรียนมีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ในงานอาชีพ สอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานอาชีพได้อย่างมีประสิทธิภาพ เลือกวิถีการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพได้อย่างเหมาะสมกับตน ซึ่งวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ ได้ส่งเสริมให้นักเรียนทำโครงการหารายได้ระหว่างเรียน โดยนำความรู้จากการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการโดยใช้โครงงานเป็นฐาน นำแต่ละรายวิชาเข้ามาประยุกต์ใช้ในการบูรณาการในทุกสาขาวิชาชีพ เพื่อจะได้นำความรู้ความสามารถที่ได้เรียนรู้ในเชิงวิชาการและเชิงปฏิบัติจากการเรียนมาปฏิบัติจริง และนอกจากนี้วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิได้ส่งนักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันทางวิชาการต่าง ๆ เช่น งานประชุมวิชาการ การสัมมนาผลงานทางวิชาชีพ การแข่งขันสิ่งประดิษฐ์ เป็นต้น

รายวิชาการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์ในงานอาชีพ ซึ่งอยู่ในหลักสูตรระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นการฝึกฝนทักษะจนเกิดความชำนาญ อย่างไรก็ตาม จากการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นเรียนแบบเดิม ๆ ที่เน้นการเรียนรู้ตามหนังสือเรียน ไม่ได้ส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความรู้และทักษะอย่างเต็มศักยภาพ เนื่องจากขาดการบูรณาการความรู้แบบองค์รวม ส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง

การเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน (Project-Based Learning: PBL) เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ เป็นการจัดการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้กระตุ้น เพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวนักเรียนมาใช้ในการทำกิจกรรม มีอิสระในการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง นำไปสู่การเพิ่มความรู้ที่ได้จากการลงมือ

ปฏิบัติ (ดุซงึย โยเลลา, 2557) โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน มีกระบวนการจัดการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 สำรวจความสนใจ ขั้นที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน ขั้นที่ 3 วางแผนและวิเคราะห์โครงงาน ขั้นที่ 4 ลงมือปฏิบัติ ขั้นที่ 5 ประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน ขั้นที่ 6 ขึ้นสรุป รายงานผล และเสนอผลงาน (ประสาธ เนืองเฉลิม, 2558)

การจัดการเรียนรู้รูปแบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ มีอิสระในการเลือกอาชีพที่สามารถหารายได้ระหว่างเรียนเพื่อทำโครงงานด้วยการลงมือปฏิบัติในแอปพลิเคชัน สอดคล้องกับแนวคิดของ วิญญู อุดระ และคณะ (2559) กล่าวว่าแอปพลิเคชันสามารถช่วยเสริมการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นเครื่องมือช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ชิ้นงาน ผลงานประกอบการเรียนรู้ หรือสร้างองค์ความรู้ ตัวอย่างเช่น แอปพลิเคชันเพื่อช่วยในการออกแบบ นอกจากนี้ยังเป็นแอปพลิเคชันเสริมการสอน ใช้เป็นสื่อช่วยครูในการสอน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษา ผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ซึ่งการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชันนั้น เป็นการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้นักเรียน มีอิสระ ในการเลือกหัวข้อที่สนใจ และลงมือปฏิบัติงานในแอปพลิเคชันสำหรับการสร้างภาพเคลื่อนไหวและนำเสนองาน เพื่อให้นักเรียนเกิดทักษะในด้านความคิดสร้างสรรค์ การทำงานเป็นกลุ่มการนำเสนอ ตลอดจนสามารถเขียนโครงงานได้ถูกต้องตามขั้นตอนการเขียนโครงงาน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ก่อนและหลังการเรียนรู้
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลังการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 80
3. เพื่อศึกษาระดับคุณภาพชิ้นงาน โครงงานอาชีพในอนาคตจากแอปพลิเคชัน Canva หลังเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับ แอปพลิเคชัน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ
4. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น (Pre-Experimental Research) โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง (One-Group Pre-test Post-test Design) (ไพศาล หวังพานิช, 2563) โดยทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างเพียงกลุ่มเดียว

3.2 ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 10 ห้อง รวมนักเรียนจำนวนทั้งสิ้น 151 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 3 ประเภทวิชาเกษตรกรรม สาขาวิชาเกษตรศาสตร์ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 โดยใช้วิธีการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) และใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม ได้มา 1 ห้อง ได้แก่ สาขางานการผลิตพืช จำนวน 33 คน เนื่องจากลักษณะของนักเรียนมีระดับความสามารถทางการใช้คอมพิวเตอร์ไม่แตกต่างกัน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหว และนำเสนอผลงาน

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน รายวิชาการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์ในงานอาชีพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนอ โดยวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

3. แบบประเมินคุณภาพชิ้นงาน ประเมิน 5 ประเด็น คือ เนื้อหาสาระ ทักษะการสื่อสาร เทคนิคการนำเสนอ สื่อประกอบการนำเสนอ และความสามารถในการตอบคำถาม โดยกำหนดระดับคะแนน 4 ระดับคะแนน

4. แบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่อง การสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนอผลงาน

3.4 การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือ

1. การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยดำเนินการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562 (ปรับปรุง พุทธศักราช 2565) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิเคราะห์จุดประสงค์ และสมรรถนะรายวิชา เพื่อเขียนจุดประสงค์การเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนอผลงาน สำหรับนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 3 จำนวน 2 แผน แผนละ 3 ชั่วโมง รวมเป็น 6 ชั่วโมง นำแผนการจัดการ

เรียนรู้เสนออาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้อง ความเหมาะสมของเนื้อหา ระยะเวลาในการดำเนินกิจกรรม การใช้เครื่องมือการวัดและประเมินผล นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ และด้านการวัดและประเมินผล จัดพิมพ์แผนการจัดการเรียนรู้ที่ปรับปรุงแก้ไขเรียบร้อยแล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

2. การสร้างและหาคุณภาพของแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยผู้วิจัย ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสร้างและการวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน จากคู่มือครู และเอกสารหลักสูตร วิเคราะห์สมรรถนะ จุดประสงค์ และคำอธิบายรายวิชา รายวิชาการประยุกต์ใช้คอมพิวเตอร์ในงานอาชีพ หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน สำหรับนักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ แล้วสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 34 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเสนอต่ออาจารย์ที่ศึกษานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของการใช้ภาษา ข้อคำถาม ตัวเลือกของคำตอบ จากนั้นนำมาปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรและการสอน ด้านเทคโนโลยีและสารสนเทศ และด้านการวัดและประเมินผล มาคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ช่วงค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ซึ่งผ่านเกณฑ์ จำนวน 29 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ไปทดลองใช้เพื่อทดสอบคุณภาพของเครื่องมือกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ ที่เคยเรียนเนื้อหาเรื่องนี้มาแล้ว จำนวน 30 คน นำแบบทดสอบที่ทดลองมาวิเคราะห์หาความยากง่ายรายข้อเพื่อหาคุณภาพของแบบทดสอบและเลือกแบบทดสอบแต่ละข้อโดยวิเคราะห์หาความยากง่าย ($p=0.2 - 0.8$) ค่าอำนาจจำแนก ($r = 0.2$ ขึ้นไป) ที่แสดงสัดส่วนระหว่างจำนวนผู้ตอบถูกในแต่ละข้อต่อจำนวนผู้เข้าสอบทั้งหมด ซึ่งมีค่า ความยากง่าย (p) ตั้งแต่ 0.53-0.90 ค่าอำนาจจำแนก (r) ที่ตรวจสอบว่าแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามารถจำแนกนักเรียนเก่งและนักเรียนอ่อนได้ดีเพียงใด ซึ่งมีค่าตั้งแต่ 0.07 - 0.80 และวิเคราะห์เลือกข้อสอบเพื่อนำไปใช้จริงได้จำนวน 20 ข้อ หาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้วิธีของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน จากสูตร KR -20 มีค่าเท่ากับ 0.83 นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ที่ผ่านการคัดเลือกจากการหาคุณภาพ มาจัดพิมพ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3. แบบประเมินคุณภาพชิ้นงานการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีวิธีการสร้างแบบประเมินโครงงาน เกณฑ์การประเมินคุณภาพชิ้นงาน โดยใช้เกณฑ์การประเมินคุณภาพชิ้นงานของ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2562) สร้างแบบประเมินคุณภาพชิ้นงาน จำแนกตามประเด็นการเฝ้า 5 ประเด็น คือ เนื้อหาสาระ ทักษะการสื่อสาร เทคนิคการ

นำเสนอ สื่อประกอบการนำเสนอ และความสามารถในการตอบคำถาม ซึ่งได้กำหนดระดับคะแนน 4 ระดับ นำแบบประเมินคุณภาพชิ้นงานมาจัดพิมพ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

4. แบบวัดความพึงพอใจ

ผู้วิจัย ศึกษาทฤษฎี แนวคิด วิธีการสร้างแบบวัดความพึงพอใจ ในรูปแบบของมาตราส่วนประมาณค่า จากตำรา งานวิจัยและเอกสารต่าง ๆ สร้างแบบวัดความพึงพอใจ Rating Scale 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ นำแบบวัดความพึงพอใจ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความเหมาะสมข้อคำถาม ภาษาที่ใช้ นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและจุดประสงค์ (IOC) ได้ผลเท่ากับ 0.67-1.00 ทุกข้อ แบบวัดความพึงพอใจที่ได้ประสิทธิภาพมาจัดพิมพ์เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ชี้แจงรายละเอียดการจัดการจัดการเรียนรู้ให้นักเรียนทราบวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน หน่วยการเรียนรู้ที่ 5 เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและนำเสนองาน การประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน รวมถึงมีการแสดงความยินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัยสำหรับอาสาสมัครเด็กอายุ 7-18 ปี และหนังสือรับรองจริยธรรมในมนุษย์

2. ดำเนินการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อย่างเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน

3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มตัวอย่าง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนอ โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการทดลองในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 6 ชั่วโมง

4. ดำเนินการทดสอบหลังเรียน (Post-test) กับกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อย่างเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน

5. ให้นักเรียนทำแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน

3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D) และค่าร้อยละ

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน หลังการจัดการเรียนรู้ เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน โดยใช้สถิติทดสอบค่าที แบบที่กลุ่มตัวอย่างสัมพันธ์กัน (t-test for Dependent Sample)

3. วิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน เป็นฐานร่วมกับ แอปพลิเคชัน หลังการจัดการเรียนรู้ เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน กับเกณฑ์ร้อยละ 80 โดยใช้สถิติ (t-test for one Sample)

4. วิเคราะห์คุณภาพชิ้นงาน โดยใช้การวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการจัดลำดับคุณภาพ โดยจำแนกตามประเด็นการประเมิน 5 ประเด็น คือ เนื้อหาสาระ ทักษะ การสื่อสาร เทคนิคการนำเสนอ สื่อประกอบการนำเสนอ ความสามารถในการตอบคำถาม และกำหนดระดับคะแนน 4 ระดับคะแนน

5. วิเคราะห์คะแนนแบบวัดผลความพึงพอใจ โดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ด้านเนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล ชนิดมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ

4. สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 เปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนอของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ก่อนและหลังการเรียน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนอของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ก่อนและหลังการเรียน

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t	p
ก่อนเรียน	33	20	8.94	1.12	32	33.944*	.000
หลังเรียน	33	20	17.54	1.42			

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 1 พบว่าผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนอของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 2 เปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลังการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 80 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 เปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลังการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 80

ผลการเรียนรู้	N	$\bar{X}$	S.D.	t	P
หลังเรียน	33	17.54	1.42	5.727*	.000

จากตารางที่ 2 พบว่าผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ หลังการเรียนรู้กับเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตอนที่ 3 ศึกษาระดับคุณภาพชิ้นงาน หลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับคุณภาพชิ้นงานหลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ

กลุ่มที่	รายการประเมิน					รวม	ระดับคุณภาพ
	เนื้อหาสาระ	ทักษะการสื่อสาร	เทคนิคการนำเสนอ	สื่อประกอบนำเสนอ	ความสามารถในการตอบคำถาม		
x	3.50	2.67	2.50	2.50	2.83	14	ดี

จากตารางที่ 3 พบว่าระดับคุณภาพของชิ้นงาน จากการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ อยู่ในระดับดี

ตอนที่ 4 ศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน

ข้อ ที่	รายการประเมิน	ความพึงพอใจ		ระดับ	ลำดับ
		$\bar{X}$	S.D.		
1	ด้านการจัดการเรียนรู้	4.35	0.15	มาก	
2	ด้านการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน	4.35	0.28	มาก	
3	ด้านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน	4.10	0.25	มาก	
	รวม	4.28	0.22	มาก	

จากตารางที่ 4 พบว่าระดับความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (4.28)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยที่ได้ค้นพบเกี่ยวกับผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ สามารถนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

5.1 ผลการเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ก่อนและหลังการเรียน จากผลการวิจัยนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดของ ประสาท เนืองเฉลิม (2558) มาจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน โดยมีกระบวนการเรียนรู้ 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นที่ 1 สำรวจความสนใจครูให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าอาชีพที่สามารถหารายได้ระหว่างเรียนที่นักเรียนสนใจ โดยครูเสนออาชีพต่าง ๆ ผ่านแอปพลิเคชัน YouTube ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ อานนท์ พัสตร (2560) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้กระตุ้น เพื่อนำความสนใจที่เกิดจากตัวนักเรียนมาใช้ในการทำกิจกรรม ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง ให้นักเรียนได้เลือกเรียนรู้ตามความสนใจของนักเรียนเรียน ขั้นที่ 2 กำหนดจุดมุ่งหมายในการเรียน ครูแจกใบงานขั้นตอนการเขียนโครงงาน และชี้แจงจุดประสงค์ของการทำโครงงานอาชีพที่สามารถหารายได้ระหว่างเรียนให้กับนักเรียน โดยบอกถึงประโยชน์ของการมีอาชีพ เพื่อหารายได้ระหว่างเรียน อาชีพที่นักเรียนสามารถลงมือทำได้ระหว่างเรียน เพื่อกำหนดแนวทางการศึกษาหาข้อมูลของนักเรียน ขั้นที่ 3 วางแผนและวิเคราะห์โครงงาน ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 5 คน โดยใช้เกณฑ์อาชีพที่สนใจร่วมกัน ร่วมกันเลือกอาชีพกลุ่มละ 1 อาชีพ เพื่อทำการเขียนโครงงานตามขั้นตอนการเขียนโครงงาน จากนั้นนำโครงงานมาให้ครูพิจารณา ช่วยเหลือและเสนอแนะ ขั้นที่ 4 ลงมือปฏิบัติ แต่ละกลุ่มนำข้อมูลโครงงานมาออกแบบชิ้นงาน โดยใช้แอปพลิเคชันที่

สามารถสร้างภาพเคลื่อนไหว ครูให้นักเรียนแชร์ลิงก์ชิ้นงานของแต่ละกลุ่ม เพื่อให้ครูและนักเรียนเข้าไปดู ซึ่งครูเข้าไปดูและให้คำปรึกษา แนะนำ สำหรับเพื่อนนักเรียนทุกคนด้วยกัน สามารถเข้าไปดู เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ขั้นที่ 5 ประเมินผลระหว่างปฏิบัติงาน ครูแนะนำเทคนิคการใช้สี การจัดวางภาพและข้อความ เพื่อเสริมองค์ความรู้ทักษะการออกแบบ จากนั้นครูและนักเรียนร่วมกันประเมินชิ้นงาน หลังจากที่นักเรียนลงมือปฏิบัติไปแล้ว 4 ชั่วโมง จากนั้นนำมาปรับปรุง แก้ไขชิ้นงานตามแบบประเมิน ขั้นที่ 6 ขึ้นสรุป รายงานผล และเสนอผลงาน ให้นักเรียนนำชิ้นงานที่ออกแบบ มานำเสนอหน้าชั้นเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เมธาวิ ไสรเนตร, รุ่งฟ้า กิตติญาณสันต์ และมนเทียร ชมดอกไม้ (2563) ได้ศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคอมพิวเตอร์และความสามารถในการทำโครงงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคอมพิวเตอร์ของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 หลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

5.2 เปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพหลังการเรียนกับเกณฑ์ร้อยละ 80 นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เป็นการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนที่อยากจะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระทางการเลือกหัวข้อที่สนใจในการทำโครงงาน ในสิ่งที่ต้องการร่วมกับการทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนเกิดความสุขสนุกสนานในการเรียนรู้ ทำให้นักเรียนปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ ทำให้ผู้เรียนเกิดทักษะหลายด้าน ไม่ว่าจะเป็นความคิดสร้างสรรค์ ความรับผิดชอบ การทำงานเป็นกลุ่ม การเขียนรายงานและการนำเสนอโครงการ ตลอดจนส่งเสริมความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกันกับผู้อื่น ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี (2560) ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ โดยให้ผู้เรียนได้ร่วมกัน เลือกทำโครงงานที่ตนสนใจ และนำแอปพลิเคชันมาเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนรู้ กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ เป็นแอปพลิเคชันที่ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง สามารถสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองานของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ได้อย่างมืออาชีพ ส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนดีขึ้น สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพงศกร แฝงสองคร (2562) เรื่องการพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่องการประกอบคอมพิวเตอร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้การประกอบคอมพิวเตอร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่กำหนดไว้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05

5.3 ผลการศึกษาระดับคุณภาพชิ้นงาน หลังการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ นักเรียนมีคุณภาพชิ้นงานในระดับ ดี ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับ

แอปพลิเคชัน ซึ่งมุ่งหวังให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ไปสู่การออกแบบเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงานสามารถใช้ทักษะจากการเรียนรู้จากแอปพลิเคชันไปประยุกต์ใช้ในอาชีพการเป็นผู้ประกอบการในอนาคตได้ ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาที่มุ่งเน้นการเรียนรู้สู่การปฏิบัติ เพื่อพัฒนาสมรรถนะกำลังคนระดับฝีมือ โดยผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการประเมินชิ้นงานของ พิชิต ฤทธิ์จรูญ (2562) เป็นการประเมินจากเนื้อหาสาระ ทักษะการสื่อสารเทคนิคการนำเสนอ สื่อประกอบการนำเสนอ และความสามารถในการตอบคำถาม โดยการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ การลงมือปฏิบัติจริง ร่วมกันเป็นกลุ่มของนักเรียนจากการใช้ความคิดสร้างสรรค์ร่วมกันในการสร้างชิ้นงาน ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะในการแก้ปัญหาการทำงานร่วมกันกับผู้อื่น ทำให้นักเรียนมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน นักเรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินชิ้นงานของตนเองทำให้นักเรียนได้ทราบถึงจุดเด่นและจุดด้อยของตน และทำให้เกิดพัฒนาการเรียนรู้ทางเทคโนโลยีตลอดชีวิต สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานอาชีพ ส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการในยุคดิจิทัล

5.4 ผลการศึกษาระดับความพึงพอใจของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ในภาพรวมอยู่ที่ระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อนั้น พบว่า ด้านการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน นักเรียนมีความสุขสนุกกับการเรียน รองลงมา คือด้านการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน การทำโครงงานช่วยให้นักเรียนกระตือรือร้นในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ และด้านการจัดการเรียนรู้ นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์ที่หลากหลาย ทั้งนี้เนื่องมาจากการจัดการเรียนแบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน ทำให้นักเรียนสามารถเข้าไปศึกษาในห้องเรียนออนไลน์ได้ตลอดเวลา ทำให้ผู้เรียนเข้าใจในการออกแบบ มีความคิดในการสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเป็นนวัตกรรมให้กับตนเอง เกิดความสนุกกับการปฏิบัติกิจกรรมการออกแบบชิ้นงานจากแอปพลิเคชัน ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ กนกอร สะภา (2559), ประวิณา สันปาแก้ว (2559), พรรณนิภา สุขศรี (2559) และณัฐพล เฟื่องฟุ้ง (2560) ได้กล่าวว่าความรู้สึกรักของบุคคลที่เกิดขึ้นเมื่อได้รับการตอบสนองตามแรงจูงใจและมีความสุข เมื่อได้รับผลสำเร็จ ทำให้นักเรียนมีความพอใจกับสิ่งที่กำลังทำเมื่อได้รับผลสำเร็จแล้วพฤติกรรมนั้นจะแสดงออกมาให้เห็นอย่างชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พงศกร แพร่สองคร (2562) เรื่องการพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่องการประกอบคอมพิวเตอร์ โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 มีความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. การทำงานเป็นทีมช่วยให้นักเรียนพัฒนาทักษะการทำงานร่วมกัน ควรมีการกำหนดบทบาทและความรับผิดชอบของสมาชิกในทีมอย่างชัดเจน เช่น การแบ่งงานตามความถนัดของแต่ละคน และการตั้งเป้าหมายย่อยที่สามารถวัดผลได้

2. ควรจัดให้นักเรียนฝึกการนำเสนอ เพื่อช่วยให้นักเรียนเตรียมความพร้อมสำหรับการเป็นผู้ประกอบการในอนาคต

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาความคิดสร้างสรรค์ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ เนื่องจากกลุ่มนักเรียนนี้เป็นกำลังแรงงานสำคัญในอนาคต

2. ควรมีการศึกษการพัฒนาวัตกรรมการจัดการเรียนการสอนด้วยแอปพลิเคชัน เพื่อเสริมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล เพื่อสร้างระบบการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงของโลกและสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมสำหรับอนาคตที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ

3. ควรมีการทำวิจัยเพื่อนำไปใช้ในรายวิชาของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ที่มีลักษณะการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน เช่น รายวิชาของสาขางานเกษตรศาสตร์ สาขางานผลิตภัณฑ์ สาขางานผลิตภัณฑ์น้ำ สาขางานคอมพิวเตอร์ธุรกิจ เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เรื่องการสร้างภาพเคลื่อนไหวและการนำเสนองาน ส่งผลให้นักเรียนประกาศนียบัตรวิชาชีพ วิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีชัยภูมิ มีผลสัมฤทธิ์สูงขึ้น เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชัน เป็นการกระตุ้นความสนใจของนักเรียนที่อยากจะศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้นักเรียนมีอิสระทางการเลือกหัวข้อที่สนใจ ทำให้นักเรียนปฏิบัติงานได้อย่างเป็นระบบ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน สามารถสร้างองค์ความรู้ ได้อย่างสร้างสรรค์ สร้างความเป็นนวัตกรรมให้กับตนเอง ซึ่งคุณภาพชิ้นงานจากการออกแบบอยู่ในระดับดี ส่งผลให้นักเรียนเกิดองค์ความรู้ไปสู่การออกแบบเพื่อสร้างสรรค์ชิ้นงาน และนักเรียนมีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานร่วมกับแอปพลิเคชันในระดับมาก เนื่องจากมีอิสระในการเรียนรู้ เกิดความสนุกกับการปฏิบัติกิจกรรมการออกแบบชิ้นงานจากแอปพลิเคชัน

เอกสารอ้างอิง

- กนกอร สะภา. (2559). การพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดของกาเย่ประกอบบทเรียนบน เว็บไซต์วิทยางานธุรกิจ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ณัฐพล เฟื่องฟุ้ง. (2560). การจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ โดยใช้สมองเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณญาณสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ดุชนิ โยเหลา. (2557). การศึกษาการจัดการเรียนรู้แบบ PBL ที่ได้จากโครงการสร้างชุดความรู้เพื่อสร้างเสริม ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของเด็กและเยาวชนจากประสบการณ์ความสำเร็จของโรงเรียนไทย. กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- ทิตนา แคมมณี. (2560). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 21). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นริศรา เคนแสง. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐานในรายวิชาคอมพิวเตอร์และสารสนเทศเพื่องานอาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นปีที่ 1 สาขาออกแบบนิเทศศิลป์. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ประวีณา สันป่าแก้ว. (2559). ความพึงพอใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่มีต่อการจัด สภาพแวดล้อมทางการเรียนของโรงเรียนบ้านเนินพลับหวาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประสาธ เนืองเฉลิม. (2558). การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พงศกร แผงสองคร. (2562). การพัฒนาผลการเรียนรู้ เรื่อง การประกอบคอมพิวเตอร์โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- พรรณนิภา สุขคี. (2559). ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการใช้บริการห้องสมุดโรงเรียนวัดล่าง (บวรวิทยายน 3) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พิชิต ฤทธิ์จัญญ. (2562). เกณฑ์การให้คะแนน: เครื่องมือสำหรับครูเพื่อประเมินผลลัพธ์การเรียนรู้ที่เที่ยงตรงและยุติธรรม. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช*, 12(1), 13.
- ไพศาล หวังพานิช. (2563). สถิติเพื่อการวิจัย. *เอกสารประกอบการบรรยาย. คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล*.
- เมธาวี โสรเนตร, รุ่งฟ้า กิติญาณสันต์ และมนเทียร ชมดอกไม้. (2563). การจัดการเรียนรู้แบบโครงงานเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคอมพิวเตอร์และความสามารถในการทำโครงงานของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 13(1), 96.
- รังสิมา ชูเทียน. (2558). *การพัฒนาการสอนผ่านเว็บบล็อกด้วยการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐานวิชาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*.
- วิญญู อุดระ และคณะ. (2559). *การส่งเสริมครูพัฒนาแอปพลิเคชันเพื่อการเรียนรู้บนคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตด้วยเทคนิคเพื่อนคู่คิด. (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุขฎิบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2562). *หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ พุทธศักราช 2562*. เข้าถึงได้จาก <https://bsq.vec.go.th/Portals/9/Course/20/2562/neww1.pdf>
- อานนท์ พัสตร. (2560). *การพัฒนาบทเรียนบนเว็บโดยใช้โครงงานเป็นฐานที่ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ทักษะการจัดการฐานข้อมูล สำหรับนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*.
- Greenwood, N. L. (2004). The Culture Fair: Reinventing Project - based Learning to meet Current Standards. *Masters Abstracts International*, 42(2), 377.
- Pleumsamrankit, P. (2017). Factors Affecting Learners' 21st Century Skills. *Journal Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Sciences)*, 7(3), 141-158.

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4
ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสว่างสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
Public Attitudes Toward Public Service Based on Four Principles of
Sangahavatthu by Sa Khu Subdistrict Administrative Organization,
Suwannaphum District, Roi Et Province

จุฑารัตน์ วลัยศรี และพระครูปลัดสุริยะ ชวนบุญโณ
Jutharat Walaisri and Phrakhrupalad Suriya Chavanapanyo
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, ประเทศไทย
Mahamakut Buddhist University Roi Et Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Walaisri34@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสว่างสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสว่างสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสว่างสุวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 367 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94 สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และ F-test

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาารายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสังคม ด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิต ตามลำดับ
2. ผลเปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 จำแนกตามเพศ อายุ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษา และอาชีพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ดังนี้

ได้รับบทความ: 13 ธันวาคม 2567; แก้ไขบทความ: 1 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 4 มีนาคม 2568

Received: December 13, 2024; Revised: March 1, 2025; Accepted: March 4, 2025

ควรขยายเขตไฟฟ้าและไฟฟ้าสาธารณะทุกหมู่บ้านให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ให้ประชาชนมีไฟฟ้าอย่างทั่วถึง และมีการปรับปรุงซ่อมแซมระบบประปาภายในหมู่บ้าน

คำสำคัญ: ทศนคติ, การให้บริการสาธารณะ, หลักสังคหวัตถุ 4, องค์การบริหารส่วนตำบล

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the public attitudes toward public service based on Four Principles of Sangahavatthu by Sa khu Subdistrict Administrative Organization, Suwannaphum District, Roi Et Province, 2) to compare the public attitudes toward public service based on Four Principles of Sangahavatth in mention, classified by genders, ages, education levels and occupation, and 3) to collect recommendations on the public attitudes toward public service based on Four Principles of Sangahavatthu by Sa khu Subdistrict Administrative Organization, Suwannaphum District, Roi Et Province. The sample group was people aged 18 and over in the Sa khu Subdistrict Administrative Organization, 367 in number. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with content validity between 0.67-1.00 and reliability at 0.94. The statistical analyses employed include frequency, percentage, mean, standard deviation, t-test, and F-test.

The research results found that:

1. The public attitudes toward public service based on Four Principles of Sangahavatthu by Sa khu Subdistrict Administrative Organization, Suwannaphum District, Roi Et Province overall and in each aspect, they are at a high level, ranked in order of average scores from highest to lowest as follows: social, good governance, infrastructure and promotion of quality of life, respectively.

2. A comparison of the public attitudes toward public service based on Four Principles of Sangahavatthu in mention, classified by genders and ages overall and each aspect no different, education levels and occupation overall and each aspect no different except classified by education level and occupation were difference statistically significant at the .05.

3. Suggestions for public service based on Four Principles of Sangahavatthu by Sa khu Subdistrict Administrative Organization, Suwannaphum District, Roi Et Province, are as follows: Electricity and public lighting should be expanded to

every village, covering all areas, ensuring that all citizens have access to electricity. There should also be improvements and repairs to the water supply system within the villages.

Keywords: Attitudes, Public Service, Four Principles of Sangahavatthu, Subdistrict Administrative Organization

1. บทนำ

การจัดให้มีการบริการสาธารณะเป็นหน้าที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องรับผิดชอบต่อรัฐและประชาชนในท้องถิ่น การบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นการบริการที่ดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการปฏิบัติการรับใช้และการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ โดยภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนจากรัฐแบ่งออกได้เป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดบริการสาธารณะที่เกี่ยวกับโครงสร้างพื้นฐาน เช่น การสร้างถนน ทางระบายน้ำ ไฟฟ้าสาธารณะ และการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 2) ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต เช่น การบริการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การบริการสาธารณะสุขมูลฐาน การจัดการศึกษาท้องถิ่น การบริการสถานที่พักผ่อนหย่อนใจในท้องถิ่นและการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น 3) ด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี คือ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจของรัฐ ประชาชนได้รับความอำนวยความสะดวกและได้รับการตอบสนองต่อความต้องการ มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ 4) ด้านการจัดระเบียบชุมชน สังคม และรักษาความสงบ เช่น การป้องกันอุบัติเหตุทางถนน การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย การจัดการหอน้ำสาธารณะในท้องถิ่น (รศนธ รัตยเสริมพงศ์, 2557)

ในการให้บริการสาธารณะให้กับประชาชนในชุมชน ในเขตปกครองของตนเองให้สมบูรณ์และทั่วถึง สร้างความพอใจ สร้างความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความสุขให้มากที่สุด เป็นไปได้มากที่สุด การพัฒนาองค์กร การอำนวยความสะดวก การให้บริการแก่ประชาชนที่มาใช้บริการ องค์การบริหารส่วนตำบลสระคู จึงได้กำหนดแนวทางในการบริการสาธารณะดังนี้ 1) ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2) ด้านการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) ด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี 4. ด้านสังคม (องค์การบริหารส่วนตำบลสระคู, 2566) การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ โดยการใช้หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ การอยู่ร่วมกันในสังคมหรือในหมู่คณะจำเป็นต้องมีสิ่งที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ และประสานหมู่คณะไว้ให้เกิดความสามัคคีให้อยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ได้แก่ 1) ทาน คือ การช่วยเหลือแบ่งปันให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชน การช่วยเหลือชุมชนในด้านต่าง ๆ 2) ปิยวาจา คือ การพูดจาอ่อนหวานสุภาพ ให้ความเป็นกันเองไม่พูดจาทำร้าย ส่อเสียดหรือทำให้ผู้อื่นเสียใจ 3) อตถจริยา คือ การช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน

4) สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย การทำตัวให้เข้ากันได้ ร่วมเผชิญและแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

การให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในชุมชนเป็นภารกิจสำคัญขององค์การบริหารส่วนตำบลสระคู เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่สมบูรณ์ ทั้งถึง และสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชน ทั้งยังมุ่งเน้นให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุขมากที่สุด ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลสระคูจึงได้กำหนดแนวทางในการให้บริการสาธารณะครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน 2) การพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิต 3) การบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี และ 4) การพัฒนาด้านสังคม (องค์การบริหารส่วนตำบลสระคู, 2566) เพื่อให้การให้บริการดังกล่าวดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและสามารถสร้างสังคมที่สงบสุข องค์การบริหารส่วนตำบลสระคูได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นแนวทางในการดำเนินงาน เพื่อเสริมสร้างความสามัคคีและความร่วมมือระหว่างภาครัฐและประชาชน ดังนี้ 1) ทาน (การให้) หมายถึง การอุทิศตนเพื่อช่วยเหลือประชาชน ทั้งในด้านข้อมูลข่าวสาร การสนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น และการให้ความช่วยเหลือชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน 2) ปิยวาจา (การพูดจาดี) หมายถึง การใช้คำพูดที่สุภาพ อ่อนโยน และเป็นมิตรต่อประชาชน รวมถึงการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์และให้กำลังใจ เพื่อสร้างความเชื่อมั่นระหว่างหน่วยงานภาครัฐและประชาชน อันจะนำไปสู่บรรยากาศที่ดีในการทำงานร่วมกัน 3) อตถจริยา (การทำเพื่อประโยชน์ผู้อื่น) หมายถึง การปฏิบัติภารกิจด้วยความตั้งใจจริงเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน การอำนวยความสะดวกและสนับสนุนกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชนอย่างต่อเนื่อง 4) สมานัตตตา (ความเสมอต้นเสมอปลาย) หมายถึง การปฏิบัติหน้าที่อย่างสม่ำเสมอ มีความเท่าเทียมและเป็นธรรมในการให้บริการประชาชน รวมถึงการร่วมมือกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนไปสู่ความยั่งยืน การนำหลักสังคหวัตถุ 4 มาเป็นแนวทางในการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลสระคู ไม่เพียงแต่ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรม แต่ยังช่วยสร้างสังคมที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ประองดอง และมีความเป็นอยู่ที่ดีร่วมกัน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2559)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง ทักษะคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรคภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งสามารถตอบสนองความต้องการการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู มีทักษะคติต่อการให้บริการอย่างไร ตลอดจนจนปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน เพื่อนำผลการศึกษาวินิจฉัยไปปรับปรุงพัฒนาระบบการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังกัดหมวด 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังกัดหมวด 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังกัดหมวด 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การให้บริการสาธารณะตามหลักสังกัดหมวด 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร ในเขตรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 8,068 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครซี และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 367 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลัก สังกัดหมวด 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ปลายั้วส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ตอนที่ 2 แบบสอบถามทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลัก สังกัดหมวด 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ตามวิธีลิเคิร์ต (Likert) ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังกัดหมวด 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นแบบปลายเปิด

เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามหาคุณภาพเครื่องมือด้วยค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล ไว้ดังนี้ 1) ประสานงานกับงานบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัยวิทยาเขตร้อยเอ็ด โดยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์ข้อมูลถึงนายกองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลทำการวิจัย 2) ผู้วิจัยได้เก็บ

รวบรวมข้อมูล พร้อมด้วยผู้ช่วยวิจัย 3) ทำการแจกเอกสารแบบสอบถาม โดยทำการชี้แจงรายละเอียดของแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟังโดยให้เวลาในการตอบแบบสอบถามและรอรับแบบสอบถามกลับคืนมาด้วยตัวผู้วิจัยเอง 4) เก็บรวบรวมแบบสอบถามที่ได้จากการตอบแล้วทั้งหมดเพื่อดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับขั้นตอนต่อไปนี้ 1) วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยแยกข้อมูลตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยวิธีการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ และบรรยายประกอบตาราง 2) วิเคราะห์ข้อมูลระดับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณสุขตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวม รายด้านและเป็นรายข้อ แล้วแปรผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์แต่ละข้อ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความต่างของทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณสุขตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ โดยใช้ค่า t-test (Independent) ในการเปรียบเทียบตัวแปร 2 กลุ่ม 4) วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบหาค่าความต่างของทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณสุขตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยใช้ค่า F-test (One-way ANOVA) ในการเปรียบเทียบตัวแปรที่มีค่ามากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป 5) เก็บรวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณสุขตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการแจกแจงค่าความถี่ 6) นำผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 การวิเคราะห์ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณสุขตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณสุขตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

ทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการ สาธารณสุขตามหลักสังคหวัตถุ 4	ทัศนคติ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	3.99	0.38	มาก	3
2) ด้านการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิต	3.99	0.41	มาก	4

3) ด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี	4.01	0.41	มาก	2
4) ด้านสังคม	4.02	0.39	มาก	1
รวมเฉลี่ย	4.00	0.35	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.35) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.39) รองลงมา คือด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ($\bar{X} = 4.01$, S.D. = 0.41) ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.38) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิต ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.41) ตามลำดับ

4.2 ผลเปรียบเทียบทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตามระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ข้อเสนอแนะทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 พบว่า ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ควรใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว เช่น ถนนอัจฉริยะ หรือระบบขนส่งสาธารณะอัตโนมัติ ด้านการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิตควรจัดตั้งโครงการอบรมหรือกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาทักษะอาชีพในชุมชน ด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดีควรเพิ่มความโปร่งใสในการบริหารงานภาครัฐ เช่น การรายงานผลการใช้จ่ายงบประมาณ ด้านสังคมควรส่งเสริมกิจกรรมที่ลดช่องว่างระหว่างวัยเพื่อสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ระดับทัศนคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การให้บริการสาธารณะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนหรือผู้ใช้บริการ เพื่อให้เกิดความพึงพอใจสูงสุดในการบริหารงานของรัฐ โดยการให้บริการนั้นควรมีการบริหารจัดการอย่างเป็นระบบให้เกิดความสอดคล้องครบวงจรในการบริการที่มีความครบถ้วนสมบูรณ์ สะดวกรวดเร็ว มุ่งที่จะให้บริการในเชิงส่งเสริม ตามหลักธรรมที่เป็นการสงเคราะห์กันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวนำกันและกันมี 4 ประการ ได้แก่ ทาน ปิยวาจา อตถจริยาและสมานัตตตา สอดคล้องกับแนวคิด

ของ นันทวัฒน์ บรมานันท์ (2560) กล่าวว่า การจัดทำบริการสาธารณะ เป็นภารกิจที่สำคัญของรัฐบาลใหม่ต้องจัดทำให้กับประชาชนโดยเป็นกิจกรรมที่ฝ่ายปกครองจัดทำขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์สาธารณะเมื่อพิจารณาจากคำจำกัดความของบริการสาธารณะข้างต้น สามารถแยกองค์ประกอบที่สำคัญของบริการสาธารณะออกเป็น 2 ประการ คือ 1) บริการสาธารณะเป็นกิจการที่อยู่ในความอำนาจ หรือการควบคุมของฝ่ายปกครองลักษณะที่สำคัญที่สุดของบริการสาธารณะ เป็นกิจการที่รัฐจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการของประชาชน โดยเป็นกิจการที่อยู่ในความอำนาจการของรัฐ ซึ่งในการจัดทำบริการสาธารณะ โดยรัฐจะเข้าไปควบคุมมาตรฐานของบริการสาธารณะควบคุมความปลอดภัยรวมทั้งควบคุมอัตราค่าบริการเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์ตอบแทนมากที่สุด 2) การบริการสาธารณะที่รัฐจัดทำขึ้นต้องมีลักษณะที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน ที่รัฐเห็นว่ามี ความจำเป็นต่อการอยู่อย่างปลอดภัยหรืออยู่อย่างสบายของประชาชน รัฐจะต้องเข้าไปจัดทำกิจการนั้นและในการจัดทำบริการสาธารณะของรัฐเพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกคนอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูประกาศธรรมารักษ์ (จันทเขียว) (2561) กล่าวว่า ร่วมมือร่วมใจปฏิบัติงานอย่างราบรื่นเพื่อให้สังคมในหมู่คณะเกิดความสงบสุข ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ได้แก่ 1) ทาน คือ ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ ช่วยด้วยทุนการแบ่งปันสิ่งของแก่ผู้อื่นที่ควรให้ ตลอดจนให้รู้ความรู้ความเข้าใจ และการให้อภัยแก่ผู้อื่น ทำให้สังคมอยู่กันอย่างมีความสุข 2) ปิยวาจา คือ การพูดน่ารัก ปราศรด้วยถ้อยคำสุภาพอ่อนหวาน เพราะเป็นที่รักพูดด้วยคำที่น่าฟัง ชี้แจงในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ให้กำลังใจ ทำให้เกิดความพอใจแก่ผู้ได้ยินได้ฟังก่อให้เกิดมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน 3) อัตถจริยา คือ การบำเพ็ญประโยชน์ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้เกี่ยวข้องหรือผู้อื่น เป็นการปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ซึ่งกันละกัน มีน้ำใจช่วยเหลือผู้อื่นโดยไม่หวังผลตอบแทน 4) สมานัตตตา คือ การปฏิบัติตนเสมอต้นเสมอปลาย ทำตัวให้เข้ากันได้ เป็นเพื่อนร่วมทุกข์ร่วมสุขกัน ไม่เอาเปรียบ ร่วมเผชิญและแก้ปัญหาเพื่อประโยชน์สุขร่วมกันและสอดคล้องกับงานวิจัยของ กริธา คงพยัคฆ์ และคณะ (2563) ได้ศึกษาเรื่องการประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม ในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า 1) การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอนาวัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

จากผลการวิจัย พบว่า ด้านสังคม เป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า องค์การบริหารส่วนตำบลสระคูมีภารกิจสำคัญในการปฏิบัติงานเพื่อการพัฒนาโดยยึดประโยชน์สุขของประชาชน เป็นหลักให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกันพัฒนาให้เกิดประโยชน์กับชุมชนสูงสุด ซึ่งมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สามารถรู้ข่าวสารอย่างต่อเนื่อง โดยมีวัฒนธรรมประเพณีที่ดีเป็นภูมิคุ้มกัน ทำให้เกิดดุลยภาพในทุกด้านของชุมชน สอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร (2563)

กล่าวว่า การบริการสาธารณะจะต้องมีวัตถุประสงค์เพื่อสาธารณประโยชน์ ความต้องการโดยรวมของประชาชนอาจแบ่งได้ 2 ประเภท คือความต้องการที่จะมีชีวิตอยู่อย่างสุขสบาย ความสะดวกสบายที่จะอยู่อย่างปลอดภัย ดังนั้นบริการสาธารณะที่รัฐจัดทำจึงต้องมีลักษณะที่สนองความต้องการของประชาชนทั้ง 2 ประการดังกล่าวข้างต้นนี้ กิจกรรมใดที่รัฐเห็นว่ามี ความจำเป็นต่อการอยู่อย่างปลอดภัยหรือการอยู่อย่างสุขสบายของประชาชน รัฐจะต้องเข้า จัดทำกิจกรรมนั้น นอกจากนี้ในการจัดทำบริการสาธารณะ รัฐไม่สามารถจัดทำบริการ สาธารณะเพื่อประโยชน์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดหรือกลุ่มใดได้ รัฐจะต้องจัดทำบริการ สาธารณะเพื่อประโยชน์แก่ประชาชนทุกอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน และสอดคล้องกับ งานวิจัยของ กัญญา สนเจริญ และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะคติของประชาชนต่อการ ให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ทักษะคติของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรีโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับมากที่สุดและผลการเปรียบเทียบ ทักษะคติของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรีแยกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนที่มีเพศอายุ ระดับ การศึกษา ต่างกัน มีทักษะคติต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรีทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 ผลเปรียบเทียบทักษะคติของประชาชนที่มีต่อการให้บริการสาธารณะตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภสุพรรณภูมิ จังหวัด ร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ตามอายุ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะว่า การที่ทักษะคติของประชาชนไม่มีความแตกต่างกันมากนัก บ่งชี้ถึงการบริหารที่มีความเสมอ ภาคและเป็นที่ยอมรับ มีการประเมินและปรับปรุงบริการอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ตอบสนองต่อ ความต้องการของประชาชนในทุกมิติอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งการให้บริการสาธารณะ สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ กัญญา สนเจริญ และคณะ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง ทักษะคติของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะของ องค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ต่างกัน มีทักษะคติต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วน ตำบลไทรน้อย อำเภไทรน้อย จังหวัดนนทบุรีทุกด้านไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .05

จำแนกตามระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นเพราะว่า ประชาชนความรู้สึกรู้สึกความคิดหรือความเชื่อและ แนวโน้มที่จะแสดงออกต่อการให้บริการสาธารณะที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ นัยนา ศรีโมครา, นพตณ ปัญญาวิรัตน์ และอภิรมย์ สีดาคำ (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การบูรณา

การหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสารภี จำแนกตามระดับการศึกษา และอาชีพ ผลการศึกษาพบว่า การทดสอบโดยภาพรวมแตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐาน ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างหลักสังคหวัตถุ 4 กับการส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชน โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับสูงมาก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลสระคูควรพัฒนานโยบายที่เน้นการสร้างสรรค์ปัญหาและการตัดสินใจที่มีคุณภาพ โดยการสร้างสภาพแวดล้อมที่กระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสม
2. องค์การบริหารส่วนตำบลสระคูควรมุ่งเน้นการสร้างความเท่าเทียมและลดความเหลื่อมล้ำ โดยการกำหนดมาตรฐานที่ชัดเจนและสามารถวัดได้ เพื่อให้การบริการสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนและลดความไม่เท่าเทียมในชุมชน
3. องค์การบริหารส่วนตำบลสระคูควรจัดสรรงบประมาณอย่างเหมาะสมเพื่อการซื้อวัสดุ อุปกรณ์ และการจัดสถานที่ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของอาสาสมัครให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็ว

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาการใช้หลักธรรมอื่น ๆ ในการพัฒนาการให้บริการสาธารณะเพื่อหาวิธีการที่หลากหลาย
2. ควรทำการศึกษาเปรียบเทียบศักยภาพการให้บริการสาธารณะในจังหวัดอื่นๆ เพื่อดูว่าการบูรณาการหลักพุทธธรรมมีความแตกต่างหรือความเหมือนกันอย่างไร
3. ควรนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์และพัฒนาการให้บริการสาธารณะของบุคลากรในอนาคตต่อองค์การบริหารส่วนตำบลสระคู อำเภอสวรรณภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่ 1) มีการขยายเขตไฟฟ้าและไฟฟ้าสาธารณะทุกหมู่บ้านให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ 2) มีการปรับปรุงซ่อมแซมระบบประปาภายในหมู่บ้าน เพื่อให้ประชาชนได้มีน้ำประปาใช้อย่างทั่วถึง และ 3) มีการจัดให้มีหอกระจายข่าวหรือปรับปรุงซ่อมแซม หอกระจายข่าวทุกหมู่บ้าน

2. ด้านการพัฒนาส่งเสริมคุณภาพชีวิต ได้แก่ 1) มีการส่งเสริมด้านสวัสดิการสังคมและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้มีสุขอนามัยและสภาพแวดล้อมที่ดี 2) มีการจัดฝึกอบรมอบรมด้านคุณธรรม จริยธรรมและวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น และ 3) มีการพัฒนาส่งเสริมสุขภาพการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน 4) มีการสนับสนุนหรือส่งเสริมทักษะอาชีพของประชาชนในชุมชนต่าง ๆ

3. ด้านการบริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี ได้แก่ 1) มีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกิจกรรมต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) มีการส่งเสริมระบบการบริการประชาชนตามมาตรฐานสากลอย่างมีประสิทธิภาพ 3) มีการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและองค์กรให้มีขีดความสามารถในการให้บริการกับประชาชนในด้านต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

4. ด้านสังคม ได้แก่ 1) มีการสร้างระบบความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เพื่อลดอุบัติเหตุ อุบัติภัย อาชญากรรมการบรรเทาสาธารณภัย 2) มีการส่งเสริมและจัดระบบการรักษาความสงบเรียบร้อยและการป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 3) มีการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในการดำรงชีพ 4) มีการโครงการจัดเวทีประชาคมเพื่อจัดทำ เพิ่มเติมหรือเปลี่ยนแปลงแผนพัฒนาท้องถิ่น

เอกสารอ้างอิง

- กริธา คงพยัคฆ์ และคณะ. (2563). การประยุกต์ใช้หลักสังคหวัตถุธรรม ในการให้บริการสาธารณะของเทศบาลตำบลจันดี อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(1), 29-41.
- กัญฐนา สนเจริญ และคณะ. (2566). ทศนคติของประชาชนต่อการให้บริการสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลไทรน้อย อำเภอไทรน้อย จังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 9(1), 386-394.
- นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2560). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ*. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน.
- นัยนา ศรีโมครา, นพดณ ปัญญาวิรัตน์ และอภิรมย์ สีดาคำ. (2566). การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมคุณภาพการให้บริการประชาชนของเทศบาลตำบลหนองผึ้ง อำเภอสาร์ภักดิ์ จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*, 4(1), 40-54.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พระครูประกาศธรรมมาภิรักษ์ (จันเชียด). (2561). *การบริหารสถานศึกษาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (ชำระ-เพิ่มเติม ช่วงที่ 1). (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ไพศาล ผกาเกตุ และสิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา. (2567). การใช้หลักสังคหัตถุธรรมในการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน ของเทศบาลเมืองคลองแห อำเภอลำลูกเกด จังหวัดสงขลา. *วารสารวิชาการ การจัดการภาครัฐและเอกชน*, 6(3), 237-251.
- รศ.ดร. รัตติยาเสริมพงศ์. (2557). ปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดบริการสาธารณะของท้องถิ่น: เอกสารการสอนชุดวิชาการจัดการบริการสาธารณะของท้องถิ่น หน่วยที่ 8-15. นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- สำนักงานนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร. (2563). *เกณฑ์ชี้วัดและค่าเป้าหมายขั้นต่ำ มาตรฐานการจัดบริการสาธารณะ ของ กทม. (ปี 2561 -2563)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานนโยบายและแผนกรุงเทพมหานคร กระทรวงพาณิชย์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลสระคู. (2566). *แผนพัฒนาท้องถิ่น 2566-2570 องค์การบริหารส่วนตำบลสระคู*. ร้อยเอ็ด: องค์การบริหารส่วนตำบลสระคู.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสง
อำเภอเมืองสง จังหวัดร้อยเอ็ด

The Integration of Five Precepts for Living Quality Improvement Based
on the Sufficiency Economy of People in Mueang Suang Subdistrict
Municipality, Mueang Suang District, Roi Et Province

ทรงยศ ไชยรัตน์ และพระครูปลัดสุริยะ ชวนปญโญ

Thatsayu Chaiyarat and Phrakhrupalad Suriya Chavanapanyo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus

Corresponding Author, E-mail: uddilve098@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสง อำเภอเมืองสง จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นในการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสง อำเภอเมืองสง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ และ 3) เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะในการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสง อำเภอเมืองสง จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 367 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าระดับ 5 มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.97

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสง อำเภอเมืองสง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านสังคม ด้านกาย ด้านปัญญา และด้านจิต ตามลำดับ

2. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นในการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสง อำเภอเมืองสง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนจำแนกตาม ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ได้รับบทความ: 13 ธันวาคม 2567; แก้ไขบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2568; ตอรับตีพิมพ์: 26 กุมภาพันธ์ 2568

Received: December 13, 2024; Revised: February 14, 2025; Accepted: February 26, 2025

3. ข้อเสนอแนะในการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสงรว อำเภอมืองสงรว จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ควรมีการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้ชีวิตที่เรียบง่ายแก่ประชาชน ให้รู้จักการเก็บออมทรัพย์สินใช้สิ่งของให้เป็นประโยชน์มีสติในการดำเนินชีวิตประจำวัน พิจารณาการใช้จ่ายเงินสำหรับการซื้อหาสินค้าอุปโภคและบริโภคในครัวเรือนให้มีความเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตและมีความคุ้มค่า มีการไตร่ตรองอย่างรอบคอบก่อนที่จะดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ รู้จักการพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นว่ามีสาเหตุมาจากเรื่องใดก่อนที่จะหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาด้วยสติปัญญาและเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อยและปฏิเสธที่จะเข้าร่วมกิจกรรมสุ่มเสี่ยงที่จะทำให้ชีวิตประสบปัญหาและอุปสรรค

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักเบญจศีล, การพัฒนาคุณภาพชีวิต, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the integration of five precepts for living quality improvement based on the sufficiency economy of people in Mueang Suang Subdistrict Municipality, Mueang Suang District, Roi Et Province, 2) to compare the opinions on the integration of five precepts for living quality improvement based on the sufficiency economy of people in mention, classified by gender, age, education level, and occupation, and 3) to study guidelines for the integration of five precepts for living quality improvement based on the sufficiency economy of people in Mueang Suang Subdistrict Municipality, Mueang Suang District, Roi Et Province. The sample were 367 in number. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with content validity between 0.67-1.00 reliability at 0.97.

The research results found that:

1. The integration of five precepts for living quality improvement based on the sufficiency economy of people in Mueang Suang Subdistrict Municipality, Mueang Suang District, Roi Et Province. overall and each aspect at a high level, ranked in order of average scores from highest to lowest as follows: Social, Physical, Intellectual and Mental, respectively.

2. The results of the comparison of opinions on the integration of five precepts for living quality improvement based on the sufficiency

economy of people in mention, classified by gender and age show that overall and each aspect no significant differences, classified by education level and occupation were difference statistically significant at the 0.05.

3. Guidelines for the integration of five precepts for living quality improvement based on the sufficiency economy of people in Mueang Suang Subdistrict Municipality, Mueang Suang District, Roi Et Province. It was found that The Five Precepts should be integrated into improving the quality of life of the population in line with the philosophy of sufficiency economy. This includes providing knowledge and understanding about leading a simple life, encouraging people to save and make efficient use of resources, and fostering mindfulness in daily life. People should be guided to carefully consider their spending on household goods and necessities, ensuring it aligns with their way of life and provides value. Thoughtful reflection should be practiced before taking any action, considering the causes of problems before finding solutions with wisdom and in a calm manner. Additionally, individuals should be encouraged to avoid participating in risky activities that could lead to difficulties or obstacles in life.

Keywords: Integration, Five Precepts, Quality of Life Improvement, Sufficiency Economy Philosophy

1. บทนำ

แผนยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ได้น้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร มาเป็นแนวทางในการบริหารประเทศ เพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยเน้นการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจพอเพียงเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ต้องใช้ความรู้ รอบคอบ และคุณธรรมในทุกระดับ พร้อมเสริมสร้างจิตสำนึกให้กับเจ้าหน้าที่รัฐ นักวิชาการ และนักธุรกิจ ให้มีความซื่อสัตย์ อดทน และรอบคอบ เพื่อรับมือกับความเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ได้อย่างสมดุล (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2549)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ซึ่งทำให้สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม สังคม และสิ่งแวดล้อม โดยการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้มีความซับซ้อนและเชื่อมโยงกัน ผลจากการ

พัฒนา ได้แก่ การขยายตัวทางเศรษฐกิจ ความเจริญทางวัตถุ การสื่อสารที่ทันสมัย และการศึกษาที่ทั่วถึงมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ผลเหล่านี้กลับไม่กระจายถึงชุมชนหรือผู้ด้อยโอกาส ส่งผลให้ชุมชนอ่อนแอลง พังพาทลาดและพ่อค้าคนกลาง ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ระบบเครือญาติและการจัดการทรัพยากรตามประเพณีถูกทำลาย ภูมิคุ้มกันดั้งเดิมถูกกลืนเลือนและสูญหาย (สมบุรณ์ ศิริสรหรือ, 2550)

ความพอเพียงในการดำรงชีวิตเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่ช่วยให้คนไทยพึ่งตนเองและดำเนินชีวิตอย่างมีศักดิ์ศรี โดยมีอิสระในการกำหนดชีวิตตนเอง เศรษฐกิจพอเพียงเน้นการผลิตและบริโภคตามรายได้และทรัพยากรที่มี เพื่อลดการพึ่งพาและควบคุมความเสี่ยงจากตลาด การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนช่วยให้บุคคลและครอบครัวดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล พึ่งพาตนเอง แบ่งปัน และร่วมมือเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเกื้อกูล ผ่านการร่วมคิด ร่วมทำ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่ชุมชนที่เข้มแข็ง สมดุล และมีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง พร้อมขยายสู่เครือข่ายชุมชนอื่น ๆ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 2559)

เทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้เป็นกลไกในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยส่งเสริมการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เพื่อให้ชุมชนศึกษาและปฏิบัติตามหลักการดังกล่าว การพัฒนาคุณภาพชีวิตมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม ผ่านการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาทั้งร่างกายและจิตใจ โดยเน้นคุณภาพชีวิต ความถูกต้อง ความสมดุล และการเกื้อกูลกันอย่างไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม การพัฒนาจึงควรดำเนินไปทั้งด้านวัตถุและจิตใจควบคู่กัน

เทศบาลตำบลเมืองสรวงดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างต่อเนื่องตามแผนยุทธศาสตร์ที่ผ่านมา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาทั้งด้านกาย จิต ปัญญา และสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระทบต่อชีวิตประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมและต้องพึ่งปัจจัยภายนอก เช่น สภาพภูมิอากาศ ราคาสินค้าเกษตร และต้นทุนการผลิตที่สูง ส่งผลให้เกิดหนี้สินในครัวเรือน นอกจากนี้ยังมีปัญหาสังคม เช่น การพนัน ยาเสพติด และความรุนแรง ส่งผลให้คุณภาพชีวิตลดลง

การพัฒนาคุณภาพชีวิตในเขตเทศบาลจึงมุ่งเน้นการสร้างประชาชนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม โดยใช้หลัก “เบญจศีล” หรือ “ศีล 5” เป็นแนวทางในการอยู่ร่วมกัน เช่น การไม่เบียดเบียนกัน ซื่อสัตย์ และไม่เสพสิ่งที่ทำให้ขาดสติ ซึ่งช่วยให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และร่วมกันพัฒนาชุมชนให้เจริญรุ่งเรือง ยกกระดับคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น (แผนพัฒนาท้องถิ่น พ.ศ. 2566-2570 เทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด)

จากแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีความ

สนใจที่จะศึกษาการบูรณาการ หลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบล เมืองสรวง อำเภอมือสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด มาช่วยในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวงให้ดียิ่งขึ้น รวมทั้งเป็นการปลูกฝังคุณธรรมในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนซึ่งเป็นรากฐานสำคัญในการพัฒนาชุมชนให้มีความเจริญอย่างยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมือสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมือสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ของประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ ต่างกัน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมือสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์ทั้งฉบับ
2. นำแบบสอบถามที่เลือกไว้แล้ว ดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์
3. นำคะแนนที่ได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป
4. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามโดยหาค่าความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ (Percentage)
5. วิเคราะห์ข้อมูลระดับการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมือสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวม รายด้านและเป็นรายข้อ แล้วแปลผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์แต่ละข้อ
6. วิเคราะห์เปรียบเทียบหาค่าความต่างของการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมือสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยใช้ค่า T-test (Independent) ในการ

เปรียบเทียบตัวแปร 2 กลุ่ม และใช้ค่า F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนทางเดียว เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มีค่ามากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระดับ .05 จะทดสอบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Method)

7. รวบรวมข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยนำข้อมูลมาทำการแจกแจงความถี่ (Frequency) ประกอบการบรรยายได้ตาราง

8. นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

การบูรณาการหลักเบญจศีล	ระดับการปฏิบัติงาน			
	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) ด้านกาย	4.18	0.48	มาก	2
2) ด้านจิต	4.11	0.50	มาก	4
3) ด้านปัญญา	4.17	0.60	มาก	3
4) ด้านสังคม	4.25	0.57	มาก	1
รวม	4.17	0.53	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.53) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านสังคม ($\bar{X} = 4.25$, S.D. = 0.57) รองลงมาคือ ด้านกาย ($\bar{X} = 4.18$, S.D. = 0.48) ด้านปัญญา ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.60) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านจิต ($\bar{X} = 4.11$, S.D. = 0.50)

4.2 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสงรวง อำเภอเมืองสงรวง จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมไม่แตกต่างกัน

4.3 ผลวิเคราะห์ข้อเสนอแนะแนวทางการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสงรวง อำเภอเมืองสงรวง จังหวัดร้อยเอ็ด

การบูรณาการ หลักเบญจศีล (ศีล 5) เข้ากับ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน สามารถทำได้โดยใช้แนวทางต่อไปนี้

1. การหลีกเลี่ยงอบายมุขและการใช้ชีวิตอย่างมีสติ (ศีลข้อ 1 และ 5) เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจพอเพียงคือ มีสติในการใช้จ่าย ลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็น พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยลดปัจจัยเสี่ยงจากอบายมุข

2. การสร้างจริยธรรมในการประกอบอาชีพ (ศีลข้อ 2 และ 4) เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจพอเพียงคือ การประกอบอาชีพสุจริต นำไปสู่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ลดปัญหาหนี้สินที่เกิดจากการหลอกลวงและฉ้อโกง

3. การบริหารจัดการครอบครัวและความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม (ศีลข้อ 3) เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจพอเพียงคือ ครอบครัวมีความมั่นคง เป็นรากฐานของเศรษฐกิจที่ยั่งยืน ลดปัญหาการหย่าร้างที่อาจส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจครอบครัว

4. การใช้ชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน

5. การส่งเสริมชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก

การบูรณาการ ศีล 5 กับ หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ช่วยสร้างสมดุลทั้งด้านจิตใจ เศรษฐกิจ และสังคม โดยเน้น ความซื่อสัตย์พอเพียง มีสติ และรับผิดชอบ ซึ่งนำไปสู่ชีวิตที่มั่นคงและสงบสุขในระยะยาว

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ระดับการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสงรวง อำเภอเมืองสงรวง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก ซึ่งเป็นผลจากประชาชนในเขตเทศบาลเมืองสงรวงนำหลักเบญจศีลมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน มีการใช้จ่ายอย่างพอประมาณคำนึงถึงเรื่องรายได้เพียงพอกับรายจ่าย ประกอบอาชีพเพื่อหารายได้อย่างซื่อสัตย์สุจริตโดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น เลือกใช้สินค้าอุปโภคบริโภคมีราคาที่เหมาะสมกับ

สถานะของครอบครัว ซื้อสินค้าตามความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ให้ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้จ่ายอย่างประหยัดและเหมาะสมให้แก่บุตรหลานและบุคคลในครอบครัว ประชาชนส่วนมากประกอบอาชีพรับประทานกันภายในครอบครัว มีการวางแผนรายรับรายจ่ายของครอบครัวอย่างมีเหตุผลและสอดคล้องกับสภาพของครอบครัว มีการพิจารณาปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างมีเหตุผลก่อนการตัดสินใจสำหรับการใช้จ่ายเสมอ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่สำหรับการใช้ชีวิต และสำหรับการดูแลเลี้ยงดูสมาชิกครอบครัวอย่างคุ้มค่าและมีเหตุผล นำหลักความมีเหตุผลมาทำให้มีการใช้สติปัญญาไตร่ตรองในการแก้ปัญหาชีวิตประจำวัน มีการวางแผนล่วงหน้าเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ลด ละ เลิก การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย เช่น การดื่มสุรา การใช้จ่ายฟุ้งเฟ้อ ทำให้ลดค่าใช้จ่ายในครอบครัวท่านได้ เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัวด้วยการปฏิบัติตามหลักเบญจศีล สร้างรายได้เสริมนอกเหนือจากรายได้ประจำเพื่อการออมและใช้จ่ายภายในครอบครัว ปลุกฝังความคิดเกี่ยวกับความขยัน ความอดทน และอดออมให้กับสมาชิกภายในครอบครัวและบุคคลทั่วไป มีความพอใจในการใช้ชีวิตประจำวันความพอประมาณทำให้การดำเนินชีวิตและจิตใจมีความสุข นำหลักพุทธธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตโดยการฝึกสมาธิเป็นประจำเพื่อให้มีสติในการดำเนินชีวิต ใช้สติและปัญญาในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นทุกครั้ง พิจารณาใช้จ่ายเพื่อให้สอดคล้องรายจ่ายและกับการดำเนินชีวิตประจำวัน และเลือกใช้สิ่งของที่จำเป็นที่สุดสำหรับการใช้ชีวิตประจำวัน ไม่กระทำการใด ๆ ที่จะทำให้ตนเองและครอบครัว เกิดความเดือดร้อน ใช้วิธีการแก้ไขปัญหาโดยใช้สติและความรอบคอบ มีการเจรจาและใช้คำพูดที่สุภาพในการแก้ไขปัญหาทุกครั้ง ปฏิเสธการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีสุราและของมีนเมา และปฏิเสธการเข้าร่วมกิจกรรมที่มีสิ่งเร้าทางเพศ ประชาชนส่วนมากช่วยเหลือสังคมอยู่เสมอโดยไม่สร้างความเดือดร้อนและไปเบียดเบียนผู้อื่น มีจิตสาธารณะในการร่วมพัฒนาชุมชนและสังคมของตนเอง มีการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเองให้พอเพียง ที่จะสามารถพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในสังคม ประชาชนตระหนักถึงการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งหลักเบญจศีลเป็นคุณธรรมพื้นฐาน เป็นเครื่องช่วยควบคุมกายวาจาของมนุษย์ให้เรียบร้อย เพื่อให้มนุษย์อยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขพอสมควร หากมีผู้ใดทำผิดศีลข้อใดข้อหนึ่ง หรือหลายข้อแล้ว ก็จะแสดงพฤติกรรม หรือการกระทำที่ผิดปกติของมนุษย์ออกมา ซึ่งจะก่อให้เกิดความสับสนวุ่นวายเกิด ความเดือดร้อนทั้งต่อตนเอง หมู่คณะ และสังคมส่วนรวม หลักธรรมเบญจศีลประกอบด้วย 5 ข้อ คือ 1) ปาณาติบาตา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการเบียดเบียนผู้อื่น การทำร้ายร่างกายและจิตใจผู้อื่นหรือทำให้ผู้อื่นได้รับทุกข์ทรมาน โดยการใช้ชีวิตอย่างเพียงพอกับรายรับ ซึ่งเป็นสร้างหลักประกันชีวิตของตนเองและครอบครัว 2) อทินนาทานา เวรมณี หมายถึง เว้นจากการประกอบมิฉฉาชีพทุกชนิดให้ประกอบสัมมาชีพ มีความซื่อสัตย์

สุจริต และมีความขยันหมั่นเพียร สร้างฐานะด้วยความพากเพียรพยายามของตน ให้รักศักดิ์ศรีตนเองยิ่งกว่าสิ่งใด ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันทรัพย์สินของชีวิต 3) กาเมสุ มิจฉาจารา เวมณี หมายถึง เว้นจากการประพฤติดีกาม ให้ควบคุมตนเองได้ มีความประพฤติที่สำรวม ยินดีพอใจในสิ่งที่มี รักษาเกียรติของตนและผู้อื่น ทำให้อยู่ร่วมกันอย่าง ไว้วางใจกัน ซึ่งเป็นการสร้างหลักประกันของครอบครัวให้มีความสุข 4) มุสาวาทา เวมณี หมายถึง เว้นจากการพูดเท็จซึ่งเป็นการทำลายประโยชน์ของผู้อื่น ให้มีความซื่อตรง ซื่อสัตย์ และจริงใจต่อกัน ทำให้เชื่อถือไว้วางใจกัน ก่อให้เกิดมิตรภาพที่ถาวร และอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี เป็นการสร้างหลักประกันให้แก่สังคมมีความสุขและยั่งยืน และ 5) สุราเมรมยัชชปะมาทัญญานา เวมณี หมายถึง เว้นจากการดื่มสุราและเสพสิ่งเสพติดทุก ชนิด ซึ่งเป็นการบั่นทอนสุขภาพ หรือทำลายชีวิตของตน ตลอดทั้งป้องกันความเสื่อมเสียใน ชีวิตและทรัพย์สินของตนเองและผู้อื่น เป็นการรักษาสติสัมปชัญญะของตนให้สมบูรณ์ เป็นการสร้างหลักประกันสุขภาพให้มีความแข็งแรง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาสาทร ธมมาโร (บุญชูยะ) (2560) ได้ศึกษาเรื่อง หมู่บ้านรักษาศีล 5 รูปแบบและกระบวนการ เสริมสร้างการดำรงชีวิต ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาชีวิตที่องงามนั้น ต้องอาศัยหลักธรรม ทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า ศีล โดยศีลเป็นบทบัญญัติพื้นฐานทางพระพุทธศาสนาและเป็นการ สร้างความสุขของบุคคลและสังคมอันมีจิตสำนึกแห่งความดีงามเป็นมรรควิธีและ เป้าหมายของการพัฒนาชีวิตที่ดีงามและการจัดการเพื่อคุ้มครองชีวิตที่ดีร่วมกัน ศีล จึงจัดเป็นข้อบัญญัติในศาสนาอย่างหนึ่งที่สังคมโบราณได้กำหนดขึ้นและถือปฏิบัติ โดยทั่วไป ศีลไม่ใช่เป็นของมนุษย์กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ มิใช่เจ้าลัทธิหรือศาสนาใด บัญญัติขึ้นเป็นพิเศษเฉพาะในลัทธิหรือศาสนาของตน แต่เป็นกติกาสังคมที่ยึดถือปฏิบัติกันมา โดยถือว่าเป็นกฎระเบียบที่ให้คุณค่ามหาศาลแก่มนุษย์ ทำให้อยู่กันอย่างสงบ ทำให้มีอิสระ ทำให้ครอบครัวอบอุ่น มีความจริงใจต่อกันไว้วางใจกันได้ไม่ต้องหวงกังวลอะไรมากนัก จึงถือว่าศีลเป็นหลักสากลที่ถือปฏิบัติกัน

5.2 ผลเปรียบเทียบการบูรณาการหลักเบญจศีลในการพัฒนาคุณภาพชีวิต
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอ เมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ของประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวม ไม่แตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนของเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัด ร้อยเอ็ด การดำเนินชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพและความยั่งยืนสามารถอาศัยหลักธรรม ทางพุทธศาสนาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ โดยเฉพาะ หลักเบญจศีล ซึ่งเป็นศีล 5 ข้อที่ช่วย ให้บุคคลสามารถอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขและเป็นระเบียบ นอกจากนี้ หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นการดำรงชีวิตแบบพอประมาณ มีเหตุผล และมีภูมิคุ้มกัน ก็เป็น แนวทางที่สามารถผสมผสานกันได้อย่างลงตัวเพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของ

ประชาชนในทุกระดับ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กীরติวรรณ กัลยาณมิตร, สันถนุญ จักรภัทรวงศ์ และวิจิตรา ศรีสอน (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนตำบลหัวดง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง มีส่วนร่วมในการพัฒนาหมู่บ้านในภาพรวมอยู่ในระดับสูง ปัจจัยส่วนบุคคลบางปัจจัยไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนา แต่มีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนา

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือผู้นำท้องถิ่น ควรกำหนดแนวทางและนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนพัฒนาคุณภาพชีวิต และกำหนดแผนการปฏิบัติงานให้มีความชัดเจน
2. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องและมีความยั่งยืน
3. กำหนดกลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยปลูกฝังให้เยาวชนรู้จักการดำเนินชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง โดยผ่านกลไกการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การจัดอบรมเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่เยาวชน หรือผ่านทางสถาบันทางพุทธศาสนา
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตระหนักและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนตามแนวหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการจัดสรรงบประมาณสำหรับการดำเนินการโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

6.2 ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1. ประชาชนและชุมชนนำหลักเบญจศีลไปบูรณาการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขและไม่เบียดเบียนผู้อื่น
2. ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้นำชุมชนส่งเสริมและสนับสนุนจัดให้มีศูนย์พัฒนาการเรียนรู้ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานฝ่ายปกครองส่งเสริมและสนับสนุนการใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวันของคนในชุมชน
4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดให้มีโครงการและกิจกรรมที่ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนอย่างสม่ำเสมอและกระจายไปในทุกท้องถิ่น

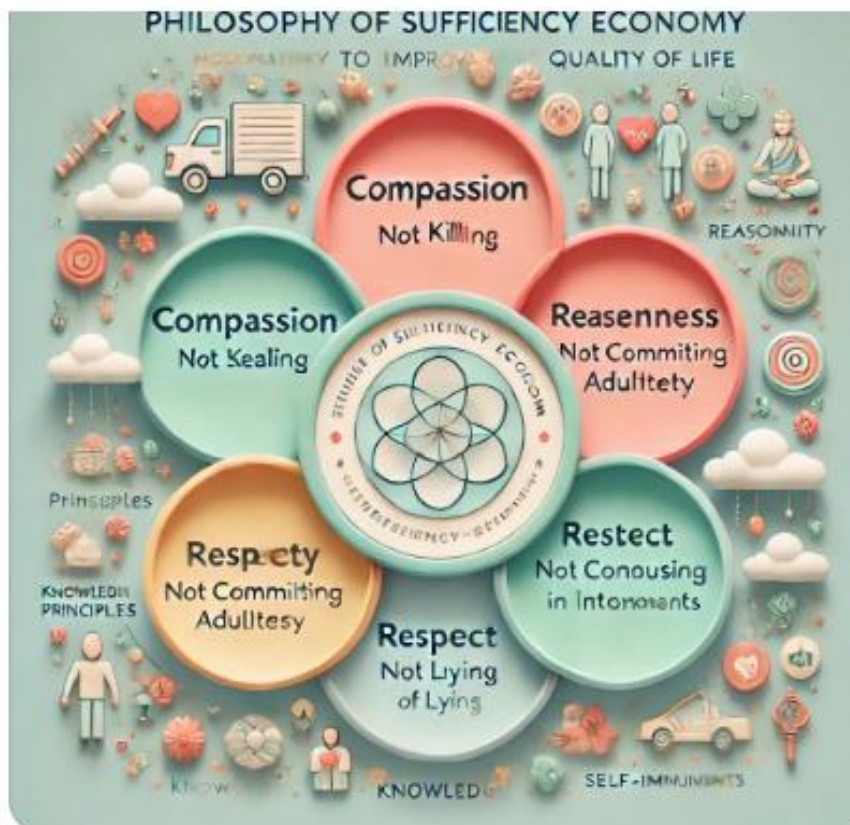

6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือชุมชนอื่น ๆ ที่มีจุดเด่นด้านความเข้มแข็ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณภาพชีวิตของสตรี เด็ก ผู้สูงอายุ ผู้พิการ
2. ควรศึกษาวิจัยศึกษาภาพของหน่วยงานหรือองค์การภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล โรงเรียน
3. ควรศึกษาวิจัยบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ และผู้นำชุมชน ต่อการป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดและปัญหาอื่นในพื้นที่และท้องถิ่น
4. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการบูรณาการหลักเบญจศีลสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานและสมาชิกขององค์การหรือหน่วยงานอื่นๆ ในจังหวัดร้อยเอ็ด เช่น หน่วยงานภาคเอกชน หน่วยงานราชการอื่น เป็นต้น เพื่อจะได้นำไปพัฒนาคุณภาพชีวิตของพนักงานและสมาชิกต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การบูรณาการหลักเบญจศีล ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวคิดที่ใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาและการดำเนินชีวิตที่พอเพียงมาเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยเฉพาะในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอเมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด ซึ่งเป็นพื้นที่ชนบทที่ต้องการเสริมสร้างความยั่งยืนและคุณธรรมในการดำเนินชีวิต การบูรณาการหลักเบญจศีลกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในเขตเทศบาลตำบลเมืองสรวง เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนและสมดุล โดยเน้นการสร้างคุณธรรม จริยธรรม ความพอเพียง และการใช้ชีวิตอย่างมีเหตุผลซึ่งช่วยสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและสงบสุข ลดปัญหาสังคม และยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนให้มีความสุขอย่างยั่งยืน โดยแนวทางในการการบูรณาการ สามารถแบ่งเป็นด้านกาย ด้านจิต ด้านปัญญา และด้านสังคม ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ดังภาพ

ภาพที่ 7.1 แนวทางการบูรณาการหลักเบญจศีล ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

เอกสารอ้างอิง

- กীরติวรรณ กัลยาณมิตร, สันหณัฐ จักรภัทรวงศ์ และจิตรา ศรีสอน. (2563). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาชุมชนตำบลห้วยด่างอำเภอมือง จังหวัดพิจิตร. *วารสารรัชต์ภาคย์*, 14(34), 69-85.
- เทศบาลตำบลเมืองสรวง. (2565). *แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570)*. เทศบาลตำบลเมืองสรวง อำเภอมืองสรวง จังหวัดร้อยเอ็ด.
- พระมหาสาทร ธมมาทโร (บุญชูยะ). (2560). หมู่บ้านรักษาศีล 5 รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างการดำรงชีวิต. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 13(3), 80-95.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2559). *ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและการประยุกต์ใช้*. เข้าถึงได้จาก <https://www.ocsc.go.th/sites/default/files/document/ocsc-2017-eb15.pdf>
- สมบุรณ์ ศิริสรธริรัญ. (2550). เศรษฐกิจพอเพียงและการพัฒนาทุนมนุษย์. *วารสารคุณภาพชีวิตกับกฎหมาย*, 3(2), 19-27.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2549). *ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพระเจ้าอยู่หัว*. กรุงเทพมหานคร: แสงดาว.

การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรม
ของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์

The Development of Operational Potential Based on the Gharavasadhamma
of Personnel in Private Shipping Company, Kalasin Province

พศุตม์ทัฬห์ มงคลสุทธิกุล และพรพิมล โพธิ์ชัยหล้า

Phasutthup Mongkolsutthikul and Pornpimol Pochailar

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus

Corresponding Author, E-mail: mizuno_25@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรม ของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ 2) เปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรม ของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน และ 3) เสนอแนะการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรม ของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 291 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.67-1.00 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .90

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปหาน้อยที่สุด คือ ด้านการฝึกอบรม รองลงมา คือ ด้านการศึกษา ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนา

2. ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ ด้านการศึกษา โดยรวมแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะ พบว่า ด้านการศึกษา บริษัทขนส่งควรตั้งเป้าหมายในการจัดการขนส่งที่ดีด้วยจำนวนทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพการทำงานจะสูงขึ้น บุคลากรควรพัฒนาตนเองกับภาระรับผิดชอบงานที่ทำหามากยิ่งขึ้น ด้านการฝึกอบรม บุคลากรควรได้รับการฝึกอบรมด้านความสามารถในการให้บริการที่ถูกต้องเพื่อลดความผิดพลาดและอันตรายที่

ได้รับบทความ: 11 ธันวาคม 2567; แก้ไขบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2568; ตอรับตีพิมพ์: 26 กุมภาพันธ์ 2568

Received: December 11, 2024; Revised: February 14, 2025; Accepted: February 26, 2025

อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้ ควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมให้มีทักษะในการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนา ควรพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรให้ทันสมัยอยู่เสมอ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

คำสำคัญ: การพัฒนาศักยภาพ, หลักฆราวาสธรรม, บริษัทขนส่งเอกชน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the development of operational potential based on the gharavasadhamma of personnel in private shipping company, kalasin province, 2) to compare the development of operational potential based on the gharavasadhamma of personnel in private shipping company, kalasin province classified by gender, age, education level and work experience, and 3) to study recommendations for developing the potential for operations according to the principles of secularism. of personnel of private shipping company Kalasin Province. This is a quantitative research (Descriptive Study). The population used in the research includes personnel of private shipping company. Kalasin Province, number of 1,200 people, will result in a sample group of 291 people. The tool used to collect data was a 5-level rating scale questionnaire with content validity equal to 0.67-1.00 and reliability equal to .90.

The research results found that:

1. The overall and each aspect of the potential for performance according to the principles of layman's teachings of private transport company personnel in Kalasin Province is at a high level. The aspect with the highest to lowest average value is training, followed by education, and the aspect with the lowest average value is development.

2. Comparative results of developing operational potential according to the principles of secularism of private shipping company personnel. Kalasin Province classified by gender, education level Overall there is no difference. When classified by age and work experience Overall, they were significantly different at the .05 level.

3. Suggestions found that in the area of education, transport companies should aim for good transportation management with the number of resources

with higher efficiency. Personnel should develop themselves to take on more challenging job responsibilities. Training Personnel should be trained in correct service abilities to reduce errors and dangers that may occur during work. Personnel should be encouraged to receive training to have skills in their work. In terms of development, personnel's operational skills should be developed to keep them up-to-date. Executives should be good examples in management and human resource development.

Keywords: Potential development, The Gharavasadhamma, Dhamma Private Shipping Company

1. บทนำ

บุคลากรจัดเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในการบริหารงาน องค์กรหรือหน่วยงานใด ๆ ก็ตามจะสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลได้ ย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพและศักยภาพของบุคลากร ซึ่งหมายถึงบุคลากรต้องมีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และทัศนคติที่เหมาะสมกับการปฏิบัติหน้าที่ของแต่ละคน การส่งเสริมให้บุคลากรมีความรู้ ความสามารถ มีสมรรถนะสอดคล้องตามเป้าหมายและ ยุทธศาสตร์ขององค์กร ตลอดจนมีคุณลักษณะที่ดีพึงประสงค์ มีทัศนคติที่ดีและมีพฤติกรรม การทำงานที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร จะทำให้องค์กรเจริญก้าวหน้าและเกิดการ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังเป็นการเตรียมความพร้อมของบุคลากรให้สามารถรองรับ และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคตด้วยเนื่องจาก สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกองค์กร มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอรวมทั้งมีการค้นพบ วิทยาการเทคโนโลยีใหม่ ๆ ด้านการบริหารจัดการและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทำให้บุคลากร ในองค์กรไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ดี เพื่อให้เห็นถึงความจำเป็นมาของการพัฒนาบุคลากรภาครัฐ ซึ่งเป็นไปตามกรอบ พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2561 มาตรา 72 บัญญัติว่า “ให้ส่วน ราชการมีหน้าที่ดำเนินการให้มีการเพิ่มพูนประสิทธิภาพและเสริมสร้างแรงจูงใจแก่ ข้าราชการพลเรือนเพื่อให้ข้าราชการพลเรือนสามัญมีคุณภาพ คุณธรรม จริยธรรม คุณภาพ ชีวิต มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ ทั้งนี้ตาม หลักเกณฑ์และวิธีการที่ ก.พ. กำหนด” จึงเป็นหน้าที่ขององค์กรที่จะต้องพัฒนาบุคลากรให้มี คุณภาพ และศักยภาพเพิ่มขึ้นให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ เพื่อให้ องค์กรสามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล (ณัฐพันธุ์ เสงรณ์นนท, 2548)

การพัฒนาบุคลากรมีวัตถุประสงค์ เพื่อจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างเป็นระบบให้สมรรถนะของบุคลากรเพิ่มขึ้นเพื่อสามารถปฏิบัติงานขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพรวมทั้งเป็นการช่วยให้บุคลากรเกิดการเรียนรู้และปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการทำงานควบคู่กันไปด้วยวิธีการให้ความรู้ เสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ และทัศนคติ สร้างแรงจูงใจและเปิดโอกาสให้บุคลากรได้นำความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติออกมาใช้ให้เกิดสัมฤทธิ์ผลเพื่อให้บุคลากรมีขีดความสามารถในการปฏิบัติงานสูงขึ้น การพัฒนากำลังคนมีความหมายกว้างลึกกว่าการฝึกอบรม คือ มีความหมายตั้งแต่การศึกษา การปฐมนิเทศ การอบรมสัมมนา การติดตามประเมินผลการปฏิบัติ ตลอดจนการบริหารจัดการการอาชีพ การพัฒนาพนักงานต้องสร้างตอบคำถาม ทำไมต้องทำ เมื่อรู้ทำไมต้องทำสิ่งที่จะตามมา คือ การชี้แนะให้สามารถกำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของงานได้ง่ายและชัดเจนขึ้น การพัฒนาบุคลากรมีความสำคัญทั้งต่อตัวเองและต่อองค์กร ความสำคัญต่อตนเอง ได้แก่ การได้รับความรู้ ความคิดใหม่ ๆ ท้นต่อความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสามารถเพิ่มพูนความรู้ และทักษะในการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพสูงขึ้น ทั้งเป็นการสนองความต้องการที่ก้าวหน้าของบุคลากร ส่วนความสำคัญต่อองค์กร ได้แก่ การเพิ่มผลผลิตขององค์กรและทำให้องค์กรได้ผู้ปฏิบัติงานที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพจึงนับได้ว่าการพัฒนาบุคลากรก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อบุคลากรเองและต่อองค์กรด้วย (ประเวศน์ มหารัตน์สกุล, 2542)

การพัฒนาบุคลากรที่ผ่านมายังขาดการติดตามประเมินผลหลังการพัฒนาทั้งด้านศักยภาพของบุคลากร หลักสูตรที่ตรงตามความจำเป็นในการพัฒนา และแนวทางหรือวิธีการในการพัฒนาที่เหมาะสมต่อการพัฒนาบุคลากรของบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แบ่งบุคลากรตามแผนงานตามหน้าที่รับผิดชอบ คือ 1) แผนกธุรการ จะทำหน้าที่ดูแลและจัดทำด้านเอกสาร ติดต่อประสานงานกับพนักงานปฏิบัติการและบุคคลภายนอกองค์กร 2) แผนกปฏิบัติการจะเป็นกลุ่มพนักงานขับรถ กำลังสำคัญของการดำเนินธุรกิจขนส่ง การบริหารในการที่จะให้ทุกแผนกสามารถปฏิบัติงานตามหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องจำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งภาระงานในแต่ละแผนกยังขาดเทคนิค วิธีการในการปฏิบัติงาน และวิธีแก้ไขปัญหให้ตรงจุดขาดการศึกษา วิเคราะห์ปัญหาและความต้องการอย่างแท้จริง ขาดการติดตามประเมินผลที่จะเป็นตัวชี้วัด (สุจิตรา ธนารักษ์, 2552) และมีปัญหาขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ ในการขับรถบรรทุก ฯลฯ ไม่เพียงพอต่อความต้องการของบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่มีโรงเรียนฝึกสอนการขับรถ และพนักงานขับรถบรรทุกต้องได้รับใบอนุญาตขับขี่เป็นการเฉพาะ สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาหน่วยงานสำนักงานขนส่งจังหวัดกาฬสินธุ์ (สำนักงานขนส่งจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปี 2567) ดังนั้นหลักธรรมของบุคลากรที่ความเกี่ยวข้องเป็นเครื่องมือปฏิบัติต่อกัน จึงจะทำให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขในการทำงาน จึงนำหลักธรรมมาบูรณาการกับ“หลักธรรมาธรรม 4” อันได้แก่ 1) สัจจะ ความซื่อสัตย์ต่อกัน

2) ขันติ ความอดทนอดกลั้น 3) ทมะ การฝึกตน 4) จาคะ การเสียสละ การแบ่งปัน มีน้ำใจ จึงเป็นหลักธรรมที่เหมาะสมอย่างยิ่งกับการบูรณาการเพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการดำเนินงานของบุคลากรองค์กรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ พระไตรปิฎกฉบับหลวง เล่มที่ 13 ข้อที่ 246-353) (อ้างในพระราชมณี (ประยุทธ์ ปยุตโต) (2528)

จากเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์” ว่าองค์กรแห่งนี้มีการนำหลักธรรมาภิบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานมากน้อยเพียงใด และจะนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงาน เพื่อให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้นำข้อมูลที่ได้ศึกษานำไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน
3. เพื่อเสนอแนะการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์
2. นำแบบสอบถามที่เลือกไว้แล้ว ดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์
3. ดำเนินการคีย์ข้อมูลที่ตรวจสอบสมบูรณ์แล้วเพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติที่เกี่ยวข้อง
4. วิเคราะห์ข้อมูลระดับการปฏิบัติการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวมรายด้านและเป็นรายขอ แลแปรผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์แต่ละขอ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)
5. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบ (t-test แบบ Independent samples)

6. วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของบุคลากรที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA) โดยใช้สถิติ (F- test) เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe)

7. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการแจกแจงความถี่ (Frequencies)

8. นำเสนอผลการวิจัยโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลวิเคราะห์ระดับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการพัฒนา ศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน

การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงาน ตามหลักธรรมาภิบาล	ระดับการปฏิบัติ			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1. ด้านการศึกษา	3.62	0.89	มาก	2
2. ด้านการฝึกอบรม	3.68	0.78	มาก	1
3. ด้านการพัฒนา	3.57	0.69	มาก	3
รวมเฉลี่ย	3.62	0.79	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล ของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ไปหาน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.68$, S.D. = 0.78) รองลงมา ได้แก่ ด้านการศึกษา ($\bar{X} = 3.62$, S.D. = 0.89) ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการพัฒนา ($\bar{X} = 3.57$, S.D. = 0.69)

4.2 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบที (t – test แบบ Independent Samples)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ

การพัฒนาศักยภาพการ ดำเนินงานตามหลักธรรมา ธรรม	เพศ				t	Sig
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการศึกษา	3.69	0.63	3.52	0.78	2.044	.042*
2. ด้านการฝึกอบรม	3.74	0.59	3.60	0.59	2.002	.046*
3. ด้านการพัฒนา	3.57	0.39	3.56	0.43	.067	.947
รวม	3.67	0.43	3.56	0.49	1.922	.056

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ ด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกนั้นไม่แตกต่างกัน

4.3 ผลวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุ

การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากร	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	11.459	2	5.730	12.316	.000*
	ภายในกลุ่ม	133.984	288	.465		
	รวม	145.443	290			
2. ด้านการฝึกอบรม	ระหว่างกลุ่ม	5.009	2	2.504	7.491	.001*
	ภายในกลุ่ม	96.283	288	.334		
	รวม	101.292	290			
3. ด้านการพัฒนา	ระหว่างกลุ่ม	3.321	2	1.661	10.418	.000*

	ภายในกลุ่ม	45.908	288	.159	
	รวม	49.229	290		
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	5.595	2	2.798	14.393 .000*
	ภายในกลุ่ม	55.981	288	.194	
	รวม	61.576	290		

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามอายุ โดยรวมและรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 4 การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามระดับการศึกษา

การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากร	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	1.418	2	.709	1.418	.244
	ภายในกลุ่ม	144.025	288	.500		
	รวม	145.443	290			
2. ด้านการฝึกอบรม	ระหว่างกลุ่ม	.830	2	.415	1.190	.306
	ภายในกลุ่ม	100.462	288	.349		
	รวม	101.292	290			
3. ด้านการพัฒนา	ระหว่างกลุ่ม	1.067	2	.533	3.189	.043*
	ภายในกลุ่ม	48.163	288	.167		
	รวม	49.229	290			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	.881	2	.441	2.091	.125
	ภายในกลุ่ม	60.695	288	.211		
	รวม	61.576	290			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 พบว่า ผลการเปรียบเทียบความแปรปรวนการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์

จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านการพัฒนา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพบว่ามีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบความ

ตารางที่ 5 การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน

การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากร	ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
1. ด้านการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	7.455	3	2.485	5.168	.002*
	ภายในกลุ่ม	137.988	287	.481		
	รวม	145.443	290			
2. ด้านการฝึกอบรม	ระหว่างกลุ่ม	2.762	3	.921	2.681	.047*
	ภายในกลุ่ม	98.531	287	.343		
	รวม	101.292	290			
3. ด้านการพัฒนา	ระหว่างกลุ่ม	1.179	3	.393	2.348	.073
	ภายในกลุ่ม	48.050	287	.167		
	รวม	49.229	290			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	2.436	3	.812	3.941	.009*
	ภายในกลุ่ม	59.140	287	.206		
	รวม	61.576	290			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า ผลการเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยรวมและด้านการศึกษา ด้านการฝึกอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการพัฒนา ไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ข้อเสนอแนะ จากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด จำนวน 291 คน มีผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 7.22

ข้อเสนอแนะการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัท บริษัทขนส่งควรตั้งเป้าหมายในการจัดการการขนส่งที่ดีด้วยจำนวน

ทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพการทำงานจะสูงขึ้น เช่น จำนวนรถบรรทุกและพนักงานส่งสินค้าให้ลูกค้าได้มากขึ้น เป็นต้น บุคลากรควรพัฒนาตนเองกับภาระรับผิดชอบงานที่ท้าทายมากยิ่งขึ้น บุคลากรควรปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ของบริษัทขนส่ง ด้านการฝึกอบรม บุคลากรควรได้รับการฝึกอบรมด้านความสามารถในการให้บริการที่ถูกต้องเพื่อลดความผิดพลาดและอันตรายที่อาจเกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้ ควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมให้มีทักษะในการปฏิบัติงาน ด้านการพัฒนา ควรพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรให้ทันสมัยอยู่เสมอ ผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ระดับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การนำเอาความสามารถที่ซ่อนเร้นภายในร่างกาย นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมีประสิทธิภาพ มนุษย์เราเมื่อต้องการทำงานบางอย่าง จำเป็นต้องมีความรู้ในสิ่งนั้น ๆ มีความพยายามและมุ่งมั่นในการที่จะทำงานให้ดีที่สุด มนุษย์เรามักจะทำงานเพียงลำพังเปรียบเสมือนการมองเหรียญด้านเดียว หากมนุษย์เราได้มีการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นก็จะเกิดมุมมองที่ต่างกัน เมื่อได้ทำงานร่วมกันแล้วก็จะมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับงานที่ทำให้มากที่สุด ทำให้มีมุมมองที่กว้างกว่าเดิม มีการจัดทำข้อมูล จัดเรียงลำดับความสำคัญของข้อมูลอย่างมีระบบ ผลสุดท้ายงานที่ทำก็จะเกิดประโยชน์อย่างสูงสุดซึ่งการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรประกอบด้วย 3 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านการฝึกอบรม 3) ด้านการพัฒนา โดยการบูรณาการใช้หลักธรรมาภิบาล 4 ได้แก่ 1) สัจจะ หมายถึง ความสัตย์ ความซื่อ 2) ทมะ หมายถึง การรู้จักข่มจิตข่มใจตนเอง 3) ขันติทมะ หมายถึง การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ 4) จาคะ หมายถึง การละสิ่งของหรือความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขแก่ผู้อื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ กิ่งแก้ว ศรีสาสิกุลรัตน์ (2555) ได้กล่าวองค์ประกอบของการพัฒนาไว้ว่า เป็นกระบวนการปรับปรุงประสิทธิภาพขององค์กร โดยใช้การวิจัยเชิงแก้ปัญหา ซึ่งมีลักษณะเป็นกระบวนการ แก้ปัญหาอย่างมีระบบเชิงวิทยาศาสตร์ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้ (1) การวิเคราะห์ปัญหาเบื้องต้นขององค์กร (2) การเก็บรวบรวมข้อมูลขององค์กร (3) การป้อนข้อมูลย้อนกลับให้แก่องค์กร (4) สำรวจปัญหาขององค์กรจากข้อมูลที่ได้รับทั้งหมด (5) วางแผนปฏิบัติการ และ (6) ลงมือปฏิบัติการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัคราวดี โฆษิตานนท์ (2561) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งเอกชน เคอรี่ เอ็กซ์เพรส ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดบริการและคุณภาพการให้บริการส่งผลต่อความพึงพอใจในการเลือกใช้

บริการขนส่งเอกซเรย์ เอ็กซเพรส ในกรุงเทพมหานคร อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนภาพลักษณ์ตราสินค้าไม่ส่งผลกระทบต่อความพึงพอใจในการเลือกใช้บริการขนส่งเอกซเรย์ เอ็กซเพรส ในกรุงเทพมหานคร

5.2 ผลเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกซเรย์ จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตามเพศ ระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกซเรย์ ทั้งเพศชายและเพศหญิงต่าง และมีระดับการศึกษาต่างก็มีความต้องการพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานเหมือนกันมีความรู้และความสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อานนท์ พัวพัฑ และคณะ (2564) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลยางงาม อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบลยางงาม อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้านเรียงตามลำดับ คะแนนเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมปฏิบัติ ด้านการมีส่วนร่วมประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมตัดสินใจตามลำดับ

5.3 ข้อเสนอแนะการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาธรรมของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกซเรย์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ด้านการศึกษา บริษัทขนส่งควรตั้งเป้าหมายในการจัดการการขนส่งที่ดีด้วยจำนวนทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพการทำงานจะสูงขึ้น เช่น จำนวนรถบรรทุกและพนักงานส่งสินค้าให้ลูกค้าได้มากขึ้น เป็นต้น บุคลากรควรพัฒนาตนเองกับการรับผิดชอบงานที่ทำทนายมากยิ่งขึ้น บุคลากรควรปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ของบริษัทขนส่ง ด้านการฝึกอบรม บุคลากรควรได้รับการฝึกอบรมด้านความสามารถในการให้บริการที่ถูกต้องเพื่อลดความผิดพลาดและอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นระหว่างการทำงานได้ ควรส่งเสริมให้บุคลากรเข้ารับการฝึกอบรมให้มีทักษะในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนา ควรพัฒนาทักษะในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรให้ทันสมัยอยู่เสมอผู้บริหารควรเป็นแบบอย่างดีในการบริหารและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิขโย, พระครูวิจิตรธรรมโชติ และกันตภณ หนูทองแก้ว (2560) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาล ตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้หลักธรรมาธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสทิงพระ อำเภอสทิงพระ จังหวัดสงขลา พบว่า ประชาชนได้เสนอแนะปัญหาด้านจาละมากที่สุด โดยได้เสนอแนะให้ประชาชนมีความเสียสละ มีน้ำใจ แบ่งปันให้ผู้อื่น

ทำให้เราได้ดำรงชีวิตอยู่ได้ และยังได้รับการยอมรับจากสังคมที่เราอยู่ด้วยและด้านขันติ ประชาชนได้เสนอแนะ ให้รู้จักอดกลั้น อดทน แล้วจะสามารถอยู่ร่วมในสังคมได้อย่างปกติสุข ส่วนด้านทมะ ประชาชนได้เสนอแนะให้การควบคุมสมาธิ และจิตใจก็สามารถทำให้เราดำรงชีวิตได้ และด้านสัจจะ ประชาชนได้เสนอแนะการพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนเพื่อให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ ต้องพัฒนาหลาย ๆ ด้าน ประกอบกัน เช่น การมีความสัมพันธ์ที่มีต่อผู้อื่นการเอาใจเขามาใส่ใจเรา

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ดังนั้น บริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรรักษาระดับมาตรฐานนี้ไว้ และส่งเสริมให้บุคลากรเห็นความสำคัญในการใช้หลักธรรมาภิบาลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง
2. บริษัทขนส่งเอกชนควรส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคลากรนำแนวทางและนโยบายสู่การปฏิบัติโดยเฉพาะด้านการฝึกอบรม เพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก
2. ควรศึกษารูปแบบการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล อย่างเป็นรูปธรรม
3. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาล

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การพัฒนาศักยภาพการดำเนินงานตามหลักธรรมาภิบาลของบุคลากรบริษัทขนส่งเอกชน จังหวัดกาฬสินธุ์ คือ การนำหลักธรรมาภิบาล มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะ ความสามารถ และพฤติกรรมการทำงานของบุคลากรในบริษัทขนส่งเอกชนในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยมีแนวทางการพัฒนาแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านการฝึกอบรม และ 3) ด้านการพัฒนา การพัฒนาศักยภาพตามหลักธรรมาภิบาลในกระบวนการพัฒนาบุคลากรช่วยสร้างความมั่นคงในทุกมิติ ทั้งด้านบุคลากร องค์กร และชุมชน เมื่อองค์กรมีบุคลากรที่มีความสามารถ มีจริยธรรม และมุ่งมั่นในเป้าหมาย องค์กรจะ

สามารถดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืนในระยะยาว ท่ามกลางความท้าทายของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

เอกสารอ้างอิง

- กึ่งแก้ว ศรีสาทีกุลรัตน์. (2555). การพัฒนาองค์กร. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/199694>
- ณัฐพันธุ์ เขจรนันทน. (2548). การจัดการทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประเวศน์ มหารัตน์สกุล. (2542). การบริหารทรัพยากรมนุษย์แนวทางใหม่. กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี (ไทย-ญี่ปุ่น).
- พระครูสังฆรักษ์แดนชัย อภิขโย, พระครูวิรัตธรรมโชติ และกันตณ หนูทองแก้ว. (2560). การใช้หลักธรรมาธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลสิงห์พระ อำเภอสทิง. วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์, 2(1), 24-34.
- พระราชวรมนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2528). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สุจิตรา ธนันทน์. (2552). การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

- สำนักงานขนส่งจังหวัดกาฬสินธุ์. (2567). แผนยุทธศาสตร์หรือแผนพัฒนาหน่วยงาน
สำนักงานขนส่งจังหวัดกาฬสินธุ์. เข้าถึงได้จาก <https://www.google.co.th/search>
- อัคราดี โขจิตานนท์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของผู้ใช้บริการขนส่งเอกชน
เคอรี่ เอ็กซ์เพรส ในกรุงเทพมหานคร. (การค้นคว้าอิสระปริญญาบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อานนท์ พัวทด และคณะ. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การ
บริหารส่วนตำบลยางงาม อำเภอหนองไผ่ จังหวัดเพชรบูรณ์. วารสารศิลปศาสตร์
และอุตสาหกรรมบริการ, 4(2), 208-217.

เฉียวพี:วรรณกรรมบันทึกทางวัฒนธรรมของชาวจีนแต้จิ๋วในประเทศไทย

Qiao Pi, a Literary Record of the Culture of the Teochew Chinese in Thailand

Ma Zekai และชนิษฐา ใจมโน

Ma Zekai and Kanita Chaimano

มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Lampang Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: 1192316722@qq.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมของชาวจีนแต้จิ๋วที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทยผ่านวัฒนธรรมเฉียวพี โดยเก็บข้อมูลเอกสารจากหนังสือของหลิน ชิงซี และจดหมายเฉียวพีที่เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์โบราณวัตถุทางวัฒนธรรมเฉียวพี ณ เมืองโหวเถา มณฑลกว่างตุง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน จำนวน 30 ฉบับ ผลการวิจัยพบภาพสะท้อนสังคมทั้งหมด 8 ด้าน ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านความกตัญญู ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความประหยัดมัธยัสถ์ ด้านอาชีพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย และด้านประเพณีวันขึ้นปีใหม่ โดยจดหมายเฉียวพีสะท้อนให้เห็นมุมมอง ความคิดของชาวจีนแต้จิ๋ว ด้านครอบครัวอย่างเด่นชัด การเคารพผู้สูงอายุมากกว่า และการเคารพญาติที่ไม่ได้ร่วมสายโลหิตตั้งเคารพญาติตนเอง วัฒนธรรมเฉียวพีสะท้อนให้เห็นระบบครอบครัวของชาวจีนแต้จิ๋วที่อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวใหญ่ การเคารพญาติพี่น้องทั้งที่ร่วมสายโลหิตเดียวกัน และร่วมตระกูลเดียวกัน บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบที่มีต่อครอบครัว

คำสำคัญ: ชาวจีนแต้จิ๋ว, วัฒนธรรม, จดหมายเฉียวพี, ภาพสะท้อนสังคม

Abstract

This study aims to investigate the social reactions of Teochew Chinese immigrants to Thailand through the Qiaopi culture. collect books and documents by Lin Qingxi, and preserve the "Qiaopi Letter" at the Qiaopi Cultural Relics Museum. In Shantou City, Guangdong Province, People's Republic of China, there are a total of 30 studies. The research results reflect eight aspects of society: family, gratitude, generosity, frugality, profession, economy, feng shui beliefs, and New Year traditions. Qiaopi's letter clearly reflects the Teochew people's views on family, respecting elders, non blood relatives, and respecting

ได้รับบทความ: 10 มกราคม 2568; แก้ไขบทความ: 7 เมษายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 9 เมษายน 2568

Received: January 10, 2025; Revised: April 7, 2025; Accepted: April 9, 2025

their own relatives. Qiaopi culture reflects the family system of Teochew people living together as a big family, respecting half blood relatives. The role and responsibility of the family.

Keywords: Teochew Chinese, Culture, Qiao Pi Letter, Reflection of Society

1. บทนำ

ชาวจีนแต้จิ๋วเป็นกลุ่มประชากรเชื้อสายจีนที่อาศัยอยู่ในมณฑลกว่างตุง ทางตอนใต้ของสาธารณรัฐของประชาชนจีน มีประชากรจำนวน 13,768,000 คน (ข้อมูลจากศูนย์ข้อมูลแห่งชาติจีน ณ วันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2567) ชาวจีนแต้จิ๋วมีบทบาทสำคัญในด้านเศรษฐกิจและการค้าของประเทศจีน ทั้งยังเป็นที่ยึดมั่นในประเทศไทยในฐานะกลุ่มที่มีความโดดเด่นด้านการค้าและวัฒนธรรม โดยเฉพาะในเรื่องอาหาร ซึ่งปรากฏชัดเจนในรูปแบบคำยืมจากภาษาจีน ในภาษาไทยจำนวนมาก ในช่วงสมัยราชวงศ์ซ่งและราชวงศ์หยวน ศูนย์กลางเศรษฐกิจของจีนได้เคลื่อนตัวไปยังภาคใต้ ส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจ และสินค้าผลิตภัณฑ์ที่มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้การส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศในยุคนี้ยังเอื้อให้พ่อค้าที่พำนักในต่างประเทศสามารถประกอบกิจการได้อย่างสะดวก ซึ่งเป็นโอกาสสำคัญสำหรับชาวแต้จิ๋วในการขยายธุรกิจและอพยพไปยังต่างแดน กระแสการอพยพและการขยายตัวของธุรกิจดังกล่าว ส่งผลให้เกิดการพัฒนาในด้านเทคโนโลยีการต่อเรือและการนำทางทั้งทางบกและทางน้ำ เพื่อสนับสนุนการเดินทาง และการตั้งถิ่นฐานในดินแดนใหม่ของชาวแต้จิ๋ว ทั้งนี้ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการอพยพดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างนโยบายการค้าระหว่างประเทศและการเคลื่อนย้ายของประชากรในช่วงเวลานั้น

ฉีเยวพี (Qiao Pi) หมายถึง จดหมายของชาวแต้จิ๋วโพ้นทะเลที่ส่งกลับมายังบ้านเกิด โดยจดหมายนี้มีเนื้อหาหลากหลาย อาทิ การพูดถึงสารทุกข์สุกดิบ ชีวิตความเป็นอยู่ในต่างแดน การทำงาน รวมถึงความห่วงใยต่อญาติพี่น้องในบ้านเกิด นอกจากนี้ ฉีเยวพียังมักแนบเงินหรือทรัพย์สินเพื่อสนับสนุนครอบครัวในประเทศจีน ตามที่ Zeng Xubo (2563) ระบุไว้ในหนังสือการวิจัยเกี่ยวกับธุรกิจฉีเยวพีของแต้จิ๋ว ว่า ฉีเยวพี หรือที่เรียกอีกชื่อว่า "ฟิ่นพี" มีลักษณะเฉพาะที่รวมธนบัตรและจดหมายไว้ด้วยกัน ชาวจีนโพ้นทะเลยุคแรก ที่เดินทางไปต่างแดนเพื่อหาเลี้ยงชีพมักใช้ช่องทางส่วนตัว ต่อมามีการใช้บริการของสถานการเงิน และไปรษณีย์ในการส่งฉีเยวพี ซึ่งไม่ได้มีเพียงบทบาทในการสนับสนุนครอบครัวในมาตุภูมิเท่านั้น แต่ยังมีส่วนช่วยสนับสนุนการปฏิวัติในจีน การก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนการจัดตั้งสถาบันทางวัฒนธรรมและการศึกษาสาธารณะ ฉีเยวพีสะท้อนให้เห็นถึงความกตัญญู และความผูกพันของชาวจีนแต้จิ๋วโพ้นทะเลต่อครอบครัวและมาตุภูมิ เนื้อหาภายในฉีเยวพียังแสดงออกถึงความ

ทรงจำ ความคิดถึง และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งกับชุมชนเดิมและสังคมใหม่ในดินแดนที่พวกเขาอาศัยอยู่ เรื่องราวที่ปรากฏในเฉียวฟิงจึงถือเป็นบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่ทรงคุณค่าของชีวิตและสังคมชาวจีนโพ้นทะเลในยุคนั้น

งานวิจัยเกี่ยวกับเฉียวฟิงและชาวจีนแต้จิ๋วโพ้นทะเลได้นำเสนอข้อมูลในประเด็นสำคัญ 4 เรื่อง ได้แก่ Chang Zengshu (พ.ศ. 2528) : การก่อตั้งและบทบาทของสำนักกอนุมิตี และจดหมายจีนโพ้นทะเลในพื้นที่แต้จิ๋วณฑลทกวางต้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดตั้งและบทบาทของสำนักงานเฉียวฟิงในพื้นที่แต้จิ๋ว ซึ่งได้กล่าวถึงประวัติการอพยพของชาวจีน สำนักสื่อสาร "ฟิจู" (批局) บทบาทและความสำคัญของสำนักงานจดหมายเฉียวฟิง Zou Jinsheng: สำนวนประวัติศาสตร์ของเฉียวฟิงจากซองจดหมายเฉียวฟิงประทับตรา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแง่มุมทางประวัติศาสตร์ของเฉียวฟิงผ่านซองจดหมายเฉียวฟิง ซึ่งได้กล่าวถึงการติดต่อสื่อสารในสมัยโบราณ สภาพสังคมและการสื่อสารที่ซับซ้อน สำนักงานหมิงซินจู๋ในยุคราชวงศ์หมิง และสำนักงานจดหมายส่วนตัว Cai Muxiong และ Cai Shaobin: ประวัติศาสตร์และคำวิจารณ์ของชาวจีนโพ้นทะเลในพื้นที่แต้จิ๋วและประเทศไทย ศึกษาความเป็นมาและบทบาทของชาวจีนแต้จิ๋วโพ้นทะเลในประเทศไทย ซึ่งได้กล่าวถึงประเทศไทยและชาวจีนโพ้นทะเล ระบบจดหมายเฉียวฟิง และ 5 สมัยในประวัติศาสตร์เฉียวฟิง ได้แก่ ก่อนราชวงศ์ชิง สมัยราชวงศ์ชิง ก่อนปลดแอก (ก่อนปี 1948) หลังปี 1948 และหลังทศวรรษ 1960 และเรื่องของ Cai Muxiong และ Cai Shaobin: ปีที่การก่อตั้งของเฉียวฟิง และที่มาของชื่อเฉียวฟิง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ที่มาของชื่อเฉียวฟิง และช่วงเวลาเริ่มต้นการจัดตั้ง ซึ่งได้กล่าวถึงการก่อตั้งสำนักงานเฉียวฟิงและที่มาของชื่อ การเติบโตของประชากรชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย และความสำคัญของชาวจีนโพ้นทะเลในไทย

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยเพิ่มเติมที่ให้ความสำคัญกับชาวจีนแต้จิ๋ว โพ้นทะเลในมิติที่มีความหลากหลาย เช่น Zeng Xubo (พ.ศ. 2563): (การวิจัยเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเฉียวฟิงในพื้นที่แต้จิ๋ว) สรุปว่าแต้จิ๋วเป็นบ้านเกิดของชาวจีนโพ้นทะเล ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานในการเดินทางไปต่างแดน โดยมีร่องรอยของชาวแต้จิ๋วกระจายอยู่ทั่วโลก ตั้งแต่ยุคราชวงศ์ถัง และช่วงที่เริ่มมีการค้าขายกับต่างประเทศ และต่อมาในราชวงศ์หมิงก็พบหลักฐานการอพยพไปยังต่างแดน และ Chen Jinghuai: (การวิจัยจดหมายเหตุของเฉียวฟิง) ให้ความเห็นว่าเฉียวฟิงเป็น "มรดกทางวัฒนธรรม ของโลกที่ทรงคุณค่า" โดยมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่สะท้อนจิตวิญญาณ ของชาวจีนแต้จิ๋วในยุคสมัยต่าง ๆ เฉียวฟิงแสดงออกถึงความรักชาติ ความรักครอบครัว การเคารพผู้สูงอายุ การดูแลเด็ก ความขยัน และความซื่อสัตย์ ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในมิติทางวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และสังคมของชาวจีนแต้จิ๋วโพ้นทะเล ตลอดจนส่งเสริมการอนุรักษ์ และพัฒนาประเพณีครอบครัวที่ดีงามในกลุ่มชาวจีนโพ้นทะเล

ภาพสะท้อนสังคม หมายถึง ความเป็นอยู่ หรือวิถีชีวิตในสังคมนั้น ๆ และสังคมของชาติ และการที่วัฒนธรรม ศิลปะ วรรณกรรม หรือพฤติกรรมต่าง ๆ ของคนในสังคมแสดงออกถึงลักษณะ ความเชื่อ ค่านิยม ปัญหา หรือสภาวะของสังคมในช่วงเวลานั้น ๆ โดยสิ่งเหล่านี้มักทำหน้าที่ เป็นกระจกที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงในสังคม ไม่ว่าจะเป็นด้านบวกหรือด้านลบ การทำวิเคราะห์ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำภาพสะท้อนสังคมมาศึกษากับจดหมายเฉียวพีทั้ง 30 ฉบับมาศึกษามุมมอง และความคิดในสังคมของชาวจีนแต่จิวโพ้นทะเลที่อยู่ในประเทศไทย ซึ่งได้ศึกษาเป็น 8 ประเด็น ครอบคลุม ความกตัญญู ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความประหยัด มัธยัสถ์ อาชีพ เศรษฐกิจ ความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย และประเพณีวันขึ้นปีใหม่ โดยมีประโยชน์ว่าทำให้เข้าใจลักษณะและปัญหาของสังคมของชาวจีนแต่จิวโพ้นทะเลในประเทศไทย และสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมโดยผ่านจดหมายเฉียวพี จากการค้นคว้าและรวบรวมตำรา เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมเฉียวพีและชาวจีนแต่จิวพบว่า ยังไม่มีผู้วิจัยใดศึกษาเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมที่ปรากฏในจดหมายเฉียวพี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาพสะท้อนสังคมของชาวจีนแต่จิวที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทยผ่านวัฒนธรรมเฉียวพี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีภาพสะท้อนสังคมของสนม ครุฑเมือง (2556) ได้แบ่งประเภทของภาพสะท้อนสังคมไว้ 8 ด้าน ได้แก่ ภาพสะท้อนด้านครอบครัว ภาพสะท้อนด้านความกตัญญู ภาพสะท้อนด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ภาพสะท้อนด้านความมัธยัสถ์ และภาพสะท้อนด้านอาชีพ ภาพสะท้อนสังคมด้านความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย ภาพสะท้อนสังคมด้านเศรษฐกิจ และภาพสะท้อนสังคมด้านประเพณีวันปีใหม่

การศึกษาเรื่องประวัติความเป็นมาวัฒนธรรมเฉียวพี ของคนจีนแต่จิวโพ้นทะเล โดยแบ่งขอบเขตแหล่งข้อมูลต่อไปนี้

1. ศึกษาจดหมายที่ส่งจากชาวจีนแต่จิวที่อพยพมาตั้งหลักแหล่งที่เมืองไทยกลับไปประเทศจีน จากหนังสือ “รอยประทับและประวัติความเป็นมาของธุรกิจเฉียวพีชาวไทยแต่จิวในประเทศไทย” ของ Lin QingXi พ.ศ. 2564 และจดหมายที่เก็บรักษาไว้ในพิพิธภัณฑ์โบราณวัตถุทางวัฒนธรรมเฉียวพี เมืองโซวเถา มณฑลกว่างตุง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน
2. ประเด็นที่ศึกษา คือ มุมมองที่สะท้อนผ่านคนจีนแต่จิวที่อพยพมาอยู่ในประเทศไทยจากข้อความที่ปรากฏในจดหมายเฉียวพี

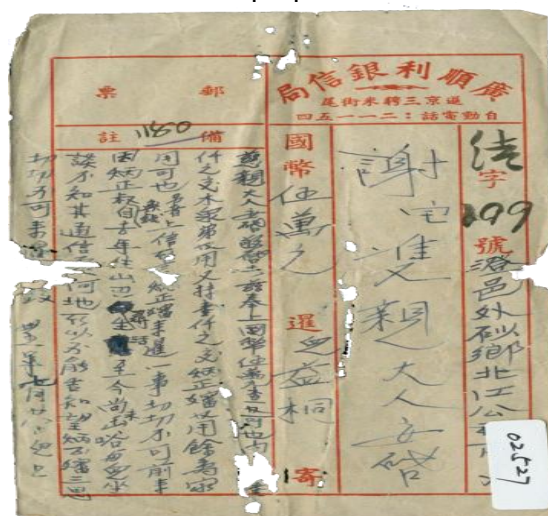

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาจดหมายเฉียวฟี่ดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งเป็น 8 ประเด็น ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านความกตัญญู ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความประหยัดมัธยัสถ์ ด้านอาชีพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย และด้านประเพณีวันขึ้นปีใหม่ ซึ่งมีเนื้อหาเป็นดังนี้

4.1 ด้านครอบครัว

ตัวอย่าง จดหมายเฉียวฟี่ของคุณคุณหยิ่ง

ภาพประกอบที่ 1 จดหมายเฉียวฟี่ของคุณคุณหยิ่ง (ที่มา Ling qingxi, 2021)

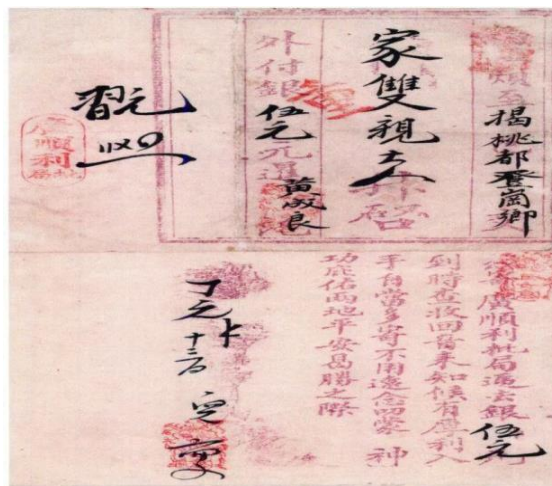
ข้อความในจดหมายเขียนไว้ว่า “ส่วนอีกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับคุณน้าปิ่นเจิ้งที่เคยพูดถึงว่าจะมาสยามนั้น ขอให้คุณพ่อคุณแม่บอกเขาว่าไม่จำเป็นต้องมาแล้ว เพราะตั้งแต่คุณอาปิ่นเจิ้ง (炳正叔) อพยพไปยังซานปา (山巴) เมื่อปีที่แล้ว ยังไม่เคยส่งจดหมายหรือข่าวสารใด ๆ มาจนถึงวันนี้ เราจึงไม่ทราบว่าเขาดอนนี้อยู่ที่ไหนและเป็นอย่างไรบ้าง ขอให้คุณพ่อคุณแม่บอกเขาว่าควรคิดให้ถี่นะครับ เพราะตอนนี้การมาสยามนั้นไม่สะดวกเลย” 另者，上信说到炳正姊来暹一事切切不可前来因炳正叔自去年住山巴生活至今尚未告知任何信，也不知其通信于何地，望父母告知炳正姊三思，切切不可来暹

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า ชาวจีนโพ้นทะเลไม่เพียงใส่ใจความต้องการในการดำรงชีวิตของครอบครัวที่อยู่บ้านเกิดเท่านั้น แต่ยังให้ความสนใจเป็นพิเศษกับความปลอดภัยของครอบครัวด้วย เช่น จดหมายฉบับนี้ ชาวจีนโพ้นทะเลได้เตือนกับคุณน้าปิ่นเจิ้งว่ามาสยามไม่ได้เพราะยังไม่ทราบว่าคุณอาปิ่นเจิ้งมาถึงสยามแล้วเป็นยังไรบ้าง ที่พักอยู่ไหน ก็ไม่เคยเขียนจดหมายมาแจ้งเราให้ทราบสักฉบับ ซึ่งคิดว่าเป็นประสบการณ์อันตรายหรือเปล่าก็ไม่แน่ใจ เพราะฉะนั้น ต้องเตือนกับคุณน้าปิ่นเจิ้งว่าต้องคิดให้ถี่ด้วย

4.2 ด้านความกตัญญู

ตัวอย่าง จดหมายเหี่ยวพิของคณหวง

ภาพประกอบที่ 2 จดหมายเหี่ยวพิของคณหวง (ที่มา Ling qingxi, 2021)

ข้อความในจดหมายเขียนไว้ว่า

“ลูกได้ส่งจดหมายและเงินจำนวน 5 หยวน จากประเทศสยามถึงพ่อแม่ที่บ้านในอำเภอเต็งกั้ง เมืองเก็กเฮีย ผ่านทางสำนักงานเหี่ยวพิ กว่างซุ่นลี เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1897 ขอให้พ่อแม่ตรวจรับเงินด้วยนะครับ หากในอนาคตมีรายได้มากขึ้นแล้ว ผมจะส่งเงินจำนวนที่มากขึ้นกลับไปอีกโดยไม่ต้องคืน ขออวยพรให้ทั้งที่นี่และท้องถิ่นของพ่อแม่มีความสุขเสมอ” 我从广顺利侨批局寄去银五元，请到时查收。回头有厚利入手，自当多寄不用还 蒙功庇佑两地平安

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวนี้ พบว่า จริยธรรมของครอบครัวในเรื่องความกตัญญูกตเวทีและภราดรภาพ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของความกตัญญูในวัฒนธรรมจีนแบบดั้งเดิม ชาวจีนโพ้นทะเลทำงานหนักในต่างประเทศ แต่เขามักจะใส่ใจบ้านเกิดของตนและถ่ายทอดความเอาใจใส่และความรับผิดชอบต่อสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งความกตัญญูต่อพ่อแม่ ซึ่งเรียกว่าเป็นความกตัญญูเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดในบรรดาคุณธรรมทั้งหมด ในขณะเดียวกัน ยังแสดงความเคารพ และการสนับสนุนทางวัตถุสำหรับญาติพี่น้อง ซึ่งรวบรวมค่านิยมดั้งเดิมของความกตัญญูและภราดรภาพ

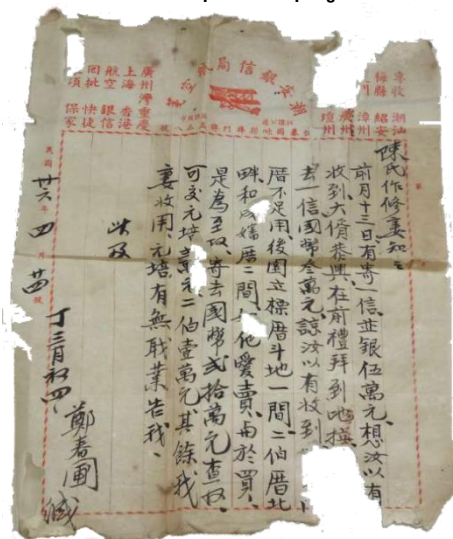
4.3 ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

ชาวจีนแต่จื๋นนอกจากจะมีความกตัญญู กตเวทีต่อบิดามารดาแล้ว ยังมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ไปให้กับภรรยา ญาติพี่น้อง และลูกหลาน การส่งเงินกลับไปยังบ้านเกิดไม่เพียงแต่ส่งให้แก่บิดามารดาของตนเอง หากยังกำชับในเนื้อความจดหมายให้แบ่งปันให้กับคน

อื่น ๆ ในครอบครัวด้วย สะท้อนให้เห็นถึงคุณธรรมของชาวจีนแต่จิวด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ อันเป็นคุณธรรมที่โดดเด่นอีกประการหนึ่ง ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง จดหมายเฉียวพีของคุณเจิ้ง ชุนผู้

ภาพประกอบที่ 3 จดหมายเฉียวพีของคุณเจิ้ง (ที่มา Ling qingxi, 2021)

ข้อความในจดหมายเขียนไว้ว่า “ครั้งนี่ผมส่งเงินประจำชาติเงินจำนวน 200,000 หยวน ไปให้คุณแล้ว ขอให้ตรวจรับตามเวลาที่กำหนดนะ ซึ่งในจำนวนนี้ ขอแบ่งให้ น้องหยวนเหย 20,000 หยวน และคุณลุง 10,000 หยวน ที่เหลือให้ภรรยาของผมใช้เอง นอกจากนี้ น้องหยวนเหยมีงานหรืออาชีพอะไรบ้างไหมครับ? ขอให้บอกผมในจดหมายครั้งหน้าด้วย”

寄去国币二十万元查收·可交元培二万元·二伯一万元·其余我妻收用·元培有无职业告知我

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า จดหมายเฉียวพีแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบและการดูแลชาวจีนโพ้นทะเลที่มีต่อครอบครัวและญาติพี่น้องที่อยู่บ้านเกิดของพวกเขา ซึ่งเนื้อหาส่วนใหญ่ในจดหมายเฉียวพีเกี่ยวข้องกับเรื่องครอบครัว ชาวจีนโพ้นทะเลแสดงความกังวลเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่และชะตากรรมของญาติโดยผ่านเขียนจดหมายเฉียวพี

จดหมายเฉียวพีไม่เพียงแต่เป็นการสนับสนุนทางการเงินเท่านั้น แต่ยังเป็นความผูกพันทางอารมณ์อีกด้วย ชาวจีนโพ้นทะเลแสดงความคิดและการดูแลครอบครัวโดยผ่านจดหมายเฉียวพี ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับความสามัคคีกันในครอบครัว ความผูกพันทางอารมณ์นี้ช่วยให้ชาวจีนโพ้นทะเลสามารถดูแลครอบครัวของตนได้เสมอ และไม่ลืมความสัมพันธ์ทางครอบครัวขณะทำงานในต่างประเทศ

4.4 ด้านความมั่งคั่ง

ตัวอย่าง จดหมายเหี่ยวพิของคุณไช่ ต้าไห่

ภาพประกอบที่ 4 จดหมายเหี่ยวพิของคุณไช่ ต้าไห่ (ที่มา Ling qingxi, 2021)

ข้อความในจดหมายเขียนไว้ว่า “ส่วนพี่สะใภ้ของคุณช่วงนี้สุขภาพไม่ค่อยดีแล้ว เขาบอกบ่อยครั้งแล้วว่าอยากให้หาแผนแต่งงานกับน้องชายเป่า ซึ่งสามารถดูแลได้อยู่เคียงข้างกัน เรื่องนี้ผมรู้สึกว่าเป็นสิ่งที่สมเหตุสมผลนะ คุณกับน้องสาวและพี่สะใภ้ช่วยหาผู้หญิงคนหนึ่งให้น้องชายเป่าเถอะ เพราะการแต่งงานกับเขานั้นต้องใช้เงินเป็นและมีความประหยัสมั่งคั่งแน่นอน”

尔嫂身躯虚弱，屡说要与宝弟寻一门亲，可在身边侍奉，此言说得有理，尔与尔妹及尔嫂互相寻一女子，稍辍实由尔等同亲者，作对亲事从简

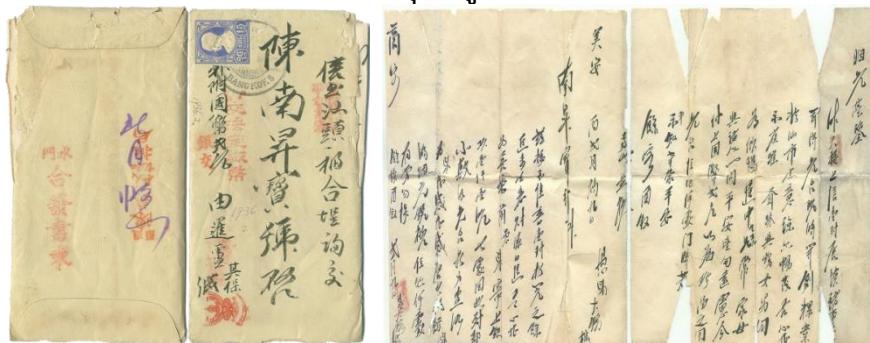
จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า จดหมายเหี่ยวพิฉบับนี้สะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณแห่งความประหยัสมั่งคั่งของครอบครัวชาวจีนแต่จิวโพ้นทะเล ซึ่งช่วงนี้พี่สะใภ้ของเป็นสุขภาพไม่ดีและอาจจะจำเป็นต้องได้รับการรักษาพยาบาล และใช้เงินเป็นเยอะอยู่ ดังนั้นการแต่งงานของน้องชายเป่าต๊ะจะเป็นเรื่องง่าย และทุกคนในครอบครัวรู้ดีว่าการหาเงินไม่ใช่เรื่องง่าย จึงเป็นขັນหมั้นเพียรและความประหยัสมั่งคั่ง

4.5 ด้านอาชีพ

จากจดหมายเหี่ยวพิสะท้อนให้เห็นว่า ชาวจีนแต่จิวประกอบอาชีพต่าง ๆ ในประเทศไทย นอกจากจะประกอบอาชีพด้านการค้าข้าวแล้ว ยังประกอบอาชีพประมงขายอาหาร เช่น กุ้งเตี่ยว

ตัวอย่าง จดหมายเหี่ยวฟี่ของคุณหลู หซีเป่า

ภาพประกอบที่ 5 จดหมายเหี่ยวฟี่ของคุณหลู หซีเป่า (ที่มา Ling qingxi, 2021)

ข้อความในจดหมายเขียนไว้ว่า “รู้ว่าตอนนี้พี่ได้เปิดร้านขายก่วยเตี้ยที่เมืองซัวเถา ซึ่งกิจการกำลังเจริญรุ่งเรืองขึ้น ผมขอแสดงความยินดีด้วยครับ น้องสาวและหลานสาวก็รู้สึกยินดีกับความสำเร็จของพี่เช่นกัน ส่วนเรื่องธุรกิจที่อยู่สยามยังคงเป็นไปตามปกติ คุณแม่และทุกคนที่นี่ก็ปลอดภัยดีอยู่ ไม่ต้องกังวล”

得兄台现将开创粵业于汕市，生意凉亦畅茂。吾心甚为雀跃，贤妹与甥女男均为欣畅。暹中生意如常，家母与诸人一同平安，望勿远虑。

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยพบว่า จดหมายเหี่ยวฟี่ที่ดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงสถานะทางเศรษฐกิจและสถานะทางวิชาชีพของชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศที่พวกเขาทำมาหากินตลอดจนสภาพธุรกิจของญาติพี่น้องอื่น ๆ ที่อยู่บ้านเกิดของเขา และยังสะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณแห่งการดูแลและให้กำลังใจซึ่งกันและกันระหว่างญาติพี่น้องที่อยู่บ้านเกิดและชาวจีนโพ้นทะเลที่อยู่ต่างประเทศ

4.6 ด้านเศรษฐกิจ

ตัวอย่าง จดหมายเหี่ยวฟี่ของคุณหวง ซีเอน

คุณหวง ซีเอนส่งจดหมายเหี่ยวฟี่และเงินต้ากวางหยิง (大光银) 5 หยวน ไปให้คุณแม่ที่อยู่ตำบลไห่วฝู (外埔乡) อำเภอเฉิงอี้ (澄邑) จากประเทศสยามเมื่อวันที่ 31 กรกฎาคม ปี ค.ศ. 1929

ภาพประกอบที่ 6 จดหมายเฉียวพีของขุนหวง ซีเิน (ที่มา Ling qingxi, 2021)

ข้อความในจดหมายเขียนไว้ว่า “ตอนที่สยาม ธุรกิจไม่ค่อยดีเท่าไร การหางานทำก็เป็นเรื่องยาก และผมยังไม่มียานใด ๆ ให้ทำงานถึงปัจจุบันนี้”

然则但此时暹中行情冷淡，寻事甚之为难，于今尚未有事可做

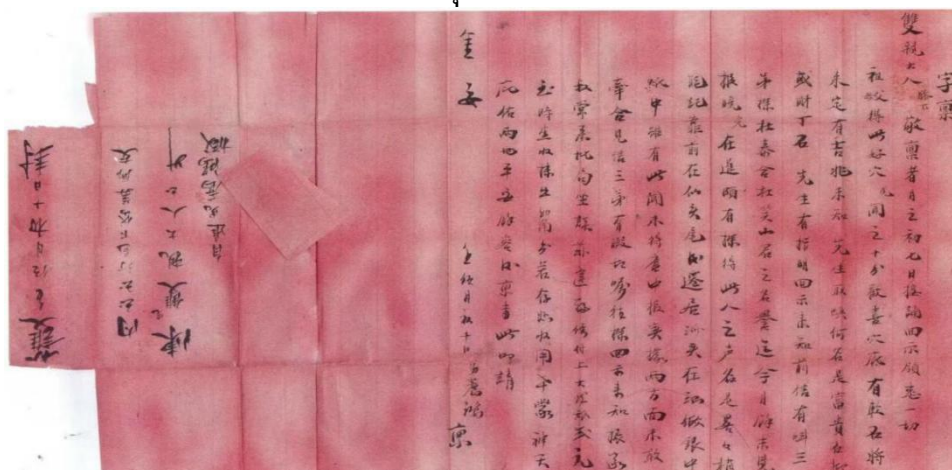
จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า จดหมายเฉียวพีได้มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและการเลี้ยงดูครอบครัวที่อยู่บ้านเกิดของชาวจีนแต่จีวโพ้นทะเล โดยเฉพาะอย่างยิ่งว่าหลังจากปี ค.ศ.1931 นั้น มีจำนวนประมาณ คิดเป็นร้อยละ 40 ถึงร้อยละ 50 ของครอบครัวชาวจีนแต่จีวอาศัยจดหมายเฉียวพี ซึ่งกลายเป็นแหล่งรายได้หลักสำหรับครอบครัวเหล่านี้ เพื่อสนับสนุนการดำรงชีวิตของพวกเขาเอง นอกจากนี้ จดหมายเฉียวพียังช่วยให้ชาวจีนแต่จีวโพ้นทะเลประหยัดเงินและส่งเงินกลับบ้านเกิด และเลี้ยงดูครอบครัวของตัวเอง ซึ่งเงินทุนไหลเข้าบ้านเกิดเป็นจำนวนมากได้กลายเป็นการสนับสนุนทางเศรษฐกิจที่สำคัญสำหรับบ้านเกิดของชาวจีนโพ้นทะเลในเวลานั้น

4.7 ด้านความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย

“ฮวงจุ้ย” เป็นคำภาษาจีนแต่จีว โดยคำว่า “ฮวง” หมายถึง ลม และคำว่า “จุ้ย” หมายถึง น้ำ ฮวงจุ้ย จึงหมายถึง สภาวะแวดล้อมหรือการอยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม การให้เกิดสมดุลและกลมกลืนกับธรรมชาติ เป็นต้น ดังนั้น การจัดวางตำแหน่งต่าง ๆ ได้ถูกต้องตามหลัก ชาวจีนแต่จีวเชื่อว่าจะช่วยทำให้เกิดโชคลาภ สุขภาพ และความสำเร็จ ในจดหมายเฉียวพีปรากฏความเชื่อเรื่องฮวงจุ้ย ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง จดหมายเหี่ยวพิของคุณเฉิง เจี้ยนหง

ภาพประกอบที่ 7 จดหมายเหี่ยวพิของคุณเฉิง เจี้ยนหง (ที่มา Ling qingxi, 2021)

ข้อความในจดหมายเขียนไว้ว่า “ข้าพเจ้าได้รับทราบทุกสิ่งทุกอย่างในจดหมายแล้ว ขณะนี้คุณปู่คุณย่าได้รับหลุมฝังศพที่ดี ซึ่งข้าพเจ้าขอแสดงความยินดีเป็นอย่างยิ่งที่ได้ทราบข่าวนี้ โดยได้หลุมมีหินที่นุ่มนวล เชื่อว่าเป็นลางดีสำหรับอนาคต อย่างไรก็ตาม ข้าพเจ้าไม่ทราบว่าท่านซินแสได้ตั้งชื่อหินนี้ว่าอย่างไร จะเป็น "หินร่ำรวย" หรือ "หินเพิ่มลูก" หรือไม่ ท่านได้แจ้งเกี่ยวกับเรื่องการตั้งชื่อหรือไม่”

字稟双亲大人膝下敬稟者·月之初七日接诵回示·领悉一切·祖父母得此好穴·儿闻之十分欢喜·穴底有软石·将来定有吉兆·未知先生取唤何名？是富贵石抑或财丁石？先生有指明回示来知

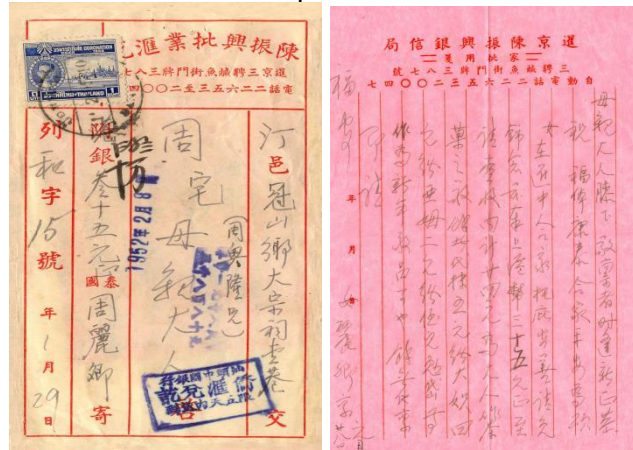
จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยได้พบว่า ฮวงจุ้ยถูกนำมาใช้กันอย่างแพร่หลายในชีวิตของชาวจีนแต่จื๊วเป็นอย่างมาก ตัวอย่างเช่น เมื่อเลือกสุสานและที่อยู่อาศัย ชาวจีนแต่จื๊วจะขอให้ปรมาจารย์ฮวงจุ้ยวางแผนและมองหาสิ่งที่เรียกว่า "ดินแดนสมบัติทางด้านฮวงจุ้ย" (风水宝地) ปรมาจารย์ฮวงจุ้ยมีสถานะที่สูงมากในพื้นที่แต่จื๊ว เขาตัดสินความโชคดีและความโชคร้ายของภูมิภาคผ่านหนังสือฮวงจุ้ยยอดนิยมและสอน "เคล็ดลับ" ด้วยวาจา นอกจากนี้ ชาวจีนแต่จื๊วยังมีพิธีกรรมและกฎระเบียบที่เข้มงวดเมื่อการไหว้บรรพบุรุษด้วย เช่น การถวายเครื่องไหว้ในฤดูใบไม้ผลิและฤดูใบไม้ร่วง และการไหว้เทพเจ้าและบรรพบุรุษในช่วงเทศกาล เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับความเชื่อของฮวงจุ้ย

4.8 ด้านประเพณีวันปีใหม่

วันปีใหม่หรือที่เรียกว่า “วันตรุษจีน” เป็นวันที่ชาวจีนแต่จื๊วให้ความสำคัญ แม้อยู่ห่างไกลและไม่ได้มีโอกาสได้กลับไปเฉลิมฉลองกับครอบครัวที่บ้านเกิด แต่ก็ยังได้เขียนจดหมายอวยพรปีใหม่และแนบเงินส่งกลับไปให้ครอบครัว ดังตัวอย่าง

ตัวอย่าง จดหมายเหี่ยวพิของคุณโจว ลีชิง

ภาพประกอบที่ 8 จดหมายเหี่ยวพิของคุณโจว ลีชิง (ที่มา Ling qingxi, 2021)

ข้อความในจดหมายเขียนไว้ว่า “ขณะนี้ปีใหม่เดือนอ้ายคะ ขอให้สุขภาพแข็งแรง และมีความสุขและความปลอดภัยทั้งครอบครัวนะคะ หนูอยู่สยามนี้ปลอดภัยและเป็นดีขึ้น ไม่ต้องเป็นห่วง ครั้นนี้ส่งเงินดอลลาร์ฮ่องกง 35 หยวนไปให้ ขอตรงจรับทันเวลา ในเงินนี้มี 24 หยวนให้คุณแม่ใช้ไปทำชาถ้วย ส่วนที่เหลือนั้น ขอแบ่ง 4 หยวนให้พี่สาวคนโต และให้คุณป้า 2 หยวน และที่เหลือให้หลานชายชื่อของขวัญปีใหม่ด้วยนะ”

敬稟者 时逢新正，恭祝福体康泰，合家平安为颂。女在暹中合家托庇安善，请免锦念。兹奉上港币三十五元正，至请查收 内计廿四元为大人作茶果之敬 余者代抹五元给大姐四元，给亚姆二元，给侄儿勉岱等作为新年敬品可也

จากการศึกษาข้อมูลดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยพบว่า จดหมายเหี่ยวพิเป็นช่องทางสำคัญที่ชาวจีนโพ้นทะเลใช้ติดต่อบ้านเกิด โดยเฉพาะในช่วงปีใหม่ จดหมายเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในการแสดงความคิดถึงบ้าน ถวายทอดอารมณ์ และส่งคำอวยพรถึงครอบครัว นอกจากการส่งเงินและพัสดุแล้ว จดหมายยังแสดงถึงการดูแลและให้กำลังใจทางจิตวิญญาณ ทำให้ผู้รับรู้สึถึงความอบอุ่นและความห่วงใยจากผู้ส่ง แม้อยู่ห่างไกลกันก็ตาม

สรุปได้ว่า จดหมายเหี่ยวพิคือการส่งเงินและพัสดุจากชาวจีนโพ้นทะเลไปยังบ้านเกิดผ่านบริการพิเศษที่ รวมการส่งจดหมายและพัสดุเข้าด้วยกัน จดหมายเหล่านี้สะท้อนถึงความรัก ความคิดถึงบ้าน และความห่วงใยต่อครอบครัว รวมถึงแสดงความผูกพัน และความภาคภูมิใจในประเทศบ้านเกิด นอกจากช่วยในด้านวัตถุแล้ว ยังเป็นสัญลักษณ์ของความนำเชื่อถือและความมุ่งมั่นของชาวจีนอีกด้วย

5. อภิปรายผลการวิจัย

ชาวจีนโพ้นทะเลมีความเกี่ยวพันกับสังคมไทยมาช้านาน การเข้ามาอยู่รวมในสังคมเดียวกัน ทำให้เกิดการหลอมรวมทางภาษาและวัฒนธรรม แต่กว่าจะถึงขั้นนั้นชีวิตชาว

จีนโพ้นทะเลต้องผ่านเรื่องราวมากมาย เรื่องราวชีวิต เหล่านั้นได้ถูกบันทึกเป็นงานวรรณกรรมจีนประเภทต่าง ๆ อันสร้างสรรค์จากชาวจีนโพ้นทะเลที่รักในงานประพันธ์โดยใช้ภาษาจีนในการบอกเล่าเรื่องราว

นักวิจัยและผู้ทรงคุณวุฒิที่ศึกษาภาพสะท้อนสังคมชาวจีนโพ้นทะเล ได้แก่ วัชรวิญญา ยะวิเชียร (2561) และสนม ครุฑเมือง (2556) เป็นต้น

วัชรวิญญา ยะวิเชียร (2561) ศึกษาเรื่อง มองวิถีชีวิตชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยผ่านวรรณกรรมจีนของเหยา จง เหว่ย การวิจัยนี้มุ่งศึกษาวิถีชีวิตชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ผ่านทางผลงานวรรณกรรมประเภทสารคดีในรูปแบบ ร้อยแก้วของเหยาจงเหว่ยเกี่ยวกับจีนโพ้นทะเล จำนวน 2 เรื่อง คือ เรื่องพิธีไหว้บรรพบุรุษ และเรื่องกินเจเก้าวัน เป็นการวิเคราะห์ คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ แนวคิดและกลวิธีนำเสนอ จากการศึกษาพบว่าวรรณกรรมจีนเหล่านี้มีเรื่องราวที่สะท้อนวิถีชีวิตจีน โพ้นทะเลในประเทศไทย ด้านปรัชญาจีน ด้านศาสนา ความเชื่อในสังคมไทย และด้านความเป็นจีนแต่จีวพลัดถิ่น การศึกษาวิถีชีวิตผ่านเรื่องราวจากวรรณกรรมเหล่านี้เปรียบเสมือนภาพที่สะท้อนให้เห็นสภาพความเป็นอยู่ ความเชื่อ ความรักและผูกพัน ในถิ่นฐานบ้านเกิดของกลุ่มชน ที่มีการอพยพย้ายถิ่นฐานจากที่หนึ่งไปสู่อีกที่หนึ่ง

สนม ครุฑเมือง (2556) ได้แบ่งประเภทของภาพสะท้อนสังคมไว้ดังนี้

1. ภาพสะท้อนด้านครอบครัว หมายถึง วิถีชีวิตของคนในสังคมที่มีความเกี่ยวข้องกับครอบครัวของญาติพี่น้อง
2. ภาพสะท้อนด้านอาชีพ หมายถึง การประกอบอาชีพภายในครอบครัวและชุมชนอื่น ๆ
3. ภาพสะท้อนด้านจริยธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของสังคมในด้านการประพฤติปฏิบัติที่ดีของคนในสังคม
4. ภาพสะท้อนด้านปรัชญาและความเชื่อ หมายถึง แนวคิดหรือการยึดถือของคนในสังคมต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง
5. ภาพสะท้อนด้านสุขภาพ หมายถึง สภาพการดำรงชีวิตที่ปลอดภัยจากการเจ็บไข้มีพลานามัยที่ดี
6. ภาพสะท้อนด้านการศึกษา หมายถึง การให้ความรู้และประสบการณ์ให้กับคนในสังคม โดยนำความรู้ไปใช้ให้เกิดผลดีแก่ตนและสังคมโดยรวม
7. ภาพสะท้อนด้านศิลปวัฒนธรรม หมายถึง การให้ความรู้และประสบการณ์ให้กับคนในสังคม โดยนำความรู้ไปใช้ให้เกิดผลดีแก่ตนและสังคมโดยรวม

จากผลการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งศึกษาภาพสะท้อนสังคมชาวจีนแต่จีวแม้จะมีเนื้อหาขอบเขตที่ “เฉียวพี” ซึ่งเป็นจดหมายขนาดสั้นที่แนบเงินติดกลับไปด้วยนั้น สะท้อนให้เห็นมุมมอง ความคิดของชาวจีนแต่จีวใน 8 ประเด็น ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านความกตัญญู

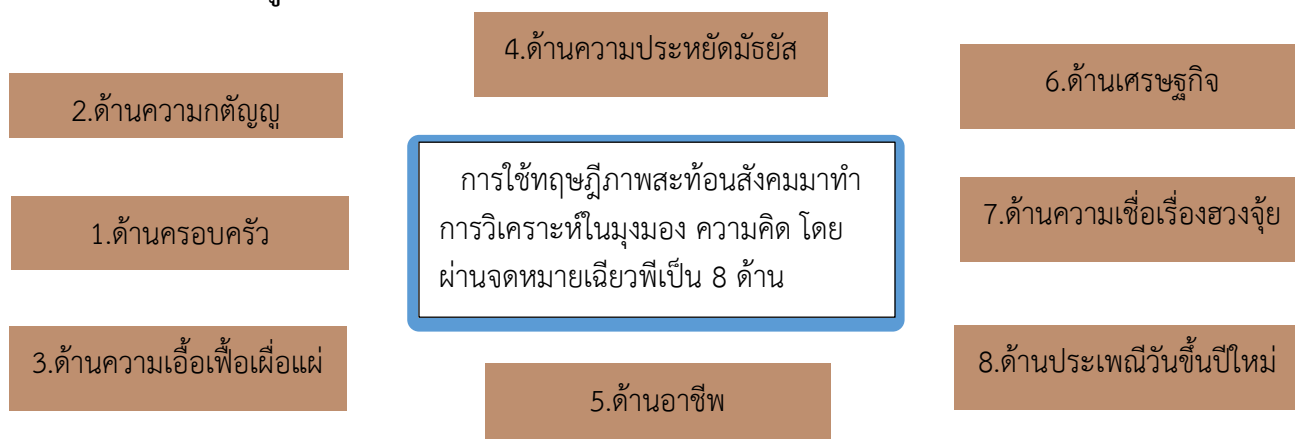

ด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ด้านความประหยัดมัธยัส ด้านอาชีพ ด้านเศรษฐกิจ ด้านความเชื่อ เรื่องฮวงจุ้ย และด้านประเพณีวันขึ้นปีใหม่ สอดคล้องกับ เนื้อหาวรรณกรรมที่สะท้อนออกมา ในยุคแรก ๆ ที่ปรากฏในงานวรรณกรรมจีนที่ เป็นการนำเสนอภาพเกี่ยวกับเหตุการณ์ บ้านเมือง ปรากฏการณ์ ทางสังคม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิด ความอาลัยอาวรณ์ในดินแดน มาตุภูมิ(จีน) ต่อมาจึงเริ่ม พัฒนาไปสู่การเขียนแนวสำนึกนิยม กล่าวคือมุ่งสะท้อนภาพชีวิตของ ผู้คนและปรากฏการณ์ทาง สังคมที่เกิดขึ้นจริงในแผ่นดินไทย ซึ่งภาพสะท้อนดังกล่าวถือเป็น หัวใจสำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ ให้สถานภาพวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในประเทศไทยโดดเด่น ขึ้นในโลกของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลระดับสากล โดยเฉพาะการพรรณนาถึงความรักความ ผูกพันต่อบ้านเกิด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ศึกษาพัฒนาการและภาพสะท้อนสังคมชาวจีนแต่จิวผ่านงานวรรณกรรมเฉียว ฟีที่ปรากฏในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อหาอัตลักษณ์ของชาวจีนโพ้นทะเล ภาพสะท้อนสังคมที่อาจมีทั้งส่วนที่เหมือนและส่วนที่แตกต่างกันไปตามปัจจัยด้านภูมิศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม
2. ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในการสื่อสารของชาวจีนแต่จิว อาจเป็นการศึกษาเชิง วรรณนาเพื่อให้เห็นลักษณะการใช้ภาษาของชาวจีนแต่จิวในการสื่อสารหากันในช่วงใด ช่วงหนึ่งของประวัติศาสตร์หรือในสมัยปัจจุบัน หรืออาจศึกษาเชิงประวัติเพื่อให้เห็น พัฒนาการและแนวโน้มการใช้ภาษาของชาวจีนแต่จิว เป็นต้น
3. ศึกษาอัตลักษณ์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี ตลอดจนความเชื่อของชาวจีน แต่จิวผ่านวรรณกรรมรูปแบบอื่น ๆ เช่น เรื่องเล่า หนังสือ นิทาน นวนิยาย หรือแม้กระทั่งสื่อ สิ่งพิมพ์ สารคดี เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชิดหทัย ปุยะติ. (2554). พัฒนาการและลักษณะเด่นของวรรณกรรมจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 7(2), 70-91.
- สนม ครุฑเมือง. (2556). เพลงจากนิทานพื้นบ้าน: ภาพพจน์และภาพสะท้อนสังคม. *วารสารวิชาการฉบับพิเศษภาควิชาภาษาไทยคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร, (พิเศษ)*, 61-62.
- วัชรวิญญู ยะวิเชียร. (2561). มองวิถีชีวิตชาวจีนโพ้นทะเลผ่านวรรณกรรมจีนของเหย้า จง เหว่ย. ใน *รวมบทความเนื่องในการประชุมวิชาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา*.
- สำนักงานพงศาวดารท้องถิ่นแห่งรัฐบาลประชาชนมณฑลกวางตุ้ง. (2020). *Guang Don Nian Jian. (广东年鉴)*. คณะกรรมการการเรียบเรียงและรวบรวมมณฑลกวางตุ้ง.
- สำนักงานกิจการจีนโพ้นทะเลรัฐบาลประชาชนเมืองซัวเถา. (1990). *Shan Tou Hua Qiao Zhi. (汕头华侨志)*. สหพันธ์ชาวจีนโพ้นทะเลที่กลับมาตุภูมิเมืองซัวเถา. ฉบับร่าง.
- Chen Da. (2011). *Nan Yang Hua Qiao Yu Min Yue She Hui. (南洋华侨与闽粤会)*. Business printing.
- Chen jinghuai. (2016). *Qiao Pi Dang an Yan Jiu. (侨批档案研究)*. Ji Nan University Press.
- Guangdong Philatelic Association and Shantou Philatelic Association. (1992). *Chao Shan Qiao Pi Lun Wen Ji. (潮汕侨批论文集)*. Posts and Telecommunications Press. บทที่ 1.4.6.8.10.11.
- Lin QingXi. Lin weiyang. (2021). *Tai Guo Chao Shu Qiao Pi Ye Shang Hao Yin Ji Ji Jian Kuang*. Ji Nan University Press. Shantou Municipal Archives.
- Si Magon. (1991). *Fu Gu Xiang Ying, Jiang Bo Zhu Yu--Ba Shi Nian Dai Tai Hua Wen Xue Xu. (桴鼓相应·将伯助予——八十年代泰华文学序)*. สำนักหนังสือพิมพ์ซินจง.
- Yang Qiliang and Zhou Lin. (1993). Chao Shan "Qiao Pi You Chuo" Zhi Yan Ge. (潮汕“侨批邮戳”之沿革). *วารสารของสมาคมตราไปรษณียากรมณฑลกวางตุ้ง*, 22
- Zeng Xubo. (2010). *Qiao Pi Con Tan*. Hong Kong Tianma Publishing Co, Ltd.

การพัฒนาทักษะการสร้างคำภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา
เรื่องการสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
The Development of Thai Word Formation Skill by using the Creative
Language Activities Toward Word Formation for Foreign Students,
Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University

ปิยมาศ มาวงค์
Piyamas Mavong
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University.
E: mail: Pmavong@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่องการสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ระหว่างก่อนเรียน และหลังเรียนโดยใช้ชุดฝึกกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษาเรื่องการสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการสร้างคำในภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่องการสร้างคำสำหรับ นักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ นักศึกษาจีนชั้นปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 (Yuxi Normal University) ซึ่งทำ MOU 2+2 กับมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวน 31 คน ผู้วิจัยได้สร้างชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่องการสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ เป็นบัตรคำจำนวน 150 คำ โดยสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลเป็นแบบทดสอบจำนวน 4 ตัวเลือก 30 ข้อ และสถิติการหาค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความถี่ ประเมินค่าความพึงพอใจ ตามจุดประสงค์ข้อที่ 3

ผลการวิจัยพบว่า

1. ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษาเรื่องการสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพ เกิน 80/80 คือ มีประสิทธิภาพรวม 81.33 / 85.78

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์คะแนนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.87 คิดเป็นร้อยละ 52.66 และคะแนนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 25.03 คิดเป็นร้อยละ 83.24 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

3. ความพึงพอใจของนักศึกษาชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการสร้างคำในภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่องการสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.97 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.17

คำสำคัญ: การสร้างคำในภาษาไทย, ชุดฝึกกิจกรรมสร้างสรรค์, การสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop the efficiency of the language creative activity set. On word formation for foreign students Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University, 2) to compare academic achievement for foreign students. Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University Between before class and after class using a set of creative language activity training kits on word formation for foreign students, and 3) to study the satisfaction of foreign students with learning activities. About creating words in Thai using language creative activity sets on word formation for foreign students Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University.

The population used in the study is 31 third-year Chinese students, semester 1, academic year 2022 (Yuxi Normal University) who have made an MOU 2+2 with Chiang Rai Rajabhat University. The researcher has created a set of language creative activities. About word formation for students foreigners it is a flashcard of 150 words. The statistics used to analyze the data are a 4-choice, 30 -question test and statistics on finding the average. Standard deviation, frequency value, evaluate satisfaction according to objective number 3.

The research result found that:

1. A set of creative language activities on word formation for foreign students. Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Rai Rajabhat

University that were created had an efficiency exceeding 80/80, i.e. a total efficiency of 81.33/85.78.

2. Comparing achievement, the pre-study score had an average of 15.87, calculated as 52.66 percent, and the post-study score had a mean of 25.03, calculated as 83.24 percent, with the average score after studying being higher than before studying.

3. International students' satisfaction with learning activities About creating words in Thai using language creative activity sets on word formation for foreign students Faculty of Humanities and Social Sciences Chiang Rai Rajabhat University is at the level Most satisfied, mean 4.97, standard deviation 0.17.

Keywords: Forming Words in Thai, Creative Activity Training Set, Onomatopoeia for International Students

1. บทนำ

วิชาภาษาไทยเป็นวิชาที่สำคัญและเป็นพื้นฐานของการเรียนรู้ในทุกวิชา เพราะภาษาไทยเป็นเอกลักษณ์ของชาติเป็นสมบัติทางวัฒนธรรมอันก่อให้เกิดความเป็นเอกภาพ และเสริมสร้างบุคลิกภาพของคนในชาติให้มีความเป็นไทยเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสาร เพื่อสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำให้สามารถประกอบธุรกิจการงานและดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมประชาธิปไตยได้อย่างสันติสุขและเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ประสบการณ์จากแหล่งข้อมูลสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อพัฒนาความรู้ พัฒนาระบบการคิดวิเคราะห์ วิจัย และสร้างสรรค์ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีตลอดจนนำไปใช้ในการพัฒนาอาชีพให้มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจนอกจากนี้ยังเป็นสื่อแสดงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษด้านวัฒนธรรม ประเพณี และสุนทรียภาพ เป็นสมบัติล้ำค่าควรแก่การเรียนรู้อนุรักษ์ และสืบสานให้คงอยู่ตลอดไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 25517) การจัดการศึกษามุ่งเน้นความสำคัญทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อพัฒนาให้มีความสมดุล โดยยึดหลักผู้เรียนสำคัญที่สุดทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ เน้นการใช้ภาษาไทยอย่างถูกต้อง นอกจากนั้นในการจัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดวิชาภาษาไทยไว้ในกลุ่มแรกเป็นสาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างพื้นฐานความคิด และเป็นกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาและวิกฤตของชาติ (กรมวิชาการ, 2554)

การที่จะให้นักเรียนเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาได้ดีนั้นต้องอาศัยการฝึกฝนเป็นสำคัญเพื่อให้เกิดทักษะ นอกจากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้นแล้วจะเห็นว่าภาษาไทยนั้นเป็นวิชาในกลุ่มสาระที่ 1 สาระการเรียนรู้ที่สถานศึกษาต้องใช้เป็นหลักเพื่อสร้างพื้นฐานการคิด การเรียนรู้ และการแก้ปัญหา (กรมวิชาการ, 2544) นอกจากนั้นยังเป็นพื้นฐานหรือเครื่องมือที่ใช้ในการเรียนรู้วิชาอื่น ๆ ด้วยโดยจะพบเสมอว่าหากนักเรียนอ่อนในรายวิชาภาษาไทยก็จะทำให้นักเรียนอ่อนในรายวิชาอื่น ๆ ด้วย

ในรายวิชาการอ่านหนังสือพิมพ์ Z0603232 (Newspaper Reading) เป็นวิชาที่บรรจุไว้ในหลักสูตรภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ซึ่งรายวิชานี้ นักศึกษาที่เรียนสาขาวิชาภาษาและวัฒนธรรมไทย หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต โปรแกรมภาษาและวัฒนธรรมไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ซึ่งเป็นนักศึกษาจีนที่มีระยะเวลาในการเรียนในมหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายเป็นเวลา 2 ปี MOU 2+2 โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาในรายวิชาการอ่านหนังสือพิมพ์ Z0603232 (Newspaper Reading) นั้น ประกอบด้วยเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องการอ่าน ลักษณะทั่วไปของภาษาไทยในหนังสือพิมพ์ คำยืม ภาษาต่างประเทศ อักษรย่อ รวมถึงประโยคและกลุ่มคำ ปัญหาของนักศึกษาจีนที่เรียนในรายวิชาการอ่านหนังสือพิมพ์ Z0603232 (Newspaper Reading) นั้น พบว่านักศึกษาอ่าน และเขียนภาษาไทยผิด ความสามารถในการเรียนรู้ในรายวิชานี้ค่อนข้างช้า คำศัพท์ต่าง ๆ ตัวอักษรในหนังสือพิมพ์นั้นเข้าใจยากสำหรับนักศึกษาจีน

ทักษะการสร้างคำภาษาไทย คำประสม คำซ้อน คำซ้ำ พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556) ให้ความหมายว่า คำประสม น. คำที่เกิดจากการนำคำมูลที่เกิดอิสระได้ตั้งแต่ 2 คำขึ้นไปมา ประสมกันแล้วกลายเป็นคำใหม่ที่มีความหมายใหม่ขึ้นมาอีกคำหนึ่ง เช่น ลูกเสือ ลูกน้ำ แขยกาม เครื่องใน ไฟฟ้า วัลยา ช่างขวัญยืนและคณะ (2549) กล่าวว่า การประสมคำ คือ การนำคำหรือหน่วยคำมารวมกันเป็นคำใหม่ หน่วยคำที่มาประกอบเป็นคำประสมมักเป็นหน่วยคำที่สามารถปรากฏตามลำพังได้ ซึ่งเรียกว่าหน่วยคำอิสระ อัญชลี สิงห์น้อย (2548) กล่าวว่า การประสมคำ เป็นวิธีสำคัญในการสร้างคำใหม่ในภาษาตระกูลคำโดด เช่น ภาษาไทย จีน เวียดนาม ฯลฯ โดยทั่วไปเมื่อกล่าวถึงคำว่า คำประสม จำหมายถึงคำที่สร้างจากการนำเอาคำเดิมที่มีอยู่แล้วในภาษาสองคำหรือมากกว่ามาประกอบเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างคำใหม่ที่มีความหมายใหม่เฉพาะคำ คำประสมมีความแตกต่างจากประโยค เนื่องจากคำประสมมีความหมายที่จำเพาะเสมือนเป็นคำเดียว ไม่ใช่ผลรวมของความหมายจากหลายคำที่นำมาเรียงกัน ส่วนลัทธิ พหุลัญญู ภัณฑัญญ์ เกรียงเกตุ และกฤษณ์ โกสวัสด์ (2555; อ้างอิงจาก วารสารมหาวิทยาลัยนเรศวร, 2555) กล่าวถึงคำซ้อน สรุปได้ว่า เป็นคำสร้างใหม่ที่เกิดจากการซ้อนคำหรือกลุ่มคำตั้งแต่ 2 หน่วยขึ้นไปที่มีความสัมพันธ์กันทางความหมายอย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างความหมายเหมือนกันคล้ายคลึง

กันและตรงกันข้ามกัน คำซ้อน จึงอาจมีได้ตั้งแต่ 2 พยางค์ขึ้นไป โดยแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่ คำซ้อนเพื่อเสียง คำซ้อนเพื่อความหมาย และคำซ้อนเพื่อเสียงและความหมาย และจชัย เจนหัตถการกิจ (2553) ได้กล่าวถึงความหมายของคำซ้ำ ในรายงานการวิจัยเรื่อง ปัญหาบางประการในการเรียนการสอนเรื่องการประสมคำในภาษาไทย โดยได้อ้างอิงการนิยามความหมายของนักวิชาการหลายท่าน เช่นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2548) ให้ความหมายของคำซ้ำไว้ ดังนี้ คำซ้ำ หมายถึง คำที่ประกอบด้วยคำเดียวกัน 2 คำ ในการเขียนจะใช้เครื่องหมายไม้ยมกเขียนแทนคำที่ซ้ำ คำพยางค์เดียวเมื่อซ้ำแล้วออกเสียงพยางค์หน้าเบา ลงเสียงหนักที่พยางค์หลัง เช่น เด็ก ๆ เป็นต้น

ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนวิชาภาษาไทย คือ ปัญหาที่มาจากตัวผู้สอน ซึ่งผู้สอนมักจะมีวิธีการสอนที่ซ้ำซาก น่าเบื่อหน่าย หรือสอนตามคู่มือครู ไม่มีสื่อนวัตกรรมสำหรับการแก้ปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียน ประกอบกับภาษาไทยเป็นวิชาในกลุ่มทักษะที่นักศึกษาจะต้องได้ฝึกฝนบ่อย ๆ จนเกิดทักษะ จึงจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีและไม่เบื่อหน่ายต่อการเรียนปัญหาอีกประการหนึ่งเกิดจากตัวนักเรียน คือ พื้นฐานในการเรียนรู้ การรับรู้ หรือในการทำความเข้าใจ ซึ่งนักศึกษาบางส่วนจะมีพื้นฐานในการเรียนรู้ต่ำหรือค่อนข้างต่ำ บางคนเรียนรู้ได้ช้า ทำให้ไม่ค่อยทันเพื่อน อีกทั้งปัจจุบันนี้มีนักศึกษาชาวต่างชาติที่เข้ามาเรียนในคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็นจำนวนมากโดยเฉพาะนักศึกษาจีน ซึ่งทำให้มีการจัดรายวิชาต่าง ๆ ให้ให้นักศึกษาได้เรียนรู้แต่ทั้งนี้ในแต่รายวิชานักศึกษายังเรียนอ่อนมาก คือจะจัดเด็กให้เรียนคละความสามารถกัน การจัดห้องเรียนลักษณะเช่นนี้จึงส่งผลให้นักเรียนในกลุ่มที่เรียนอ่อนอยู่แล้วจะไม่สามารถบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่ผู้สอนตั้งไว้

ดังนั้น หากจะให้นักศึกษามีความรู้ ความเข้าใจในปัญหาที่กล่าวมา ผู้สอนต้องนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนในชั้นเรียน เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้พื้นฐานในการเรียนระดับชั้นต่อไปของนักศึกษาต่างชาติ ด้วยความที่ว่่านักศึกษาเป็นชาวต่างประเทศจึงต้องเรียนรู้มากกว่านักศึกษาคนไทย และนำคำเหล่านี้ไปใช้ในชีวิตประจำวันให้เกิดประโยชน์ได้ในการทำงาน การประกอบอาชีพของนักศึกษา ในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่องการสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษาเรื่องการสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักศึกษาชาวต่างประเทศที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการสร้างคำในภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่องการสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาเรื่องการใช้คำ การพัฒนาทักษะการสร้างคำ ในภาษาไทยโดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ ภาษา เรื่องการสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายผู้ศึกษาได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

3.1 กลุ่มเป้าหมาย

นักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย (Yuxi Nolmal University) MOU 2+2 จำนวน 1 ห้องเรียน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอนในการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ประกอบด้วย

1. ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย จำนวน 3 ชุด ประกอบด้วย ชุดที่ 1 คำประสม ชุดที่ 2 คำซ้อนและชุดที่ 3 คำซ้ำ มีขั้นตอนในการสร้างพัฒนาและปรับปรุง

2. ศึกษาหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาและวัฒนธรรมไทย หลักสูตรปรับปรุง พุทธศักราช 2554 และ 2559 เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัดและการวัดผลประเมิน

3. ศึกษาประเภท ลักษณะ และองค์ประกอบของกิจกรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษาฉบับนี้ ผู้วิจัยได้จัดทำองค์ประกอบของชุดกิจกรรมตามแนวคิดของฮุสตัน และคนอื่น ๆ (Houston; et al., 1972; อ้างอิงจาก เครือวัลย์ แสงโสภา, 2556)

4. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีการวางแผนการสร้างแบบทดสอบ และตรวจสอบคุณภาพข้อสอบก่อนนำไปใช้

5. แบบวัดความพึงพอใจของผู้เรียน แบบวัดความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

แบบวัดความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของลิเคิร์ท (Likert) โดยผู้วิจัยกำหนดรายการประเมิน ซึ่งมีลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 20 ข้อ ดังนี้

มากที่สุด	4.50 – 5.00
มาก	3.50 – 4.49
ปานกลาง	2.50 – 3.49
น้อย	1.50 – 2.49
น้อยที่สุด	1.00 – 1.49

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ขั้นเตรียมการก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยปฐมนิเทศนักศึกษาเพื่อทำความเข้าใจว่าการเรียนการสอนต่อไปนี้เป็น การเรียนที่ใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ ซึ่งนักศึกษาจะได้เรียนและลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยผู้สอนจะมีการประเมินระหว่างเรียน และผู้สอนจะสังเกตพฤติกรรมความร่วมมือ ของนักศึกษาทุกขั้นตอน

2. ขั้นสอนและขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1 ทดสอบก่อนเรียน (Pre - Test) และหลังเรียน (Post - Test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย สำหรับ นักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ

2.2 ทำแบบวัดความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การสร้างคำในภาษาไทย โดยการใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับ นักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

2.3 ตรวจให้คะแนนการทดสอบแล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับนักศึกษา จำนวน 31 คน จำนวน 8 ชั่วโมง (รวมเวลาทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน)

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์หาประสิทธิภาพของทักษะการสร้างคำในภาษาไทย โดยการใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80

2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การสร้างคำในภาษาไทย โดยการใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยใช้สถิติ t-test (Dependent Samples)

3. วิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เรื่องการสร้างคำในภาษาไทย โดยชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำสำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย โดยนำไปหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดฝึกกิจกรรมการสร้างสรรคภาษา เรื่องการสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า ประสิทธิภาพรวมของชุดกิจกรรม เรื่องการสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย เป็น 81.33/85.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายชุดพบว่า ทุกชุดมีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 ที่กำหนดไว้เช่นเดียวกัน สามารถนำไปใช้เป็นสื่อในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายได้

4.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนและก่อนเรียนชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า คะแนนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ผลความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า มีความพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการใช้ชุดฝึกกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่ามีประเด็นที่ควรอภิปราย ดังนี้

5.1 ผลการพัฒนาประสิทธิภาพของชุดฝึกกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ตามเกณฑ์ 80/80 พบว่า ชุดฝึกกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายมีประสิทธิภาพ 81.33/85.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ประสิทธิภาพ 80/80 เนื่องจากกระบวนการสร้างชุดฝึกกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษาเรื่องการสร้างคำ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพร้อมทั้งศึกษาคำที่หาได้จากหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับนำมาให้นักศึกษาฝึกใช้คำ ศึกษาเทคนิควิธีการสร้างและการพัฒนาชุดฝึกกิจกรรม รวมถึงความหมาย ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ประเภท ขั้นตอนการสร้างชุดฝึก และการหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรม โดยผู้วิจัยได้มีพัฒนา ปรับปรุงนวัตกรรม และเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อแก้ไขตามขั้นตอน นอกจากนี้ในกิจกรรมการเรียนรู้ในชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษาได้ให้นักศึกษาได้ค้นคว้า ทำความเข้าใจด้วยตนเอง ทำให้นักศึกษาเข้าใจในเนื้อหามากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุภาวดี เริงชัยภูมิ, เรขา อรัญวงศ์ และวชิระ วิชวรนนท์ (2555) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมเกมฝึกการเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนผืนสหราษฎร์พัฒนา ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมเกมฝึกการเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีความเหมาะสมในระดับมาก และมีประสิทธิภาพ 80.51/80.17 โดยนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้านการเขียนสะกดคำภาษาไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการศึกษาของ ศกลวรรณ นภาพร, ฤทธิชัย อ่อนมิ่ง และนฤมล ศิริวงษ์ (2554) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่าชุดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อยู่ในระดับดี และมีประสิทธิภาพ 87.29/83.95

5.2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องการสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้วัตกรรมการเรียนรู้ ชุดกิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา เรื่อง การสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยชุด

กิจกรรมสร้างสรรค์ภาษา ได้ให้นักศึกษาได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ทำกิจกรรมจากบัตรคำ ซึ่งจะอธิบายเกี่ยวกับความหมาย วิธีการสร้างคำ และข้อสังเกต อีกทั้งมีการสร้างคำเพื่อทบทวนและง่ายต่อการเข้าใจ และบัตรกิจกรรมก็มีความหลากหลาย น่าสนใจ มีความสอดคล้องกับพัฒนาการของช่วงนักศึกษา และตรงตามเนื้อหาในรายวิชาการอ่านหนังสือพิมพ์ ทำให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้า ทำความเข้าใจด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้นักศึกษาสืบค้นข้อมูลหรือหาความรู้ด้วยตนเอง ส่งเสริมให้คิดและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ทำให้เข้าใจในเนื้อหามากขึ้น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งสอดคล้องกับ สุจิรา แก้วจินดา, ปริญญ์ ทองสอน และวิมลรัตน์ จตุรนนท์ (2552) ได้ศึกษาการสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 หลังเรียนด้วยชุดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการศึกษาของ จีราภรณ์ เจริญวงศ์ (2550) ได้ศึกษาผลการพัฒนาชุดกิจกรรม เรื่องทรัพยากรน้ำสำหรับนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านวังพิกุล อำเภอเบิ่งสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์ ผลการศึกษา พบว่านักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมเรื่องทรัพยากรน้ำมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 ความพึงพอใจของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดฝึกกิจกรรมเรื่องการสร้างคำ สำหรับนักศึกษาชาวต่างประเทศ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย พบว่า ผู้เรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับพึงพอใจโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่าผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้และชุดฝึกกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีลำดับขั้นตอนและวิธีการที่หลากหลาย สนุกสนาน มีเครื่องมือและสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสม ชุดฝึกกิจกรรมมีตัวหนังสือชัดเจน สวยงาม อ่านง่าย มีภาพประกอบน่าสนใจ เหมาะสม ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองได้ทุกเวลาที่ต้องการ ทำให้เกิดความสนใจให้อยากเรียนมากขึ้น อีกทั้งยังพอใจและภูมิใจในการที่จะนำไปทำเป็นชิ้นงานของตน สังเกตได้จากความกระตือรือร้นของผู้เรียนในการทำชุดฝึกกิจกรรมตรงตามแนวคิดของ ไชยวัฒน์ ชาญปรีชารัตน์ (2543) ได้กล่าวถึงความพึงพอใจว่า หมายถึงความรู้สึกของบุคคลที่มีต่องานที่ปฏิบัติในทางบวก คือ รู้สึกชอบ รัก พอใจหรือเจตคติที่ดีต่องาน ซึ่งเกิดจากการได้รับตอบสนองความต้องการทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ เป็นความรู้สึกที่มีความสุขเมื่อได้รับความสำเร็จ สอดคล้องกับ ภคภรณ์ เกิดผล (2550) ได้ศึกษาเรื่องการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านให้ผู้เรียนมีพฤติกรรมการอ่านมีทักษะในการอ่าน และคาดหวังว่าการจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมการอ่านจะช่วยพัฒนาการอ่านของผู้เรียนและสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและมีความสุขในการเรียนรู้จากการอ่าน ดวงหทัย เมธา (2551)

ได้ศึกษาเรื่องสร้างและใช้แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 พบว่า แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านสามารถส่งเสริมการรักการอ่านของนักเรียนได้ นักเรียนมีความพึงพอใจต่อกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในระดับความพึงพอใจมาก นักเรียนใช้เวลาส่วนใหญ่ในการอ่านหนังสือ

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การสร้างชุดกิจกรรม ควรสร้างเสริมทักษะตามหลักจิตวิทยาตรงกับ ความสนใจของผู้เรียน ควรเป็นชุดฝึกที่สั้น ๆ มีหลายกิจกรรม และมีรูปภาพประกอบด้วย
2. ก่อนการใช้ชุดกิจกรรมควรศึกษาคำชี้แจง ขั้นตอนการทำชุดฝึกให้เข้าใจ เสียก่อน เพื่อนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. ก่อนการใช้ชุดกิจกรรม ควรทำการทดสอบก่อนและหลังการใช้ทุกครั้ง เพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าและพัฒนาการของผู้เรียน

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาและพัฒนาชุดฝึกทักษะเรื่องการสร้างคำในชั้นอื่นหรือ ในรายวิชาต่อไปเพื่อเป็นการช่วยพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในรายวิชาอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง
2. ควรมีการพัฒนา ปรับปรุงกิจกรรมในชุดฝึกให้มีหลายรูปแบบมากขึ้น
3. ควรสอนอ่านคำถ้ามีการบันทึกเสียงการอ่านไว้จะทำให้ผู้เรียนได้รู้ถึง ข้อบกพร่องของตนเอง เพื่อนำไปพัฒนาการอ่านของตนเอง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่เป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอน การเรียนรู้ที่ได้รับนั้นเกิดจากการประมวลความรู้ การจัดการเรียนการสอน สื่อที่เหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหาถูกต้อง ชัดเจน มีประสิทธิภาพ มีความคิดสร้างสรรค์ นำไปบูรณาการกับรายวิชาอื่น ๆ และถ้าหากว่ามีการลงพื้นที่เก็บข้อมูล สืบค้น/วัดความรู้และทักษะความสามารถของผู้เรียน ผู้สอนในรายวิชาภาษาไทยก็ย่อมจะต้ององค์ความรู้เพิ่มเติมซึ่งในปีการศึกษา 2563 มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร แม่สอด จัดอบรมเชิงปฏิบัติการในการเขียนงานวิจัยอย่างไรให้ตรงใจแหล่งทุนฯ สรุปแนวคิดและหลักการที่สำคัญ ได้ดังนี้

1. เทคนิคการเขียนโครงการวิจัยหาแหล่งทุนที่ชัดเจนน่าเชื่อถือ
2. การเขียนหัวข้อเรื่องควรออกแบบให้มีจุดเด่น ชัดเจน มีความรู้ครอบคลุมการวิจัย
3. การกำหนดปัญหาสำหรับการวิจัย ที่มาของหัวข้อเรื่องมีความเป็นมาอย่างไร มีการทบทวนวัตถุประสงค์อย่างชัดเจน

4. มีการกำหนดสมมติฐานของการวิจัย ระบุความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรและตัวแปรตาม

5. องค์ความรู้ที่ได้จากแนวคิดทฤษฎีการวิจัย ต้องอธิบายให้เกี่ยวข้องกับงานวิจัยหลายแง่มุม เล็งเห็นประโยชน์ของงานวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. (2544). *เอกสารชุดเทคนิคการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด*. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิราภรณ์ เจริญวงศ์. (2550). *การพัฒนาชุดกิจกรรม เรื่องทรัพยากรน้ำ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนชุมชนบ้านวังพิรุณ อำเภอปึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์*. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไชยวัฒน์ ขาญปรีชารัตน์. (2543). *ความพึงพอใจของนักศึกษาที่มีผลต่อการวัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเทคโนโลยีภาคตะวันออกเฉียงเหนือจังหวัดขอนแก่น*. (รายงานการศึกษาค้นคว้าอิสระ กศ.ม. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ดวงหทัย เมธา. (2551). *แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการรักการอ่านโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ 22. (การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ภคภรณ์ เกิดผล. (2550). *การจัดกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมส่งเสริมการอ่านโรงเรียนบ้านริมใต้. (การค้นคว้าแบบอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สุจิรา แก้วจินดา, ปริญญา ทองสอน และวิมลรัตน์ จตุรานนท์. (2552). การสร้างและพัฒนาชุดกิจกรรมการฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 23(2), 70-79.
- สุภาวดี เรืองชัยภูมิ, रेขา อรัญวงศ์ และวชิระ วิชวรนนท์. (2555). การพัฒนาการชุดกิจกรรมเกมฝึกการเขียนสะกดคำสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2. *สัทธิทอง : วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 31(1), 141-150.
- ศกลวรรณ นาภาพ, ฤทธิชัย อ่อนมิ่ง และณฤมล ศิริวงษ์. (2554). การพัฒนาชุดกิจกรรมเสริมทักษะการอ่านเชิงวิเคราะห์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 5(3), 91-97.

การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
Applying the Principle of Four Paths to Accomplishment of
Personnel Operations of Local Government Organization
Thawat Buri District, Roi Et Province

นราภรณ์ ไวนิยมพงศ์ และพระครูกิตติวราทร
Naraporn Vainiyompong and Phrakhrukittiwarathon
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด
Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus
Corresponding Author, E-mail: aoynaraporn2516@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหาร พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานจ้างส่วนท้องถิ่น พนักงานจ้างตามภารกิจ พนักงานจ้างทั่วไป และสมาชิกสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จำนวน 201 คน เครื่องมือวิจัยเป็นแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สถิติทดสอบค่าที (t-test) และสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว F-test (One-Way ANOVA) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านลักษณะและแสดงออกขณะปฏิบัติงานด้านคุณภาพของงาน และด้านปริมาณงานและระยะเวลา ตามลำดับ
2. ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษาและตำแหน่งงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน จำแนกตามระดับการศึกษา ด้านปริมาณงานและระยะเวลา ด้านคุณภาพของงาน และด้านลักษณะแสดงออกขณะปฏิบัติงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี พบว่า ควรมีระบบและกลไกการมอบหมายภาระงานให้มีความเหมาะสมกับคุณสมบัติของบุคลากร ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับการวางแผน การบริหาร และการจัดการปริมาณงาน เพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่กำหนด ควรจัดอบรมและให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับหลักการให้บริการที่ดี จัดสถานที่ให้มีความสะอาดสวยงาม และมีป้ายแนะนำขั้นตอนการปฏิบัติงานและการให้บริการอย่างชัดเจน

คำสำคัญ: หลักอิทธิบาท 4, การปฏิบัติงาน, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the applying The Principle of Four Paths to Accomplishment of personnel operations of local government organization Thawat Buri District, Roi Et Province, 2) to compare the opinions on the applying The Principle of Four Paths to Accomplishment of personnel operations in mention, classified by gender, age, education level, and position, and 3) to guidelines for the applying The Principle of Four Paths to Accomplishment of personnel operations of local government organization Thawat Buri District, Roi Et Province. The sample group consists of executives, local administrative officers, contract employees, and council members from the local government organization in Thawat Buri District, 201 in number. The research instrument used was a questionnaire. The statistical analyses employed include frequency, percentage, mean, standard deviation. The statistics used were frequency, percentage, mean and standard deviation, t-test and F-test (One-Way ANOVA) and content analysis.

The research result found that:

1. The applying the Principle of Four Paths to Accomplishment of personnel operations of local government organization Thawat Buri District, Roi Et Province overall at a high level, ranked in order of average scores from highest to lowest as follows: Characteristics and behavior during work

performance, Quality of work and Quantity of work and time management, respectively.

2. The results of the applying The Principle of Four Paths to Accomplishment of personnel operations of local government organization in mention, classified by gender, age, education level, and position, show that overall no significant differences except classified by education: quantity of work and time management, quality of work and characteristics and behavior during work performance there were difference statistically significant at the .05.

3. Guidelines for the applying The Principle of Four Paths to Accomplishment of personnel operations of local government organization Thawat Buri District, Roi Et Province found There should be a system and mechanism in place to assign tasks appropriately based on the qualifications of personnel. Training should be provided to educate employees on planning, management, and workload handling to achieve success in meeting designated goals. Employees should also receive training and knowledge on the principles of good service. The workplace should be kept clean and well-organized, with clear signage outlining work procedures and service processes.

Keywords: The Principle of Four Paths to Accomplishment, Personnel Operations, Local Government Organization

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มาตรา 35 กำหนดให้คณะกรรมการจัดทำแผนตามมาตรา 30 และแผนปฏิบัติการตามมาตรา 32 ส่งผลให้มีการจัดทำแผนแม่บทการกระจายอำนาจในปี พ.ศ. 2543 และแผนปฏิบัติการ พ.ศ. 2545 ขึ้น เพื่อให้รัฐบาลถ่ายโอนภารกิจหน้าที่ของรัฐในการบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จัดทำบริการสาธารณะต่าง ๆ เหล่านั้นแทนรัฐบาล การที่ท้องถิ่นจะพัฒนาไปในทิศทางใดจำเป็นต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์หรือภาพในอนาคตและแปลงมาสู่การปฏิบัติ และบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการนำนโยบายและแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จและบรรลุวัตถุประสงค์ ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างดีและเหมาะสม ดังนั้น บุคลากรในองค์กรจึงเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนภารกิจขององค์กรให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี และจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคลากรจะต้องมีประสิทธิภาพ ถ้าหากการปฏิบัติงานของบุคลากรไม่มีประสิทธิภาพก็จะส่งผลกระทบทำให้เกิดความเสียหายต่อองค์กรได้

เพราะถือได้ว่าบุคลากรเปรียบเสมือนหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์กรที่ตั้งไว้ (วุฒิสาร ตันไชย, 2547)

การปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธวัชบุรี จำนวน 6 หน่วยงาน ซึ่งประกอบด้วย เทศบาลตำบลนิเวศน์ เทศบาลตำบลบ้านนิเวศน์ เทศบาลตำบลมะฮี องค์การบริหารส่วนตำบลเขาวง อองค์การบริหารส่วนตำบลราชธานี และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก พบว่าบุคลากรปฏิบัติงานในการขับเคลื่อนและนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติไม่เป็นไปตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ บุคลากรต้องการเพิ่มความรู้ ความเข้าใจกฎ หลักเกณฑ์และระเบียบ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน บุคลากรต้องการการสร้างความแรงใจเพื่อความทุ่มเทและความเสียสละในการปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมาย การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการปฏิบัติงานที่เป็นไปอย่างล่าช้า การให้บริการประชาชนยังไม่ตรงกับความต้องการของประชาชนทั้งด้านความสะดวกและความรวดเร็ว การรับฟังปัญหาและการเอาใจใส่ต่อปัญหาของประชาชน ความชัดเจนในการสื่อสารและการติดต่อประสานงานภายในองค์กรและภายนอกองค์กร ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเป็นอุปสรรคในการปฏิบัติงานของบุคลากรรวมถึงปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานและการขับเคลื่อนนโยบายตามแผนพัฒนาขององค์กร (ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสถียร เหลืองอลงกต, 2563)

หลักคำสอนของพระพุทธศาสนา กล่าวไว้ว่า ผู้หวังความสำเร็จในสิ่งใด ต้องทำตนให้สมบูรณ์ ด้วยสิ่งที่เรียกว่า “อิทธิบาท” ซึ่งหลักอิทธิบาทธรรม ถือเป็นคำสอนที่มุ่งเน้นให้การปฏิบัติงานอยู่บนฐานแห่งความสำเร็จตามประสงค์ เน้นให้การปฏิบัติงานอยู่บนฐานแห่งความสำเร็จตามประสงค์ เพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน ประกอบด้วย 1) ฉันทะ (ความพอใจ) หมายถึง บุคลากรมีความพอใจ มีความต้องการที่จะทำงาน มีใจใฝ่รักที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 2) วิริยะ (ความเพียร) หมายถึง บุคลากร มีความขยันหมั่นเพียรประกอบการงานทำสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง อุตุนหาญ ไม่ท้อถอย 3) จิตตะ (ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ) หมายถึง บุคลากรมีจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดเอาจิตฝึกฝั ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไป อุทิศกายอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ 4) วิมังสา (ความไตร่ตรอง หรือทบทวน) หมายถึง บุคลากรหมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญ ตรววจตรว หาเหตุผล และตรวจสอบข้อยิ่งหย่อนในการทำงาน มีการวัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุงเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักอิทธิบาท 4 ของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ให้ดียิ่งขึ้น (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2545)

ทฤษฎีและแนวคิดเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (2541) ได้อธิบายถึงมาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรว่าเป็นผลการปฏิบัติงานในระดับหนึ่ง เป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชาในงาน

ที่ต้องปฏิบัติ โดยจะมีกรอบในการพิจารณากำหนดมาตรฐานหลาย ๆ ด้านด้วยกัน เนื่องจากมาตรฐานของงานบางประเภทจะออกมาในรูปของปริมาณ ในขณะที่บางประเภทอาจออกมาในรูปของคุณภาพองค์การจึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานได้เหมาะสมและสอดคล้องกับลักษณะของงานประเภทนั้น ๆ ประโยชน์ของมาตรฐานการปฏิบัติงาน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การสร้างแรงจูงใจ การปรับปรุงงานและการประเมินผลการปฏิบัติงาน เกณฑ์ของมาตรฐานการปฏิบัติงานที่องค์การมักกำหนดเป็นมาตรฐานการปฏิบัติงาน มีดังนี้ 1) ปริมาณงานและระยะเวลาที่ปฏิบัติงาน เป็นการกำหนดว่างานต้องมีปริมาณเท่าไร และควรจะใช้เวลาปฏิบัติมากน้อยเพียงใดงานจึงจะเสร็จ 2) คุณภาพของงาน เป็นการกำหนดว่าผลงานที่ปฏิบัติได้นั้นควรมีคุณภาพดีมากน้อยเพียงใด และ 3) ลักษณะการแสดงออกขณะปฏิบัติงาน งานบางตำแหน่งไม่สามารถกำหนดมาตรฐานด้วยคุณภาพหรือปริมาณ แต่เป็นงานที่ต้องปฏิบัติโดยการใช้บุคลิกหรือลักษณะเฉพาะบางอย่างประกอบ ซึ่งเป็นทฤษฎีสำหรับนำมากำหนดเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของอำเภอห้วยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อให้การปฏิบัติงานของบุคลากรมีประสิทธิภาพ สามารถขับเคลื่อนนโยบายและแผนการปฏิบัติงานได้ตามวัตถุประสงค์ และตอบสนองความต้องการของประชาชน

จากแนวทางการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องมีหน้าที่ในการขับเคลื่อนนโยบายและแผนพัฒนาตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ผู้วิจัยมีความสนใจที่ศึกษาการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบลในเขตพื้นที่อำเภอห้วยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด นำผลการศึกษาวิจัยที่ได้นำไปพัฒนา ส่งเสริมและสนับสนุนการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลตำบล เพื่อให้การบริหารและการจัดการเกิดประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอห้วยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอห้วยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอห้วยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ

1. ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานจ้างส่วนท้องถิ่น พนักงานจ้างตามภารกิจ พนักงานจ้างทั่วไป และสมาชิกสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลนิเวศน์ เทศบาลตำบลบ้านนิเวศน์ เทศบาลตำบลมะฮี องค์การบริหารส่วนตำบลเขาวงศ์ องค์การบริหารส่วนตำบลราชธานี และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก จำนวน 420 คน

2. กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร พนักงานส่วนท้องถิ่น พนักงานจ้างส่วนท้องถิ่น พนักงานจ้างตามภารกิจ พนักงานจ้างทั่วไป และสมาชิกสภาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 6 แห่ง ได้แก่ เทศบาลตำบลนิเวศน์ เทศบาลตำบลบ้านนิเวศน์ เทศบาลตำบลมะฮี องค์การบริหารส่วนตำบลเขาวงศ์ องค์การบริหารส่วนตำบลราชธานี และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพอก จำนวน 201 คน โดยใช้ตารางของ เครจซี และ มอร์แกน (R.V. Krejcie and D.W. Morgan, 1970) โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ที่ใช้สอบถามการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ประกอบด้วย 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง ลักษณะแบบสอบถามมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอรวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักวิธีการของลิเคิร์ต (R.A. Likert) โดยการแบ่งระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดค่าระดับ ดังนี้

5 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มากที่สุด
4 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	มาก
3 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	ปานกลาง
2 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อย
1 หมายถึง	มีการปฏิบัติอยู่ในระดับ	น้อยที่สุด

ตอนที่ 3 แบบสอบถามปลายเปิด (Opened Form) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลัก อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอวังชัยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

4. การสร้างและหาคุณภาพแบบสอบถาม โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอวังชัยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด สร้างแบบสอบถามด้วยตัวผู้วิจัยเอง นำแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ (Face Validity) ของข้อคำถาม โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ (IOC : Index of Consistency) ได้ค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 และนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับผู้บริหาร สมาชิกสภาและบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอทุ่งเขาหลวง จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Cronbach's Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.658-0.863 และค่าความเชื่อมั่นแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.95

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือออกจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ส่งถึงผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอวังชัยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้การหาร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอวังชัยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่ อำเภอวังชัยบุรี จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน โดยใช้ t-test (ONE way ANOVA) และ F- test (One-Way ANOVA) ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว เมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจึงทำการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ โดยวิธีของเชฟเฟ (Scheffe')

4) การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำเสนอแบบพรรณนาความ

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

การปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4	ระดับการปฏิบัติงาน			
	($\bar{X}$)	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) ด้านปริมาณงานและระยะเวลา	4.35	0.51	มาก	3
2) ด้านคุณภาพของงาน	4.45	0.49	มาก	2
3) ด้านลักษณะแสดงออกขณะปฏิบัติงาน	4.49	0.46	มาก	1
รวม	4.43	0.48	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.48) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงไปต่ำ ได้แก่ ด้านลักษณะและแสดงออกขณะปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = 0.46) รองลงมา คือ ด้านคุณภาพ ของงาน ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.49) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านปริมาณงานและระยะเวลา ($\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.51)

4.2 ผลการเปรียบเทียบการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

1. จำแนกตามเพศ โดยรวมไม่แตกต่างกัน
2. จำแนกตามอายุ โดยรวมไม่แตกต่างกัน
3. จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านปริมาณงานและระยะเวลา ด้านคุณภาพของงาน และด้านลักษณะแสดงออกขณะปฏิบัติงาน มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
4. จำแนกตามตำแหน่งงาน โดยรวมไม่แตกต่างกัน

4.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด

พบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เรียงลำดับจากความถี่สูงสุดไปหาน้อยสุด ได้แก่ ด้านปริมาณงานและระยะเวลา ควรมีระบบและกลไกการมอบหมายภาระงานให้มีความเหมาะสมกับคุณสมบัติของบุคลากร จัดหาอุปกรณ์สำนักงาน เครื่องมือสำหรับการปฏิบัติงานที่ทันสมัยและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ มีระบบการให้รางวัลแก่บุคลากรที่ปฏิบัติได้ดีและมีประสิทธิภาพ มีการสรรหาบุคลากรทดแทนในตำแหน่งงานที่ว่าง เพื่อให้การดำเนินงานไปเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมา ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ควรจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับการวางแผน การบริหารและการจัดการปริมาณงาน เพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่กำหนด ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ/ข้อบังคับ และคำสั่ง ตลอดจนจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน มีระบบการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะแก่บุคลากรในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงาน สร้างจิตสำนึกและปลูกฝังให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีคุณธรรมจริยธรรม จัดการสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะการปฏิบัติงาน และการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรส่วนด้านที่มีความถี่น้อยสุด ได้แก่ ด้านลักษณะแสดงออกขณะปฏิบัติงาน ควรจัดอบรมและให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับหลักการให้บริการที่ดี จัดสถานที่ให้มีความสะอาดสวยงาม และมีป้ายแนะนำขั้นตอนการปฏิบัติงานและการให้บริการอย่างชัดเจน สร้างวัฒนธรรมองค์กรในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีบรรยากาศที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างบุคลากร ควรมีระบบและกลไกการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไป

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ระดับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับมาก เป็นผลสืบเนื่องจากบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ในทุกตำแหน่งงานปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายด้วยความเต็มใจและปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ นำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการวางแผนการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถปฏิบัติงานได้ตามระยะเวลาที่กำหนด โดยยึดแนวปฏิบัติ ระเบียบ หลักเกณฑ์ และกฎหมายอย่างเคร่งครัด ปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและใส่ใจในการให้บริการแก่ประชาชนที่มาใช้

บริการในด้านต่าง ๆ และตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ดีมีความกระตือรือร้นและใฝ่เรียนรู้เพื่อการเพิ่มศักยภาพการปฏิบัติงาน สามารถนำความรู้ ความสามารถมาปรับใช้และแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในระหว่างการทำงานได้อย่างรวดเร็วและมีวิจารณ์ญาณ นอกจากนี้ การปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายแล้วยังให้ความร่วมมือและปฏิบัติงานร่วมกันกับบุคลากรในตำแหน่งงานอื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บุคลากรตระหนักถึงการประยุกต์หลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงาน หลักอิทธิบาท 4 เป็นหลักคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ประกอบด้วย 1) ฉันทะ ความพอใจ ความต้องการที่จะกระทำใฝ่ใจรักจะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไปในเหตุผลพิจารณาให้เข้าใจในสภาวะของสิ่งทั้งหลายจนเข้าถึงความจริง 2) วิริยะ ความเพียร ความขยันหมั่นเพียรประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้งดำรงมั่นในความจริงที่รู้ชัดด้วยความพอใจ 3) จิตตะ ความคิด ความตั้งใจตรึบรู้อยู่ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไตร่ตรองพิจารณาเอาจิตใจฝักใฝ่ ไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอยไปในการบริหารและการจัดการข้อที่เคียดถือไว้และสิ่งทั้งหลายอันผิดพลาดจากความจริงเสียได้ และ 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือทดลอง คือหมั่นใช้ปัญญาในการพิจารณาใคร่ครวญตรวจหาเหตุผลและตรวจสอบข้อที่ยังหย่อน ในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผนวัดผลคิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา, โยชิตา หลวงสุรินทร์, อมรรัตน์ ปญฺญญาวิบูล และ กนกอร บุญมี (2562) ได้วิจัยเรื่อง การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรมีการใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการองค์กรส่วนท้องถิ่นและการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

จากผลการศึกษาวิจัยพบว่าด้านลักษณะและแสดงออกขณะปฏิบัติงาน ค่าเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอรวิชัยบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด ปฏิบัติงานด้วยเต็มใจ พึงพอใจในหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ปฏิบัติงานตามกฎหมาย ระเบียบ วินัย หลักเกณฑ์และข้อปฏิบัติที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคลากรมีความเต็มใจที่จะให้บริการแก่ประชาชนที่มาติดต่องานและปฏิบัติงานตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้เป็นอย่างดี มีความใฝ่รู้โดยการแสวงหาความรู้และข้อมูลใหม่ ๆ เพื่อนำไปแก้ปัญหาให้แก่ประชาชนได้อย่างถูกต้อง โดยใช้วิจารณ์ญาณและเหตุผลในการแก้ไขปัญหาและให้บริการแก่ประชาชน บุคลากรทุกคน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงาน ทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีการช่วยเหลือผู้ร่วมงานตลอดเวลา สามารถเสนอความเห็นและคำแนะนำที่ดีในการแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้บังคับบัญชาและผู้ร่วมงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้งานประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสอดคล้องงานวิจัยของ พชร วิชา พงษ์สุทัศน์ (2564) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักอิทธิบาท

ธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า บุคลากรมีการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาทธรรมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และบุคลากรมีประสิทธิภาพการปฏิบัติงานในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 ผลการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง โดยรวมไม่แตกต่างกัน เนื่องจาก บุคลากรตระหนักถึงการนำหลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ 3 ด้าน คือ 1) ด้านปริมาณงานและระยะเวลา 2) ด้านคุณภาพของงาน และ 3) ด้านลักษณะแสดงออกขณะปฏิบัติงาน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการปฏิบัติงานตามบทบาทและหน้าที่ที่รับผิดชอบด้วยความเต็มใจ ทั้งตำแหน่งผู้บริหาร สมาชิกสภา และพนักงานระดับต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยการปฏิบัติงานภายใต้กฎหมาย ระเบียบ หลักเกณฑ์และข้อบังคับ มีความซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อให้การปฏิบัติงานมีความถูกต้องและแม่นยำ กำหนดและวางแผนการปฏิบัติงาน จัดลำดับความสำคัญของการปฏิบัติงานในทุกขั้นตอนเพื่อให้เสร็จสิ้นตามระยะเวลาที่กำหนดอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล นำความรู้ ความสามารถ จากประสบการณ์และการแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ มาปรับปรุงและพัฒนางาน รวมถึงนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานอย่างมีวิจารณญาณ ปฏิบัติงานกับผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระชินกร สุจิตโต (ทองดี), สุกิจ ชัยมุสิก และชวลิต ไหลรินทร์ (2563) ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ของบุคลากร ที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ และรายได้ต่อเดือน พบว่า ไม่แตกต่างกัน

5.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า บุคลากรมีการประยุกต์ใช้อิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เรียงลำดับจากความถี่สูงสุดไปหาน้อยสุด ได้แก่ ด้านปริมาณงานและระยะเวลา ควรมีระบบและกลไกการมอบหมายภาระงานให้มีความเหมาะสมกับคุณสมบัติของบุคลากร จัดหาอุปกรณ์สำนักงาน เครื่องมือสำหรับการปฏิบัติงาน ที่ทันสมัยและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ มีระบบการให้รางวัลแก่บุคลากรที่ปฏิบัติได้ดีและมีประสิทธิภาพ มีการสรรหาบุคลากรทดแทนในตำแหน่งงานที่ว่าง เพื่อให้การดำเนินงานไปเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ รองลงมา ได้แก่ ด้านคุณภาพของงาน ควรจัดอบรม

ให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับการวางแผน การบริหารและการจัดการปริมาณงาน เพื่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามเป้าหมายที่กำหนด ความรู้เกี่ยวกับกฎหมาย ระเบียบ / ข้อบังคับ และคำสั่ง ตลอดจนจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน มีระบบการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะแก่บุคลากรในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติงาน สร้างจิตสำนึกและปลูกฝังให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีคุณธรรมจริยธรรม จัดการสัมมนาเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ทักษะการปฏิบัติงาน และการสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากร ส่วนด้านที่มีความถนัดน้อยสุด ได้แก่ ด้านลักษณะ แสดงออกขณะปฏิบัติงาน ควรจัดอบรมและให้ความรู้แก่บุคลากรเกี่ยวกับหลักการให้บริการ ที่ดี จัดสถานที่ให้มีความสะอาดสวยงาม และมีป้ายแนะนำขั้นตอนการปฏิบัติงานและการให้บริการอย่างชัดเจน สร้างวัฒนธรรมองค์กรการปฏิบัติงานของบุคลากรให้มีบรรยากาศที่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกันและมีความช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างบุคลากร ควรมีระบบและกลไกการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อนำข้อเสนอแนะไปปรับปรุงและพัฒนาต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของ พัทธวิภา พงษ์สุทัศน์ (2564) ได้ศึกษา เรื่อง ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักกฏธรรมาของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรเทศบาลตำบล ในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี 1) หลักฉันทะ : ความพึงพอใจ ต้องพัฒนาที่ตัวบุคลากร โดยพัฒนาตามพื้นฐานทางจิตใจของแต่ละคนเป็นสำคัญ ผู้บริหารจึงต้องทำให้บุคลากรมีความสุขกับการปฏิบัติงาน ก็คือผู้ปฏิบัติงานต้องมีความพอใจและ รักในงานที่ตนปฏิบัติอยู่ 2) หลักวิริยะ : ความเพียรความเพียร คือ กำหนดแนวทางการปฏิบัติให้ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรปฏิบัติงานให้เป็นไปตามแผนงานด้วยความขยันหมั่นเพียร ใจสู้ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคและความยากลำบาก เพียรหาความรู้เพิ่มเติมเพื่อนำมาเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน ส่งผลให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ 3) หลักจิตตะ : ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ คือ การเอาใจใส่ใส่ใจในการปฏิบัติงาน คือ ผู้บริหารควรมีการวางแผน กำหนดขั้นตอนในการทำงานให้ชัดเจน ร่วมมือกันปรับปรุง ทบทวนงาน และปฏิบัติงานด้วยความมุ่งมั่น ตั้งใจเพื่อให้งานเสร็จตามระยะเวลาและมีประสิทธิภาพตามที่กำหนดไว้ 4) หลักวิมังสา : ไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ การใช้ปัญญาใคร่ครวญหาเหตุผลในการปฏิบัติงาน คือ การบริหารจัดการงาน ผู้บริหารและบุคลากรควรมีการพัฒนาบุคลากร และมีการมาตรฐานที่ชัดเจน วางแผน ทบทวน วิเคราะห์ปัญหา และกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ร่วมกัน ภายใต้ระเบียบ กฎหมาย และหลักเกณฑ์การปฏิบัติงาน เพื่อลดความผิดพลาดของงาน และเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้อง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทุกตำแหน่งและทุกระดับให้สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ทั้งทางด้านวิชาการและทักษะในการแก้ไขปัญหา โดยการคิด วิเคราะห์อย่างเป็นระบบ

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือกับภาคีอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อพัฒนาศักยภาพในด้านต่างๆ ของบุคลากร และสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้กับชุมชน

3. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่งเสริมและพัฒนาบุคลากรให้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมืออาชีพ มีคุณธรรมและจริยธรรมสูง

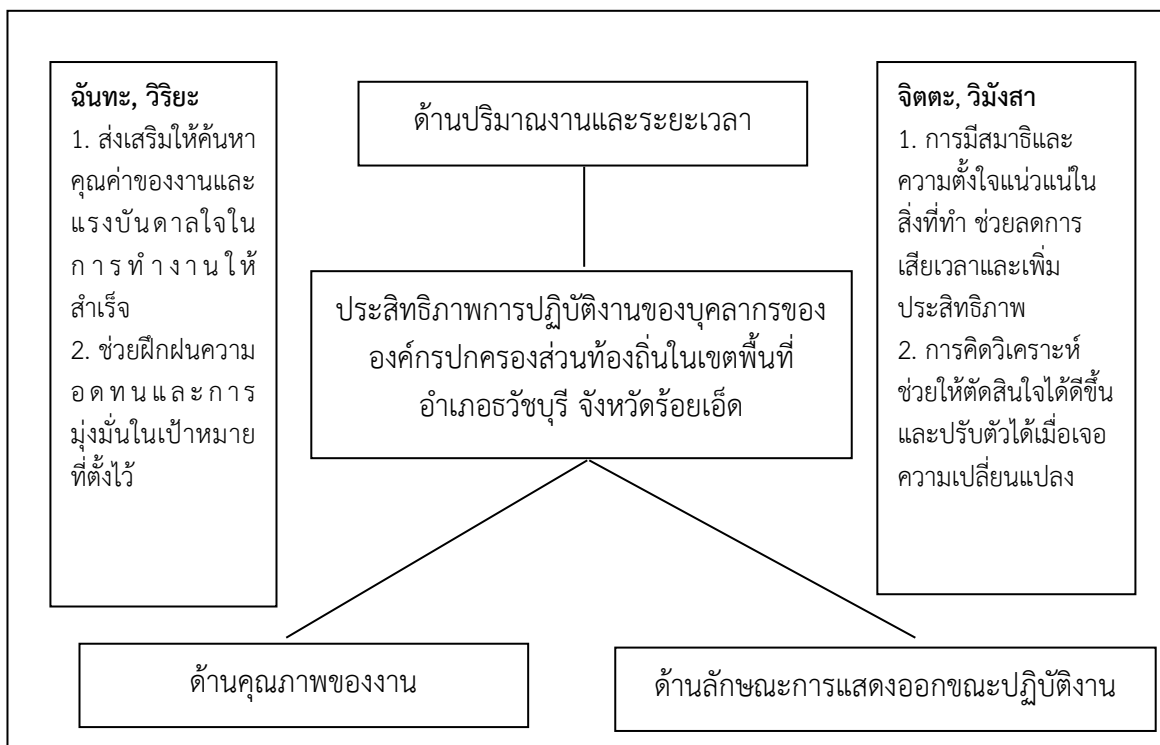
6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรนำหลักธรรมอิทธิบาทธรรมในการวิจัยครั้งนี้ คือ หลักอิทธิบาท 4 ไปประยุกต์ใช้กับบุคลากรและพื้นที่หรือหน่วยงานอื่น ๆ ในจังหวัดร้อยเอ็ด เช่น หน่วยงานราชการอื่นๆ หรือหน่วยงานภาคเอกชน เป็นต้น เพื่อจะได้นำไปพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานตามหลักอิทธิบาท 4 ให้เป็นรูปธรรมต่อไป

2. ควรศึกษาตัวแปรอื่น ๆ ที่อาจส่งผลกับการนำหลักอิทธิบาท 4 มาใช้ในการปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ด เช่น วัฒนธรรมองค์กร ภาวะผู้นำ ผลตอบแทน เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การนำหลักธรรม “อิทธิบาท 4” ซึ่งเป็นหลักธรรมในการปฏิบัติเพื่อเอาชนะอุปสรรคและปัญหาต่าง ๆ และนำไปสู่ความสำเร็จและความก้าวหน้าในการปฏิบัติงานตามที่มีมุ่งหวังไว้มาประยุกต์ใช้กับเกณฑ์มาตรฐานการปฏิบัติงาน 3 ด้าน คือ 1) ด้านปริมาณงานและระยะเวลา 2) ด้านคุณภาพของงาน และ 3) ด้านลักษณะการแสดงผลงานปฏิบัติงาน ทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตพื้นที่อำเภอเมืองธวัชบุรี จังหวัดร้อยเอ็ดมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล บรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้ดีและมีคุณภาพ สรุปรูปได้ดังรูปภาพ

เอกสารอ้างอิง

- ชัยวุฒิ เทโพธิ์ และพงษ์เสถียร เหลืองอลงกต. (2563). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของพนักงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา*, 14(1), 135-150.
- พัชรินา พงษ์สุทัศน์. (2564). ประสิทธิภาพการปฏิบัติงานโดยใช้หลักอิทธิบาทธรรมของบุคลากรเทศบาลตำบลในอำเภอเมืองสุพรรณบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี. (สารนิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระชินกร สุจิตโต (ทองดี), สุกิจ ชัยมุสิก และชวลิต ไหลรินทร์. (2563). การประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการปฏิบัติงานของบุคลากรองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารนิสิตวัง*, 22(2), 1-12.
- พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา, โยชิตา หลวงสุรินทร์, อมรรัตน์ปญญาวิบูล และกนกอร บุญมี. (2562). การใช้หลักอิทธิบาท 4 ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหาร ส่วนตำบลสี อำเภอกุมภวาปีจังหวัดอุดรธานี. *วารสารมหาจุฬานาครทรรค์*, 6(5), 2459-2480.

- พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุตฺโต). (2545). *ธรรมานุญชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมศาสนา.
- วุฒิสาร ตันไชย. (2547). *การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่น: ความก้าวหน้าหลังรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540*. กรุงเทพมหานคร: คลังวิชา.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2541). *การเสริมสร้าง ประสิทธิภาพในการทำงานของกรมส่งเสริมการเกษตร พ.ศ. 2538*. กรุงเทพมหานคร: กรมส่งเสริมการเกษตร.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

การใช้ชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช ที่สอนโดยการสาธิต
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

Using the Teaching Kit in the Plant Propagation Subject
by Demonstration for Mathayomsuksa 1st

ชัยนรินทร์ ทับมะเร็ง, วีรพล ติงหวัง, ภัทรดนัย พุดผิบุญ และสิริกกร คงทน
Chainarin Tubmareng, Weerapon Tingvung, Patthanai Putphiboon
and Sirikorn Kongthon

ครุศาสตร์บัณฑิต สาขาเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์
Department of Education Program in Agriculture, Surindra Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: chainarin42@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาชุดการสอนรายวิชาการขยายพันธุ์พืช ที่สอนโดยการสาธิต ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน โดยใช้ชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิตในรายวิชาการขยายพันธุ์พืช และ 3) หาดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช ประชากรได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม ในภาคเรียนที่ 1/2567 จำนวน 3 ห้องรวมทั้งสิ้น 83 คนที่กำลังเรียน รายวิชา การขยายพันธุ์พืช กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/3 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม จำนวนนักเรียน 23 คน ได้มาโดยการจับฉลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แผนการจัดการเรียนรู้ ชุดการสอน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test Dependent ค่า E1/E2 และ E.I.

ผลการวิจัยพบว่า

- 1) ชุดการสอนมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.71/80.72 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้
- 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ($\bar{X}$ =8.56, S.D.=2.06) หลังเรียน ($\bar{X}$ =24.22, S.D.=2.59) พบว่าหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ
- 3) ดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอนมีค่าเท่ากับ 0.7302 ซึ่งหมายความว่านักเรียนในกลุ่มตัวอย่างมีพัฒนาการการเรียนรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 73.02

คำสำคัญ: ชุดการสอน, รายวิชาการขยายพันธุ์พืช, ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, การสอนแบบสาธิต

ได้รับบทความ: 16 มกราคม 2568; แก้ไขบทความ: 19 กุมภาพันธ์ 2568; ตอรับตีพิมพ์: 24 กุมภาพันธ์ 2568

Received: January 16, 2025; Revised: February 19, 2025; Accepted: February 24, 2025

Abstract

The purposes of this research were: 1) to develop a teaching kit for the plant propagation course taught by demonstration to be effective according to the criteria of 80/80, 2) to compare the learning achievement before and after studying of the students by a teaching set for the plant propagation course taught by demonstration, and 3) to find the effectiveness index of the teaching package plant propagation course. The population includes Mathayomsuksa 1 students in semester 1/2024, 3 classes, totaling 83 people. The sample used in this research includes Mathayomsuksa 1/3 students. Currently studying the course on plant propagation. Lao Ngam Pittayakhom School the number of students was 23, obtained by simple random sampling. The research tools include lesson plan, teaching kit, pre-class and post-class achievement test. Statistics used in data analysis were percentage, average, standard deviation, t-test dependent, E1/E2 and E.I values.

The research results found that:

1) the teaching set had an efficiency of 83.71/80.72, which was in line with the set criteria, 2) academic achievement before class ($\bar{X}$ =8.56, S.D.=2.06) and after class ($\bar{X}$ =24.22, S.D.=2.59) found that after studying was significantly higher than before studying at the .05 level, and 3) the effectiveness index of the teaching package is equal to 0.7302, which means that students in the sample have improved their learning by 73.02 percent.

Keywords: Teaching Kit, Plant Propagation Course, Academic Achievement, Demonstration Teaching

1. บทนำ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในการเป็นพลเมืองไทยและพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ และการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ บนพื้นฐานความเชื่อว่าผู้เรียนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) และเข้าใจกระบวนการทำงานที่มีประสิทธิภาพใช้กระบวนการ

กลุ่มในการทำงานมีทักษะแสวงหาความรู้ ทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการจัดการมีลักษณะนิสัยที่ทำงานที่เสียสละ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและถูกต้องและมีจิตสำนึกในการใช้พลังงาน ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างประหยัดและคุ้มค่า และเข้าใจแนวทางการเลือกอาชีพ การมีเจตคติที่ดีและเห็นความสำคัญของการประกอบอาชีพ วิธีการหางานทำ คุณสมบัติที่จำเป็นสำหรับการมีงานทำ วิเคราะห์แนวทางเข้าสู่อาชีพ มีทักษะพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการประกอบอาชีพ และประสบการณ์ต่ออาชีพที่สนใจ และประเมินทางเลือกในการประกอบอาชีพที่สอดคล้องกับความรู้ ความถนัดและความสนใจ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม ตำบลเหล่างาม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี เปิดทำการเรียนการสอนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จนถึง ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีการจัดการสอนทั้ง 8 กลุ่มสาระ โดยโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม มีนักเรียนทั้งสิ้นจำนวน 421 คน เป็นโรงเรียนขนาดกลาง นอกจากนี้ สถานศึกษาได้ดำเนินการเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของผู้เรียน เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เน้นการพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ปลูกฝังให้เป็นผู้มีความอดทน เสียสละ มีน้ำใจ รู้จักช่วยเหลือผู้อื่น มีความรับผิดชอบและมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนของกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ ประกอบด้วย สาระที่ 1 การดำรงชีวิตและครอบครัว เป็นสาระเกี่ยวกับการทำงานในชีวิตประจำวัน การช่วยเหลือตนเองครอบครัว และสังคมได้ในสภาพเศรษฐกิจที่พอเพียง ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เน้นการปฏิบัติจริงจนเกิดความมั่นใจและภูมิใจในผลสำเร็จของงาน เพื่อให้ค้นพบความสามารถ ความถนัด และความสนใจของตนเอง สาระที่ 2 การอาชีพ เป็นสาระเกี่ยวกับทักษะที่จำเป็นต่ออาชีพ เห็นความสำคัญของคุณธรรม จริยธรรม และเจตคติที่ดีต่ออาชีพ ใช้เทคโนโลยีได้เหมาะสม เห็นคุณค่าของอาชีพสุจริต และเห็นแนวทางในการประกอบอาชีพ (โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม, 2567)

จากการประเมินผลการเรียนรู้ ในปีการศึกษา 2565 - 2566 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการขยายพันธุ์พืช ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม ตำบลเหล่างาม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในเกณฑ์ร้อยละ 60-65 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ร้อยละ 80 (โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม, 2567) เนื่องจากนักเรียนขาดทักษะในการคิดและการปฏิบัติ ขาดความกระตือรือร้นในการเรียน รวมทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ไม่กระตุ้นและสร้างความสนใจให้กับนักเรียน ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาหาวิธีที่ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนดีขึ้น โดยสร้างชุดการสอนรายวิชาการขยายพันธุ์พืช ขึ้นมาเพื่อให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เพิ่มขึ้นตามไปด้วยซึ่งชุดการสอนเป็นระบบสื่อการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบการสอนของครูผู้สอน โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) คือ ผู้อำนวยความสะดวก หรือผู้สนับสนุน การเรียนรู้ ทำหน้าที่คอยจัดเตรียมอุปกรณ์ และเครื่องมือต่าง ๆ เพื่อให้การจัดกิจกรรมนั้น ๆ ดำเนินไปได้ และเสริม

ประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับนักเรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะ บรรลุตามมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนด (ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี, 2547) ชุดการสอนเป็นสื่อการสอนที่ครูสร้างขึ้นด้วยวัสดุอุปกรณ์หลายชนิด เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาและปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และมีการนำหลักการทางจิตวิทยามาใช้ประกอบเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับความสำเร็จ (สุดารัตน์ ไผ่ดวงสว่างค์, 2543)

ชุดการสอน หมายถึง สื่อประสมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ให้สอดคล้องกับจุดประสงค์และลักษณะเนื้อหาของรายวิชาการขยายพันธุ์พืช ซึ่งเป็นกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่รวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ และจัดเป็นชุดสำหรับใช้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้โดยทุกชุดประกอบด้วย 1) คำชี้แจงสำหรับครู สิ่งที่ต้องเตรียมและบทบาทของครูผู้สอน 2) คำชี้แจงสำหรับนักเรียน 3) มาตรฐานและสาระการเรียนรู้ 4) จุดประสงค์การเรียนรู้ 5) แบบทดสอบก่อนเรียน 6) บัตรคำสั่ง 7) บัตรเนื้อหา 8) บัตรกิจกรรม 9) แบบทดสอบหลังเรียน ซึ่งจะใช้ทดสอบเมื่อจบกิจกรรมการเรียนรู้เสร็จสิ้นในแต่ละชุด (บุญเกื้อ ควรหาเวช, 2542)

วิธีสอนโดยการสาธิต เป็นกระบวนการที่ผู้วิจัยใช้สอนเพื่อช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด โดยการแสดงหรือทำสิ่งที่ต้องการให้นักเรียนได้เรียนรู้ ให้นักเรียนสังเกตดู แล้วให้นักเรียนซักถาม ปฏิบัติตามจากนั้นนำมาอภิปราย และสรุปการเรียนรู้ที่ได้จากการสังเกตการสาธิต และการปฏิบัติตาม (ทิศนา แคมมณี, 2545)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิต ในรายวิชาการขยายพันธุ์พืช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน โดยใช้ชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิต ในรายวิชาการขยายพันธุ์พืช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1
3. เพื่อหาดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอน ที่สอนโดยการสาธิต ในรายวิชาการขยายพันธุ์พืช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการทดลองแบบ One Group Pretest-Posttest Design โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม ตำบลเหล่างาม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 3 ห้อง รวมทั้งสิ้น 83 คน (โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม, 2567)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/3 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ที่กำลังเรียนรายวิชาการขยายพันธุ์พืช ในภาคเรียนที่ 1 จำนวน 23 คน ได้มาโดยการจับฉลาก (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2544)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

1. ชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเหล่างาม พิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี (3 ชุดการสอน ประกอบด้วย 4 หน่วยการเรียนรู้รวม 20 แผนการจัดการเรียนรู้)
2. แผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาการขยายพันธุ์พืช จำนวน 4 หน่วยการเรียนรู้รวม 20 แผนการจัดการเรียนรู้
3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช จำนวน 30 ข้อ เป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก

3.3 วิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยหลักการพื้นฐานที่เหมือนกันหลายประการได้แก่ ทำบันทึกข้อความถึง ผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ศึกษามาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้การขยายพันธุ์พืช ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร ตำบลเหล่างาม จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือดังต่อไปนี้

1. การสร้างและหาคุณภาพชุดการสอน วิชาการขยายพันธุ์พืช ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้
 - 1.1 ศึกษาวิธีการสร้างชุดการสอนจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 1.2 แบ่งเนื้อหาวิชาการขยายพันธุ์พืช ออกเป็น 4 หน่วยการเรียนรู้ แต่ละหน่วยกำหนด คาบเวลา น้ำหนักคะแนนในการวัดและประเมินผล และจัดทำกำหนดการสอน
 - 1.3 จัดทำชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 3 ชุด เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน พร้อมแบบประเมินชุดการสอน
 - 1.4 นำผลการประเมินความสอดคล้องและความเหมาะสมของชุดการสอนของผู้เชี่ยวชาญ ทั้ง 3 คน มาหาค่าเฉลี่ย โดยผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน มีดังนี้ ชุดการสอนที่ 1 ได้ค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับที่ 5.0 ชุดการสอนที่ 2 ได้ค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับที่ 4.93 ชุดการสอนที่ 3 ได้ค่าเฉลี่ยที่อยู่ในระดับที่ 4.86 ดังนั้นค่าเฉลี่ยชุดการสอนทั้ง 3 ชุด มีค่าเฉลี่ย 4.93 แปรผลได้ว่ามีความเหมาะสมมากที่สุด

2. การสร้างและหาคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1 วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม ตำบลเหล่างาม อำเภอฟุ่ไธโร จังหวัดอุบลราชธานี จุดประสงค์การเรียนรู้ แบ่งเนื้อหาหลักสูตรออกเป็นหน่วยหรือคาบเรียนจนครบ 20 สัปดาห์

2.2 เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ รายวิชาการขยายพันธุ์พืช ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 20 แผนการจัดการเรียนรู้

2.3 นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่สร้างเสร็จแล้ว และแบบประเมินเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 คน เพื่อตรวจประเมินแผนการจัดการเรียนรู้และให้คะแนน (บุญชม ศรีสะอาด, 2543) ผลจากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน ได้ค่าเฉลี่ยที่อยู่ใน 4.90 ระดับที่เหมาะสมมากที่สุด คือ ค่าเฉลี่ยด้านการเตรียมการสอน ด้านจุดประสงค์การเรียนรู้ ด้าน กิจกรรมการเรียนรู้ ด้านสื่อและแหล่งการเรียนรู้ และค่าเฉลี่ยรวมทุกด้าน

3. การสร้างและหาคุณภาพแบบทดสอบเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

3.1 ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างแบบทดสอบชนิดปรนัยเลือกตอบ และศึกษาโครงสร้างหลักสูตร กรอบมาตรฐานการเรียนรู้ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้และผลการเรียนรู้การขยายพันธุ์พืชระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จากหลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม

3.2 กำหนดจำนวนข้อสอบ ชนิดเลือกตอบสี่ตัวเลือกที่เขียนทั้งหมดและเขียนข้อสอบให้สอดคล้องกับเนื้อหาและผลการเรียนรู้แต่ละข้อ และวิเคราะห์ข้อสอบด้วยตารางวิเคราะห์ข้อสอบโดยสร้างเป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อ

3.3 นำแบบประเมินของแบบทดสอบเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 คน เพื่อประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ โดยใช้สูตร IOC (Item Objective Congruence) ตามวิธีของโรวินลลี (Rovinell) และแฮมเบิลตัน (Hambleton) ผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบกับจุดประสงค์การเรียนรู้ (IOC) มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 0.66 – 1.00 จากนั้นได้ทำการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำแบบทดสอบไปทดสอบ (Try-Out) กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 24 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2567 นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์หาค่าความยาก (p) และ ค่าอำนาจจำแนก (r) โดยใช้ค่าความยากง่าย (p) ปรากฏค่าผลการวิเคราะห์ค่าความยากง่าย (p) ที่ได้อยู่ระหว่าง 0.26 ถึง 0.78 และค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.26 ถึง 0.96 คัดเลือกไว้ 30 ข้อ ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.94

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยจัดเตรียมสภาพห้องเรียนและนักเรียนให้เหมาะสมกับกิจกรรมการเรียนการสอน
2. ทำการทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างด้วยแบบทดสอบก่อนเรียน ก่อนทำการวิจัยแล้วบันทึกคะแนนไว้เป็นคะแนนก่อนเรียน
3. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนที่สร้างขึ้นจำนวน 3 ชุดการสอน 20 แผนการเรียนรู้
4. เมื่อสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบหลังเรียน (Pos-test) และบันทึกคะแนนไว้เป็นคะแนนหลังเรียน
5. นำผลการทดลองไปวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการทดลอง รวบรวมข้อมูล และรายงานผล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1. วิเคราะห์หาข้อมูล ประสิทธิภาพของชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หาค่า E1/E2 ตามเกณฑ์ 80/80 โดยใช้ค่าเฉลี่ยร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและหลังเรียนสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยทดสอบความแตกต่างของคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สถิติทดสอบ t-test (Dependent Samples Test)
3. วิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้สถิติจากสูตร Effective Index (E.I.)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช ด้วยชุดการสอน ที่สอนโดยการสาธิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

4.1 การพัฒนาชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช ด้วยชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าชุดการสอนที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.71/80.72 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพของชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิต รายวิชาการขยายพันธุ์พืช สำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี

n = 23					
คะแนน	คะแนนเต็ม	$\bar{x}$	S.D.	ร้อยละ	E1/E2
ผลการปฏิบัติกิจกรรม (E1)	75	62.78	0.99	83.71	83.71/80.72
ผลทดสอบหลังเรียน (E2)	30	24.22	2.59	80.72	

จากตารางที่ 1 พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากการใช้ชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิต รายวิชาการขยายพันธุ์พืช คะแนนระหว่างเรียน (E1) ได้คะแนนเฉลี่ย 62.78 คะแนน (S.D. = 0.99) คิดเป็นร้อยละ 83.71 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน (E2) ได้คะแนนเฉลี่ย 24.22 คะแนน (S.D. = 2.59) คิดร้อยละ 80.72 ดังนั้น ประสิทธิภาพของชุดการสอนมีค่าเท่ากับ 83.71/80.72

4.2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน โดยชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช ผลการวิจัยพบว่า พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช จากการใช้ชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิต นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทรจังหวัดอุบลราชธานี

ผลสัมฤทธิ์	n	$\bar{X}$	S. D.	t	p
ก่อนเรียน	23	8.57	2.06	23.70*	.000
หลังเรียน	23	24.22	2.59		

ค่า t มีนัยสำคัญที่ระดับ .05 (ค่าวิกฤตของ t ระดับ .05 df = 23-1 = 22 = 1.7171)

จากตารางที่ 2 พบว่า การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิต รายวิชาการขยายพันธุ์พืช สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียน พบว่า คะแนนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4.3 ผลการหาค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี 1 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอนเท่ากับ 0.7302 ซึ่งมีความหมายว่า

นักเรียนที่ใช้ในการวิจัย มีพัฒนาการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 73.02 บรรลุวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 3 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิต สำหรับนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเหล่านามพิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี

การทดสอบ	คะแนนเต็ม	<i>n</i>	ผลรวมคะแนน	E.I.
ก่อนเรียน	30	23	197	0.7302
หลังเรียน	30	23	557	

จากตารางที่ 3 พบว่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่าเท่ากับ 0.7302 ซึ่งมีความหมายว่านักเรียนที่ใช้ในการวิจัยมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น ร้อยละ 73.02

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช ด้วยชุดการสอน ที่สอนโดยการสาธิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อภิปรายผลวิจัยดังนี้

5.1 ผลการใช้ชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช ที่สอนโดยการสาธิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 83.71/80.72 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 อธิบายได้ว่าชุดการสอนที่สร้างขึ้น ส่งเสริมทักษะในการคิด วิเคราะห์ และกระตุ้นให้เกิดทักษะการปฏิบัติ เกิดความกระตือรือร้นในการเรียน โดยศึกษาจากเอกสารของ บุญเกื้อ ครุหาเวช (2542) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการสร้างชุดการสอนไว้ว่า ต้องกำหนดหมวดหมู่เนื้อหาและประสบการณ์ อาจกำหนดเป็นหมวดวิชาหรือบูรณาการ กำหนดหน่วยการสอน แบ่งเนื้อหาวิชาออกเป็นหน่วยการสอนโดยประมาณเนื้อหาวิชาที่จะให้ครูสามารถถ่ายทอดความรู้แก่นักเรียนได้หนึ่งสัปดาห์หรือหนึ่งครั้ง กำหนดหัวเรื่อง ผู้สอนจะต้องถามตนเองว่าในการสอนแต่ละหน่วยควรให้ประสบการณ์ออกมาเป็น 4 – 6 หัวเรื่อง กำหนดความคิดรวบยอดและหลักการ จะต้องให้สอดคล้องกับหน่วยและหัวเรื่องโดยสรุปแนวคิดสาระ และหลักเกณฑ์สำคัญไว้ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดเนื้อหาที่สอนให้สอดคล้องกัน กำหนดวัตถุประสงค์ให้สอดคล้องกับหัวเรื่อง เป็นจุดประสงค์ทั่วไปก่อนแล้วเปลี่ยนเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่ต้องมีเงื่อนไขและเกณฑ์พฤติกรรมไว้ทุกครั้ง กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมที่จะเป็นแนวทางในการเลือกและการผลิตสื่อ กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมทุกอย่างที่นักเรียนปฏิบัติ เช่น อ่านคำสั่ง ตอบคำถาม เขียนภาพ ทำการทดลองทางคณิตศาสตร์ เล่นเกม ฯลฯ กำหนดแบบประเมินผลต้องออกแบบประเมินผลให้ตรงกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมโดยใช้การสอนแบบอิงเกณฑ์

(การวัดผลที่ยึดเกณฑ์หรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์โดยไม่นำไปเปรียบเทียบกับคนอื่น) เพื่อให้ผู้สอนทราบว่า หลังจากผ่านกิจกรรมการเรียนรู้มาเรียบร้อยแล้วนักเรียนได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรม การเรียนตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เลือกและผลิตสื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ และวิธีการที่ครูใช้ถือเป็นสื่อการสอนทั้งสิ้น เมื่อผลิตสื่อการสอนของแต่ละหัวเรื่องแล้วก็จัดสื่อการสอนเหล่านี้ไว้เป็นหมวดหมู่ในแฟ้มที่เตรียมไว้ ก่อนนำไปทดลองหาประสิทธิภาพ เรียกว่า "ชุดการสอน" หาประสิทธิภาพของชุดการสอนตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นล่วงหน้า โดยคำนึงถึงหลักการที่ว่า การเรียนรู้เป็นการช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนบรรลุผล การใช้ชุดการสอนที่ได้ปรับปรุงและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้ว สามารถนำไปสอนนักเรียนได้ตามประเภทของชุดฝึกทักษะ เมื่อสร้างเสร็จแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินหาความสอดคล้องของสื่อและนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงนำไปใช้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชัยชนะรินทร์ ทับมะเรียง และคณะ (2564) ที่ได้รายงานผลวิจัย เรื่องผลการใช้ชุดการสอนรายวิชาการงานอาชีพพื้นฐาน (งานเกษตร) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปรางค์กู่ อำเภอปรางค์กู่ จังหวัดศรีสะเกษ มีประสิทธิภาพ 83.28/80.75 ซึ่งมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับรายงานการวิจัยของ รวิพัชร นิลพัฒน์ และคณะ (2565) ที่ได้รายงานผลการวิจัยเรื่องผลการใช้ชุดการสอนในรายวิชาการงานอาชีพ เรื่องการดูแลรักษาบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ชุดการสอนในรายวิชาการงานอาชีพ เรื่องการดูแลรักษาบ้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ E1/E2 เท่ากับ 81.94/80.00 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้

5.2 การเปรียบเทียบความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนจากการใช้ชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่เรียนด้วยชุดการสอนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ ที่สอนโดยใช้ชุดการสอนได้จัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอนนั้นนักเรียนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม บรรยายภาคการเรียนได้สอนให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน และระหว่างเรียนครูจะคอยดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิด จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ ภานุวัส ทิพย์รัตน์ และคณะ (2566) ที่ได้รายงานผลวิจัย การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนผ่านชุดการสอนวิชาการงานอาชีพเรื่องวัสดุวิศวกรรมสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยใช้การสืบเสาะ 7E เป็นฐานกับ เกณฑ์ ร้อยละ 80 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 90.08 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้คือร้อยละ 80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ

รายงานการวิจัยของ อาหะมะ ดือราแม็ง และซุติมา ทักโร (2564) ที่ได้รายงานผลการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยชุดการสอน เรื่องการแปรรูปอาหารในท้องถิ่น รายวิชาการแปรรูปอาหาร สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งยางแดงพิทยาคม จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.3 การวิเคราะห์หาค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช ที่สอนโดยการสาธิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีค่า 0.7302 แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่ใช้ในการวิจัยมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นร้อยละ 73.02 ซึ่งการที่นักเรียนมีการพัฒนาเพิ่มขึ้นแสดงว่านักเรียนที่เรียนด้วยชุดการสอนมีประสิทธิภาพและน่าพอใจ เนื่องจากการสร้างชุดการสอนมีกระบวนการสร้างหลายขั้นตอน เมื่อสร้างเสร็จแล้วต้องผ่านผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินหาความสอดคล้องนำไปทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพและชุดการสอนนั้นได้เปรียบเทียบ ความแตกต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเพิ่มสูงขึ้นสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงมีผลต่อค่าดัชนีประสิทธิผล สรุปได้ว่านักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางของ เผชิญกิจระการ (2546) ที่ได้เสนอแนวทางในการหาค่าพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นของผู้เรียนโดยอาศัยการหาค่า t-test (แบบ Dependent Samples) เป็นการพิจารณาว่านักเรียนมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้หรือไม่ โดยทำการทดสอบนักเรียนทุกคนก่อน (Pretest) และหลังเรียน (Posttest) แล้วนำมาหาค่า t-test แบบ Dependent Samples หากมีนัยสำคัญทางสถิติ ก็ถือได้ว่า นักเรียนกลุ่มนั้นมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นอย่างเชื่อถือได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัมรินทร์ ปานเพชรและคณะ (2566) ที่ได้รายงานผลวิจัยเรื่อง ผลการใช้ชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิต รายวิชาการงานอาชีพพื้นฐาน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่าค่าดัชนีประสิทธิผลของชุดการสอนมีค่าเท่ากับ 0.6335 ซึ่งมีความหมายว่านักเรียนในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในงานวิจัยมีพัฒนาการเพิ่มขึ้นร้อยละ 63.35 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับการรายงานการวิจัยของ พุทธ ธรรมสุนา (2560) ที่ได้รายงานผลวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ค่าดัชนีประสิทธิผลทางการเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนวิชางานไฟฟ้ายานยนต์ รหัสวิชา 3101-2104 หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พ.ศ. 2557 ทำให้นักศึกษามีประสิทธิผลทางการเรียนรู้เท่ากับ 0.7575 (จากคะแนนเต็ม 1.00) หรือร้อยละ 75.75 กล่าวคือนักศึกษามีความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 75.75

6. ข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาการขยายพันธุ์พืช ด้วยชุดการสอน ที่สอนโดยการสาธิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานีผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้

1. ครูควรศึกษาวิธีการใช้ชุดการสอนและอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับชุดการสอน ให้เข้าใจถึงลำดับขั้นตอนการสอนชัดเจนก่อน เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นไปอย่างราบรื่น
2. ครูต้องอธิบายชี้แจงรายละเอียดของชุดการสอนให้นักเรียนทราบล่วงหน้าก่อนเพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนไปปฏิบัติกิจกรรมชั่วโมงแรกและเน้นให้นักเรียนเห็นถึงความสำคัญของการช่วยเหลือกันในระบบกลุ่มความรับผิดชอบตนเอง และความรับผิดชอบต่อกลุ่ม เพื่อเสริมสร้างทักษะกระบวนการทำงานโดยใช้กระบวนการกลุ่ม
3. ครูต้องจัดหาวัสดุ อุปกรณ์ให้เพียงพอกับการปฏิบัติกิจกรรมกลุ่มของนักเรียนและควรเตรียมอุปกรณ์สำรองไว้เมื่อวัสดุ อุปกรณ์เกิดการชำรุดเสียหาย หากวัสดุ อุปกรณ์ไม่พอเพียงควรให้ทางกลุ่มสาระการงานอาชีพซื้อวัสดุ อุปกรณ์ ให้ครบกับจำนวนนักเรียนหรือของบประมาณเพิ่มเติม
4. การแบ่งกลุ่มในการปฏิบัติกิจกรรม เช่นแบ่งนักเรียนตามเลขที่ให้แต่ละกลุ่มมีจำนวนเท่า ๆ กัน และควรมีการจัดกลุ่มไว้ก่อนล่วงหน้าก่อนที่จะทำการเรียนการสอน เพื่อไม่เสียเวลาในการแบ่งกลุ่ม

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการวิจัยและพัฒนาชุดการสอนในรายวิชาอื่น ๆ เช่น วิชาการงานอาชีพ วิชาการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ที่มีลักษณะคล้ายกันรวมทั้งในระดับชั้นอื่น ๆ ด้วยเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนและครูต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการทำวิจัยเรื่อง การใช้ชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืชที่สอนโดยการสาธิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม อำเภอโพธิ์ไทร จังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยพบองค์ความรู้ใหม่ดังต่อไปนี้

1. ทำให้ได้นวัตกรรมทางการศึกษาที่เป็นชุดการสอน รายวิชาการขยายพันธุ์พืชที่ใช้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ของโรงเรียนเหล่างามพิทยาคม ที่เหมาะสม
2. ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่ตรงกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน และเหมาะสมสถานศึกษาที่ได้จัดการเรียนรู้และงานวิจัย
3. ทำให้เกิดการพัฒนาผู้เรียนเพราะได้ฝึกให้นักเรียนได้ฝึกทักษะตามชุดการสอนที่พัฒนาขึ้น อันประกอบด้วย ข้อสอบก่อนเรียน ชุดการสอน และข้อสอบหลังเรียน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชัยนะรินทร์ ทับมะเริง และคณะ. (2564). ผลการใช้ชุดการสอนรายวิชาการงานอาชีพพื้นฐาน (งานเกษตร) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนปรางค์กู๋อำเภอบางคึก จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 16(1), 28-41.
- ทิตนา แหมมณี. (2545). *ศาสตร์การสอน*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเกื้อ ควรหาเวช. (2542). *นวัตกรรมการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์พรินติ้ง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2543). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุวิริยาสาน.
- เผชิญ กิจระการ. (2546). ดัชนีประสิทธิผล. ใน *เอกสารประกอบการสอน*. ภาควิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิชิต ฤทธิจรูญ. (2544). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันราชภัฏพระนคร.
- พุทธ ธรรมสุณา. (2560). *การพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการสอนวิชา งานไฟฟ้ายานยนต์ รหัสวิชา 3101-2104 ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) พ.ศ. 2557 ของสำนักงานคณะกรรมการอาชีวศึกษา*. อุตรธานี: วิทยาลัยเทคนิคอุตรธานี.
- ภาณุวัส ทิพย์รัตน์ และคณะ. (2566). *ผลจากการใช้ประสิทธิภาพชุดการสอนวิชาการงานอาชีพเรื่องวัสดุวิศวกรรมสำหรับกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยใช้การสืบเสาะหาความรู้ 7E*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ระพีพันธ์ โพธิ์ศรี. (2547). *การสร้างและวิเคราะห์คุณภาพชุดการสอน*. *เอกสารประกอบการสอน*. อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- รวีพัชร นิลพัฒน์ และคณะ. (2565). *ผลการใช้ชุดการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ เรื่องการดูแลรักษากันของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 15(2), 279-290.
- โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม. (2567). *รายงานการประชุมวัดผลกลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพ*. วันที่ 8 มกราคม 2567. อุบลราชธานี: โรงเรียนเหล่างามพิทยาคม.
- สุดาร์ตน์ ไผ่ดวงสวรรค์. (2543). *การพัฒนาชุดกิจกรรมคณิตศาสตร์ที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนแบบ CIPPA MODEL เรื่องเส้นขนานและความคล้าย ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*.

(วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร.

อัมรินทร์ ปานเพชร และคณะ. (2566). ผลการใช้ชุดการสอนที่สอนโดยการสาธิต รายวิชา
การงานอาชีพพื้นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. *วารสารครุศาสตร์
ราชภัฏเชียงใหม่*, 2(2), 55-70.

อาหะมะ ดือราแม็ง และชุติมา ทศโร. (2564). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยชุดการ
สอน เรื่องการแปรรูปอาหารในท้องถิ่น รายวิชาการแปรรูปอาหาร สำหรับ
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน หุยังแดงพิทยาคม จังหวัดปัตตานี.
วารสาร AL-NUR บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยฟาฏอนี, 16(31), 95-111.

การจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุ
เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1
Organizing Creative Art Activity Experiences from Materials
to Promote Spatial Abilities of Early Childhood Children Kindergarten Year 1

เตือนใจ ผางคำ¹ และสุพาภรณ์ เข้มมา²

Tuenjai Phangkham¹ and Supaporn Khemma²

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์¹

Faculty of Education, Phetchabun Rajabhat University¹

โรงเรียนชุมชนทองประดิษฐ์อนุสรณ์²

Chusinthongpraditanusorn school²

Corresponding Author, E-mail: tuenjai.pha@pcru.ac.th¹,

supaporn02012525@gmail.com²

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1/2 ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปี ชั้นอนุบาลปีที่ 1/2 จำนวน 22 คน แบ่งเป็นชาย 11 คน หญิง 11 คน ที่กำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนชุมชนทองประดิษฐ์อนุสรณ์ สำนักงานเขตทุ่งครุ สังกัดกรุงเทพมหานคร ใช้แบบแผนการวิจัยแบบการทดสอบก่อนและทดสอบหลังทดลอง One - Group Pretest - Posttest Design การได้มาของกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เนื่องจากเป็นห้องที่ผู้วิจัยเป็นครูประจำชั้น ในการวิจัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือ คือ 1) คู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 2) แผนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 และ 3) แบบประเมินเชิงปฏิบัติวัดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และทดสอบสมมติฐานโดย t-test แบบ Dependent Sample

ผลการวิจัยพบว่า

หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุ เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1/2 โรงเรียนชุมชนทองประดิษฐ์อนุสรณ์ สำนักงานเขตทุ่งครุ สังกัดกรุงเทพมหานคร มีความสามารถ

ได้รับบทความ: 27 พฤศจิกายน 2567; แก้ไขบทความ: 25 กุมภาพันธ์ 2568; ตอรับตีพิมพ์: 1 มีนาคม 2568

Received: November 27, 2024; Revised: February 25, 2025; Accepted: March 1, 2025

ด้านมิติสัมพันธ์สูงขึ้น โดยมีคะแนนหลังการจัดกิจกรรมสูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรม ซึ่งแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ค่า $t = 22.37$)

คำสำคัญ: ศิลปะสร้างสรรค์, ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์, เด็กปฐมวัย

Abstract

Research time this is intended to Compare the spatial abilities of Early childhood children, Kindergarten Year 1/2, before and after organizing experiences in creative art activities from materials. The target group used in the study is 22 male and female students aged 4-5 years, kindergarten year 1/2, divided into 11 males and 11 females, who are studying in the second semester of the 2023 academic year at Chusinthong Pradit Anusorn School. Thung Khru District Office Under Bangkok Using a research design of pre-test and post-test, One - Group Pretest - Posttest Design, the sample group was obtained using the method. Select Purposive Sampling because this is the room where the reporter is the homeroom teacher. In this research, tools were used: 1) a manual for organizing creative art activities from materials to promote spatial abilities of early childhood children. Kindergarten Year 1 2) Plan for organizing creative art activities to promote spatial abilities of early childhood children. Kindergarten Year 1 and 3) Practical assessment to measure spatial abilities of early childhood children. Kindergarten Year 1. Statistics used in data analysis include mean ($\bar{X}$), standard deviation (S.D.) and hypothesis testing by t-test, Dependent Sample.

The research result found that:

After organizing creative art activities from materials Early childhood children, kindergarten year 1/2 school Chu Sinthong Pradit Memorial Thung Khru District Office Under Bangkok Have higher spatial abilities. with scores after organizing the activity higher than before organizing the activity which is significantly different at the .01 level (t value = 22.37).

Keywords: Creative Arts, Spatial Abilities, Early Childhood

1. บทนำ

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และแผนการศึกษา แห่งชาติ (พ.ศ. 2560-2579) ให้ความสำคัญในการพัฒนาเด็กปฐมวัย และกำหนดเป้าหมายในการพัฒนาเด็กให้มีทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ความสำคัญสอดคล้องและทันต่อการเปลี่ยนแปลงทุกด้าน มีจุดมุ่งหมายพัฒนาเด็กปฐมวัยให้มีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา อย่างเป็นองค์รวม (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) ดังนั้นการวางรากฐานชีวิตจึงต้องเริ่มตั้งแต่ปฐมวัยเพราะเป็นช่วงวัยที่เด็กมีพัฒนาการทุกด้านเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วต่อเนื่องกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งพัฒนาการด้านสติปัญญาจะสูงสุด ดังที่ บลูม (Bloom) ได้กล่าวไว้ว่า สติปัญญาของเด็กเมื่ออายุ 1 ปี จะพัฒนาร้อยละ 20 เมื่ออายุ 4 ปี จะพัฒนาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 50 และเมื่ออายุ 6 ปี สติปัญญาของเด็กจะพัฒนาเป็น ร้อยละ 75 และเพียเจต์ (Piaget) ยังได้กล่าวว่า พัฒนาการทางสติปัญญาประกอบไปด้วยความสามารถในการคิด การใช้ภาษา การสังเกต จำแนกเปรียบเทียบ จำนวน มิติสัมพันธ์ โดยเฉพาะความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์มีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิตประจำวันของเด็กอย่างมาก (สุตใจ คำเขียว, 2563)

มิติสัมพันธ์เป็นความสามารถหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างมากต่อมนุษย์ ด้วยมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการจัดวาง การจัดเก็บของใช้ การเคลื่อนที่ไปยังตำแหน่งต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งการประกอบสิ่งของต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ทั้งหมดนี้ต้องอาศัยความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ซึ่งเป็นความสามารถทางเชาว์ปัญญาด้านหนึ่งที่สะท้อนถึงความสามารถในการทำงานของสมองซีกขวา เกี่ยวกับจินตนาการ การสร้างโมโนภาพ การทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปร่าง รูปทรง ตำแหน่ง และมิติในระนาบและมุมมองต่าง ๆ รวมทั้งความสัมพันธ์ของวัตถุที่มีการคงที่และเคลื่อนที่ ซึ่งความสามารถด้านนี้เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการเรียนรู้และความสามารถด้านอื่น ๆ มากมาย (แพรวดา เตียวชเชษฐ, 2561) นอกจากนี้ เยาวรัตน์ รัตนธรรม (2561) ยังได้กล่าวถึงความสำคัญของความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ว่า คนที่มีทักษะด้านมิติสัมพันธ์จะมีความสามารถในการมองเห็นความสัมพันธ์ของมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ว่าง สถานที่และเวลา สามารถมองเห็นความเชื่อมโยงของสิ่งต่าง ๆ และสามารถวาดมโนภาพของความเชื่อมโยงให้เกิดขึ้นในใจและถ่ายทอดให้คนอื่นรับรู้ได้อีกทั้งมิติสัมพันธ์ยังเกี่ยวข้องกับชีวิตของเรา ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งต้องรู้ทิศทาง ตำแหน่ง ระยะเวลา พื้นที่ เป็นต้น สอดคล้องกับ ธงชัย สิ้นทรัพย์ทวีคุณ (2564) ที่สรุปว่าความสามารถด้านมิติสัมพันธ์เบื้องต้นจะเป็นพื้นฐานแห่งการเรียนรู้ตัวหนังสือและยังเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาด้านการรับรู้ (Perspective) ในการจำแนกความแตกต่าง การเข้าใจลักษณะของวัตถุ ขนาดมิติ การเคลื่อนที่ ดังนั้นการปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยได้เรียนรู้กิจกรรมด้านมิติสัมพันธ์จึงมีความสำคัญและส่งผลต่อพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก

การพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ครูสามารถจัดกิจกรรมที่让孩子ลงมือปฏิบัติกิจกรรมโดยใช้ประสาทสัมผัส เปิดโอกาสให้เด็กได้สังเกตรูปร่าง รูปทรงพื้นที่ของวัตถุ และจัดกระทำกับวัตถุในตำแหน่ง ทิศทางต่าง ๆ ผ่านกิจกรรมที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้เด็กมีการพูดคุยเกี่ยวกับวัสดุ วิธีการ พร้อมกับครูให้คำแนะนำ แก้ไข จะทำให้เด็กมีคลังศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับมิติสัมพันธ์มากขึ้น ซึ่งกิจกรรมหนึ่งคือกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้ ค้นพบและทดลองกับสื่ออุปกรณ์ จนเกิดความเข้าใจ สามารถแยกแยะ เปรียบเทียบ และจินตนาการภาพวัตถุแบบ 3 มิติขึ้นในใจได้ กระบวนการเหล่านี้จะทำให้เด็กมีประสบการณ์กับวัตถุต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวมากขึ้นและส่งผลให้เด็กมีความสามารถทางด้านมิติสัมพันธ์เพิ่มขึ้น (แพรวดา เตียวทศเศรษฐ์, 2561) นอกจากนี้กิจกรรมศิลปะจากสื่อวัสดุที่หลากหลายที่เด็กได้ลงมือปฏิบัติยังส่งเสริมให้เด็กคิดค้นสิ่งใหม่ สังเกตสื่อวัสดุในหลายมิติทั้งความเหมือน ความต่าง รูปร่างรูปทรง ตำแหน่งพื้นที่ของสิ่งต่าง ๆ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ วารินทิพย์ ศรีกุล (2560) ที่สรุปว่า การส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ให้กับเด็กปฐมวัยนั้นควรจัดลำดับ เนื้อหาการเรียนอย่างเป็นระบบ โดยให้เด็กเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ จำแนก แยกแยะสิ่งต่าง ๆ ฝึกให้เด็กได้สังเกตรูปร่าง รูปทรง สิ่งที่อยู่รอบตัว เพื่อเชื่อมโยงในเรื่องของขนาดพื้นที่ ตำแหน่ง ทิศทาง ระยะทาง และสอนมิติสัมพันธ์ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ การเล่นเกมจับคู่ภาพ การเล่นเกมการศึกษา การทำแผนที่ แผนที่และกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ โดยจัดกิจกรรมที่สอดคล้องและเหมาะสมกับวัยของเด็ก

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนประจำชั้นอนุบาลปีที่ 1/2 โรงเรียนชุมชนทองประดิษฐ์อนุสรณ์ สำนักงานเขตทุ่งครุ สังกัดกรุงเทพมหานคร ได้ศึกษาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560 พบว่าผลการประเมินที่ผ่านมายังไม่บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้และเมื่อวิเคราะห์การจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ครูจะออกแบบกิจกรรมโดยใช้ใบงาน การวาดภาพระบายสีเทียน การปั้น การฉีกปะ เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุมีการจัดค่อนข้างน้อย จึงทำให้ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญและสนใจที่จะศึกษาผลการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุที่ส่งผลต่อความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย เพื่อเป็นแนวทางให้ครูและผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย ได้นำผลการศึกษาค้นคว้าไปประยุกต์ใช้ในการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กปฐมวัยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 โรงเรียนชุมชนทองประดิษฐ์อนุสรณ์ สำนักงานเขตทุ่งครุ สังกัดกรุงเทพมหานคร ก่อนและหลังการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษา

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาได้แก่ เด็กนักเรียนชาย-หญิง อายุ 4-5 ปีที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1/2 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 โรงเรียนชุมชนทองประดิษฐ์อนุสรณ์ สำนักงานเขตทุ่งครุ สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 22 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เนื่องจากผู้รายงานเป็นครูประจำชั้น

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ประกอบด้วย

1. คู่มือการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 36 กิจกรรม
2. แผนการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 จำนวน 36 กิจกรรม
3. แบบประเมินเชิงปฏิบัติวัดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ประเมิน 4 ด้าน จำนวน 5 สถานการณ์ ๆ ละ 4 ข้อ รวม 20 ข้อ ดังนี้
 - ด้านที่ 1 การบอกรูปร่าง รูปทรงของวัตถุ
 - ด้านที่ 2 การบอกตำแหน่งและทิศทางของวัตถุ
 - ด้านที่ 3 การประกอบเข้าด้วยกันของวัตถุ
 - ด้านที่ 4 การแยกออกจากกันของวัตถุ

3.3 การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้

ดำเนินการในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2566 เป็นเวลา 9 สัปดาห์สัปดาห์ละ 4 วัน ใช้เวลาวันละ 40 นาที ระหว่างเวลา 10.00-10.40 น. รวม 36 ครั้ง มีการดำเนินการดังนี้

1. ทดสอบความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 ก่อนการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุ โดยใช้ประเมินเชิงปฏิบัติวัดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
2. ดำเนินการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุ ในช่วงเวลากิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ ใช้เวลา 40 นาที ตั้งแต่วันที่ 4 ธันวาคม 2566 ถึง 1 กุมภาพันธ์ 2567 โดยผู้วิจัยคอยแนะนำ ช่วยเหลือและสังเกตพฤติกรรมเด็กขณะทำกิจกรรม
3. ทดสอบความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุ โดยใช้ประเมินเชิงปฏิบัติวัดความสามารถด้านมิติสัมพันธ์สำหรับเด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
4. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินไปวิเคราะห์ตามทางสถิติเพื่อสรุปและอภิปรายผลต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาผลการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 พบว่า เด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุ มีคะแนนความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ด้านการบอกรูปร่าง รูปทรงของวัตถุ ด้านการบอกความสัมพันธ์ของตำแหน่งและทิศทางของวัตถุ ด้านการประกอบเข้าด้วยกันของวัตถุและด้านการแยกออกจากกันของวัตถุ หลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาผลการจัดประสบการณ์กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุเพื่อส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 พบว่าเด็กปฐมวัยมีคะแนนความสามารถด้านมิติสัมพันธ์สูงขึ้นกว่าก่อนจัดกิจกรรม ซึ่งสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ในภาพรวมมีคะแนนหลังการจัดกิจกรรมโดยเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนการจัดกิจกรรม เนื่องจากการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุเป็นการจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้จากการลงมือกระทำผ่านประสาทสัมผัสกับสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่มีลักษณะ รูปร่าง รูปทรงพื้นที่ ปริมาตร ผิวสัมผัสที่แตกต่างกัน ส่งเสริมให้เด็กได้สำรวจ คิดวางแผนและปฏิบัติกิจกรรมประดิษฐ์ผลงานจากวัสดุเหล่านั้น ซึ่งในการประดิษฐ์ผลงานเด็กจะได้เรียนรู้มิติสัมพันธ์จากการกระระยะ ตำแหน่ง ทิศทาง ในการจัดวางวัสดุต่าง ๆ เพื่อประกอบเข้าด้วยกันเป็นชิ้นส่วนที่สมบูรณ์และจากการที่ได้ลงมือปฏิบัติเด็กจะเกิดการรับรู้และเรียนรู้รูปร่าง รูปทรงของวัสดุหรือชิ้นส่วนต่าง ๆ สามารถจินตนาการหรือบอกรูปร่างชิ้นส่วนย่อยที่แยกออกจากผลงานได้ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดจากการกระทำ (Learning by Doing) และสอดคล้องกับ นพรัตน์ นามบุญมี (2557) ที่กล่าวว่าการส่งเสริมความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ควรจัดกิจกรรมให้เด็กมีโอกาสในการค้นพบโดยครูใช้ คำถาม กระตุ้นให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาและการรับรู้ จินตนาการ เชิงมิติสัมพันธ์เกี่ยวกับลักษณะรูปร่าง โดยผ่านการประดิษฐ์ การวาด การวัด การมองเห็นการเปลี่ยนแปลง การจำแนกรูปเรขาคณิต และการคิดอย่างอิสระ ตลอดจนทำความเข้าใจสิ่งที่เป็นพื้นฐานหรือโครงสร้างของสิ่งต่าง ๆ จะช่วยให้เข้าใจสิ่งที่เรียนได้ดีขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ สุจิน จันทร์ศิริ (2560) ศึกษาการพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์โดยใช้ศิลปะงานปั้นสำหรับเด็กปฐมวัยอนุบาลปีที่ 3 อายุ 5-6 ปี ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนอนุบาลยะลา จังหวัดยะลา จำนวน 27 คน ผลจากการศึกษาพบว่าหลังการจัดกิจกรรมศิลปะงานปั้น ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยสูงกว่าก่อนจัดประสบการณ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์เมื่อจำแนกเป็นรายด้านมีคะแนนเฉลี่ยเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งสามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

2.1 ด้านการบอกรูปร่าง รูปทรงของวัตถุ พบว่า หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุส่งผลให้ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ด้านการบอกรูปร่าง รูปทรงของวัตถุ มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง เนื่องจาก เด็กได้ลงมือกระทำกับ สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้สังเกตความเหมือนความแตกต่าง จำแนก รูปร่าง รูปทรง สี ขนาด ผิวสัมผัสของวัสดุอุปกรณ์ที่นำมาใช้ในงานประดิษฐ์ผลงาน สอดคล้อง กับแนวคิดของ เพียเจต์ (Piaget) และอินเฮลเดอร์ (Inhelder) ที่กล่าวว่าเด็กเข้าใจถึงสิ่งต่าง ๆ และความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับวัตถุได้ โดยการลงมือกระทำกับวัตถุโดยตรง ทั้งนี้ เพราะการรับรู้จากการคิดมโนภาพเป็นขั้นที่เด็กเกิดการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการ รับรู้ไปสู่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับวัตถุได้อย่างลึกซึ้ง โดยอาศัยโครงสร้างทาง ความคิดเกี่ยวกับวัตถุ ซึ่งเป็นความสามารถพื้นฐานของการพัฒนาทางด้านมิติสัมพันธ์ เช่น กิจกรรม “แมวเหมียว” เด็กจะได้สังเกตเห็นความแตกต่างของ รูปร่าง รูปทรง เช่น รูปวงกลม สามเหลี่ยม และรูปทรงของแกนทิกซุ รวมทั้งได้เปรียบเทียบขนาด พื้นที่ของวัสดุที่ นำมาประกอบเป็นผลงาน ซึ่ง วรัญญา ศรีบัว (2553) ที่ได้ศึกษาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยกระดุมชั้นอนุบาลปีที่ 2 อายุ 5-6 ปี ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยได้ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้กระดุม มีความสามารถ ด้านมิติสัมพันธ์สูงขึ้นกว่าก่อนทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้กระดุมอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01

2.2 ด้านการบอกตำแหน่งและทิศทางของวัตถุ พบว่า หลังการจัดกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุ ส่งผลให้ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ด้านการ บอกตำแหน่งและทิศทางของวัตถุ มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง เนื่องจาก ในขณะที่ทำกิจกรรม เด็กจะได้คิดประมวลผลด้วยสายตา ในการจัดวางวัตถุสิ่งของใน ตำแหน่งต่าง ๆ ได้มีการพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ซึ่งจะต้องใช้คำศัพท์ ที่แสดงถึงตำแหน่งอยู่เสมอ สอดคล้องกับแนวคิดของเพียเจต์และอินเฮลเดอร์ ที่กล่าวว่า ประสบการณ์ในการมองเห็นจะทำให้เกิดการคาดคะเนเป้าหมายของการมองเห็นให้เห็น ผลและตัดสินใจตำแหน่งและทิศทางของวัตถุใดวัตถุหนึ่งได้ (วรวรรณ เหมชะญาติ, 2536 อ้างถึงใน เรือนแก้ว ยะไข, 2554) และสอดคล้องกับ ปรีชา บุญมาศ. (2551) ที่สรุปว่า ประสบการณ์ทางศิลปะของบุคคลจะช่วยพัฒนาการรู้คิดด้านรูปลักษณ์ เกิดจากการเรียนรู้ ลักษณะของสิ่งหนึ่ง เช่น เส้น สี ตำแหน่ง ทิศทาง รูปร่างต่าง ๆ และเป็นการรวบรวมข้อมูลที่ มีอยู่คือการรวมสิ่งเร้าเกิดเป็นประสบการณ์และความรู้ เช่น กิจกรรม “จรวดพุ่งไกล” เด็กจะ เรียนรู้เกี่ยวกับตำแหน่งของวัตถุ บน-ล่าง ตรงกลาง ระหว่าง จากการที่เด็กได้สัมผัสจับต้อง หยิบจับวัตถุสิ่งของจะทำให้เด็กเห็นและเข้าใจความสัมพันธ์ของวัตถุและตำแหน่งของวัตถุ

อย่างชัดเจน สอดคล้องกับ ธนารัตน์ เจือจันทร์ (2554) ได้ศึกษาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยเส้นเชือก ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยภายหลังได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยเส้นเชือกในภาพรวมอยู่ในระดับสูงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ด้านการประกอบเข้าด้วยกันของวัตถุพบว่า หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุส่งผลให้ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย ด้านการประกอบเข้าด้วยกันของวัตถุมีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลอง เนื่องมาจากกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุเป็นกิจกรรมที่เด็กต้องนำวัสดุหลากหลายมาประกอบเข้าด้วยกันให้เป็นรูปร่าง รูปทรง เกิดเป็นผลงานที่มีรูปลักษณะต่างกันไป เช่น “กิจกรรมทิวลิปแสนสวย” เด็กได้สังเกตว่าชิ้นส่วนประกอบของดอกไม้เกิดจากการประกอบเข้าด้วยกันของกลีบกระดาด 3 ชิ้นที่นำมาประกอบกัน เป็นต้น หรือกิจกรรม “ดอกไม้หัวใจ” เด็กสังเกตและสามารถบอกชิ้นส่วนที่นำมาประกอบเข้าด้วยกันเป็นผลงานได้ จากการลงมือปฏิบัติซ้ำ ๆ จะทำให้เข้าใจในเรื่องการรวมตัวหรือสามารถจินตนาการโครงสร้างของสิ่งต่าง ๆ ได้ สอดคล้องกับ ธนารัตน์ เจือจันทร์ (2554) ที่กล่าวว่า นอกจากความสามารถด้านมิติสัมพันธ์จะเป็นความสามารถที่จะส่งผลให้มนุษย์เข้าใจถึงมิติอันได้แก่ ขนาด รูปร่าง ความสูง-ต่ำ ความใกล้-ไกล พื้นที่ และปริมาตรแล้วยังช่วยให้มนุษย์เกิดจินตนาการและมองเห็นเค้าโครงหรือโครงสร้าง เมื่อเอาส่วนต่าง ๆ มาประกอบหรือรวมเข้าด้วยกันได้

2.4 ด้านการแยกออกจากกันของวัตถุพบว่า หลังการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุส่งผลให้ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยด้านแยกออกจากกันของวัตถุ มีคะแนนเฉลี่ยสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองเนื่องมาจาก ขณะที่เด็กทำกิจกรรมเด็กได้สังเกต เปรียบเทียบและรับรู้ลักษณะเดิมของวัตถุหรือชิ้นส่วนต่าง ๆ และเมื่อมีแยกชิ้นส่วนย่อยออกหรือมีการปกปิดบางส่วนของวัตถุนั้น เด็กจะยังคงจินตนาการและมองเห็นความสัมพันธ์ เชื่อมโยงของชิ้นส่วนย่อยกับโครงสร้างที่สมบูรณ์ได้ สอดคล้องกับ ธงชัย สันทรัพย์ทวีคุณ (2564) ที่กล่าวว่า ความสามารถมิติสัมพันธ์เป็นความสามารถที่จะช่วยให้มนุษย์เกิดจินตนาการและนึกเห็นภาพของส่วนประกอบต่าง ๆ เมื่อแยกออกจากกันสามารถที่จะมองเห็นเค้าโครงหรือโครงสร้างเมื่อเอาส่วนต่าง ๆ มาประกอบหรือรวมเข้าด้วยกันซึ่งความสามารถด้านมิติสัมพันธ์นี้สามารถพัฒนาได้ตั้งแต่ระดับปฐมวัย สอดคล้องกับการศึกษาของ คันธรส วงศ์ศักดิ์ (2553) ที่ได้ศึกษาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์โดยใช้พืชผักผลไม้ กับเด็กปฐมวัย อายุ 5-6 ปี โรงเรียนโชคชัยรังสิต จำนวน 20 คน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยหลังการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์โดยใช้พืชผักผลไม้สูงกว่า ก่อนทำกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์โดยใช้พืชผักผลไม้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สรุปว่า กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุ ทำให้เด็กปฐมวัย ชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีคะแนนความสามารถด้านมิติสัมพันธ์สูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองทุกด้าน โดยด้านที่มีคะแนนสูงเรียงตามลำดับคือ ด้านการบอกรูปร่าง รูปทรงของวัตถุ การบอกตำแหน่งและทิศทางของวัตถุ ด้านการประกอบเข้าด้วยกันของวัตถุ และด้านการแยกออกจากกันของวัตถุ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กเกิดประสบการณ์เรียนรู้จากการลงมือกระทำได้สังเกตสัมผัส นำวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ มาประดิษฐ์ตกแต่งเป็นรูปร่าง รูปทรงที่หลากหลาย มีการจัดวางในตำแหน่งต่าง ๆ ทั้งมีการประกอบเข้าแยกออก ซึ่งจากการได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมดังกล่าวข้างต้นด้วยตนเอง จึงส่งผลให้เด็กปฐมวัยชั้นอนุบาลปีที่ 1 มีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์สูงขึ้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ครูควรหาวิธีการประดิษฐ์ การใช้และการเก็บวัสดุอุปกรณ์ ในการทำกิจกรรมแต่ละครั้งให้เด็กเข้าใจและเกิดความมั่นใจในการปฏิบัติกิจกรรม
2. ครูควรสังเกตพฤติกรรมเด็กขณะที่เด็กปฏิบัติกิจกรรมครูควรสังเกตการจัดกิจกรรมของเด็ก คอยเป็นที่ปรึกษาแนะนำให้คำชมเชยที่เป็นการกระตุ้นให้เด็กใช้ความคิดในการสร้างผลงานของตนเอง และควรสร้างบรรยากาศการทำกิจกรรมอย่างอิสระ ไม่ควรรบกวนหรือถามคำถามบ่อย เพราะอาจส่งผลต่อการคิดและการสร้างสรรค์ผลงานของเด็กได้
3. ครูควรนำเสนอสื่ออุปกรณ์ที่ใช้ในการทำกิจกรรมควรมีความหลากหลาย เพราะเด็กจะได้เรียนรู้ถึงความหลากหลายด้านรายละเอียด รูปร่าง รูปทรง ผิวสัมผัส ซึ่งจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างดี
4. ครูควรให้ความสำคัญกับกระบวนการทำงานที่ส่งเสริมความคิดและจินตนาการที่ถ่ายทอดลงสู่ชิ้นงานเพื่อให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในผลงานของตนเอง
5. ครูควรฝึกให้เด็กนำเสนอผลงานอย่างเป็นระบบ

6.2 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุที่มีต่อความสามารถพื้นฐานด้านอื่น ๆ ของเด็กปฐมวัย เช่น ความสามารถด้านคณิตศาสตร์ การคิดวิเคราะห์ พฤติกรรมการจดจ่อใส่ใจ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยจากการปฏิบัติกิจกรรมอื่น ๆ เช่น กิจกรรมประกอบอาหาร กิจกรรมการเคลื่อนไหว กิจกรรมกลองแจ้ กิจกรรมศิลปะประเภทอื่น ๆ เช่น การปั้น การพับ เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุที่เน้นการออกแบบเชิงวิศวกรรม กิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุธรรมชาติ

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

1. จากการศึกษาผลการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์จากวัสดุสังเกตพบว่า เด็กใช้ความคิดจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ในการประดิษฐ์ชิ้นงานของตนเองมากขึ้น สังเกตได้จากชิ้นงานที่ประดิษฐ์มีการตกแต่งที่แปลกใหม่หลากหลาย
2. การเด็กมีสมาธิและจดจ่อกับกิจกรรมที่ทำจนสำเร็จ ได้ชิ้นงานศิลปะที่ตนเองประดิษฐ์เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง
3. เด็กเกิดการเรียนรู้เกี่ยวกับขนาด สี รูปร่างรูปทรงต่าง ๆ รวมถึงทิศทางการจัดวางวัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ตกแต่งทำให้มีความสามารถด้านมิติสัมพันธ์เพิ่มขึ้น
4. เด็กรู้จักชื่นชมผลงานของเพื่อน เคารพความคิดเห็นของเพื่อนมากขึ้นเมื่อเพื่อนเสนอแนะเกี่ยวกับผลงาน
5. เด็กมีระเบียบวินัยในการเก็บอุปกรณ์เข้าที่ เมื่อทำกิจกรรมเสร็จเรียบร้อยแล้ว

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด.
- คันธรส วงศ์ศักดิ์. (2553). *ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะประดิษฐ์โดยใช้พืชผักผลไม้*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธนรัตน์ เจือจันทร์. (2554). *ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์ด้วยเส้นเชือก*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ธงชัย สันทรัพย์ทวีคุณ. (2564). การพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยด้วยกิจกรรมละเลงสี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 9(1), 117.
- นพรัตน์ นามบุญมี. (2557). การพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมสร้างสรรค์แบบร่วมมือเทคนิคกลุ่มสี่สอ. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา*, 8(4), 73-80.
- ปรีชา บุญมาศ. (2551). *ทักษะการคิดเชิงเหตุผลของเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์เน้นการผสมสี*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศึกษาปฐมวัย). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- แพรวดา เตียวทศเศรษฐ์. (2561). *การศึกษามลของโปรแกรมการจัดประสบการณ์การประกอบอาหารที่มีต่อความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กก่อนวัยเรียน*.

- (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เยาวรัตน์ รัตนธรรม. (2561). การเพิ่มการรับรู้ด้านมิติสัมพันธ์ และความใส่ใจของนักเรียนปฐมวัย โดยใช้กิจกรรมเคลื่อนไหวร่างกาย. (วิทยาสาตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและสถิติทางการศึกษา). วิทยาลัยวิทยาการวิจัยและวิทยาการปัญญา: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เรือนแก้ว ยะไข่. (2554). ผลของการจัดกิจกรรมการเล่นิทานที่มีต่อความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัย. (การค้นคว้าอิสระ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรัญญา ศรีบัว. (2553). ความสามารถด้านมิติสัมพันธ์ของเด็กปฐมวัยที่ทำกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยกระดุม. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาศาสตร์). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุจิน จันท์ศิริ. (2564). การพัฒนาความสามารถด้านมิติสัมพันธ์โดยใช้งานศิลปะงานปั้นสำหรับเด็กปฐมวัย. วารสารการบริหารการศึกษาและครุศาสตร์, 1(1), 45-54.
- สุดใจ คำเขียว. (2562). การจัดประสบการณ์เรียนรู้โดยใช้ชุดกิจกรรมการเล่นิทานคุณธรรมเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นอนุบาลปีที่ 2 โรงเรียนอนุบาลเทศบาลเมืองปาดอง. วารสารเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 3(8), 159-170.
- อัมรัตน์ ตั้งพิทักษ์ไพบุลย์. (2562). ประสิทธิภาพของกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์โดยใช้เทคนิคการวาดรูประบายสี เพื่อส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ในเด็กปฐมวัย. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ
ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก
Digital Leadership of School Administrators Affecting Academic
Administration in Schools Under Bangkok
Metropolitan Eastern Bangkok Group

จิรารัตน์ ณ น่าน และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์

Chirarat Na Nan and Ganratchakan Lertamornsak

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University

Corresponding Author, E-mail: s65561802022@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก 2) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก 3) หาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 354 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วนตามขนาดของโรงเรียน การเลือกกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเทียบจำนวนประชากรแต่ละขนาดกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด และการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .926 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม อยู่ในระดับมาก
2. การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยรวม อยู่ในระดับมาก
3. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานครกลุ่มกรุงเทพตะวันออก มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก เท่ากับ .982

ได้รับบทความ: 17 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 6 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 8 มีนาคม 2568

Received: February 17, 2025; Revised: March 6, 2025; Accepted: March 8, 2025

4. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ได้แก่ คือ ด้านการสื่อสารดิจิทัล, ด้านการรู้ดิจิทัล, ด้านการเป็นผู้นำดิจิทัล และ ด้านการเป็นผู้ใช้ดิจิทัล ร่วมกันพิจารณา แปรปรวนของการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ได้ร้อยละ 98.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล, การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the level of digital leadership of school administrators in schools under Bangkok metropolitan eastern Bangkok group; 2) to study the level of academic administration in schools under Bangkok metropolitan eastern Bangkok group; 3) to study the relationship of digital leadership of school administrators and academic administration in schools under Bangkok metropolitan eastern Bangkok group and 4) academic administration in schools under Bangkok metropolitan eastern Bangkok group. The sample group were school administrators and teachers under Bangkok metropolitan eastern Bangkok group of 354 people, This is obtained through stratified random sampling based on the proportion of school size. Sample selection is obtained by comparing each population size and total sample size, as well as through simple random sampling. The research tool was a questionnaire, and a confidence value of .926. The statistics used in the data analysis were percentage, Mean, Standard deviation, Pearson's correlation coefficient and stepwise multiple regression analysis.

The research results found that:

1. Digital leadership of school administrators as a whole is at a higher level.
2. Academic administration as a whole is at a higher level.
3. Digital leadership was positively correlated with academic administration in schools under Bangkok metropolitan eastern Bangkok group at a very high level of .982.
4. Digital leadership of school administrators affecting academic administration in schools under Bangkok metropolitan eastern Bangkok group were digital communication, digital literacy, digital leadership, and digital usage. Together,

predict the variability of the academic administration in schools under Bangkok metropolitan eastern Bangkok group, It was 98.80 percent with a statistical significance at .01 level.

Keywords: Digital Leadership, Academic Administration in Schools

1. บทนำ

ภายใต้สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกอย่างพลิกผัน (Disruptive World) ในปัจจุบัน ตลอดจนความเปลี่ยนแปลงของเงื่อนไขต่าง ๆ ส่งผลให้ประเทศจำเป็นต้องทบทวนบริบทและปัจจัยต่าง ๆ นำมาซึ่งการพัฒนาประเทศไทยอย่างยั่งยืน รวมทั้งการพัฒนาประเทศตามบริบทของยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561 - 2580) ในการยกระดับประเทศไทยสู่ประเทศที่มีความพร้อมทางการแข่งขันในระบบเศรษฐกิจของโลก เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระดับโลก เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการศึกษา ช่วยลดความเหลื่อมล้ำและเพิ่มโอกาสการเข้าถึงความรู้ ส่งผลให้การศึกษาไทยมีคุณภาพ พัฒนาผู้เรียนเต็มศักยภาพ การบริหารจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2562)

ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำ ถือได้ว่าเป็นตัวแปร ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ทางการศึกษา เพื่อให้ตอบสนองต่อการศึกษาในยุคดิจิทัล ต้องมีความรู้เข้าใจเทคโนโลยีดิจิทัล และสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้องค์กรเพื่อเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนผลลัพธ์ของสถานศึกษา ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ (สุกัญญา แซ่ม้อย, 2561) ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึงความสามารถในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน ผู้บริหารต้องใช้โปรแกรมดิจิทัลในการวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างสื่อการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารสถานศึกษาในยุคปัจจุบัน (ภูริรัตน์ สุกใส, 2565)

การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอน ตั้งแต่การกำหนดนโยบาย การวางแผน การประเมินผล เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตรและการศึกษา และเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา (เสาวลักษณ์ พรหมณะ, 2560) ระบบการศึกษาของกรุงเทพมหานครในปัจจุบันจำเป็นต้องมีทิศทางที่เชื่อมโยงไปสู่การผลิตบุคลากรที่เป็นกำลังสำคัญของประเทศในระดับต่าง ๆ รวมทั้งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาประเทศสู่สังคมดิจิทัล และการพัฒนาระบบการศึกษาเพื่อรองรับความเปลี่ยนแปลงในสังคมที่เน้นการแข่งขันด้วยนวัตกรรมและเทคโนโลยี (สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร, 2564)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จึงสนใจศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออกต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก
3. เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก องค์ประกอบภาวะผู้นำดิจิทัลประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการเป็นผู้ใช้ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านการเป็นผู้นำดิจิทัล ส่วนองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ปีการศึกษา 2567 จำนวน 4,356 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 303 คน และครูจำนวน 4,053 คน และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และครูในสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ปีการศึกษา 2567 จำนวนทั้งหมด 354 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 34 คน และครูจำนวน 320 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 สอบถามเกี่ยวกับสถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นการตรวจสอบรายการแบบ Checklist

ตอนที่ 2 สอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของ Likert's Scale เกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ

ตอนที่ 3 สอบถามเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธีการของ Likert's Scale เกณฑ์การให้คะแนนมี 5 ระดับ

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้ขอหนังสือเพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ส่งถึงผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนในสังกัด กรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอเก็บรวบรวมข้อมูล และชี้แจงรายละเอียดและจุดประสงค์ของการวิจัย เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผ่าน Google Form

3. ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้คืนมาก่อนที่จะนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูล โดยสามารถเก็บแบบสอบถามกลับคืนมาได้จำนวน 354 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100.00

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำดิจิทัลในผู้บริหารสถานศึกษา และระดับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำผลที่วิเคราะห์ได้มาถอดความหมายเป็นรายด้าน รายข้อ และในภาพรวม

2. การวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำดิจิทัลในผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน แล้วนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตาราง และนำค่าที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์มาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3. การวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำดิจิทัลในผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยใช้การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพโดยศึกษาเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามประกอบด้วยเพศ ตำแหน่งปัจจุบัน ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยหาความถี่และร้อยละ
2. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
4. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานครกลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยการคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน
5. วิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานครกลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยใช้การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.45	.58	มาก	5
2. ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล	4.45	.59	มาก	4
3. ด้านการรู้ดิจิทัล	4.48	.55	มาก	3
4. ด้านการเป็นผู้ใช้ดิจิทัล	4.49	.55	มาก	2
5. ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.52	.57	มากที่สุด	1
6. ด้านการเป็นผู้นำดิจิทัล	4.45	.57	มาก	6
รวม	4.47	.53	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ด้าน ได้แก่ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = .57) อยู่ในระดับมากจำนวน 5 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไป

หาต่ำ ได้แก่ 1) ด้านการเป็นผู้ใช้ดิจิทัล ($\bar{X} = 4.49$, S.D. = .55) 2) ด้านการรู้ดิจิทัล ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = .55) 3) ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .59) 4) ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .58) และ 5) ด้านการเป็นผู้นำดิจิทัล ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = .53)

4.2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยรวม

การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.48	.55	มาก	2
2. การวัดผลและประเมินผล	4.47	.55	มาก	3
3. การนิเทศการศึกษา	4.52	.55	มากที่สุด	1
4. การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.44	.55	มาก	4
รวม	4.48	.52	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการของโรงเรียน โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายประเด็น พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ การนิเทศการศึกษา ($\bar{X} = 4.52$, S.D. = .55) อยู่ในระดับมากจำนวน 3 ประเด็น เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยสูงไปหาต่ำ ได้แก่ 1) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ($\bar{X} = 4.48$, S.D. = .55) 2) การวัดผลและประเมินผล ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = .55) และ 3) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = .55)

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลในผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลในผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก

ตัวแปร	X_1	X_2	X_3	X_4	X_5	X_6	Y	ระดับความสัมพันธ์
X_1	1.000	-	-	-	-	-	.838**	สูงมาก
X_2	.889**	1.000	-	-	-	-	.880**	สูงมาก

X ₃	.883**	.898**	1.000	-	-		.944**	สูงมาก
X ₄	.761**	.882**	.864**	1.000	-		.951**	สูงมาก
X ₅	.773**	.820**	.888**	.915**	1.000		.957**	สูงมาก
X ₆	.718**	.758**	.788**	.838**	.826**	1.000	.897**	สูงมาก
X	-	-	-	-	-	-	.982**	สูงมาก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก เท่ากับ .982 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลในผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก ($r = .838 - .957$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยเรียงลำดับจากด้านที่มีความสัมพันธ์สูงไปหาต่ำ ได้แก่ X₅ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .957 X₄ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .951 X₃ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .944 X₆ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .897 X₂ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .880 และ X₁ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .838

4.4 วิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลในผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน เพื่อค้นหาตัวแปรที่สามารถพยากรณ์ภาวะผู้นำดิจิทัลในผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก

โมเดล	ตัวแปรพยากรณ์	R	R ²	F	P
1	X ₅	.957	.916	3827.092	.001
2	X ₅ X ₃	.979	.958	3982.454	.001
3	X ₅ X ₃ X ₆	.990	.980	5730.394	.001
4	X ₅ X ₃ X ₆ X ₄	.994	.988	7399.641	.001

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา X₅ เป็นตัวพยากรณ์ สามารถพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ได้ดีที่สุด อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 มีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 91.60 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ X₃ มีอำนาจ

พยากรณ์ ร้อยละ 95.80 มีอำนาจพยากรณ์เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 4.20 เมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ X_6 จะมีอำนาจพยากรณ์ ร้อยละ 98.00 มีอำนาจพยากรณ์เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 2.20 และเมื่อเพิ่มตัวพยากรณ์ X_4 เข้าไป มีอำนาจในการพยากรณ์ ร้อยละ 98.80 มีอำนาจพยากรณ์เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ .80

4.5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก

ตัวแปรพยากรณ์	ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา				
	b	SE _b	β	t	p-value
1. X_5	.237	.015	.259	15.602	.001
2. X_3	.311	.012	.330	25.018	.001
3. X_6	.195	.010	.215	19.408	.001
4. X_4	.234	.015	.248	15.765	.001
R = .994, $R^2 = .988$, a = .093					

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 5 พบว่า การวิเคราะห์สมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ตัวแปรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการ คือ X_5 , X_3 , X_6 และ X_4 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .237, .311, .195 และ .234 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ .259, .330, .215 และ .248 ตามลำดับ โดยตัวแปรทั้งสี่ได้รวมกันพยากรณ์ความแปรปรวนในการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ได้ร้อยละ 98.80

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่ดีจะช่วยผลักดันการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษาให้ทันสมัยและสอดคล้องกับความต้องการในโลกยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มวลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา (2567) ที่พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้นำดิจิทัลประกอบด้วย 5 ประการ คือ 1) วิสัยทัศน์ดิจิทัลความสามารถใน

การสร้างแรงบันดาลใจ 2) วัฒนธรรมการเรียนรู้ยุคดิจิทัล 3) ความเป็นมืออาชีพ 4) การพัฒนาอย่างเป็นระบบ 5) ความเป็นพลเมืองดิจิทัล และสอดคล้องกับแนวคิดของ Alajmi, M. K. (2022) ที่ได้กล่าวถึงการเป็นผู้นำดิจิทัล ช่วยเสริมสร้างความตระหนักและความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้กระบวนการตัดสินใจมีความชัดเจนและมีคุณค่ามากขึ้น

5.2 การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายประเด็นอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน ทั้งนี้ เนื่องจากการบริหารงานวิชาการมีความสำคัญเพราะเป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนา ผู้เรียนและคุณภาพของสถานศึกษา โดยเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียน การสอน การบริหารงานวิชาการที่ดีจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน ลดความผิดพลาด และทำให้สถานศึกษาสามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นุชเรศ คำดีบุญ (2564) ที่พบว่า สภาพปัจจุบันของการบริหารงานของสถานศึกษาสังกัดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4 โดยรวมและรายด้านทุกด้าน อยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไสริศ ฉายะสฤติย์ (2563) ที่พบว่ารูปแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนสองภาษาในประเทศไทย ประกอบด้วย 6 ด้าน ได้แก่ การวางแผนงานวิชาการ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การนิเทศการศึกษา และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ โดยทั้งหมดมุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพสูงสุด

5.3 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานครกลุ่มกรุงเทพตะวันออก มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานครกลุ่มกรุงเทพตะวันออก เรียงลำดับจากด้านที่มีความสัมพันธ์สูงไปหาต่ำ พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลด้านการสื่อสารดิจิทัล มีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการเป็นผู้ใช้ดิจิทัล การรู้ดิจิทัล การเป็นผู้นำดิจิทัล การสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล และวิสัยทัศน์ดิจิทัลตามลำดับ ทั้งนี้ การที่ผู้บริหารสามารถปรับใช้ภาวะผู้นำดิจิทัลอย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับงานวิชาการ มีบทบาทสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน โดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการศึกษา ส่งเสริมการพัฒนาระบบการเรียนการสอนในหลายมิติ และช่วยยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา สอดคล้องกับแนวคิดของ สุภวัช เชาวน์เกษ (2563) ที่ได้มีการศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการมีส่วนร่วมของผู้เรียน และการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านการปรับวิสัยทัศน์เกี่ยวกับพื้นที่การ

เรียนรู้ และสภาพแวดล้อม ด้านการสร้างโอกาส ด้านการประชาสัมพันธ์ด้านการสร้างภาพลักษณ์ ด้านการสื่อสาร และด้านการสร้างภาพลักษณ์

5.4 ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก จากตัวแปรทั้งหมด 6 ตัวแปร มีตัวแปรที่ทดสอบแล้วส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 4 ตัวแปร ได้แก่ ด้านการสื่อสารดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการเป็นผู้นำดิจิทัล และด้านการเป็นผู้ใช้ดิจิทัล

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. จากการวิจัยพบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการเป็นผู้นำดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แต่กลับเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาช่วยสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เข้าถึงได้สำหรับนักเรียนทุกกลุ่มในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก พบว่า การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้น สถานศึกษาควรสำรวจและวิเคราะห์ปัญหา เพื่อจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการเรียนการสอน ควรมีการอบรมและพัฒนาครูให้มีทักษะในการผลิตและใช้สื่อได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งส่งเสริมแนวทางการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาที่ตอบโจทย์การเรียนรู้ในยุคดิจิทัล

3. โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมสนับสนุนการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อจัดหาสื่อ นวัตกรรม และเทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อใช้จัดการเรียนการสอนอย่างหลากหลายและมีประสิทธิภาพ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัลและการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโดยรวม ทั้งนี้เพื่อยกระดับศักยภาพด้านการบริหารงานวิชาการ และเป็นแนวทางให้ผู้บริหารแต่ละแห่งสามารถวางแผนพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำดิจิทัลเพิ่มมากขึ้น

2. ควรศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และการบริหารงานวิชาการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งจะได้

ข้อค้นพบที่เจาะลึกในแต่ละองค์ประกอบมากยิ่งขึ้น และมีความรู้ความเข้าใจภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ ได้อย่างถูกต้องชัดเจนยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร กลุ่มกรุงเทพตะวันออก ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ ด้านวิสัยทัศน์ดิจิทัล ด้านการสร้างวัฒนธรรมดิจิทัล ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการเป็นผู้ใช้ดิจิทัล ด้านการสื่อสารดิจิทัล และด้านการเป็นผู้นำดิจิทัล ส่วนองค์ประกอบการบริหารงานวิชาการ ประกอบด้วย 4 ประเด็น คือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 2) การวัดผลและประเมินผล การนิเทศการศึกษา และการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ภาวะผู้นำดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการกำกับทิศทางและขับเคลื่อนการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) และเพิ่มความแม่นยำในการวัดผลผ่านระบบดิจิทัล วัฒนธรรมดิจิทัลที่เข้มแข็งช่วยให้ครูและบุคลากรสามารถประยุกต์ใช้เทคโนโลยี เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการศึกษา แนวทางสำคัญ ได้แก่ การอบรมสมรรถนะดิจิทัลของครู และการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อพัฒนาระบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- นุชเรศ คำดีบุญ. (2564). *การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุดรธานีเขต 4. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา)*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น
- ภูริรัตน์ สุกใส. (2565). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิษฐ์. (การค้นคว้าอิสระปริญญามหาบัณฑิต)*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มาลัย วงศ์ฤทัยวัฒนา, ภาณุวัฒน์ รักดีวงศ์ และไชยรัตน์ ปราณี. (2567). *ภาวะผู้นำยุคดิจิทัลกับการ บริหารสถาน ศึกษา. วารสารศิลปการจัดการ, 8(2), 479-492*.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). *การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- สุภาวิช เชาวน์เกษม และคณะ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- เสาวลักษณ์ พรหมณะ. (2560). การบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครศรีธรรมราชวารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 14(65), 189.
- สำนักการศึกษากรุงเทพมหานคร. (2564). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานกรุงเทพมหานคร ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2564 - 2569). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ วันไพบุญเดย์.
- โสภิต ฉายะสถิตย์ (2563). รูปแบบการบริหารงานวิชาการของ โรงเรียนสองภาษาในประเทศไทย. วารสารสหศาสตร์, 20(2), 33-43.
- Alajmi, M. K. (2022). The Impact of Digital Leadership on Teachers' Technology Integration during the COVID-19 Pandemic in Kuwait. *International Journal of Educational Research*, 112, Article 101928. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2022.101928>
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607 – 610.

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา
ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
Digital Leadership of Administrator Affecting Educational Innovative
Organization under the Secondary Educational Service Area
Office Nonthaburi 2

พิมพ์ทอง พัฒนาประพันธ์ และสุทธิพงศ์ บุญผดุง
Pimtong Pattanaprapan and Suttipong Boonphadung
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: s65561802017@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา 2) ศึกษาองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 306 คน สุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .991 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือสถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r = .820$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ได้รับบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 4 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 8 มีนาคม 2568

Received: February 12, 2025; Revised: March 4, 2025; Accepted: March 8, 2025

4. ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อองค์กรแห่งนวัตกรรม การศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ได้แก่ ด้านการรู้ดิจิทัล (X_5) ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ (X_7) และด้านการมี วิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) สามารถร่วมกันพยากรณ์องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของ สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2 ได้ร้อยละ 72.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 สามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ได้ดังนี้

สมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในคะแนนดิบ

$$\hat{Y} = .881 + .377X_5 + .273X_7 + .153X_1$$

สมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$\hat{Z} = .422Z_{X_5} + .312Z_{X_7} + .181Z_{X_1}$$

คำสำคัญ: ผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำดิจิทัล, องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา

Abstract

The objectives of this research were to 1) study digital leadership of school administrators, 2) study educational innovative organization, 3) the relationship between the digital leadership of school administrators and educational innovative organization, and 4) digital Leadership of school administrators affecting educational innovative organization under the secondary educational service area office Nonthaburi 2. The sample consisted of 306 school administrators and teachers, selected using Krejcie and Morgan's formula and stratified random sampling. The research instrument used was a questionnaire, with content validity ranging from 0.67 to 1.00 and a reliability coefficient of .991., and data analysis utilized frequency distribution, percentages, means, standard deviations, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research results found that:

1. The overall digital leadership of administrators under these secondary educational service area office Nonthaburi 2 was at a high level.
2. The overall educational innovative organization under the secondary educational service area office Nonthaburi 2 was at a high level.
3. The relationship between the digital leadership of school administrators and innovative organization found that they were at a positive very high level ($r = .820$) with statistical significant equal at .01 level.

4. The digital leadership of school administrators affected educational innovative organization under the secondary educational service area office Nonthaburi 2, included digital literacy (X_5), professional excellence (X_7), and digital vision (X_1). Together, these factors could predict 72.00% of the variance in the innovative organization with statistical significance at the .01 level.

The multiple regression equation in raw scores is:

$$\hat{Y} = .881 + .377X_5 + .273X_7 + .153X_1$$

The regression equation in standard scores is:

$$\hat{Z} = .422Z_{X_5} + .312Z_{X_7} + .181Z_{X_1}$$

Keywords: School Administrators, Digital Leadership, Innovative Organization

1. บทนำ

ปัจจุบันโลกได้เข้าสู่ยุคระบบเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล ที่เทคโนโลยีดิจิทัลไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือสนับสนุนการทำงานอย่างที่ผ่านมา แต่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, 25601) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพชีวิต ประเทศไทยจึงเร่งผลิตทรัพยากรมนุษย์ให้มีทักษะที่เป็นที่ต้องการ เพื่อเตรียมความพร้อมทางด้านกำลังคนดิจิทัล (สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2562) และจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในยุคดิจิทัลนี้ส่งผลทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากต่อพฤติกรรมในการใช้ชีวิตรวมถึงการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 จึงได้จัดทำแผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระยะ 5 ปี (พ.ศ.2566 - 2570) มีวิสัยทัศน์ที่ว่า “จัดการศึกษา เน้นคุณธรรม สร้างคุณภาพทุนมนุษย์ยุค 4.0” เพราะการจัดการศึกษาจำเป็นต้องกำหนดเป้าหมายการพัฒนา การวางแผน และการสร้างทักษะพื้นฐานที่จำเป็นของทรัพยากรมนุษย์ที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีความรู้ ทักษะและสมรรถนะที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลทั้งปัจจุบันและอนาคต (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2, 2566) ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่สามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของสถานศึกษา

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาเป็นคุณลักษณะที่สำคัญในยุคที่เทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงกำลังเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วในวงการการศึกษา ผู้นำดิจิทัลจะต้องมีความเข้าใจในเทคโนโลยีและนวัตกรรมที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา นอกจากนี้ผู้นำดิจิทัลควรมีความเป็นผู้นำที่เชื่อมโยงระหว่างเทคโนโลยีและวิสัยทัศน์การศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับภุริรัตน์ สุกใส ที่กล่าวว่าผู้บริหารควรแสดงออกถึงการมีความรู้ความเข้าใจในการใช้

เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการศึกษา มีวิสัยทัศน์และเป็นผู้ดำเนินการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูนำเทคโนโลยีมาบูรณาการในการจัดการเรียนรู้และการทำงานภายในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ภูริรัตน์ สุกใส, 2565) มีความสามารถในการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาความเป็นเลิศของสถานศึกษาให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงซึ่งสอดคล้องกับ อรรถพร กันละนนท์ได้กล่าวว่า การเป็นผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ และทักษะรวมทั้งภาวะผู้นำที่แตกต่างไปจากยุคสมัยที่ผ่านมา ๆ มา เพื่อให้สามารถรับมือผู้เรียนในยุคดิจิทัล และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมากมายและรวดเร็วได้เป็นอย่างดี (อรรถพร กันละนนท์, 2565) และเป้าหมายที่สำคัญของการจัดการศึกษาในยุคดิจิทัลคือการมุ่งสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม หรือสถานศึกษาแห่งนวัตกรรม (innovative school)

องค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา เป็นองค์กรทางการศึกษาที่มีการสร้างสิ่งใหม่หรือมีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสิ่งเดิมทั้งรูปแบบวิธีการทำงาน และการจัดการเรียนการสอนแล้วทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพดีขึ้น องค์กรจะต้องมีผู้บริหารซึ่งเป็นผู้กำหนดทิศทางขององค์กร เป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำในลักษณะต่าง ๆ เช่น ภาวะผู้นำดิจิทัล ภาวะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง มีวิสัยทัศน์ มีโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่น สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้อย่างอิสระ ที่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้และความสามารถในการสร้างนวัตกรรม พร้อมทั้งสร้างแรงจูงใจให้เกิดความมุ่งมั่นในการพัฒนาจนสามารถสร้างนวัตกรรมทางการศึกษาได้สำเร็จ และก้าวสู่การเป็นบุคคลที่มีนัยนวัตกรรมอย่างแท้จริง (องค์กร ประจันเขตต์, 2557)

จากความเป็นมาและความสำคัญในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา สังกัดสำนักเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา พัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม และเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษา ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำข้อมูลไปสู่การปฏิบัติ และขับเคลื่อนการดำเนินงานภายในสถานศึกษาหรือหน่วยงานให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อหน่วยงานต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2

3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคครั้งนี้ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 63 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,477 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 22 คน และครูผู้สอนจำนวน 284 คน รวมทั้งสิ้น 306 คน ผู้วิจัยใช้การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางประมาณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie & Morgan (Krejcie, R.V., & D.W. Morgan, 1970) และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หากคุณภาพเครื่องมือโดยค่าความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .991

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

2. ผู้วิจัยส่งหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลพร้อมแบบสอบถามให้ผู้บริหารและครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 และกำหนดวันรับคืน แบบสอบถามด้วยตนเอง

3. ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของแบบสอบถามในแต่ละฉบับ

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการแจกแจงความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในตารางประกอบการพรรณนาแบบความเรียง

2. วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา และองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 เป็นรายด้านและรายข้อ ซึ่งให้เกณฑ์การตัดสินค่าเฉลี่ยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย (mean) และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (standard deviation)

3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 ใช้การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน (Pearson's product moment correlation coefficient)

4. การวิเคราะห์ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 (โดยภาพรวม)

ตัวแปรต้น	n = 306		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล	4.45	0.61	มาก	4
ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล	4.43	0.62	มาก	6
ด้านการสื่อสารดิจิทัล	4.49	0.60	มาก	3
ด้านทักษะและสมรรถนะทางเทคโนโลยี	4.45	0.60	มาก	4
ด้านการรู้ดิจิทัล	4.50	0.58	มาก	2
ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล	4.52	0.59	มากที่สุด	1
ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ	4.44	0.59	มาก	5
รวม	4.47	0.55	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการเป็นพลเมืองในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.52,

S.D. = 0.59) รองลงมาคือ ด้านการรู้ดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.58) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล ($\bar{X}$ = 4.43, S.D. = 0.62)

4.2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 (โดยภาพรวม)

องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา	n = 306		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม	4.48	0.53	มาก	2
2. การมีวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และค่านิยมร่วมกันของสถานศึกษา	4.45	0.54	มาก	5
3. การสร้างบรรยากาศนวัตกรรมการ	4.47	0.57	มาก	3
4. การพัฒนาและส่งเสริมบุคลากรสู่ความเป็นนักนวัตกรรม	4.46	0.57	มาก	4
5. การสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมนวัตกรรม	4.49	0.54	มาก	1
6. การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม	4.49	0.55	มาก	1
รวม	4.47	0.52	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.52) เมื่อพิจารณาเป็นราย ข้อพบว่า การสร้างวัฒนธรรมที่ส่งเสริมนวัตกรรม ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.54) และ การพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานเป็นทีม ($\bar{X}$ = 4.49, S.D. = 0.55) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม ($\bar{X}$ = 4.48, S.D. = 0.53) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การมีวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และค่านิยมร่วมกันของสถานศึกษา ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.54)

4.3 ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กับ องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กับ องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ภาวะผู้นำดิจิทัล ของผู้บริหาร สถานศึกษา(X)	องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา (Y)						
	Y ₁	Y ₂	Y ₃	Y ₄	Y ₅	Y ₆	Y _{tot}
X ₁	.647**	.667**	.665**	.652**	.671**	.657**	.708**
X ₂	.695**	.674**	.687**	.665**	.701**	.662**	.730**
X ₃	.638**	.608**	.633**	.629**	.647**	.625**	.676**
X ₄	.693**	.741**	.716**	.664**	.669**	.659**	.740**
X ₅	.760**	.754**	.775**	.736**	.787**	.741**	.814**
X ₆	.740**	.763**	.739**	.696**	.733**	.708**	.783**
X ₇	.740**	.767**	.766**	.711**	.731**	.736**	.796**
X _{tot}	.768**	.777**	.778**	.743**	.772**	.748**	.820**

จากตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวม (X_{tot}) กับองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาโดยรวม (Y_{tot}) พบว่า มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r = .820$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการรู้ดิจิทัล ($r = .814$)

4.4 ผลการวิจัย ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นนทบุรี เขต 2

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และสมการพยากรณ์ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	b	S.E.b	β		
ค่าคงที่ (a)	.881	.131		6.749	.000
ด้านการรู้ดิจิทัล(X ₅)	.377	.052	.422	7.215	.000
ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ(X ₇)	.273	.051	.312	5.339	.000
ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล(X ₁)	.153	.039	.181	3.952	.000
R = .849	R ² = .720	Adjusted R ² = .717	S.E.est = .274		

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่าตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาได้ดี มี 3 ตัวแปร คือ ด้านการรู้ดิจิทัล(X_5) ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ (X_7) และด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) ตัวแปรที่มีอำนาจพยากรณ์ที่ดีที่สุดคือ ด้านการรู้ดิจิทัล(X_5) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.422 ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ (X_7) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.312 ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล (X_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยของการพยากรณ์ เท่ากับ 0.181 ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ตัวแปรนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 ได้ร้อยละ 72.00 สามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$\hat{Y} = .881 + .377X_5 + .273X_7 + .153X_1$$

และสามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน ได้ดังนี้

$$\hat{Z} = .422Z_{X_5} + .312Z_{X_7} + .181Z_{X_1}$$

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.1 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2 มีความเข้าใจในเทคโนโลยีและสารสนเทศเพียงพอที่จะนำไปสู่การพัฒนาและการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนและการบริหารจัดการศึกษา มีความสามารถในการสื่อสารให้บุคลากรและนักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัล ผ่านการพัฒนาวัฒนธรรมในการเรียนรู้การสอนและการบริหารจัดการ เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลได้อย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับ จำรัส มุ่งเผือกกลาง และคณะ (2567) กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้ ความเข้าใจทักษะ และทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับการใช้งานเทคโนโลยีดิจิทัล สามารถเข้าถึงความรู้จากอินเทอร์เน็ต ใช้เครื่องมือและประโยชน์ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อดิจิทัล เพื่อนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษาการจัดการเรียนการสอนให้ทันสมัยตอบสนองความต้องการของผู้เรียนให้ทันยุคดิจิทัล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กนกพร กิริยะ และคณะ (2567) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแพร่ เขต 2 พบว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีผู้บริหารและบุคลากรที่สามารถออกแบบและคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ สร้างนวัตกรรมทางการศึกษา นำไปใช้ในการบริหารจัดการและการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เช่นเดียวกับ ภัทรหทัย ภูสวัสดิ์ (2565) กล่าวว่า สถานศึกษาที่มีการพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้สถานศึกษามีการระบบการจัดการที่ดีขึ้น สถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคล ทำให้บุคลากรในองค์กรเกิดแนวคิด วิธีการรูปแบบใหม่ ๆ ในการสร้างนวัตกรรม ทำให้สถานศึกษาเกิดการพัฒนาที่รวดเร็วและทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนสุตา พรหมสุปัด และ พิมพอร สดเยี่ยม (2566) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า ระดับการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 มีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูง ($r = 0.820$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาทุกด้านมีความสัมพันธ์ทางบวกกับองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษา โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุด คือ ด้านการรู้ดิจิทัล ($r = .814$) ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสามารถในการนำเครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาองค์กร โดยการสร้างนโยบายและแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสม ซึ่งความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยังเป็นส่วนสำคัญในการสร้างสรรค์สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลและการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับ กนกภรณ์ เทศผล และจิตติมาวรรณศรี (2565) กล่าวว่า การรู้ดิจิทัลมีความสำคัญสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งในปัจจุบันและอนาคต โดยการรู้ดิจิทัลจะเป็นตัวช่วยในการปฏิบัติงาน การสื่อสาร การใช้งานการทำงานร่วมกับผู้อื่น สถานศึกษาในยุคดิจิทัลจะประสบความสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะการรู้ดิจิทัล ซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูริรัตน์ สุกใส (2565) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรธานี พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษากับความเป็น

องค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัดอุดรดิตถ์ โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = 0.729$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

5.4 ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์กรแห่งนวัตกรรม การศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า มีจำนวน 3 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ได้โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านการรู้ดิจิทัล ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ และด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ด้านนี้ สามารถร่วมกันพยากรณ์องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ได้ร้อยละ 72.00 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งด้านการรู้ดิจิทัล คือ ตัวแปรพยากรณ์ที่ดีที่สุดที่สามารถพยากรณ์องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำเครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาองค์กร โดยการสร้างนโยบายและแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสม เช่นเดียวกับ ศุทธิณี พงษ์ใหญ่ และสมใจ สืบเสาะ (2566) กล่าวว่า การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาจะนำไปสู่การกำหนดนโยบาย วางแผนกลยุทธ์กำหนดการดำเนินงานลงสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยส่งเสริมการนำเครื่องมือเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ด้านการปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างมืออาชีพ คือตัวแปรพยากรณ์ลำดับถัดมาที่สามารถพยากรณ์องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษามีการจัดสรรทรัพยากรและเวลาอย่างเหมาะสม มีความเชี่ยวชาญและเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยี สร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันในองค์กร เช่นเดียวกับ วชิรพงศ์ พูลเกษร (2565) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างบรรยากาศในสถานศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร รวมถึงจัดอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่มีความทันสมัย ด้านการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล คือตัวแปรพยากรณ์ลำดับถัดมาที่สามารถพยากรณ์องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารมีความรู้และมองเห็นความสำคัญด้านดิจิทัล เข้าใจบริบทของสถานศึกษา สำนึกความพร้อมด้านบุคลากรและเครื่องมือดิจิทัล และวางแผนปรับปรุงวิสัยทัศน์ให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยี มีการกำหนดกลยุทธ์ด้านดิจิทัลที่ชัดเจน สามารถปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา เช่นเดียวกับ อรคณิง อินทรกุล และคณะ (2567) กล่าวว่าผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลและให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานศึกษา เพื่อให้ครูและบุคลากรเห็นคุณค่าของนวัตกรรมและเทคโนโลยี โดยผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ดิจิทัลจะต้องสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ พร้อมสนับสนุนครู

และบุคลากรให้ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษา

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จึงเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้และการทำงานในสถานศึกษาโดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเป็นส่วนสำคัญ โดยมีการส่งเสริมให้องค์กรเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและใช้เทคโนโลยีเพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนา และเพิ่มความสามารถในการสร้างวัฒนธรรมองค์กรโดยการจัดสรรอุปกรณ์เทคโนโลยีและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพในการสนับสนุนการเรียนรู้และการทำงานในสถานศึกษา

2. ผลการวิจัย พบว่า องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ด้านการมีวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ และค่านิยมร่วมกันของสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด จึงเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดเป้าหมาย และกลยุทธ์ที่เน้นการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์เพื่อให้เกิดการสร้างนวัตกรรมภายในสถานศึกษา โดยเปิดโอกาสให้ครูและบุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดและพัฒนาวิสัยทัศน์ภายใต้การวิเคราะห์บริบทและสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาวัฒนธรรมเพื่อประโยชน์สูงสุดของผู้เรียน โดยยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติร่วมกันในสถานศึกษา

3. ผลการวิจัย พบว่า องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษาในภาพรวม (Y_{tot}) กับ ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการรู้ดิจิทัล (X_5) มีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสหสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง ($r = .814$) ดังนั้นหากผู้บริหารสถานศึกษาต้องการพัฒนาสถานศึกษาให้ไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาจึงควรนำเครื่องมือและเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาองค์กร โดยการสร้างนโยบายและแผนกลยุทธ์ที่เหมาะสม ซึ่งความเข้าใจและใช้เทคโนโลยีดิจิทัลยังเป็นส่วนสำคัญ ในการสร้างสรรค์สื่อเทคโนโลยีดิจิทัลและการเข้าถึงเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างเหมาะสมเพื่อการสื่อสารการปฏิบัติงาน และการพัฒนาระบบงานให้มีประสิทธิภาพและทันสมัย

4. ผลการวิจัยภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ส่งผลต่อองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า ด้านการรู้ดิจิทัล ส่งผลต่อองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของ

สถานศึกษาสูงสุด ดังนั้น หน่วยงานต้นสังกัดควรมีการกำหนดแนวทางการพัฒนาการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา เพราะการรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ส่งเสริมการเรียนรู้ที่ทันสมัยและการเรียนรู้ตลอดชีวิต นอกจากนี้ยังช่วยในการปกป้องข้อมูลและใช้งานเทคโนโลยีอย่างมีจริยธรรม อีกทั้งยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างนวัตกรรม การศึกษาและพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน เพื่อเตรียมสถานศึกษาให้พร้อมรับมือกับโลกยุคดิจิทัล

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้วยการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือกลุ่มผู้รู้แจ้งชุดรวมทั้งการสนทนากลุ่ม

2. ควรมีการศึกษารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาและองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา เพื่อให้ได้สารสนเทศในการเสนอแนะนโยบายให้แก่สำนักงานเขตพื้นที่หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษา ได้รับองค์ความรู้ดังนี้ ผู้นำที่มีความสามารถด้านการรู้ดิจิทัล มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ และการมีวิสัยทัศน์ดิจิทัล สามารถส่งเสริมการพัฒนาสถานศึกษาให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพเป็นปัจจัยสำคัญในการขับเคลื่อนองค์กรให้เกิดการเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ การมีโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่น การกำหนดกลยุทธ์ที่เหมาะสม และการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากรเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้สถานศึกษาสามารถปรับตัวต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ดังนั้น การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลจึงเป็นแนวทางสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- กนกพร กิริยะ, พันธिता พิมพ์มาศ, พิษญาภา แจ้สว่าง และสธิพร เชาวนชัย. (2567). ภาวะผู้นำดิจิทัล ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาแพร่ เขต 2. *วารสาร มจร อุบล ประิทรศน์*, 9(2), 1221-1232.
- กนกภรณ์ เทศผล และจิตติมา วรรณศรี. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างการรู้ดิจิทัลของ ผู้บริหารสถานศึกษา กับการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 1. *Education journal Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University*, 5(1), 77 - 88.
- จำรัส มุ่งเผือกกลาง, แสงอรุณ บุญศรี และสรสิน อาจไธสง. (2567). ภาวะผู้นำของผู้บริหาร สถานศึกษาในยุคดิจิทัล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา. *Interdisciplinary Academic and Research Journal*, 4(1), 377-392.
- ภัทรหทัย ภู่วาส์ดี. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเป็นสถานศึกษาแห่งนวัตกรรมของโรงเรียน สังกัดเทศบาลเมืองอุตรดิตถ์. (การค้นคว้าอิสระศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภูริรัตน์ สุกใส. (2565). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา กับ ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาในจังหวัด อุตรดิตถ์. (การค้นคว้าอิสระศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- รัตน์สุดา พรหมสุปัด และพิมพ์อร สดเอี่ยม. (2566). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1. *วารสารมหาจุฬาว นาคธรรณ*, 10(6), 254-265.
- ศุทธิณี พงษ์ใหญ่ และสมใจ สืบเสาะ. (2566). การรู้ดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบุรีเขต 2. *วารสารวิชาการการ จัดการภาครัฐและเอกชน*, 5(2), 223-236.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวรี เขต 2. (2566). *แผนปฏิบัติการประจำปี งบประมาณ พ.ศ. 2567*. เข้าถึงได้จาก <https://shorturl.at/Eyf2V>
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. (2560). ทักษะด้านดิจิทัลของข้าราชการและ บุคลากรภาครัฐเพื่อการปรับเปลี่ยนเป็นรัฐบาลดิจิทัล. เข้าถึงได้จาก https://www.ocsc.go.th/digital_skills2

- สำนักงานคณะกรรมการดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2562). นโยบายและแผนระดับชาติว่าด้วยการพัฒนาดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (พ.ศ. 2561-2580). เข้าถึงได้จาก <https://citly.me/LX62N>
- วชิรพงศ์ พูลเกษร. (2565). แนวทางการส่งเสริมคุณลักษณะของผู้บริหารในยุคดิจิทัลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพิษณุโลก อุตรดิตถ์. (การค้นคว้าอิสระศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- องค์อร ประจันเขตต์. (2557). องค์การแห่งนวัตกรรมการศึกษา ทางเลือกใหม่ของการบริหารการศึกษา. *วารสารพยาบาลทหารบก*, 15(1), 45-51.
- อรคณีน อินทรกุล, สมปอง รักษาธรรม และวีระยุทธ ชาคะกาญจน์. (2567). ภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์กรนวัตกรรมของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพัทลุง. *วารสาร มจร อุบลราชธานี*, 9(2), 955-970.
- อรรวรรณ กันละนนท์. (2565). ทักษะด้านดิจิทัลของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารวิชาการสถาบันพัฒนาพระวิทยากร*, 5(3), 27-37.
- Krejcie, R.V., & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการ
ในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2
Leadership of School Administrators that Affecting Academic
Administration in the 21st century the Secondary Educational Service
Area Office Nonthaburi 2

สุดารัตน์ ดังชัยภูมิ และกัญญ์รัชการย์ เลิศอมรศักดิ์
Sudarat Dungchaiyaphum and Ganratchakan Lertamornsak
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: s65561802023@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 2) ศึกษาการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 และ 4) ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 กลุ่มตัวอย่างการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 306 คน สุ่มตัวอย่างโดยการเปิดตารางเครจซี่และมอร์แกนและใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.987 และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือสถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
2. ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับกับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำโดยรวมกับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 พบว่ามีความสัมพันธ์ทางบวกอยู่ในระดับสูงมาก ($r = .871$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4. ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ได้แก่ ด้านการทำงานเป็นทีม (X_5) ด้านวิสัยทัศน์ (X_6) และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (X_1) สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ได้ร้อยละ 83.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา, การบริหารงานวิชาการ, ศตวรรษที่ 21

Abstract

The objectives of this research were to 1) to study the leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi 2, 2) to study the academic administration in the 21st century, 3) to study the relationship between leadership of school administrators and school administration in the 21st century, and 4) to study the leadership of school administrators affecting the administration of educational institutions in the 21st century. The sample consisted of 306 school administrators and teachers, selected by opening the Krejci and Morgan's tables and using the stratified proportional sampling method. The research instrument was a test with content validity between 0.67 - 1.00 and a reliability of the entire questionnaire of 0.987. A questionnaire was used as the research instrument, and data analysis utilized frequency distribution, percentages, means, standard deviations, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research results found that:

1. The overall level of opinion regarding the leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi 2 was high.
2. The overall level of opinion regarding the academic administration in the 21st century under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi 2 was high.
3. There was a very high positive correlation ($r = .871$) between the overall leadership of school administrators (X) and the overall academic administration in the 21st century (Y) with statistical significance at the .01 level.

4. The Leadership of school administrators that affecting academic in the 21st century the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi 2 indicated that three variables – teamwork (X_5), vision (X_6), and creativity (X_1) – could significantly predict the academic administration in the 21st Century at the .01 level. These three variables collectively predicted 83.20 % of the variance in the academic administration in the 21st Century under the Secondary Educational Service Area Office Nonthaburi 2.

Keywords: Leadership of School Administrators, Academic Administration, The 21st Century

1. บทนำ

ความท้าทายที่เป็นพลวัตของโลกศตวรรษที่ 21 ในส่วนที่เป็นแรงกดดันภายนอก ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทเศรษฐกิจและสังคมโลก อันเนื่องจากการปฏิวัติดิจิทัล (Digital Revolution) การเปลี่ยนแปลงสู่อุตสาหกรรม 4.0 (The Fourth Industrial Revolution) การดำเนินงานเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ 2573 (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) จุดมุ่งหมายพื้นฐานทางการศึกษา คือ การเรียนรู้เพื่อความเป็นมนุษย์ที่สามารถดำรงชีพอยู่ได้ในโลกปัจจุบันอย่างมีคุณภาพ เมื่อสังคมเปลี่ยนกระบวนทัศน์ทางการศึกษา และเปลี่ยนไปตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ผู้บริหารจึงมีหน้าที่ในการบริหารสถานศึกษาให้ครูจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะการเรียนรู้ ประกอบด้วยทักษะด้านการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี และทักษะชีวิตและการทำงาน ดังนั้นการเตรียมคนเพื่อให้สามารถเรียนรู้และดำเนินชีวิตท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกฝ่ายควรปรับตัวให้ได้อย่างเหมาะสม (วิโรจน์ สารรัตน์, 2557)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์กร ผู้นำที่มีศักยภาพจะได้รับการยอมรับและสามารถบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันยังมีผู้บริหารที่ขาดทักษะด้านการจัดการ และการบริหารงาน โดยเฉพาะการบริหารงานวิชาการ ทำให้ไม่สามารถกระตุ้นบุคลากรให้ทำงานได้ตามเป้าหมาย ดังนั้นภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาต้องปรับให้เหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์และไทยแลนด์ 4.0 ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำที่ชาญฉลาด และทันต่อการเปลี่ยนแปลงส่งผลดีต่อบุคลากรทางการศึกษา ทักษะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพัฒนาเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการบริหารองค์กรให้มีประสิทธิภาพ (วิโรจน์ สารรัตน์ และคณะ, 2561)

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาจึงเป็นงานที่สำคัญของสถานศึกษาเป็นหน้าที่หลัก เป็นหัวใจสำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาและครูจะต้องร่วมกันปฏิบัติตามภารกิจ

สถานศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้ขึ้นอยู่กับการบริหารงานวิชาการว่าจะสร้างนักเรียนให้มีคุณภาพมีความรู้มีจริยธรรม และมีคุณสมบัติตามที่ต้องการเพื่อให้นักเรียนได้นำไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคม และยังเป็นเครื่องมือชี้วัดความสำเร็จ ความรู้ ความเข้าใจความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำขององค์กรด้วย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นนทบุรี เขต 2 ได้ให้ความสำคัญมีแนวโน้มนโยบายภายใต้วิสัยทัศน์ “องค์กรน่าอยู่ มุ่งสู่คุณภาพ สร้างคนดี มีความสุข” สู่เป้าหมาย 1) ดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อเสริมสร้างความมั่นคงสถาบันหลักของชาติและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข 2) จัดการศึกษาให้ผู้เรียน ครู และบุคลากรทางการศึกษา และสถานศึกษา ได้รับความปลอดภัยจากภัยพิบัติ ภัยคุกคามทุกรูปแบบ เพื่อรองรับวิถีชีวิตใหม่ 3) พัฒนาศักยภาพและคุณภาพของผู้เรียนให้มีสมรรถนะตามหลักสูตรและคุณลักษณะ ในศตวรรษที่ 21 4) พัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถและมีความเป็นเลิศทางวิชาการเพื่อสร้าง ชีตความสามารถในการแข่งขัน 5) สร้างโอกาส ความเสมอภาค และลดความเหลื่อมล้ำ ทำให้ผู้เรียนได้รับบริการทางการศึกษาอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน 6) พัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษาให้มีความเป็นมืออาชีพ มีสมรรถนะด้านภาษาและการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล 7) จัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและมีเป้าหมายในการพัฒนาอย่างยั่งยืน 8) พัฒนาระบบการบริหารจัดการศึกษาทุกระดับ และจัดการศึกษา โดยใช้ เทคโนโลยีดิจิทัล) (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นนทบุรี เขต 2, 2566)

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นนทบุรี เขต 2 เพื่อนำผลของการวิจัยในครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาต่อการบริหารงานวิชาการ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นนทบุรี เขต 2
2. เพื่อศึกษาการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นนทบุรี เขต 2
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นนทบุรี เขต 2
4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นนทบุรี เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้างนี้ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา และครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 จำนวน 63 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น 1,477 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 12 คน และครูจำนวน 294 คน รวมทั้งสิ้น 306 คน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตาราง Krejcie & Morgan (1970) การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างผู้วิจัยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้นอย่างเป็นสัดส่วนตามขนาดของโรงเรียน การเลือกกลุ่มตัวอย่างได้มาโดยการเทียบจำนวนประชากรแต่ละขนาดกับกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) โดยผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หากคุณภาพเครื่องมือโดยค่าความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ได้ค่าความตรงเชิงเนื้อหาอยู่ระหว่าง 0.67 - 1.00 และมีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ .987

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ขออนุญาตเพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ถึงผู้บริหารสถานศึกษาและครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริหารสถานศึกษาและครูด้วยตนเอง เพื่อชี้แจงรายละเอียดและความมุ่งหมายของการวิจัย ผู้วิจัยได้แจกแบบสอบถาม จำนวน 306 ชุด

3. นำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ก่อนนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป โดยผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมแบบสอบถามได้กลับมาจำนวน 306 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา และระดับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D. แล้วนำผลที่วิเคราะห์ได้แปลความหมายรายชื่อ รายด้านและความหมายในภาพรวม โดยใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย

2. การวิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความสัมพันธ์ของภาวะผู้นำกับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยการคำนวณค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางโดยนำค่าที่ได้ไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3. วิเคราะห์ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ด้วยวิธีการวิเคราะห์ถดถอยแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 (โดยภาพรวม)

ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา	n = 306		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านความคิดสร้างสรรค์	4.44	0.62	มาก	6
ด้านการตัดสินใจ	4.46	0.59	มาก	5
ด้านความรู้ สติปัญญา	4.48	0.64	มาก	3
ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.50	0.61	มาก	2
ด้านวิสัยทัศน์	4.47	0.65	มาก	4
ด้านการทำงานเป็นทีม	4.53	0.59	มากที่สุด	1
รวม	4.47	0.59	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.59) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.61) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านความคิดสร้างสรรค์ ($\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.62)

4.2 ผลการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 (โดยภาพรวม)

การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21	n = 306		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.53	0.58	มากที่สุด	1
การวัดผล และประเมินผลการเรียน	4.50	0.58	มาก	3
การพัฒนา และใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา	4.47	0.62	มาก	5
การนิเทศการศึกษา	4.49	0.59	มาก	4
การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา	4.51	0.60	มากที่สุด	2
รวม	4.50	0.55	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.53$, S.D. = 0.58) มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.60) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.62)

4.3 ผลการวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	Y	ระดับความสัมพันธ์
X ₁	1.000	-	-	-	-	-	.785**	สูง
X ₂	.858**	1.000	-	-	-	-	.808**	สูงมาก
X ₃	.830**	.889**	1.000	-	-	-	.807**	สูงมาก
X ₄	.818**	.858**	.879**	1.000	-	-	.814**	สูงมาก
X ₅	.820**	.847**	.853**	.872**	1.000	-	.873**	สูงมาก
X ₆	.732**	.783**	.801**	.782**	.820**	1.000	.860**	สูงมาก
X	-	-	-	-	-	-	.871**	สูงมาก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวม (X) บริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 (Y) ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง และระดับสูงมาก ($r = 0.785 - 0.871$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เรียงลำดับจากด้านที่มีความสัมพันธ์สูงไปหาต่ำ ได้แก่ X₅ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .873 X₆ มีความสัมพันธ์ที่ระดับ

.860 X_4 มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .814 X_2 มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .808 X_3 มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .807 และ X_1 มีความสัมพันธ์ที่ระดับ .785

4.4 ผลการวิจัย ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นบุรี เขต 2

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน และสมการพยากรณ์ ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นบุรี เขต 2

ตัวแปรพยากรณ์	ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา				
	b	SE _b	β	t	p-value
ค่าคงตัว (a)	.655	.104		6.324	<.001
ด้านวิสัยทัศน์ (X_5)	.354	.042	.422	8.463	<.001
ด้านการทำงานเป็นทีม (X_6)	.383	.039	.414	9.882	<.001
ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_1)	.119	.037	.136	3.254	.001
R = .912, R ² = .832, a = .655					

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 4 พบว่าตัวแปรที่สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ได้รับการคัดเลือกเข้าสมการได้ดี มี 3 ตัวแปร คือ ด้านวิสัยทัศน์ (X_5) ด้านการทำงานเป็นทีม (X_6) และ ด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_1) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนดิบ คือ .354, .383 และ .119 ตามลำดับ และมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยในรูปคะแนนมาตรฐาน คือ .422 .414 และ .136 ตามลำดับ สามารถร่วมกันพยากรณ์การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นบุรี เขต 2 ได้ร้อยละ 83.20 ซึ่งสามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนดิบ ได้ดังนี้

$$Y' = .655 + .354X_5 + .383X_6 + .119X_1$$

และสามารถเขียนสมการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในรูปคะแนนมาตรฐาน

$$Z' = .422Z_{X_5} + .414Z_{X_6} + .136Z_{X_1}$$

5. อภิปรายผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นบุรี เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

5.1 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากขึ้นไปทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษานำคุณลักษณะหลักของภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามาปรับใช้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ด้านการตัดสินใจ ด้านความรู้ สติปัญญา ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านวิสัยทัศน์ และด้านการทำงานเป็นทีม ซึ่งสามารถกล่าวได้ว่าภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จองค์กร มีบทบาท และความรับผิดชอบโดยตรงต่อการวางแผน การตัดสินใจ การสั่งการดูแล และควบคุมให้บุคลากรขององค์กรปฏิบัติงานต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับ คมกฤษ พรหมฉิน (2560) กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญในการบริหารผู้บริหารทางการศึกษาที่ประสบความสำเร็จในการบริหารองค์กรยุคของการแข่งขันจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ภาวะผู้นำในการบริหารงานร่วมกับผู้อื่นหรือผู้ใต้บังคับบัญชา โดยผู้ร่วมงานปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจและได้ผลงานที่ออกมาอย่างมีคุณภาพตรงกับวัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนา เหลืองงาม (2562) ได้ศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

5.2 การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้านอยู่ในระดับมากขึ้นไป ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญต่อการบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา การนิเทศการศึกษา การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ดังนั้นจึงถือได้ว่าการบริหารงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นการพัฒนาและจัดการงานวิชาการให้มีคุณภาพเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตร และมีการสร้างความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องอื่น ๆ เพื่อให้มีการสนับสนุนและร่วมมือในการพัฒนางานวิชาการให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะประภา สุวรรณสมบัติ (2565) กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการเป็นงานหลักของสถานศึกษา เป็นหัวใจสำคัญของสถานศึกษา เป็นการบริหารจัดการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาวางแผนการจัดการเรียนการสอนอย่าง เป็นระบบและต่อเนื่อง ให้เกิดประสิทธิภาพเกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน โดยสร้างความร่วมมือ กับผู้ปกครอง ชุมชน ในการสนับสนุนงานวิชาการไปสู่เป้าหมายของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐญา วงค์จำปา (2567) ได้ศึกษาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม พบว่า การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ภาพรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก

5.3 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก ซึ่งเมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษากับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 เรียงลำดับจากด้านที่ความสัมพันธ์สูงไปหาต่ำ พบว่า ด้านการทำงานเป็นทีมมีความสัมพันธ์กับการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 สูงที่สุด รองลงมาคือด้านวิสัยทัศน์ ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการตัดสินใจ ด้านความรู้ สติปัญญา และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ตามลำดับ ทั้งนี้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษามีความสำคัญต่อการการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมาย เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีคุณลักษณะของผู้นำ ตลอดจนเป็นผู้ขับเคลื่อนบุคลากรให้ปฏิบัติงานได้ตามเป้าหมายขององค์กรที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับพินลพรรณ เพชรสมบัติ (2564) ได้กล่าวว่า คุณลักษณะของภาวะผู้นำ ผู้บริหารการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดของผู้นำที่เป็นผู้บริหารสถานศึกษา เพราะคุณลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำมีอิทธิพลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา รวมไปถึงการดำเนินชีวิตของผู้บริหารการศึกษาที่มีอิทธิพลต่อครูและบุคลากรในองค์กรสามารถสร้างแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดความเชื่อถือศรัทธา การยอมรับ และช่วยเพิ่มพลังอำนาจของครูและบุคลากรทางการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย คุณลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำผู้บริหารการศึกษาโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วม 3) การวางแผน 4) การทำงานเป็นทีม 5) การสื่อสาร

5.4 ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ภาวะผู้นำดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ที่นำมาวิเคราะห์จำนวน 6 ด้าน พบว่า มีจำนวน 3 ด้าน ที่สามารถพยากรณ์องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ได้โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ (X_5) ด้านการทำงานเป็นทีม (X_6) และด้านความคิดสร้างสรรค์ (X_1) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 ด้านนี้สามารถร่วมกันพยากรณ์องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 ได้ร้อยละ 83.20 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 ซึ่งด้านด้านวิสัยทัศน์ เป็นตัวแปรแรกที่เข้าสู่สมการพยากรณ์ มีค่าอำนาจการพยากรณ์ร้อยละ 76.30 แสดงให้เห็นถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็น

แบบอย่างที่ดีในการดำเนินการตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้ รวมถึงร่วมกันตัดสินใจวางแผนปรับปรุง พัฒนาวิสัยทัศน์เพื่อสถานศึกษาและปฏิบัติงานให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ อุมพร ธรรมสมบัติ (2563) กล่าวว่า ด้านวิสัยทัศน์ หมายถึง พฤติกรรมการแสดงออกของผู้บริหารที่แสดงถึงการกำหนดทิศทางหรือเป้าหมาย เพื่อสร้างอนาคตของโรงเรียน และสามารถ สื่อสารกับครู และผู้ที่เกี่ยวข้องได้เข้าใจวิสัยทัศน์ รวมถึงสามารถนำวิสัยทัศน์ไปสู่การปฏิบัติได้จริง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2 ด้านความคิดสร้างสรรค์ มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ แต่กลับเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการเป็นผู้นำที่มีความคิดสร้างสรรค์ การสร้างสิ่งใหม่ ๆ หรือการหาทางเลือกใหม่ ๆ เพื่อสร้างประโยชน์หรือแก้ปัญหาที่นั้น ๆ ส่งเสริมให้ครูและบุคลากรในโรงเรียนมีโอกาสเสนอแนวคิดใหม่ ๆ ที่สามารถปรับเปลี่ยนกระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง การผลักดันการสร้างสร้งนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ด้านการพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าด้านอื่น ๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้สถานศึกษาผลิต พัฒนา และใช้สื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้ซอฟต์แวร์และแพลตฟอร์มการเรียนรู้ดิจิทัล ในการบริหารจัดการเรียนการสอน พัฒนาทักษะการใช้เทคโนโลยีสำหรับครูและนักเรียน และสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ทันสมัย พร้อมทั้งติดตามและประเมินผลการใช้สื่ออย่างเป็นระบบ เพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา

3. ผลการวิจัย พบว่า การบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ในภาพรวม (Y) กับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านวิสัยทัศน์ (X_5) มีความสัมพันธ์ทางบวกสูงสุด ดังนั้นหากผู้บริหารสถานศึกษาต้องการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนและทันสมัย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับแนวโน้มระดับโลก เช่น การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและการเรียนรู้ตลอดชีวิต พร้อมทั้งสื่อสารวิสัยทัศน์ให้บุคลากรเข้าใจและร่วมมือกัน เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาโรงเรียนอย่างมีระบบและปรับปรุงวิสัยทัศน์ตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

4. ผลการวิจัย ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู เขต 2

จากตัวแปรทั้งหมด 6 ตัวแปร มีตัวแปรที่ทดสอบแล้วส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ตัวแปร ตามลำดับ ได้แก่ ด้านวิสัยทัศน์ ด้านการทำงานเป็นทีม และด้านความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้เครื่องมือที่หลากหลายเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาด้วยการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก หรือกลุ่มผู้รู้แจ้งชุด รวมทั้งการสนทนากลุ่ม
2. ควรศึกษาภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในด้านอื่น ๆ เพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษาแต่ละแห่งได้วางแผนการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มีทักษะภาวะผู้นำเพื่อให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา มีผลต่อคุณภาพการบริหารงานวิชาการในศตวรรษที่ 21 ซึ่งประกอบไปด้วยวิสัยทัศน์ การทำงานเป็นทีม และความคิดสร้างสรรค์ เป็นปัจจัยหลักที่ส่งเสริมการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรและการใช้เทคโนโลยี เป็นกุญแจสำคัญในการยกระดับการเรียนการสอน ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิภาพ ช่วยขับเคลื่อนบุคลากรและองค์กรสู่เป้าหมายทางการศึกษา การเรียนรู้ตลอดชีวิตและทักษะแห่งอนาคต จำเป็นต่อการพัฒนานักเรียนให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก การสื่อสารวิสัยทัศน์และการกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์ ช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวเข้ากับบริบทใหม่ได้ การเรียนรู้ตลอดชีวิตและทักษะแห่งอนาคต เป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้พร้อมรับมือกับโลกยุคใหม่ การพัฒนาผู้บริหาร ครู และบุคลากรทางการศึกษา เป็นหัวใจของการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *เอกสารประกอบการพัฒนาหลักสูตรพัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- คมกฤษ พรหมฉิน. (2560). *การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารสถานศึกษา*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- ณัฐญา วงศ์จำปา, โสภนา สุดสมบูรณ์ และ อรรณพ จินะวัฒน์. (2567). ปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในศตวรรษ ที่ 21 ของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม. *วารสารวิชาการการจัดการภาครัฐและเอกชน*, 6(1), 251-265.
- บุญชม ศรีสะอาด (2556). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พิมลพรรณ เพชรสมบัติ. (2564). คุณลักษณะเฉพาะของภาวะผู้นำของผู้บริหารการศึกษา. *Education journal Faculty of Education, Nakhon Sawan Rajabhat University*, 4(2), 100-105.
- รัตนา เหลืองงาม. (2562). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ลักษณ์ประภา สุวรรณสมบัติ. (2565). การบริหารงานวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพสถานศึกษาตามแบบชีวิตวิถีใหม่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- วิโรจน์ สารรัตน์. (2557). *แนวคิด ทฤษฎี และประเด็นเพื่อการบริหารทางการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: ทิพย์วิสุทธิ.
- วิโรจน์ สารรัตน์ และคณะ. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 20(1), 261-271.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 2. (2567). *แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567*. นนทบุรี: กลุ่มนโยบายและแผน.
- อุมาพร ธรรมสมบัติ. (2563). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารในโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดน สังกัดกองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดนที่ 24. (ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- Krejcie, R.V. & D.W. Morgan. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความสำเร็จ
ของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษา นนทบุรี

Strategic Leadership of Administrators Affecting Success
of World Class Standard Schools Under the Nonthaburi Secondary
Educational Service Area Office

ภัทรวดี สีระบุตร และวิภาดา ประสารทรัพย์
Phattharawadee Seerabut and Wipada Prasansaph
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University
Corresponding Author, E-mail: s65561802034@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี 2) ศึกษาความสำเร็จของโรงเรียน มาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี 3) ศึกษาความสัมพันธ์ ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและความสำเร็จของโรงเรียน มาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี และ 4) ศึกษาภาวะ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอน จำนวน 320 คน จากประชากร 1,812 กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร ของเครจซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน โดยใช้ขนาดของ สถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม และสถิติที่ใช้ใน การวิเคราะห์ข้อมูล คือ สถิติการแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลโดยรวม อยู่ในระดับมาก
3. ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารกับความสำเร็จของ โรงเรียนมาตรฐานสากล โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .01 และมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r = .735$)

ได้รับบทความ: 10 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 6 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 8 มีนาคม 2568

Received: February 10, 2025; Revised: March 6, 2025; Accepted: March 8, 2025

4. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ได้แก่ ด้านการจัดตั้งองค์การให้สมดุล ด้านการคิดเชิงปฏิกิริยา ด้านมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม และด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 ได้ร้อยละ 57.80 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01

คำสำคัญ: ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล, ผู้บริหารสถานศึกษา, ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

Abstract

This research aims to: 1) examine the strategic leadership of school administrators under the Nonthaburi Secondary Educational Service Area Office, 2) investigate the success of international standard schools under the same jurisdiction, 3) analyze the relationship between the strategic leadership of school administrators and the success of international standard schools, and 4) identify the aspects of strategic leadership that influence the success of these schools. The sample group consisted of 320 school administrators and teachers selected from a population of 1,812 using Krejcie and Morgan's sampling formula. A stratified proportional random sampling method was applied, using school size as the stratification criterion. The research instrument was a questionnaire, and the data were analyzed using descriptive statistics, including frequency distribution, percentage, mean, standard deviation, Pearson's correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis.

The research results found that:

1. The overall and individual aspects of strategic leadership among school administrators in Nonthaburi's secondary education sector were at a high level.
2. The overall success of international standard schools was also at a high level.
3. A statistically significant positive relationship ($r = 0.735$) was found between the strategic leadership of school administrators and the success of international standard schools at the 0.01 significance level.
4. The key strategic leadership factors influencing the success of international standard schools included organizational balance, revolutionary

thinking, ethical execution, and strategic direction setting. These factors collectively predicted 57.80% of the success of international standard schools, with statistical significance at the 0.01 level.

Keywords: Strategic Leadership, School Administrators, Success of International Standard Schools

1. บทนำ

จากการปฏิรูปสังคมการเมืองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 อันเป็นที่มาของกฎหมายแม่บทของการศึกษาไทยฉบับแรก คือพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ทางการศึกษานับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2542 มีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ซึ่งภารกิจหลักของสถานศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ ให้สถานศึกษาบริหารจัดการศึกษาให้เกิดประโยชน์กับผู้เรียนมากที่สุด ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) เป็นรูปแบบของผู้นำชนิดหนึ่งที่น่าความเจริญก้าวหน้ามาสู่องค์กร ผู้นำขององค์กรหลายแห่งที่ประสบความสำเร็จล้วนแต่มีความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์สามารถสร้างความได้เปรียบ ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์เริ่มจากการมีคุณสมบัติสำคัญ คือ เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ (vision) กว้างไกล และนำวิสัยทัศน์มาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จ ผู้นำตามทฤษฎีนี้จะเป็นบุคคลที่มีแนวความคิดเพื่อการบรรลุเป้าหมายขององค์กรเป็นหลัก โดยมีระดับความคาดหวังสูงกว่าผู้นำทั่ว ๆ ไป มีเงื่อนไขของการบังคับบัญชาและการโน้มน้าวใจที่จะนำไปสู่ความคิดสร้างสรรค์หรือสนับสนุนองค์กรในภาพรวม เป็นแบบของผู้นำที่ให้ความสำคัญต่อประสิทธิผลขององค์กร โดยการใช้การบริหารเชิงกลยุทธ์เป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อชนะคู่แข่งขั้นระหว่างองค์กรกับบริบทแวดล้อม จึงเป็นรูปแบบของการบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ผู้นำเชิงกลยุทธ์ต้องเก่งทั้งงานและเก่งทั้งคน ต้องมองให้ออกว่าองค์กรจะเดินไปในทิศทางไหนด้วยวิธีการอะไร จะสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกคนในองค์กรได้อย่างไร สร้างขวัญกำลังใจความศรัทธาของลูกน้อง ที่สำคัญผู้นำต้องเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้าอย่างยั่งยืน ผู้นำที่ดีต้องมีการวางแผน มีกลยุทธ์ในการบริหารงานกลยุทธ์ เปรียบเหมือนเข็มทิศชี้แนวทางในการบริหารงาน ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในหน่วยงานองค์กรจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ผู้นำต้องมี ซึ่งจะช่วยให้การบริหารงานมีการพัฒนาไปตามแผนและครอบคลุมตามแนวทางที่ได้วางไว้ส่งผลให้องค์กรสามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และส่งผลถึงงานที่มีประสิทธิผล ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ (Strategic Leadership) มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของโรงเรียน (อภิขญา จะเรียมพันธ์, 2562)

โรงเรียนมาตรฐานสากล คือ โรงเรียนในเครือข่ายของสำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (IBE) ภายใต้ UNESCO มุ่งพัฒนาโรงเรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล เน้นการพัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐาน และทักษะชีวิตของนักเรียน พร้อมเตรียมความพร้อมสำหรับการเข้าสู่สังคมและตลาดแรงงาน การบริหารจัดการโรงเรียนตามระบบคุณภาพ มีมาตรฐานชัดเจน เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ที่มีคุณภาพและใช้วิธีการสอนที่เหมาะสม การใช้เกณฑ์ Thailand Quality Award (TQA) พัฒนาความสามารถด้านการบริหารและผลักดันโรงเรียนสู่มาตรฐานสากล ทักษะภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาองค์กรให้สามารถแข่งขันในระดับโลก (วรวัชร เทียมสุวรรณ และคณะ, 2562) และสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ดุบริน (Dubrin, 2007) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ คือ กระบวนการในการกำหนดทิศทาง กระตุ้น และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่บุคลากรในองค์กรในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์สิ่งต่าง ๆ เพื่อให้องค์กรสามารถอยู่รอด ซึ่งภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์นั้นเป็นหนึ่งในภาวะผู้นำที่จะเป็นตัวผลักดันให้การบริหารเชิงกลยุทธ์ประสบความสำเร็จ และสอดคล้องกับแนวคิดภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ ฟิงเคลสไตน์ และแฮมบริค (Finkelstein S. and Hambrick D.C., 1996) ที่กล่าวว่า ความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์ สามารถสร้างความได้เปรียบความเป็นผู้นำเชิงกลยุทธ์คือ การเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกล และนำวิสัยทัศน์นั้นมาสู่การปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จ ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี มุ่งขับเคลื่อนการดำเนินงานโรงเรียนมาตรฐานสากล ตามเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (OBECQA) เพื่อยกระดับมาตรฐานและคุณภาพการศึกษาให้ครอบคลุมโรงเรียนมัธยมทั้ง 18 โรงเรียนอย่างต่อเนื่อง (แผนพัฒนาการศึกษาจังหวัดนนทบุรี, 2566)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตระหนักถึงความสำคัญ และมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรี ผลที่ได้จากการวิจัย จะเป็นสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการบริหารโครงการโรงเรียนมาตรฐานสากล ให้ประสบผลสำเร็จเพิ่มขึ้นในลำดับต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรี
2. เพื่อศึกษาความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรี
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรี

4. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมุ่งศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล และความสัมพันธ์ระหว่างสองปัจจัยดังกล่าว นอกจากนี้ ยังวิเคราะห์ผลกระทบของภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ที่มีต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ภายใต้สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการวิจัยประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์ โดยมีผู้บริหารสถานศึกษา 77 คน และครู 1,812 คน รวมทั้งสิ้น 1,889 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ปีการศึกษา 2566 โดยแบ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษา 3 คน และครู 317 คน รวมทั้งสิ้น 320 คน โดยใช้สูตรของเครจซี่และมอร์แกน และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นตามสัดส่วน โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการแบ่ง

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์ และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) ซึ่งแต่ละข้อมีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทุกข้อ และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยนำหนังสือขอความร่วมมือในการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา แก่ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นบุรีรัมย์ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขออนุญาตจัดเก็บรวบรวมข้อมูลการทำวิจัย

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จากการส่งแบบสอบถาม จำนวน 320 ชุด ให้กับประชากรทาง Google Form / เทคโนโลยีอื่น ๆ

3. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับจำนวน 320 ฉบับ มาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ จากนั้นจึงนำแบบสอบถามมาจัดเรียงข้อมูล แยกข้อมูล และตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วนำมาวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ต้องมีค่าความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.7 ขึ้นไป และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาคำรู้ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำเสนอข้อมูลเพื่อเผยแพร่แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงกลุ่มที่อยู่นอกเหนือจากกลุ่มเป้าหมาย และหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เพื่อตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 วิเคราะห์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นบุรี

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นบุรี

ตัวแปรต้น	n = 320		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์	4.12	0.55	มาก	1
2. ด้านการคิดเชิงปฏิบัติ	3.96	0.61	มาก	5
3. ด้านการบริหารทรัพยากรภายในองค์กร	4.03	0.60	มาก	3
4. ด้านมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม	4.01	0.58	มาก	4
5. ด้านการจัดตั้งองค์การให้สมดุล	4.09	0.56	มาก	2
รวม	4.04	0.44	มาก	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นบุรี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = .55) รองลงมาคือ ด้านการจัดตั้งองค์การให้สมดุล ($\bar{X}$ = 4.09, S.D. = .56) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านการคิดเชิงปฏิบัติ ($\bar{X}$ = 3.96, S.D. = .61)

4.2 วิเคราะห์ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับและอันดับความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว

ตัวแปรตาม	n = 320		ระดับ	อันดับ
	$\bar{X}$	S.D.		
1. ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน	4.12	0.51	มาก	3
2. ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ	4.15	0.46	มาก	2
3. ด้านคุณภาพผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลก	4.22	0.48	มาก	1
รวม	4.16	0.41	มาก	

จากตารางที่ 2 พบว่า ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ด้านคุณภาพผู้เรียนให้มีศักยภาพเป็นพลโลกมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}$ = 4.22, S.D. = .48) รองลงมาคือ ด้านการบริหารจัดการด้วยระบบคุณภาพ ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = .46) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.12, S.D. = .51)

4.3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาและความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว

ตารางที่ 3 สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันของตัวแปรภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาหนองบัว

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	Y	ระดับความสัมพันธ์
X ₁	1.000	-	-	-	-	.434**	ปานกลาง
X ₂	.622**	1.000	-	-	-	.493**	ปานกลาง
X ₃	.303**	.479**	1.000	-	-	.517**	ปานกลาง
X ₄	.338**	.456**	.544**	1.000	-	.665**	สูง
X ₅	.368**	.399**	.534**	.738**	1.000	.701**	สูง
X	-	-	-	-	-	.735**	สูง

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จากตารางที่ 3 พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี มีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูง เท่ากับ .735 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

4.4 ผลการวิเคราะห์ค่าถดถอยอย่างง่ายและสมการพยากรณ์ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรี

ตารางที่ 4 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรี

ตัวแปร	b	SG _b	β	t	Sig
ค่าคงที่ (constant)	1.482	.139		10.696	.000
ด้านการจัดตั้งองค์การให้สมดุล (X ₅)	.302	.040	.414	7.509	.000
ด้านการคิดเชิงปฏิบัติ (X ₂)	.097	.033	.145	2.924	.004
ด้านมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม(X ₄)	.184	.040	.258	4.594	.000
ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ (X ₁)	.078	.036	.104	2.196	.029

R = .761, R² = .578, Adjusted R² = .573, S.E. est = .269, F = 4.82

จากตารางที่ 4 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยพหุคูณของตัวแปรทั้ง 4 ตัว คือ ด้านการจัดตั้งองค์การให้สมดุล ด้านการคิดเชิงปฏิบัติ ด้านมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม และด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ โดยตัวแปรทั้ง 4 ตัว มีอำนาจพยากรณ์ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลได้ร้อยละ 57.80 และมีความคลาดเคลื่อนของการพยากรณ์หรือการประมาณค่าความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลเท่ากับ .269 มีค่าคงที่ของการพยากรณ์เท่ากับ 1.482 สามารถสร้างสมการในรูปคะแนนดิบและคะแนนมาตรฐานได้

จากสมการถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรี โดยทดสอบความแตกต่างของค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเมื่อเพิ่มปัจจัยทีละตัว ปรากฏผลดังนี้

1) ถ้าตัวแปรภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษา ด้านการจัดตั้งองค์การให้สมดุล มีหน่วยเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรีเพิ่มขึ้น .414 หน่วย มีทิศทางเดียวกับความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรี โดยตัวแปรอื่น ๆ มีค่าคงที่

2) ถ้าตัวแปรภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษา ด้านการคิดเชิงปฏิกิริยามีหน่วยเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น .145 หน่วย มีทิศทางเดียวกับความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยตัวแปรอื่น ๆ มีค่าคงที่

3) ถ้าตัวแปรภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษา ด้านมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรมมีหน่วยเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น .258 หน่วย มีทิศทางเดียวกับความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยตัวแปรอื่น ๆ มีค่าคงที่

4) ถ้าตัวแปรภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษา ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์มีหน่วยเพิ่มขึ้น 1 หน่วย จะทำให้มีผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้นเพิ่มขึ้น .104 หน่วย มีทิศทางเดียวกับความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยตัวแปรอื่น ๆ มีค่าคงที่

ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารศึกษาที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น มีตัวแปรที่มีอำนาจในการพยากรณ์ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ได้แก่ ด้านการจัดตั้งองค์การให้สมดุล ด้านการคิดเชิงปฏิกิริยา ด้านมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม และด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ตามลำดับ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ ด้านการจัดตั้งองค์การให้สมดุล ด้านการบริหารทรัพยากรภายในองค์กร ด้านมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมีคุณธรรม ด้านการจัดตั้งองค์การให้สมดุลและด้านการคิดเชิงปฏิกิริยา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้นำหรือผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์จะเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลและสามารถกำหนดทิศทางได้อย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐดนัย แก้วเล็ก (2565) ที่พบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทร์ทิพย์ จิตอำ (2566) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของ

ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารบริหารจัดการด้วยเกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่ง สพฐ. (OBECQA) และครุมีความเชี่ยวชาญเฉพาะ ทางด้านวิชาการ ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับ งานวิจัยของ จิตติพร เผือกพิบูลย์ (2563) พบว่าระดับความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล โดยรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสสร ทิพนองแวง (2560) พบว่า ปัจจัยการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล และความสำเร็จของการบริหารโรงเรียน มาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 ตามความคิดเห็นของ ผู้บริหารและครูผู้สอน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.3 ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษากับ ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ตัวแปร 8 ตัวมีความสัมพันธ์กันเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนมาตรฐานสากลกำหนดวิสัยทัศน์ โดยได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครูและบุคลากร พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและเทียบเคียงมาตรฐานสากล พร้อมทั้ง มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรและทรัพยากร เพื่อให้โรงเรียนบรรลุเป้าหมายตามเกณฑ์ มาตรฐานสากล สอดคล้องกับงานวิจัยของณัฐดนัย แก้วเล็ก (2565) พบว่า ภาวะผู้นำเชิงกล ยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1 โดยรวมมี ความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัย ของจิรวิทย์ มั่นคงวัฒนะ และรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ (2562) พบว่า การบริหารสถานศึกษา สู่ โรงเรียนมาตรฐานสากลตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 12 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.4 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของ โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น พบว่า ตัวแปรที่สามารถร่วมกัน พยากรณ์ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลได้ดี มี 4 ตัวแปร คือ ด้านการจัดตั้งองค์การให้สมดุล ด้านการคิดเชิงปฏิกิริยา ด้านมุ่งเน้นการปฏิบัติอย่างมี คุณธรรม และด้านการกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ สามารถร่วมกันพยากรณ์ความสำเร็จของ โรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสามารถสร้างการเปลี่ยนแปลงที่ดี

ให้แก่องค์กร ผ่านการพัฒนาความเชื่อมั่นและความร่วมมือจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลากหลายกลุ่ม ทั้งจากต่างพื้นที่และวัฒนธรรม พร้อมทั้งส่งเสริมให้ทุกคนใช้ศักยภาพอย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ประภัสสร ทิพนองแวง (2560) พบว่า ปัจจัยด้านวัฒนธรรมองค์กร ด้านโครงสร้างองค์กร ด้านบรรยากาศองค์กร และด้านทรัพยากรและเทคโนโลยี มีอำนาจพยากรณ์ความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22 โดยภาพรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ สอดคล้องกับงานวิจัยของฐิติพร เผือกพิบูลย์ (2563) พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารกับ ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากลมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับมาก อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1. ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการคิดเชิงปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดอยู่ในระดับมาก จึงเสนอว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรมีความคิดสร้างสรรค์ และกล้าตัดสินใจ พร้อมจัดประชุมเพื่อสะท้อนความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เพื่อกระตุ้นครูและ บุคลากรให้แสดงความคิดเห็นอย่างมีระเบียบ เขตพื้นที่การศึกษาควรจัดกิจกรรมหรืออบรมที่ ส่งเสริมให้ผู้บริหารมีส่วนร่วมและต่อยอดความคิด ซึ่งจะช่วยพัฒนาภาวะผู้นำและการ วางแผนบริหารงานที่เหมาะสมกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์.

2. ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ด้านหลักสูตรและการจัดการเรียน การสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด อยู่ในระดับมาก จึงเสนอว่าโรงเรียนควรมุ่งมุ่งหมายการพัฒนาสู่ มาตรฐานสากล จัดหลักสูตรที่มุ่งผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนเพื่อตอบสนองต่อทิศทางการจัด การศึกษา กำหนดการบริหารจัดการโรงเรียนด้วยระบบคุณภาพ โดยดำเนินการยกระดับ คุณภาพการจัดการเรียนการสอนให้ดีกว่าเดิม

3. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา กับ ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์น้อยที่สุด คือ การกำหนดทิศทางเชิงกลยุทธ์ และการบริหาร ทรัพยากรภายในองค์กร จึงเสนอว่าผู้บริหารสถานศึกษาควรศึกษาพัฒนาเสริมสร้างภาวะ ผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาให้เกิดขึ้นในตนเอง จนสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ได้ บังคับบัญชาและผู้เรียนในองค์กรได้

4. การพยากรณ์ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี อยู่ในระดับสูงและมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงเสนอว่า ผู้บริหารสถานศึกษาควรดำเนินการขับเคลื่อนองค์การสู่วิสัยทัศน์ที่กำหนด

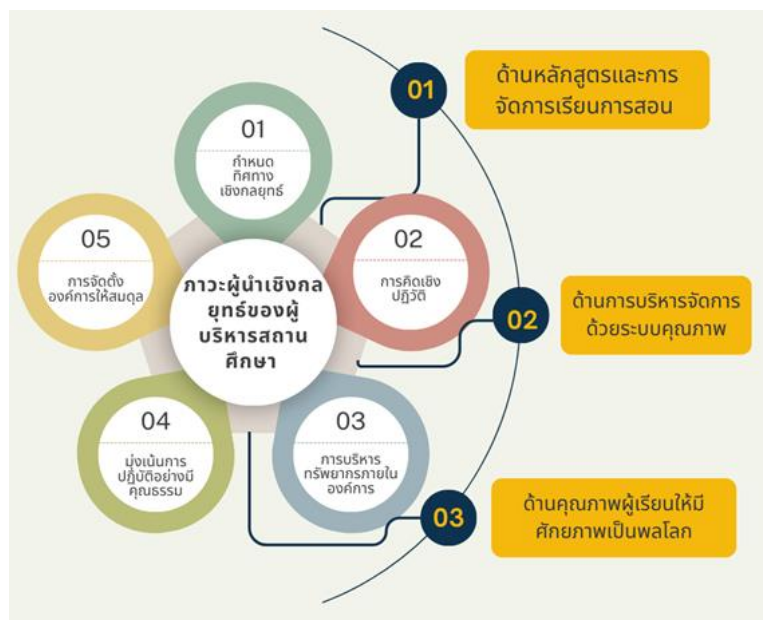
มีการวางแผน การกำกับติดตามและประเมินผลตามแผนที่วางไว้และรักษาแนวโน้มที่ดีไว้ให้ต่อเนื่องในเรื่องสำคัญทุกเรื่องที่จะบรรลุพันธกิจของสถานศึกษา

6.2 ข้อเสนอเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก
2. ควรมีการศึกษาวิจัยที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร สถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านขนาดของสถานศึกษา สภาพแวดล้อม และทรัพยากร เพื่อนำไปใช้ปรับปรุงยุคให้เหมาะสมกับสถานศึกษาแต่ละแห่ง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 ได้องค์ความรู้ ดังนี้ การบริหารโรงเรียนที่มีทิศทางชัดเจน บริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ยึดหลักคุณธรรม และส่งเสริมการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล ทั้งในด้านหลักสูตร การบริหารจัดการ และคุณภาพของผู้เรียน ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1

เอกสารอ้างอิง

- จันทร์ทิพย์ จิตอำ. (2566). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรธานี เขต 1*. (สารนิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- จิรวิทย์ มั่นคงวิณะ. (2562). *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์กับการบริหารสถานศึกษาสู่โรงเรียนมาตรฐานสากล ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 12*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- จิตติพร เพือกพิบูลย์. (2563). *ภาวะผู้นำของผู้บริหารที่ส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- ณัฐดนัย แก้วเล็ก. (2565). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนกับการบริหารจัดการระบบคุณภาพของโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 1*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประภัสสร ทิพนองแวง. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารโรงเรียนมาตรฐานสากล สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 22*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- วรวรรษ เทียมสุวรรณ และคณะ. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ในศตวรรษที่ 21*. *วารสารบัณฑิตวิทยาลัย วิทยาลัยมหาวิทยาลัยสวนดุสิต*, 15(2), 219-231.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรี. (2566). *ข้อมูลสารสนเทศ ปีการศึกษา 2566 กลุ่มส่งเสริมการศึกษาทางไกลเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นนทบุรี*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- อภิขญา จะเรียมพันธ์. (2562). *ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร*. (การค้นคว้าอิสระศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- DuBrin, A. J. (2007). *Leadership Research Findings*. Practice and Skill. [n.p]: Houghton.
- Finkelstein, S. and Hambrick, D.C. (1996). *Strategic Leadership: Top Executives and Their Effects on Organizations*. St. Paul, MN: West Publishing.

การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้าน
งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหาร
ส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

The Integration of The Seven Principles of Aparihaniyadhamma with the
Pubilc Participation in Disaster Prevention and Mitigation by the Yang
Kham Subdistrict Administrative Organization,
Phon Sai District, Roi Et Province

วุฒิไกร ใจภักดี และเวชสุวรรณ อาจวิชัย

Wuttikal Chaiphakdi and Wedsuwan Ardwichai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University, Roi-Et Campus

Corresponding Author, E-mail: wut.k1822@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด 2) เปรียบเทียบการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ดจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ และ 3) ศึกษาข้อเสนอแนะแนวการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ดเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีจำนวน 4,426 คน โดยจัดทำกลุ่มตัวอย่างจำนวน 354 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

ผลการวิจัยพบว่า

1. การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม และด้านการฝึกอบรม ตามลำดับ

ได้รับบทความ: 27 มกราคม 2568; แก้ไขบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2568; ตอรับตีพิมพ์: 24 กุมภาพันธ์ 2568

Received: January 27, 2025; Revised: February 20, 2025; Accepted: February 24, 2025

2. ผลเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 การมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้แก่ ควรมีการประชุมปรึกษาหารือเตรียมพร้อมเพื่อลดความเสียหายจากภัยพิบัติ เช่น เตรียมจัดหาทรัพยากร การวางแผนการจัดการในภาวะฉุกเฉิน

คำสำคัญ: การบูรณาการ, หลักอปริหานิยธรรม 7, การมีส่วนร่วม, งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study of the Integration of The Seven Principles of Aparihaniyadhamma with the Public Participation in Disaster Prevention and Mitigation by the Yang Kham Subdistrict Administrative Organization, Phon Sai District, Roi Et Province, 2) to compare the Integration of The Seven Principles of Aparihaniyadhamma with the Public Participation in Disaster Prevention and Mitigation by the Yang Kham Subdistrict Administrative Organization, Phon Sai District, Roi Et Province, classified by gender, age, education level, and occupation, and 3) to study the Integration of the Seven Principles of Aparihaniyadhamma with the Public Participation in Disaster Prevention and Mitigation by the Yang Kham Subdistrict Administrative Organization, Phon Sai District, Roi Et Province. It was a quantitative research. The population used in this research consisted of 4,426 people aged 18 years and over, sample group of 354 people. The research instrument was a five-rating scale questionnaire with content validity between 0.67-1.00 and reliability at 0.96.

The research results found that:

1. The Integration of the Seven Principles of Aparihaniyadhamma With the Public Participation in Disaster Prevention and Mitigation by the Yang Kham Subdistrict Administrative Organization, Phon Sai District, Roi Et Province. Overall and in each aspect, they are at a high level, ranked in order of average scores from highest to lowest as follows: Disaster prevention and relief, disaster victim assistance, government and social assistance, and training.

2. Comparing of the Integration of the Seven Principles of Aparihaniyadhamma With the Public Participation in Disaster Prevention, classified by gender age education level and occupation overall were no difference.

3. Recommendations on the Integration of the Seven Principles of Aparihaniyadhamma With the Public Participation in Disaster Prevention by there should be a consultation meeting to prepare to reduce damage from disasters, such as preparing resources, planning, and managing emergencies.

Keywords: The Integration, The Seven Principles of Aparihaniyadhamma, Participation, Disaster Prevention and Mitigation

1. บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่รวดเร็วในปัจจุบันทำให้สถานการณ์สาธารณภัยมีแนวโน้มรุนแรงขึ้น ซึ่งเป็นภัยที่คุกคามต่อชีวิต ทรัพย์สินของประชาชน และการพัฒนาประเทศในอนาคต ผลกระทบจากการจัดการสาธารณภัยในประเทศหนึ่งอาจส่งผลกระทบต่อประเทศอื่น ๆ ด้วย การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในอดีตสะท้อนถึงปัญหาเชิงโครงสร้าง กระบวนการ และองค์ความรู้ จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบการจัดการสาธารณภัยให้เข้มแข็งตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นการมีเหตุผล ความพอประมาณ และการสร้างภูมิคุ้มกัน พร้อมทั้งอาศัยความรู้และคุณธรรมในการรับมือกับผลกระทบในอนาคต สถานการณ์สาธารณภัยในปัจจุบันมีความสำคัญและแนวโน้มทวีความรุนแรง เนื่องจากเหตุการณ์มักเกิดขึ้นอย่างไม่คาดคิด ส่งผลให้เกิดความสับสนและแก้ไขไม่ทันท่วงที ทำให้ความเสียหายเพิ่มขึ้น สาธารณภัยหมายถึง เหตุการณ์ร้ายแรงที่เกิดขึ้นรวดเร็ว ก่อให้เกิดการสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน เศรษฐกิจ และความมั่นคงของชาติ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2558)

ในการจัดการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยนี้ ถือเป็นประเด็นที่ทุกภาคส่วนต้องให้ความสนใจร่วมกัน มีเป้าหมายร่วมกัน คือความพยายามในการลดความเสียหายของสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน มีการทำงานโดยองค์การหลาย องค์การร่วมกันแก้ปัญหาโดยมีอิสระต่อกัน ซึ่งไม่สามารถทำได้โดยองค์การใดองค์การหนึ่ง เนื่องจากเหตุสาธารณภัยในสภาวะการณ์ฉุกเฉินนั้นจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน และการทำงานที่หลากหลายล้วนต้องการความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ ระหว่างภาคราชการเอกชน อย่างมีบูรณาการและมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลผ่านการบริหารจัดการ การติดต่อสื่อสารการบูรณาการดังกล่าวจะทำให้หน่วยงานที่หลากหลายสามารถทำหน้าที่ต่าง ๆ ของตนเองอย่างพร้อมเพรียงกันได้ทั้งยังเอื้อให้หน่วยงานเชื่อมโยงกันและ

แลกเปลี่ยนข้อมูล เพื่อใช้ในการตัดสินใจและปรับเปลี่ยนปฏิบัติการได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ (ทวิดา กมลเวช, 2554)

โดยเฉพาะพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ มีเขตปกครองจำนวน 2 ตำบล คือตำบลโพนทราย จำนวน 3 หมู่บ้าน ซึ่งมีลำน้ำเสียวไหลผ่าน และตำบลยางคำ จำนวน 10 หมู่บ้าน เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำมูล ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญไหลผ่าน ทำให้เป็นพื้นที่รองรับน้ำเสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ช่วงระหว่างเดือน กันยายน - ตุลาคม และช่วงระหว่างเดือน มกราคม - เมษายน ของทุกปี ซึ่งเป็นช่วงฤดูแล้ง พื้นที่ตำบลยางคำ ก็จะได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง และอัคคีภัย ได้สร้างความเสียหายเกี่ยวกับทรัพย์สินและพื้นที่การเกษตรของประชาชนตำบลยางคำเป็นอย่างมาก ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ มีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สามารถร่วมกันป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยที่จะเกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ได้อย่างทันท่วงที มีประสิทธิภาพและถูกต้องตามหลักและวิธีการมากขึ้น อันจะทำให้สามารถลดความสูญเสียที่จะเกิดขึ้นให้น้อยที่สุด และตามพระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550 มาตรา 20 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยในเขตท้องถิ่นของตน โดยให้ผู้บริหารท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบในฐานะผู้อำนวยการท้องถิ่น และมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อำนวยการจังหวัดและผู้อำนวยการอำเภอตามที่ได้รับมอบหมายจัดบริการสาธารณภัย โดยองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมประชาชน เพราะประชาชนถือว่าเป็นศูนย์กลางสำคัญในการมีส่วนร่วมบริหารงาน องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ ได้ดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย โดยเน้นความถูกต้องตามระเบียบของกฎหมาย และความพึงพอใจให้เกิดแก่ประชาชนอย่างสูงสุด เพื่อให้การพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ ได้มีความเจริญอย่างยั่งยืนต่อไป (แผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลยางคำ, 2566)

การบูรณาการหลักอปหิธานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนดำเนินงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพนทราย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการน้อมนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักอปหิธานิยธรรม 7 ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อมเป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง คือ 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่ไม่ได้บัญญัติไว้ 4) ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ 5) ไม่ชมเชยสตรีเป็นการให้เกียรติและคุ้มครองสตรี 6) เคารพบูชาสถานและปูชนียวัตถุ 7) จัดให้ความอารักขาคุ้มครองป้องกัน อันชอบธรรม แก่พระสงฆ์ทั้งหลาย ซึ่งเป็นหลักหัวใจและเป็นตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชน เพื่อสร้างการอยู่ร่วมกันและหวังให้อยู่โดยผาสุก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2554)

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ศึกษา การบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยช่วยเหลือเยียวยาฟื้นฟูผู้ให้กับผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสาธารณภัย โดยการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 อันเป็นหลักธรรมที่คณะผู้ปกครองควรมีในการสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในหมู่คณะ โดยการร่วมกันประชุมปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เพื่อวางแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ให้มีความพร้อมรับกับสาธารณภัย ที่จะป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ เตรียมการเผชิญเหตุ ติดตามและเฝ้าระวังสถานการณ์ ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด ให้มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ที่จะช่วยเหลือและป้องกันประชาชนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด
2. เพื่อเปรียบเทียบการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ
3. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะแนวการบูรณาการหลักอปริหานิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ขึ้นไปที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวนทั้งสิ้น 4,426 คน (สำนักทะเบียนราษฎรองค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ, 2566)

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนที่มีรายชื่ออยู่ในทะเบียนราษฎร ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อายุตั้งแต่ 18 ขึ้นไป จำนวนทั้งสิ้น 354 คน โดยวิธีการเทียบตารางสำเร็จของเคซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970, อ้างถึงใน อีรุตม เอกะกล, 2543)

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นจากการศึกษาและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิดและปลายเปิด แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ แบบสอบถามมีลักษณะแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 แบบสอบถามการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ตามหลักวิธีการของลิเคิร์ต (R.A. Likert) โดยการแบ่งระดับในการวัดออกเป็น 5 ระดับ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด มีลักษณะเป็นแบบปลายเปิด (Opened from) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป มีจำนวน 4,426 คน โดยจัดทำกลุ่มตัวอย่างจำนวน 354 คน เครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา เท่ากับ 0.67-1.00 และมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. นำแบบสอบถามที่เก็บรวบรวมได้มาตรวจสอบความสมบูรณ์
2. นำแบบสอบถามที่เลือกไว้แล้ว ดำเนินการให้คะแนนตามเกณฑ์
3. ดำเนินการคีย์ข้อมูลที่ตรวจสอบความสมบูรณ์แล้วเพื่อเตรียมการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลด้านการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งในภาพรวม รายด้านและเป็นรายข้อ แล้วแปรผลตามเกณฑ์การวิเคราะห์แต่ละข้อ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)
2. วิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามตอนที่ 1 เกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา และตำแหน่ง โดยใช้ความถี่และร้อยละ
3. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความต่างของการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ โดยใช้ค่า t-test (Independent) ในการเปรียบเทียบตัวแปร 2 กลุ่ม
4. วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาค่าความต่างของกับการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา

และอาชีพ โดยใช้ค่า F-test (One-way ANOVA) ในการเปรียบเทียบตัวแปรที่มีค่ามากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป

5. วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยการพรรณานาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการวิเคราะห์ระดับการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ระดับการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน

การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	การมีส่วนร่วมของประชาชน			
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	อันดับ
1) ด้านการฝึกอบรม	3.98	0.32	มาก	4
2) ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย	4.00	0.31	มาก	2
3) ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม	3.98	0.29	มาก	3
4) ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	4.02	0.26	มาก	1
รวม	4.00	0.21	มาก	-

จากตารางที่ 1 พบว่า ระดับการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้แก่ ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ($\bar{X} = 4.02$, S.D. = 0.26) รองลงมา คือ ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.31) ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.29) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือด้านการฝึกอบรม ($\bar{X} = 3.98$, S.D. = 0.32)

4.2 วิเคราะห์ผลเปรียบเทียบการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบที (t – test แบบ Independent Samples)

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย จำแนกตามเพศ

การบูรณาการหลักการบริหารนิย ธรรม 7 การมีส่วนร่วมของ ประชาชนด้านงานป้องกันและ บรรเทาสาธารณภัย	เพศ				t	Sig
	ชาย		หญิง			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
1) ด้านการฝึกอบรม	3.99	0.31	3.98	0.33	.440	.660
2) ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย	4.00	0.32	4.01	0.30	-.053	.958
3) ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการ และสังคม	3.98	0.29	3.99	0.29	-.358	.721
4) ด้านการป้องกันและบรรเทา สาธารณภัย	3.99	0.26	4.04	0.26	-1.884	.060
รวมเฉลี่ย	3.99	0.21	4.01	0.22	-.733	.464

จากตารางที่ 2 การเปรียบเทียบการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ โดยรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอายุ

การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม		ความ	SS	df	MS	F	Sig
7 การมีส่วนร่วมของประชาชนด้าน	งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	แปรปรวน					
1) ด้านการฝึกอบรม (หลักการบริหารนิยธรรม 7)	ระหว่างกลุ่ม		.003	2	.002	.016	.984
	ภายในกลุ่ม		36.149	351	.103		
	รวม		36.153	353			
2) ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย (หลักการบริหารนิยธรรม 7)	ระหว่างกลุ่ม		.120	2	.060	.615	.541
	ภายในกลุ่ม		34.179	351	.097		
	รวม		34.299	353			
3) ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม (หลักการบริหารนิยธรรม 7)	ระหว่างกลุ่ม		.076	2	.038	.462	.631
	ภายในกลุ่ม		28.916	351	.082		
	รวม		28.992	353			
4) ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (หลักการบริหารนิยธรรม 7)	ระหว่างกลุ่ม		.259	2	.130	1.906	.150
	ภายในกลุ่ม		23.855	351	.068		
	รวม		24.114	353			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม		.032	2	.016	.346	.708
	ภายในกลุ่ม		16.190	351	.046		
	รวม		16.222	353			

จากตารางที่ 3 พบว่า ความคิดเห็นการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม อายุ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามระดับการศึกษา

การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7		ความ	SS	df	MS	F	Sig
การมีส่วนร่วมของประชาชนด้าน	งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	แปรปรวน					
1) ด้านการฝึกอบรม (หลักการบริหารนิยธรรม 7)	ระหว่างกลุ่ม		.251	2	.126	1.229	.294
	ภายในกลุ่ม		35.901	351	.102		
	รวม		36.153	353			

2) ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย (หลักอำนวยการ 7)	ระหว่างกลุ่ม	.044	2	.022	.223	.800
	ภายในกลุ่ม	34.256	351	.098		
	รวม	34.299	353			
3) ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการ และสังคม (หลักอำนวยการ 7)	ระหว่างกลุ่ม	.236	2	.118	1.439	.239
	ภายในกลุ่ม	28.756	351	.082		
	รวม	28.992	353			
4) ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย (หลักอำนวยการ 7)	ระหว่างกลุ่ม	.013	2	.007	.096	.909
	ภายในกลุ่ม	24.101	351	.069		
	รวม	24.114	353			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	.022	2	.011	.235	.791
	ภายในกลุ่ม	16.201	351	.046		
	รวม	16.222	353			

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นการบูรณาการหลักอำนวยการ 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามระดับการศึกษา โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความแปรปรวนการบูรณาการหลักอำนวยการ 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราย จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามอาชีพ

การบูรณาการหลักอำนวยการ 7		ความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย							
1) ด้านการฝึกอบรม	ระหว่างกลุ่ม		.048	3	.016	.156	.926
	ภายในกลุ่ม		36.105	350	.103		
	รวม		36.153	353			
2) ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย	ระหว่างกลุ่ม		.077	3	.026	.263	.852
	ภายในกลุ่ม		34.222	350	.098		
	รวม		34.299	353			
3) ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม	ระหว่างกลุ่ม		.102	3	.034	.412	.745
	ภายในกลุ่ม		28.890	350	.083		
	รวม		28.992	353			

4) ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	ระหว่างกลุ่ม	.131	3	.044	.640	.590
	ภายในกลุ่ม	23.982	350	.069		
	รวม	24.114	353			
โดยรวม	ระหว่างกลุ่ม	.066	3	.022	.479	.697
	ภายในกลุ่ม	16.156	350	.046		
	รวม	16.222	353			

จากตารางที่ 5 พบว่า ความคิดเห็นการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม อาชีพ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

4.4 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด

ผู้ตอบแบบสอบถาม ได้ให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด สามารถสรุปได้ ดังนี้

1. ด้านการฝึกอบรม ได้แก่ ควรฝึกอบรมในการนำความรู้ที่ได้รับไปแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการป้องกันภัยและบรรเทาสาธารณภัยอย่างสม่ำเสมอ ควรสร้างความพร้อมในด้านต่าง ๆ เพื่อเพิ่มศักยภาพของหน่วยงาน บุคลากร และบริหารจัดการงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามกฎหมาย ควรมีมาตรการในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพ เพื่อค้นหาจุดอ่อน ปัญหา อุปสรรคของแผนฯ เพื่อนำมากำหนดแนวทาง หรือประเมินความต้องการและการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยปกป้องคุ้มครองผู้เดือดร้อน

2. ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย ได้แก่ ควรมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกพื้นที่ความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ ควรมีมาตรการลดอันตรายจากภัยพิบัติและเพื่อรักษาชีวิตของประชาชนให้มีความปลอดภัยมากกว่าเดิม ควรมีการช่วยเหลือฟื้นฟูให้ผู้ประสบภัยได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลืออย่างรวดเร็ว ควรมีหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมช่วยเหลือผู้ประสบภัยในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อสาธารณชน

3. ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม ได้แก่ ควรมีการประชุมปรึกษาหารือเตรียมพร้อมเพื่อลดความเสียหายจากภัยพิบัติ เช่น เตรียมจัดหาทรัพยากร การวางแผน การจัดการในภาวะฉุกเฉิน การจัดตั้งระบบเตือนภัย ควรมีนโยบายและแผนเพื่อให้มี

ความพร้อมรับสาธารณภัย ทั้งป้องกันอุบัติเหตุต่าง ๆ ในด้านการจัดการสาธารณภัยระหว่างทหารและพลเรือน ควรมีการทำงานร่วมกับเครือข่ายงานด้านสาธารณภัยอย่างเสมอภาค ในการจัดทำแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยความเข้าใจ ควรมีการประสานงานในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ

4. ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ได้แก่ ควรมีการฝึกอบรมอาสาสมัครป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยอย่างต่อเนื่อง ควรมีประชุมปรึกษาประเมินภัยอันตราย เพื่อให้ทราบถึงความเสี่ยงของภัยแต่ละประเภท ในการวิเคราะห์ความสูญเสียและผลกระทบต่อประชาชน ทรัพย์สิน และการสร้างความสูญเสียที่เกิดขึ้น ควรมีการฝึกซ้อมวางแผนเพื่อให้การปฏิบัติการ การบรรเทา หรือฟื้นฟูสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้รวดเร็ว เผื่อระวัง ติดตาม ข่าวสารในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลอย่างสม่ำเสมอ ควรเตรียมความพร้อม เข้าใจถึงความเสี่ยงภัยในชุมชนอยู่ตลอดเวลา ร่วมกับราชการเมื่อเกิดสาธารณภัยขึ้นในเขตองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้อำนวยการท้องถิ่นนั้น เข้าดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยโดยเร็วตามระเบียบ กฎหมาย

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 ระดับการบูรณาการหลักอภิธานิธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ ประชาชนมีส่วนร่วมในการบูรณาการหลักอภิธานิธรรม 7 คือ 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ 2) พร้อมเพรียงกันประชุม 3) ไม่บัญญัติสิ่งที่มีได้บัญญัติไว้ 4) ให้ความเคารพและรับฟังความคิดเห็นของผู้ใหญ่ 5) การให้เกียรติและคุ้มครองสตรี 6) เคารพบูชาสถานและปูชนียวัตถุ 7) จัดให้ความอารักขา ในการคุ้มครองป้องกันการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เช่น การเตรียมการเผชิญเหตุ การติดตามและเผื่อระวัง การวิเคราะห์ผลกระทบ และการประเมิน เพื่อให้ทราบถึงความเสี่ยงของภัย ประเภทภัย รวมถึงการดำรงชีวิตของชุมชนและสังคมที่จะได้รับผลกระทบ การบรรเทาหรือฟื้นฟูให้สามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ต่าง ในการดำเนินการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยเป็นรูปธรรม ที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกพื้นที่ ในการให้ความช่วยเหลือฟื้นฟูให้ผู้ประสบภัยได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลืออย่างรวดเร็วอย่างทั่วถึง สอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2554) อธิบายว่า แนวคิดเกี่ยวกับอภิธานิธรรมว่าเป็นหลักการร่วมรับผิดชอบที่จะช่วยป้องกันความเสี่ยง นำไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองโดยส่วนเดียว มี 7 ประการคือ 1) หมั่นประชุมกันเนืองนิตย์ พบปะปรึกษาหารือกิจการงาน (ที่พึงรับผิดชอบตามระดับของตน) โดนสม่ำเสมอ

2) พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม พร้อมเพรียงกันทำกิจทั้งหลายที่พึงทำร่วมกัน 3) ไม่ถืออำนาจใครต่อความสะดวก บัญญัติวางข้อกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อันมิได้ตกลงบัญญัติวางไว้ และไม่เหยียบย่ำล้มล้างสิ่งที่ตกลงวางบัญญัติกันไว้แล้ว ถือปฏิบัติมั่นอยู่ในบทบัญญัติใหญ่ที่วางไว้เป็นธรรมนูญ 4) ท่านผู้ใดเป็นผู้ใหญ่มีประสบการณ์ยาวนาน ให้เกียรติเคารพนับถือท่านเหล่านั้นมองเห็นความสำคัญแห่งถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันพึงรับฟัง 5) ให้เกียรติและคุ้มครองกุลสตรี มิให้มีการข่มเหงรังแก 6) เคารพบูชาสักการเจดีย์ ปุชนิยสถาน อนุสาวรีย์ประจำชาติอันเป็นเครื่องเตือนความทรงจำ เราให้ทำดี และเป็นที่ยอมรับของหมู่ชนไม่ละเลย พิธีเคารพบูชาอันพึงทำต่ออนุสรณ์สถานเหล่านั้นตามประเพณี 7) จัดการให้ความอารักขา บำรุง คุ้มครอง อันชอบธรรม แก่บรรพชิต ผู้ทรงศีลธรรมบริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักใจและเป็นตัวอย่างทางศีลธรรมของประชาชน เต็มใจต้อนรับและหวังให้ท่านอยู่โดยผาสุก และแนวคิดของ แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ (2564) ได้สรุปแผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติฉบับนี้เป็นแผนกำหนดทิศทางการดำเนินการจัดการความเสี่ยงจากสาธารณภัยของประเทศให้ไปสู่เป้าหมายเดียวกันอย่างเป็นรูปธรรม พร้อมทั้งการกำหนดมาตรฐาน เป้าหมาย และการปฏิบัติงานในด้านต่าง ๆ ได้แก่ 1) ด้านการฝึกอบรม คือ กระบวนการฝึกอบรมหรือการฝึกซ้อมที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้กับหน่วยงานทุกขนาดไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานขนาดใหญ่ที่มีทรัพยากรและขอบเขตอำนาจที่กว้างขวาง หรือแม้แต่องค์กรขนาดเล็กหน่วยงานเดียว 2) ด้านการช่วยเหลือผู้ประสบภัย คือ ตามระเบียบกระทรวงการคลัง ว่าด้วยเงินทดรองราชการเพื่อช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติกรณีฉุกเฉิน 3) ด้านการช่วยเหลือส่วนราชการและสังคม คือ การปฏิบัติการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยร่วมระหว่างพลเรือนกับทหาร 4) ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย คือ การจำลองสถานการณ์เพื่อฝึกฝนทักษะหรือซักซ้อมกระบวนการดำเนินงานที่ได้วางแผนไว้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิชาติ ดวงอิสาร, ธวัชณ์ เขตจัตุรัส และดิเรก ถึงฝั่ง (2565) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพการจัดการเครือข่ายงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลบ้านแท่น อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัย พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

5.2 ผลเปรียบเทียบการบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอโพธาราม จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตามเพศ ตามอายุ ระดับการศึกษา และอาชีพ โดยรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เป็นเพราะว่า การเตรียมความพร้อมที่เข้าใจถึงความเสี่ยงภัยในชุมชนอยู่ตลอดเวลาและสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้กับประชาชนได้อย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ นพพล แก้วเรือง และรัฐบุรุษ คัมทรัพย์ (2566) ได้ศึกษา ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาล ตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ ผลการเปรียบเทียบลักษณะส่วนบุคคลกับ

ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลกันตวจระมวล อำเภอปราสาท จังหวัดสุรินทร์ พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพหลัก ที่แตกต่างกันมีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยไม่แตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรสร้างความพร้อมในด้านต่าง เพื่อเพิ่มศักยภาพของหน่วยงาน บุคลากร และบริหารจัดการงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามกฎระเบียบ
2. ควรมีนโยบายสนับสนุนการดำเนินการลดความเสี่ยงจากสาธารณภัยที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกพื้นที่ความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ
3. ควรมีนโยบายและแผนเพื่อให้มีความพร้อมรับสาธารณภัย ทั้งป้องกัน อุบัติเหตุต่าง ๆ ในด้านการจัดการสาธารณภัยระหว่างทหารและพลเรือน เพื่อลดความเสียหายจากภัยพิบัติ เช่น เตรียมจัดหาทรัพยากร การวางแผน การจัดการในภาวะฉุกเฉิน การจัดตั้งระบบเตือนภัย
4. ควรประเมินความต้องการและให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยปกป้องคุ้มครองผู้เดือดร้อน

6.2 ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1. ควรจัดฝึกอบรมในการเตรียมความพร้อมในด้านต่าง เพื่อเพิ่มศักยภาพของหน่วยงาน บุคลากร และบริหารจัดการงบประมาณในการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยตามกฎระเบียบ
2. ควรดำเนินการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อลดความเสี่ยงจากสาธารณภัย และรักษาชีวิตของประชาชนให้มีความปลอดภัยมากกว่าเดิม
3. ควรมีการช่วยเหลือฟื้นฟูให้ผู้ประสบภัยได้รับการสงเคราะห์ช่วยเหลืออย่างรวดเร็วพร้อมกับมีทหารและพลเรือนเข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือในการจัดการสาธารณภัย

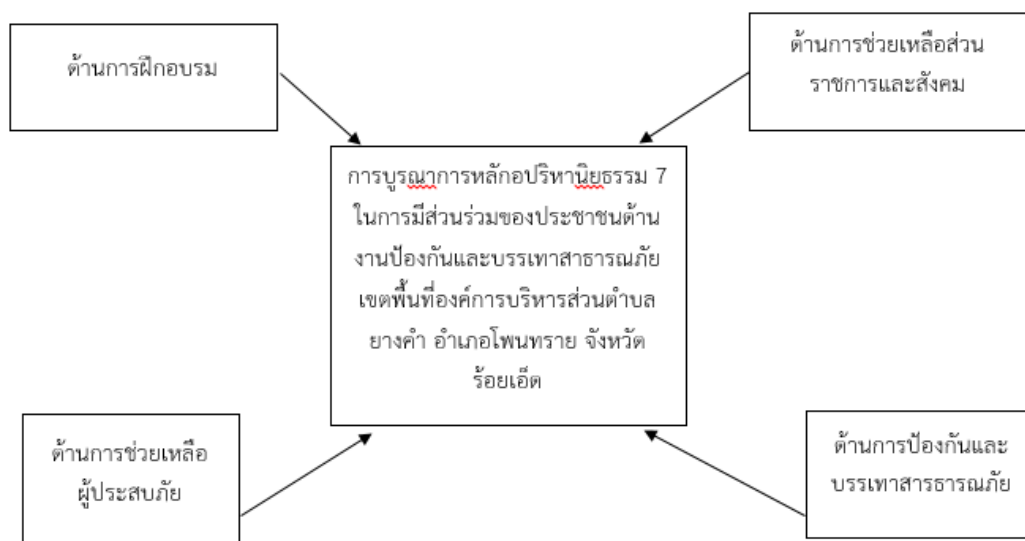
6.3 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยแบบเชิงลึกการบูรณาการการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
2. ควรมีการศึกษารูปการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เพื่อพัฒนาศักยภาพด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การบูรณาการหลักการบริหารนิยธรรม 7 ในการมีส่วนร่วมของประชาชนด้านงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ อำเภอนาทาย ผลลัพธ์ของการบูรณาการหลักธรรมกับงานป้องกันสาธารณภัย เป็นการสร้างความสามัคคีในชุมชนผ่านการทำงานร่วมกัน เพิ่มประสิทธิภาพ ของแผนป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดูแลพื้นที่ของตนเอง ลดความสูญเสีย จากภัยพิบัติ ด้วยการเตรียมความพร้อมล่วงหน้า รักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น และความร่วมมือระหว่างชุมชน ซึ่งการนำหลักการบริหารนิยธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ช่วยให้ อบต.ยางคำ สามารถส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และทำให้ชุมชนมีความพร้อมในการรับมือกับภัยพิบัติต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2558). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2564). *แผนการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยแห่งชาติ*. กรุงเทพมหานคร: กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย.
- ทวิดา กมลเวช. (2554). *คู่มือการจัดทำรภัยพิบัติท้องถิ่น*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมดาเพลส.
- นพพล แก้วเรือง และรัฐบุรุษ คุ่มทรัพย์. (2566). *ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาล ตำบลกันตวจระมวล อำเภอลำดวน จังหวัด*

สุรินทร์. วารสารวิชาการวิจัยและนวัตกรรม มสธ. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), 3(1), 83-94.

บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.

แผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลยางคำ. (2566). แผนพัฒนาท้องถิ่นตำบลยางคำ พ.ศ. 2566-2570.

ร้อยเอ็ด: องค์การบริหารส่วนตำบลยางคำ.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 11).

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2554). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.

(พิมพ์ครั้งที่ 34). นนทบุรี: เอส.อาร์. ฟรินติง แมสโปรดักส์.

อภิชาติ ดวงอิสาร, ธวัชณ์ เขตจัตุรัส และดิเรก ถึงฝั่ง. (2565). ประสิทธิภาพการจัดการ

เครือข่ายงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยของเทศบาลตำบลบ้านแท่น

อำเภอบ้านแท่น จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการนอร์ทเทิร์น, 9(2), 85-99.

การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร
An Evaluation of Promoting Student's Moral Projection in the United
Campus Muang Song Khlong of the Secondary Educational Service
Area Office Kamphaeng Phet

มณธิชา วงษ์น้อย และประจวบ ขวัญมัน

Monthicha Wongnoi and Prajob Khwanmun

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

Faculty of Education, Kamphaeng Phet University

Corresponding Author, E-mail: monthicha.wongnoi@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร และ 2) หาแนวทางพัฒนาโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 503 คน ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูล จำนวน 17 คน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ความถี่ (f) วิเคราะห์เนื้อหาและจัดอันดับ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน พิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกระบวนการ ด้านปัจจัยนำเข้า และด้านผลผลิต ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาโครงการตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนให้เป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนในการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเป็นระบบบุคลากรในองค์กรเข้าใจและรับรู้ไปในทิศทางเดียวกัน มีการวางตัวบุคคลบริหารงานอย่างเหมาะสม มีการติดตามและประเมินกิจกรรมในโครงการเป็นระยะเพื่อก่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด และนำผลการประเมินมาวางแผนเพื่อจัดทำโครงการครั้งต่อไป ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกคนต้องร่วมกันประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียนมีการสอดแทรกความรู้เรื่องคุณธรรมในการจัดการเรียนการสอนและส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการขัดเกลาพฤติกรรมนักเรียนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเชิงบวก

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, โครงการส่งเสริมคุณธรรม, เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

ได้รับบทความ: 26 มกราคม 2568; แก้ไขบทความ: 23 กุมภาพันธ์ 2568; ตอรับตีพิมพ์: 24 กุมภาพันธ์ 2568

Received: January 26, 2025; Revised: February 23, 2025; Accepted: February 24, 2025

Abstract

The purposes of this research were: 1) to evaluate promoting student's moral projection in the United Campus Muang Song Khlong of the Secondary Educational Service Area Office Kamphaeng Phet, and 2) to identify strategies for enhancing the student morality promotion project of the Songklong Sub-Campus, Kamphaeng Phet Secondary Educational Service Area Office. The sample group consisted of school administrators, teachers, parents of the 3rd year of secondary education students and the 3rd year of secondary education students, totaling 503 participants. There were 17 experts providing information. The instruments utilized were questionnaires and interview forms. Data were analyzed using a statistical package program to determine the mean ($\bar{x}$) standard deviation (S.D.), frequency (f), content analysis and ranking.

The results of the research found that:

1. According to the perception of school administrators and teachers, the overall picture was at a high level, passing the evaluation criteria. When considering each aspect, it was found that the aspects with the highest average values were the environment (Context Evaluation), the process (Process Evaluation), the input factors (Input Evaluation), and the product (Product Evaluation), respectively.

2. Based on expert's opinions, the guidelines for project development indicated that educational institution administrators played a crucial role in driving the project to promote student morality through a systematic and clearly defined process. Personnel in the organization understood and shared a common direction with appropriate personnel management. The monitoring and evaluation of project activities were performed periodically to create the most worthwhile and beneficial use of educational resources. The evaluation results were used to plan for the next project. All teachers and educational personnel were required to collaborate to serve as positive role models for students and integrate moral knowledge into teaching, learning, and activities that fostered behavioral improvements and promoted positive change.

Keywords: Project Evaluation, Promoting Student's Moral Projection, Secondary Education School

1. บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตราที่ 4 ได้ให้ความหมายของการศึกษาว่า หมายถึง กระบวนการเรียนรู้เพื่อความรู้ความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึก การอบรม การสืบสานทางวัฒนธรรม การสร้างสรรค์จรรโลงความก้าวหน้าทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้ขึ้นเกิดจากการจัดสภาพแวดล้อม สังคม การเรียนรู้และปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานได้กำหนดให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และได้กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ซึ่งมีความสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลในการพัฒนาประเทศให้มีความสมดุล ทั้งทางด้านวัตถุและจิตใจ ตามแนวคิด “คุณธรรมนำการพัฒนา” พร้อมทั้งจะก้าวไปสู่สังคมแห่งคุณธรรมตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และโมเดลประเทศไทย 4.0 โดยให้สังคมเกิดความเข้มแข็งจากภายใน และกระบวนการสร้างสังคมคุณธรรมแบบ “ระเบิดจากข้างใน” ด้วยหลักแนวคิดการส่งเสริมคุณธรรม 5 ประการ “พอเพียง วินัย สุจริต จิตอาสา กตัญญู” รวมทั้งจัดระเบียบสังคมสร้างมาตรฐานด้านคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาล โดยใช้ค่านิยมหลัก 12 ประการตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ เพื่อให้สังคมเกิดความมั่นคง สงบสุขร่มเย็นด้วยมิติทางศาสนา รวมทั้งระบบเศรษฐกิจเกิดความมั่นคง เข้มแข็งบนวิถีวัฒนธรรมไทยภูมิปัญญาของท้องถิ่น ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอย่างยั่งยืน เพื่อวางรากฐานการพัฒนาประเทศในระยะยาว (ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต, 2566)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของนโยบายรัฐบาลดังกล่าว จึงให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้มีการขับเคลื่อนนโยบายส่งเสริมคุณธรรม โดยสถานศึกษาได้ดำเนินการผ่านโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. (ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต, 2566) โดยโครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. เป็นการดำเนินงานเพื่อสืบสานพระราชปณิธานเดินตามรอยเบื้องพระยุคลบาทของพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ตามพระราชประสงค์ของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ดำเนินงานตามนโยบายภายใต้กรอบยุทธศาสตร์ชาติเกี่ยวกับเรื่องคุณธรรม โดยร่วมหารือกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในฐานะผู้รับผิดชอบการจัดการศึกษาสำหรับเยาวชนส่วนใหญ่ของประเทศให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ อีกทั้งรับผิดชอบในการจัดการศึกษาเพื่อให้เยาวชนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ เป็นคนดี คนเก่งและมีความสุข ตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

โดยผลการหารือสรุปได้ว่าการพัฒนาคุณธรรมให้กับเยาวชนของชาติจำเป็นต้องดำเนินการจัดทำ “โครงการโรงเรียนคุณธรรม สพฐ.” เพื่อพัฒนาโรงเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานให้นักเรียน ครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษาตระหนักรู้ เข้าใจและมีกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลซึมซับคุณค่าแห่งคุณธรรมความดีอย่างเป็นธรรมชาติและสร้างความรู้สึกรักผูกพันชอบซื่อ รวบรวมทั้งสร้างเครือข่ายชุมชนองค์กรแห่งคุณธรรมโดยประสานความร่วมมือจากหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานด้านคุณธรรมอย่างเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน ซึ่งรูปแบบของโรงเรียนคุณธรรมนั้น เป็นเรื่องที่ไม่ซับซ้อนและทำได้ง่ายเป็นการลงทุนต่ำแต่ได้กำไรมาก และสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนได้จริง โดยหลักการของโรงเรียนคุณธรรมสามารถนำไปใช้ได้กับโรงเรียนในทุกศาสนา ไม่ผูกขาดกับศาสนาใดศาสนาหนึ่งเปรียบเสมือนกับคุณธรรมสากลที่จะช่วยให้พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ในโรงเรียน “ลดลง” และส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ “เพิ่มขึ้น” ซึ่งนับเป็นการพัฒนาเยาวชนผู้ปกครอง และชุมชนได้อย่างยั่งยืน (สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, 2565)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรมีความตระหนักในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมสู่สถานศึกษา จึงได้กำหนดไว้ในนโยบายสำคัญข้อที่ 6 คือ พัฒนาระบบการบริหารจัดการ 4 สร้าง ได้แก่ 1) สร้างเด็กดีมีคุณธรรม ให้บ้านเมือง 2) สร้างครูดีให้ห้องเรียน 3) สร้างผู้บริหารดี ให้โรงเรียน และ 4) สร้างโรงเรียนดี ให้ชุมชน และจุดเน้นพัฒนาข้อที่ 3 คือ นักเรียนเป็นคนดี มีวินัย มีคุณธรรมจริยธรรม เคารพรักในสถาบันหลักของชาติ จากนโยบายและจุดเน้นดังกล่าวทำให้ทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรเป็นโรงเรียนคุณธรรม (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร, 2566)

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร
2. เพื่อหาแนวทางพัฒนาโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ ที่มุ่งประเมินความคิดเห็นด้านสภาพแวดล้อม กระบวนการปัจจัยนำเข้า และผลผลิตของโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยใช้รูปแบบการประเมินโครงการตามแนวคิดของ Stufflebeam (2003 อ้างถึงใน Sowell, 2005) ที่เรียกว่า CIPP Model และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์กับ

แหล่งข้อมูลที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อหาแนวทางพัฒนาโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ปีการศึกษา 2567 รวมทั้งสิ้น 2,499 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 24 คน ครูผู้สอน จำนวน 153 คน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 163 คน และผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 163 คน โดยการเปิดตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 อ้างใน บุญชม ศรีสะอาด, 2560) และกำหนดสัดส่วนและสุ่มแบบง่าย โดยใช้โรงเรียนในสหวิทยาเขตเมืองสองคลองเป็นขั้นของการสุ่ม หลังจากนั้นคัดเลือกครูของแต่ละโรงเรียนด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) รวมทั้งสิ้น 503 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม จำนวน 2 ฉบับ ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ผ่านการตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน จากนั้นนำไปหาค่าสัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่นทั้งฉบับโดยนำไปทดลองใช้ (Try out) กับสถานศึกษาที่ไม่ใช่สถานศึกษากลุ่มตัวอย่างในการวิจัย คือ โรงเรียนวังแซ้มวิทยา จำนวน 2 ฉบับๆละ 30 ชุด เพื่อหาคุณภาพด้านความเชื่อมั่น (Reliability) และนำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นด้วยวิธีของครอนบาค (Cronbach Alpha Coefficient) ซึ่งพบว่า ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.947 และฉบับที่ 2 สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.900 และ (2) แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ใช้สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิในเรื่องการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียน จำนวน 17 คน โดยใช้เกณฑ์การประเมินข้อที่มีค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานไม่ผ่านเกณฑ์มาเป็นแนวทางในการสร้างเป็นแบบสัมภาษณ์

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลของแบบประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยขอหนังสือจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนมัธยมในสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และนำแบบสอบถามส่งให้กลุ่มตัวอย่างโดยใช้กูเกิ้ลฟอร์ม เมื่อได้ข้อมูลครบแล้วก็ตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของการตอบแบบสอบถามในแต่ละข้อคำถามจนได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ทางสถิติ

2. ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลของการหาแนวทางพัฒนาโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ขออนุญาตขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ถึงผู้ทรงคุณวุฒิ ทั้ง 17 คน จากนั้นดำเนินการนัดหมายวันและเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การตัดสินใจปฏิบัติงานของโครงการที่มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ≥ 3.51 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ≤ 1.00 ถือว่าผ่านเกณฑ์การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร และการหาแนวทางพัฒนาโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลองสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำมาแจกแจงความถี่ และจัดอันดับความสำคัญ เพื่อรวบรวมเป็นแนวทางในการพัฒนาโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาคำรู้ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั้ง 4 ด้าน ที่ได้รับข้อมูลจากผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน

รายด้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ผลการประเมิน
1. การประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation)	4.37	0.46	มาก	ผ่านเกณฑ์
2. การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)	3.99	0.50	มาก	ผ่านเกณฑ์
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)	4.21	0.47	มาก	ผ่านเกณฑ์
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)	3.96	0.47	มาก	ผ่านเกณฑ์
รวมเฉลี่ย	4.13	0.41	มาก	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 พบว่า การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.41) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับจากสูงสุดไปต่ำสุด ปรากฏว่า ด้านการประเมินสภาพแวดล้อม (Context Evaluation) ($\bar{X} = 4.37$, S.D. = 0.46) มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านการประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ($\bar{X} = 4.21$, S.D. = 0.47) ด้านการประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ($\bar{X} = 3.99$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับต่ำที่สุดคือ ด้านการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ($\bar{X} = 3.96$, S.D. = 0.47)

4.2 ผลการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ฉบับที่ 2 สำหรับผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการประเมินผลผลิต ที่ได้รับข้อมูลจากผู้ปกครองนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

รายด้าน	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ผลการประเมิน
การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)	3.91	0.72	มาก	ผ่านเกณฑ์
รวมเฉลี่ย	3.91	0.72	มาก	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 พบว่า การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ด้านการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.72) ซึ่งมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.3 แนวทางพัฒนาโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน สามารถสรุปแนวทาง ได้ดังนี้

1. แนวทางพัฒนาด้านสภาพแวดล้อม (Context) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อที่มีค่าความถี่สูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาและหาแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมนักเรียน และผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดตัวชี้วัด กำกับ ติดตามการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหา และประเมินผล

รองลงมา ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นแกนนำในการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม และผู้บริหารสถานศึกษาควรบรรจุแนวทางในการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรมลงในวาระการประชุมเพื่อให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกท่านรับทราบเป็นแนวทางปฏิบัติเดียวกัน และผู้บริหารสถานศึกษาควรให้บุคลากรทุกท่านเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมในโครงการโรงเรียนคุณธรรม และผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดประชุมคณะทำงานอย่างสม่ำเสมอและแจ้งผลการประชุมให้ผู้เกี่ยวข้องรับทราบ ตามลำดับ

2. แนวทางการพัฒนาด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสภวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดอบรมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเพื่อให้บุคลากรและผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงความคุ้มค่าในการจัดสรรทรัพยากร รองลงมาได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดนโยบายและเป้าหมายที่ชัดเจน และสถานศึกษาควรจัดทำแผนงานโครงการให้ชัดเจนแต่ละกิจกรรมเพื่อดูความจำเป็นในการใช้งบประมาณ และผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการวัดและประเมินผลนักเรียนในด้านคุณธรรม และผู้บริหารสถานศึกษาควรให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการกำหนดงบประมาณในโครงการ และผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูที่รับผิดชอบโครงการมีการวัดและประเมินผลอย่างเป็นระบบ แล้วรายงานผลให้ผู้เกี่ยวข้องทราบเป็นระยะ และสถานศึกษาควรใช้งบประมาณจากต้นสังกัดและรับการสนับสนุนจากเครือข่ายภายนอก ตามลำดับ

3. แนวทางการพัฒนาด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสภวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมให้บุคลากรมีความรู้ในเรื่องการวัดและการประเมินผลด้านคุณธรรม และสถานศึกษาควรมีหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการวัดและประเมินด้านคุณธรรมอย่างชัดเจน และครูผู้รับผิดชอบโครงการควรรายงานกระบวนการตามแผนหลังจากเสร็จสิ้นโครงการตามแผนที่กำหนด มีแบบประเมินชัดเจน และถูกต้องตามหลักวิชาการ รองลงมาได้แก่ สถานศึกษาควรตรวจสอบผลการดำเนินงานเมื่อดำเนินการเสร็จสิ้น มีการรายงานผลให้นักเรียน ผู้ปกครอง และส่วนเกี่ยวข้อง และสถานศึกษาควรตรวจสอบผลการดำเนินงานจากผลการประเมินโครงการ และผู้บริหารสถานศึกษาควรกำหนดปฏินิวัติการให้บุคลากรดำเนินงานตามแผนงานที่กำหนด และผู้บริหารสถานศึกษาควรมอบหมายงานหน้าที่ให้ดำเนินการตามระยะเวลา และผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ระบบการบริหารโดยใช้วงจรคุณภาพตามลำดับ

4. แนวทางการพัฒนาด้านผลผลิต (Product Evaluation) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสภวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่

ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียน รองลงมา ได้แก่ สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมที่หลากหลายเหมาะสมต่อยุคสมัยของนักเรียนและผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และผู้บริหารสถานศึกษาและครูต้องเข้าใจและสามารถให้คำปรึกษาที่ต้องถูกให้นักเรียนได้ และผู้บริหารสถานศึกษาและครูควรเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมในโรงเรียนและสถานศึกษาควรยกย่องและมอบรางวัลให้นักเรียนที่เป็นแบบอย่างที่ดี และสถานศึกษาควรมีสถานที่หรือป้ายนิเทศที่ส่งเสริมคุณธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนควรส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาอย่างจริงจัง และผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนต้องเข้าใจและเข้าถึงงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และสถานศึกษาควรส่งเสริมให้นักเรียนจัดทำภาพยนตร์สั้นคุณธรรมตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร นำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

5.1 แนวทางพัฒนาด้านสภาพแวดล้อม (Context) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรให้บุคลากรทุกคนมีส่วนร่วมในการระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาและหาแนวทางส่งเสริมพฤติกรรมนักเรียน และผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างการมีส่วนร่วมในการวางแผนการปฏิบัติงาน กำหนดตัวชี้วัด กำกับ ติดตามการปฏิบัติงาน แก้ไขปัญหา และประเมินผล ทั้งนี้อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษายังไม่สามารถทำให้บุคลากรทุกท่านเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนโครงการโรงเรียนคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ จิระพงษ์ สุริยา (2563) ได้ทำการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมของนักเรียนโรงเรียนสรรพวิทยาคม โดยใช้รูปแบบการประเมิน CIPP ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการประเมินด้านบริบทของโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ 2) ผลการประเมินด้านปัจจัยนำเข้าของโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ 3) ผลการประเมินด้านกระบวนการของโครงการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ 4) ผลการประเมินด้านผลผลิตของโครงการในด้านผลที่เกิดจากการดำเนินงานตามโครงการ คือ พฤติกรรมการมีคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน และความพึงพอใจที่มีต่อโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และผ่านเกณฑ์การประเมินทุกด้าน การดำเนินโครงการบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการตามที่ตั้งไว้

5.2 แนวทางการพัฒนาด้านปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสภวิทยเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการจัดอบรมแนวทางการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเพื่อให้บุคลากร และผู้บริหารสถานศึกษาควรคำนึงถึงความคุ้มค่าในการจัดสรรทรัพยากร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษาไม่ได้มีการส่งเสริมการจัดอบรมบุคลากรเรื่องการดำเนินโครงการคุณธรรมและสถานศึกษาอาจยังใช้งบประมาณไม่สอดคล้องหรือไม่ตรงตามแผนการใช้งบ ซึ่งสอดคล้องกับ ชูชาติ แพลงล้วน (2561) ได้วิจัยการประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อประเมินด้านสภาวะแวดล้อมด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิตของโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. โรงเรียนบ้านบุญนาคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงราย เขต 4 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ โดยใช้ CIPP Model ผลการวิจัยพบว่า 1) ด้านสภาวะแวดล้อมในภาพรวมและรายด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ได้แก่ ด้านความสอดคล้องกับนโยบายของหน่วยงานต้นสังกัด ด้านความต้องการจำเป็นและด้านความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ 2) ด้านปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ด้านบุคลากร ด้านแหล่งเรียนรู้ ด้านบริหารจัดการ ด้านสื่อ วัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ 3) ด้านกระบวนการในภาพรวมและรายด้านมีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ได้แก่ ด้านการปรับปรุงแก้ไข (Act) ด้านการดำเนินงาน (Do) ด้านการตรวจสอบติดตาม (Check) และด้านการวางแผน (Plan) 4) ด้านผลผลิตในภาพรวมมีผลการประเมินผ่านเกณฑ์การประเมินที่กำหนด ดังนี้ 4.1) ผลการประเมินตามมาตรฐานโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านโรงเรียน ด้านผู้บริหาร ด้านครู และด้านนักเรียน มีคุณภาพอยู่ในระดับดีเยี่ยม 4.2) พฤติกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนอยู่ในระดับดีมาก และ 4.3) ความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

5.3 แนวทางการพัฒนาด้านกระบวนการ (Process Evaluation) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสภวิทยเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดอบรมให้บุคลากรมีความรู้ในเรื่องการวัดและการประเมินผลด้านคุณธรรม สถานศึกษาควรมีหลักสูตรสถานศึกษาที่มีการวัดและประเมินด้านคุณธรรมอย่างชัดเจน และครูผู้รับผิดชอบโครงการควรรายงานกระบวนการตามแผน หลังจากเสร็จสิ้นโครงการตามแผนที่กำหนด มีแบบประเมินชัดเจน และถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะสถานศึกษายังไม่มีรูปแบบการวัดและประเมินผลนักเรียนด้านคุณธรรมลงใน

กระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ อรุมา โตประเสริฐ (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่อง แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2 มีดังนี้ 1) ด้านการวางแผน สถานศึกษาประชุมคณะทำงานเพื่อร่วมกัน กำหนดกิจกรรมให้หลากหลาย และจัดกิจกรรมให้เกิดการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง 2) ด้านการดำเนินงานตามแผน ผู้รับผิดชอบปฏิบัติงานตามปฏิทินที่กำหนดไว้ ทุกกิจกรรม ครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผู้บริหารสถานศึกษาให้การสนับสนุนอำนวยความสะดวกทุกขั้นตอน 3) ด้านการติดตามตรวจสอบสถานศึกษาจัดทำ รายงานผลการประเมินการดำเนินงานรายงานต่อหน่วยงานต้นสังกัดและเผยแพร่ให้ทุกภาคส่วนทราบ เปิดโอกาสให้ทุกภาคส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นผลดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนได้ทุกช่องทาง และ 4) ด้านการปรับปรุงแก้ไข สถานศึกษาวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน สรุปรวบรวมผลการวิเคราะห์ จัดทำเป็นฐานข้อมูล นำไปปรับปรุง/แก้ไขการวางแผนการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน

5.4 แนวทางการพัฒนาด้านผลผลิต (Product Evaluation) ของโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสหวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ข้อที่มีความถี่สูงสุด ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรทางการศึกษาควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าตัวอย่างที่ดีมีค่ามากกว่าคำสอน ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจึงควรทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับ วิริยรัฐธนา รัตน์ (2562) ได้ทำการประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านตูม (นพค.15 กรป.กลางอุปถัมภ์) ผลการวิจัยพบว่า 1) การประเมินบริบทของโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านตูม (นพค. 15 กรป.กลางอุปถัมภ์) มีความสอดคล้องอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ โครงการมีความสอดคล้องกับการแก้ปัญหาสังคมปัจจุบัน รองลงมา คือ วัตถุประสงค์และเป้าหมายของโครงการมีความเป็นไปได้กับโครงการมีความเหมาะสมกับสภาพความต้องการของผู้เรียน ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดคือ โครงการมีความเหมาะสมกับบทบาทและหน้าที่ของโรงเรียน 2) การประเมินปัจจัยนำเข้าของโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน โรงเรียนบ้านตูม (นพค. 15 กรป.กลางอุปถัมภ์) มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การให้ความร่วมมือในการระดมความคิดและการดำเนินงานตามโครงการของบุคลากร รองลงมาได้แก่ จำนวนบุคลากรที่ร่วมดำเนินโครงการมีความรู้ความสามารถเหมาะสมและเพียงพอและผู้รับผิดชอบแต่ละกิจกรรมมีความมุ่งมั่นทุ่มเทเพื่อให้งานบรรลุ

เป้าหมายตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ งบประมาณที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 3) การประเมินกระบวนการดำเนินงานตามโครงการคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านตูม (นพค. 15 กรป. กลางอุปถัมภ์) มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ การกำหนดบทบาทหน้าที่และผู้รับผิดชอบในการดำเนินงาน รองลงมา คือ การเตรียมความพร้อมด้านอาคารสถานที่ งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ การวิเคราะห์ และนำผลการประเมินมาพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง ตามลำดับ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ การจัดทำกรอบแนวคิดและกำหนดจุดพัฒนาตามสภาพปัญหาและความต้องการ 4) การประเมินผลผลิตตามโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านตูม (นพค. 15 กรป. กลางอุปถัมภ์) ตามความคิดเห็นครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครองนักเรียน และนักเรียน พบว่า ผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาผลการประเมินรายด้าน พบว่า มีผลการประเมินอยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน เรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 5 ลำดับคือ ด้านความภูมิใจในความเป็นไทย รองลงมา คือ ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ด้านความกตัญญูต่อเวที ด้านความเมตตา กรุณาเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และเสียสละเพื่อส่วนรวม และด้านความมีวินัย ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก คือ ด้านความประหยัด และ 5) ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียน และผู้ปกครองนักเรียนที่มีต่อโครงการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านตูม (นพค. 15 กรป. กลางอุปถัมภ์) มีความพึงพอใจและระดับมากที่สุด ซึ่งผ่านเกณฑ์การประเมินที่ตั้งไว้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนคุณธรรมมาเป็นนโยบายเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษา
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชรควรนำผลการวิจัยเกี่ยวกับโครงการโรงเรียนคุณธรรมมาเป็นนโยบายเพื่อขับเคลื่อนสถานศึกษา

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

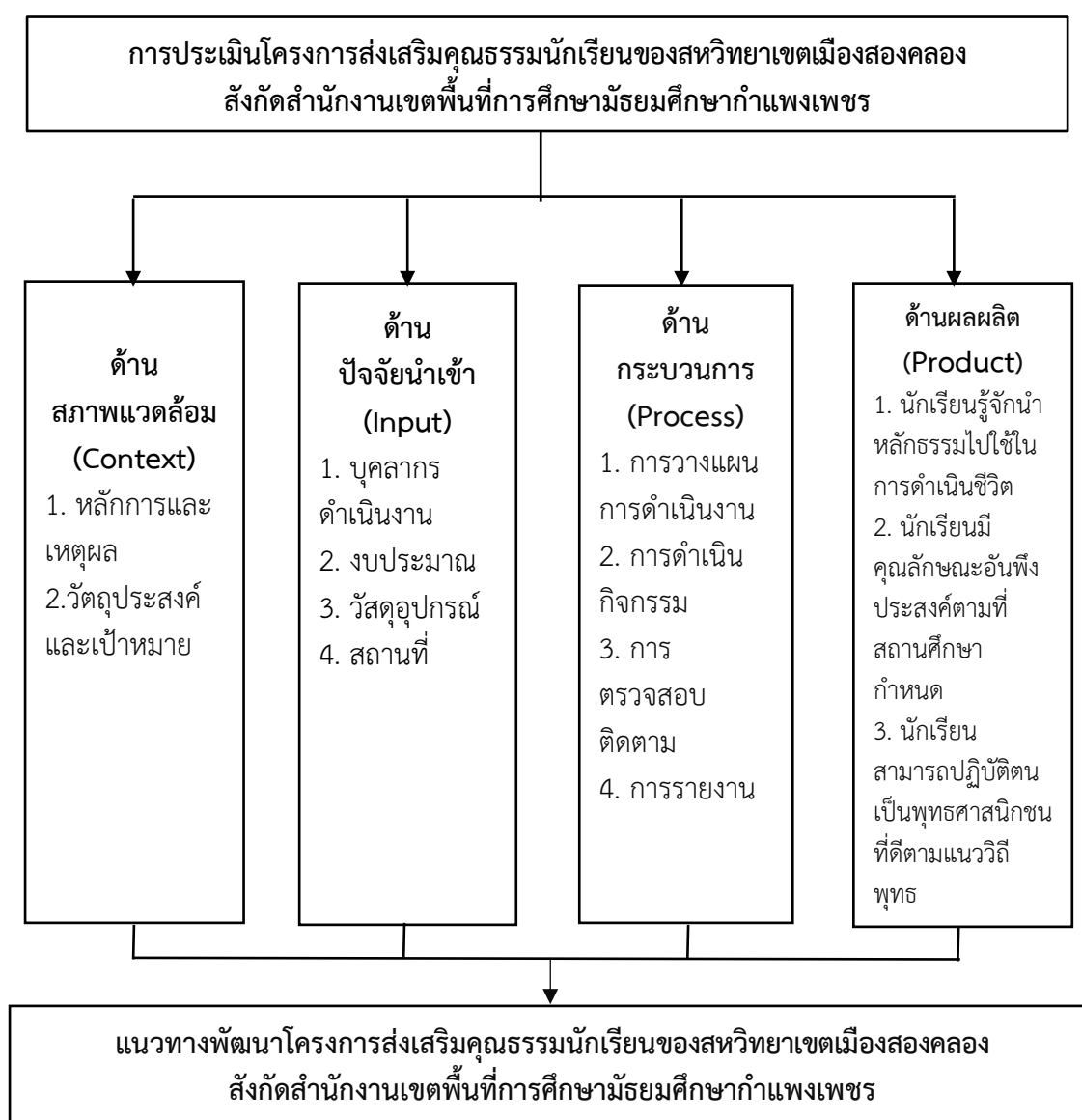
1. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพต่อการดำเนินโครงการโรงเรียนคุณธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานด้านบุคลากรของโครงการโรงเรียนคุณธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

3. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับแนวทางการส่งเสริมการดำเนินงานพัฒนาการวัดและประเมินผลด้านคุณธรรมนักเรียนของโครงการโรงเรียนคุณธรรมนักเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่อง การประเมินโครงการส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนของสภวิทยาเขตเมืองสองคลอง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบ CIPP Model ของสตฟเฟิลบีม (Daniel L. Stufflebeam) ซึ่งมีกรอบในการประเมิน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อม (Context) ด้านปัจจัยนำเข้า (Input) ด้านกระบวนการ (Process) และด้านผลผลิต (Product) ดังภาพที่ 1

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- จิระพงษ์ สุริยา. (2563). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนสรรพวิทยาคม. *วารสารครูสภาวิทยากร*, (3), 68-78.
- ชูชาติ แปลงล้วน. (2561). การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนคุณธรรม สพฐ. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 4. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5 (7), 379-393.
- วิรัชภูม รัตน์. (2562). การส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านตูม (นพค.15 กรป.กลางอุปถัมภ์). *วารสารงานวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 6(1), 58-73.
- ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต. (2566). *แผนปฏิบัติการส่งเสริมคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2566*. ศูนย์ปฏิบัติการต่อต้านการทุจริต: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. (2565). *โรงเรียนคุณธรรม สพฐ. มาตรฐานและตัวชี้วัด*. สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา, สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร. (2566). *ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ปีการศึกษา 2566*. กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากำแพงเพชร.
- อรอุมา โตประเสริฐ. (2562). *แนวทางการดำเนินงานส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุทัยธานี เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3
The Study of Guidelines for Developing Sustainable Leadership for
Educational Institution Administrators Under the Jurisdiction of the
Kalasin Primary Educational Service Area Office 3

ณรงค์ กุดแกลง และอมร มะลาศรี

Narong Goodtalang and Amorn Malasri

คณะศึกษาศาสตร์และนวัตกรรมการศึกษา มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์

Faculty of Education and Educational Innovation Kalasin University

Corresponding Author, E-mail: asas.0440.nk@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จำนวน 324 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า ระยะที่ 2 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันของการมีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด
2. ความต้องการจำเป็นของการเป็นโรงเรียนแห่งความสุขของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การอนุรักษ์ 2) ความสามารถเผชิญปัญหา 3) การบริหารความหลากหลาย 4) ความลุ่มลึกในองค์ความรู้ 5) ความยุติธรรม 6) ความต่อเนื่องและความยั่งยืนของภาวะผู้นำ 7) การกระจายภาวะผู้นำ

ได้รับบทความ: 20 มกราคม 2568; แก้ไขบทความ: 11 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 15 มีนาคม 2568

Received: January 20, 2025; Revised: March 11, 2025; Accepted: March 15, 2025

3. แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งสิ้น 48 แนวทาง

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน, ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

This research aimed to study the current status, desired status, needs and guidelines for sustainable leadership development of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Kalasin Province, Zone 3. It was divided into 2 phases: Phase 1: Study of the current status, desired status and needs for sustainable leadership of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Kalasin Province, Zone 3. The sample group used in the research was 324 school administrators and teachers under the Office of the Primary Educational Service Area, Kalasin Province, Zone 3. The instrument used was a rating scale questionnaire. Phase 2: Guidelines for sustainable leadership development of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Kalasin Province, Zone 3. The instrument used was a semi-structured interview on guidelines for sustainable leadership development of school administrators under the Office of the Primary Educational Service Area, Kalasin Province, Zone 3.

The research results found that:

1. The current status of sustainable leadership of school administrators under the Office of the Primary Education Area 3, Kalasin Province, is at a high level overall and the desired status of sustainable leadership of school administrators under the Office of the Primary Education Area 3, Kalasin Province, is at a very high level overall.

2. The essential needs of schools under the Office of the Primary Education Area 3, Kalasin Province, to be a school of happiness, ranked from most to least, are: 1) Conservation 2) Problem-solving ability 3) Diversity management 4) Knowledge depth 5) Justice 6) Continuity and longevity of leadership 7) Leadership distribution.

3. Guidelines for developing sustainable leadership of school administrators under the Office of the Primary Education Area 3, Kalasin Province, has a total of 48 guidelines for developing sustainable leadership of school administrators.

Keywords: Development Guidelines, Sustainable Leadership, Educational Institution Administrators

1. บทนำ

สังคมไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับยุคสมัย โดยการศึกษาเป็นบทบาทสำคัญในการพัฒนาความรู้ ความสามารถ และอาชีพที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล (สุกฤตา บัวนาค, 2563) การปฏิรูปการศึกษาของไทยมุ่งเน้น 3 ประการ ได้แก่ 1) การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ทั้งผู้เรียน สถานศึกษา หลักสูตร และครูผู้สอน 2) เพิ่มโอกาสการศึกษาและการเรียนรู้อย่างทั่วถึงและต่อเนื่องตลอดชีวิต 3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการจัดการศึกษา แม้ว่าคนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพในทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาคุณภาพการศึกษาและพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ (วิไลภรณ์ เตชะ, 2561) การยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการเรียนรู้ตลอดชีวิตจึงเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างภูมิคุ้มกันให้คนไทยสามารถปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำหนดทิศทางและคุณภาพการศึกษา จึงต้องมีคุณลักษณะที่เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม มีความรู้เชิงทฤษฎี ทักษะในการทำงาน คุณธรรม จรรยาบรรณ และประสบการณ์การบริหาร ยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลง และสามารถนำพาสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ (วิชุดา บุญทรัพย์, 2563) ผู้บริหารที่ดี ต้องมีความรู้ดี มีปฏิภาณไหวพริบ บุคลิกดี มีความคิดริเริ่ม เข้าใจสังคม มีวิจรรณญาณ รับผิดชอบสูง มีมนุษยสัมพันธ์ และภาวะผู้นำที่สร้างแรงบันดาลใจ (กรรณา ศรีแสน, 2561)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานวางแนวทางการพัฒนาการศึกษาเพื่อความยั่งยืน 3 ประการ ได้แก่ 1) สร้างความสามารถในการแข่งขันบนพื้นฐานทรัพยากรและความสามารถของตนเอง 2) ตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการด้านการศึกษาให้สอดคล้องกับสังคมวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลง 3) สร้างการพัฒนาแบบองค์รวมที่สมดุลระหว่างเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (วิไลภรณ์ เตชะ, 2561) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีภาวะผู้นำ (Hoy & Miskel, 2008) และสามารถสร้างอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาขององค์กร รวมถึงส่งเสริมความร่วมมือทั้งภายในและภายนอกองค์กร (ศิลป์ชัย สุวรรณณีนี, 2560)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีโรงเรียนสถานศึกษาในสังกัดทั้งหมด 198 โรง พื้นที่เขตบริการรับผิดชอบทั้งหมด 7 อำเภอ ได้แก่ 1) อำเภอห้วยผึ้ง 2) อำเภอนาคู 3) อำเภอเขาวง 4) อำเภอกุฉินารายณ์ 5) อำเภอนามน 6) อำเภอสมเด็จ 7) อำเภอคำม่วง ได้กำหนดวิสัยทัศน์คือส่งเสริมคุณภาพผู้เรียน สู่สังคมอนาคตอย่างยั่งยืน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องแสดงการใช้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารจัดการภายในโรงเรียนทั้ง 4 ด้าน คือการบริหารงานวิชาการ การบริหารงานทั่วไป การบริหารงานการเงิน และการบริหารงานบุคคล สิ่งที่สะท้อนให้เห็นปัญหาอีกด้านหนึ่งคือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนจากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติด้านพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ปีการศึกษา 2565 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียนในระดับเขตพื้นที่การศึกษา มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าระดับประเทศทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

กาฬสินธุ์ เขต 3, 2566) ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลงในสถานศึกษา จะต้องแสดงออกซึ่งภาวะผู้นำที่เหมาะสม สอดคล้องกับสถานการณ์ คน เวลา สถานที่ ตลอดจนสภาพแวดล้อมในบริบทดังกล่าว เพราะภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจะสะท้อนให้เห็นผลการจัดการศึกษาและบริหารงานในสถานศึกษา

จากสาเหตุและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจเป็นอย่างยิ่งที่จะศึกษาการใช้ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เพื่อที่จะนำผลการวิจัยไปปรับปรุง พัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาและเป็นแนวทางในการพัฒนาภาวะผู้นำให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงต่อไปในอนาคต และพัฒนาสู่องค์กรแห่งความเป็นเลิศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เป็นอย่างไร
2. เพื่อศึกษาความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เป็นอย่างไร
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ควรเป็นอย่างไร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าความถี่สถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ดังนี้

3.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

3.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

3.3 นำแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มาตรวจให้คะแนนตามแนวคิดของบุญชม ศรีสะอาด (2556)

3.3.1 เกณฑ์ในการตอบแบบสอบถามที่แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ในแต่ละข้อคำถามในระดับใดระดับหนึ่งเพียงระดับเดียวคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

3.3.2 การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการมีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 เมื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ได้กำหนดเกณฑ์ในการแปลผลข้อมูลไว้ 5 ระดับ (บุญชม ศรีสะอาด, 2556)

3.3.3 นำผลการประเมินสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มาจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น โดยใช้สูตรในการคำนวณของ นางลักษณ์ วิรัชชัยและสุวิมล ว่องวานิช (วิชิตา บุญทรัพย์, 2563)

3.3.4 นำค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ($PNI_{modified}$) มาวิเคราะห์สรุปจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามลำดับจากมากไปหาน้อย และนำไปหาแนวทางในการพัฒนาต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวม

ภาวะผู้นำแบบยั่งยืน	สภาพปัจจุบัน (n = 324)			สภาพที่พึงประสงค์ (n = 324)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ความรู้ในองค์กรความรู้	4.07	0.45	มาก	4.68	0.32	มากที่สุด
2. ความต่อเนื่องและความยืนยาวของภาวะผู้นำ	4.06	0.44	มาก	4.62	0.28	มากที่สุด
3. การกระจายภาวะผู้นำ	4.19	0.35	มาก	4.63	0.24	มากที่สุด
4. ความยุติธรรม	4.05	0.38	มาก	4.65	0.33	มากที่สุด
5. ความสามารถเผชิญปัญหา	4.01	0.42	มาก	4.63	0.32	มากที่สุด
6. การบริหารความหลากหลาย	4.08	0.38	มาก	4.70	0.21	มากที่สุด
7. การอนุรักษ์	4.00	0.40	มาก	4.69	0.21	มากที่สุด
รวม	4.06	0.20	มาก	4.66	0.16	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการมีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.06$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงอันดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้คือ การกระจายภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 4.19$) การบริหารความหลากหลาย ($\bar{X} = 4.08$) ความรู้ในองค์กรความรู้ ($\bar{X} = 4.07$) ความต่อเนื่องและความยืนยาวของภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 4.06$) ความยุติธรรม ($\bar{X} = 4.05$) ความสามารถเผชิญปัญหา ($\bar{X} = 4.01$) และการอนุรักษ์ ($\bar{X} = 4.00$) ตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์ของการมีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของ

ผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เรียงอันดับจากมากไปหาน้อยดังนี้คือ การบริหารความหลากหลาย ($\bar{X} = 4.70$) การอนุรักษ์ ($\bar{X} = 4.69$) ความกลุ่มลึกลึกในองค์ความรู้ ($\bar{X} = 4.68$) ความยุติธรรม ($\bar{X} = 4.65$) การกระจายภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 4.63$, S.D.= 0.24) ความสามารถเผชิญปัญหา ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.32) และความต่อเนื่องและความยืนยาวของภาวะผู้นำ ($\bar{X} = 4.62$) ตามลำดับ

4.2 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ค่าดัชนี ความต้องการจำเป็นและลำดับความต้องการจำเป็น โดยรวม

โรงเรียนแห่งความสุข	I	D	PNI	อันดับ
1. ความกลุ่มลึกลึกในองค์ความรู้	4.68	4.07	0.150	4
2. ความต่อเนื่องและความยืนยาวของภาวะผู้นำ	4.62	4.06	0.138	6
3. การกระจายภาวะผู้นำ	4.63	4.19	0.105	7
4. ความยุติธรรม	4.65	4.05	0.148	5
5. ความสามารถเผชิญปัญหา	4.63	4.01	0.155	2
6. การบริหารความหลากหลาย	4.70	4.08	0.152	3
7. การอนุรักษ์	4.69	4.00	0.173	1
รวม	4.66	4.06	0.148	

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.148 โดยเรียงอันดับความต้องการจำเป็นจากมากไปน้อย ได้แก่ 1) การอนุรักษ์ มีค่าเท่ากับ 0.173 2) ความสามารถเผชิญปัญหา มีค่าเท่ากับ 0.155 3) การบริหารความหลากหลาย มีค่าเท่ากับ 0.152 4) ความกลุ่มลึกลึกในองค์ความรู้ มีค่าเท่ากับ 0.150 5) ความยุติธรรม มีค่าเท่ากับ 0.148 6) ความต่อเนื่องและความยืนยาวของภาวะผู้นำ มีค่าเท่ากับ 0.138 และ 7) การกระจายภาวะผู้นำ มีค่าเท่ากับ 0.105 ตามลำดับ

4.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีรายละเอียดตอบอภิปรายได้ดังนี้

1. ด้านการอนุรักษ์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการทำงานที่ชัดเจน มีการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยในการบริหารจัดการสถานศึกษา

ผู้บริหาร มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างกลุ่มศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล มีการวางแผนผังแสดงขั้นตอนการทำงานแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียดให้เห็นภาพ รวมของกระบวนการทั้งหมดเพื่อลดขั้นตอนในการทำงาน ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาภายในองค์กร

2. ด้านความสามารถเผชิญปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้างและสะดวก สร้างความไว้วางใจระหว่างบุคลากรในทีมช่วยทำให้ทีมงานมีความเข้มแข็ง สร้างความเข้าใจว่าการตัดสินใจเป็นส่วนหนึ่งของงานที่สำคัญมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบและตัดสินใจเอง สร้างบรรยากาศที่บุคลากรกล้าที่จะแบ่งปันข้อมูลและความคิดเห็น ผู้บริหารให้รางวัลหรือการยอมรับแก่บุคลากรที่นำเสนอข้อมูลที่มีประโยชน์

3. ด้านการบริหารความหลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีส่งเสริมให้บุคลากรสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างได้อย่างสร้างสรรค์ มีการจัดกิจกรรมที่สร้างความตระหนักเพื่อให้บุคลากรเข้าใจถึงความหมายของความหลากหลายและผลกระทบของความหลากหลายต่อองค์กรมีการสื่อสารนโยบายขององค์กรเกี่ยวกับความหลากหลาย ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามค่านิยมองค์กร ส่งเสริมให้บุคลากรปรับปรุงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับค่านิยมองค์กร ชื่นชมและยกย่องบุคลากรที่ปฏิบัติตามค่านิยมองค์กรได้เป็นอย่างดี

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยครั้งนี้มีประเด็นที่น่าสนใจเพื่อนำมาอภิปรายผล ดังนี้

5.1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3

1. สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเองให้มีภาวะผู้นำที่เข้มแข็ง เช่น การจัดอบรมสัมมนา การให้โอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มีการกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมายที่ชัดเจน มีเป้าหมายที่สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถวางแผนและดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ สร้างบรรยากาศที่เปิดโอกาสให้บุคลากรได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการพัฒนา ส่งผลให้เกิดความร่วมมือและความสามัคคีในการทำงานจึงทำให้สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประธาน ยศรุ่งเรือง (2559) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

เพชรบูรณ์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ชนิดาภา พงษ์พิเดช (2560) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 31 ผลการศึกษาพบว่า 1) ภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์ (2560) ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วิไลภรณ์ เตชะ (2561) ได้ศึกษาโมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้นภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีระดับการแสดงออกของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ระพีพร ภูแล่นดี (2562) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ เรืองเดช ภูโบราณ (2562) ได้ศึกษาสมการโครงสร้างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่าโดยภาพรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ วิชุดา บุญทรัพย์ (2563) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครรังสิต ปทุมธานี ผลการศึกษาพบว่า สภาพปัจจุบันของคุณลักษณะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครรังสิต ปทุมธานี อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับภาวิณี วัฒนพรม (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า สภาพการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดกำแพงเพชร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ วสันต์ ศักดาศักดิ์ (2565) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นนทบุรี ผลการศึกษาพบว่าระดับภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้านมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก

2. สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษาไม่มีวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและยังไม่สามารถสื่อสารให้บุคลากรในโรงเรียนเข้าใจและร่วมกันสร้างเป้าหมายที่สอดคล้องกันได้ ผู้บริหารอาจจะยังไม่เปิดโอกาสให้ครู บุคลากร นักเรียนและผู้ปกครองได้มี

ส่วนร่วมในการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ทำให้ทุกฝ่ายไม่เกิดความรัก และความเป็นเจ้าของร่วมกัน ไม่ส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรทั้งด้านวิชาการ และทักษะในการทำงานส่งผลให้บุคลากรขาดความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานทำให้ งานไม่มีคุณภาพ จึงทำให้สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหาร สถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมอยู่ใน ระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วิชุดา บุญทรัพย์ (2563) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครรังสิต ปทุมธานี ผลการศึกษพบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของคุณลักษณะภาวะผู้นำในศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดเทศบาลนครรังสิต ปทุมธานี อยู่ในระดับมากที่สุด

5.2 ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 โดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.148 ซึ่งถือว่าไม่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนา ทั้งนี้เนื่องจากสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีการกำหนดนโยบายที่สนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนอย่างชัดเจนมีการจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอ เช่น งบประมาณ เวลาและบุคลากร เพื่อสนับสนุนการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหาร และผู้บริหารในเขตพื้นที่อาจมีความเข้าใจถึงความสำคัญของภาวะผู้นำแบบยั่งยืน และเห็นความเชื่อมโยงระหว่างภาวะผู้นำกับผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาจึงมีการส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กรที่ เน้นการเรียนรู้ การพัฒนา และการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารมีโอกาสเข้าร่วม กิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ เช่น การอบรมสัมมนา การศึกษาดูงาน เพื่อพัฒนาทักษะและความรู้ สามารถนำความรู้ที่ได้จากการพัฒนาไปประยุกต์ใช้ในการทำงานจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงทำให้ไม่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 ซึ่งสอดคล้องกับผล การศึกษา สุขวิเลิศ คำอู่สาร (2565) ได้ศึกษาความจำเป็นของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา ผลการศึกษพบว่าความต้องการจำเป็นของรูปแบบภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา มีค่า PNI อยู่ระหว่าง 0.11 - 0.06 โดยเรียงลำดับจากค่ามากที่สุดไปค่าน้อยที่สุด ได้แก่ ความพร้อม ด้านทรัพยากร การอนุรักษ์อย่างสมดุล ความลุ่มลึก ความหลากหลาย ความทนทาน การกระจาย และความยุติธรรม ตามลำดับ

5.3 แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 มีรายละเอียดต่อไปนี้

1. ด้านการอนุรักษ์ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการ ทำงานที่ชัดเจน มีการนำปัญญาประดิษฐ์ (AI) มาช่วยในการบริหารจัดการสถานศึกษา ผู้บริหาร มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและอย่างต่อเนื่อง มีการสร้างกลุ่มศึกษาแลกเปลี่ยนความรู้

เกี่ยวกับการวิเคราะห์ข้อมูล มีการวางแผนผังแสดงขั้นตอนการทำงานแต่ละขั้นตอนอย่างละเอียดให้เห็นภาพ รวมของกระบวนการทั้งหมดเพื่อลดขั้นตอนในการทำงาน ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาภายในองค์กรซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประธาน ยศรุ่งเรือง (2559) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่าแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 คือแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพผู้บริหาร สถานศึกษาต้องมีการประชุมวางแผน จัดวางตัวบุคลากร มอบหมายงานให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคลเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็นได้อย่างสร้างสรรค์จัดบรรยากาศการทำงานที่ดีให้บุคลากรมีโอกาสพบปะสร้างสัมพันธ์ที่ดีต่อกันให้ ความยุติธรรมกับบุคลากรอย่างเท่าเทียมกันส่งเสริมให้ผู้ใต้บังคับบัญชาทำวิจัยในชั้นเรียนและมีการพัฒนามาตรฐานการทำงานที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยจัดให้มีการอบรม การศึกษาดูงาน การศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือแสวงหาองค์ความรู้ใหม่ ๆ เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการปฏิบัติงาน และสอดคล้องกับ ภาวิณี วัฒนพรหม (2564) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดกำแพงเพชร ผลการศึกษาพบว่า แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ผู้บริหารควรชี้แจงให้ครูและบุคลากรที่บรรจุเข้าทำงาน ใหม่เข้าใจถึงความจำเป็นและความสำคัญของหลักการปฏิบัติงาน ผู้บริหารควรอธิบายถึงผลที่ได้รับจากการอบรมควรให้ครูได้ร่วมกันวิเคราะห์ผลดีของการมีส่วนในความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานของผู้บริหารควรให้ครูและบุคลากรได้วิเคราะห์ตนเองถึงภาระงานที่ปฏิบัติอยู่ทั้งคุณวุฒิของตนเองและเพศส่งเสริมให้ครูรู้จักการลำดับความสำคัญในการใช้จ่ายงบประมาณควรสร้างแนวทางในการพัฒนาตนเองอย่างเป็นระบบตามแนวทางที่โรงเรียนได้วางเป้าหมายการบริหารไว้

2. ด้านความสามารถเผชิญปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยสำหรับการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น มีช่องทางการสื่อสารที่เปิดกว้างและสะดวก สร้างความไว้วางใจระหว่างบุคลากรในทีมช่วยทำให้ทีมงานมีความเข้มแข็งสร้างความเข้าใจว่าการตัดสินใจเป็นส่วนหนึ่งของงานที่สำคัญมอบหมายงานให้บุคลากรรับผิดชอบและตัดสินใจเอง สร้างบรรยากาศที่บุคลากรกล้าที่จะแบ่งปันข้อมูลและความคิดเห็น ผู้บริหารให้รางวัลหรือการยอมรับแก่บุคลากรที่นำเสนอข้อมูลที่มีประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ประธาน ยศรุ่งเรือง (2559) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 ผลการศึกษาพบว่าแนวทาง การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3 คือ แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยนผู้บริหารสถานศึกษาต้องสร้างแรงจูงใจโดยการให้รางวัลหรือผลตอบแทนแก่ผู้ที่

ปฏิบัติงานได้ประสบผลสำเร็จด้วยความยุติธรรมตามโอกาสอย่างเหมาะสม ควรยอมรับศักยภาพและให้โอกาสผู้ใต้บังคับบัญชาที่ทำงานได้ต่ำกว่ามาตรฐานได้พัฒนาตนเอง โดยให้คำแนะนำแทนการตำหนิ ร่วมกับผู้ใต้บังคับบัญชาสร้างกฎข้อบังคับบนพื้นฐานของระเบียบราชการรวมถึงคาดโทษผู้ไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบอย่างเท่าเทียม พร้อมทั้งปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีเพื่อเป็นวัฒนธรรมขององค์กรและฝึกให้ผู้ใต้บังคับบัญชาปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ โดยมีการวัดและประเมินผลอย่างจริงจังและมีการรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ โดยปราศจากการควบคุมหรือคอยจับผิดและสอดคล้องกับ วสันต์ ศักดาศักดิ์ (2565) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่นบุรี ผลการศึกษาพบว่าแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาได้แก่ผู้บริหารต้องพัฒนาตนเองให้เป็นผู้นำแห่งการเรียนรู้พัฒนาบุคลากรให้มีศาสตร์ทางวิชาชีพ สร้างวิสัยทัศน์ กระจายอำนาจให้บุคลากรอย่างเหมาะสมคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลผลประโยชน์ของทุกภาคส่วนสร้างความสมดุลของทรัพยากรทางการศึกษาและให้ความสำคัญกับความรู้ ประสบการณ์ที่เคยเกิดขึ้นในอดีต

3. ด้านการบริหารความหลากหลาย ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีส่งเสริมให้บุคลากรสามารถจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดจากความแตกต่างได้อย่างสร้างสรรค์ มีการจัดกิจกรรมที่สร้างความตระหนักเพื่อให้บุคลากรเข้าใจถึงความหมายของความหลากหลายและผลกระทบของความหลากหลายต่อองค์กรมีการสื่อสารนโยบายขององค์กรเกี่ยวกับความหลากหลาย ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการปฏิบัติตามค่านิยมองค์กร ส่งเสริมให้บุคลากรปรับปรุงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับค่านิยมองค์กร ชื่นชมและยกย่องบุคลากรที่ปฏิบัติตามค่านิยมองค์กรได้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์ (2560) ได้ศึกษาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19 ผลการศึกษาพบว่าแนวทางพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของ ผู้บริหารสถานศึกษา ได้แก่ 1) ผู้บริหารควรมีปฏิสัมพันธ์เชิงแลกเปลี่ยนสร้างเครือข่ายที่มีเป้าหมายชัดเจนร่วมกัน 2) ผู้บริหารควรใช้การวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อปรับปรุงการให้บริการให้เหมาะสม สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน 3) ผู้บริหารต้องใช้ทักษะความสามารถในการติดต่อประสานงาน เพื่อจัดหางบประมาณเพิ่มเติมมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนมีการจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการใช้จ่ายงบประมาณต่าง ๆ ให้เหมาะสม 4) ผู้บริหาร ต้องสร้างระบบให้คำปรึกษาและพี่เลี้ยงในสถานศึกษา และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแท้จริง จนกลายเป็นวัฒนธรรมขององค์กร 5) ประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนได้รับรู้และเกิดความเข้าใจเพื่อสร้างความร่วมมือในการผลิตผลงานทางวิชาการร่วมกัน 6) ส่งเสริมให้ครูพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอโดยการศึกษาต่อหรือเพิ่มวิทยฐานะจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างบุคลากรภายในโรงเรียนและใช้การร่วมมือกับองค์กรภายนอกที่มีอยู่อย่างหลากหลาย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ ให้กับบุคลากร

และสอดคล้องกับ Klein (2010) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการมีส่วนร่วมอย่างยั่งยืนของโรงเรียนในนครนิวยอร์กเพื่อริเริ่มให้เป็นโรงเรียนแบบใหม่โดยงบประมาณบางส่วนถูกใช้โดยองค์กรกลางในการพัฒนาทีมผู้นำการพัฒนาวิชาชีพการสรรหาบุคลากรและการให้คำปรึกษาและการสนับสนุนจากสื่อกลางในการจัดการเงินและช่วยในการระดมทุนในการพัฒนาโรงเรียนจากรายงานวิจัยพบว่า ด้านการดำเนินงานร่วมกับเครือข่ายในการเข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก NYC DOE แต่ไม่ได้รับให้เงินหรือปรึกษาหารือกับนักพัฒนาซอฟต์แวร์นอกจากนี้ยังพบว่าในการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็กนั้นการมีส่วนร่วมของเครือข่ายจะต้องอาศัยการทำงานร่วมกันระหว่าง 1) ผู้นำ (Lead Partner) ในการร่วมกันสร้างสรรค์ วางแผนออกแบบและพัฒนาโรงเรียนให้เป็นไปตามที่คาดหวังได้แก่ความเป็นผู้นำและการตัดสินใจ มีการกำกับดูแล การดำเนินงาน และการพัฒนาหลักสูตรร่วมกัน 2) ชุมชนและการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community or Collaborative Partner) จะต้องให้บริการและเป็นแหล่งข้อมูลแก่โรงเรียน 3) องค์กรที่เป็นสื่อกลาง (Intermediary)

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะนำไปใช้

1. ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 อยู่ในระดับมาก นับเป็นสิ่งที่ดีและแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา อย่างไรก็ตามการพัฒนาเป็นสิ่งที่ไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นผู้บริหารควรมีการส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนมีจิตสำนึกในการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อให้สามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป การพัฒนาภาวะผู้นำจึงเป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญอย่างต่อเนื่อง โดยทุกภาคส่วนต้องร่วมมือกันเพื่อให้เกิดผลสำเร็จที่ยั่งยืน

2. ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถนำแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ไปประยุกต์ใช้ได้ โดยต้องคำนึงถึงบริบท ความพร้อม ข้อจำกัด และปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความแตกต่างกันในแต่ละสถานศึกษา เพื่อให้เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3. จากผลการศึกษาพบว่าด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือด้านการอนุรักษ์ ดังนั้นผู้บริหารต้องมีการสรุปข้อมูลเพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการทำงานในอนาคต กำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนว่าต้องการนำข้อมูลไปใช้เพื่ออะไร มีระบบการเก็บรวบรวมและจัดเก็บข้อมูลที่เป็นระบบ ลดการทำงานที่ซ้ำซ้อนเพื่อเพิ่มความรวดเร็วในการทำงานและลดต้นทุน มีการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันและปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ ทำความเข้าใจถึงจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ควรมีการมอบหมายงานที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาให้ผู้บริหารได้ปฏิบัติจริง จัด workshop เพื่อให้ผู้บริหารได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและประสบการณ์กับผู้เชี่ยวชาญ

6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. จากผลการวิจัยที่พบว่าภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 อยู่ในระดับมาก ดังนั้นควรศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อจะได้นำข้อมูลมาพัฒนาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2. จากผลการวิจัยที่พบว่าสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3 อยู่ในระดับมากที่สุด ดังนั้นควรนำด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์มากที่สุด 3 อันดับแรกมาหาแนวทางการส่งเสริมภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง การค้นคว้าและพัฒนากรอบแนวคิดหรือกระบวนการที่ช่วยเสริมสร้างความสามารถในการนำองค์กรของผู้บริหารสถานศึกษาอย่างยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการสร้างสมดุลระหว่างผลลัพธ์ในปัจจุบันและความมั่นคงในอนาคต โดยเน้นความสัมพันธ์เชิงบวกกับครู บุคลากร นักเรียน และชุมชน เพื่อให้สถานศึกษาสามารถดำเนินงานอย่างมีคุณภาพในระยะยาว

โดยมีความสำคัญคือ 1) สร้างคุณภาพทางการศึกษา การที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่ยั่งยืนจะช่วยให้เกิดการพัฒนาลึกซึ้ง กิจกรรม และทรัพยากรต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนและคุณภาพของการศึกษาโดยรวม 2) สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ผู้นำแบบยั่งยืนสามารถรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เทคโนโลยี และการเมือง โดยคงไว้ซึ่งเป้าหมายระยะยาวขององค์กร 3) เสริมสร้างความร่วมมือ ผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำแบบยั่งยืนสามารถสร้างแรงบันดาลใจให้กับครูและบุคลากร ส่งเสริมการทำงานร่วมกันและสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตรในสถานศึกษา 4) รักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม แนวทางนี้ยังรวมถึงการจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อความยั่งยืน ทั้งทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรทางกายภาพ 5) สร้างความเชื่อมั่นในชุมชน ผู้บริหารที่มีวิสัยทัศน์และแสดงถึงความยั่งยืนช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของชุมชนและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในสถานศึกษา

โดยแนวทางการพัฒนาจากการวิจัยนั้นแบ่งออกเป็น 3 ด้าน 1) ด้านการอนุรักษ์ 2) ด้านความสามารถเผชิญปัญหา และ 3) ด้านการบริหารความหลากหลาย การพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืน ไม่เพียงช่วยให้โรงเรียนสามารถปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลงในระยะสั้นได้ แต่ยังเสริมสร้างความมั่นคงและการพัฒนาที่เป็นระบบในระยะยาว การศึกษาแนวทางนี้เป็นการวางรากฐานเพื่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในทุกมิติ และสร้างผลกระทบเชิงบวกทั้งต่อบุคลากร นักเรียน และชุมชนโดยรอบ

เอกสารอ้างอิง

- กรุณา ศรีแสน. (2561). การพัฒนาตัวบ่งชี้และแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนสำหรับผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ชนิดาภา พงษ์พิเดช. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำที่ยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษากับความผูกพันของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 31. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ทิวากานต์ ศรีสวัสดิ์. (2560). ภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 19. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 38(4), 57-64.
- ธรรมรักษ์ การพิศิษฐ์. (2562). นโยบายและยุทธวิธีสู่วัยสูงอายุด้วยคุณภาพ มุ่งสู่การดูแลที่มีคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร: สมาคมพัฒนาวิทยาลัยและเวชศาสตร์ผู้สูงอายุไทย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ประธาน ยศรุ่งเรือง. (2559). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเพชรบูรณ์ เขต 3. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ภาวิณี วัฒนพรหม. (2564). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบยั่งยืนตามหลักสัปปุริสธรรม 7 ของผู้บริหารโรงเรียนเอกชน จังหวัดกำแพงเพชร. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(3), 179-191.
- ระพีพร ภูแล่นดี. (2562). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. (วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- เรืองเดช ภูโบราณ. (2562). โมเดลสมการโครงสร้างภาวะผู้นำแบบยั่งยืนที่ส่งผลต่อชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วสันต์ ศักดาศักดิ์. (2565). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำที่ยั่งยืนกับประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัศึกษานนทบุรี. *วารสารครุศาสตร์*, 50(1), 186-194.

- วิไลภรณ์ เตชะ. (2561). โมเดลสมการโครงสร้างเชิงเส้นภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (คุษณินิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด.
- วิชุดา บุญทรัพย์. (2563). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำในยุคศตวรรษที่ 21 ของผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครรังสิต ปทุมธานี. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ศิลป์ชัย สุวรรณมณี. (2560). การบริหารสถานศึกษาตามแนวทางพหุวัฒนธรรมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐ. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สุขวิเลิศ คำอ่อนสาร. (2565). ความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำแบบยั่งยืนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา. วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำมหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 11(41), 266-273.
- สุกฤตา บัวนาค. (2563). การบริหารโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จโดยมีองค์ประกอบ 5 ด้าน. เข้าถึงได้จาก <https://sukritab.wordpress.com/2019/10/06>
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3. (2566). แผนพัฒนาการศึกษา. กาฬสินธุ์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากาฬสินธุ์ เขต 3.
- Ferdig. (2017). *Transformational Leadership and Developing a Professionnal Learning*. Maxico: Pajarito Elementary School.
- Hoy & Miskel. (2008). *Educational Administration : Theory Research & Practice*. 6th ed. Singapore : McGraw – Hill.
- Klein. (2010). *Theory in social science*. New York: Harper and Row.

การพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีน โดยใช้สื่อประสม
สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

A Development of Chinese Reading Comprehension Curriculum Using
Multimedia for Grade 10 Students

สุชาร์ตน์ ภัทรภาคิน และปริญญภาส สีทอง

Sucharat Phattaraphakin and Parinyapast Seethong

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง

Faculty of Education, Lampang Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: fahsuchar@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และ 2) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนอรุโณทัย ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม โดยทำการสุ่มจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 27 โรงเรียน ซึ่งมีจำนวน 2 ห้องเรียน สุ่มได้ห้อง ม.4/1 จำนวน 23 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น ใช้แบบแผนแบบกลุ่มเดียวทดสอบก่อน - หลังการทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ หลักสูตร คู่มือการใช้หลักสูตร แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) เนื้อหาของหลักสูตร 4) กระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตร 5) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร 6) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ เนื้อหาของหลักสูตรมี 4 หน่วยการเรียนรู้ รวมทั้งสิ้น 16 ชั่วโมง ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 การอ่านจับใจความจากเรื่องสั้น 4 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 2 การอ่านจับใจความจากนิทานสุภาษิต 4 ชั่วโมง หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 การอ่านจับใจความจากบทความ 4 ชั่วโมง และหน่วยการเรียนรู้ที่ 4 การอ่านจับใจความจากวิดีโอ 4 ชั่วโมง ค่าเฉลี่ยความเหมาะสมของหลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก คู่มือการใช้หลักสูตรในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ได้รับบทความ: 1 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 18 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 20 มีนาคม 2568

Received: March 1, 2025; Revised: March 18, 2025; Accepted: March 20, 2025

2. นักเรียนที่เรียนด้วยหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมมีความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

คำสำคัญ: การพัฒนาหลักสูตร, ความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีน, สื่อประสม

Abstract

The objectives of this research were 1) to create and verify the quality of a Curriculum Development of Chinese Reading Comprehension Curriculum Using Multimedia for Grade 10 Students, and 2) to study the effects of the Chinese Reading Comprehension Curriculum Using Multimedia. Cluster sampling methodology was used to sample the school under private school. The result of the sampling was a class of 4/1 Secondary 23 students of Arunothai School (Muang District, Lampang Province). This is the pre-experimental research. The design is the one-group Pretest-Posttest design. The instruments used for data collection were the curriculum, the curriculum instructions, tests for Chinese Comprehension ability. The data were analyzed by percentage, average, standard deviation and t-test dependent.

The research results found that:

1. The Development of Chinese Reading Comprehension Curriculum Using Multimedia for Grade 5 Students consists of 6 components which are 1) background 2) purpose 3) contents 4) learning activities 5) learning materials 6) assessment and evaluation. The contents comprised 4 units of learning with a total of 16 hours, namely: unit 1 – short stories Chinese reading comprehension 4 hours; unit 2 – parables for Chinese reading comprehension 4 hours; unit 3 – Article for Chinese reading comprehension 4 hours; and unit 4 – Multimedia for Chinese reading comprehension 4 hours. The average of the curriculum appropriateness was at the high level and the overall of the curriculum instructions was appropriated at highest level.

2. The results of utilizing the Chinese Reading Comprehension Curriculum Using Multimedia was found that the posttest score was higher than the pretest at the significant level of .05.

Keywords: Curriculum Development, Chinese Reading Comprehension, Multimedia

1. บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสำคัญในสังคมโลกปัจจุบันหรือที่เรียกว่า สังคมไร้พรมแดน เนื่องจากเทคโนโลยีและวิทยาการต่าง ๆ มีการพัฒนาอย่างก้าวหน้า รวดเร็ว และทันสมัย ทำให้ผู้คนจากทั่วทุกมุมโลกสามารถติดต่อสื่อสารกันได้ง่าย สะดวก และรวดเร็วยิ่งขึ้น ซึ่งนอกจากภาษาอังกฤษแล้ว อีกหนึ่งภาษาที่สำคัญและได้รับความนิยมในปัจจุบันก็คือ ภาษาจีน จากสถิติจำนวนประชากรจีนในปี 2564 มีจำนวน 1.4 ล้านคน (พสุภา ชินวรโสภาค, 2564) ที่อาศัยอยู่ในจีนแผ่นดินใหญ่ ยังไม่นับรวมประชากรจีนที่อาศัยอยู่ทั่วทุกภูมิภาคของโลก จะเห็นได้ว่าการเรียนรู้ภาษาจีนสามารถเทียบเท่ากับการเรียนรู้ภาษาที่มีผู้ใช้มากถึงหนึ่งพันล้านคนทั่วโลก (นภาพร บำรุงศิลป์, 2560) นอกจากนี้ การเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศจีน มีการพัฒนาและขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ประเทศจีนมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของโลกมากขึ้นในทุกขณะ ทำให้ความต้องการบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางด้านภาษาจีนเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

ในชีวิตประจำวันทักษะการอ่านจัดเป็นทักษะที่สำคัญและใช้มากที่สุด ไม่ว่าจะเป็นการอ่านข่าว ตำรา หรือเอกสารต่าง ๆ ล้วนอาศัยความสามารถในการอ่านเพื่อทำความเข้าใจเนื้อหา จับใจความจากเรื่องที่อ่าน แล้วจึงนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ตามที่ต้องการ ดังนั้นในการเรียนการสอนจึงจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถในการอ่านของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพ แต่การที่จะพัฒนาผู้เรียนให้อ่านได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องอาศัยการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจึงจะประสบผลสำเร็จ การอ่านประเภทหนึ่งที่นักเรียนควรจะได้รับคือการฝึกปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เพราะเป็นประโยชน์อย่างมากในการแสวงหาความรู้ คือ การอ่านจับใจความ ดังที่แววมยุรา เหมือนนิล (2556) กล่าวว่า “การอ่านจับใจความ เป็นความเข้าใจเรื่องที่อ่านระดับต้นและเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการอ่านระดับสูงต่อไป” ซึ่งสอดคล้องกับ นวกรณ์ อุ่นเรือน (2560) ที่กล่าวว่า การจับใจความของเรื่อง คือ การอ่านแล้วรู้เรื่องราวที่อ่านตลอดทั้งเรื่อง สรุปสาระสำคัญ และเข้าใจความหมายในเนื้อหาของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง ดังนั้นการอ่านจับใจความจึงเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญที่ควรหมั่นฝึกฝนอยู่เสมอ เพื่อให้นักเรียนสามารถจับประเด็นสำคัญและเข้าใจเนื้อหาของเรื่องที่อ่านได้ถูกต้อง ถึงแม้ว่าการอ่านจะมีความสำคัญต่อการเรียนรู้ จากประสบการณ์ของผู้วิจัยในการสอนรายวิชาภาษาจีนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลคะแนนทดสอบความสามารถการอ่านจับใจความภาษาจีนในปีการศึกษา 2566 (โรงเรียนอรุณทิพย์, 2566) พบว่าความสามารถการอ่านจับใจความต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ คือ ร้อยละ 60 โดยผลการทดสอบปลายภาค ในภาคเรียนที่ 2 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนมีผลการทดสอบภาษาจีนเรื่องการอ่านจับใจความ เฉลี่ยร้อยละ 57.21 และจากการเข้าร่วมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพของกลุ่มสาระภาษาต่างประเทศ (ภาษาจีน) พบว่า ปัญหาในการเรียนภาษาจีนของผู้เรียน คือ ผู้เรียนไม่สามารถอ่านจับใจความได้หรือสามารถจับใจความได้แต่ไม่ถูกต้อง สามารถจับใจความได้เพียงบทความหรือ ข้อความสั้น ๆ และใช้วิธีการลอกเลียนเนื้อเรื่องหรือข้อความ

ไม่ใช้การสรุปด้วยข้อความหรือคำพูดของตนเอง (รายงานผลการบันทึกกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC) โรงเรียนอรุโณทัย ครั้งที่ 2 ปีการศึกษา 2566

การพัฒนาหลักสูตร เป็นวิธีการสำคัญวิธีการหนึ่งที่ทำให้ได้หลักสูตรที่มีการกำหนดมวลประสบการณ์กิจกรรมต่าง ๆ ไว้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ต่าง ๆ เกิดการเรียนรู้ เกิดสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตลอดจนสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองตามเป้าหมายมาตรฐานการศึกษาของชาติได้ พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ (2558) ซึ่งแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรนั้นมีหลากหลายแนวคิด จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนมีแค่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ยังไม่มีในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หากมีหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จะช่วยให้นักเรียนมีพื้นฐานการอ่านจับใจความและสามารถต่อยอดในระดับชั้นอื่น ๆ ได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนขึ้น เพื่อให้แนวทางการสอนในการพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อีกทั้งเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่พัฒนาทักษะทางสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรจัดให้มีในนักเรียนยุคศตวรรษที่ 21 ตลอดจนมุ่งเน้นให้นักเรียนมีทักษะความสามารถในการนำภาษาเป้าหมายไปใช้ในสถานการณ์จริง ไม่ใช้การจดจำเพียงอย่างเดียว

นอกจากนี้ในการจัดการเรียนการสอนผู้สอนควรเลือกสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมและความสอดคล้องกับเนื้อหา เนื่องจากสื่อการเรียนรู้เป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญที่ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้สื่อประสมที่เป็นสื่อการสอนที่ประกอบไปด้วยภาพ เสียง ข้อความ วิดีโอ หรือแอปพลิเคชัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อีกทั้งยังช่วยกระตุ้นความสนใจทำให้ผู้เรียนอยากมีส่วนร่วมในการเรียนอย่างเต็มที่ ตลอดจนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนตนเองในด้านความกล้าแสดงออกความคิดเห็นการตัดสินใจ การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ในยุคของเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีความก้าวหน้ามาประยุกต์ใช้ ส่งผลให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการในการจัดสภาพบรรยากาศแวดล้อมของการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน สนับสนุนให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของตน อาจกล่าวได้ว่าเป็นการเปลี่ยนบทบาทของผู้สอนและผู้เรียน กล่าวคือ ผู้สอนจะต้องสอนให้ผู้เรียนสามารถที่จะสืบค้นข้อมูลต่าง ๆ ตามความสนใจได้ด้วยตนเอง สอนให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลาย สอนให้คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์คิดได้อย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างสร้างสรรค์ ในการสอนและการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการด้วยเทคโนโลยีการศึกษา เป็นกระบวนการกำหนดขั้นตอนวิธีการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์และเทคนิควิธีการต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและปรับใช้กับสถานการณ์การเรียนการสอนในห้องเรียนได้อย่างเหมาะสม การใช้เทคโนโลยีและสื่อประสมมา

ใช้ในการเรียนรู้เพื่อนำเสนอสารสนเทศ สามารถกระตุ้นความสนใจของผู้เรียนและสนับสนุนส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ มีทักษะเพิ่มมากขึ้น

ดังนั้นจากปัญหาและความสำคัญที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 เพื่อพัฒนาความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนของผู้เรียนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ตลอดจนสามารถนำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

2. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลองเบื้องต้น แบบแผนที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้ ได้แก่ แบบกลุ่มเดียววัดสองครั้ง (One-Group Pretest-Posttest Design)

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน จำนวน 27 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน 23 คน โรงเรียนอรุณทัย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) โดยทำการสุ่มจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนจำนวน 27 โรงเรียน ได้โรงเรียนอรุณทัย ซึ่งมีจำนวน 2 ห้องเรียน สุ่มได้ห้อง ม.4/1

3.2 ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ คาบเรียนศึกษาค้นคว้าในภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2567 จำนวน รวม 18 ชั่วโมง (รวมทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน)

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและหาประสิทธิภาพของการอ่านจับใจความภาษาจีน โดยการใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ดังนี้ 1) หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียน

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร (2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (3) เนื้อหาของหลักสูตร (4) กระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตร (5) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ (6) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร โดยผ่านการแนะนำและตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.21) 2) คู่มือการใช้หลักสูตรที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.32) 3) แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนมีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ จำนวน 40 ข้อ ที่มีผลการประเมินความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้องของแบบทดสอบเท่ากับ 1.00 และนำไปทดลองใช้นำร่อง (Pilot Study) ได้ค่าความยากง่ายของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.20 ถึง 0.80 ค่าอำนาจจำแนกของแบบทดสอบอยู่ระหว่าง 0.2029 – 0.7286 และได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบทั้งฉบับเท่ากับ 0.8856 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ชี้แจงการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้กับกลุ่มตัวอย่าง
2. ให้กลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบก่อนเรียนโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ จำนวน 40 ข้อ 40 คะแนน ใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง
3. ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามคู่มือการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้เวลารวม 9 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 วัน วันละ 2 ชั่วโมง รวม 18 ชั่วโมง (รวมทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน) โดยใช้เวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนในชั่วโมงศึกษาค้นคว้า
4. หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีน โดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สิ้นสุดลง ให้นักเรียนกลุ่มตัวอย่างทำแบบทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีน ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ จำนวน 40 ข้อ 40 คะแนน ใช้เวลาในการทดสอบ 1 ชั่วโมง
5. รวบรวมผลการทดสอบการวัดความสามารถการอ่านจับใจความภาษาจีนเพื่อนำไปใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. นำกระดาษคำตอบของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมาตรวจให้คะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้
2. รวบรวมคะแนน แล้วคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ของคะแนนสอบก่อนเรียนและหลังเรียน
3. เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของผลการทดสอบวัดความสามารถการอ่านจับใจความภาษาจีนของนักเรียนกลุ่มตัวอย่างระหว่างก่อนเรียนและหลังเรียนตามหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยใช้สถิติทดสอบทีแบบไม่อิสระ (t-test Dependent Samples)

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 สรุปได้ดังนี้

หลักสูตรที่สร้างขึ้น คือ หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีองค์ประกอบ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) เนื้อหาของหลักสูตร 4) กระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตร 5) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร

4.1 ผลจากการประเมินคุณภาพของหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมปรากฏผลดังตารางที่ 1 และตารางที่ 2 ตามลำดับ ดังนี้

ตารางที่ 1 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม (n=5)		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร	4.50	0.11	มากที่สุด
2. จุดมุ่งหมายของหลักสูตร	4.50	0.11	มากที่สุด
3. เนื้อหาของหลักสูตร	4.45	0.25	มาก
4. การจัดการเรียนการสอน	4.15	0.30	มาก
5. สื่อ/แหล่งเรียนรู้	4.36	0.35	มาก
6. การวัดและประเมินผล	4.40	0.20	มาก
เฉลี่ย	4.39	0.21	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า พบว่าผู้เชี่ยวชาญ มีความเห็นว่างค์ประกอบของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.39, S.D. = 0.21) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าหลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.11) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.11) เนื้อหาของหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.25) การวัดและประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.40, S.D. = 0.20) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.36, S.D. = 0.35) และการจัดการเรียนการสอน ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.30)

ตารางที่ 2 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน

รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม (n=5)		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. คำแนะนำการใช้หลักสูตร	4.50	0.14	มากที่สุด
2. กำหนดการสอนของหลักสูตร	4.30	0.42	มาก
3. บทบาทของครูผู้สอน	4.20	0.28	มาก
4. การวัดและการประเมินผล	4.50	0.11	มากที่สุด
5. แผนการจัดการเรียนรู้	4.44	0.18	มาก
เฉลี่ย	4.47	0.32	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า พบว่าผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีความเห็นว่าคู่มือการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.47, S.D. = 0.32) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า หลักสูตรมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อยได้ดังนี้ คำแนะนำการใช้หลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.14) การวัดและการประเมินผล ($\bar{X}$ = 4.50, S.D. = 0.11) แผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{X}$ = 4.44, S.D. = 0.18) กำหนดการสอนของหลักสูตร ($\bar{X}$ = 4.30, S.D. = 0.42) และบทบาทของครูผู้สอน ($\bar{X}$ = 4.20, S.D. = 0.28)

4.2 ผลจากการนำหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ปรากฏผล ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การ ทดสอบ	n	คะแนน เต็ม	ผลรวม คะแนน	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{D}$	$S.D.D$	t
ก่อนเรียน	23	40	455	19.78	4.68	12.87	3.99	15.46
หลังเรียน	23	40	751	32.65	3.63			

*p < .05

จากตารางที่ 3 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เรียนด้วยหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีค่าเฉลี่ยความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 19.78 และ 32.65 ตามลำดับ แสดงว่านักเรียนที่ได้รับการเรียนตามหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 หลังเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ได้ตั้งไว้

5. อภิปรายผลการวิจัย

อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

5.1 ผลการสร้างและตรวจสอบคุณภาพของหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มี 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) เนื้อหาของหลักสูตร ประกอบด้วย (1) การอ่านจับใจความจากเรื่องสั้น (2) การอ่านจับใจความจากนิทานสุภาษิต (3) การอ่านจับใจความจากบทความ และ (4) การอ่านจับใจความจากวิดีโอ 4) กระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตร 5) สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตร ประกอบด้วย 4 ประการ คือ 1) วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) เนื้อหาของหลักสูตร 3) กระบวนการเรียนการสอนของหลักสูตร 4) การวัดและประเมินผลของหลักสูตร สอดคล้องกับ ราล์ฟ ดับเบิลยู ไทเลอร์ (Ralph W. Tyler, 1950) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) เนื้อหาสาระ 3) แนวการจัดการเรียนการสอน และ 4) การประเมินผลการเรียนรู้ และสอดคล้องกับ สงัด อุทรานันท์ (2532) ได้กล่าวว่าหลักสูตรควรมีองค์ประกอบ ดังนี้ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรซึ่งควรมีทั้งจุดมุ่งหมายทั่วไปและจุดมุ่งหมายเฉพาะ 2) เนื้อหาสาระและประสบการณ์ 3) การเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน 4) การเสนอแนะเกี่ยวกับการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิชาการในชุมชน 5) การประเมินผล 6) การเสนอแนะ

เกี่ยวกับการช่วยเหลือและส่งเสริมผู้เรียน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ อารัง บัวศรี (2542) ได้กล่าวว่าหลักสูตรควรมีองค์ประกอบสำคัญ 9 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เป้าประสงค์และนโยบายการศึกษา 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) รูปแบบและโครงสร้างหลักสูตร 4) จุดประสงค์ของวิชา 5) เนื้อหา 6) จุดประสงค์ของการเรียนรู้ 7) ยุทธศาสตร์การเรียนการสอน 8) การประเมินผล และ 9) วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับ ขวลิต ชูกำแพง (2553) ได้สรุปองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 2) ขอบข่ายเนื้อหาของหลักสูตร และ 3) ความสัมพันธ์กับเวลาในหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์ (2560: 143-146) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 4 ประการ ได้แก่ 1) จุดประสงค์ 2) เนื้อหา 3) วิธีสอนและการดำเนินการ และ 4) การประเมินผลหลักสูตร ซึ่งสอดคล้องกับ ศตวรรษ มะละแหมและคณะ (2563) กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรไว้ 10 องค์ประกอบ คือ 1) ที่มาและความสำคัญของหลักสูตร 2) แนวคิดพื้นฐาน 3) หลักการของหลักสูตร ซึ่งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดการเรียนรู้รับใช้สังคมและการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 4) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมุ่งให้นักศึกษารู้และเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน เรียนรู้ที่จะลงมือแก้ปัญหาชุมชน สามารถปฏิบัติโครงการจิตสาธารณะและมีจิตสาธารณะที่ดีขึ้น 5) ผลการเรียนรู้ 6) โครงสร้างของรายวิชา 7) โครงสร้างหลักสูตร 8) แนวการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 9) สื่อการเรียนการสอน และ 10) การวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับ โชติกา กุณสิทธิ์, พงมาน ชำนาญกิจ และสำราญ กำจัดภัย (2563: 65-81) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของหลักสูตรว่าประกอบไปด้วย 8 องค์ประกอบ คือ 1) ความเป็นมา 2) หลักการ 3) จุดมุ่งหมาย 4) สมรรถนะสำคัญ 5) โครงสร้างเนื้อหา 6) กิจกรรมการเรียนการสอน 7) สื่อและแหล่งเรียนรู้และ 8) การวัดผล จากนั้นนำมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตร โดยผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์การพิจารณา คือ ต้องมีความคิดเห็นของนักวิชาการที่สอดคล้องกันตั้งแต่ 3 คนขึ้นไป จึงถือว่าเป็นองค์ประกอบสำคัญ สอดคล้องกับ รินทรลิตา มงคลธัญวัชร (2567) ซึ่งนำกระบวนการพัฒนาหลักสูตรของทาบามาทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีองค์ประกอบคล้ายกัน 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเป็นมาและความสำคัญของหลักสูตร 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) เนื้อหา 4) การจัดการเรียนการสอน 5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ 6) การวัดและประเมินผล และในการพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาไทยโดยใช้สื่อประสมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรตามแนวคิดของทาบามาทุกขั้นตอน โดยเฉพาะขั้นตอนที่ 1 วิจัยความต้องการของนักเรียน เนื่องจากการพัฒนาหลักสูตรที่ดีจะต้องคำนึงถึงบริบทต่าง ๆ ทั้งที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน สภาพการจัดการเรียนการสอน ปัญหาในการจัดการเรียนการสอน ความต้องการและความสนใจของนักเรียน

ขั้นตอนที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมาย ผู้วิจัยกำหนดจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของนักเรียนเป็นสำคัญ ขั้นตอนที่ 3 การเลือกเนื้อหาสาระ ผู้วิจัยเลือกเนื้อหาสาระให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และตรงกับความต้องการของนักเรียน โดยผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลด้านเนื้อหาจากที่นักเรียนได้นำเสนอหน้าชั้นเรียน ตลอดจนคำนึงถึงความรู้ความสามารถและวุฒิภาวะของนักเรียน ขั้นตอนที่ 5 การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการสอนโดยการใช้สื่อประสม เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจในเนื้อหา เปิดโอกาสให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพ ความต้องการ และความสะดวกของตนเอง สามารถสร้างสถานการณ์จำลอง ประสบการณ์ ตลอดจนส่งเสริมให้นักเรียนปฏิสัมพันธ์กับสื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองตลอดจนพัฒนาความกล้าแสดงออกทางด้านความคิดเห็น นอกจากนี้ผู้วิจัยยังให้ความสำคัญกับขั้นตอนที่ 7 โดยผู้วิจัยกำหนดสิ่งที่ประเมินและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังจากการจัดการเรียนรู้โดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีน ซึ่งสอดคล้องกับวาริรัตน์ แก้วอุไร (2564) กล่าวว่าหลักสูตรเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษาต้องมีการวางแผนและปฏิบัติอย่างเป็นระบบ จะทำให้มีคุณค่าต่อการแก้ไขปัญหาและตรงตามความสามารถของนักเรียน ตลอดจนมีการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

5.2 ผลการใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า นักเรียนกลุ่มตัวอย่างมีค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการอ่านจับใจความภาษาจีนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่เรียนโดยใช้หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนการอ่านจับใจความภาษาจีนหลังการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรสูงกว่าก่อนการจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตร ทั้งนี้เนื่องจากหลักสูตรที่ผู้วิจัยพัฒนาเป็นหลักสูตรที่ตรงกับความต้องการของนักเรียน โดยผู้วิจัยเลือกแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของทาบ (Taba, 1962) ซึ่งมีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรและจะช่วยพัฒนานักเรียนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ โดยขั้นตอนการพัฒนาหลักสูตร ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวินิจฉัยความต้องการ 2) การกำหนดจุดมุ่งหมาย 3) การเลือกเนื้อหา 4) การจัดองค์ประกอบของเนื้อหา 5) การเลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) การจัดองค์ประกอบของประสบการณ์การเรียนรู้ 7) การวินิจฉัยสิ่งที่ประเมิน การเลือกวิธีการและเครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ตลอดจนหลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรได้ผ่านการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือผ่านการตรวจสอบจากตัวผู้วิจัย อาจารย์ที่ปรึกษา ได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างพร้อมทั้งมีการปรับปรุงแก้ไขจนทำให้หลักสูตรและคู่มือการใช้หลักสูตรมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้จริง นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญในการจัดการเรียนการสอนทุกขั้นตอนเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการอ่านจับ

ใจความภาษาจีน โดยขั้นที่ 1 เป็นขั้นนำก่อนเริ่มต้นเข้าสู่การอ่านจับใจความ ขั้นนี้ผู้วิจัยได้นำสื่อรูปภาพ วิดีโอ สื่อจากการ์ตูน เกม หรือแบบฝึกเสริมทักษะ เพื่อให้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความรู้สึกสนใจในเนื้อหาและอยากที่จะอ่านเนื้อ ขั้นนี้ส่งผลจากนั้นให้นักเรียนตั้งสมมติฐานจากชื่อเรื่อง เพื่อทำนายเหตุการณ์ในเรื่อง ซึ่งขั้นนี้ส่งผลให้นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ ตั้งสมมติฐานทำนายเหตุการณ์จากชื่อเรื่องก่อนอ่านเนื้อเรื่อง ขั้นที่ 2 ขั้นอ่าน ในขั้นนี้ผู้วิจัยได้แบ่งเนื้อหาและการใช้สื่อที่แตกต่างกัน เพื่อให้นักเรียนไม่รู้สึกเบื่อหน่าย โดยขั้นนี้ นักเรียนจะต้องอ่านชื่อเรื่องและพยายามทำความเข้าใจความหมายของชื่อเรื่อง จากนั้นอ่านแต่ละย่อหน้าของเรื่องอย่างรอบคอบเพื่อค้นหาคำ กลุ่มคำ และประโยคสำคัญที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับชื่อเรื่อง ในขั้นนี้ นักเรียนจะใช้เทคนิคการจดบันทึกคำ กลุ่มคำ และประโยคสำคัญ เพื่อวิเคราะห์และจับประเด็นที่สำคัญของเนื้อเรื่องไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ วรชาติ อำไพ (2550) กล่าวว่า เทคนิคการบันทึกเป็นเครื่องมือที่ช่วยในการรวบรวมเนื้อหาความรู้ที่อ่าน เพื่อประมวลความคิดหลังจากการอ่านตลอดจนเป็นการฝึกทักษะในการจับประเด็นสำคัญ เพื่อได้กรอบความคิดในเนื้อหาสาระสำหรับการอ่านต่อไป ขั้นตอนที่ 3 คือ ขั้นหลังอ่าน เมื่อนักเรียนอ่านเนื้อหาเสร็จสิ้นแล้ว ให้ทบทวนเนื้อหาด้วยการเรียงลำดับเรื่องราวที่อ่านมาทั้งหมด แล้วสรุปเรื่องให้เหลือเฉพาะประเด็นสำคัญ จากนั้นตอบคำถาม ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนมีความรู้ กล้าแสดงออก ซึ่งในขั้นนี้ถือเป็นการส่งเสริมนักเรียนในการแสดงความคิดเห็น ตอบคำถาม ระบุใจความหลักและใจความรอง ลำดับของเหตุการณ์ต่าง ๆ แยกแยะข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็นของข้อความหรือเรื่องที่อ่าน ถือเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของการอ่านจับใจความภาษาจีนซึ่งส่งผลให้นักเรียนสามารถอ่านจับใจความภาษาจีนได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ปิยวดี ศรีระบุตร (2566) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาความสามารถด้านการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อประสม ผลการวิจัยพบว่าการทดสอบก่อนเรียนของนักเรียนมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 13.28 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนเท่ากับ 17.76 ตามลำดับและเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับคะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชฎารัตน์ ภูทางนา (2563) ได้ทำวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ โดยวิธีสอนแบบสื่อประสมกับวิธีสอนแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลเมืองขลุง 1 (บุรวิทยาการ) พบว่าความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนด้วยวิธีสอนแบบสื่อประสมกับวิธีสอนแบบ SQ4R ผลปรากฏว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ตามที่ตั้งไว้

6. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง หลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไปดังนี้

6.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. การเลือกเรื่องหรือเนื้อหาที่อ่านในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ครูผู้สอนควรเลือกเนื้อหาของบทเรียนที่มีชื่อเรื่องที่น่าสนใจ สนใจ และมีเนื้อหาไม่ยากหรือยากเกินไป เป็นเรื่องที่น่าสนใจมีความรู้รอบรู้บ้าง เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำความรู้หรือประสบการณ์เดิมของตนเองมาช่วยสร้างความเข้าใจ หากผู้สอนเลือกเรื่องที่อ่านยาก มีความยาวมากเกินไป หรือต้องใช้การแยกแยะมากจนเกินไป จะทำให้นักเรียนไม่สามารถตั้งคำถามหรือตอบคำถามได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนไม่ให้ความสนใจที่จะอ่านเนื้อหาของเรื่องราว นั้น ๆ เนื่องจากใช้เวลาในการอ่านเนืื่อหานานกว่าเวลาที่กำหนด

2. ขณะดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน บางเนื้อหาอาจเกินเวลาตามที่กำหนดไว้ เช่น สุภาษิตเรื่อง 一诺千金 (คำมั่นคำพันดั่งสิ่งทอง) และ 买椟还珠 (ซื้อกล่องคืนไข่มุก) เนื่องจากคำศัพท์เป็นภาษาโบราณและค่อนข้างยาก ผู้สอนควรช่วยเหลือนักเรียนอย่างทั่วถึงตลอดเวลา และในกรณีที่นักเรียนบางคนทำงานช้า ยังไม่เข้าใจในเนื้อหาบางส่วน หรืออ่านคำสั่งไม่ชัดเจน ควรให้คำแนะนำ อธิบาย หรือยกตัวอย่างประกอบ ผู้สอนสามารถยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสม

3. ผู้สอนควรกระตุ้นในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้ นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ และเรียนรู้ด้วยตนเองตามขั้นตอนให้สำเร็จลุล่วง ควรเพิ่มเวลาในการจัดกิจกรรมตามความสามารถและศักยภาพของนักเรียน และเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม

6.2 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยการพัฒนาหลักสูตรการอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อพัฒนาความสามารถการอ่านจับใจความสำคัญภาษาจีนของนักเรียนในแต่ละระดับชั้นอย่างต่อเนื่อง

2. ควรมีการศึกษาวิจัยอ่านจับใจความภาษาจีนโดยใช้สื่อประสมผ่านการจัดการเรียนรู้บนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต เช่น Web-based learning MOOC หรือแอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตลอดเวลาและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของการศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- ชฎารัตน์ ภูทางนา. (2563). การเปรียบเทียบความสามารถในการอ่านจับใจความสำคัญ โดยวิธีสอนแบบสื่อประสมกับวิธีสอนแบบ SQ4R ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนเทศบาลเมืองขลุง 1 (บุรีวิทยาการ). (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- ชวลิต ชูกำแพง. (2553). การวิจัยหลักสูตรและการสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2560). การพัฒนาหลักสูตร : ทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: วี.พี.พี.
- โชติกา กุณสิทธิ์. (2563). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเสริมสร้างสมรรถนะการจัดประสบการณ์การเรียนรู้วิทยาศาสตร์ตามแนวความคิดการใช้สมองเป็นฐานสำหรับครูปฐมวัย สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. (คุษณินพนธ์ปรัชญาคุษณินพนิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จํารง บัวศรี. (2542). ทฤษฎีหลักสูตร : การออกแบบหลักสูตรและพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: ธนัช.
- นภาพร บํารุงศิลป์. (2560). การพัฒนาชุดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการอ่านออกเสียงคำศัพท์ภาษาจีนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). วิทยาลัยครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ปิยวดี ศรีระบุตร. (2566). การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนสะกดคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อประสม. วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 10(2), 195-206.
- พสุภา ชินวรโสภาค (บรรณาธิการ). (2564). สถิตินักเรียนไทยในจีน. วารสารรายเดือนวิทยไมตรีไทย-จีน, ฉบับเดือนกุมภาพันธ์ 2564, 5.
- พอเจตน์ ธรรมศิริขวัญ. (2558). การประเมินหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(2), 16-31.
- รินทร์ลิตา มงคลณัณยัชร. (2567). การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา รายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.

- โรงเรียนอรุโณทัย. (2566). *ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาภาษาจีน ปีการศึกษา 2566*.
โรงเรียนอรุโณทัย: ลำปาง.
- วรชาติ อำไพ. (2557). “การจัดบันทึก” มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เข้าถึงได้จาก
www.stou.ac.th/offices/oes/oespage/guide
- ศตวรรษ มะละแหม. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรเสริมเพื่อเสริมสร้างจิตสาธารณะตามแนวคิด
การเรียนรู้โดยใช้สังคมและการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี.
(คุณนิพนธ์ปรัชญาคุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยหลักสูตรและการสอน). คณะศึกษาศาสตร์:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.*
- สังต์ อุทรานันท์. (2532). *พื้นฐานและหลักการพัฒนาหลักสูตร*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร:
ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Taba Hilda. (1962). *Curriculum Development Theory and Practice*. New York,
Harcourt, Brace and Word Inc.
- Ralph W. Tyler. (1950). *Basic Principles of Curriculum and Instruction*. Chicago:
University of Chicago Press.

การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา
ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Promoting and Developing the Competency of Buddhist Teachers
according to the 4 Brahmavihara Principles : A Case Study of the
Sunday Buddhist School at Mahachulalongkornrajavidyalaya University

พระเชษฐา จิตตกาโร (อุตะมะชะ), สมชัย ศรีนोक และสุรชัย แก้วคุณ
PhraJetsada Jittgaro (Autamacha), Somchai Srinok and Surachai Kaewkoon
คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author, E-Mail: jetsada.aut@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ 2) เปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูผู้สอนโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวน 116 รูปหรือคน สติธิที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่และค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบค่าที (t – test แบบ Independent Samples) และข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) เมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ตามหลักพรหมวิหาร ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{X} = 4.29$) ด้านความสามารถในการคิดตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{X} = 4.19$) และด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{X} = 3.95$)

ได้รับบทความ: 7 ธันวาคม 2567; แก้ไขบทความ: 10 มกราคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 12 มกราคม 2568

Received: December 7, 2024; Revised: January 10, 2025; Accepted: January 12, 2025

2. การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามอายุ พบว่า ครูผู้สอนที่มีอายุ ต่ำกว่า 20 ปี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12$) ครูผู้สอนที่มีอายุ 20-40 ปี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.23$) และครูผู้สอนที่มีอายุ 41-60 ปี โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.05$) จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ครูผู้สอนมีประสบการณ์การไม่ต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา, พรหมวิหาร 4, โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์, สมรรถนะ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the promotion and development of the competency of Buddhist teachers. According to the 4 Brahmavihara principles. Case study: Sunday Buddhist School. Mahachulalongkornrajavidyalaya University and 2) to compare the promotion and development of the competency of Buddhist teachers. According to the 4 Brahmavihara principles. Case study: Sunday Buddhist School. Mahachulalongkornrajavidyalaya University with different genders, ages and working experiences. The population used in this research includes teachers of Sunday Buddhist schools. Mahachulalongkornrajavidyalaya University, a total of 116 figures or people. Statistics used in data analysis are finding frequencies and percentages, averages, standard deviations. and t-test statistics (t – test, Independent Samples) and data from open-ended questionnaires were analyzed using content analysis techniques.

The research result found that:

1. The promotion of the development of competencies for Buddhist education teachers according to the principles of the Four Brahmaviharas, as a case study at the Sunday Buddhist School, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, overall is at a high level ($\bar{X} = 4.16$). When analyzed by specific areas, the area with the highest average is problem-solving ability according to the principles of Brahmavihara ($\bar{X} = 4.30$), followed by the ability to use life

skills according to the principles of the Four Brahmaviharas ($\bar{X} = 4.29$), the ability to think according to the principles of the Four Brahmaviharas ($\bar{X} = 4.19$), and the ability to use technology according to the principles of the Four Brahmaviharas ($\bar{X} = 3.95$).

2. Promoting the development of Buddhist teachers' competence according to the principle of the Four Divine Abodes: A case study: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Sunday Buddhist School. Categorized by gender, it was found that overall and in each aspect were not different. Categorized by age, it was found that teachers under 20 years old had an overall average value at a very high level ($\bar{X} = 4.12$), teachers aged 20-40 years old had an overall average value at a very high level ($\bar{X} = 4.23$), and teachers aged 41-60 years old had an overall average value at a very high level ($\bar{X} = 4.05$). Categorized by education level, it was found that overall and in each aspect were not different. Categorized by work experience, it was found that teachers had no different experiences. Overall and in every aspect, their practices were not different.

Keywords: Buddhist Teachers, 4 Brahmavihara Principles, Sunday Buddhist School, Competency

1. บทนำ

การจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 6 ได้กำหนดให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งการศึกษาถือได้ว่าเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้า และเป็นการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน รวมทั้งการแก้ปัญหาต่าง ๆ ในสังคม เนื่องจากการศึกษาเป็นกระบวนการที่ช่วยให้คนได้พัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ ตลอดเวลา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาคนไทยให้มีความเจริญงอกงาม ทั้งทางด้านสติปัญญา ความรู้ คุณธรรม ความดีงาม ในจิตใจ มีความสามารถที่จะทำงานและคิดวิเคราะห์ได้อย่างถูกต้อง สามารถเรียนรู้ แสวงหาความรู้ตลอดจนใช้ความรู้อย่างสร้างสรรค์ โดยการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ซึ่งในการจัด

กระบวนการเรียนรู้จำเป็นต้องมีการจัดให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน ช่วยฝึกทักษะกระบวนการคิด การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) ซึ่งครูเป็นผู้มีความสำคัญต่อการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพเป็นพื้นฐานของการพัฒนาประเทศชาติ จึงมีบทบัญญัติว่าครูซึ่งเป็นบุคลากรวิชาชีพหลักด้านการเรียนการสอน และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ต้องผ่านระบบการควบคุมเพื่อให้เป็นครูอาชีพ เช่น การให้มีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ มุ่งหวังครูวิชาชีพครูมีมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณของวิชาชีพรวมทั้งการพัฒนาวิชาชีพครูเพื่อให้เป็นครูอาชีพอย่างแท้จริง โดยมีกลไกที่จะส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง มีระบบการบริหารงานบุคคลของข้าราชการครู และกฎหมายว่าด้วยเงินเดือน มีค่าตอบแทน สวัสดิการและสิทธิประโยชน์อื่น ๆ เพื่อให้มีรายได้ที่เพียงพอและเหมาะสมกับฐานะทางสังคมและวิชาชีพเป็นการเฉพาะ (สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์, ม.ป.ป.)

การนำเอาเรื่องสมรรถนะมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรและการประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรภาครัฐนั้นมีจำนวนมาก และการศึกษาแนวคิดเรื่อง สมรรถนะ (Competency) เป็นเรื่องที่กำลังได้รับความสนใจจากคนหลายระดับในองค์กร เพราะเป็นแนวคิดให้มีที่เข้ามามีบทบาทต่อการบริหารทรัพยากรบุคคล ให้มีประสิทธิภาพมีคุณภาพมาตรฐาน สมรรถนะเป็นแนวคิดทางจิตวิทยาที่เห็นว่า องค์ประกอบสำคัญที่ทำให้บุคคลประสบความสำเร็จในการทำงานนั้น ไม่ได้ขึ้นอยู่กับระดับสติปัญญาของบุคคลเท่านั้นแต่จะเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอื่น ๆ ของบุคคลด้วยเนื่องจากแนวทางการพัฒนาเนื้อหาของหลักสูตร และแนวทางในการสร้างการเรียนรู้ให้กับนักเรียนเป็นประเด็นที่เชื่อมต่อกับประเด็นอื่น ๆ มากที่สุด ซึ่งการศึกษาประเด็นภาระของครู ในปี 2558 พบว่า จากวันเปิดภาคเรียนทั้งปี จำนวน 200 วัน ครูต้องใช้เวลากับกิจกรรมนอกห้องเรียนที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอน เช่น การประเมินโรงเรียน การประกวดแข่งขันนอกห้องเรียน กิจกรรมทางวิชาการ การอบรม และอื่น ๆ มากถึง 65 วัน คิดเป็นร้อยละ 32.5 จนเกิดกระแส “คืนครูสู่ห้องเรียน” เพื่อให้ครูและผู้บริหารโรงเรียนมุ่งเป้าหมายการดำเนินงานไปที่การพัฒนาการเรียนการสอนและการยกระดับความสามารถในการเรียนรู้ของนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, 2563) ครูจะต้องไม่เพียงแต่พร้อมที่จะทำงานในโรงเรียนอย่างเดียวเท่านั้นแต่ต้องพร้อมที่จะทำงานในอาชีพสอน ในองค์กรทุกรูปแบบและพร้อมที่จะรู้เท่าทัน และปรับเปลี่ยนค่านิยมที่เหมาะสมได้ ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะครูจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อระบบการศึกษาของไทย ดังนั้นการพัฒนาสมรรถนะด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน สมรรถนะด้านการออกแบบการเรียนรู้ สมรรถนะด้านการทำงานเป็นทีม และสมรรถนะด้านการให้บริการที่ดีของการจัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับ ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่น ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ประสานความร่วมมือที่ดีให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ

ของสถานศึกษา สร้างเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้เราดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างประเสริฐและบริสุทธิ์

โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีสาขาในสังกัด จำนวน 4 แห่ง ประกอบด้วยโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาวัฒนาธาดู กรุงเทพมหานคร, โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาวัดสวนส้ม จังหวัดสมุทรปราการ, โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สาขาวัดไตรสามัคคี จังหวัดสมุทรปราการ (โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ม.ป.ป.) มีบุคลากร จำนวน 200 รูปหรือคน ซึ่งครูที่ดีควรยึดจรรยาบรรณวิชาชีพครูและประกอบกับควรมีหลักพรหมวิหารธรรมซึ่งเป็นธรรมของพรหมหรือของท่านผู้เป็นใหญ่ เมื่อใดที่ครูนำหลักพรหมวิหารมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน นักเรียนก็จะเกิดความรัก ความศรัทธาในตัวครู ทัศนคติของนักเรียนต่อครูจะเป็นไปในทางบวก และพร้อมที่จะรับการอบรมสั่งสอนประโยชน์จะเกิดกับตัวนักเรียนมากที่สุด แต่ในปัจจุบันด้วยการะงานของครูที่มากขึ้น อาจเป็นเหตุให้ครูขาดการนำหลักพรหมวิหารมาใช้ เช่น ขาดความเมตตา เป็นการขาดความรักและความหวังดีอย่างแท้จริงต่อนักเรียน ขาดความกรุณา คือ ขาดความสงสารและคิดหาทางช่วยเหลือนักเรียนให้ประสบความสำเร็จอย่างจริงจัง ขาดมุกตา โดยกีดกันไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงออกถึงความสามารถเต็มที่ และขาดอุเบกขา คือ ขาดการวางเฉยและเป็นกลางต่อนักเรียน

ด้วยประเด็นดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจทำการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เพื่อเป็นการฟื้นฟูคุณธรรมและจริยธรรมในเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาประเทศในอนาคต และการพัฒนาประเทศชาติสู่ความมั่นคงมั่งคั่งและยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

3.1 รูปแบบการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research Methodology) ด้วยการศึกษาวิเคราะห์ตัวแปร ประชากรกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมาย และกรอบแนวคิด และนำไปสู่การวิเคราะห์เชิงปริมาณ ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis) ในเชิงปริมาณ และจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open – ended Questionnaire) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

3.2 กลุ่มเป้าหมาย

ครูผู้สอนพระพุทธศาสนา โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ซึ่งได้มาโดยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 116 รูป/คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) และแบบปลายเปิด (Open - ended) มี 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษาและประสบการณ์การทำงานมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยจำแนก เป็นจำนวน 5 ด้าน (1) ด้านความสามารถในการสื่อสารตามหลักพรหมวิหาร 4 (2) ด้านความสามารถในการคิดตามหลักพรหมวิหาร 4 (3) ด้านความสามารถในการแก้ปัญหาตามหลักพรหมวิหาร 4 (4) ด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตตามหลักพรหมวิหาร 4 และ (5) ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีตามหลักพรหมวิหาร 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามแนวคิดของลิเคิร์ท (Likert) 5 ระดับ ดังนี้

5 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มากที่สุด

4 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ มาก

3 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อย

1 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับ น้อยสุด

ตอนที่ 3 เป็นแนวทางในการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

การสร้างและการหาคุณภาพแบบสอบถามดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์หลักการ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและโครงสร้างแบบสอบถามจากแนวคิดของ บุญชม ศรีสะอาด (2554)
3. ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถาม
4. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ตามหลักเกณฑ์ ดังนี้
 - 1 หมายถึง เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ได้
 - 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ เป็นข้อที่ต้องปรับปรุงแก้ไขหรือตัดออก
 - 1 หมายถึง ไม่เห็นด้วย เป็นข้อที่นำไปใช้ไม่ได้ และประเมินความเที่ยงตรงของเนื้อหาที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การวิจัยแต่ละข้อ ต้องมีค่าไม่น้อยกว่า 0.50 ขึ้นไป
5. นำแบบสอบถามจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมินหรือข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ให้มีจำนวนข้อและเนื้อหาที่สอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย
6. นำผลจากการทดลองใช้ไปวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์ สหสัมพันธ์อย่างง่ายของเพียร์สัน (Pearson product moment coefficient) หรือวิธี (Item total correlation) นำข้อที่มีค่าสหสัมพันธ์ทางบวกไปเทียบกับค่าวิกฤติ ($X = .05$) โดยใช้เกณฑ์มีค่าตั้งแต่ .20 - 1.00 เป็นข้อที่นำไปใช้ได้ ซึ่งมีค่าระหว่าง .556 - .922
7. นำแบบสอบถามในข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตามเกณฑ์ที่ใช้ได้ไปหาค่าความเชื่อมั่นเป็นรายด้าน และโดยภาพรวมตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้เกณฑ์ตั้งแต่ .75 ขึ้นไป มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .98
8. นำแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่นตามเกณฑ์ที่กำหนดมาจัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์และพิมพ์นำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ทำการวิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. ขอนหนังสือจาก หลักสูตรบัณฑิตศึกษา คณะครุศาสตร์ สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ

2. ส่งแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ จำนวน 116 ฉบับ พร้อมทั้งหนังสือขอความอนุเคราะห์ไปยังกลุ่มเป้าหมาย
3. เก็บรวบรวมข้อมูลคืนมาให้ครบทั้ง 116 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ตามเกณฑ์ แล้วนำมาจัดทำข้อมูลให้มีฉบับสมบูรณ์ทุกฉบับ
4. นำข้อมูลวิเคราะห์ข้อมูลตามโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่อไป

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน โดยการหาจำนวนและค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์สภาพการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยภาพรวมรายด้านและรายข้อและนำมาเทียบเกณฑ์ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ตามวิธีการของ ลิเคิร์ท และแปลผล ดังนี้

4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด

3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับมาก

2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับปานกลาง

1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อย

1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติในระดับน้อยมาก

3. วิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ จำแนกตามอายุ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยการทดสอบค่าที (t – test แบบ Independent Samples)

4. วิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับการส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนตามหลักพรหมวิหาร 4 ของครูสอนวิชาพระพุทธศาสนา กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (F – test แบบ One Way ANOVA) เมื่อพบความแตกต่างอยู่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ เชฟเฟ (Scheffe Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย” สรุปผลได้ดังนี้

4.1 การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ตารางที่ 4.1 สภาพการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยภาพรวม

(n = 116)

การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอน พระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย	ระดับการปฏิบัติ			
	($\bar{X}$)	S.D.	แปลผล	อันดับที่
1. ด้านความสามารถในการสื่อสาร ตามหลักพรหมวิหาร 4	4.08	.54	มาก	4
2. ด้านความสามารถในการคิด ตามหลักพรหมวิหาร 4	4.19	.54	มาก	3
3. ด้านความสามารถในการแก้ปัญหา ตามหลักพรหมวิหาร 4	4.30	.50	มาก	1
4. ด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต ตามหลักพรหมวิหาร 4	4.29	.54	มาก	2
5. ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ตามหลักพรหมวิหาร 4	3.95	.68	มาก	5
รวมเฉลี่ย	4.16	.49	มาก	

จากตารางที่ 4.1 การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$) และเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านความสามารถในการแก้ปัญหตามหลักพรหมวิหาร ($\bar{X} = 4.30$) รองลงมาคือ ด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{X} = 4.29$) และด้านความสามารถในการคิดตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{X} = 4.19$) ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีตามหลักพรหมวิหาร 4 ($\bar{X} = 3.95$)

4.2 การเปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามข้อมูลทั่วไป

1. เปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2. เปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามอายุ พบว่า ครูผู้สอนที่มีอายุแตกต่างกัน

3. การเปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามระดับการศึกษา พบว่า โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

4. เปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามประสบการณ์ทำงาน พบว่า ครูผู้สอนมีประสบการณ์การไม่ต่างกัน โดยภาพรวมและรายด้านทุกด้าน มีการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และเมื่อจำแนกรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือด้านความสามารถในการแก้ปัญหาตามหลักพรหมวิหาร รองลงมา คือ ด้านความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตตามหลักพรหมวิหาร 4 และด้านความสามารถในการคิดตามหลักพรหมวิหาร 4 ตามลำดับ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านความสามารถในการใช้เทคโนโลยีตามหลักพรหมวิหาร 4 สอดคล้องกับ งานวิจัยของ ณัฐภัสสร ชื่นสุขสมหวัง และคณะ (2556) ได้ทำการศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครูปฐมวัยในกรุงเทพมหานคร จำนวน 374 คน ผลการวิจัยพบว่า สมรรถนะด้านที่มีความต้องการจำเป็นมากที่สุดคือ ด้านการพัฒนาตนเอง รองลงมาคือ ด้านการสอน และด้านคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามลำดับ เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละด้าน พบว่า ด้านการพัฒนาตนเอง การวิจัยในชั้นเรียนมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมา คือ การศึกษาหาความรู้ และการทำงานเป็นทีม ตามลำดับด้านการสอน คือ การจัดการเรียนการสอน และการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือ การประเมินพัฒนาการ และด้านคุณธรรมจริยธรรม

และจรรยาบรรณวิชาชีพ คือ ความรักและศรัทธาในวิชาชีพมีความต้องการจำเป็นมากที่สุด รองลงมาคือ การมีวินัยและความรับผิดชอบ และการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ตามลำดับ ส่วนแนวทางการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครูปฐมวัยที่สำคัญที่สุดจำแนกตามความต้องการจำเป็นมากที่สุดของแต่ละด้าน ดังนี้ การวิจัยในชั้นเรียน คือ การสนับสนุนของผู้บริหาร การจัดการเรียนการสอน คือ การจัดอบรมให้ความรู้และติดตามผลจากหน่วยงานต้นสังกัด การประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชน คือ การส่งเสริมนโยบายการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพ คือ การส่งเสริมให้ครูรักและตระหนักในอาชีพครู

5.2 การเปรียบเทียบการส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนาตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน พบว่า โดยภาพรวมและรายด้าน ไม่แตกต่างกัน เพราะส่วนใหญ่ มีอายุ 20 - 40 ปี และระดับการศึกษาปริญญาตรี มีประสบการณ์การทำงานระยะ 5 - 10 ปี ทำให้การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้คือ การจัดกิจกรรมที่หลากหลาย ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การแก้ปัญหา และเรียนรู้จากประสบการณ์จริง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน) (2543) ทรงเรียบเรียงหนังสือชุดธรรมะ ตอนที่ว่าด้วยพรหมวิหาร 4 สามารถสรุปความได้ว่า พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐ เป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุขโดยให้ผู้ปฏิบัตินำไปใช้ ดังนี้ ขั้นแรกให้ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปในสัตว์บุคคลทั้งหลาย คือ เมตตา ซึ่งมีอาการเป็นความคิดเกื้อกูล ต่อจากนั้นเมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเขามีความทุกข์เดือดร้อนก็ปฏิบัติช่วยบำบัดทุกข์ให้ คือ กรุณา ซึ่งมีอาการช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้นครั้งใดเห็นเขามีความสุข ไม่ทุกข์ ก็พลอยยินดีบันเทิงใจ คือ มุทิตา ซึ่งมีอาการพลอยยินดี และเมื่อไม่มีกิจควรจะทำต่อไป ก็อุเบกขา คือ อยู่วิถี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรพนา บัญญัติ (2558) ได้ศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จังหวัดอ่างทอง จำนวน 374 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) ค่าดัชนีลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูโดยรวมมีค่าเท่ากับ 0.26 โดยเรียงลำดับได้ดังนี้ คือ ด้านการสร้างความร่วมมือกับชุมชน (0.37) รองลงมา คือ ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัย (0.34) ด้านการจัดการเรียนรู้ (0.22) ด้านการพัฒนาผู้เรียน (0.20) และด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน (0.18) ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่า ครูมีความต้องการจำเป็นได้รับการพัฒนาสมรรถนะด้านการสร้างความ

ร่วมมือกับชุมชน เป็นอันดับแรก ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัย เป็นอันดับที่ 2 และด้านการจัดการเรียนรู้ เป็นอันดับที่ 3 และ 2) ทางเลือกการพัฒนาสมรรถนะครูตามความต้องการจำเป็นด้านการสร้างความร่วมมือกับ ชุมชนในประเด็น ความสามารถในการนำชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสถานศึกษา เช่น ศึกษาและรวบรวมข้อมูลพื้นฐานของชุมชน เชิญผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัย ในประเด็นความสามารถในการเขียนเอกสารทางวิชาการ เช่น สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดนโยบายการพัฒนาคู ด้านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และวิจัยลงในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านการจัดการเรียนรู้ ในประเด็น ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร เช่น จัดอบรมครูในด้านการจัดการเรียนรู้การสร้างและพัฒนาหลักสูตรจนได้ครูแกนนำแล้วใช้ครูแกนนำให้ความรู้

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานภาครัฐและมหาวิทยาลัย ควรมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการพัฒนาสมรรถนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตร พัฒนาการจัดการเรียนการสอน และการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อให้ครูได้มีการพัฒนาองค์ความรู้ต่อเนื่อง

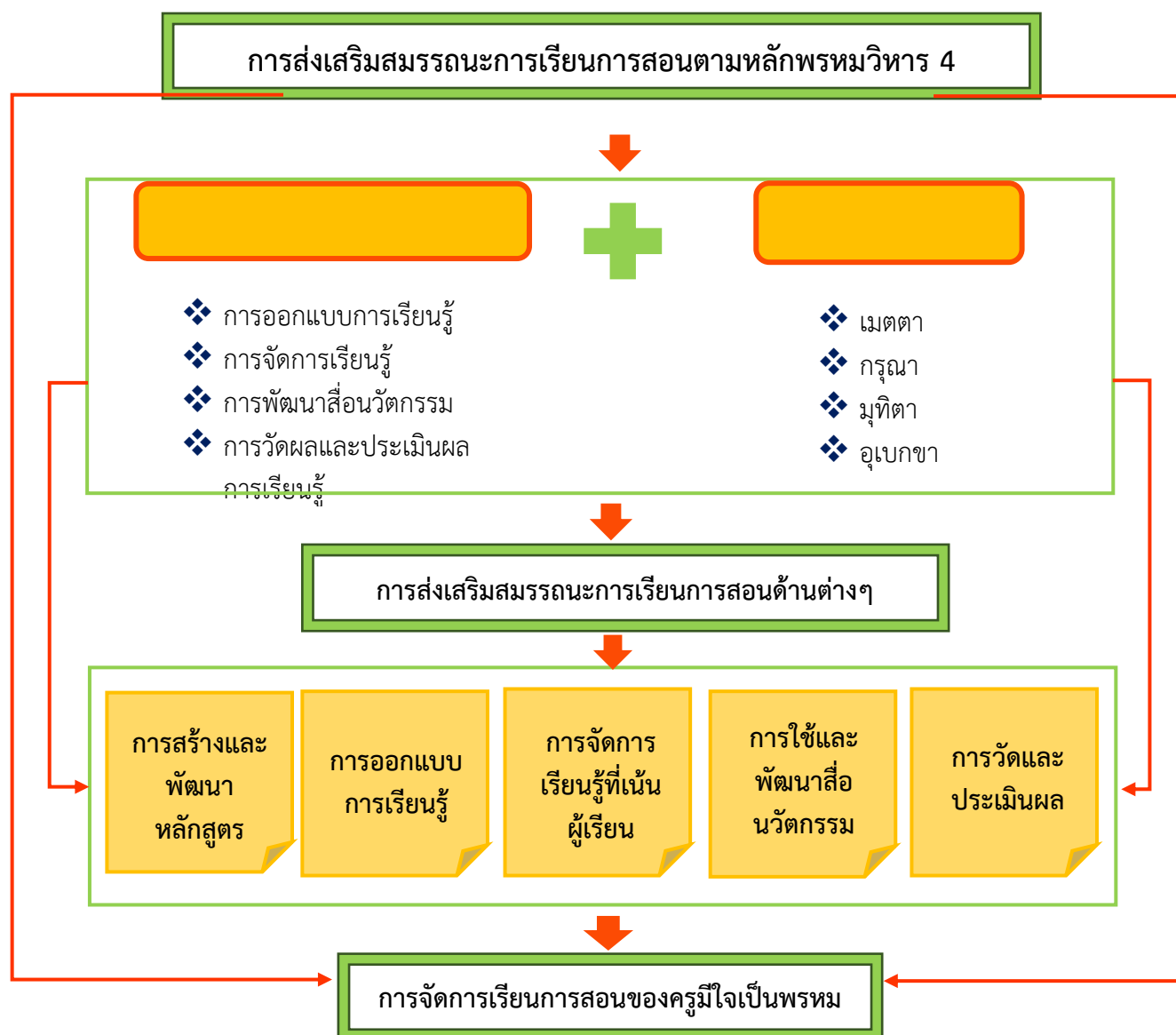
6.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยการส่งเสริมสมรรถนะการจัดการเรียนการสอนของครูตามหลักพรหมวิหาร 4
2. ควรศึกษาวิจัยการส่งเสริมการเรียนการสอนตามหลักพรหมวิหาร 4 ในสังกัดโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การดำเนินการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนพระพุทธศาสนา ตามหลักพรหมวิหาร 4 กรณีศึกษา : โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับตาม Mapping ดังนี้

แผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ณัฐภัตสร ชื่นสุขสมหวัง และคณะ. (2556). *การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครูปฐมวัย*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย). คณะครุศาสตร์: มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สุริยาสาน.
- พรพนา บัญชีโต. (2558). *ได้ศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครูของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 5 จังหวัดอ่างทอง*. (วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- พระอธิการเสด็จ ปฎิภาโร (ภาราช). (2564). การสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของหมู่บ้านรักษาศีล 5 ชุมชนวังประจบ อำเภอมือง จังหวัดตาก. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 7(2), 144-156.
- โรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. (ม.ป.ป.). *ประวัติความเป็นมา*. เข้าถึงได้จาก http://sunday2.mcu.ac.th/?page_id=7
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช (เจริญ สุวฑฺฒโน). (2543). *รวมธรรมะ*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด มหาชน.
- อานนท์ ศักดิ์วรวิชญ์. (2547). แนวคิดเรื่องสมรรถนะ Competency: เรื่องเก่าที่เรายังหลงทาง. *Chulalongkorn. จุฬาลงกรณ์วารสาร*, 16(3), 57 – 72.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2563). *สองทศวรรษปฏิรูปการศึกษาไทยความล้มและความสำเร็จ*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน).
- สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์. (ม.ป.ป.). *บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะระบบการประเมินครูและบุคลากรทางการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก <http://www.moe.go.th/cgiscript/csArticles/articles>
- Likert, R. (1967). *The Method of Constructing and Attitude Scale*. In *Reading in Fishbein, M (Ed.), Attitude Theory and Measurement*. New York: McGraw-Hill.

The Development of English Reading Comprehension Exercises
Based on CEFR and Murdoch Integrated Approach (MIA)
for Mathayomsuksa 2 Students at Princess Chulabhorn
Science High School Chiang Rai

การพัฒนาแบบฝึกการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามกรอบ CEFR และ
Murdoch Integrated Approach (MIA) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา
ปีที่ 2 โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาราชวิทยาลัย เชียงราย

Pimpawan Kanthakhiao, Sudarat Payaprom and Somlak Liangprayoon
พิมพ์พรรณ กันทะเขียว, สุดารัตน์ พญาพรหม และสมลักษณ์ เลี้ยงประยูร
Faculty of Humanities and Social Sciences, Chiang Rai Rajabhat University
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Corresponding Author, E-mail: Pimpawan.kt@pcccr.ac.th

Abstract

This study aimed to: 1) determine the efficiency of English reading comprehension exercises based on CEFR and the MIA for Mathayomsuksa 2 students with the criterion of 75/75; 2) compare the student ability in English reading comprehension before and after learning using English reading comprehension exercises based on CEFR and the MIA, and 3) investigate the Mathayomsuksa 2 student satisfaction with English reading comprehension exercises based on CEFR and the MIA. The samples of this study were 24 Mathayomsuksa 2 students at Princess Chulabhorn Science High School Chiang Rai, Mueang District, Chiang Rai Province, selected using purposive sampling. The research instruments in this study included English reading comprehension exercises, lesson plans, the achievement test, and the satisfaction questionnaire. The statistics used to analyze the collected data were the mean, standard deviation, and dependent samples (t-test).

The research results found that:

1. The efficiency (E1/E2) of English reading comprehension exercises based on CEFR and the MIA for Mathayomsuksa 2 (Grade 8) students was 84.79/81.94, which was higher than the criterion of 75 / 75.
2. After the students learned using English reading comprehension exercises based on the CEFR and the MIA, the results showed that their English

ได้รับบทความ: 13 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 4 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 6 มีนาคม 2568
Received: February 13, 2025; Revised: March 4, 2025; Accepted: March 6, 2025

reading comprehension ability was higher after learning than before, at the 0.05 level of significance.

3. The students' satisfaction after learning English reading comprehension exercises based on the CEFR and the MIA was at a highest level ($\bar{x}$ =4.51, S.D.= 0.68).

Keywords: Murdoch Integrated Approach, Reading Comprehension, Reading Skill Exercises

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาประสิทธิภาพของแบบฝึกหัดการอ่านภาษาอังกฤษตามกรอบ CEFR และการเรียนรู้แบบบูรณาการของเมอร์ดีอด (MIA) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามเกณฑ์ 75/75 2) เปรียบเทียบความสามารถของนักเรียนในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจก่อนและหลังเรียนโดยใช้แบบฝึกหัดการอ่านตามกรอบ CEFR และการเรียนรู้แบบบูรณาการของเมอร์ดีอด (MIA) และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ต่อแบบฝึกหัดการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามกรอบ CEFR และการเรียนรู้แบบบูรณาการของเมอร์ดีอด (MIA) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนวิทยาศาสตร์จุฬาภรณราชวิทยาลัย เชียงราย อ.เมือง จ.เชียงราย จำนวน 24 คน โดยใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงเครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วยแบบฝึกหัดการอ่านภาษาอังกฤษ, แผนการสอน, แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ จำนวน 30 ข้อ และแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่มีต่อแบบฝึกหัดการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามกรอบ CEFR และการเรียนรู้แบบบูรณาการของเมอร์ดีอด (MIA) จำนวน 20 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบ (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประสิทธิภาพของแบบฝึกหัดการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามกรอบ CEFR และการเรียนรู้แบบบูรณาการของเมอร์ดีอด (MIA) สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพ 84.79/81.94 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (75/75)
2. ความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05
3. นักเรียนมีความพึงพอใจในการใช้แบบฝึกหัดการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจตามกรอบ CEFR และการเรียนรู้แบบบูรณาการของเมอร์ดีอด (MIA) ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การเรียนแบบ MIA (Murdoch), การอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ, ชุดแบบฝึกทักษะการอ่าน

1. Introduction

Many foreign languages are used for communication and exchange, with English being one of the most widely spoken globally. In Thailand, the Ministry of Education has mandated English as a foreign language in schools, as outlined in the Basic Education Core Curriculum B.E. 2551 (A.D. 2008). Learning English aims to help students communicate effectively, foster positive attitudes toward other cultures, and enhance their adaptability in a globalized world.

The Ministry of Education has adopted the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) as a benchmark for English language teaching and learning. This framework aligns with international standards and focuses on the four essential skills: listening, speaking, reading, and writing. Among these, reading is foundational, supporting vocabulary development and improving fluency in other skills (Wiwattanon, 2012). However, despite efforts, challenges persist. Students often lack interest in reading due to limited vocabulary and comprehension issues. Additionally, unengaging teaching methods exacerbate these difficulties (Lamsombut, 2012).

At Princess Chulabhorn Science High School Chiang Rai, CEFR test results from the 2023 academic year revealed that 48.06% of Mathayomsuksa 2 students scored below the A2 level. This aligns with PISA findings that Thai students struggle with complex texts, highlighting deficiencies in vocabulary, reading strategies, and comprehension. Addressing these issues requires innovative methods to improve reading skills.

The Murdoch Integrated Approach (MIA) has shown promise in enhancing reading comprehension through critical thinking, problem-solving, and self-directed learning. Studies by Boonroungrod (2024) and Watsaman (2023: 1-5) indicate significant improvements in students' reading abilities and critical thinking skills when using MIA. Murdoch (1986) also emphasized the integration of cognitive strategies to enhance information retention.

To address these challenges, the researcher would like to develop English reading comprehension exercises based on the CEFR and MIA. This approach aligns with the Ministry of Education's policy to reform education and improve English language skills. Combining CEFR's structured benchmarks with MIA's

interactive methods can fill gaps in research and practice, providing a more effective way to enhance reading comprehension and problem-solving abilities.

2. Objectives of the Research

1. To determine the efficiency of English reading comprehension exercises based on CEFR and the MIA for Mathayomsuksa 2 students with the criterion of 75/75.

2. To compare the student's ability in English reading to comprehension before and after learning using English reading comprehension exercises based on the CEFR and the MIA.

3. To investigate the Mathayomsuksa 2 students' satisfaction with English reading comprehension exercises based on the CEFR and the MIA.

3. Research Methodology

3.1 Research Design

This study is experimental research conducted using a one-group pretest-posttest design.

3.2 Population and Participants

The population of this study was Mathayomsuksa 2 students at Princess Chulabhorn Science High School, Chiang Rai. The total number of the students was 96. The participants were Mathayomsuksa 2, Class 1 consisting of 24 students in the second semester of the academic year 2024. The participants were selected by purposive sampling.

3.3 Research Instruments

The research instruments used in this research were: 1) the English reading comprehension exercise; 2) lesson plans; 3) the achievement test; 4) the satisfaction questionnaire.

1. English reading comprehension exercises

The exercises covered six topics: advertisements, Mary's travel blog, train schedules, my city, how to make homemade lemonade, and celebrities. These topics align with the CEFR A2 level, which aims to help students understand short, simple texts that include frequently used words

and phrases, names, and internationally recognized terms. The exercises, based on the Murdoch Integrated Approach (MIA), were organized into seven steps as follows: 1) Priming Questions, 2) Acknowledging Vocabulary, 3) Reading the Text, 4) Understanding the Text, 5) Transferring Information, 6) Exercising with Jigsaw Pieces and Paragraph Structure, and 7) Evaluation and Correction. The contents were taken to experts: a university lecturer and two experienced school teachers to check the appropriateness of the content, measurement, and evaluation.

2. Lesson plans

Six lesson plans were designed for 16 class hours and implemented during the Comprehensive Study Group (C.S.G.) period after school. The lesson plans, based on the CEFR and MIA, were reviewed by experts to assess the appropriateness of the content, measurements, and evaluation methods. To examine their practicality, the lesson plans were pilot-tested with Mathayomsuksa 2 students from another class at the same school, who were not participants in this study.

3. The achievement test

The pre-test and post-test were the same test. The test was created to measure achievement in English reading comprehension. It consisted of 30 multiple-choice items, each with four choices, and took 60 minutes to complete. The test was used with students not part of the sample to assess discrimination, reliability, and item difficulty.

4. The satisfaction questionnaire

The questionnaire was created to assess the students' satisfaction with English reading comprehension. The questionnaire was divided into four aspects: 1. teacher, 2. content, 3. teaching and learning activities, and 4. the benefits of aspects contained five items. The questionnaire used a 5-point Likert scale. The satisfaction questionnaire was taken to experts to evaluate the coverage of the questions, the appropriateness of the questions, the clarity of the language, and the form of the questionnaire. The satisfaction questionnaire was not pilot-tested with the students of the part of the sample.

3.4 Data Collection

1. The pre-test was administered to measure their ability English reading comprehension.
2. The students learned using English reading comprehension exercises based on the CEFR and the MIA. The entire process spanned 8 weeks and was conducted after school during the Comprehensive Study Group (CSG) period.
3. The post-test was administered to the students at the end of the 8 weeks.
4. The students responded to the satisfaction questionnaire.

3.5 Data Analysis

1. Statistical analysis was conducted to assess the efficiency of the lesson plan by the 75/75 criteria.
2. The dependent t-test was used to compare the students' ability in English reading comprehension before and after using English reading comprehension exercises.
3. The average score ($\bar{x}$) and standard division (S.D.) were used to analyze students' satisfaction with English reading comprehension exercises based on the CEFR and the MIA.

4. Research Results

From the various data analysis, the researcher, therefore, summarizes the findings according to the following important points:

4.1 The results of the efficiency of English reading comprehension exercises based on the CEFR and the MIA for Mathayomsuksa 2 students, with a criterion of 75/75, are presented in Table 1:

Table 1: The Efficiency of English Reading Comprehension Exercises Based on the CEFR and the MIA

Learning Outcome	Total Score	$\bar{x}$	S.D.	Percentage
E1	60	50.86	2.97	84.79
E2	30	24.58	2.83	81.94
The efficiency of E1/E2 were 84.79/81.94				

From Table 1, the effectiveness of the English reading comprehension exercises based on the CEFR and MIA showed an Efficiency of Process (E1) of 84.79 and an Efficiency of Product (E2) of 81.94, or E1/E2. Therefore, the efficiency of the English reading comprehension exercises based on the CEFR and MIA was 84.79/81.94, which is higher than the criterion of 75/75.

4.2 The results of comparing students' English reading comprehension abilities before and after learning with English reading comprehension exercises based on the CEFR and the MIA showed significant improvement. The data were analyzed and compared using a t-test, as presented in Table 2.

Table 2: Comparison of scores on the pretest and posttest of students' reading comprehension skills

Testing	N	Total Score	$\bar{x}$	S.D.	T-test	Sig
Pre-test	24	30	14.46	2.72	31.61	.05*
Post-test	24	30	24.58	2.83		

Note. * Significance difference at .05 level using t-test

From Table 2, it was found that the mean score of the students' pre-test was 14.46, with a standard deviation (S.D.) of 2.72, while the mean score of the post-test was 24.58, with a standard deviation (S.D.) of 2.83. The mean score of the post-test was higher than that of the pre-test. The results of the t-test revealed a statistically significant difference between the pre-test and post-test scores at the 0.05 level.

4.3. The results of Mathayomsuksa 2 students' satisfaction with learning through the use of English reading comprehension exercises are presented in Table 3.

Table 3: The students' satisfaction with the English reading comprehension exercises

Items	Topics	$\bar{x}$	S.D.	Levels
Teacher				
1	The teacher provides a clear understanding of the content.	4.17	0.99	High

2	The activities the teacher provides have clear learning objectives.	4.54	0.51	Highest
3	The teacher encourages students to work individually and/or in groups.	4.38	0.71	High
4	The teacher gives students many opportunities to ask questions.	4.33	0.76	High
5	The teacher provides interesting techniques and skills during the presentation.	4.17	0.99	High
		4.32	0.77	High
Content				
6	The content covers the learning objectives.	4.75	0.68	Highest
7	The order of the content is appropriate.	4.50	0.59	High
8	The content is easy to understand and suitable for the students' English proficiency level.	4.49	0.64	High
9	The reading passages are interesting and appropriate for students.	4.63	0.65	Highest
10	The length of the content is appropriate for the given time.	4.17	0.99	High
		4.51	0.84	Highest
Teaching and learning activities				
11	The provided activities stimulate students to learn more effectively.	4.38	0.71	High
12	The steps of the activities are clearly explained.	4.75	0.68	Highest
13	The organization of the activities, along with the atmosphere and environment, is non-stressful.	4.67	0.70	Highest
14	A variety of activities is provided to maintain engagement.	4.50	0.59	High
15	The activities enable students to practice reading more effectively.	4.75	0.68	Highest
		4.61	0.52	Highest

Benefits						
16	Students use English reading comprehension exercises to better understand and answer questions about the readings.	4.71	0.55	Highest		
17	Students can read passages well.	4.67	0.56	Highest		
18	Students have a positive attitude towards learning English.	4.50	0.59	High		
19	Students feel more confident when reading in English.	4.54	0.78	Highest		
20	Students can integrate knowledge and apply it to daily life.	4.49	0.64	High		
		4.58	0.65	Highest		
	Total	4.51	0.68	Highest		

A study of the satisfaction of Mathayomsuksa 2 students towards learning with English reading comprehension exercises revealed that the students had overall satisfaction at the highest level ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.68). When considering each aspect, it was found that the teaching and learning activities aspect had the highest mean score ($\bar{X} = 4.61$, S.D. = 0.52), followed by the benefits aspect ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.65), the content aspect ($\bar{X} = 4.51$, S.D. = 0.84), and the teacher aspect ($\bar{X} = 4.32$, S.D. = 0.77), respectively.

5. Discussion of Research Results

The findings show that English reading comprehension exercises significantly improve students' English reading comprehension skills.

The efficiency of English reading comprehension skill exercises based on the CEFR conceptual framework by using the MIA for Mathayomsuksa 2 (Grade 8) students was (E1) 84.79 and (E2) 81.94, which was higher than the criterion of 75 / 75 because the researcher created a systematic English reading comprehension exercise based on a foreign language curriculum, indicators, strands, and learning activities. In addition, the English reading comprehension exercises were based on CEFRs' contents and used the MIA. Then the English reading comprehension exercises were tried out to find any mistakes. After

that, the researcher edited the found mistakes. Finally, the English reading comprehension exercises were applied to the sample group. Therefore, the efficiency of the English reading comprehension exercises based on the CEFR by the MIA was higher than the criterion of 75 / 75. This study is in accordance with other studies done by other researchers (e.g., Chenchawand, 2008; Jindakul & Unakin, 2023; Tipsuk, 2010). Jindakul and Unakin (2023) studied the development of English reading comprehension ability by using exercises based on the Murdoch Integrated Approach (MIA) for students in grade 11 Watcharawittaya school, Kamphaeng Phet. Their results showed that the exercises based on the Murdoch Integrated Approach (MIA) were effective with a result of 81.80/86.17.

Another important finding worth mentioning is the students' reading abilities. After the students learned the contents by using English reading exercises based on the CEFR and the MIA, their reading comprehension was higher than before learning as a result of the MIA's seven steps in teaching and learning, as shown by the statistically significant difference of .05. This approach focuses on making students think using processes related to problem-solving. Teaching and learning activities begin with asking students to answer important questions about the reading material. Then, students discuss by combining their previous experiences with new experiences and solving the problems. In addition, using the MIA in reading activities allows students to develop their thinking abilities. This is consistent with the research of Phetkong (2018) who studied the effects of teaching English reading using the MIA on English reading comprehension and student satisfaction among Mathayomsuksa 4 students at Huai Yot School in Trang. His research found that Students' English reading comprehension after learning was higher than before learning at the .05 level. Similarly, Thongkot (2016) studied the development of English reading comprehension skill exercises based on the CEFR conceptual framework for Mathayomsuksa 3 Students at Pittayakhom School. It was found that students' academic achievement using English reading exercises based on the CEFR was higher than before learning as shown by the .05 level.

In addition, the student's satisfaction with learning using English reading exercises based on the CEFR was at the highest level ($\bar{x}=4.51$, S.D =

0.68). There are various activities and media appropriate to the age of the learners, such as worksheets, pictures, and reading passages. It makes the students interested in participating and organizing teaching and learning activities. This allows students to work with their friends and learn together to gain confidence in doing various activities. In addition, students can fully express their opinions and ask questions about issues they do not understand from friends at any time. These factors are beneficial to reading comprehension and make students more satisfied with reading as well. This is consistent with Jindakul and Unakaran (2023) studying the development of English reading comprehension ability by using exercises based on the Murdoch Integrated Approach (MIA) for students in grade 11 at the Watcharawittaya school, Kamphaeng Phet. The results showed that students' satisfaction with exercises based on the MIA was similarly at the highest level. Also, this study was done by Thongkumdee and Chottiwat (2023). They indicated that students' satisfaction with the English Reading Comprehension Skill Exercises using the MIA for grade 6 students was very high.

6. Recommendations for Further Research

In light of the findings from this study, the following recommendations for further research:

1. Researchers should conduct research using CEFR and MIA-based exercises with students from various grade levels to determine if the results are consistent across age groups.
2. Researchers should investigate the long-term effects of using the CEFR and MIA reading exercises on students' English reading comprehension and satisfaction.

7. Knowledge Received

Through the study of developing English reading comprehension exercises based on the CEFR and the Murdoch Integrated Approach (MIA) for Mathayomsuksa 2 students, the following key insights were obtained:

1. The development of reading exercises based on the CEFR and MIA provides teachers with a practical tool, offering clear guidelines to enhance students' English reading skills.

2. These exercises serve as valuable resources for learners seeking to improve their English reading comprehension by providing structured and systematic steps, they help students build confidence and proficiency in reading English texts.

References

- Boonroungrod, P. (2024). The effects of using Murdoch Integrated Approach (MIA) to improve English reading comprehension abilities of Grade six students. *Journal of Social Science for Local Development*, 12(2), 45-60.
- Chenchaowanid, S. (2008). *Technique for English Reading Skills and Comprehension Development for Thai Students*. (2nded.) Bangkok: Thammasat University Publishing.
- Jindakul, P., & Unakarin, N. (2023). *The development of English reading comprehension ability using exercises based on the MIA for grade 11 students*. Bangkok: Thammasat University Publishing.
- Lamsombut, P. (2012). *A Set of Speed Reading Practice for Thai Primary School*. (Master of Arts in linguistics). Graduate Studies: Mahasarakham University.
- Murdoch, G. S. (1986). A More Integrated Approach to the Teaching of Reading. *English Language Teaching Journal*, 2(4), 48-52.
- Phetkong, S. (2018). *The effects of teaching English reading using the MIA on reading comprehension and student satisfaction*. Bangkok: Thammasat University Publishing.
- Thongkot, N. (2016). *The development of English reading comprehension exercises based on the CEFR conceptual framework for Mathayomsuksa 3 students*. Bangkok: Silapakorn University.
- Tipsuk, T. (2010). The development of English reading comprehension ability by using exercises based on the Murdoch Integrated Approach (MIA) for students in grade 11. *Journal of Buddhist Education and Research*, 2(4), 1-17.
- Thongkumdee, N., & Thanaphatchottiwat, S. (2023). The development of English reading comprehension skill exercises by using Murdoch Integrated Approach for 6th grade students at Watklangwongmanee School. *Journal of Buddhist Education and Research*, 9(1), 15–26.

- Watsaman, K. (2023). Development of Reading Comprehension Skills Using the Murdoch Integrated Approach (MIA). *Journal of Education Studies*, 4(3), 1-5.
- Wiwattanon, S. (2012). *Reading skills, Critical thinking and Writing*. (3rd ed.). Nonthaburi: C.C. Knowledge links.

บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาดน
ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด

The Integration of Theravada Buddhist Philosophical Principles in
The Personal Development of Higher Education Students
in Roi Et Province

พระเด่นชัย ยโสธโร (สุขพิพัฒน์) และอุทัย กมลศิลป์

PhraDenchai Yasotharo (Sukpipat) and Uthai Kamolsilp

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus

Corresponding Author, E-mail: nkhr3240@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาดน 2) ศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทกับการพัฒนาดน 3) บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาดน และ 4) เสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาดน ดุษฎีนิพนธ์นี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก (Review Literature) ผู้วิจัยมีการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน ซึ่งเป็นพระสงฆ์ที่มีความแตกฉานในหลักการพัฒนาดน โดยใช้หลักพุทธปรัชญาเถรวาท แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์สังเคราะห์แล้วนำเสนอในเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาดนเป็นกระบวนการที่ผสมผสานการพัฒนาจิตใจ ปัญญา และการปฏิบัติธรรมอย่างสมดุล โดยการฝึกฝนศีล สมาธิ ปัญญาตามหลักไตรสิกขา และอริยมรรค รวมถึงการพัฒนาจิตสำนึกและวิปัสสนา เพื่อเข้าถึงความจริงของชีวิต ซึ่งช่วยให้บุคคลเข้าใจตนเองและโลกมากขึ้น นำไปสู่ความสุขภายในและการหลุดพ้นจากความทุกข์
2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทมุ่งเน้นการพัฒนาดนผ่านการอบรมกายและจิต โดยใช้วิปัสสนากรรมฐานเพื่อให้เกิดปัญญาและเห็นความเป็นจริงตามหลักไตรสิกขาและภาวนา 5 ได้แก่ กายานุปัสสนา, เวทนานุปัสสนา, จิตตานุปัสสนา, ธรรมานุปัสสนา และสัพปุริสธรรม 7
3. การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาดน ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต การพัฒนาคุณธรรม และการฝึกฝนจิตใจให้มีสติและสมาธิ

ได้รับบทความ: 11 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 2 เมษายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 8 เมษายน 2568

Received: March 11, 2025; Revised: April 2, 2025; Accepted: April 8, 2025

การปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ ปัญญาจะช่วยให้พวกเขามีชีวิตที่มีคุณค่า สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุขและสงบ

4. การเสนอองค์ความรู้จากบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาดน โดยใช้หลักพุทธศาสนาพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ ความคิด พฤติกรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจในชีวิต การพัฒนาดนเองอย่างสมดุล มีจิตวิญญาณที่แข็งแกร่ง และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ

คำสำคัญ: บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาท, การพัฒนาดน, นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the theoretical concepts of self-development, 2) to study the principles of Theravada Buddhist philosophy and self-development, 3) to integrate the principles of Theravada Buddhist philosophy in self-development, and 4) Present knowledge about the integration of Theravada Buddhist philosophy in self-development. This thesis is a qualitative research by analyzing data from documents and related research (Review Literature). The researcher collected field data by conducting in-depth interviews with 10 qualified persons who are monks who are proficient in the principles of self-development using the principles of Theravada Buddhist philosophy. The data was analyzed, synthesized, and presented in a descriptive manner.

The research results found that:

1. The theoretical concept of self-development is a process that combines the development of the mind, wisdom, and the practice of Dhamma in a balanced way by practicing morality, concentration, and wisdom according to the principles of the Threefold Training and the Noble Path, including the development of consciousness and insight meditation to reach the truth of life, which helps individuals understand themselves and the world more. Leading to inner happiness and liberation from suffering.

2. Theravada Buddhist philosophy focuses on self-development through training the body and mind, using Vipassana meditation to gain wisdom and see the truth according to the principles of the Threefold Training and the

Fivefold Bhavana: Body Awareness, Feeling Awareness, Mind Awareness, Dhamma Awareness, and the Seven Noble Dhammas.

3. Integrating Theravada Buddhist philosophy in self-development helps to enhance understanding of the nature of life, develop morality, and train the mind to have mindfulness and concentration. Practicing the principles of morality, concentration, and wisdom will help them have valuable lives and be able to live happily and peacefully in society.

4. Presenting knowledge from the integration of Theravada Buddhist philosophy in self-development, using Buddhist principles to develop knowledge related to the mind, thoughts, behaviors, and social responsibility, which helps students understand life, develop themselves in a balanced way, have a strong spirit, and be able to live happily and successfully in society.

Keywords: Integrating Theravada Buddhist Philosophy, Self-development, University Students in Roi Et Province

1. บทนำ

สังคมปัจจุบันเปลี่ยนแปลงรวดเร็วจากความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ส่งผลให้แนวคิดและค่านิยมเบี่ยงเบนจากหลักศีลธรรม จริยธรรม มุ่งเน้นบริโภคนิยมและเศรษฐกิจมากกว่าการพัฒนาจิตใจ ก่อให้เกิดปัญหาสังคม เช่น ทุจริต คอร์รัปชัน ยาเสพติด ความฟุ่มเฟือย และขาดระเบียบวินัย ประชาชนและเยาวชนจำนวนมากละเลยคุณธรรมจริยธรรม ทำให้สังคมเน้นวัตถุนิยมมากขึ้น ส่งผลให้พฤติกรรมคนเสื่อมถอย วิถีชีวิตและค่านิยมดั้งเดิมเลือนหาย ครอบครัวและชุมชนอ่อนแอ ปัญหาเหล่านี้เกิดจากการพัฒนาที่ขาดสมดุล มุ่งเน้นวัตถุโดยไม่ให้ความสำคัญกับศีลธรรมและจริยธรรม (ศูนย์คุณธรรม องค์การมหาชน, 2565)

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นกระบวนการพัฒนาปัญญาผ่านสติและความเพียร โดยเน้นการพิจารณาสามัญลักษณะ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) เพื่อละอวิชชาและนำไปสู่ความรู้แจ้ง กระบวนการเรียนรู้นี้สอดคล้องกับลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งมี 4 ประการ ได้แก่ 1) สันติสนา อธิบายให้เห็นชัด 2) สมาทปนา จูงใจให้ปฏิบัติ 3) สมุตเตชนา ระวังให้มุ่งมั่น 4) สัมปหังสนา ทำให้เข้มแข็งและมีความหวัง ลีลาการสอนทั้ง 4 ประการ เป็น "เครื่องมือ" ที่ช่วยให้การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาที่มีความเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิผล ผ่านกระบวนการ รู้สู่ปฏิบัติ มุ่งมั่นให้เกิดกำลังใจ สอดคล้องกับเป้าหมายสูงสุดของพุทธปรัชญา คือ การพัฒนาปัญญาและจิตใจ เพื่อนำไปสู่ความเจริญทางสติปัญญาและความสุขภายใน (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต), 2559)

การเจริญสติปัฏฐานคือการใช้สติอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อนำไปสู่ความสงบ ความสุข และปัญญา โดยการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐานสี่ ได้แก่ กายานุปัสสนา เวทนานุปัสสนา จิตตานุปัสสนา และธัมมานุปัสสนา เพื่อให้เกิดศีล สมาธิ และปัญญา ในการดำเนินชีวิต ชั้น 5 เป็นสิ่งที่นำไปสู่ทุกข์และสามารถพ้นทุกข์ได้ การเจริญสติช่วยให้เข้าใจเหตุปัจจัยของชีวิตตามความเป็นจริง ขจัดอวิชชา และนำไปสู่สมรรถผล นิพพาน นอกจากนี้ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อจัดการอารมณ์และสิ่งกระทบได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมเครือข่ายการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานในสถาบันอุดมศึกษา เพื่อพัฒนาสติปัญญาของนักศึกษา เครือข่ายนี้จะ เป็นขบวนการทางสังคมที่สร้างแรงบันดาลใจและบรรยากาศที่ดีในการเรียนรู้และปฏิบัติ ร่วมกัน (ศุภญ์คุณธรรม องค์การมหาชน, 2565)

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัยบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยการบูรณาการพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาไม่เพียงแต่ช่วยให้พวกเขามีความเป็นเลิศทางปัญญา แต่ยังส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และความเป็นพลเมืองที่ดี ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาตน
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทกับการพัฒนาตน
3. เพื่อบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด
4. เพื่อเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด

3. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยมีลำดับขั้นตอน ดังนี้

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยการมุ่งเน้นเลือกสัมภาษณ์ จำนวน 10 รูป ได้แก่ 1) พระพรหมวชิรโสภณ ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 10 (ธรรมยุต)/เจ้าอาวาสวัดบึงพระลานชัย พระอารามหลวง 2) พระสุชุมวาทเวที ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด/เจ้าอาวาสวัดบูรพาภิราม พระอารามหลวง 3) พระเทพวชิรวิมล, ดร. เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธรรมยุต)/เจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง 4) พระญาณวิลาส ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธรรมยุต)/เจ้าอาวาสวัดป่าทรงธรรม 5) พระครูศรีธรรมपालคุณ รองเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธรรมยุต)/เจ้าอาวาสวัดป่าศรีโพธิ์ทอง

- 6) พระปริยัติธีรวงศ์ เจ้าคณะอำเภอเมืองร้อยเอ็ด (ธรรมยุต)/ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดบึงพระลานชัย 7) พระเมธีวัชรภรณ์, รศ.ดร.เจ้าคณะอำเภอศรีสมเด็จ (ธรรมยุต)/เจ้าอาวาสวัดป่าศรีรัตน 8) พระครูทิพยธรรมาภรณ์ เจ้าคณะอำเภอหนองพอก (ธรรมยุต)/เจ้าอาวาสวัดผาพยอม 9) พระครูจิรวัดนาทร เจ้าคณะตำบลสวนจิก (ธรรมยุต) และ 10) พระครูพัฒนธรรมาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดเจติยชัยมงคล

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observe)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่วิจัย ได้แก่ พระสงฆ์ ผู้นำชุมชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมและวัฒนธรรมในชุมชน โดยใช้ แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) เป็นเครื่องมือ เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ให้ข้อมูลได้แสดงความคิดเห็นจากประสบการณ์และความเข้าใจของตนอย่างเต็มที่ ทั้งในด้านความเชื่อประเพณี และบทบาทของหลักพุทธปรัชญาในชีวิตประจำวันการเก็บข้อมูลดำเนินการในลักษณะพบปะเป็นรายบุคคล ณ วัด ชุมชน หรือสถานที่ที่ผู้ให้ข้อมูลสะดวก โดยผู้วิจัยใช้วิธีบันทึกเสียง ถ่ายภาพ (เมื่อได้รับอนุญาต) และจดบันทึกข้อมูลประกอบ เพื่อให้ข้อมูลมีความครบถ้วนและถูกต้อง

2. การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการเก็บข้อมูล โดยการเข้าร่วมกิจกรรมประเพณี ท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา และกิจกรรมในชีวิตประจำวันของชุมชน เช่น พิธีกรรมทางพุทธศาสนา งานบุญประเพณีในท้องถิ่น การบำเพ็ญประโยชน์ หรือกิจกรรมวัฒนธรรมต่าง ๆ ผู้วิจัยปฏิบัติตนเป็นผู้เข้าร่วมกิจกรรมจริง ควบคู่กับการจดบันทึกพฤติกรรม การปฏิสัมพันธ์ และบรรยากาศของกิจกรรม พร้อมทั้งถ่ายภาพและรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์และเชื่อมโยงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับกระบวนการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาในชีวิตของชุมชนและผู้เข้าร่วมกิจกรรม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ข้อมูลบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง บุรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของ นักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

4.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาตน เป็นกระบวนการที่ผสมผสานการ พัฒนาจิตใจ ปัญญา และการปฏิบัติธรรมอย่างสมดุล ทั้งในด้านการฝึกฝนศีล สมาธิ ปัญญา ตามหลักไตรสิกขาและอริยมรรค รวมถึงการฝึกฝนจิตสำนึก การพัฒนาคุณธรรม และการ เจริญวิปัสสนาเพื่อเข้าถึงความจริงของชีวิต การบูรณาการหลักพุทธปรัชญานี้จะช่วยให้บุคคล มีความเข้าใจในตนเองและโลกภายนอกมากขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาเป็นบุคคลที่มีความสุข ภายในและสามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ในที่สุด

4.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทกับการพัฒนาตน มุ่งเน้นการอบรมกายและจิต ผ่าน วิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้เกิดปัญญาและเห็นตามความเป็นจริงตามหลักไตรสิกขา และ ภาวนา 4 ซึ่งช่วยพัฒนาตนให้อยู่ในกรอบศีลธรรมและก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี การเจริญสติ ปฏิฐาน 4 ประกอบด้วย 1) กายานุปัสสนา พิจารณากาย 2) เวทนานุปัสสนา พิจารณาเวทนา 3) จิตตานุปัสสนา พิจารณาจิต และ 4) ธรรมานุปัสสนา พิจารณาธรรม ซึ่งเป็นแนวทาง สำคัญในการพัฒนาจิต นอกจากนี้ สัปปริยธรรม 7 ได้แก่ การรู้หลักการ, ความมุ่งหมาย, ตนเอง, ความพอดี, เวลา, ชุมชน และบุคคล ล้วนเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิต อย่างมีสติ ปัญญา และสมดุล

4.3 บุรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับ อุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในหลักธรรมชาติของชีวิต การพัฒนาคุณธรรม การฝึกฝนจิตใจให้มีสติและสมาธิ รวมถึงการปฏิบัติตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อการพัฒนาในด้านจิตใจและพฤติกรรม ซึ่งจะช่วยให้พวกเขามีชีวิตที่มีคุณค่าและ สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างมีความสุขและสงบ ซึ่งการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทใน การพัฒนาตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด ไม่เพียงแต่ช่วยให้นักศึกษามี คุณธรรมที่ดี แต่ยังช่วยให้พวกเขาพัฒนาความสามารถในการเข้าใจโลกและชีวิตได้อย่างมีสติ และสร้างความสุขภายใน ซึ่งจะทำให้พวกเขาสามารถใช้ชีวิตอย่างมีความหมายและเป็น ประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างยั่งยืน

4.4 เสนอองค์ความรู้การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตน ของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด ตามหลัก IBCSBS MODEL (Integrated Buddhist Conceptual and Spiritual-Based System) เป็นโมเดลที่ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อใช้ ในการพัฒนาตนเองของบุคคล โดยเฉพาะในบริบทของการพัฒนาตนของนักศึกษา ระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด ภายใต้กรอบของหลักพุทธปรัชญาเถรวาท การบูรณาการ

หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในกระบวนการพัฒนาตนของนักศึกษานั้นสอดคล้องกับ IBC SBS MODEL ซึ่งประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก ดังนี้:

1. I – Integrated Buddhist Concept (หลักพุทธปรัชญาเถรวาท) การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดเริ่มต้นจากการใช้หลักธรรมสำคัญในพุทธศาสนา เช่น ไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) และ อริยมรรค (Noble Eightfold Path) ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาใจและทักษะของนักศึกษาให้มีคุณธรรมสูงขึ้น โดยเฉพาะการฝึกฝนในด้าน ศีล (การประพฤติที่ดี), สมาธิ (การฝึกจิตให้มีความสงบ) และ ปัญญา (การเข้าใจธรรมชาติของชีวิตและโลก) เพื่อเสริมสร้างจิตใจที่เข้มแข็งและมั่นคงในชีวิต

2. B – Buddhist Spirituality (ความศรัทธาในจิตวิญญาณพุทธศาสนา) การเสริมสร้าง ความศรัทธาในจิตวิญญาณพุทธศาสนา เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาตนของนักศึกษา โดยการนำคำสอนในพุทธศาสนามาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น การพัฒนาคุณธรรมในการศึกษา การทำงาน หรือการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การฝึกจิตให้มีสติในทุก ๆ กิจกรรมจะช่วยให้ นักศึกษามีความเป็นตัวของตัวเองและสามารถจัดการกับอารมณ์และความคิดที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้น

3. C – Conceptual Development (การพัฒนาความคิด) การพัฒนาความคิดของนักศึกษาเป็นสิ่งสำคัญในกระบวนการพัฒนาตนเอง โดยการใช้หลักพุทธศาสนาในการฝึกฝนปัญญาและการคิดอย่างมีเหตุผล การเรียนรู้จากประสบการณ์ต่าง ๆ และการเข้าใจถึง ทุกข์ (Dukkha) ความไม่เที่ยง (Anicca) และการไม่มีตัวตน (Anatta) ช่วยให้นักศึกษาเข้าใจชีวิตและสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างมีสติและรอบคอบ

4. S – Social Responsibility (ความรับผิดชอบต่อสังคม) ในฐานะที่นักศึกษาเป็นสมาชิกของสังคม การมี ความรับผิดชอบต่อสังคม เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาตนเอง โดยการนำหลักพุทธศาสนาไปใช้ในการดูแลและสร้างสรรค์สังคมที่ดี เช่น การสร้างสันติภาพในชุมชน การให้ความช่วยเหลือผู้อื่น และการร่วมมือในการแก้ไขปัญหาทางสังคม การใช้ชีวิตอย่างมีจริยธรรมและเมตตาในการทำงานและการติดต่อกับผู้อื่นเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในสังคม

5. B – Behavioral Change (การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม) การพัฒนาตนเองที่สำคัญที่สุดคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเกิดจากการฝึกฝนในด้านศีล สมาธิ และปัญญา พฤติกรรมของนักศึกษาจะได้รับการพัฒนาให้มีจริยธรรม ความอดทน และความมุ่งมั่นในการทำงาน การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนี้จะช่วยให้นักศึกษาเป็นบุคคลที่มีคุณค่าทั้งในด้านการศึกษาการทำงาน และการร่วมสังคม

6. S – Spiritual Balance (ความสมดุลทางจิตวิญญาณ) การพัฒนาตนในแนวทางพุทธปรัชญาช่วยให้นักศึกษาสามารถรักษาความ สมดุลทางจิตวิญญาณ ได้ ซึ่งการฝึกฝนจิตใจในหลักพุทธศาสนา เช่น การฝึกสมาธิ การมีสติในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ช่วย

นักศึกษา มีความสนใจและสามารถจัดการกับความเครียดหรือความท้าทายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาด้านของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ดนั้น สามารถอธิบายได้ผ่านโมเดล IBC SBS MODEL โดยการใช้หลักพุทธศาสนาในการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ ความคิด พฤติกรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจในชีวิต การพัฒนาตนเองอย่างสมดุล มีจิตวิญญาณที่แข็งแกร่ง และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาด้านของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด อภิปรายผลได้ดังต่อไปนี้

5.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาด้าน เป็นกระบวนการที่ผสมผสานการพัฒนาจิตใจ ปัญญา และการปฏิบัติธรรมอย่างสมดุล ทั้งในด้านการฝึกฝนศีล สมาธิ ปัญญา ตามหลักไตรสิกขาและอริยมรรค รวมถึงการฝึกฝนจิตสำนึก การพัฒนาคุณธรรม และการเจริญวิปัสสนาเพื่อเข้าถึงความจริงของชีวิต การบูรณาการหลักพุทธปรัชญานี้จะช่วยให้บุคคลมีความเข้าใจในตนเองและโลกภายนอกมากขึ้น และนำไปสู่การพัฒนาเป็นบุคคลที่มีความสุขภายในและสามารถหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ในที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ด้วยหลักวิปัสสนากรรมฐาน เป็นผลของสมาธิ ต่อสรีรวิทยาของร่างกายมนุษย์ การทำวิปัสสนากรรมฐานเป็นกระบวนการทางจิตใจที่มีผลการเปลี่ยนแปลงในระดับจิตสำนึกและจิตไร้สำนึก และมีผลต่อการทำงานทางสรีระที่อยู่นอกเหนืออำนาจจิตใจด้วย การศึกษาทางสรีรวิทยาช่วยทำให้เห็นความเชื่อมโยงของกายและใจเป็นองค์ประกอบของชีวิตเดียวกันที่แสดงออกในทางรูปธรรมหรือนามธรรม เมื่อมีการพัฒนาเทคโนโลยีการตรวจวัดมากขึ้น เช่น การตรวจวัดคลื่นสมอง ทำให้เห็นการทำงานของสมองในขณะที่เข้าสู่สมาธิความเข้าใจความเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาจึงมีมากขึ้น ด้วยการวิปัสสนากรรมฐานที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสรีรวิทยาแต่ละระบบความดันโลหิตและภาวะความดันโลหิตสูงสาเหตุสำคัญประการหนึ่งของความดันโลหิตสูง คือการมีความต้านทานของหลอดเลือดส่วนปลายสูงมากขึ้นจากการที่หลอดเลือดมีการบีบตัว กลไกการทำสมาธิภาวนาสามารถลดความดันโลหิตนั้นอาจเกิดได้หลายทาง ได้แก่ การทำสมาธิภาวนาช่วยให้กล้ามเนื้อขนาดใหญ่ที่กดอยู่บนระบบไหลเวียนโลหิตในร่างกายคลายตัวลง ทำให้หลอดเลือดต่าง ๆ สามารถขยายตัวได้มากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับ พระมหาพนาวาโร (ถ้ำกลาง) (2563) การพัฒนาจิตตามแนววิปัสสนากรรมฐานในสังคมยุค 4.0 ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาจิตใจ ซึ่งถือเป็นเรื่องที่สำคัญและเป็นกระบวนการพัฒนาแนวทางการดำรงชีวิตนั้นคือวิปัสสนากรรมฐาน คนที่มีความทุกข์ทางใจ ทุกคนไม่ว่าจะเป็นมหาเศรษฐี ดารา นักร้อง หรือ

นายกรัฐมนตรี ย่อมมีความทุกข์ทางใจไม่มากนักน้อย เพราะธรรมชาติของจิตย่อมมีการยึดมั่นถือมั่นในอารมณ์ จึงทำให้จมติด และปรุงแต่งอยู่กับความทุกข์ หากปล่อยวางไม่ได้ความทุกข์ก็เกิดขึ้นในจิตใจทุกครั้งที่เกิดความทุกข์ใด ๆ ย่อมเฝ้าตัวเองให้ได้รับทุกข์เวทนา และเป็นการทำลายสุขภาพทางกายไปด้วยพร้อมกันคนที่แสวงหาความสุขที่สูงกว่าความสุขที่ตนเคยมีซึ่งเป็นความสุขในการเข้าถึงสมาธิสุขของจิต จนกระทั่งถึงความสุขสูงสุดของมนุษย์คือ นิพพานสุข ฉะนั้นวิปัสสนากัมมัฏฐานจึงเป็นอุปกรณ์ที่มีคุณค่ามากแก่นุชนชาติในการพัฒนาจิตวิญญาณสำหรับยุคปัจจุบัน

5.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตน มุ่งเน้นการอบรมกายและจิตผ่านวิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้เกิดปัญญาและเห็นตามความเป็นจริงตามหลักไตรสิกขา และภาวนา 4 ซึ่งช่วยพัฒนาตนให้อยู่ในกรอบศีลธรรมและก่อให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี การเจริญสติปัฏฐาน 4 ประกอบด้วย 1) กายานุปัสสนา พิจารณากาย 2) เวทนานุปัสสนา พิจารณาเวทนา 3) จิตตานุปัสสนา พิจารณาจิต และ 4) ธรรมานุปัสสนา พิจารณาธรรม สัมปยุตธรรม 7 ได้แก่ การรู้หลักการ, ความมุ่งหมาย, ตนเอง, ความพอดี, เวลา, ชุมชน และบุคคล ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาจิต ล้วนเป็นคุณธรรมที่ช่วยให้บุคคลดำเนินชีวิตอย่างมีสติปัญญา และสมดุล ทั้งนี้เพราะว่า การนำหลักไตรสิกขา มาบูรณาการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง รู้จักทางในการดำเนินชีวิตดีงาม สามารถปรับเตรียมชีวิตในการเข้าสู่สังคม, การนำหลักอริยสัจ 4 มาบูรณาการบำบัดผู้ติดสารเสพติดเพื่อให้รู้และเข้าใจความทุกข์ทรมานอันเกิดจากการติดสารเสพติด การนำหลักสัมมปปธาน 4 มาบูรณาการส่งเสริมกำลังใจผู้ติดสารเสพติดเพื่อให้เห็นอานุภาพความเพียรในการลด ละ และเลิกสารเสพติด และการนำหลักพรหมวิหารธรรม 4 มาบูรณาการบำบัดผู้ติดสารเสพติดเพื่อให้รู้และเข้าใจความรักของคนในครอบครัวที่หวังดีอยากให้มีครอบครัวที่อบอุ่น และอยากให้อลด ละ เลิกสารเสพติดและกลับมาเป็นคนดีของสังคมสอดคล้องกับ พระมหากษัตริย์วรวงศ์ อิศรภรณ์ (2562) การศึกษากระบวนการป้องกันและแก้ไขการฆ่าตัวตายตามหลักพระพุทธศาสนา ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดในการป้องกันและแก้ไขการฆ่าตัวตายตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการมีชีวิตอยู่และ ความคุ้มค่าทางด้านทรัพยากรบุคคล จำแนกออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ การประเมินกลุ่มเสี่ยง การช่วยเหลือกลุ่มเสี่ยง และการฟื้นฟูผู้พยายามฆ่าตัวตาย แนวทางการป้องกันและแก้ไขการฆ่าตัวตายตามหลักพระพุทธศาสนา สามารถกำหนดกรอบและทิศทางโดยใช้หลักอริยสัจ 4 และ ประยุกต์ใช้หลักปธาน 4 เป็นแนวทางการดำเนินงาน คือ 1) สังวรปธาน การเฝ้าระวัง โดยอาศัยกัลยาณมิตร 2) ปหานปธาน การยับยั้ง-ลด-ละ 3) ภาวนापธาน การสร้างภาวะคุ้มกันด้วยการเห็น 3 อย่าง และความรู้ 3 อย่าง และ 4) อนุรักษนาปธาน การรักษาภาวะคุ้มกันให้เป็นแนวทางมั่นคงด้วยสติและสัมปชัญญะ

5.3 การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและภูมิคุ้มกันทางสังคมในทุกมิติ เมื่อร่างกายได้รับการพัฒนาสมบูรณ์ ย่อมส่งผลให้พฤติกรรมภายนอกดีตามไปด้วย รูปลักษณ์ที่เหมาะสมสะท้อนถึงการมีศีลและการดำเนินชีวิตตามหลักศีลธรรม ส่งผลให้กาย วาจา ใจ สงบ สำรวม และไม่เบียดเบียนผู้อื่น นอกจากนี้ การพัฒนาจิตให้ผ่องใสและมั่นคงช่วยให้เกิดสติสัมปชัญญะ รู้จักควบคุมอารมณ์ และดำเนินชีวิตอย่างมีสติในทุกสถานการณ์ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและภูมิคุ้มกันทางสังคม เนื่องจากการฝึกฝนตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา และอริยมรรคช่วยพัฒนาจิตใจและคุณธรรมของนักศึกษา รวมทั้งการมีทักษะในการปรับตัวในสังคมและการมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ซึ่งทั้งหมดนี้จะทำให้เกิดความสุขสงบภายในและสามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้อย่างมีสติ นอกจากนี้ ยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีในสังคมและสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมที่ยั่งยืน สอดคล้องกับ พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณ โณ) (2543) กล่าวว่า การฝึกจิตในพระพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวนาหรือกรรมฐาน มีอยู่ 2 แบบ คือ 1) สมถภาวนาหรือสมกรรมฐาน การอบรมใจให้สงบขึ้นสมาธิและ 2) วิปัสสนาภาวนา หรือวิปัสสนากรรมฐาน การทำใจให้แจ้งเห็นจริงขึ้นปัญญา

5.4 องค์ความรู้การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด สามารถอธิบายได้ผ่านโมเดล IBC SBS MODEL โดยการใช้หลักพุทธศาสนาในการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับจิตใจ ความคิด พฤติกรรม และความรับผิดชอบต่อสังคม ซึ่งช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจในชีวิต การพัฒนาตนเองอย่างสมดุล มีจิตวิญญาณที่แข็งแกร่ง และสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ สามารถอธิบายได้ว่าเป็นการพัฒนาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับ จิตใจ, ความคิด, พฤติกรรม, และ ความรับผิดชอบต่อสังคม ผ่านโมเดล IBC SBS MODEL ซึ่งมีเป้าหมายให้เกิดการพัฒนาตนในทุกมิติ โดยการฝึกฝนตามหลักพุทธศาสนาไม่เพียงแต่ช่วยให้นักศึกษามีความเข้าใจในชีวิต แต่ยังช่วยเสริมสร้าง จิตวิญญาณที่แข็งแกร่ง มีความ สมดุล และสามารถ ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขและประสบความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิดของ Seligman, M. E. P. (2002) ที่กล่าวว่าถึง การเชื่อมโยงกับการพัฒนาจิตวิญญาณของบุคคลให้แข็งแกร่งและการใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาในการพัฒนาตนของนักศึกษาผ่านการมีสติ, การปรับตัว, และการพัฒนาความสัมพันธ์ในสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Carol Dweck (2006) ในงานวิจัยเกี่ยวกับ Mindset (ทัศนคติในการเรียนรู้) พบว่า การพัฒนา “ทัศนคติการเจริญเติบโต” (Growth Mindset) มีผลในการส่งเสริมให้บุคคลสามารถพัฒนาและปรับตัวได้ดีขึ้นในทุก ๆ ด้านของชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับการพัฒนาจิตใจและพฤติกรรมในทางบวกตามหลักพุทธปรัชญาที่เน้นการฝึกฝนและการพัฒนาในทิศทางที่ดี

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. นำหลักสูตรการปฏิบัติธรรมไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาอบรมเพื่อการพัฒนาในด้านอื่น ๆ อย่างเหมาะสม
2. นำแนวทางประยุกต์ใช้กับการบูรณาการกับความรู้เรื่องอื่นให้เหมาะสมกับ เพศ วัย และระดับศักยภาพพื้นฐานของกลุ่มคน
3. การปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐานสี่เป็นการพัฒนามนุษย์ที่ดีแนวทางหนึ่งแต่ทำไมคนถึงไม่นิยมแนวทางนี้เท่าที่ควร เนื่องจากแนวทางนี้พิสูจน์ได้ยากต้องหาวิธีการสร้างแรงจูงใจ

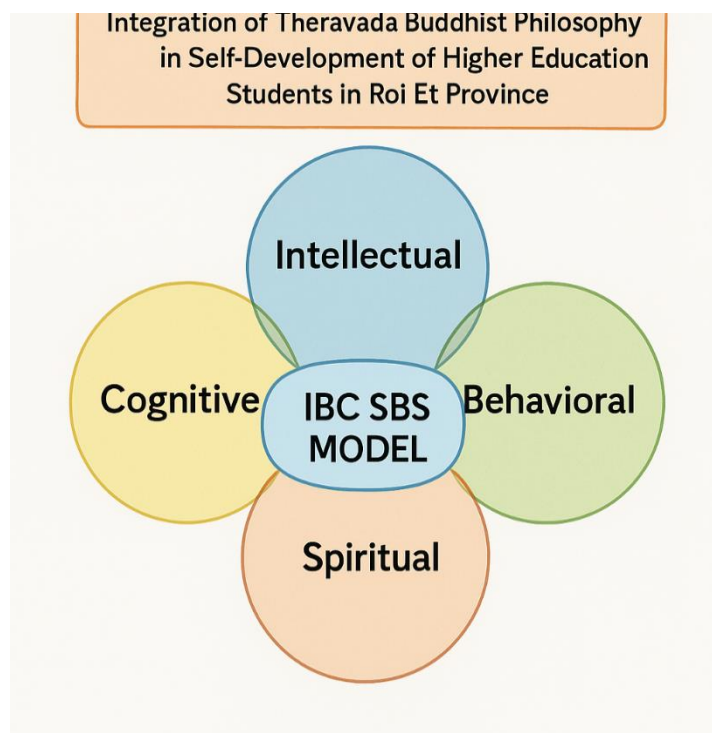
6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรจะมีการวิจัยโดยใช้แนวการปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวสติปัฏฐานสี่ในสถานปฏิบัติธรรมที่อื่น ๆ
2. ควรจะมีการวิจัยในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่ส่งผลให้สังคมมีความเจริญก้าวหน้า และสงบร่มเย็น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือทำให้นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยสามารถสรุปเป็น “IBCSBS MODEL” โดยมีที่มาดังนี้ (1) IB = The Integration of Theravada Buddhist Philosophy Principles in The Personal Development of Higher Education Students in Roi Et Province หมายถึง บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด (2) CS = Conditions of problems in Self-development of higher education students หมายถึง สภาพปัญหาการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา ได้แก่ สภาพปัญหาความผิดปกติทางจิต (Problems with mental disorders) ปัญหาสารเสพติด (Substance abuse problems) ปัญหาการฆ่าตัวตาย (The problem of suicide) และ ปัญหาโสเภณี (Prostitution problem) (3) BS = Theravada Buddhist Philosophy in Self-Development หมายถึง พุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตน ได้แก่ วิปัสสนากรรมฐาน (Vipassana meditation) ไตรสิกขา (Threefold) ภาวนา 4 (Phawana 4) สติปัฏฐาน 4 (Satipatthana 4) และสัพปุริสธรรม 7 (Sappurisadham)

ดังนั้น บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนาตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด จึงเป็นไปตามหลัก IBCSBS MODEL การพัฒนาตนเองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาและนำเสนอองค์ความรู้เป็นไปตามแบบในบริบทปัจจุบัน คือ “IBCSBS MODEL” ดังแผนภูมิภาพข้างล่างนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ “IBCSBS” MODEL บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการพัฒนา
ตนของนักศึกษาระดับอุดมศึกษาในจังหวัดร้อยเอ็ด

เอกสารอ้างอิง

- พระมหาผล นาควโร (ถ้ากลาง). (2563). การพัฒนาจิตตามแนววิปัสสนากรรมฐานในสังคมยุค 4.0. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 5(2), 162-175.
- พระมหาอินทร์วงศ์ อิสสรภาณ. (2562). การศึกษากระบวนการป้องกันและแก้ไขการฆ่าตัวตายตามหลักพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 5(2), 15-25.
- พระธรรมวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณ โณ). (2543). *การพัฒนาจิต ภาค 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ศูนย์คุณธรรม (องค์การมหาชน). (2565). *ผลการวิจัยคุณธรรมของคนไทยประจำปี 2565*. เข้าถึงได้จาก file:///C:/Users/NB/Downloads/2561_04.pdf
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป. อ. ปยุตโต). (2559). *พุทธวิธีในการสอน*. เข้าถึงได้จาก <https://www.watnyanaves.net/th/book-reading/313/5>
- Dweck, C. S. (2006). *Mindset: The new psychology of success*. New York: Random House.
- Seligman, M. E. P. (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. Free Press.

บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษก
ของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

The Integration of Theravada Buddhist Philosophy in the
Theraphisek Ceremony (Consecration Ritual to Confer Monastic
Titles) of the Sangha in Northeastern Thailand

พระมหาเอนก อมรเวโช (มุลมณี) และอุทัย กมลสิลป์

Phramahaanek Amornwecho (Moonmanee) and Uthai Kamolsilp

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus

Corresponding Author, E-mail: thaianak116@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของพิธีเถราภิเษก 2) ศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาท 3) บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษก และ 4) นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทโดยวิเคราะห์ข้อมูลจากพระไตรปิฎก ตำราและเอกสารที่เกี่ยวข้องและการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 9 รูป ได้แก่ ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ รองประธานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 10 ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัยพบว่า

1. ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของพิธีเถราภิเษก มีรากฐานจากพุทธศาสนาแบบล้านช้าง ซึ่งได้รับอิทธิพลจากอาณาจักรไทยและวัฒนธรรมพุทธอื่น ๆ เป็นพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเลื่อนและเพิ่มยศพระสงฆ์ สะท้อนการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมและความสำคัญของพุทธศาสนาในภูมิภาค

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในพิธีเถราภิเษกเน้นคุณค่าความกตัญญู ซึ่งเป็นคุณธรรมพื้นฐานของมนุษย์ สะท้อนความสัมพันธ์ที่ต้องพึ่งพากันทั้งด้านกายภาพและจิตใจ โดยได้รับการอบรมจากบิดามารดา ครูอาจารย์ และสังคม เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างเจริญรุ่งเรือง

3. พิธีเถราภิเษกเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดมายาวนาน สะท้อนหลักพุทธปรัชญาเถรวาทและสามารถวิเคราะห์ผ่านแนวคิดทางสังคม พิธีกรรมนี้เป็นกระบวนการยกย่องพระสงฆ์โดยยึดหลักธรรมสำคัญ ได้แก่ กตัญญูกตเวที คารวธรรม สุปฏิปันโน การทำคุณประโยชน์ และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน

ได้รับบทความ: 11 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 26 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 8 เมษายน 2568

Received: March 11, 2025; Revised: March 26, 2025; Accepted: April 8, 2025

4. องค์ความรู้ คือ IBCCBP MODEL คือ (1) IB บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในพิธีเถราภิเษก (2) Coronation Ceremony ทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีเถราภิเษก ได้แก่ สุนทรียศาสตร์ โครงสร้างหน้าที่นิยม สัญลักษณ์สัมพันธ์ และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (3) Buddhist Philosophy หลักพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่ กตัญญูกตเวที คารวธรรม สุปฏิปันโน การทำคุณประโยชน์ และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน

คำสำคัญ: หลักพุทธปรัชญาเถรวาท, พิธีเถราภิเษก, คณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the history and development of the Thera Abhiseka ceremony, 2) to study the principles of Theravada Buddhist philosophy, 3) to Integrate the principles of Theravada Buddhist philosophy, and 4) to present knowledge about the integration of the principles of Theravada Buddhist philosophy. The data were analyzed from the Tripitaka, related texts and documents, as well as interviews with 9 experts, including: Advisor to the Sangha Region, Provincial Sangha, District Sangha, Vice President of the Pali Studies Area, General Education Division, Area 10, Director of the Pali Studies School, by analyzing content data, presenting descriptive data.

The research results found that:

1. The history and development of the Thera Abhiseka ceremony has its roots in Lan Xang Buddhism, which was influenced by the Thai kingdom and other Buddhist cultures. It is a ritual related to the promotion and elevation of monks, reflecting the cultural exchange and importance of Buddhism in the region.
2. Theravada Buddhist philosophy in the ordination ceremony emphasizes the value of gratitude, which is a basic human virtue. It reflects the relationship that requires physical and mental dependence, which is taught by parents, teachers, and society as a guideline for living a prosperous life.
3. The Thera Abhiseka Ceremony is a long-held local wisdom that reflects the Theravada Buddhist philosophy and can be analyzed through social concepts. This ceremony is a process of honoring monks based on important principles, including gratitude, respect, good conduct, and being a good example to the community.

4. Knowledge from the integration of Theravada Buddhist Philosophy, namely the IBCCBP MODEL, is (1) IB integration of Theravada Buddhist Philosophy in the Thera Abhiseka Ceremony (2) CC theory about the Thera Abhiseka Ceremony, including aesthetics, functionalism, symbolic relations, and cultural diffusion. (3) BP the main principles of Theravada Buddhist philosophy include gratitude, respect, good conduct, doing good deeds, and being a good example to the community.

Keywords: Theravada Buddhist Philosophy, Ordination Ceremony, Sangha in the Northeastern Region

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นรากฐานสำคัญในวิถีชีวิตของ คนไทย และได้กลายเป็นเอกลักษณ์ประจำชาติที่สืบทอดกันมาแต่โบราณ ซึ่งจะเห็นได้จากการที่มีวัดกระจายอยู่ทั่วไปในทุกหมู่บ้านทุกชุมชนของสังคมไทย วัดจัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนทั้งมีบทบาทต่อสังคมในฐานะเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทำบุญตามประเพณีจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นที่พบปะสร้างสรรค์เนื่องในโอกาสต่าง ๆ พระพุทธศาสนาจึงอยู่คู่กับสังคมไทยมานาน ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการดำรงชีวิตของชาวไทยส่วนมากจะเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา โดยชาวไทยส่วนใหญ่ร้อยละ 95 นับถือพระพุทธศาสนาและได้นำมาเป็นแนวทางแห่งการใช้ชีวิตการทำมาหากินจนเกิดเป็นวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีและเอกลักษณ์มรดกของชาติไทย พระสงฆ์จึงมีบทบาทอย่างมากในเรื่องวิถีชีวิต การนำทางในการดำรงชีวิตทั้งในทางตรงและทางอ้อมในพิธีกรรมตั้งแต่เกิดจนตาย เป็นทั้งผู้ที่ให้คำปรึกษาในปัญหาที่มองไม่เห็นทางออกตั้งแต่ระดับขั้นจนถึงระดับล่าง เป็นทั้งผู้สืบทอดและอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ แต่หน้าที่ที่สำคัญที่สุดคือการสอนให้คนเรียนรู้จักตนเอง และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม ในกิจการของคณะสงฆ์ได้ให้ความสำคัญกับบทบาทพระสงฆ์อย่างมาก เพราะถือว่าพระสงฆ์นั้นมีความสำคัญต่อการสร้างระเบียบแบบแผนและการดำรงอยู่อย่างมั่นคงของพระพุทธศาสนา คณะสงฆ์จึงถือว่าเป็นตัวแทนหรือเป็นสาวกขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระบรมศาสดาของพุทธศาสนิกชนซึ่งมีหน้าที่ในการปฏิบัติภารกิจเพื่อการเผยแผ่ และถ่ายทอดพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ได้บัญญัติไว้เพื่อให้ผู้ที่นับถือพระพุทธศาสนา ได้น้อมนำพระธรรมคำสอน ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและในสังคม (พระมหาฉัตรชัย มูลสาร, 2564)

ประเพณีฮอตสรง เป็นพิธีโบราณของชาวอีสานที่สืบทอดกันมายาวนาน มีจุดมุ่งหมายหลักสองประการ คือ ถวายสมณศักดิ์ แต่พระสงฆ์ที่ทรงคุณธรรมและเสริมสิริมงคลแก่ผู้เข้าร่วมพิธี เชื่อว่าผู้ร่วมพิธีจะได้รับอานิสงส์แห่งบุญส่งผลให้มีอายุ วรรณะ สุข

พละ และลาภยศ พิธีฮตสรงเกี่ยวข้องกับลำดับชั้นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์ ซึ่งได้รับอิทธิพลจาก นครเวียงจันทน์และหลวงพระบางในอดีต เช่น ชั้นสำเร็จ (สมเด็จ), ชั้นชา (ปรีชา), ชั้นคุ (ครู), ราชครูหลวง เป็นต้น นอกจากเป็นการถวายสมณศักดิ์แล้วยังเป็นการยกย่องคุณงามความดี ของพระสงฆ์ผู้ประพฤติชอบโดยผู้ผ่านการฮตสรงครั้งแรกจะได้รับเกียรติเรียกว่า "จารย์" ประเพณีนี้จึงมีความสำคัญทั้งในด้านศาสนา จิตใจ และวัฒนธรรมของชาวอีสานเป็นการเชิดชู พระผู้ทรงภูมิรู้และภูมิธรรมอีกทั้งยังสร้างความสามัคคีในชุมชน (เชิดชาย บุตดี, 2555)

การฮตสรง ถือเป็นประเพณีสำคัญที่มีคุณค่าในด้านจิตใจและความเชื่อ โดยเป็น การยกย่องพระภิกษุที่มีคุณสมบัติครบถ้วนในด้านการศึกษาและการปฏิบัติธรรม การที่ พระสงฆ์ได้รับการฮตสรง ถือเป็นการเลื่อนสมณศักดิ์และทำให้พระภิกษุนั้นมีบทบาทสำคัญ ในการสืบทอดพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การอนุรักษ์ภาษาพื้นเมือง ขนบธรรมเนียม และประเพณีการปฏิบัติชีวิตตามหลักพุทธศาสนา นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริม ความสามัคคีในชุมชน และช่วยให้พระสงฆ์เป็นที่เคารพนับถือในหมู่ญาติโยม การฮตสรง จึงเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ที่แสดงถึงการผสมผสานระหว่างศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา อย่างลงตัว (พระอริยานุวัตร เขมจารี, 2526)

ประเพณีฮตสรงหรือพิธีเถราภิเษกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพิธีกรรมที่ยก ย่องและให้เกียรติพระภิกษุผู้มีคุณธรรมและจริยวัตรอันดีงามถือเป็นมงคลแก่พระสงฆ์และ ชุมชน เสริมสร้าง ความสามัคคี และสืบทอดประเพณีตามฮีต 12 ซึ่งสะท้อนทั้งความเชื่อทาง พุทธศาสนาและวัฒนธรรมของชาวอีสาน พิธีนี้เป็นการแสดงออกถึงศรัทธาและความเคารพ ต่อพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีและเป็นแบบอย่างแก่สังคม (พระครูเมตตาภิรัตวิมล, 2556)

อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันพิธีเถราภิเษกเริ่มเลือนหายไปจากสังคมอีสาน ด้วยปัจจัย ทางเศรษฐกิจ และสังคมสมัยใหม่ทำให้การสืบทอดและเข้าใจคุณค่าแท้จริงของพิธีกรรมลด น้อยลง จากปัญหาดังกล่าวพิธีเถราภิเษกหรือฮตสรงในภาคอีสานมีความสำคัญทั้งในด้าน จิตวิทยาและประชาธิปไตย โดยช่วยเสริมสร้างศรัทธาในพระสงฆ์และความสามัคคีในชุมชน การวิจัยมุ่งศึกษาคุณค่าของพิธีนี้ในแง่ของพุทธปรัชญาเถรวาทให้เป็นมรดกทางศาสนาและ วัฒนธรรมที่สืบทอดได้ ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและส่งเสริม ประเพณีเถราภิเษกหรือฮตสรงให้เป็นมรดกด้านศาสนาและวัฒนธรรมสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของพิธีเถราภิเษก
2. เพื่อศึกษาหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์ใน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษกของคณะ สงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษก ของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยสัมภาษณ์เชิงลึก งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัยและได้กำหนดบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยการมุ่งเน้นเลือกสัมภาษณ์ ได้แก่ 1) พระพรหมวชิรโสภณ (ศรีจันทร์ ปุณฺณโรโต) ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 10 (ธรรมยุต)/เจ้าอาวาสวัดบึงพระลานชัย พระอารามหลวง 2) พระเทพวชิรวิมล, ดร. เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธรรมยุต)/เจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง 3) พระเทพวชิรคุณาธาร เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด/เจ้าอาวาสวัดบ้านเปือยใหญ่ 4) พระครูวิริยธรรมคุณ เจ้าคณะอำเภอกันทรารมย์ (ธรรมยุต)/เจ้าอาวาสวัดฐิตวิริยาวนาราม 5) พระครูปิยะเจติยาทร เจ้าคณะอำเภอกุมภวาปี (ธรรมยุต)/เจ้าอาวาสวัดมหาธาตุเจติย์ 6) พระครูปริยัติวัฒน์โชติ, ดร. เจ้าคณะอำเภอมืองร้อยเอ็ด/เจ้าอาวาสวัดสระแก้ว 7) พระครูสิริปัญญาภรณ์, ดร. รักษาการรองประธานเขตการศึกษาพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา เขต 10/เจ้าอาวาสวัดหัวดงนาค่าย 8) พระครูศรีปริยัติวรารท ผู้อำนวยการโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา ผู้ช่วยวัดบูรพาภิราม และ 9) พระครูสิริธรรมธัช, ดร. ผู้อำนวยการโรงเรียนวิโรจน์ผดุงศาสนา/ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมิ่งเมือง เครื่องมือสำหรับการทำวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observe) ได้ดำเนินการสังเกตจากการทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทางประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา ฯลฯ เป็นต้น กับกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่วิจัย

4. สรุปผลการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำวิจัยทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้วิจัยทราบว่า

4.1 ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของพิธีเถราภิเษก เป็นพิธีกรรมโบราณของภาคอีสานที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนาแบบล้านช้างและอาณาจักรไทยอื่น ๆ มีมาตั้งแต่สมัยทวารวดีจนถึงรัตนโกสินทร์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อ เลื่อนสมณศักดิ์ ให้พระสงฆ์ผู้ทรงคุณธรรมและคงแก่เรียน พิธีนี้สะท้อนถึง ศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ที่มีต่อพระภิกษุ โดยญาติโยมจะนำสมณบริขารมาถวายเป็นการ หอสรอง เพื่อยกย่องและสนับสนุนให้พระสงฆ์

เป็นหลักชัยของพระพุทธศาสนา พิธีนี้เป็นส่วนหนึ่งของ ฮีต 12 ซึ่งแฝงด้วยความเชื่อทางศาสนาและประเพณี สืบทอดมาเพื่อเชิดชูพระสงฆ์ผู้มีคุณธรรมและจริยวัตรอันดีงาม

4.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เน้นการเคารพและยกย่อง พระสงฆ์ที่มีความกตัญญูต่อผู้มีคุณธรรมและจริยวัตรดี ความกตัญญูเป็นคุณธรรมที่มีความสำคัญในชีวิตมนุษย์ ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ โดยได้รับการปลูกฝังจากบิดามารดาและครูอาจารย์ ขณะเดียวกัน พระพุทธศาสนา ยังให้ความสำคัญกับการเคารพบุคคลที่มีความกตัญญู ซึ่งเป็นคุณธรรมที่สำคัญในสังคมมนุษย์ การเถราภิเษกจึงเป็นการ ยกย่อง พระสงฆ์ที่ปฏิบัติดี และเกี่ยวข้องกับการกำหนด ชั้นสมณศักดิ์ ตามลำดับที่เหมาะสม เพื่อยกระดับและส่งเสริมพระภิกษุให้เป็นหลักชัยในสังคม สอดคล้องกับหลักการของ อิทธิบาท 4 ที่เน้นการมีความรักในสิ่งที่ทำ ความมุ่งมั่นทุ่มเท และการทบทวนสิ่งที่ทำไป

4.3 บุรณการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พิธีเถราภิเษก ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดกันมายาวนาน ซึ่งสามารถตีความได้ตามกรอบแนวคิดทางสังคม เช่น สุนทรียศาสตร์, โครงสร้างหน้าที่นิยม, สัญลักษณ์สัมพันธ์นิยม, และ การเผยแพร่กระจายทางวัฒนธรรม โดยพิธีนี้ใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เช่น ความกตัญญูกตเวที, การวรรกรรม, สุปฏิปันโน, และการทำ คุณประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อยกย่องพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีที่ได้รับการเลื่อนสมณศักดิ์ ภายในพิธีกรรมนี้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่ม ๆ และเชื่อว่าการทำบุญในพิธีนี้จะนำมาซึ่ง สิริมงคล เช่น การรับน้ำจากการสดสรงเพื่อนำน้ำมาลูบตัว เพื่อให้ห่างไกลจากโรคภัยไข้เจ็บ

4.4 องค์ความรู้เกี่ยวกับบุรณการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ IBCCBP MODEL คือ (1) IB = The Integration of Theravada Buddhist Philosophy Principle That Appeared of Therapisek of The Sangha in The Northeast คือ บุรณการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2) Coronation Ceremony ทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีเถราภิเษก ได้แก่ สุนทรียศาสตร์ โครงสร้างหน้าที่นิยม สัญลักษณ์สัมพันธ์ และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (3) Buddhist Philosophy หลักพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่ กตัญญูกตเวที การวรรกรรม สุปฏิปันโน การทำคุณประโยชน์ และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บุรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อค้นพบที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และมีคุณค่าทางวิชาการ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงนำมาอภิปรายผล เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1 ความเป็นมาและพัฒนาการของพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพิธีตั้งสมณศักดิ์และเป็นการยกย่องสรรเสริญในคุณงามความดีของพระภิกษุผู้ปฏิบัติชอบ ซึ่งในสมัยโบราณหากมีพิธีเถราภิเษกฮอตสงฆ์ ณ ที่ใดแล้วผู้คนจะหลั่งไหล เข้าร่วมพิธีเป็นจำนวนมาก พิธีดังกล่าวเกี่ยวข้องกับชั้นยศของพระสงฆ์ ลำดับชั้นสมณศักดิ์ของพระสงฆ์อีสานในครั้งโบราณ นิยมถือตามแบบอย่างมาจากกรุงศรีสัตนาคนหุตและเมืองหลวงพระบางในอดีต ซึ่งแบ่งเป็นลำดับชั้นได้คือ 1) ชั้นสำเร็จ (บางแห่งเรียกสมเด็จ) 2) ชั้นชา (ปรีชา) 3) ชั้นคุ (ครู) 4) ชั้นราชคุ (สำหรับครูบาอาจารย์สอนลูกเจ้านาย) 5) ชั้นเจ้าหัวคูฝ่าย 6) ชั้นเจ้าหัวคูด้าน 7) ชั้นเจ้าคุหลักคำ 8) ชั้นเจ้าคุลูกแก้ว 9) ชั้นเจ้าคุยอดแก้ว 10) ชั้นราชคุหลวงซึ่งจะเห็นได้จากการลาสิกขาออกไปเป็นคฤหัสถ์ การสรรเสริญในคุณงามความดี พร้อมกันนั้นก็ถือว่าเป็นผู้รู้ บุคคลที่ได้ผ่านการฮอตครั้งที่ 1 เรียกว่า “จารย์” เป็นต้น สอดคล้องกับกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม ได้กล่าวถึงประเพณีในหนังสือ “พิธีกรรมและประเพณี” ว่าธรรมเนียมประเพณี หมายถึง ประเพณีเกี่ยวกับเรื่องธรรมดาสามัญที่ทุกคนควรทำ ไม่มีระเบียบแบบแผนเหมือนขนบประเพณี หรือความผิดถูกเหมือนจารีตประเพณี เป็นแนวทางที่ทุกคน ปฏิบัติกันทั่วไปจนเกิดความเคยชินและไม่รู้สึกเป็นภาระหน้าที่ เพราะเป็นสิ่งที่มีความหมายและใช้กันอย่างแพร่หลาย ธรรมเนียมประเพณีเป็นเรื่องที่ทุกคนควรทำ ผู้ฝ่าฝืนหรือทำผิดก็ไม่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญแต่อาจถูกตำหนิว่าเป็นคนไม่ได้รับการศึกษา ไม่มีมารยาท ไม่รู้จักกาลเทศะ นอกจากนี้ พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร (สุนนท์) (2567) กล่าวถึงจารีตประเพณีของชาวอีสานว่ามีความเกี่ยวเนื่องกับหลักจริยธรรม โดยผ่านทาง “ฮีตสิบสอง ครองสิบสี่” อันหมายถึงประเพณีที่เกี่ยวข้องกับชาวอีสาน มีแนวปฏิบัติและหลักการที่ได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาที่สามารถนำไปเกี่ยวเนื่องกับประเพณีอื่นได้ เช่น ประเพณีการทำบุญฮอตสงฆ์ เป็นต้น ชาวอีสานจึงมีความนิยมทำบุญพร้อมกันมากกว่าหนึ่งบุญในเวลาเดียวกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางจิตใจ

5.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประเพณีนิยมที่มีพระพุทธศาสนามาเกี่ยวข้องกับชาวไทย ในหนังสือ “วัฒนธรรมและศาสนา” ว่า พุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการหล่อหลอมให้คนไทยมีจิตใจและคุณธรรมตามแนวคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา ชาวไทยจึงมีลักษณะนิสัยอ่อนโยน สุภาพ มีไมตรี เป็นมิตรแก่คนทั่วไป ไม่รุกรานรังแกใครก่อน จะทำสิ่งใดในการ

ดำเนินชีวิตมักจะยึดหลักทางสายกลาง ไม่ตึงเกินไป หรือหย่อนเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับ สรวิชัย วงษ์สะอาด (2561) ได้ศึกษา พุทธปรัชญาเถรวาทกับหลักความจริง พบว่า หลักความจริงของพุทธปรัชญาเถรวาทถือกำเนิดเกิดจากประสบการณ์ที่ผ่านจากการพิสูจน์ทางความรู้ ในการรับรู้อารมณ์ จากสถานะที่มุ่งแก้ไขปัญหาชีวิตที่นำไปสู่ความจริงที่เป็นเครื่องมือของการรับรู้ที่แท้จริงที่บริสุทธิ์และสิ้นความสงสัย และความหลงผิดของสังขาร (ไตรลักษณ์) รู้ชัดตามสถานะที่ทำหน้าที่กำจัดอวิชชาได้ ซึ่งเป็นความรู้ที่เกิดจากความจริงเฉพาะหน้า (อวิชชาหรือสังขารอวิชชา)

5.3 บำรุงการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พิธีเถราภิเษกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สืบทอดกันมายาวนาน ซึ่งสามารถตีความได้ตามกรอบแนวคิดทางสังคม เช่น สุนทรียศาสตร์, โครงสร้างหน้าที่นิยม, สัญลักษณ์สัมพันธ์นิยม, และการเผยแพร่กระจายทางวัฒนธรรม โดยพิธีนี้ใช้หลักธรรมของพระพุทธศาสนา เช่น ความกตัญญูกตเวที, การวรรณะ, สุปฏิปันโน, และการทำคุณประโยชน์ต่อชุมชน เพื่อยกย่องพระสงฆ์ที่ปฏิบัติดีที่ได้รับการเลื่อนสมณศักดิ์ ภายในพิธีกรรมนี้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานเป็นกลุ่ม ๆ และเชื่อว่าการทำบุญในพิธีนี้จะนำมาซึ่งสิริมงคล เช่น การรับน้ำจากการสวดสงฆ์เพื่อนำน้ำมาลูบตัว เพื่อให้ห่างไกลจากโรคภัยไข้เจ็บ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพุทธปรัชญาเถรวาทกับวิถีวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน การบำรุงการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในพิธีดังกล่าว ไม่ใช่เพียงการประกอบพิธีกรรมตามระเบียบแบบแผน แต่ยังเป็นการเชื่อมโยงหลักธรรมทางพุทธศาสนาเข้ากับวิถีชีวิตและความเชื่อของชุมชนอีสานอย่างลึกซึ้ง และการบำรุงการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในพิธีเถราภิเษกของคณะสงฆ์เกิดขึ้นจากความพยายามในการธำรงรักษาพระธรรมวินัย ควบคู่ไปกับการตอบสนองต่อบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น เพื่อสร้างความสมานฉันท์ในสังคม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม และธำรงไว้ซึ่งความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในภูมิภาค สอดคล้องกับ กรมศิลปากร (2561) ได้วางแนวทางไว้อย่างชัดเจนว่า พระราชพิธีและประเพณีไทยจะต้องเป็นการธำรงเอกลักษณ์ของชาติยึดหลักศีลธรรม จริยธรรม และพุทธประเพณี โดยเฉพาะพิธีที่เกี่ยวข้องกับศาสนา เช่น พิธีเถราภิเษกต้องดำเนินไปอย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัยและราชประเพณี พร้อมทั้งเป็นสื่อกลางในการสร้างความสามัคคีและความศรัทธาในสังคม และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูสุธรรมรัตนารณ (สุพจน ฐานธโม) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง ศึกษาเปรียบเทียบ พิธีเถราภิเษกของชุมชนในเขตเทศบาลตำบลหอค้า อำเภอมือง จังหวัดบึงกาฬ กับพิธีเถราภิเษกของชุมชนบ้านน้ำไค้ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว ผลการวิจัยพบว่า พิธีเถราภิเษกของล้านช้างได้รับอิทธิพลจากล้านนา เพราะล้านนากับล้านช้างมีความเชื่อมโยงกันทางประวัติศาสตร์ เนื่องจาก

มีกษัตริย์สืบเชื้อสายร่วมกัน ล้านช้างเรียกพิธีเถรภิเษกว่าฮตสรง คือพิธีถวายสมณศักดิ์ให้แก่พระสงฆ์ที่ชาวบ้านเห็นว่ามีความประพฤติดีปฏิบัติชอบผ่านพิธีรดน้ำตามคติความเชื่อของล้านช้าง พิธีฮตสรงมีมาในภาคอีสานตั้งแต่สมัยทวารวดีซึ่งมีหลักฐานปรากฏอยู่ในหลาย ๆ จังหวัดของภาคอีสาน เทศบาลตำบลหอคำ อำเภอมือง จังหวัดบึงกาฬ และบ้านน้ำไผ่ แขวงบอลิคำไซ สปป.ลาว ตั้งอยู่คนละฟากฝั่งแม่น้ำโขง ทั้งสองชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดมีการนั่งเรือไปมาหาสู่กันเป็นประจำ มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เหมือนกัน แม้พิธีฮตสรงของทั้งสองชุมชนก็มีความคล้ายคลึงกัน แต่ปัจจุบันเมื่อบริบททางสังคมและการปกครองของทั้งสองประเทศแตกต่างกัน จึงทำให้พิธีฮตสรงของทั้งสองชุมชนมีความเหมือนและความแตกต่างกันหลายประการ

5.4 องค์ความรู้เกี่ยวกับบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถรภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ IBCCBP MODEL คือ (1) IB = The Integration of Theravada Buddhist Philosophy Principle That Appeared of Therapisek of The Sangha in The Northeast คือ บูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ปรากฏในพิธีเถรภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2) Coronation Ceremony ทฤษฎีเกี่ยวกับพิธีเถรภิเษก ได้แก่ สุนทรียศาสตร์ โครงสร้างหน้าที่นิยม สัญลักษณ์สัมพันธ์ และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (3) Buddhist Philosophy หลักพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่ กตัญญูกตเวที คารวธรรม สุปฏิปันโน การทำคุณประโยชน์ และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า พิธีเถรภิเษกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสะท้อนให้เห็นถึงการสืบสานพระพุทธศาสนาเถรวาทอย่างมีระบบ โดยเฉพาะการนำหลักพุทธปรัชญาเถรวาทมาบูรณาการเข้ากับวิถีวัฒนธรรมและพิธีกรรมท้องถิ่น เพื่อธำรงไว้ซึ่งความศรัทธาและความมั่นคงของพระพุทธศาสนาในภูมิภาค ซึ่งการพัฒนา IBCCBP Model มีพื้นฐานมาจากความจำเป็นในการธำรงรักษาและสืบทอดภูมิปัญญาทางศาสนาและวัฒนธรรมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันมีความโดดเด่นทั้งในเชิงพิธีกรรมและหลักพุทธปรัชญา สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม (2560) ได้เสนอแนวทางเกี่ยวกับพิธีเถรภิเษก ไว้ว่าเป็นพิธีกรรมสำคัญที่มีความมุ่งหมายในการยกย่อง เชิดชู และรับรองคุณสมบัติของพระสงฆ์ผู้มีความรู้ความสามารถ มีคุณธรรมความประพฤติเป็นที่ยอมรับของหมู่สงฆ์และสังคม โดยกระบวนการจัดพิธีจะต้องดำเนินการภายใต้หลักพระธรรมวินัยและประเพณีปฏิบัติที่สืบทอดมาแต่โบราณ เพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ สมเกียรติ และเป็นที่ยอมรับของพุทธศาสนิกชน สอดรับกับงานวิจัยของ พระประสาธน์ ขยาภิโรโต (อร่ามวณิชย์) และพระสุทธิสารเมธี (2566) ได้ศึกษาเรื่อง บูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย ผลการวิจัยพบว่า องค์ความรู้เกี่ยวกับการบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทย คือ “VLHP Model” รายละเอียดดังนี้

(1) V มาจาก Value of Faith เป็นคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทประกอบด้วย 1) ความมั่นคง 2) ความกล้าหาญ 3) เสรีภาพความยุติธรรม 4) การสงเคราะห์ 5) การคิดสร้างสรรค์ 6) ความสามัคคี และ 7) ความสงบสุข คุณค่านี้เกิดจากความเชื่อของบุคคลในหลักศรัทธา 4 คือ 1) กัมมสัทธา คือ เชื่อว่ากรรมมี อยู่จริง 2) วิปากสัทธา คือ เชื่อว่ากรรมที่ทำแล้วต้องมีผล 3) กัมมัสสกตาสัทธา คือ เชื่อว่าสัตว์มีกรรมเป็นของ ของตน 4) ตถาคตโพธิสัทธา คือ เชื่อการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า (2) L มาจาก lifestyle of Thai people เป็นวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเรื่อยมา จนถึงกรุงรัตนโกสินทร์ปัจจุบันโดยศึกษาในประเด็นหลัก 5 ประเด็นดังนี้ 1) ด้านเศรษฐกิจ 2) ด้านการเมืองการปกครอง 3) ด้านศาสนาและสังคม 4) ด้านศิลปวัฒนธรรมประเพณี และ 5) ด้านดนตรีนาฏศิลป์ (3) H มาจาก Harmony ความสามัคคี เป็นคุณค่าร่วมที่เกิดจากศรัทธา เมื่อนำคุณค่าด้านใดด้านหนึ่งของศรัทธาไปบูรณาการกับการดำเนินชีวิตของคนไทยแล้ว จะเกิดความสามัคคีขึ้นตลอดกระบวนการ เพราะถ้าคนในสังคมไม่มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน มีความเชื่อความเห็นที่ต่างกันแล้วคุณค่าของศรัทธาอื่น ๆ จะไม่สามารถเกิดขึ้นได้เลย เช่น ความมั่นคง ความกล้าหาญ เสรีภาพความยุติธรรม เป็นต้น ทั้งนี้เพราะอาศัยความพร้อมเพรียงร่วมแรงร่วมใจกันของศรัทธาจึงจะเกิดเป็นพลังขึ้นทำให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง กล้าหาญ พร้อมทั้งจะสามารถขับเคลื่อนให้การดำเนินชีวิตและการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมไทยเป็นไปตามเป้าหมายได้ (4) P มาจาก Peace ความสงบสุข เป็นคุณค่าร่วมสุดท้ายที่เกิดขึ้นกับการบูรณาการในทุกด้านเป็นผลสำเร็จจากการบูรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อการดำเนินชีวิตของคนไทยไปสู่เป้าหมายสุดท้ายคือความสงบสุขนั่นเอง ความสงบสุขมีนัย 2 อย่างคือ ความสงบสุขระดับทั่วไปที่มนุษย์ทุกคนปรารถนา คือ ความสุขกายสุขใจอยู่ดีกินดีครอบครัวอบอุ่นมีปัจจัย 4 บริโภคสมบูรณ์ครบถ้วนเป็นความสงบสุขขั้นพื้นฐาน ความสงบสุขอีกประเภทเป็นความสงบสุขที่อยู่เหนือความสงบสุขระดับพื้นฐานคือไม่ได้หวังเพียงสุขกายสุขใจสุขในปัจจัย 4 เท่านั้น ความสุขนี้ทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า สันติสุขหรือบรมสุข เป็นความสงบสุขที่หลุดพ้นจากวิภวสังสารไม่เวียนว่ายตายเกิดอีกหมดสิ้นอาสวะกิเลสทั้งปวงเป็นพระอรหันต์บริสุทธิ์หมดจดจากกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งปวงเป็นความสุขที่ไม่มีสุขใดเปรียบจึงเป็นบรมสุขคือการดับขันธนิพพานอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนานั่นเอง

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีการจัดงานประเพณีเถราภิเษกมีขึ้นในทุกภูมิภาค ให้ประชาชนเห็นความสำคัญกับประเพณีเถราภิเษกมากขึ้น

2. หน่วยงานราชการและองค์กรเอกชนควรเข้ามาช่วยในด้านการประชาสัมพันธ์ การสนับสนุนในด้านงบประมาณในการจัดกิจกรรมประเพณีเถรภิเสก

3. ภาครัฐในส่วนของการส่งเสริมวัฒนธรรมควรเข้ามาให้ความรู้ในด้านของวิธีการปฏิบัติกิจกรรมหรือนำการจัดกิจกรรมประเพณีเถรภิเสก

6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ ด้วย เพื่อจะได้ทราบข้อมูลหรือปัญหาอุปสรรคระหว่างภูมิภาคนั้นที่ทำการศึกษานั้น จะเป็นแนวทางต่อไปข้างหน้าในการอนุรักษ์วัฒนธรรมให้ถูกต้อง ถ้ามีการศึกษาวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างพื้นที่ที่มีความแตกต่างกัน ย่อมจะส่งผลต่อผลการศึกษาวิจัยที่จะเกิดความหลากหลายต่อไป

2. ควรมีการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอน พิธีการ ความหมาย และแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้องและชัดเจนของประเพณีเถรภิเสก

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากผลการศึกษาการบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในพิธีเถรภิเสกของคณะสงฆ์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ที่สำคัญ ดังนี้

1. องค์ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการอนุรักษ์และสืบสานพิธีเถรภิเสก มีการผสมหลักพุทธปรัชญาเถรวาทควบคู่กับประเพณีท้องถิ่นอย่างเป็นระบบ ช่วยให้พิธีกรรมดังกล่าวยังคงมีความหมายและความศักดิ์สิทธิ์ สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของคณะสงฆ์ในการเป็นศูนย์กลางจิตใจและวัฒนธรรมของชุมชน

2. องค์ความรู้เชิงทฤษฎีและโมเดลวิชาการ ได้พัฒนาเป็นรูปแบบ IBCCBP Model (The Integration of Theravada Buddhist Philosophy Principle That Appeared of Therapisek of The Sangha in The Northeast) ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่

(1) IB : การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในพิธีเถรภิเสก

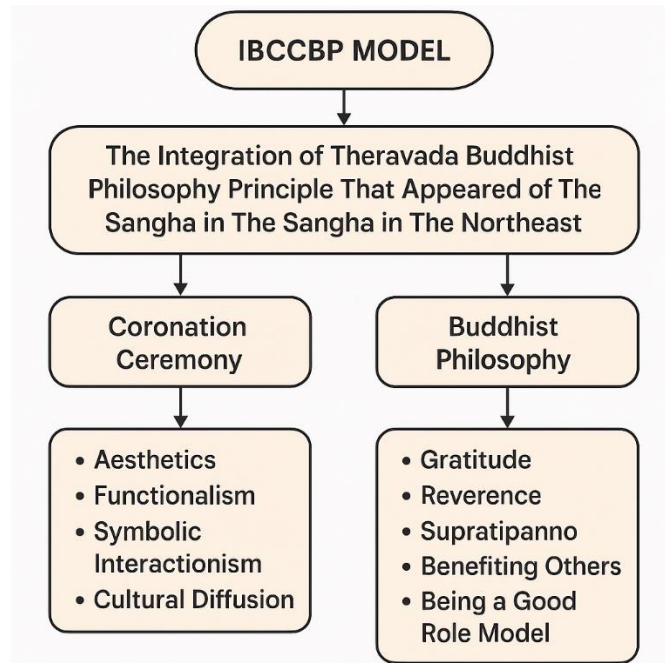
(2) CC : แนวคิดเกี่ยวกับโครงสร้างและความหมายของพิธีเถรภิเสก โดยอาศัยทฤษฎีสุนทรียศาสตร์ โครงสร้างหน้าที่นิยม สัญลักษณ์สัมพันธ์ และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม

(3) BP : หลักพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่ กัตถุญญกตเวที คารวธรรม สุปปีปนโน การทำคุณประโยชน์ และการเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน

3. องค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของคณะสงฆ์ในการธำรงพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การบูรณาการหลักพุทธปรัชญาในพิธีเถรภิเสกช่วยส่งเสริมบทบาทของคณะสงฆ์ในฐานะผู้นำด้านจริยธรรม คุณธรรม และศูนย์รวมความศรัทธาของพุทธศาสนิกชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

4. องค์ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อมโยงระหว่างศาสนา พิธีกรรม และสังคม พิธีเถราภิเษกเป็นสื่อกลางที่หล่อหลอมให้เกิดความสัมพันธ์อันแน่นแฟ้นระหว่างพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชน ตลอดจนสะท้อนค่านิยมและความศรัทธาที่สืบทอดจากอดีตสู่ปัจจุบัน

ภาพที่ 1 แสดงองค์ความรู้ “IBCCBP” MODEL

เอกสารอ้างอิง

- กรมศิลปากร. (2561). *พระราชพิธีและประเพณีไทย*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรมศิลปากร.
- เชิดชาย บุตติ. (2555). ฮดสร่งที่หาดหยา. *ศิลปวัฒนธรรม*, 33(3), 74-89.
- ฉวีวรรณ สุวรรณภา. (2559). *พระพุทธศาสนากับวัฒนธรรมไทย*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูเมตตาภิรัตติวิมล (อภัย อภโย). (2556). *การศึกษาวเคราะห์ความเชื่อในประเพณีฮดสร่งของชาวตำบลป่าสังข์ อำเภोजตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระประสาธน์ ขยาภิรโต อร่ามวาณิชย์, พระสุทธิสารเมธี. (2566). บุรณาการคุณค่าของศรัทธาตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทที่มีต่อ การดำเนินชีวิตของคนไทย. *Journal of Dhamma for Life*, 29(3), 92-108.

- พระมหาฉัตรชัย มูลสาร. (2564). การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยพระสงฆ์ผ่านวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา ฉบับมุขปาฐะ. (รายงานวิจัย). คณะศึกษาศาสตร์: สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระมหาประหยัด ปญฺญาวโร (สุนนท์). (2567). การศึกษาสวรรณคดีบาลีในอรรถกถาธรรมบท. วารสารมณีเชษฐาราม วัดจอมมณี, 7(6), 180-194.
- พระอริยานุวัตร เขมจารี. (2526). คติความเชื่อของชาวอีสานในวัฒนธรรมพื้นบ้าน. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ญาวินีย์ ศรีวงศ์ราช. (2544). ปรัชญาและวัฒนธรรมล้านนา โดยเฉพาะเรื่อง “ขวัญ”. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา). มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สรวิษฐ์ วงษ์สะอาด. (2561). พุทธปรัชญาเถรวาทกับหลักความจริง. งานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 11. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม จังหวัดนครปฐม.
- สำนักเลขาธิการมหาเถรสมาคม. (2560). ประวัติและพิธีการเถรภิเษก. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.

รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่่มั่น ภูริทตฺโต
ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

The Model of the Social Development of the Kammatthana Forest
Monks of the Line of Luang Pu Man Phurithatto
according to Theravada Buddhist Philosophy

พระอาจารย์ กल्याณธมฺโม (ไชยคำมี) และพระเทพวชิรวิมล

PhraApagorn Kalyanadhammo (Chaicummee) and Phrathepvajirawimon

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด

Mahamakut Buddhist University Roi-Et Campus

Corresponding Author, E-mail: achaicum@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาสังคม 2) ศึกษาการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่่มั่น ภูริทตฺโต ตามหลักแนวพุทธปรัชญาเถรวาท 3) วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่่มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท และ 4) นำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่่มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท โดยการศึกษาเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 รูป/คน ซึ่งเป็นพระวิปัสสนาจารย์มานานกว่า 20 ปี และแม่ชีผู้ปฏิบัติธรรมมา กว่า 30 ปี ซึ่งเป็นหัวหน้าสำนักแม่ชีวัดประชาคมวนาราม (ป่ากุง) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา นำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนาโวหาร

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาสังคมสามารถวิเคราะห์ได้จากหลายมุมมองตามแนวคิดของแต่ละทฤษฎี ซึ่งแต่ละแนวคิดมีข้อดีและข้อจำกัด การนำไปใช้ควรพิจารณาปัจจัยทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยีของสังคมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเหมาะสม

2. หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ใช้ในการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่่มั่น ภูริทตฺโต ได้แก่ กรรมฐาน นิमित 3 จริต 6 (จริยา 6) สมถกรรมฐาน ฌาน 4 อภิญญา 6 นิโรธสมาบัติ (สัญญาเวทยิตนิโรธ) วิปัสสนากรรมฐาน และสติปัฏฐาน 4 พระสงฆ์ที่เป็นสัทธีวิหาริกประกอบด้วยพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน) พระเทพวิสุทธิมงคล วิ. (ศรี มหาวิโร) พระพรหมวชิรโสภณ (ศรีจันทร์ ปุณฺณโรโต) พระราชพัชรญาณมุนี (ทองอินทร์ กตปุญฺโญ)

3. รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่่มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท คือ บทบาทการพัฒนาสังคม 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง

ได้รับบทความ: 11 มีนาคม 2568; แก้ไขบทความ: 26 มีนาคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 30 มีนาคม 2568

Received: March 11, 2025; Revised: March 26, 2025; Accepted: March 30, 2025

ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์

4. องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่ “BRM MODEL”

คำสำคัญ: รูปแบบ, การพัฒนาสังคม, กรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, พุทธปรัชญาเถรวาท

Abstract

The objectives of this thesis were 1) to study the theoretical concept of social development, 2) to study the social development of the forest monks of the Luang Pu Man Phuritto line according to the principles of Theravada Buddhist philosophy, 3) to analyze the social development pattern of the forest monks of the line of meditation. Luang Pu Man Phuritto, according to Theravada Buddhist philosophy, and 4) to present knowledge about the social development model of the forest meditation monks, Luang Pu Man Phuritto, according to Theravada Buddhist philosophy. This research aims to study and analyze the social development of the Forest Monks in the lineage of Luang Pu Mun Bhuridatta Thera based on Theravāda Buddhist philosophy. The study involves document analysis and in-depth interviews with 15 participants, including Vipassanā meditation masters with over 20 years of experience and a nun who has practiced for over 30 years, serving as the head of the nunnery at Prachakhomwanaram Temple (Pa Kung). The data is analyzed using content analysis and presented in a descriptive manner.

The results of the research found that:

1. Social development can be analyzed from various perspectives based on the concepts of each theory, each of which has advantages and limitations. Its application should consider the economic, cultural, and technological factors of each society in order to create sustainable and appropriate development.

2. Theravada Buddhist Philosophy Used in Social Development of the Kammatthana Forest Monks of the Luang Pu Man Phurithatto Line: This includes meditation practices such as Kammatthāna, the three signs (nimitta 3), the six dispositions (cariyā 6), Samatha meditation, the four jhānas, the six abhiññās, Nirodha samāpatti (cessation of perception and feeling), Vipassanā

meditation, and the Four Foundations of Mindfulness (Satipaṭṭhāna 4). The monks involved include Phra Thammawisuthimongkol (Bua Ṇāṇasampanno), Phra Thepwisuthimongkol Wi. (Sri Mahāwīro), Phra Phromwajirasopon (Sri Chand Punyaratho), and Phra Rājapacaryānamuni (Thonginthā Kattapunyo).

3. The Model of Social Development of the Kammatthana Forest Monks of the Luang Pu Man Phurithatto Line According to Theravada Buddhist Philosophy: The social development roles include six areas: governance, religious education, educational welfare, religious propagation, public utilities, and social welfare.

4. Knowledge Gained from the Social Development of the Kammatthana Forest Monks of the Luang Pu Man Phurithatto Line According to Theravada Buddhist Philosophy: This knowledge is represented by the "BRM MODEL".

Keywords: Format, Social Development, Meditation of Luang Pu Man Phurithatto, Theravada Buddhist Philosophy

1. บทนำ

พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะด้านศีลธรรมและการเป็นศูนย์กลางทางจิตใจ แม้ว่าบทบาทความเป็นผู้นำจะลดลง แต่พระสงฆ์ยังคงเป็นที่พึ่งของชาวบ้านและช่วยเสริมสร้างความสัมพันธ์ในชุมชน พระนักพัฒนา เช่น หลวงพ่อปัญญาณันทิกุ และพุทธทาสภิกขุ มีบทบาทในการเผยแผ่ธรรมะให้เข้าใจง่ายและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิต ขณะที่พระพยอม กัลยาโณ เน้นการช่วยเหลือสังคมและสั่งสอนประชาชนให้ดำเนินชีวิตตามหลักพุทธศาสนา พระสงฆ์ไทยยังคงมีบทบาทสำคัญในหลายด้านของการพัฒนาสังคม (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2557) คำสอนของพระพุทธเจ้ามุ่งให้คนละชั่ว ทำดี และทำจิตให้บริสุทธิ์ โดยมีวิธีภาวนา 5 สายหลัก ได้แก่ พุทฺธ, สัมมาอรหัง, ยุบหนอพองหนอ, นะมะพะทะ (มโนมยิทธิ), และอานาปานสติ แม้ว่าวิธีปฏิบัติอาจแตกต่างกัน แต่เป้าหมายคือการทำจิตให้สงบจนเกิดสมาธิที่ถูกต้อง ซึ่งนำไปสู่ความหลุดพ้น เปรียบเสมือนการเดินทางที่มีเส้นทางต่างกัน แต่จุดหมายเดียวกันคือความสงบและสัมมาสมาธิ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2553)

อุบายวิธีอันใดสามารถชักจูงคนให้มาปฏิบัติศีลธรรมปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ แล้วมี คนละชั่ว ประพฤติดีได้มาก เป็นอุบายวิธีที่ใช้การได้ทั้งนั้น ดังนั้น การทำกิจพระศาสนา เราต้องเอาผลงานหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต หลักการสอน ท่านก็สอนในหลักของสมถวิปัสสนา ดังที่เราเคยได้ยินได้ฟังกันมาแล้วนั้น แต่ท่านจะเน้นหนักในการสอนให้เจริญพุทธคุณเป็นส่วน ใหญ่ เมื่อเจริญพุทธคุณจนคล่องตัว จนชำนาญชำนาญแล้ว ก็สอนให้พิจารณากายคตาสติ

เมื่อสอนให้พิจารณากายคตาสติ พิจารณาอสุภกรรมฐาน จนคล่องตัวจนชำนาญแล้ว ก็สอนให้พิจารณาธาตุกรรมฐาน ให้พิจารณากาย แยกออกเป็นธาตุ 4 ดิน น้ำ ลม ไฟ แล้วก็พยายามพิจารณาว่าในร่างกายของเรานี้ไม่มีอะไร มีแต่ธาตุ 4 ดิน น้ำ ลม ไฟ ประชุมกันอยู่เท่านั้น หาสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา ไม่มี ในเมื่อฝึกฝนอบรมให้พิจารณาจนคล่องตัว จิตก็จะมองเห็นสิ่งที่ไม่มีตัวตน คือเห็นว่าร่างกายนี้ ไม่ใช่ตัว ไม่ใช่ตน เป็นอนัตตาทั้งนั้น จะว่ามีตัวมีตนในเมื่อแยกออกไปแล้ว มันก็มีแต่ธาตุ 4 ดิน น้ำ ลม ไฟ สำหรับสัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขาไม่มี แต่อาศัยความประชุมพร้อมของธาตุ 4 ดิน น้ำ ลม ไฟ มีปฏิสนธิจิต ปฏิสนธิวิญญาณ มายึดครองอยู่ในร่างอันนี้ เราจึงสมมติบัญญัติว่า สัตว์ บุคคล ตัวตน เรา เขา (พระเทพวิสุทธิมงคล (ศรี มหาวีโร), 2555)

แนวคำสอนของ หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล และหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เน้นการพิจารณา กายคตาสติกรรมฐาน และ ธาตุกรรมฐาน เพื่อให้จิตก้าวสู่ วิปัสสนา ได้เร็วขึ้น โดยการแยกองค์ประกอบของร่างกาย เช่น ผม ขน เล็บ ฟัน หนัง เนื้อ เอ็น กระดูก รวมถึงพิจารณาธาตุทั้ง 4 ดิน น้ำ ลม ไฟ ซึ่งช่วยให้เข้าใจว่าร่างกายเป็นเพียงธาตุ ไม่มีตัวตนที่แท้จริง ทำให้จิตเข้าถึง อนัตตา ลดความยึดมั่นถือมั่น และนำไปสู่ปัญญาและความหลุดพ้น (พระญาณวิริยาจารย์, 2550) จากเหตุผลและความสำคัญผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาสังคม
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามหลักแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท
4. เพื่อนำเสนอองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท” เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

3.1 กลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์เชิงลึก งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ลงพื้นที่วิจัยและได้กำหนดบุคคลผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เกี่ยวข้องกับผู้วิจัยต้องการศึกษาโดยการมุ่งเน้นเลือกสัมภาษณ์ จำนวน 15 รูป ได้แก่ 1) พระพรหมวชิรโสภณ ตำแหน่ง

ที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 10 (ธ.) 2) พระสุขุมวาทเวที ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ม) 3) พระเทพวิสุทธิคุณาธาร ตำแหน่ง เจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ม) 4) พระญาณวิลาส ตำแหน่ง ที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธ.) 5) พระครูศรีธรรมपालคุณ ตำแหน่ง รองเจ้าคณะจังหวัดร้อยเอ็ด (ธ.) 6) พระปริยัติธีรวงศ์ ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอเมืองร้อยเอ็ด (ธ.) 7) พระเมธีวัชรภรณ์ ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอศรีสมเด็จ (ธ.) 8) พระครูทิพย์ธรรมภรณ์ ตำแหน่ง เจ้าคณะอำเภอนองพอก (ธ.) 9) พระครูจิรวัฒนาทร ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลสวนจิก (ธ.) 10) พระครูสังฆรักษ์พันธ์ศักดิ์ ฐิตสีโล ตำแหน่ง เจ้าคณะตำบลศรีสมเด็จ (ธ.) 11) พระครูวิฒนธรรมภรณ์ ตำแหน่ง เจ้าอาวาสวัดเจติยชัยมงคล 12) พระครูอาทรธรรมวิธาน ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดประชาคมวนาราม (ป่ากุง) 13) พระครูปริยัติธรรมธัช ตำแหน่ง ผู้ช่วยเจ้าอาวาสพระอารามหลวง วัดบูรพาภิราม(ม) 14) พระครูปลัดทศทิศ สุเมโธ ตำแหน่ง เลขาธิการเจ้าอาวาสวัดประชาคมวนาราม (ป่ากุง) และ 15) แม่ชีหัลล่า สวัสดิ์ผล ตำแหน่ง หัวหน้าสำนักแม่ชีวัดประชาคมวนาราม (ป่ากุง)

3.2 เครื่องมือสำหรับการทำวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participation observe)

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้ดำเนินการสังเกตจากการทำกิจวัตรประจำวันและกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมถึงการเข้าร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กิจกรรมทางประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมทางศาสนา ฯลฯ เป็นต้น กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่วิจัย

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

สำหรับการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ได้ศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากการทำวิจัย ทุกขั้นตอนตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

4.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาสังคม การพัฒนาสังคมสามารถวิเคราะห์ได้จากหลายมุมมองตามแนวคิดของแต่ละทฤษฎี ซึ่งแต่ละแนวคิดมีข้อดีและข้อจำกัด การนำไปใช้ควรพิจารณาปัจจัยทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยีของสังคมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเหมาะสม ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการแก้ปัญหาและพัฒนาด้านการปกครอง โดยใช้หลักธรรมกรรมฐาน, สมถกรรมฐาน, วิปัสสนากรรมฐาน และจริต 6 ของคณะสงฆ์ได้แบ่งเป็นส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค มีเจ้าคณะผู้ปกครองเป็นลำดับขั้นตั้งแต่เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ใช้หลักปกครองโดยพระธรรมวินัยและมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไข

เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2560 มีกฎ ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับของมหาเถรสมาคมออกตามพระธรรมวินัยและเอื้อกับกฎหมายบ้านเมืองโดยใช้หลักธรรมสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน จริต 6 ประการ พระอุปัชฌาย์ให้มีความเมตตาต่อสัตว์วิหริก ทำตัวเสมือนเป็นบิดาของบุตร ส่วนสัตว์วิหริกก็เคารพนับถือพระอุปัชฌาย์เสมือนบิดาของตน เป็นการปกครองลักษณะพ่อปกครองลูก มีหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ได้แก่ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม และรู้บุคคล จึงทำให้การพัฒนาสังคมด้านการปกครองของคณะสงฆ์ไทยเรียบร้อยดีงามมาตลอด

4.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ใช้ในการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐาน
สายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ได้แก่ กรรมฐาน นิमित 3 จริต 6 (จริยา 6) สมถกรรมฐาน ฌาน 4 อภิญญา 6 นิโรธสมาบัติ (สัญญาเวทิตินิโรธ) วิปัสสนากรรมฐาน และสติปัฏฐาน 4 พระสงฆ์ที่เป็นสัตว์วิหริกประกอบด้วยพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน) พระเทพวิสุทธิมงคล วิ. (ศรี มหาวีโร) พระพรหมวชิรโสภณ (ศรีจันทร์ ปุณฺณโรโต) พระราชพัชรญาณมุนี (ทองอินทร์ กตปุญฺโญ) นอกจากนี้ยังต้องศึกษาจากพระไตรปิฎก ทั้งต้องศึกษาภาคภาษาบาลี และภาคภาษาไทย เพราะหลักธรรมหรือพุทธพจน์ของพระพุทธเจ้าบรรจุไว้ในภาษาบาลี การฝึกใจ การปฏิบัติใจ การรักษาใจเป็นแนวทางปฏิบัติของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต โดยใช้การฝึกสมถกรรมฐาน และวิปัสสนากรรมฐานจะได้รับผลคือความสุขใจ บรรลุดุธรรม มรรค ผล นิพพาน ในปัจจุบันในชาตินี้ ถือการบำรุงเหตุ คือ การกระทำให้มาก เพียรให้มาก เหตุน้อย ผลน้อย เหตุมาก ผลมาก เหตุพิเศษ ผลพิเศษ สุดท้าย คือ การฝึกใจ รักษาใจ ปฏิบัติใจ เพราะใจเป็นสมบัติอันล้ำค่าของมนุษย์ สามารถบรรลุดุธรรมขั้นสูงได้ ก็บรรลุดุธรรมที่ใจเพราะฉะนั้นต้องฝึกใจ รักษาใจ

4.3 รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต
ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท คือ บทบาทการพัฒนาสังคม 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ จะต้องมืองค์ประกอบของกรรมฐาน สมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน คือ อาตปปี ประกอบความเพียรแผดเผากิเลสให้เร่าร้อน สัมปะชาโน รู้ตัวอยู่ทุกขณะ สติมา มีสติ ทำให้มีจิตใจเมตตา สงเคราะห์ผู้คนด้านวัตถุสิ่งของ สร้างโรงเรียนและมอบทุนการศึกษาช่วยเหลือผู้คนที่ยากจนด้วยวัตถุทาน พระอริยบุคคลตั้งแต่ชั้นอนาคามีจนถึงพระอรหันต์จะเข้านิโรธสมาบัติ เมื่อออกจากนิโรธสมาบัติแล้วทำให้เกิดผลให้แก่ผู้ให้ทาน มีการช่วยเหลือและสร้างสถานศึกษา ในขณะเดียวกันต้องสร้างคนไปด้วยธรรม

4.4 องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่ “BRM MODEL” ซึ่งประกอบด้วย 1) B = หลักพุทธปรัชญาเถรวาท (Theravada Buddhist Philosophy) 2) R = บทบาทการพัฒนา

สังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น (Role in social development) และ 3) M = รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท (The Model of The Social Development of The Kammatthana Forest Monks of The Line of Luang Pu Man Phurithatto According to Theravada Buddhist Philosophy)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท มีข้อค้นพบที่ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และมีคุณค่าทางวิชาการ สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป จึงนำมาอภิปรายผล เพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

5.1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาสังคม การพัฒนาสังคมสามารถวิเคราะห์ได้จากหลายมุมมองตามแนวคิดของแต่ละทฤษฎี ซึ่งแต่ละแนวคิดมีข้อดีและข้อจำกัด การนำไปใช้ควรพิจารณาปัจจัยทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยีของสังคมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนและเหมาะสม ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการแก้ปัญหาและพัฒนาด้านการปกครอง โดยใช้หลักธรรมกรรมฐาน, สมถกรรมฐาน, วิปัสสนากรรมฐาน และจรีต 6 ของคณะสงฆ์ได้แบ่งเป็นส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค มีเจ้าคณะผู้ปกครองเป็นลำดับขึ้นตั้งแต่เจ้าคณะใหญ่ เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล และเจ้าอาวาส ใช้หลักปกครองโดยพระธรรมวินัยและมีพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2560 มีกฎ ระเบียบ ประกาศ ข้อบังคับของมหาเถรสมาคมออกตามพระธรรมวินัยและเอื้อกับกฎหมายบ้านเมืองโดยใช้หลักธรรมสมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน จรีต 6 ประการ พระอุปัชฌาย์ให้มีความเมตตาต่อสัตว์วิหริก ทำตัวเสมือนเป็นบิดาของบุตร ส่วนสัตว์วิหริกก็เคารพนับถือพระอุปัชฌาย์เสมือนบิดาของตน เป็นการปกครองลักษณะพ่อปกครองลูก มีหลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ได้แก่ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้สังคม และรู้บุคคล จึงทำให้การพัฒนาสังคมด้านการปกครองของคณะสงฆ์ไทยเรียบร้อยดีงามมาตลอด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระมหาพรประสงค์ พุทธจันทร์ (2552) พบว่า การพัฒนาวัดด้านการปกครองได้มีการวางมาตรการและออกกฎระเบียบของวัดเป็นไปตามแบบแผนแห่งพระธรรมวินัยและกฎระเบียบของคณะสงฆ์ ให้พระภิกษุและสามเณรได้ยึดถือและประพฤติปฏิบัติตามและให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมพัฒนาวัดในรูปของคณะกรรมการวัดและเพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขแก่ประชาชน ประชาชนได้ตระหนักและเห็นบทบาทความสำคัญของวัดและพระสงฆ์ เกิดความเลื่อมใสศรัทธาและได้ให้ความช่วยเหลืออุปถัมภ์ทำนุบำรุงกิจการงานด้านต่าง ๆ ของวัด ประชาชนได้เข้ามาทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่วัดอย่างสม่ำเสมอและเพิ่ม

จำนวนมากยิ่งขึ้น ทำให้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของประชาชนและทำให้วัดเป็นศูนย์กลางของชุมชนตลอดไป

5.2 หลักพุทธปรัชญาเถรวาทที่ใช้ในการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐาน
สายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ได้แก่ กรรมฐาน นิมิต 3 จริต 6 (จริยา 6) สมถกรรมฐาน ฌาน 4 อภิญญา 6 นิโรธสมาบัติ (สัญญาเวทยิตนิโรธ) วิปัสสนากรรมฐาน และสติปัฏฐาน 4 พระสงฆ์ที่เป็นสัทธีวิหาริกประกอบด้วยพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน) พระเทพวิสุทธิมงคล วิ. (ศรี มหาวิโร) พระพรหมวชิรโสภณ (ศรีจันทร์ ปุณฺณโรโต) พระราชพัชรญาณมุนี (ทองอินทร์ กตปุญฺโญ) ทั้งนี้เพราะว่า หลักพุทธปรัชญาเถรวาทในการแก้ปัญหาและพัฒนาด้านศาสนศึกษา โดยใช้หลักธรรมกรรมฐาน, สมถกรรมฐาน, วิปัสสนากรรมฐาน และฌาน 4 มีการวางแผนทางการศึกษาทั้งพระสงฆ์และเยาวชนของชาติด้วยการพัฒนาทั้งกายและด้านสังคม ด้วยการพัฒนาทักษะของชีวิตด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรู้เท่าทัน การใช้สอยหรือบริโภคปัจจัยต่าง ๆ ด้วยปัญญา ให้พระสงฆ์สามเณรมีกิริยามารยาทเรียบร้อยดีงามตามกาลเทศะ ส่วนด้านสังคมเป็นการพัฒนาปรับตัวพฤติกรรมให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลรอบครัว ชุมชน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน สามัคคีกัน เป็นกัลยาณมิตรต่อกัน ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น มีวิสัยจากภายใน ปฏิบัติตามกฎกติกาของสังคม ลดละเลิกอบายมุขอันเป็นทางแห่งความเสื่อมทรามในชีวิต ไม่ทุจริต ดำรงชีพด้วยอาชีพสุจริต ไม่สร้างปัญหาให้สังคมและสิ่งแวดล้อม การที่ได้ให้ความอนุเคราะห์อุปถัมภ์ให้พระภิกษุสงฆ์สามเณรได้รับการศึกษาทั้งทางธรรมและทางโลกอีกทั้งยังเป็นผู้อุปถัมภ์การก่อสร้างอาคารเรียนและสนับสนุนอุปกรณ์รวมถึงมอบทุนการศึกษาได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ วัศพล ปญญาปชโชโต (อัจฉริยปัญญาชน) (2564) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ผลการวิจัยพบว่า กรรมฐานแบบภาวนาพุทโธตามแนวหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต เน้นการทำสมาธิโดยการพิจารณากายค ตาสติภาวนา บริกรรมภาวนาว่า พุทโธ จนจิตเป็นหนึ่งแล้วจึงพิจารณาให้เห็นไตรลักษณ์ กรรมฐานตามหลักพระพุทธศาสนาเถรวาท ตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า โดยเน้นไปที่การทำให้จิตสงบ (สมถะ) และรู้แจ้ง ความจริง (วิปัสสนา) กรรมฐานจึงมี 2 อย่างคือ สมถะ และวิปัสสนา สมถะคือการเพ่งอารมณ์ให้จิตเป็น เอกัคคตา ส่วนวิปัสสนาคือการใช้สติและสัมปชัญญะรู้แจ้งความเป็นไตรลักษณ์ของขันธห้าในฐานะของสรรพ สิ่งในลักษณะของรูป-นาม อารมณ์ สมถกรรม ฐานมี 40 มีกสิณ เป็นต้น ส่วนวิปัสสนามีอารมณ์พิจารณา 6 มี ขันธ์ 5 เป็นต้น (1) พุทธานุสสติ ระลึกถึงคุณของพระพุทธเจ้า (2) อสุภกรรมฐาน พิจารณากายให้เห็นเป็นของ อสุภะ เป็นสิ่งที่น่าเกลียด โสโครก ปฏิกุศล

5.3 รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต
ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท คือ บทบาทการพัฒนาสังคม 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการปกครอง

ด้านศาสนศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการเผยแผ่ศาสนา ด้านสาธารณูปการ และด้านสาธารณสงเคราะห์ ด้วยการให้ความร่วมมือกับหน่วยงานทางการศึกษา ชุมชน สนับสนุนทุนการศึกษาแก่ผู้ขาดแคลน สร้างอาคารเรียนชักชวนนำประชาชนช่วยสร้างโรงเรียนขึ้นในวัด เพื่อให้บุตรหลานของชาวบ้านได้เล่าเรียนแนะนำแนวทางการจัดการศึกษาให้กับสถานศึกษา สร้างแหล่งเรียนรู้ในวัด มีการสนับสนุนให้วัดที่มีความพร้อมหรือสามารถให้จัดตั้งโรงเรียนการกุศลของวัดในพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น จัดให้มีการยกย่องส่งเสริมวัดที่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น บริจาคเงินช่วยเหลือสร้างอาคาร อุปกรณ์การเรียนการสอน ทุนการศึกษาแก่นักเรียน โดยประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติตามความเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัณญา กลัดงาม และกฤตสุชิน พลเสน (2566) ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาสังคมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของวัดป่าอ้อพระเทพนิมิต อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาสังคมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทคือกระบวนการสร้างความเจริญงอกงามทางร่างกาย และสติปัญญา เป็นการพัฒนาให้บุคคลมีวุฒิภาวะเป็นผู้ใหญ่ รู้จักรับผิดชอบ มีศีลธรรมอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ อย่างเป็นปกติสุข 2) บทบาทการพัฒนาสังคมของวัดป่าอ้อพระเทพนิมิต อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่าเป็นวัดที่พัฒนา คนด้านร่างกาย จิตใจโดยมุ่งเน้นเรื่องการปฏิบัติอบรมสมาธิภาวนา และบทบาทในการพัฒนาสังคมทั้ง 6 ด้านซึ่ง เป็นไปตามกฎของมหาเถรสมาคม 3) วิเคราะห์การพัฒนาสังคมตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาทของวัดป่าอ้อพระเทพนิมิต อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี พบว่า วัดป่าอ้อพระเทพนิมิตมีบทบาทและหน้าที่เป็นไปตามหลักการแห่งพระธรรมวินัย และมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาของสังคมชุมชนเมือง โดยเจ้าอาวาสได้ปฏิบัติหน้าที่บริหารกิจการคณะสงฆ์ตาม พระราชบัญญัติทั้ง 6 ด้านได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์

5.4 องค์ความรู้ที่ได้จากการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท ได้แก่ “BRM MODEL” ซึ่งประกอบด้วย 1) B = หลักพุทธปรัชญาเถรวาท (Theravada Buddhist Philosophy) 2) R = บทบาทการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น (Role in social development) และ 3) M = รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มั่น ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท (The Model of The Social Development of The Kammatthana Forest Monks of The Line of Luang Pu Man Phurithatto According to Theravada Buddhist Philosophy) สอดคล้องกับงานวิจัยของ รัตนภรณ์ ปัดจิงหรีด และคณะ (2564) ได้ศึกษาเรื่อง เปรียบเทียบหลักการในทางวิปัสสนาสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโตกับพระไตรปิฎก ผลการวิจัยพบว่า พระครูวินัยธรมั่น ภูริทัตโต เป็นพระผู้ซึ่งได้ปฏิบัติตนตามแนวทางคำสอนสู่ทางพ้นทุกข์ขององค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้าอย่างเคร่งครัด และยึดถืออุตุดงค์วัตรด้วยจริยวัตรปฏิบัติทางดงาม และได้วางแนวทางในการปฏิบัติสมณะ และวิปัสสนาตามหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระ

พระสัมมาพุทธเจ้า ซึ่งหลักธรรมคำสอนที่พระครูวินัยธรมนั ฐริทัตโต ได้กล่าวหรือเทศน์สอนไว้นั้นก็ล้วนเอามาจากในพระไตรปิฎกทั้งสิ้นไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด เพียงแต่ท่านนำมาทำให้เป็นที่ประจักษ์ว่าการปฏิบัติและการได้รับผลที่ถูกต้องนั้นควรจะเป็นไปในทิศทางใด ให้แก่สมณะประชาชนที่สนใจ ในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนานั้นได้รับรู้ได้เห็น และรับทราบได้ทราบโดยทั่วกันเท่านั้น

6. ข้อเสนอแนะ

6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีสถาบันการสร้างศาสนทายาทที่เป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การคัดสรรบุคคลที่เข้ามาบวชการจัดหลักสูตรที่ครบสมบูรณ์ทั้ง 6 ด้าน และเพิ่มเติมในเรื่องของภาษาและเทคโนโลยี พร้อมสวัสดิการในทุก ๆ ด้าน
2. ส่งเสริม สนับสนุน สร้างสวัสดิการให้กับศาสนทายาทที่อยู่ปัจจุบันให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นโดยความร่วมมือขององค์กรคณะสงฆ์อย่างเป็นระบบ

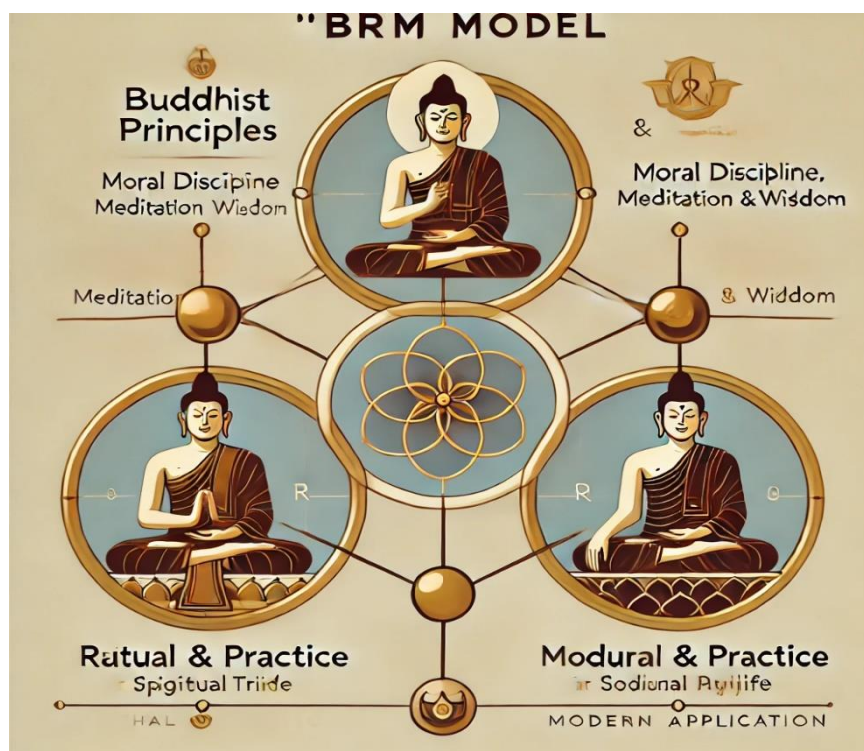
6.2 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

1. ควรศึกษาการพัฒนาศักยภาพของพระป่าสายกรรมฐาน เช่น หลวงปู่ศรีมทวิโร หลวงตามหาบัว ญาณสมปนโน เพื่อเป็นองค์ความรู้
2. ควรศึกษารูปแบบการบริหารกิจการของคณะสงฆ์สายพระป่า

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยนี้ศึกษารูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มนั ฐริทัตโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท โดยนำเสนอ “BRM Model” ซึ่งประกอบด้วย 1) B = หลักพุทธปรัชญาเถรวาท (Theravada Buddhist Philosophy) 2) R = บทบาทการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มนั (Role in social development) และ 3) M = รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มนั ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท (The Model of The Social Development of The Kammatthana Forest Monks of The Line of Luang Pu Man Phurithatto According to Theravada Buddhist Philosophy)

ดังนั้น รูปแบบการพัฒนาสังคมของพระป่ากรรมฐานสายหลวงปู่มนั ฐริทัตโต ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท จึงเป็นไปตามหลัก BRM การสร้างเป้าหมายชีวิต การมีเป้าหมาย ย่อมเป็นเข็มทิศ เป็นเส้นทาง ส่งสู่ความงดงามให้ชีวิตในยุคปัจจุบัน

ภาพที่ 1 แผนภูมิแนวคิดของ "BRM MODEL" ตามแนวพุทธปรัชญาเถรวาท โดยเชื่อมโยงหลักพุทธธรรม วัตรปฏิบัติ และการประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันดังแผนภูมิภาพข้างล่างนี้

เอกสารอ้างอิง

- พระครูสมุห์โกศล พุทฺธสโร,พระมหาเพ็ช ฐานิสโร. (2564). การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนา ด้านสาธารณูปการ. วารสารพุทธนวัตกรรมและการจัดการ, 7(3), 195-206.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2553). พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2557). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 27). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระเทพวิสุทธิมงคล (ศรี มหาวีโร). (2555). ชีวประวัติ ธรรมะ และข้อวัตรปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ศิลปสยามบรรจภัณฑ์ และการพิมพ์ จำกัด.
- พระญาณวิริยาจารย์. (2550). ประวัติหลวงปู่มั่น ภูริทัตตเถระ ฉบับสมบูรณ์และได้สามัญสำนึก. กรุงเทพมหานคร: หจก. ประชาชนจำกัด.

- พระมหาพรประสงค์ พุทธจันทร์. (2552). *บทบาทของพระสงฆ์ในการพัฒนาวัดให้เป็น ศูนย์กลางของชุมชน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพุทธ ศาสนศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระมหาพร กิตติวรเมธี, พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ และพระมหาสุนันท์ สุนนโท. (2566). การพัฒนางานด้านสาธารณสงเคราะห์ตามแผนปฏิรูปกิจการพระพุทธ ศาสนาของพระสังฆาธิการในจังหวัดสระแก้ว. *วารสารพุทธนวัตกรรมการ และการ จัดการ*, 6(3), 55-69.
- รัตนารณ ปัดจันหรีด และคณะ. (2564). *เปรียบเทียบหลักการในทางวิปัสสนาสายหลวงปู่มั่น ภูริทัตโตกับพระไตรปิฎก*. (รายงานการวิจัย). คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.
- วัศพล ปณญาปชโชโต (อัจฉริยปัญญาชน). (2564). การศึกษาแนวทางการปฏิบัติวิปัสสนา กรรมฐาน หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต. *Journal of Modern Learning Development*, 7(1), 187-199.
- สัญญา กลัดงาม และกฤตสุขิน พลเสน (2566) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาสังคมตามแนวพุทธ ปรัชญาเถรวาทของวัดป่าอ้อเทพนิมิต อำเภอกุดจับ จังหวัดอุดรธานี. *Journal of Philosophical*, 28(2), 99-113.

**Cultivation of 9 Good Values: Review of Knowledge Creation and
Research Guidelines on the 9 Good Values of Thai Society
in the Future**

**การปลูกฝังค่านิยม 9 ดี : การทบทวน การสร้างองค์ความรู้และแนวทางการวิจัย
ด้านค่านิยม 9 ดีของสังคมไทยในอนาคต**

Phrakhru Sumethchandhasiri

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: Watsirichan12@gmail.com

Abstract

The objectives of this research article are 1) to study and review the body of knowledge about 9 good values in Thai society; 2) to study the ways to enhance values in Thai society; 3) to cultivate 9 good values in Thai society in the future.

The results showed that:

1. Buriram Province has set up a system of participation in building tools used to work for village / urban community committees, namely the use of the village/community statute of peace, 9 good, and scriptures of creating good future for children to be used as a framework for defining responsibility, a framework for collective action by everyone in the village/community. Because they have a common identity, activities together through activities of family, community, schools, temples, community committees, community members, especially temples that are centers of mind in organizing various activities.

2. Families have an awareness of the 9 Good Constitution, building kinship relationships, every family writing its family tree, teaches children to take responsibility for assigned tasks, knowing their duties, has a good role model, inspiring, loving, bonding in family, community, temples, plays a role in promoting morality and being the center of the mind whether it is belief, ritual, practice every Buddhist holy day of every month, as well as being Center for community activities and be a role model in the community and government organizations in the community.

3. To campaign for the establishment of village banks or other savings groups, encourage the establishment of a cooperative or community shop in

ได้รับบทความ: 3 เมษายน 2568; แก้ไขบทความ: 24 เมษายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 25 เมษายน 2568

Received: April 3, 2025; Revised: April 24, 2025; Accepted: April 25, 2025

the village as a center for selling products at fair prices and generating income for members or family in the village and let the village committee determine the rules and regulations for the implementation, promote alternative occupations or supplementary occupations to upgrade community products (OTOP), careers in the market economy, encourage the integration of professional development groups into community enterprises to generate income for families and communities, and create community enterprise networks for product exchange, product processing and mutual learning, encourage organic farming with villagers to reduce the production costs of village farmers, and promote the use of alternative energy and renewable energy for the cost-effective use of fuel materials, promote and establish learning center for the philosophy of sufficiency economy in the village, in addition to the cooperation of communities, temples, schools, local government organizations.

Keywords: 9 Good Values, Knowledge Creation, Thai Society

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบททวนองค์ความรู้เกี่ยวกับค่านิยม 9 ดี ในสังคมไทย 2) ศึกษาแนวทางเสริมสร้างค่านิยมในสังคมไทย และ 3) การปลูกฝังและหาแนวทางการวิจัยด้านค่านิยม 9 ดี ของสังคมไทยในอนาคต

ผลการวิจัยพบว่า

1. บุรีรัมย์ได้วางระบบการมีส่วนร่วมในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการทำงานให้ กม./กชช. คือ การใช้ธรรมนูญหมู่บ้าน/ชุมชนเมืองสันติสุข ๙ ดี คัมภีร์สร้างอนาคตที่ดีให้ ลูกหลาน นำมาเป็นกรอบกำหนดความรับผิดชอบ หน้าที่ กรอบการปฏิบัติร่วมกันของทุกคน ในหมู่บ้าน/ชุมชน เนื่องจาก มีอัตลักษณ์ร่วมกัน มีกิจกรรมร่วมกัน ผ่านกิจกรรมของ ครอบครัว ชุมชน โรงเรียน วัด คณะกรรมการชุมชน สมาชิกชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัดที่เป็นศูนย์รวมจิตใจในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ การขับเคลื่อนธรรมนูญ 9 ดีด้วยพลังบวร โดยบ้าน วัด โรงเรียน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น โดยต้องมียอดประกอบคือ ผู้นำดี คนมีส่วนร่วม มีประเพณียึดเหนี่ยวร่วมกัน มีจิตสำนึกรักชุมชน

2. ครอบครัว มีการสร้างความตระหนักในธรรมนูญ 9 ดี การสร้างความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ทุกครอบครัวเขียนผังครอบครัวของตัวเอง สอนให้ลูกมีความรับผิดชอบต่องานที่ได้รับมอบหมาย รู้จักหน้าที่ของตนเอง มีแบบอย่างที่ดี มีแรงบันดาลใจ มีความรักความผูกพันในครอบครัว ชุมชน วัด มีบทบาทในการส่งเสริมคุณธรรมและเป็นศูนย์รวมจิตใจ

ไม่ว่าจะเป็นความเชื่อพิธีกรรม มีการปฏิบัติธรรม ในทุก ๆ วันพระของทุกเดือน ตลอดจนเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมในชุมชนและเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน และองค์กรภาครัฐในชุมชน

3. มีการรณรงค์ธรรมนูญ 9 ดี อย่างสม่ำเสมอ ธรรมนูญให้มีการจัดตั้งธนาคารหมู่บ้าน หรือกลุ่มออมทรัพย์อื่นๆ ส่งเสริมให้มีการตั้งสหกรณ์หรือร้านค้าชุมชนประจำหมู่บ้าน เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจำหน่ายสินค้าในราคาที่เป็นธรรม และสร้างรายได้ให้กับสมาชิก หรือครอบครัวในหมู่บ้านและให้คณะกรรมการหมู่บ้านกำหนดระเบียบหลักเกณฑ์ในการดำเนินการ ส่งเสริมให้มีอาชีพทางเลือก หรืออาชีพเสริมเพื่อยกระดับสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP)อาชีพเชิงเศรษฐกิจการตลาด สนับสนุนให้มีการรวมกลุ่มอาชีพพัฒนาสู่วิสาหกิจชุมชนเพื่อสร้างรายได้ให้กับครอบครัวและชุมชนและสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเพื่อการแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์ การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้มีการทำเกษตรอินทรีย์วิถีชาวบ้าน เพื่อลดต้นทุนทางการผลิตของเกษตรกรภายในหมู่บ้าน และส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานทางเลือกและพลังงานทดแทน เพื่อการใช้วัสดุที่เป็นเชื้อเพลิงอย่างคุ้มค่า ส่งเสริมและจัดให้มีศูนย์เรียนรู้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในหมู่บ้าน

คำสำคัญ: ค่านิยม 9 ดี, การเสริมสร้างองค์ความรู้, สังคมไทย

1. Introduction

Since Thailand began using the National Economic and Social Development Plan in B.E. 1961, the plan could be created thorough infrastructure development in both urban and rural areas, which is a factor that leads to continued development and expansion in the economic and social system. Especially the progress under the trend of globalization or the world without borders, which causes the expansion of the industrial system, the capitalist system and the advancement of science and technology (Sasin Graduate Institute of Business Administration of Chulalongkorn University, 2010). But in the midst of these changes, it is still found that desired values in Thai society also adhere to important practices, such as loyalty to the monarchy because the monarchy plays a role in the social and living conditions of the population and is also an important institution in building unity and maintaining national independence (Kriangsak Charoenwongsak, 2000). Therefore, the monarchy is the center of mind of all Thai people, respecting and giving importance to religion because the majority of Thai society adheres to Buddhism. Buddhism therefore influences the creation of values regarding belief in the law of karma and as an anchor for the mind. These things are therefore considered important values

of Thai society from the past until now. Nowadays, respecting elders is considered a value based on age and qualifications, or another characteristic is that working for a long time will only be praised as well. The popularity of education is because most Thai people still like to have a high level of education, praising education as a part of life that must be learned throughout life (Chulabhorn Sota, 2000). Education is therefore the key to developing oneself and the nation, as well as being able to create a career and a stable income.

The National Economic and Social Development Plan No. 12 (2017-2021) is based on the "philosophy of the Sufficiency Economy", which is participation in development and focusing on strengthening the country's development mechanism to have integrated development between agencies based on area as the main focus and placing people at the center of development with the goal of "strengthening and developing people" in a stable, prosperous and sustainable manner. The 12th National Economic and Social Development Plan aims to provide Thai people of all ages with skills, knowledge, abilities, and continuous self-development throughout their lives. There is an important strategy that is a factor supporting the national development strategy, which is to strengthen and develop human capital potential. There are important development guidelines that include changing the values of Thai people to have quality, morality and ethics, discipline, public spirit and desired behavior. Developing people's potential to have skills, knowledge, and the ability to live a valuable life by raising the quality of education and lifelong learning. (Office of the National Economic and Social Development Board, 2017-2021)

For this reason, this research is a starting point for studying the knowledge and reviewing various past research studies related to the form, pattern, and knowledge of the 9 D values in Thai society. To be used as a guideline in determining strategies for research and education on Thai values, consciousness, and wisdom, which will lead to a better understanding of Thai society and to find future research directions related to Thai values. To develop methods for instilling good values, morals and ethics in the population in society and as a guideline for strengthening desirable values for the population widely and thoroughly to develop and build immunity for people of all genders and ages.

2. Objectives of the Research

1. To study and review the body of knowledge about the 9 good values in Thai society
2. To study ways to enhance values in Thai society
3. To cultivate the 9 good values in Thai society in the future

3. Research Methodology

3.1 Research Design

3.1.1 Documentary Research

1) Study and collect information from related documents including books, research reports, meeting reports and other documents based on the concept of cultivating the 9 good values: a review of knowledge creation and research guidelines on the 9 good values of Thai society in the future.

2) Study and analysis of the process of creating elements and indicators for instilling the 9 good values: reviewing the creation of knowledge and research guidelines on the 9 good values of Thai society in the future.

3) Study and analyze the patterns and processes in creating warm families in various forms leading to the cultivation of the 9 good values: reviewing the creation of knowledge and research guidelines on the 9 good values of Thai society in the future.

4) Summary of the results of the study that demonstrate the concept, principles, background, and elements of instilling the 9 good values: review of knowledge creation and research guidelines for the 9 good values of Thai society in the future.

3.1.2 Qualitative Research

1) Visiting 9 areas, 8 districts in Buriram Province, including (1) Ban Na Pho, Na Pho Subdistrict, Na Pho District, Buriram Province (2) Ban Non Samran, Thalung Lek Subdistrict, Mueang Buriram District, Buriram Province (3) Ban Khok Mueang, Chorakae Mak Subdistrict, Prakhon Chai District, Buriram Province (4) Ban Non Somboon, Sakae Subdistrict, Satuk District, Buriram Province (5) Ban Ra Buek Kham, Samet Subdistrict, Mueang Buriram District, Buriram Province (6) Ban Prong Tuek Phatthana, Mueang Fai Subdistrict, Nong Hong District, Buriram Province, (7) Ban Charoensuk, Charoensuk Subdistrict, Chaloem Phra Kiat District, Buriram Province. 8) Ban Sanuan Nok, Sanuan

Subdistrict, Huai Rat District, Buriram Province. 9) Ban Khok Phluang, Nong Bosot Subdistrict, Nangrong District, Buriram Province to use in group discussions, interviews and gathering information from monks, community leaders, local scholars and representatives of villagers in the target areas to obtain information on instilling the 9 good values: reviewing knowledge creation and research guidelines on the 9 good values of Thai society in the future.

2) Interviews, group discussions with representatives of government agencies such as the Provincial Cultural Office, Provincial Buddhism Office, relevant local government organizations in the area to know the guidelines for strengthening values: reviewing knowledge and future research directions on Thai values.

3) In-depth interviews with local scholars and groups of villagers in the targeted community areas.

4) Talking with youth groups and volunteer groups in targeted community areas to find ways to instill the 9 good values: reviewing knowledge creation and research guidelines on the 9 good values of Thai society in the future.

3.1.3 Action Research

Step 1: Participate in the study and analysis of problems with a group of villagers regarding the study of community information in terms of history, society and culture, setting priorities and needs for instilling the 9 good values: reviewing the creation of knowledge and research guidelines on the 9 good values of Thai society in the future.

Step 2: Participate in development planning after receiving preliminary information from the community and using the information to analyze areas in the community through discussion, expressing opinions together to determine policy and project objectives, and determining methods and operational guidelines as well as determining resources to be used for research.

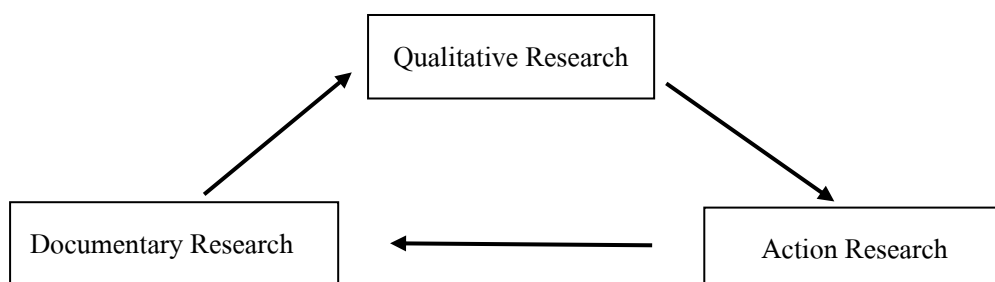
Step 3: Participation is the participation of the people in the development process or operational steps according to the research plan that has been laid out. This step is the step in which people participate in creating community space for the community by supporting funds, materials, equipment, and labor, including participating in administration, coordinating and requesting outside assistance in case of necessity.

Step 4: Develop and organize a workshop on cultivating the 9 Good values: reviewing knowledge creation and research guidelines on the 9 Good values of Thai society in the future together with experts and communities in the target areas.

Step 5: It is participation in monitoring and evaluating research operations and results of development from the implementation until it has achieved its objectives or there are no obstacles or limitations However, to immediately solve various problems and take mistakes as lessons for further action, opening up the opportunity for the people or villagers involved to participate in the target group areas in the community both in terms of creativity and joint conservation will be the foundation for sustainability of development.

Figure 1: Shows the research design of the study

3.2 Research Tools

The implementation of the said research project emphasizes the study of participation in collecting data in the area, including interviews, focus group to carry out activities between communities with the following important tools:

1. Interview: The researcher used unstructured interviews to understand lifestyles. They provide important information on various issues. Participating in the field and conducting unstructured interviews will allow the researcher to gain more truthful information. The researcher will prepare broad questions in advance with important content such as:

- 1) What is the knowledge about the 9 good values in Thai society?
- 2) What are the strengthening values, reviewing knowledge and research methods in the area of 9 good values in Thai society?

3) What the cultivation and research guidelines for the 9 good values of Thai society should be in the future?

4) What are the benefits of following the 9 good principles?

5) Others (if any).

2. Focus Group: Key informants in 9 community areas in 8 districts include monks or religious leaders, government administrators/local leaders, community representatives/local philosophers/academics, and youth groups and volunteer groups working in the Santisuk community area. In small group discussion, it is a conversation that can occur in general without specifying the location, such as a discussion with a group of villagers in a learning center or in a temple, a discussion with a group of administrative leaders with important content such as:

1) What is the knowledge about the 9 good values in Thai society?

2) What are the strengthening values, reviewing knowledge and research methods in the area of 9 good values in Thai society?

3) What the cultivation and research guidelines for the 9 good values of Thai society should be in the future?

4) What are the benefits of following the 9 good principles?

5) Others (if any).

3. Participant observation: The researcher participates in activities organized in the community, such as activities according to various festivals such as Songkran traditions, etc., which are both pre-arranged and un-arranged activities.

4. Use of photography tools: Using photographs as a slide to serve as a guideline for study.

5. Audio tapes: Used to interview community leaders and related parties to help record discussions that are important issues for the purpose.

6. Organizing a training workshop (Kanchana Kaewthep: 2011) to develop the curriculum together with experts by inviting leaders from all 9 places in the target group to participate in training activities to develop the skills of community leaders in instilling the 9 good values: reviewing, creating a body of knowledge and research guidelines on the 9 good values of Thai society in the future by framing a set of activities.

3.3 Data Collection

1. Study and collect documents, knowledge sets, and backgrounds regarding concepts, principles, and coexistence of communities, educational institutions, and temples.

2. Studying the activity development process, supporting factors for enhancing the coexistence of communities, educational institutions, and temples by strengthening the principles that make Thai society live happily together.

3. Integration of knowledge on inculcating the 9 good values: Review of knowledge creation and research guidelines on the 9 good values of Thai society in the future.

4. Developing a process regarding factors supporting family living together in the community using the 9 good principles as a link and driving force for the community using analysis of phenomena occurring at the community level.

5. The researcher collected data by interviewing a sample group of 9 locations in 8 districts in Buriram Province. In the interviews, the researcher collected data according to the specified day and time frame and organized training to develop family leadership skills in instilling warm values with the principles of the 9 good principles, opening the forum for the discussion on cultivating the 9 good values: reviewing knowledge creation and research guidelines on the 9 good values of Thai society in the future.

6. Prepare summary results from research and compile knowledge and ideas regarding the cultivation of the 9 good values: reviewing the creation of knowledge and research guidelines on the 9 good values of Thai society in the future.

7. Organize a forum to return information to the public at Buriram Sangha College, Mahachulalongkornrajavidyalaya University and closed the project according to the 2021 budget within the specified time frame.

3.4 Data Analysis

1. Conduct a study of the local context, emphasizing the participatory process of those involved in conducting the research.

2. Summarize and present the results obtained from document and field studies, from interviews and then analyze according to important points. That is, network building activities, formats and cultures that focus on

bringing analytical results to disseminate to society, both the public and private sectors, and stakeholders at various levels.

3. Analyzing the cultivation of the 9 good values: reviewing the creation of knowledge and research guidelines on the 9 good values of Thai society in the future by using relevant theoretical principles, it leads to the creation of criteria for unity of practice.

4. Summary of research results and recommendations.

4. Research Results

From the various data analysis, the researcher, therefore, summarizes the findings according to the following objectives of the study:

4.1 Review knowledge about the 9 good values in Thai society:

1) Common identity: There is a common identity whether it is building a house, food to eat, way of life, traditions, rituals and beliefs. 2) Joint activities through family or community activities: Whether it is activities to think together, do and learn together to promote and strengthen the community. It consists of the process of promoting and supporting communities to learn, exchange experiences and beliefs from the past to the present for development. It relies on the cooperation of all sectors, including community leaders, government agencies, municipalities, schools, temples, community committees, community members, especially temples that are the center of mind for organizing various activities. 3) Driving the 9 Good principles with the Power of Bowon by houses, temples, schools, and local government organizations, the elements are good leaders, people who participate, have traditions that hold together and have a sense of love for the community.

4.2 Strengthening values, reviewing knowledge and research guidelines on the 9 good values in Thai society: 1) Family: awareness of the 9 constitution principles is created, kinship relationships are created, every family writes its own family tree, and children are taught to be responsible for assigned tasks. It knows one's duties, having a good role model, being inspired, having loved and family ties. 2) Community: Village committees, home guard leaders, and home guard committees are established in accordance with the law. There is a village committee office and a home protection committee office as appropriate. The process involves setting up a village committee for

children and youth to allow youth to participate. It is a parallel director in the operations of the village committee so that it can effectively take over the development of the village in the future (succession system). 3) Temples have a role in promoting morality and being a center of the mind, whether it is beliefs in rituals, practicing Dhamma every Buddhist holy day of every month, as well as being a center for community activities and being a good example in the community. 4) Government organizations in the community: Educational institutions play a part in inculcating the 9 good values in creating a learning process for the community. There is an extension of local wisdom with modern technology that the community can use to create economic value and generate income for the community. There is encouragement to disseminate knowledge, new information that is necessary for living in the modern world.

4.3 Cultivation and finding guidelines for research on the 9 good values of Thai society in the future: There should be a regular campaign for the 9 good Constitutions. There is a campaign to establish a village bank or other savings group, and to encourage the establishment of a cooperative or community store in the village as a center for selling products at fair prices and generate income for members or families in the village. The village committee shall set rules and regulations for promoting alternative occupations or additional occupations in order to raise the quality of community products (OTOP), economic and marketing occupations.

5. Discussion of Research Results

Cultivation of the 9 Good Values: Review of Knowledge Creation and Research Guidelines on the 9 Good Values of Thai Society in the Future, the results can be discussed as follows:

Driving the 9 Good constitutions with the power of Bowon by homes, temples, schools, local government organizations, and the elements must be good leaders, people who participate, have traditions that hold together each other, and have a sense of love for the community consistent with Kittipong. Kiatwatcharachai, Jeera Prateep and Isares Sansaneewittayakul (2019) studied the development of city constitutions towards strong, sustainable communities: a case study of the peaceful Village Constitution 9D, Buriram Province. The results of the research found that the form of the Citizens'

Constitution of Buriram Province, called the "Santisuk Village 9 good Constitution", has applied concepts from teachings in Buddhism and other religions together. Especially the idea of "do good, avoid bad, fear sin" and was influenced by the concepts of civil society and direct democracy. It focuses on practical implementation at two levels, both at the individual level and at the organizational level. It is ratified in the village for peaceful coexistence. As for success factors in creating a strong, sustainable community citizen constitution, it was found that leadership factors and village committee factors played the most important roles.

6. Suggestion

Cultivation of the 9 Good Values: Review of Knowledge Creation and Research Guidelines on the 9 Good Values of Thai Society in the Future: There are suggestions as follows:

6.1 Research should be conducted to monitor and evaluate the performance of the 9 good village constitution networks in order to achieve continuous strength and sustainability.

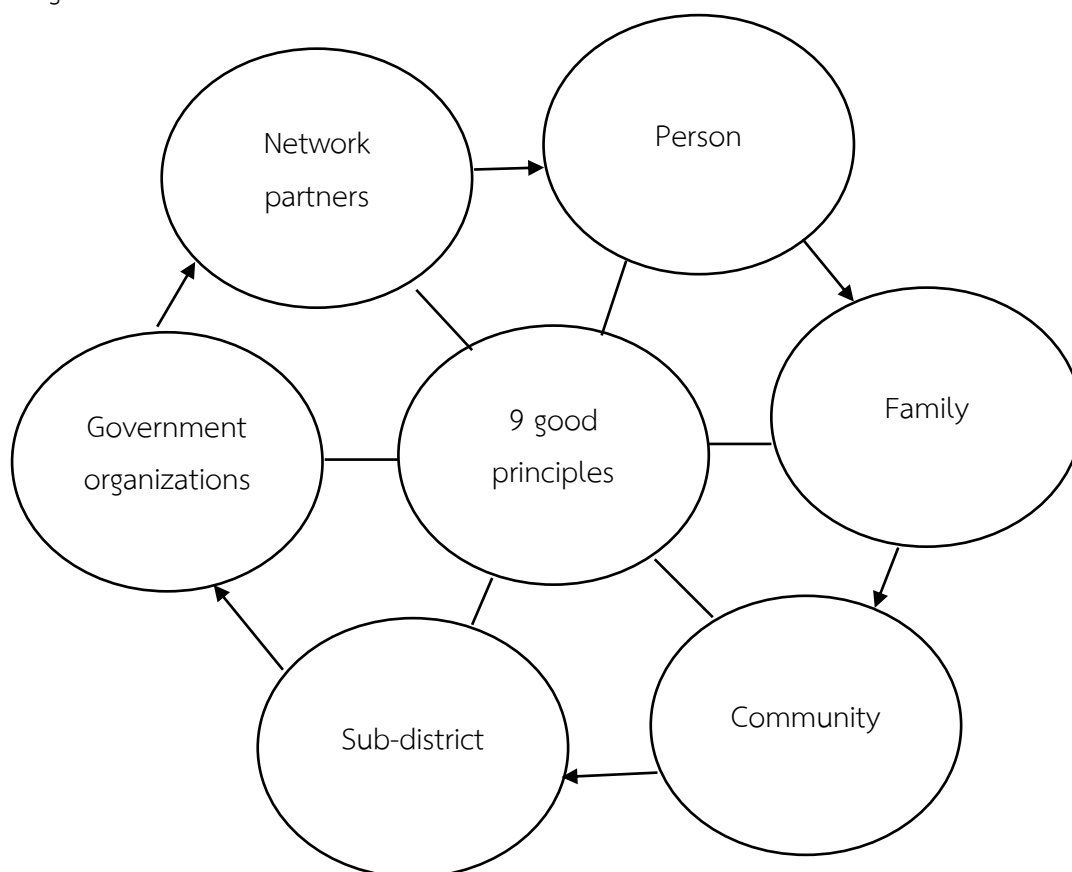
6.2 There should be participatory action research in the application of technology in line with the development of the 9 good networks in order to create social value in Buriram Province.

6.3 There should be research into the process of creating the 9 good network development tools in order to create social value in Buriram Province according to international principles to become concrete. And there is a push to apply it to operations in various organizations in order to develop human capital potential in every aspect.

7. Knowledge Received

From analyzing the data, it can be summarized as the following diagram:

7.1 Model of developing writing skills by using English parallel structure

References

- Chulabhorn Sota. (2000). *Human behavior and self-development*. Department of Health Education. Faculty of Public Health, Khon Kaen University.
- Kanchana Kaewthep. (2011). *Synthesizing knowledge on using and strengthening communication for community development*. Bangkok.
- Kittipong Kiatwatcharachai, Jira Prateep and Isaret Sansaneewittayakul. Developing a city constitution towards a strong, sustainable community: A case study of the Santisuk 9D Village Constitution, Buriram Province. *Journal of Politics, Administration and Law*, 11(1), 139-162.

- Kriangsak Charoenwongsak. (2000). *Network Management: Important Strategies for the Success of Educational Reform*. Bangkok: Success Media.
- Office of the National Economic and Social Development Board. (2017). *National Economic and Social Development Plan, No. 12, 2017-2021*. Bangkok: Office of the Prime Minister.

แนวโน้มของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่ส่งผลต่อการใช้บริการสายการบินในประเทศไทย

Trends of Chinese Tourists and Their Impacts on Airline Service in Thailand

พานิดา รักกลิน, จักรวรรดิ หล้าเพชร, ดุลทเดช แสนวิเศษ
ศรัณยู เลิศนุวัฒน์ และวีระพันธ์ ช่วยประสิทธิ์

Panida Rakklin, Jakkawat Laphet, Dultadej Sanvises

Saranyoo Lertnuwat and Weerapan Chuayprasit

วิทยาลัยการท่องเที่ยวและการบริการ มหาวิทยาลัยศรีปทุม

College of Tourism and Hospitality, Sripatum University

Corresponding Author, E-mail: Jakkawat.la@spu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวโน้มนักท่องเที่ยวจีนที่ใช้บริการสายการบินในประเทศไทย โดยนักท่องเที่ยวชาวจีนถือเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลอย่างมากต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวจีน เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่ดึงดูดใจและความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว ซึ่งถือเป็นการช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของประเทศไทยได้เป็นอย่างดีเนื่องจากนักท่องเที่ยวจีนมักใช้จ่ายในกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหลายประเภทตั้งแต่ที่พัก ร้านอาหาร แหล่งช้อปปิ้ง ไปจนถึงธุรกิจบันเทิงและกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น ทิวทัศน์ธรรมชาติและสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจีนยังมีแนวโน้มใช้บริการเชิงสุขภาพและสปาในไทยเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้ การพัฒนาท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและท่าอากาศยานภูเก็ต ถือเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทยเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวและยกระดับประสบการณ์การเดินทางให้สะดวกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การขยายพื้นที่และการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสนามบินเหล่านี้ทำให้สามารถรองรับจำนวนผู้โดยสารที่เพิ่มขึ้นได้ รวมถึงการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ แนวโน้มและความท้าทายในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจีน แม้จะมีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว แต่การดึงดูดนักท่องเที่ยวจีนให้เข้ามาท่องเที่ยวในไทยอย่างต่อเนื่องยังคงเป็นความท้าทาย ภาครัฐและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต้องสร้างกลยุทธ์ใหม่ ๆ เพื่อรองรับความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวจีนยุคใหม่ต่อไป

คำสำคัญ: แนวโน้มการท่องเที่ยว, นักท่องเที่ยวชาวจีน, สายการบิน

ได้รับบทความ: 7 พฤศจิกายน 2567; แก้ไขบทความ: 10 มกราคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 14 มกราคม 2568

Received: November 7, 2024; Revised: January 10, 2025; Accepted: January 14, 2025

Abstract

This academic article aims to study the trends of Chinese tourists using airline services in Thailand. Chinese tourists are considered a highly influential group in the tourism industry in Southeast Asia, particularly in Thailand, which is a popular destination for Chinese travelers. Thailand attracts Chinese tourists for a variety of reasons, including excellent value for money in travel expenses, which considerably benefits Thailand's economy. Chinese travelers tend to spend in a variety of tourism-related industries, including lodging, restaurants, retail, entertainment enterprises, and travel activities such as cultural tours and historical attractions. Furthermore, there is a growing trend among Chinese tourists to seek out health and spa services in Thailand. Continuous development of Suvarnabhumi and Phuket airports has become one of Thailand's primary initiatives for accommodating rising tourist numbers and providing more convenient and efficient travel experiences. These airports' expansions and operational upgrades allow them to accommodate growing passenger traffic while also adding new facilities. Despite the swift rebound, luring Chinese tourists to Thailand remains a problem, as government agencies and tourism enterprises must develop new tactics to meet the requirements and behaviors of today's Chinese tourists.

Keywords: Tourism Trends, Chinese Tourist, Airline

1. บทนำ

ในทศวรรษที่ผ่านมา นักท่องเที่ยวชาวจีนได้กลายเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยเฉพาะก่อนเกิดวิกฤตโควิด-19 นักท่องเที่ยวจีนคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 28 ของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดที่เดินทางมายังประเทศไทย (Ministry of Tourism and Sports, 2020) นักท่องเที่ยวจีนเที่ยวไทยปี 2566 อาจเพิ่มกว่า 3-4 เท่าตัวจากปี 2565 หรือขยับขึ้นเป็นมากกว่า 1 ล้านคน และอาจมากกว่านี้ หากเงื่อนไขต่าง ๆ เอื้ออำนวยมากขึ้น โดยเฉพาะถ้าจีนอนุญาตให้ผู้ประกอบการกรู๊ปทัวร์จากต่างประเทศเข้าไปทำการตลาดได้ ช่วง 11 เดือนแรกในปี 2565 ชาวจีนที่เข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย มีจำนวน 219,421 คน และสิ้นปี 2565 จำนวนชาวจีนที่มาท่องเที่ยวไทยจำนวนกว่า 2.6 แสนคน ทั้งนี้ ในปี 2566 ชาวจีนที่จะเดินทางมาไทยในช่วงแรก ๆ น่าจะยังเป็นนักท่องเที่ยวที่มาเองเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และถ้าเงื่อนไขต่าง ๆ ลงตัวมากขึ้นคงจะเห็นจำนวนนักท่องเที่ยวจีนเร่งตัวขึ้น โดยจุดหมายการท่องเที่ยวที่ชาวจีนนิยมที่สุดคือ กรุงเทพฯ ภูเก็ต

เชียงใหม่ ชลบุรี อย่างไรก็ตามก็ดี ระยะเวลาที่นักท่องเที่ยวรุ่นใหม่เริ่มสนใจท่องเที่ยวเมืองรองตามชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2023) นี้ไม่เพียงแต่ส่งผลดีต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แต่ยังเป็นการกระตุ้นการใช้บริการสายการบินในประเทศไทยให้กลับมามีชีวิตชีวาอีกครั้ง

6 กระแสความนิยมที่นักท่องเที่ยวชาวจีนให้ความสนใจมี 6 อย่าง คือ 1) นักท่องเที่ยวสายคอนเทนต์เข้าถึงความเป็น Local (Content tourism) 2) นักท่องเที่ยวสายเที่ยวตามแรงบันดาลใจ (Set-jetting tourism) และสายกิจกรรม (Event tourism) 3) นักท่องเที่ยวสายชิม (Gastronomy tourism) 4) นักท่องเที่ยวสายรักสุขภาพ (Medical and Wellness tourism) 5) นักท่องเที่ยวสายชอบการเรียนรู้ (Summer camp) และ 6) นักท่องเที่ยวสายมูเตลู (Mutelu tourism) โดยภาคการท่องเที่ยวไทยจะต้องเร่งพัฒนาสินค้าหรือบริการให้โดดเด่นและตรงความต้องการ ของนักท่องเที่ยวจีนในแต่ละสายควบคู่ไปกับการโปรโมตผ่านสื่อโซเชียลของจีนเพื่อให้เข้าถึงชาวจีนในวงกว้าง (SCBEIC, 2024)

ภาพที่ 1 ภาพแสดงจำนวนนักท่องเที่ยวสะสม 1 มกราคม – 3 พฤศจิกายน 2024

ที่มา : กองเศรษฐกิจท่องเที่ยวและกีฬา (2024)

จากภาพที่ 1 ภาพแสดงจำนวนนักท่องเที่ยวสะสมแสดงให้เห็นถึงการกลับมาของโดยพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวจีนในการเดินทางกลับมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 พบว่าสาเหตุในการเลือกเดินทางในประเทศไทยส่วนใหญ่เพราะมีแหล่งท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยม/มีชื่อเสียง จังหวัดที่เลือกเดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย คือ จังหวัดภูเก็ต เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทยกับครอบครัว ใช้วันหยุดพักผ่อนประจำปีเป็นช่วงเวลาที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย (ยี่เถาเหว่ย และอชิป จันทรสุรีย์, 2024) ด้วยเหตุนี้ แนวโน้มของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางมายังประเทศไทยจึงสร้างผลกระทบอย่างมหาศาลต่อการ

บริการสายการบิน โดยไม่เพียงแต่เป็นการฟื้นฟูอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว แต่ยังรวมถึงการสนับสนุนเศรษฐกิจท้องถิ่นอย่างยั่งยืนในอนาคต

ดังนั้น จากจำนวนนักท่องเที่ยวชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทยภายหลังจากช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ส่งผลให้รายได้จากการท่องเที่ยวในประเทศไทยมีแนวโน้มที่สูงมากยิ่งขึ้น ซึ่งถือเป็นรายได้อันดับต้น ๆ ของไทย โดยเฉพาะการเดินทางโดยใช้สายการบินในประเทศไทยที่จะช่วยฟื้นฟูสถานการณ์ของสายการบิน และเศรษฐกิจในประเทศไทยได้อีกด้วย

2. การฟื้นตัวหลังวิกฤตโควิด-19

หลังจากสถานการณ์การระบาดของโควิด-19 เศรษฐกิจโลกในปี 2567 มีแนวโน้มเติบโตต่ำใกล้เคียงกับปีก่อนที่ 3.1% ซึ่งเป็นอัตราการขยายตัวที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย 10 ปี ในช่วงก่อนโควิด-19 ที่เฉลี่ยราว 3.7% เนื่องจากผลเชิงลบจากการเปิดประเทศและมาตรการกระตุ้นช่วงโควิด-19 จะทยอยหมดลง ขณะที่ผลเชิงลบจากหลายปัจจัยอาจบั่นทอนการเติบโต ทั้งการชะลอตัวของเศรษฐกิจจีน ความเสี่ยงต่อภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจในยุโรป ภาวะภัยแล้งจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Niño) สงครามรัสเซีย-ยูเครนและความตึงเครียดในตะวันออกกลาง การแบ่งขั้วทางเศรษฐกิจซึ่งนำโดยสหรัฐฯ และจีน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อห่วงโซ่อุปทานโลก และอาจทำให้กระแสโลกาภิวัตน์ที่แตกเป็นเสี่ยงเสี่ยง (Fragmented Globalization) สร้างแรงกระเพื่อมต่อการค้าและการลงทุนทั่วโลก (ศูนย์วิจัยกรุงศรี, 2024)

จากสถานการณ์การแพร่ระบาดไปทั่วโลกของเชื้อไวรัสโควิด-19 ทำให้เกิดการระงับและยกเลิกการเดินทางเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทยหยุดชะงักลงตั้งนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงจำเป็นต้องดำเนินการ และหามาตรการต่าง ๆ เพื่อฟื้นฟูอุตสาหกรรมท่องเที่ยวดังกล่าว ซึ่งการฟื้นฟูอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหลังสถานการณ์โควิด-19 นั้น ได้มีหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชน ที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยว อาทิ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงสาธารณสุข องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น (สำนักงานปลัดการท่องเที่ยวและการกีฬา, 2021)

ประเทศไทยยังคงเป็นจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวจากภูมิภาคเอเชียตะวันออก โดยเฉพาะประเทศจีน เกาหลีใต้ และญี่ปุ่น ซึ่งนักท่องเที่ยวจากประเทศเหล่านี้นิยมมาเที่ยวประเทศไทยด้วยเหตุผลหลายประการ เช่น วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์ ความสวยงามของธรรมชาติ รวมถึงความสะดวกในการเดินทางที่มีเที่ยวบินตรงจากหลายเมืองสำคัญ นักท่องเที่ยวจีนมีบทบาทสำคัญมากต่อเศรษฐกิจการท่องเที่ยวของไทย จากข้อมูลของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พบว่าในช่วงก่อนโควิด นักท่องเที่ยวจีนคิด

เป็นส่วนถึงร้อยละ 28 ของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดที่เดินทางมายังประเทศไทย (Ministry of Tourism and Sports, 2020)

อุตสาหกรรมการบินในประเทศไทยได้รับอานิสงส์จากการฟื้นตัวนี้เห็นได้ชัด เมื่อพิจารณาท่าอากาศยานที่มีจำนวนผู้โดยสารและปริมาณเที่ยวบินมากที่สุด 10 อันดับแรก พบว่า ในปี 2563 ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิมีจำนวนผู้โดยสารและปริมาณเที่ยวบินรวมมากที่สุด โดยมีจำนวนผู้โดยสาร 16.69 ล้านคน ลดลงจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 74.5 และมีปริมาณเที่ยวบิน 150,894 เที่ยวบิน ลดลง จากปีที่ผ่านมาร้อยละ 60.2 รองลงมา ได้แก่ ท่าอากาศยานดอนเมือง จากสถิติพบว่า ท่าอากาศยานที่มีสัดส่วนการเดินทางระหว่างประเทศมาก ได้แก่ ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ท่าอากาศยานดอนเมือง ท่าอากาศยานภูเก็ต ท่าอากาศยานเชียงใหม่ ท่าอากาศยานกระบี่ ท่าอากาศยานสมุย และท่าอากาศยานอุตุระเกา จะเป็นท่าอากาศยาน ที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 มากกว่าท่าอากาศยานที่มีการเดินทางภายในประเทศเป็นหลัก เช่น ท่าอากาศยานหาดใหญ่ ท่าอากาศยานแม่ฟ้าหลวง เชียงราย ท่าอากาศยานอุดรธานี ท่าอากาศยานนครศรีธรรมราช และท่าอากาศยานขอนแก่น เป็นต้น เนื่องจากการเดินทางภายในประเทศได้รับปัจจัยส่งเสริมจากการกระตุ้นการท่องเที่ยวของรัฐบาล ส่งผลให้จำนวนผู้โดยสารมี การฟื้นตัวเร็วกว่าท่าอากาศยานที่ให้บริการผู้โดยสารระหว่างประเทศเป็นหลัก (สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย, 2020)

3. ความนิยมของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์

ประเทศไทยมีข้อได้เปรียบที่สำคัญในด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ เนื่องจากมีปัจจัยสนับสนุนหลายประการ เช่น คุณภาพการให้บริการทางการแพทย์ ราคาค่ารักษาพยาบาลที่คุ้มค่า ความหลากหลายของการบริการเชิงสุขภาพ รวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและอุดมไปด้วยธรรมชาติ วัฒนธรรมและการบริการระดับมาตรฐานสากล ปัจจัยเหล่านี้ช่วยสร้างแรงจูงใจให้นักท่องเที่ยวจากทั่วโลกเดินทางมายังประเทศไทยเพื่อรับบริการด้านสุขภาพ ทำให้เงินตราจากต่างประเทศไหลเวียนเข้าสู่เศรษฐกิจของประเทศ (Kianwatana, K., 2018) จากสถานการณ์โควิดที่ผ่านมา ส่งผลให้เกิดการเยียวยาหรือการช่วยเหลือเรื่องการปรับโครงสร้างหนี้ โครงสร้างทางธุรกิจ หรือการปรับปรุงและบริหารสินทรัพย์ที่เกี่ยวข้องกับภาคการท่องเที่ยว เป็นต้น ทั้งนี้ รัฐบาลอาจจัดตั้งกองทุนฯ โดยกำหนดให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้ง ภาครัฐและเอกชน เข้ามาร่วมกันให้บริหารเพื่อให้การช่วยเหลือและสนับสนุนธุรกิจภาคการท่องเที่ยวเกิดขึ้น อย่างเป็นรูปธรรม และสามารถเปิดให้บริการได้โดยเร็ว ทำให้การท่องเที่ยวหันมาใส่ใจเชิงสุขภาพมากยิ่งขึ้น (Ministry of Tourism and Sports, 2022)

ปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ประเทศไทยมีปัจจัยดึงดูดนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากมาย เช่น การเข้าถึงบริการทางการแพทย์ที่มีมาตรฐานสูง อัตราค่ารักษาพยาบาล

ที่คุ้มค่า รวมถึงการที่หลายโรงพยาบาลในไทยมีการรับรองมาตรฐาน JCI (Joint Commission International) ซึ่งเป็นมาตรฐานสากลด้านการแพทย์ที่ได้รับการยอมรับในระดับโลก สำหรับแนวโน้มการเติบโตด้านมูลค่าตลาดของ Wellness Tourism ณ ปัจจุบันนี้กำลังพุ่งขึ้นติดสปีดอันเนื่องมาจาก 3 ปัจจัย ได้แก่ 1) การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 กระตุ้นให้คนตระหนักเรื่องชีวิตและสุขภาพ โรคภัยไข้เจ็บไม่ได้เป็นสิ่งไกลตัว 2) แนวโน้มของการเสียชีวิตที่เพิ่มมากขึ้นจากโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง (Non-Communicable Diseases, NCDs) เช่น ความดันโลหิต เบาหวาน โรคหัวใจ รวมถึงความเครียดจากการทำงาน 3) ช่วงเวลาเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมสูงอายุของสังคมโลก ค่าเฉลี่ยของคนอายุเกิน 60 ปีทั่วโลก ปัจจุบันมีราว 13.5% ในไทย ปี 2564 อยู่ที่ 20% หรือประมาณ 13 ล้านคน สูงกว่าค่าเฉลี่ยทั่วโลก และในอีก 10 ปี ข้างหน้า (TAT Academy, 2022)

สำหรับประเทศไทยนั้นมีความเชี่ยวชาญในด้านการบริการเชิงสุขภาพที่หลากหลาย เช่น สปา สมุนไพร และการรักษาแบบองค์รวม โดยนักท่องเที่ยวสามารถรับบริการทั้งแบบเข้าพักในสถานพยาบาลหรือสถานที่พักผ่อน ซึ่งสะดวกสบายและเป็นส่วนตัว นอกจากการบริการทางการแพทย์แล้ว การส่งเสริมสุขภาพผ่านการท่องเที่ยวก็ได้รับความนิยม เช่น การพักผ่อนในสถานที่ธรรมชาติที่มีบรรยากาศผ่อนคลาย การเข้ารับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมที่ผสมผสานการดูแลสุขภาพทั้งร่างกายและจิตใจ ศักยภาพของประเทศไทยในฐานะจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพยังมีแนวโน้มเติบโตต่อเนื่อง การวางแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและการแพทย์ให้ครอบคลุมและรองรับนักท่องเที่ยวจากทั่วโลกได้อย่างเหมาะสม จะช่วยให้ประเทศไทยมีโอกาสด้านนี้สูงขึ้นในภูมิภาคและระดับโลก ภาครัฐได้กำหนดนโยบายเพื่อพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานด้านการแพทย์และการท่องเที่ยว รวมถึงการส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพผ่านการสร้างภาพลักษณ์ประเทศให้เป็น “ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพแห่งเอเชีย” เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวจากกลุ่มประเทศที่มีศักยภาพ (Krungthai Compass, 2022)

4. กลุ่มนักท่องเที่ยวจีนและนโยบายด้านการท่องเที่ยวของจีน

นักท่องเที่ยวจีนถือเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลอย่างมากต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะประเทศไทยซึ่งเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางยอดนิยมของนักท่องเที่ยวจีน เนื่องจากมีปัจจัยหลายประการที่ดึงดูดใจ รวมถึงความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมที่หลากหลาย และความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายในการท่องเที่ยว สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยระบุว่าในช่วงก่อนเกิดโควิด-19 นักท่องเที่ยวจีนมีจำนวนถึง 10.99 ล้านคน คิดเป็นสัดส่วนเกือบร้อยละ 28 ของจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดในประเทศไทย (Ministry of Tourism and Sports, 2020) ซึ่งแสดงให้เห็นถึงบทบาทที่สำคัญของกลุ่มนักท่องเที่ยวจีนในเศรษฐกิจการท่องเที่ยวไทย ผลกระทบจากการผ่อนปรน

มาตรการโควิด-19หลังจากประเทศจีนเริ่มผ่อนปรนมาตรการควบคุมโควิด-19 ในช่วงต้นปี 2023 นักท่องเที่ยวจีนก็เริ่มกลับมาเดินทางท่องเที่ยวต่างประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การเปิดประเทศของจีนมีผลให้ยอดการจองตั๋วเครื่องบินจากจีนมายังประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ข้อมูลจากบริษัทท่องเที่ยวรายใหญ่ในจีนระบุว่า การค้นหาการเดินทางไปยังประเทศไทยเพิ่มขึ้นถึง 300% ในช่วง 2 เดือนแรกของปี 2023 ซึ่งส่งผลต่อยอดจองเที่ยวบิน และการเดินทางแบบกลุ่มทัวร์สู่ประเทศไทยที่ฟื้นตัวได้เร็วกว่าในหลายประเทศ (Krungthai Compass, 2023)

ปัจจัยดึงดูดใจของประเทศไทยต่อนักท่องเที่ยวจีน ประเทศไทยถือเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจีนรู้จักดีและรู้สึกคุ้นเคย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น กรุงเทพฯ พัทยา และเชียงใหม่ ซึ่งมีกิจกรรมที่หลากหลาย รวมถึงแหล่งช้อปปิ้ง สถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม เช่น เกาะสมุยและภูเก็ต นอกจากนี้ อาหารไทยยังเป็นที่นิยมและมีชื่อเสียงในกลุ่มนักท่องเที่ยวจีนด้วย อีกทั้งราคาที่เข้าถึงได้ทำให้นักท่องเที่ยวจีนรู้สึกว่าได้รับประสบการณ์ที่คุ้มค่า (SCBEIC, 2024) ผลกระทบทางเศรษฐกิจของนักท่องเที่ยวจีน การกลับมาของนักท่องเที่ยวจีนช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากนักท่องเที่ยวจีนมักใช้จ่ายในกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวหลายประเภท ตั้งแต่ที่พัก ร้านอาหาร แหล่งช้อปปิ้ง ไปจนถึงธุรกิจบันเทิงและกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น ทัวร์วัฒนธรรมและสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวจีนยังมีแนวโน้มใช้บริการเชิงสุขภาพและสปาในไทยเพิ่มมากขึ้น ทำให้การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเติบโตในกลุ่มนี้ได้เป็นอย่างดี แนวโน้มและความท้าทายในการดึงดูดนักท่องเที่ยวจีน แม้จะมีการฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว แต่การดึงดูดนักท่องเที่ยวจีนให้เข้ามาท่องเที่ยวในไทยอย่างต่อเนื่องยังคงเป็นความท้าทาย ภาครัฐและผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวต้องสร้างกลยุทธ์ใหม่ ๆ เพื่อรองรับความต้องการและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวยุคใหม่ที่มุ่งเน้นการเดินทางแบบยั่งยืน มีการวางแผนที่หลากหลาย เช่น การส่งเสริมการใช้จ่ายในธุรกิจท้องถิ่นที่รักษาสีงแวดล้อมและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อธรรมชาติ (Krungthai Compass, 2023)

5. การท่องเที่ยวเชิงดิจิทัลและการใช้โซเชียลมีเดีย

สื่อสังคมออนไลน์กลายเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจท่องเที่ยวระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนรุ่นใหม่ในยุโรปและอเมริกา ช่องทางสื่อสังคมอย่าง Instagram, TikTok, และ YouTube ช่วยให้ผู้ใช้สามารถแบ่งปันภาพและวิดีโอที่น่าสนใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างง่ายดาย ประเทศไทยเป็นหนึ่งในจุดหมายปลายทางที่ได้รับความนิยมในหมู่ผู้ใช้โซเชียลมีเดียเหล่านี้ โดยนักท่องเที่ยวต่างชาติพบแรงบันดาลใจในการท่องเที่ยวจากเนื้อหาที่สร้างโดยผู้ใช้งานจริง ซึ่งรวมถึงการ

แซร์ประสบการณ์ท่องเที่ยวที่สวยงาม เช่น การเที่ยวชมวัดที่งดงาม แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติในภูเก็ตหรือเชียงใหม่ และวัฒนธรรมการกินที่มีสีสัน ส่งผลให้ผู้ชมเกิดความต้องการเดินทางมายังประเทศไทย (Bhola, 2024: 67 - 68)

การเชื่อมโยงสื่อสังคมออนไลน์กับสายการบิน การเติบโตของสื่อสังคมออนไลน์ยังมีผลโดยตรงต่ออุตสาหกรรมสายการบิน นักท่องเที่ยวมักใช้โซเชียลมีเดียในการค้นหาและวางแผนการเดินทาง รวมถึงการเปรียบเทียบราคาตั๋วเครื่องบินเพื่อหาข้อเสนอที่ดีที่สุด สายการบินหลายแห่งได้เริ่มปรับกลยุทธ์การตลาดให้เข้ากับพฤติกรรมของผู้ใช้โซเชียลมีเดีย โดยการใช้โฆษณาผ่านแพลตฟอร์มเหล่านี้ เช่น การทำแคมเปญการตลาดร่วมกับ Influencers ที่สามารถดึงดูดกลุ่มลูกค้าหนุ่มสาว และการเสนอโปรโมชั่นพิเศษสำหรับจองตั๋วเครื่องบินในโซเชียลมีเดีย แนวโน้มการท่องเที่ยวที่ได้รับแรงบันดาลใจจากโซเชียลมีเดียสื่อสังคมออนไลน์ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวที่หลากหลายมากขึ้นในประเทศไทย รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ และการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตัวอย่างเช่น สถานที่ท่องเที่ยวที่ไม่ค่อยมีผู้คนรู้จักและอยู่ไกลจากตัวเมืองกำลังได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นจากผู้ที่ต้องการประสบการณ์ใหม่ ๆ หรือท่องเที่ยวแบบยั่งยืน นอกจากนี้ สื่อสังคมยังช่วยให้การตัดสินใจเลือกสถานที่ท่องเที่ยวง่ายขึ้นด้วยแสดงความคิดเห็นและคำแนะนำจากผู้ใช้งาน ทำให้นักท่องเที่ยวรู้สึกมั่นใจและมีข้อมูลที่ครบถ้วนในการเดินทาง (José and Roberto, 2020)

6. การยกระดับโครงสร้างพื้นฐานของสนามบิน และการขยายตัวของสายการบินต้นทุนต่ำ

การพัฒนาสนามบินสุวรรณภูมิและสนามบินภูเก็ตอย่างต่อเนื่องถือเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญของประเทศไทยเพื่อรองรับการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวและยกระดับประสบการณ์การเดินทางให้สะดวกและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การขยายพื้นที่และการเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสนามบินเหล่านี้ทำให้สามารถรองรับจำนวนผู้โดยสารที่เพิ่มขึ้นได้ รวมถึงการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น พื้นที่เช็คอินที่ใหญ่ขึ้น โซนรอขึ้นเครื่องที่สะดวกสบาย และการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การเช็คอินอัตโนมัติและการติดตั้งระบบสแกนใบหน้าเพื่อลดระยะเวลาการรอคอย ช่วยให้สนามบินสามารถบริการผู้โดยสารได้รวดเร็วยิ่งขึ้น (Airports of Thailand, 2022) การนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในสนามบินเป็นการตอบสนองต่อความต้องการของผู้โดยสารที่มองหาประสบการณ์การเดินทางที่สะดวกและไร้รอยต่อ หนึ่งในเทคโนโลยีที่นำมาใช้คือระบบเช็คอินอัตโนมัติและการติดตั้งตู้คีออสก์ (Kiosk) สำหรับเช็คอินด้วยตนเอง ซึ่งช่วยให้ผู้โดยสารสามารถเช็คอินได้อย่างรวดเร็วโดยไม่ต้องรอคิว นอกจากนี้ ระบบตรวจสอบความปลอดภัยที่ทันสมัยยังช่วยลดระยะเวลาในการผ่านด่านตรวจได้อย่างมาก เทคโนโลยีนี้ยังรวมถึงการสแกนใบหน้าเพื่อเชื่อมต่อข้อมูลผู้โดยสารกับตั๋วเครื่องบินและเอกสารการเดินทางแบบอัตโนมัติ ทำให้สามารถลดการสัมผัสและเพิ่มความรวดเร็วในการผ่านเข้าประตูขึ้นเครื่อง (Marinakou, E., et al, 2023)

ในปี พ.ศ. 2567 นี้ IATA (International Air Transport Association) คาดการณ์ว่า สายการบินในทุกภูมิภาคจะสามารถมีกำไรต่อเนื่อง 2 ปีติดต่อกัน โดยเฉพาะสายการบินในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ซึ่งจะเป็นภูมิภาคที่มีกำไรเพิ่มขึ้นมากที่สุด โดยกำไรสุทธิในปี พ.ศ.2567 คาดว่าจะอยู่ที่ 2.2 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจาก 0.6 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เมื่อปีก่อน แม้ว่าการเดินทางในเส้นทางระหว่างประเทศจะยังคงไม่ฟื้นตัวเท่าเดิม โดยเฉพาะในจีน สำหรับนโยบายในด้านที่เกี่ยวข้องกับท่าอากาศยานนั้น ข้อมูลจากข่าวกระทรวงคมนาคม ก็ระบุว่ากระทรวงคมนาคม มีแนวทางในการนำระบบปัญญาประดิษฐ์ (AI) เข้ามาประยุกต์ใช้ในท่าอากาศยานของประเทศไทย เพื่อช่วยบริหารจัดการและเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการได้เป็นอย่างมาก อีกทั้งยังช่วยเพิ่มความสะดวกสบาย รวมถึงสร้างความปลอดภัยสูงสุดให้กับประชาชนและนักท่องเที่ยว ที่สำคัญยังเป็นการผลักดันนโยบายของรัฐบาลที่ตั้งเป้าหมายให้ประเทศไทยก้าวสู่การเป็นศูนย์กลางทางการบิน (Aviation Hub) อย่างเป็นรูปธรรมตามแผนที่วางไว้ (สถาบันการบินพลเรือน, 2024) ผลกระทบต่อการท่องเที่ยวในประเทศ การพัฒนาสนามบินสุวรรณภูมิและสนามบินภูเก็ตให้มีมาตรฐานและเทคโนโลยีที่ทันสมัยนั้นไม่เพียงแต่ส่งผลให้สนามบินสามารถรองรับจำนวนผู้โดยสารที่เพิ่มขึ้นได้เท่านั้น แต่ยังเป็นการเพิ่มความสะดวกสบายและความพึงพอใจให้แก่ผู้โดยสาร ซึ่งส่งผลให้นักท่องเที่ยวรู้สึกสะดวกสบายและมีแนวโน้มที่จะเลือกใช้บริการสายการบินภายในประเทศมากขึ้น จากการศึกษาพบว่าคุณภาพและประสิทธิภาพในการบริการของสนามบินมีผลต่อการตัดสินใจเลือกสายการบินของนักท่องเที่ยว เนื่องจากช่วยให้การเดินทางในประเทศเป็นไปอย่างรวดเร็วและลดเวลาการรอคอย (Airports of Thailand, 2022) การพัฒนาสนามบินจึงเป็นปัจจัยที่ช่วยกระตุ้นให้มีการเดินทางภายในประเทศมากขึ้น ทำให้เศรษฐกิจในภาคท่องเที่ยวได้รับผลดีโดยตรงจากการใช้บริการสายการบินภายในประเทศเพิ่มขึ้น

การพัฒนาสนามบินเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สร้างงาน สร้างอาชีพ และธุรกิจบริการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมต่อกันได้ สามารถดึงดูดเงินให้กระจายได้เพิ่มขึ้น ขณะเดียวกันก็เป็นการเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการค้าการลงทุนในระยะยาวอีกด้วย ตัวอย่างของท่าอากาศยานหลัก ๆ ของประเทศไทยในปัจจุบัน ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ ถือเป็นท่าอากาศยานหลักของประเทศไทยที่มีบทบาททางยุทธศาสตร์เป็นประตูสู่นานาชาติ (International Gateway) ในการต้อนรับการมาเยือนของผู้เดินทางเข้า-ออกประเทศไทย และผ่านไปยังประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ท่าอากาศยานสุวรรณภูมิ เป็นท่าอากาศยานที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย (กรมประชาสัมพันธ์, 2024)

สายการบินต้นทุนต่ำ (Low-Cost Airlines) ได้รับความนิยมอย่างสูงในอุตสาหกรรมการบินทั่วโลก เนื่องจากสายการบินต้นทุนต่ำเป็นสายการบินที่นำเสนอราคาต่ำ บัตรโดยสารต่ำกว่าสายการบินที่ให้บริการแบบเต็มรูปแบบรวดเร็ว สะดวก และมีราคาต่ำ

บัตรโดยสารที่ไม่สูงมากเมื่อเทียบกับการเดินทางด้วยรถขนส่งสาธารณะเนื่องด้วยอัตราค่าเชื้อเพลิงที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง จากปัจจัยดังกล่าวสายการบินต้นทุนต่ำจึงได้รับความมีอัตรการแข่งขันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องส่งผลให้สายการบินต้นทุนต่ำแต่ละสายขยายเส้นทางบินขยายเวลาทำการบิน รวมถึงปรับปรุงรูปแบบการให้บริการด้านต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้โดยสารให้หลากหลายและได้รับความพึงพอใจ (Sritonchai, T., et al, 2024)

8. บทสรุปและความคิดเห็นของผู้ศึกษา

นักท่องเที่ยวชาวจีนมีบทบาทสำคัญต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในประเทศไทย โดยก่อนการระบาดของโควิด-19 นักท่องเที่ยวจีนมีส่วนถึงร้อยละ 28 ของนักท่องเที่ยวต่างชาติทั้งหมดที่เดินทางมายังประเทศไทย นี่เป็นเพราะความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรมที่หลากหลาย และความคุ้มค่าของค่าใช้จ่ายเมื่อเที่ยวไทย ทำให้ประเทศไทยกลายเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจีนรู้จักและคุ้นเคย โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวสำคัญ เช่น กรุงเทพฯ พัทยา และเชียงใหม่ การผ่อนคลายมาตรการควบคุมโควิด-19 ในประเทศจีนในต้นปี 2023 ส่งผลให้ยอดการจองตั๋วเครื่องบินจากจีนมายังประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ สถิติแสดงให้เห็นว่าการค้นหาการเดินทางไปยังประเทศไทยเพิ่มขึ้นถึง 300% ในช่วง 2 เดือนแรกของปี 2023 สิ่งเหล่านี้แสดงถึงการฟื้นตัวอย่างรวดเร็วของนักท่องเที่ยวชาวจีนที่มีกำลังสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจการท่องเที่ยวไทย สายการบินในประเทศไทย เช่น ไทยแอร์เอเชีย และบางกอกแอร์เวย์ส มีการปรับเพิ่มเที่ยวบินเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการปรับตัวของอุตสาหกรรมการบินที่ตอบสนองต่อความต้องการที่เพิ่มขึ้นนี้ การเดินทางข้ามประเทศกลายเป็นเรื่องที่ได้ง่ายขึ้นจากการลดค่าใช้จ่ายของการใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำ

ในด้านเศรษฐกิจ นักท่องเที่ยวจีนมักใช้จ่ายในหลายกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ที่พัก ร้านอาหาร และการช้อปปิ้ง ส่งผลดีต่อเศรษฐกิจท้องถิ่นโดยตรง อีกทั้งยังมีแนวโน้มใช้บริการสุขภาพและสปาที่เป็นที่นิยมในประเทศไทย ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงควรเตรียมการรองรับและปรับกลยุทธ์เพื่อรักษาความน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยวชาวจีน นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ต้องการประสบการณ์ที่หลากหลาย และเน้นการเดินทางที่ยั่งยืน ส่งผลให้ไทยควรพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนตลาดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สิ่งเหล่านี้ชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มที่นักท่องเที่ยวชาวจีนจะยังคงเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลต่ออุตสาหกรรมการบินในประเทศไทยในปีต่อไป ข้อเสนอที่ตอบสนองต่อความต้องการและพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงของนักท่องเที่ยวจีนจะเป็นกุญแจสำคัญในการขยายตลาดการท่องเที่ยวและเสริมสร้างเศรษฐกิจในประเทศอย่างยั่งยืน

9. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ภาพที่ 1 แผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

เอกสารอ้างอิง

- กองเศรษฐกิจท่องเที่ยวและกีฬา. (2024). ภาพสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก <https://secretary.mots.go.th/policy/>
- กรมประชาสัมพันธ์. (2024). แผนพัฒนาไทยเป็นศูนย์กลางการบินของภูมิภาค (Aviation Hub). เข้าถึงได้จาก <https://www.prd.go.th/th/content/category/detail/id/39/iid/265125>
- ยี่ เถา เหวย และอชิป จันท์สุริย์. (2024). พฤติกรรมและความคาดหวังของ นักท่องเที่ยวชาวจีนในการเดินทางกลับมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ภายหลังสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารมหาวิทยาลัยวงษ์ชวลิตกุล (มนุษยศาสตร์ และ สังคมศาสตร์), 2(1), 26-39.
- สำนักงานปลัดการท่องเที่ยวและการกีฬา. (2021). รายงานฉบับสมบูรณ์ของการดำเนินโครงการค่าใช้จ่ายสำหรับสำรวจทัศนคติและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางท่องเที่ยวในประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก

- https://secretary.mots.go.th/ewtadmin/ewt/policy/download/final%20report_63.pdf
- สำนักงานการบินพลเรือนแห่งประเทศไทย. (2020). รายงานสภาวะอุตสาหกรรมการบินของประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก <https://www.caat.or.th/wp-content/uploads/2021/05.pdf>
- สถาบันการบินพลเรือน. (2024). สรุปข้อมูลข่าวสารอุตสาหกรรมการบินของไทยประจำเดือนเมษายน – มิถุนายน 2567. เข้าถึงจาก https://www.catc.or.th/wp-content/uploads/2024/09/2567_Q3
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2023). จีนผ่อนคลายมาตรการหนุ่่นตลาดนักท่องเที่ยวจีนฟื้นตัว. เข้าถึงได้จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/CH-Tourism-FB-05-01-2023.aspx>
- ศูนย์วิจัยกรุงศรี. (2024). ภาวะเศรษฐกิจและการเงินประจำสัปดาห์. เข้าถึงได้จาก <https://www.krungsri.com/th/research/macroeconomic/weekly/20241119>
- Airport of Thailand. (2022). รายงานการพัฒนาอย่างยั่งยืน ปี 2564. เข้าถึงได้จาก <https://www.airportthai.co.th/wp-content/uploads/2022/02/SD-Report2021th.pdf>
- Asian Development Bank. (2022). *International tourist arrivals in developing Asian economies*. Retrieved from <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/825166/ado2022-update.pdf>
- Chourasia, B. (2024). The Role of Social Media and its Impact on Shaping Tourist Destination: A Comparative Study. *International Journal of Transformation in Operational & Marketing Management*, 8(1), 66 -78.
- Kieanwatana, K. (2018). Situations and Trends of World and Thailand Health Tourism. *Journal of Cultural Approach*, 19(35), 77-87.
- Krungthai Compass. (2022). *Medical Hub*. เข้าถึงได้จาก https://krungthai.com/Download/economyresources/EconomyResourcesDownload_467Medical_Hub.pdf
- Ministry of Tourism and Sports. (2022). *Covid-19 ต่อภาคการท่องเที่ยว ผลกระทบและแนวทางในการแก้ปัญหา*. เข้าถึงได้จาก https://www.mots.go.th/download/BannerLink/PBVol01Covid_DigitalEd.pdf
- Marinakou, E., Giousmpasoglou, C., & Sakulrungsap, K. (2023). Customer intention to reuse self-ordering kiosks in fast-food restaurant: the case of Bangkok, Thailand. *Tourism and hospitality management*, 29(4), 545-559.

- Parreño, J. M. and Gómez-Calvet, R. (2023). Social media and sustainable tourism: A Literature Review. Conference. *3rd International Conference on Tourism Research-ICTR 2020*: 148 – 153.
- Pop, R. A., Saplacan, Z., Dabija, D. C., and Alt, M. A. (2021). The impact of social media influencers on travel decisions: the role of trust in consumer decision journey. *Journal of Travel Research*, 61(6), 1235-1250. Current Issues in Tourism: 1 – 21.
- Sritonchai, T., Krasankul, K., Mulkunee, S., & Kunupakan, K. (2024). การรับรู้คุณค่าที่ส่งผลต่อความภักดีในการตัดสินใจเลือกใช้บริการสายการบินต้นทุนต่ำของผู้โดยสารชาวไทย. *Sripatum Chonburi Academic Journal*, 20(4), 193-204.
- SCBEIC. (2024). *China in focus: รู้เขา รู้เรา ชนะใจนักท่องเที่ยวจีน*. เข้าถึงได้จาก <https://www.scbeic.com/th/detail/file/product/9537/gyd0uu6ols/In-focus-Chinese-tourist-20240725.pdf>
- TAT Academy. (2022). *Wellness Tourism การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เมื่อการมีสุขภาพดีเป็นโอกาสของการท่องเที่ยว*. เข้าถึงได้จาก <https://tatacademy.com/th/articles/article/1f96f700-896a-4f19-845f-f39e00ccf650>

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4
เพื่อปรับปรุงพฤติกรรมในสังคมยุคดิจิทัล
Practicing Vipassana Meditation in the Way the Four Mindfulness
Principles for Personality Refinement
in the Digital Society

พระครูวิศาลชัยธรรม (ฉัตรชัย คเวสโก)
PhrakruWisalchaiyadham (Chatchai Kavesako)
นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Doctor of Buddhist Studies Department of Buddhism
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
E-mail: 6403502053@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การปฏิบัติกรรมฐานเป็นกระบวนการฝึกฝนและพัฒนาตนเองที่มุ่งเน้นการสร้างปัญญาเพื่อให้สามารถเข้าใจและรับรู้สิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ช่วยในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน ทั้งสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐานมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสติในการควบคุมพฤติกรรมของบุคคลในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เป็นวิธีการพัฒนาตนเองที่ช่วยให้เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ภายใต้กฎไตรลักษณ์ตามความเป็นจริง และยังส่งเสริมให้จิตเกิดสมาธิและปัญญา ซึ่งช่วยให้สามารถปล่อยวางความทุกข์และลดความยึดมั่นถือมั่นที่เป็นสาเหตุของความทุกข์ได้ ดังนั้นการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 ยังเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพในการปรับปรุงพฤติกรรมในสังคมยุคดิจิทัล โดยช่วยให้บุคคลมีสติและตระหนักรู้ในพฤติกรรมของตนเอง สามารถดำเนินชีวิตอย่างมีสมดุลและมีคุณภาพในยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สังคมดิจิทัลเป็นสังคมที่ผู้คนมีพฤติกรรมที่ซับซ้อนและใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการดำเนินชีวิต ส่งผลให้เกิดความทุกข์ แม้ว่าสังคมโดยรวมจะมีแนวโน้มไปในทางวัตถุนิยม แต่ก็ยังมีผู้คนจำนวนมากที่มุ่งมั่นศึกษาปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน 4 เพื่อพัฒนาตนเอง โดยการใช้สติในการรับรู้สิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง สติไม่เพียงแต่เป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตประจำวัน แต่ยังช่วยปรับปรุงบุคลิกภาพของบุคคลให้ดีขึ้น นำไปสู่การมีชีวิตที่มีความสุข การวิเคราะห์ผลของการปฏิบัติสติปัฏฐาน 4 จะเน้นการเจริญสติในด้านกาย เวทนา จิต และธรรม โดยมุ่งหวังให้ผู้ปฏิบัติเกิดความตระหนักรู้ในพฤติกรรมของตนเอง และสามารถควบคุมตนเองในสถานการณ์ที่ซับซ้อนและเสี่ยงต่อการเบี่ยงเบน การฝึก

ได้รับบทความ: 4 พฤศจิกายน 2567; แก้ไขบทความ: 18 มกราคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 19 มกราคม 2568

Received: November 4, 2024; Revised: January 18, 2025; Accepted: January 19, 2025

ปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสามารถช่วยลดพฤติกรรมหรือส่งเสริมพฤติกรรมเชิงบวก เช่น ความเมตตา ความอดทน และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

คำสำคัญ: วิปัสสนากรรมฐาน, การปรับบุคลิกภาพ, สังคมดิจิทัล

Abstract

The practice of meditation is a process of practice and self-development that focuses on generating wisdom to be able to understand and perceive things as they really are. Both meditation and vipassana meditation aim to strengthen the consciousness of controlling a person's behavior in daily life. Vipassana meditation along the lines of the 4th Mindfulness is a self-development method that helps to understand things under the Trinity Law as it really is, and also promotes concentration and wisdom of the mind, which allows for the release of suffering and the reduction of attachments that cause suffering. Therefore, the practice of Vipassana meditation along the lines of Mindfulness 4 is also an effective tool to adjust behavior in the digital age by helping individuals become mindful and aware of their own behavior. They can live a balanced and quality life in an era where technology plays an important role in daily life effectively.

A digital society is a society in which people have complex behaviors and use modern technology to live their lives. Although society as a whole tends towards materialism, there are still many people who are committed to studying and practicing Vipassana meditation according to the 4th Mindfulness Guideline to improve themselves by using mindfulness to perceive things as they really are. Mindfulness is not only a tool for daily life, but also helps to improve a person's personality. Leading a happy life The analysis of the results of the 4th Mindfulness Practice will focus on the development of mindfulness in the physical, vehral, mental, and dharma aspects, aiming to make the practitioner aware of his or her own behavior and be able to control himself in complex situations and the risk of deviation. Vipassana meditation practices can help reduce behaviors or promote positive behaviors such as compassion. Patience and rational decision-making.

Keywords: Vipassana Meditation, Personality Refinement, Digital Society

1. บทนำ

สังคมดิจิทัลเป็นสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยมีการนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาช่วยตอบสนองความต้องการในชีวิตประจำวัน การสื่อสารระหว่างกันสามารถทำได้ทั่วโลกผ่านระบบอินเทอร์เน็ต แม้ว่าโลกและสังคมจะมีความก้าวหน้า แต่ก็ยังมีปัญหาหลายอย่างเกิดขึ้น เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม อาชญากรรม ยาเสพติด ความยากจน ความขัดแย้งทางการเมือง และปัญหาทางการศึกษาและศาสนา ดังนั้น การนำหลักธรรมคำสอนจากพระพุทธศาสนามาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องและมีความสุขจึงมีความสำคัญต่อทุกคน ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วนี้ ผู้คนมักมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมเพิ่มมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้เกิดบุคลิกภาพที่ไม่ดี การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานซึ่งเป็นหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาสามารถช่วยให้ทุกคนมีความตระหนักรู้และเข้าใจตนเองมากขึ้น เป็นแนวทางในการปรับปรุงบุคลิกภาพให้ดีขึ้นได้ (เสาวลักษณ์ พันธบุตร, 2560) ในยุคดิจิทัลที่เทคโนโลยีมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน ทั้งในด้านการงานและการใช้ชีวิตทั่วไป

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ถือเป็นวิธีการปลดปล่อยตัวเราจากภาระอันหนักหน่วง เพื่อจะได้รู้จักความจริงทุกแง่มุมของชีวิต การมีชีวิตอย่างสงบและห่างไกลจากความอยาก จะช่วยให้ชีวิตร่มเย็น ไม่เร้งร้อน ไม่วุ่นวาย รู้จักไตร่ตรองและมีจินตนาการลดความวุ่นวายในการแสวงหาความอยากให้น้อยลง ช่วยให้ชีวิตมีคุณภาพที่ดี เมื่อเราเข้าใจตัวตนของตนเองอย่างแท้จริง ลืมเรื่องทั้งหลายที่กำลังคิดหมกหมุ่น ลืมความยึดมั่นถือมั่นและความเป็นมายา ก็เท่ากับเราอยู่บนวิถีที่จะมีชีวิตอยู่กับการปฏิบัติภาวนา อยู่กับความจริงชีวิตของเราก็จะไม่ไหลไปตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของโลกที่มุ่งแข่งขันต่อสู้เพื่อตอบสนองความอยากในลักษณะต่าง ๆ อย่างไม่จบไม่สิ้น (พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ, 2532)

กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานตามแนวทางสติปัฏฐาน 4 เป็นการปฏิบัติที่ทำให้บุคคลมีความระลึกรู้ตัวอยู่ตลอดเวลาและยังสามารถกำหนดรู้สิ่งต่าง ๆ โดยเฉพาะพฤติกรรมและบุคลิกภาพ ได้ตามความเป็นจริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งสามารถนำไปแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันได้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาต่าง ๆ ในสังคมได้เป็นอย่างดี จิตใจของผู้ปฏิบัติก็จะมีระเบียบวินัย สามารถควบคุมพฤติกรรมการแสดงออกต่าง ๆ ได้โดยการใช้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จึงกล่าวได้ว่าเป็นแนวทางที่สำคัญยิ่งต่อการนำมาประพาดปฏิบัติเพื่อการดำเนินชีวิตที่จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมอย่างแท้จริง

บทความนี้ เน้นการนำเสนอการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อปรับบุคลิกภาพในสังคมยุคดิจิทัลเป็นวิธีการสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้ทุกคนเรียนรู้และเข้าใจชีวิตเป็นการฝึกอบรมตนอย่างมีสติที่คอยกำกับพฤติกรรมต่าง ๆ อย่างรู้เท่าทันทุกขณะ ได้แก่ การตั้งสติกำหนดพิจารณาภายในให้รู้เห็นตามความเป็นจริง (กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน) การตั้ง

สติกำหนดพิจารณาเวทนาให้รู้เห็นตามความเป็นจริง (เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน) การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิตให้รู้เห็นตามความเป็นจริง (จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน) และการตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรมให้รู้เห็นตามความเป็นจริง (ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน) เมื่อบุคคลใช้หลักการนี้ ก็จะสามารถควบคุมตนเองและควบคุมการแสดงออกทางพฤติกรรมได้ ชีวิตก็จะเป็นสุข สังคมก็จะสงบร่มเย็น

2. แนวคิดเกี่ยวกับกรรมฐาน

การปฏิบัติกรรมฐาน เป็นการฝึกจิตให้เกิดความสงบ ได้รับความสุข และความสบายทางร่างกายและจิตใจ เมื่อความสงบเกิดขึ้น ความสุขอันเกิดจากปฏิบัติกรรมฐานก็จะเกิดขึ้น และสามารถนำไปพัฒนาตนเองในการดำเนินชีวิตให้เกิดประสิทธิภาพที่ดียิ่งขึ้นได้ เมื่อดวงจิตว่างจากความคิดที่สับสนวุ่นวายที่เกิดขึ้น ก็จะเข้าสู่ภาวะแห่งความสุข เกิดการปล่อยวาง และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสมบูรณ์แบบได้ดีกว่าคนปกติทั่วไป เหตุนี้เองการฝึกฝนอบรมจิตให้พบกับความสงบอย่างแท้จริงนั้น จึงต้องอาศัยความรู้เรื่องกรรมฐาน และในการฝึกจิตตามดุจจิตให้เกิดความสงบได้นั้น จะต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องเป็นประจำ ต้องอาศัยเวลาในการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ที.ปา. (ไทย) 11/104/256)

คำว่า “กรรมฐาน” แปลว่า ที่ตั้งแห่งการงาน มีนัยตรงกับคำว่า “ภาวนา” เป็นคำที่หมายถึง การปฏิบัติธรรมหรือการฝึกอบรมจิตใจและอบรมปัญญาตามหลักพระพุทธศาสนา กรรมฐาน หรือภาวนาในพระพุทธศาสนา

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต) ได้ให้ความหมายไว้ว่า กัมมัฏฐาน (กรรมฐาน) หมายถึง ที่ตั้งแห่งการงาน อารมณ์อันเป็นที่ตั้งแห่งการงานของใจ อุบายทางใจ วิธีฝึกอบรมจิต มี 2 ประเภท คือ สมถกัมมัฏฐาน อุบายสงบใจ วิปัสสนากัมมัฏฐาน อุบายเรื่องปัญญา การปฏิบัติกรรมฐาน จึงเป็นการกำหนดสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้กับจิตเพื่อให้จิตสงบอยู่กับสิ่งนั้น ๆ มีสติรู้เท่าทันในอารมณ์ที่เกิดขึ้นและรู้สึกตัวอยู่เสมอ ทำให้จิตเกิดสมาธิไม่วุ่นวายฟุ้งซ่านสามารถละนิวรณ์ 5 ได้ชั่วขณะและเกิดปัญญา พิจารณาเข้าถึงความเป็นจริงของชีวิต

พระพรหมโมลี (วิลาส ญาณวโร) (2539) ได้วิเคราะห์ศัพท์กรรมฐานไว้ว่า กัมมเมว วิเสสาธิคมสส ฐานนติ กมมานิ การปฏิบัติบำเพ็ญอันเป็นฐานแห่งการบรรลุคุณวิเศษ คือ ฌานและมรรคผลในพระพุทธศาสนา เรียกชื่อว่า กรรมฐาน

พระราชสุทธานมมงคล (จรัญ ฐิตธมฺโม) (2543) ได้นิยามคุณลักษณะของกรรมฐานไว้ว่า การงานและหน้าที่เราต้องรับผิดชอบตัวเองให้ได้ เราต้องช่วยตัวเองให้ได้ เราต้องพึ่งตัวเองได้ เราตั้งสติปัญญาสั่งสอนจิตของเราได้

กล่าวโดยสรุปได้ว่า กรรมฐานเป็นพื้นฐานของการทำงานที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์ของจิตใจ การมีสติในการรับรู้และเข้าใจอารมณ์ที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้จิตของผู้ปฏิบัติตื่นตัวและมีสติอยู่เสมอ กรรมฐานจึงเป็นศาสตร์ที่ช่วยในการดำเนินชีวิตและเป็นหลักการ

สำคัญในพระพุทธศาสนา การปฏิบัติกรรมฐานถือเป็นการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง ซึ่งสามารถนำไปใช้ในทุกสาขาอาชีพ และส่งผลให้เกิดสุขภาพจิตที่ดี มีความมั่นใจ และความสุขในชีวิต เพราะจิตที่ได้รับการฝึกฝนและพัฒนาอย่างดีจะนำมาซึ่งความสงบสุขอย่างแท้จริง

3. ประเภทของกรรมฐาน

ในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนามีการแยกประเภทของกรรมฐานออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. สมถกรรมฐาน หรือสมถภาวนา หมายถึง การฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบจนตั้งมั่นเป็นสมาธิ สมณะ แปลว่า ความสงบ ในส่วนนี้ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (2552) ได้ให้ความหมายของสมถกรรมฐานว่า ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ในการฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบจนตั้งมั่นเป็นสมาธิถึงขั้นได้ ฌานระดับต่าง ๆ

พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร) (2539) ได้วิเคราะห์ศัพท์สมถกรรมฐานไว้ว่า กิเลส สมมติติ สม โถ ปฏิบัติการใดมีอำนาจทำให้กิเลสทั้งหลาย เช่น กามฉันทะ เป็นต้น สงบราบคาบลงไปได้ปฏิบัติการนั้น ชื่อว่า สมถกรรมฐาน

ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน อธิบายว่า สมณะ หมายถึง การทำให้สงบโดยเพ่งสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นอารมณ์ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน, 2554)

2. วิปัสสนากรรมฐาน หรือวิปัสสนาภาวนา หมายถึง ข้อปฏิบัติในการฝึกฝนอบรมเจริญปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งในรูปรูปนามโดยความเป็นไตรลักษณ์หรือรู้แจ้งต่อสภาวะของรูปนามตามความเป็นจริง พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2543) โดยวิปัสสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก คือ ปัญญา กิริยา ที่รู้ชัดความวิจยธรรม ชื่อว่า สัมมาทิฐิเรียกว่า ปัญญินทรีย์ หรือวิปัสสนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย, อภ.สง. (ไทย) 34/31/30)

พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร) (2539) ได้นิยามวิปัสสนากรรมฐานว่า ปญจกฺขนฺธสุ วิวิเณ อนิจฺจาติ อากาเรน ปสฺสตีติ วิปสฺสนา แปลว่า ธรรมชาติโดยย่อเห็นแจ้งในขั้นธัมมา คือ รูปนาม โดยอาการที่เป็นไปในพระไตรลักษณ์ เป็นต้น ธรรมชาตินั้น เรียกชื่อว่า วิปัสสนา อีกนัยหนึ่งว่า วิเสเสน ปสฺสตีติ วิปสฺสนา แปลว่า ปัญญาที่สามารถเห็นรูปนามโดยอาการต่าง ๆ เป็นพิเศษ (ไตรลักษณ์) ปัญญานั้น เรียกชื่อว่า วิปัสสนา

ธนิต อยู่โพธิ์ (2528) ให้คำนิยามว่า วิปัสสนา มีความหมายว่า ปัญญาเห็นแจ้ง หรือความรู้เห็นแจ้ง เห็นสภาวะและปรากฏการณ์โดยความไม่เที่ยงมิใช่เห็นโดยความเที่ยง เห็นโดยความเป็นทุกข์ มิใช่เห็นโดยความเป็นสุข เห็นโดยความเป็นอนัตตา (ไม่มีตัวตน) มิใช่เห็นโดยอัตตา เห็นโดยความไม่งาม มิใช่เห็นโดยความงาม ในอรรถาพรา้งกาย ซึ่งได้แก่ รูปนาม

ส่วน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2556) อธิบายว่า วิปัสสนา หมายถึง ความเห็นแจ้ง การฝึกอบรมปัญญาให้เกิดความเห็นแจ้งในสังขารทั้งหลายว่าเป็นของไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา

กล่าวโดยสรุป การฝึกสมถกรรมฐานนั้นเกี่ยวข้องกับการใช้จิตใจมุ่งเน้นไปที่สิ่งใดสิ่งหนึ่ง อารมณ์ใดอารมณ์หนึ่ง หรือวัตถุชนิดใดชนิดหนึ่งเป็นระยะเวลานาน เพื่อให้จิตใจสงบจากความไม่พอใจและความคิดที่ไม่ดี ในขณะที่วิปัสสนากรรมฐานจะมุ่งเน้นไปที่การฝึกฝนและพัฒนาปัญญา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งในรูปนามตามหลักไตรลักษณ์

4. อารมณ์แห่งกรรมฐาน

ในการปฏิบัติกรรมฐานนั้น การมีอารมณ์แห่งกรรมฐานเป็นสิ่งสำคัญ อารมณ์หมายถึงสิ่งที่จิตยึดเหนี่ยว ซึ่งรวมถึงสิ่งที่ถูกรับรู้ผ่านประสาทสัมผัสต่าง ๆ เช่น ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ (พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554, 2556) ตัวอย่าง เช่น รูปภาพเป็นอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับตา ขณะที่เสียงเป็นอารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับหู

อารมณ์ของกรรมฐานสามารถแบ่งออกเป็น 2 หมวดหมู่ โดยมีรายละเอียดดังนี้:

1. อารมณ์ของสมถกรรมฐาน ในคัมภีร์วิมุตติมรรคที่พระอุทิศสเถระได้จัดทำขึ้น ได้แบ่งอารมณ์ของสมถกรรมฐานออกเป็น 38 ประการ ซึ่งประกอบด้วย กสิณ 10, อสุภ 10, อนุสสติ 10, อัปมัญญา 4, อาหาเรปฏิกูลสัญญา 1, จตุธาตุววัฏฐาน 1, อาภิญญายุตนะ 1, และเนวสัญญานาสัญญายุตนะ 1 (พระอุทิศสเถระ รจนา, 2538) ในขณะที่คัมภีร์วิสุทธิมรรคของพระพุทธโฆษาจารย์ได้จำแนกอารมณ์สมถกรรมฐานทั้งหมด 40 ประการ (สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร), 2546) โดยมีการเพิ่มเติมอากาสนัญญายุตนะ 1 และวิญญานัญญายุตนะ 1 เข้าไปด้วย

2. อารมณ์ของวิปัสสนากรรมฐาน อารมณ์ที่เกี่ยวข้องกับวิปัสสนากรรมฐาน ประกอบด้วย ขั้น 5, आयตนะ 12, ธาตุ 4, อินทรีย์ 22, ปฏิจจสมุปบาท 12 และอริยสัจ 4 ซึ่งเป็นพื้นฐานหรือที่ตั้งในการเจริญวิปัสสนากรรมฐานตามแนวทางของสติปัฏฐาน 4 โดยอารมณ์ของวิปัสสนากรรมฐานหรือภูมิของวิปัสสนามีทั้งหมด 6 หมวด ได้แก่ ขั้น 5 (ซึ่งเป็นกองที่ทำให้เกิดความยึดมั่นและเป็นภาระหนัก) (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ส.ช. (ไทย) 17/22/34), आयตนะภายใน 6 และอายตนะภายนอก 6 (ซึ่งเชื่อมโยงให้เกิดความรู้และเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดวิปัสสนาญาณ) (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ม.อุ. (ไทย) 14/126/164), ธาตุ 18 (ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของตน) (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ม.อุ. (ไทย) 14/125/161), อินทรีย์ 22 (ซึ่งแสดงถึงความเป็นใหญ่) (พระไตรปิฎกภาษาไทย, อภ.วิ. (ไทย) 35/220/197-202), อริยสัจ 4 (ซึ่งเป็นสัจธรรมอันประเสริฐที่ควรทราบ) (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ที.ปา. (ไทย) 11/354/378), และปฏิจจสมุปบาท 12 (ซึ่งอธิบายถึงกระบวนการเกิดและความสัมพันธ์กัน) (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ม.ม. (ไทย) 12/402/435)

5. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4

ในประเด็นนี้ ผู้เขียนขอนำเสนอความเป็นมาและความหมายของสติปัฏฐาน 4 โดยย่อ ดังนี้

ความเป็นมาของสติปัฏฐาน 4

สติปัฏฐานเป็นหลักธรรมที่สำคัญในพระพุทธศาสนา ซึ่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ทรงเห็นความสำคัญของมันตั้งแต่แรกที่ตรัสรู้ ขณะประทับอยู่ใต้ต้นอชปาลนิโครธ ริมแม่น้ำเนรัญชรา ในอรุณเวลาเสนาณคม หลังจากตรัสรู้ในสัปดาห์ที่ 5 พระองค์ได้ทรงพิจารณาเกี่ยวกับสติปัฏฐาน 4 (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ส.ม.(ไทย) 19/222/247) และได้ทรงแสดงหลักการนี้ในโอกาสต่าง ๆ รวมถึงในพระสูตรหลายแห่งตลอดช่วงเวลาทรงพระชนม์ จนกระทั่งปีที่พระองค์จะเสด็จดับขันธปรินิพพาน ขณะประทับอยู่ที่อัมพปาลิวัน ใกล้นครเวสาลี พระองค์ได้ทรงมีพระมหากรุณาเตือนให้ปฏิบัติกัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน ในช่วงก่อนเสด็จดับขันธปรินิพพาน 10 เดือนที่เวฬุคาม พระองค์ยังได้ตรัสเตือนให้มิตนเป็นที่พึ่งและสรณะด้วยการปฏิบัติกัมมัฏฐานตามหลักสติปัฏฐาน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าพระองค์ได้ทรงสั่งสอนการปฏิบัตินี้ตลอดพระชนมายุ ในครั้งหนึ่งพระพุทธองค์ได้ทรงแสดงแก่ชาวกุรุ ซึ่งในคัมภีร์อรรถกถาได้กล่าวถึงชาวแคว้นกุรุในสมัยนั้นว่า

เอกายโน อโย ภิกขเว มคโค สตตานัง วิสุทธียา โสกปริเทวานัง

สมตักกมาย ทุกขโทมนสฺसानัง อตถงคมาย ญายสฺส อธิคมาย นิพพานสฺส

สจฉิกิริยา. ยทิทัง จตตารโ สติปัฏฐานา.

ภิกษุทั้งหลาย! สติปัฏฐาน 4 เป็นหนทางเดียวที่จะนำสัตว์ทั้งหลายไปสู่ความบริสุทธิ์ ช่วยให้เราล่วงพ้นจากความเศร้าโศกและการร่ำไห้ สามารถดับทุกข์และโทมนัสได้ และบรรลุนิพพาน รวมถึงเห็นแจ้งถึงพระนิพพาน หนทางนี้คือ สติปัฏฐาน 4 ประการ

ความหมายของสติปัฏฐาน 4

สติปัฏฐาน 4 คือ หลักการปฏิบัติที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงสอนในมหาสติปัฏฐานสูตร ซึ่งยังปรากฏในวิธีการปฏิบัติที่มีอยู่ในพระสูตรอื่น ๆ เช่น ขนวนสภสูตร กุณฑลขสูตร และमाणวปัญหานิทเทศ นอกจากนี้ นักวิชาการด้านพระพุทธศาสนายังได้ให้ความหมายของคำว่า สติปัฏฐาน ไว้ดังนี้

พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ) ได้อธิบายความหมายของคำว่า "สติปัฏฐาน" ว่าเป็นธรรมที่เป็นที่ตั้งของสติ หรือการปฏิบัติที่มีสติเป็นหลัก โดยสามารถตีความได้อีกทางหนึ่งว่าเป็นธรรมที่เป็นอารมณ์ของสติ ในหนังสือ "มหาสติปัฏฐานสูตร ทางสู่พระนิพพาน" ท่านได้ชี้แจงว่า คำว่า "สติปัฏฐาน" ประกอบด้วยคำว่า "สติ" ซึ่งหมายถึงการระลึกรู้ และ "ปัฏฐาน" ที่หมายถึงการเข้าไปตั้งไว้ ดังนั้น สติปัฏฐานจึงหมายถึงการระลึกรู้ที่ถูกต้องไว้ในกองรูป เวทนา จิต และสภาวะธรรม หรืออีกนัยหนึ่งคือการระลึกรู้อย่างมั่นคงในกองเหล่านี้ นอกจากนี้ สติปัฏฐาน ยังมีความหมาย 3 ประการ คือ

1) “ที่ตั้งของสติ” หมายถึง อารมณ์ของสติ 4 ประเภท ได้แก่ กองรูป เวทนา จิต และสภาวะธรรม ในความหมายนี้ “ปฏฐาน” แปลว่า ที่ตั้ง โดยมีการวิเคราะห์ในอริกถนิย สำนวนว่า “ปฏฐานาติ เอตถาติ ปฏฐาน” ซึ่งหมายถึง “สติปฏฐาน” คือ ที่ตั้งของสติ

2) “สภาวะที่พึ่งตั้งไว้ด้วยสติ” หมายถึง การหลุดพ้นจากความยินดีและความยินร้าย ในความหมายนี้ “ปฏฐาน” แปลว่า สภาวะที่พึ่งตั้งไว้ โดยมีการวิเคราะห์ในกรรมสำนวนว่า “ปฏฐเปตพพนติ ปฏฐาน” ซึ่งหมายถึง “สติปฏฐาน” คือ สภาวะที่พึ่งตั้งไว้ด้วยสติ

3) “สติที่เข้าไปตั้งไว้หรือสติที่ตั้งไว้มัน” ในความหมายนี้ “ปฏฐาน” แปลว่า เข้าไปตั้งไว้หรือตั้งไว้มัน โดยมีการวิเคราะห์ในกัตตุสำนวนว่า “ปฏฐาติติ ปฏฐาน” ซึ่งหมายถึง “สติปฏฐาน” คือ สติที่เข้าไปตั้งไว้หรือสติที่ตั้งไว้มัน อุปสรรคในที่นี้คือ “ป” ซึ่งใช้ในความหมายว่า เข้าไป, แล่นไป หรือมันคงยิ่งขึ้น

กล่าวโดยสรุป สติปฏฐานคือหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานของสติ โดยการใช้สติที่มีสติเป็นหัวใจสำคัญ การตั้งสติเป็นสภาวะที่มั่นคง ซึ่งช่วยให้เราสามารถพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างรู้เท่าทันตามความเป็นจริง การมีสติช่วยให้เราควบคุมและสังเกตสิ่งต่าง ๆ รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของสิ่งเหล่านั้น โดยไม่ให้ถูกครอบงำจากอำนาจของกิเลส นอกจากนี้ สติปฏฐานยังเป็นวิธีการฝึกกรรมฐานที่ใช้สติในการกำหนดและพิจารณาฐานทั้ง 4 ได้แก่ กาย เวทนา จิต และสภาวะธรรม ซึ่งเป็นอารมณ์ที่เราต้องใส่ใจและพิจารณาอย่างลึกซึ้ง

การปฏิบัติวิปัสสนาตามแนวสติปฏฐาน 4

ส่วนวิธีปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปฏฐาน 4 คือ การพิจารณากำหนดรู้ รูป นาม อาศัย เพียงการพิจารณาอย่างเดียวยังไม่กำหนดรูปรูปนาม ในขณะปัจจุบันย่อมไม่สามารถทำวิปัสสนาญาณให้เกิดขึ้นได้ ซึ่งกล่าวได้ว่า วิธีปฏิบัติวิปัสสนาที่พ้นจากการกำหนด รูป นาม หรือวิธีปฏิบัติวิปัสสนา กัมมัฏฐานที่พ้นจากหลักสติปฏฐาน 4 ไม่มีเลย ดังในคัมภีร์อรรถกถาแสดงไว้ว่า ยสมา ปน กายเวทนา จิตตมเมสุ กญจิ ธมมํ อนามสิตวา ภาวนา นาม นตถิ ตสมา เตปิ อิมินาว มคเคน โสกปริเทเว สมตักกนตาติ เวทิตพพา “อนึ่ง ขึ้นชื่อว่า ภาวนาย่อมไม่มีโดยมิได้กำหนดธรรมอย่างใดอย่างหนึ่งใน กองรูป เวทนา จิต และสภาวะธรรม ดังนั้นควรทราบว่ แม้สันตติอำมาตย์และนางปฐาจาราเหล่านั้น ได้ล่วงพ้นความเศร้าโศกและความคร่ำครวญด้วยหนทาง (คือ สติปฏฐาน) นี้” (พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ), 2555) สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสหลักวิธีปฏิบัติวิปัสสนาตามหลักสติปฏฐานเพื่อความพ้นทุกข์

ในทีฆนิกายมหารวรรค มหาสติปฏฐานสูตร แปลว่า สติปฏฐานสูตรใหญ่ ซึ่งเป็นพระสูตรขนาดยาว เป็นพระสูตรที่พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสกับภิกษุ ฌ นิคมของชาวกรุงชื่อกัมมาสัมมะ แคว้นกรุง ปัจจุบันเป็นตำบลที่อยู่ใกล้กรุงนิวเดลี ประเทศอินเดีย ซึ่งในอรรถกถา มหาสติปฏฐานสูตร ได้กล่าวว่า ชาวแคว้นกรุง มีร่างกายและจิตใจสมบูรณ์อยู่เป็นนิจด้วยมีอากาศเป็นที่สบาย ชาวกรุงนั้น มีกำลังปัญญา อันร่างกายและจิตใจที่สมบูรณ์อดทนแล้ว จึงสามารถรับเทศนาที่ลึกซึ้งนี้ได้ เพราะฉะนั้น พระผู้มีพระภาคเจ้าเมื่อทรงเห็นความเป็นผู้

สามารถรับเทศนาที่ลึกซึ้งอันนี้ จึงทรงยกกัมมัฏฐาน 21 หมวดย่อย กล่าวในคราวเดียวกันในมหาสติปัฏฐานสูตรนี้ (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ที.มหา. (ไทย) 2/2/258) โดยมีบทเริ่มต้นว่า ภาวทุกขทั้งหลาย ทางนี้เป็นทางเดียวเพื่อความบริสุทธิ์ของเหล่าสัตว์เพื่อล่วงโสกะและปริเทวะ เพื่อดับทุกข์และโทมนัส เพื่อบรรลุอายุธรรมเพื่อทำให้แจ้งนิพพาน ทางนี้คือสติปัฏฐาน 4 ประการ สติปัฏฐาน 4 ประการ อะไรบ้าง คือ ภาวในธรรมวินัยนี้

1. พิจารณาเห็นกายในกายอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้
2. พิจารณาเห็นเวทนาในเวทนาทั้งหลายมีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌา และโทมนัสในโลกได้
3. พิจารณาเห็นจิตในจิตอยู่ มีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและโทมนัสในโลกได้
4. พิจารณาเห็นธรรมในธรรมทั้งหลายมีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติกำจัดอภิชฌาและ โทมนัสในโลกได้

จะเห็นได้ว่า วิธีปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานนั้น ในขั้นตอนของวิธีปฏิบัติจริง ไม่สามารถจะแยกแยะสมถะและวิปัสสนากัมมัฏฐานออกจากกันได้ เพราะเป็นธรรมคู่กัน โดยสมถะ (ความสงบ) และ วิปัสสนา (การเห็นแจ้ง) เป็นธรรมคู่กัน จะต้องปฏิบัติไปพร้อมกัน

อย่างไรก็ตาม ศัพท์ว่า สมถะและวิปัสสนานี้ เป็นศัพท์เดิมที่ปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎกคู่กับคำว่า ภาวนา (การทำให้เกิดมี, การเจริญ) จึงมีรูปเป็นสมถภาวนากับวิปัสสนาภาวนา (พระไตรปิฎกภาษาไทย, อง.จตุกก. (ไทย) 21/170/212) ต่อมาใน คัมภีร์ชั้น อรรถกถา เรียกภาวนาว่า กัมมัฏฐาน (ที่ตั้งแห่งการงาน, การงานที่เป็นฐาน) เป็นสมถกัมมัฏฐานกับวิปัสสนากัมมัฏฐาน (พระราชมุนี (ประยูร ปยุตโต), 2528)

6. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อปรับบุคลิกภาพในสังคมดิจิทัล

บุคลิกภาพ หมายถึง ลักษณะเฉพาะตัวของบุคคลในด้านต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอก ลักษณะต่าง ๆ ของบุคลิกภาพไม่สามารถแยกเป็นส่วน ๆ ออกจากกันโดยเด็ดขาดได้ เนื่องจากทุก ๆ ลักษณะของบุคลิกภาพมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์ต่อกัน เช่น บุคลิกภาพภายนอก คือ ส่วนที่มองเห็นชัดเจน เช่น รูปร่าง หน้าตา กิริยามารยาท การนั่ง การยืน การแต่งตัว ส่วนบุคลิกภาพภายใน คือ ส่วนที่มองเห็นได้ยาก แต่อาจทราบได้จากการคาดคะเน เช่น สติปัญญา ความถนัด ลักษณะ อารมณ์ ทัศนคติ ความสนใจ เนื่องจากบุคลิกภาพของมนุษย์นั้นถูกหล่อหลอมจากวัฒนธรรม การเรียนรู้ ประสบการณ์ รวมทั้งวิธีปรับตัวของบุคคล และสิ่งแวดล้อมที่เป็นนามธรรม และวัตถุธรรมรอบข้าง ซึ่งทำให้บุคลิกภาพของแต่ละคนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการเรียนรู้และสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมที่

เป็นอยู่ โดยบุคลิกภาพของผู้คนในสังคมดิจิทัลอย่างเช่นปัจจุบันที่มีความสลับซับซ้อน ลึกซึ้ง ซับซ้อน และวุ่นวายเป็นอย่างยิ่ง

การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อปรับบุคลิกภาพในสังคมดิจิทัล ถือเป็นประเด็นสำคัญของบทความนี้ ซึ่งผู้เขียนมองว่า จะเป็นวิธีการหนึ่งที่สำคัญและสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการปรับบุคลิกภาพของบุคคลต่าง ๆ ได้ในสังคมยุคดิจิทัลที่มักมองเห็นวิธีการหรือ ปัจจัยภายนอกมากเกินไปไม่ค่อยพิจารณาเห็นถึงปัจจัยภายในโดยเฉพาะเรื่องจิตใจที่ถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญ ที่สุดของการแสดงออกทางพฤติกรรมของมนุษย์ โดยผู้เขียนมองว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตาม แนวสติปัฏฐาน 4 จะเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถปรับบุคลิกภาพของบุคคลได้ ซึ่งมีวิธีการปฏิบัติ ดังนี้

1. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพผ่านการฝึกกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน ซึ่งหมายถึงลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกทางกายของบุคคลในสังคม โดยแต่ละคนมีบุคลิกภาพที่แตกต่างกันไป บางคนอาจมีบุคลิกภาพที่ดี ในขณะที่บางคนอาจมีบุคลิกภาพที่ไม่เหมาะสม ซึ่งสามารถปรับปรุงได้ด้วยการใช้หลักกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เช่น การหายใจ การเคลื่อนไหว การยืน การเดิน การนั่ง และการนอน การฝึกเจริญสติผ่านการพิจารณากายจะช่วยให้เกิดความรู้ตัวในทุกอิริยาบถและการเคลื่อนไหว รวมถึงสภาพร่างกาย การนำแนวทางนี้มาปรับใช้ในยุคปัจจุบัน จะช่วยสร้างความสมดุลในชีวิตและปรับบุคลิกภาพให้เข้ากับสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

วิธีการปรับบุคลิกภาพในส่วนนี้ บุคคลสามารถใช้หลักการเจริญกายานุปัสสนาสติปัฏฐาน โดยการใช้สติเข้าไปพิจารณากำหนดรู้ตามดูพฤติกรรมหรือการแสดงออกทางกายอย่างรู้เท่าทัน ปรับให้การแสดงออกนั้นเป็นไปในทิศทางที่ถูกที่ควรหรือมีความเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในสังคม

2. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพผ่านการใช้เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน ซึ่งเป็นการแสดงออกทางอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ ของบุคคลในสังคม หากบุคลิกภาพนั้นแสดงออกมาในลักษณะที่ไม่เหมาะสม เราสามารถปรับแก้ได้ด้วยการใช้หลักเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน เช่น การจัดการกับความโกรธ การลดความวิตกกังวล และการฝึกสังเกตความรู้สึกที่เกิดขึ้นในร่างกายและจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นความสุข ความทุกข์ หรือความรู้สึกเฉย ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและรู้เท่าทันธรรมชาติของความรู้สึกเหล่านั้น การนำหลักการเหล่านี้มาใช้ในยุคปัจจุบัน โดยเฉพาะในสังคมดิจิทัล จะช่วยให้เราสามารถรับมือกับแรงกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมและพฤติกรรมของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วิธีการปรับบุคลิกภาพในส่วนนี้ บุคคลสามารถใช้หลักการเจริญเวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน โดยการใช้สติเข้าไปพิจารณากำหนดรู้ตามดูพฤติกรรมหรือการแสดงออกทาง

อารมณ์ความรู้สึกอย่าง รู้เท่าทัน ปรับให้การแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกนั้นให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกที่ควรหรือมีความเหมาะสมเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคม

3. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 มีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงบุคลิกภาพผ่านการฝึกจิตตามปัฏฐานสติปัฏฐาน ซึ่งบุคลิกภาพหรือพฤติกรรมที่แสดงออกทางจิตใจของแต่ละบุคคลในสังคมมีความหลากหลายและแตกต่างกันไป หากบุคลิกภาพนั้นไม่เหมาะสม ก็สามารถปรับปรุงได้ด้วยการใช้หลักจิตตามปัฏฐานสติปัฏฐาน โดยการสังเกตจิตในสภาวะต่าง ๆ เช่น จิตที่ฟุ้งซ่าน เศร้าหมอง โกรธ โลภ หรือสงบ โดยการรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของจิตอย่างไม่มีการปรุงแต่ง การฝึกฝนนี้จะช่วยพัฒนาความมั่นคงทางอารมณ์ ความเข้าใจในตนเอง และการแสดงออกอย่างเหมาะสมในยุคที่เต็มไปด้วยความซับซ้อนทางสังคมและเทคโนโลยี

วิธีการปรับบุคลิกภาพในส่วนนี้ บุคคลสามารถใช้หลักการเจริญจิตตามปัฏฐานสติปัฏฐาน โดยการใช้สติเข้าไปพิจารณากำหนดรู้ตามดูพฤติกรรมหรือการแสดงออกทางจิตใจอย่างรู้เท่าทัน ควบคุมไม่ให้มีการแสดงออกทางจิตใจที่ไม่เหมาะสม หรือหากมีการแสดงออกแล้ว ก็สามารถใช้สติเข้าไปกำหนดรู้ตามเหตุปัจจัยแล้วค่อย ๆ ปรับให้การแสดงออกที่ไม่เหมาะสมนั้นให้เป็นไปในทิศทางที่ถูกที่ควร หรือมีความเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

4. การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 มีเป้าหมายในการปรับบุคลิกภาพผ่านการพิจารณาอัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ซึ่งหมายถึงลักษณะหรือพฤติกรรมที่แสดงออกของบุคคลในสังคมที่เกี่ยวข้องกับสภาพจิตใจหรือสภาวะธรรมที่เป็นกุศลและอกุศล หากบุคลิกภาพนั้นไม่เหมาะสม สามารถปรับปรุงได้ด้วยการใช้หลักจิตตามปัฏฐานสติปัฏฐาน เช่น

1) เมื่อรู้สึกโกรธหรือหงุดหงิดเมื่อถูกวิจารณ์ ให้ตั้งสติและสังเกตอารมณ์โกรธที่เกิดขึ้น

2) เมื่อรู้สึกกังวลเกี่ยวกับรูปลักษณ์หรือภาพลักษณ์ในสังคม ให้ตั้งสติพิจารณา "รูปขันธ์" ว่าเป็นเพียงการรวมตัวของธาตุ 4 ที่ไม่ถาวร

3) ฝึกฝนการฟังอย่างมีสติและไม่ตอบสนองด้วยอารมณ์

ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีดิจิทัลและสภาพแวดล้อมทางสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การปรับบุคลิกภาพให้เข้ากับบริบทสมัยใหม่จึงเป็นสิ่งสำคัญ อัมมานุปัสสนาสติปัฏฐานช่วยให้เราพิจารณาธรรมะหรือสภาวะธรรมที่เกิดขึ้นในจิตใจอย่างลึกซึ้ง โดยมุ่งเน้นการสร้าง ความเข้าใจในธรรมชาติของชีวิต ลดกิเลส และส่งเสริมคุณธรรมที่เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน

วิธีการปรับบุคลิกภาพในส่วนนี้ บุคคลสามารถใช้หลักการเจริญอัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน โดยการใช้สติเข้าไปพิจารณากำหนดรู้ตามดูพฤติกรรมหรือการแสดงออกที่เกี่ยวข้อง

กับสิ่งที่เป็นกุศล หรืออกุศลอย่างรู้เท่าทัน ก็สามารถใช้สติเข้ากำหนดรู้ตามเหตุปัจจัยแล้วค่อย ๆ ปรับให้การแสดงออกนั้นเป็นไปในทิศทางที่ถูกที่ควรหรือมีความเหมาะสมกับการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบัน

กล่าวโดยสรุป การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เป็นวิธีการที่ช่วยปรับบุคลิกภาพในสังคมดิจิทัล โดยการฝึกฝนตนเองให้มีสติในการควบคุมพฤติกรรม ซึ่งส่งผลต่อการแสดงออกทางบุคลิกภาพในยุคที่ทุกคนสามารถนำไปใช้ได้ สังคมดิจิทัลที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีและความเร่งรีบทำให้ผู้คนต้องเผชิญกับความกดดัน อารมณ์ที่แปรปรวน และการขาดสมดุลในชีวิต การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 (กายานุปัสสนา, เวทนานุปัสสนา, จิตตานุปัสสนา, ธัมมานุปัสสนา) จึงเป็นเครื่องมือที่ช่วยให้บุคลิกภาพมีความสงบ สมดุล และสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นการฝึกสติและพัฒนาปัญญาอย่างต่อเนื่อง

7. ผลที่เกิดจากการปรับบุคลิกภาพในสังคมดิจิทัลโดยใช้หลักการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4

การนำหลักการสติปัฏฐาน 4 (กาย เวทนา จิต ธรรม) มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาบุคลิกภาพในยุคดิจิทัลนั้นมีผลกระทบในหลายด้านของชีวิต โดยเฉพาะในด้านจิตใจ ความสัมพันธ์ และการดำเนินชีวิตอย่างสมดุลในโลกที่เต็มไปด้วยข้อมูลและสิ่งเร้า

1. การสร้างความสงบและความมั่นคงทางจิตใจ

การสังเกตและรับรู้ถึงสภาพจิตใจที่เปลี่ยนแปลง เช่น ความโกรธ ความฟุ้งซ่าน หรือความกังวล จะช่วยลดความเครียดที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยี เช่น การลดพฤติกรรมการตอบโต้ในโซเชียลมีเดียที่เกิดจากอารมณ์ชั่ววูบ

2. การจัดการอารมณ์

การฝึกสติช่วยให้เราสามารถควบคุมอารมณ์ได้ดีขึ้นในสถานการณ์ที่กดดัน เช่น การถูกวิจารณ์ในที่สาธารณะ

3. การเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงบวก

การลดการใช้งานโซเชียลมีเดียเพื่อตอบสนองความต้องการในการได้รับการยอมรับ และใช้โซเชียลมีเดียอย่างมีสติ เช่น การโพสต์ข้อความเชิงบวกที่ช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์กับผู้อื่น

กล่าวโดยสรุปบุคลิกภาพที่มีความสงบ มั่นใจ และยืดหยุ่นต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีในทุกด้าน ทั้งการสื่อสารออนไลน์และออฟไลน์ นอกจากนี้ยังสามารถจัดการอารมณ์และข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งสร้างสมดุลในชีวิตที่ส่งเสริมสุขภาพจิตและร่างกาย การใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาตนเองและสังคมก็เป็นสิ่งสำคัญ โดยการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 จะช่วยให้

บุคลิกภาพของผู้ปฏิบัติเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทำให้สามารถใช้ชีวิตในสังคมดิจิทัลได้อย่างมีความสุขและสมคูลมากยิ่งขึ้น.

8. สรุป

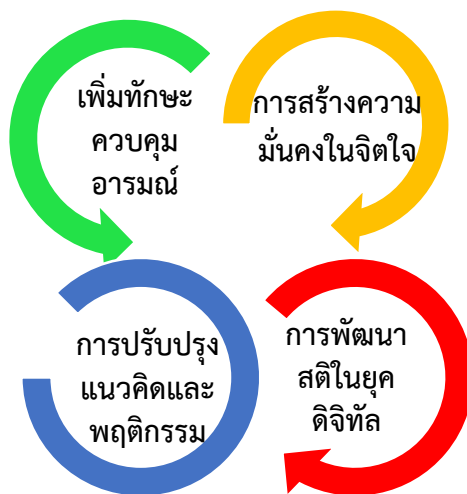
ในสังคมปัจจุบันมีการนำหลักสติปัฏฐาน 4 มาสอนกันอย่างกว้างขวางในสำนักปฏิบัติธรรมโดยมีจุดมุ่งหมายในการสอนมีเป้าหมายเดียวกัน คือ นำสติที่ได้จากการปฏิบัติมาพัฒนาตนให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองโดยตรง เพราะสติจะคอยควบคุมพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตประจำวันและทำให้เกิดการเจริญทางจิตใจหรือจิตวิญญาณและเป็นประโยชน์ต่อสังคม เนื่องจากการปฏิบัติหลักธรรมสติปัฏฐาน 4 จะช่วยให้จิตใจอ่อนคลาย หายเครียด เกิดความสงบ เป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน การศึกษาเล่าเรียน การทำกิจกรรมทุกอย่าง ช่วยเสริมสุขภาพกายและจิตใจเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข

ดังนั้นการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานกับการดำเนินชีวิตให้มีความสุขโดยอาศัยหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาโดยวิธีกรรมฐาน ซึ่งถ้าเรามีสติตั้งมั่น มีการกำหนดจิตระลึกรู้อย่างเท่าทันสิ่งต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา เกิดสมาธิ เกิดปัญญา และส่งผลต่อการกระทำแต่สิ่งที่ดีงาม ละเว้นความชั่ว มีคุณธรรมจริยธรรม มีความรัก ความเมตตา เอื้อเฟื้อ ช่วยเหลือกันและกัน รู้จักให้ทาน รักษาศีล เจริญ ภาวนา และการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการปรับบุคลิกภาพของบุคคล ให้เป็นไปในทิศทางที่ดีมีการดำเนินชีวิตอย่างมีความสุขในสังคมดิจิทัล

สำหรับผู้เขียนแล้วนั้น การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 จึงเป็นเครื่องมือที่มีคุณค่าสำหรับการปรับพฤติกรรมในสังคมยุคดิจิทัล ทั้งในด้านการลดผลกระทบจากความเครียดและการใช้เทคโนโลยีอย่างมีสมดุล จากความสำเร็จในการปฏิบัติ นั้นขึ้นอยู่กับความเข้าใจในหลักธรรมและการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต้องการการสนับสนุนจากทั้งบุคคลและสังคมโดยรวม

9. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เป็นการฝึกฝนเพื่อพัฒนาสติและสมาธิอย่างมีระเบียบ โดยมุ่งเน้นการสังเกตและติดตาม 4 ด้านหลัก ได้แก่ กาย เวทนา จิต และธรรม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติสามารถรับรู้และเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจในแต่ละขณะ และนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างสมคูลในสังคมยุคดิจิทัลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 ผังแสดงองค์ความรู้ที่ได้รับ การปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 เพื่อปรับบุคลิกภาพในสังคมยุคดิจิทัล

เอกสารอ้างอิง

- ธนิต อยู่โพธิ์. (2528). *วิปัสสนาภาวนา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ). (2532). *วิปัสสนากรรมฐาน*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้ง กรุ๊ป จำกัด.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552). *พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมโมลี (วิลาศ ญาณวโร). (2539). *วิมุตติรัตนมาลี*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม.
- พระมหาโพธิวงศาจารย์ (ทองดี สุรเตโช). (2558). *พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุดศัพท์วิเคราะห์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2528). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: ด้านสุทธาการพิมพ์.
- พระราชสุทธิญาณมงคล (จรัญ ฐิตธมโม). (2543). *กรรมสอน ความเป็นไปของชีวิตตามกฎแห่งกรรม*. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา.
- พระโสภณมหาเถระ (มหาสีสยาตอ). (2555). *มหาสติปัฏฐานสูตร ทางสู่พระนิพพาน*. พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม) ตรวจชำระ พระคันธสาราภิวังศ์ แปลและเรียบเรียง. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ประยูรสาส์นไทยการพิมพ์.

- พระอุทิศสเถระ รจนา. (2538). คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย แปลจากฉบับ ภาษาอังกฤษของพระเอฮารา พระโสมเถระและพระเขมินทเถระ. *วิมุตติมรรค*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อจ อาสภมหาเถร). (2546). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬา ลงกรณราชวิทยาลัย.
- เสาวลักษณ์ พันธบุตร. (2560). อยู่อย่างคนร่วมสมัยในยุคดิจิทัล. *วารสารวิชาการนวัตกรรมสื่อสารสังคม*, 5(2), 161-167.

การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวพระพุทธศาสนา Caring for Terminally Ill Patients according to Buddhist Principles

พระปลัดราชันย์ ปสนนจิตโต

Phrapaladrachan Pasannajitto

นิสิตหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Doctor of Buddhist Studies Department of Buddhism

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E: mail: 6403502077@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

ผู้ป่วยระยะสุดท้าย ที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีอาการของโรคร้ายแรงที่มีภาวะคุกคามต่อชีวิต ไม่สามารถรักษาให้หายได้ตามมาตรฐานทางการแพทย์แผนปัจจุบัน และมีโอกาสที่จะเสียชีวิตได้ในเวลาไม่นาน หรืออาจจะเสียชีวิตได้ตลอดเวลา การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ที่มีอาการของโรคต่าง ๆ หลากมจนไม่ สามารถรักษาให้หายได้ โดยทางการแพทย์ไม่มีแผนการรักษาเฉพาะโรคนั้น ๆ นอกจากการรักษาดูแล แบบประคับประคองตามอาการของโรคจนผู้ป่วยเสียชีวิต

การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการดูแลผู้ป่วยที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อระงับหรือลดความทุกข์ทรมานของผู้ป่วย โดยใช้แนวคิดและหลักการทางพระพุทธศาสนาเข้า มาช่วยดูแลผู้ป่วยให้ครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การดูแลด้านร่างกาย ด้านศีลหรือสังคม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจและยอมรับความจริงของชีวิตเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตที่เหลืออยู่ อย่างมีความสุขพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความตายที่กำลังจะมาถึง

คำสำคัญ: การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย, พระพุทธศาสนา

Abstract

Patients in the final stage who have been diagnosed with symptoms of a serious disease with It is life-threatening and cannot be cured according to modern medical standards, and there is a chance of death in a short time or even at any time. Taking care of terminally ill patients whose symptoms of various diseases have progressed to the point that they cannot be cured.

ได้รับบทความ: 5 พฤศจิกายน 2567; แก้ไขบทความ: 18 มกราคม 2568; ตอรับตีพิมพ์: 19 มกราคม 2568

Received: November 5, 2024; Revised: January 18, 2025; Accepted: January 19, 2025

Medically, there is no specific treatment plan for that particular disease. In addition to treatment, care. Palliative care according to the symptoms of the disease until the patient dies.

Caring for terminally ill patients according to Buddhist principles. It aims to suppress or reduce the patient's suffering by utilizing Buddhist concepts and principles to help care for patients in all four areas: physical, moral or social, mental, and intellectual aspects. This helps patients understand and accept the truth of life so they can live the rest of their lives happily and be prepared to face impending death.

Keywords: Caring for Terminally Ill Patients, Buddhism

1. บทนำ

สังคมยุคดิจิทัล วงการแพทย์ได้มีการนำเทคโนโลยีทางด้านสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์ความรู้และนวัตกรรมทางการแพทย์ที่มีการพัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้าด้วยวิธีการรักษาโรคด้วยวิธีการสมัยใหม่ ช่วยให้ผู้ป่วยหายจากโรคหรือความเจ็บป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพ แม้ทางการแพทย์จะมีความเจริญก้าวหน้าไปมากเพียงใดก็ตาม ก็ยังมีผู้ป่วยเป็นจำนวนมากที่มีอาการหนักหรือเป็นโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ หรือช่วยให้ผู้ป่วยรอดพ้นจากความตายได้ การรักษาที่ไม่สามารถทำให้อาการของโรคดีขึ้น ย่อมส่งผลกระทบต่อตัวผู้ป่วยและครอบครัวเกิดความท้อแท้ใจ หรือสิ้นหวังได้ (โชตินรินทร์ ไชยรินทร์, 2563) เหตุนี้เองจึงเป็นหน้าที่ของบุคลากรทางการแพทย์ที่มีภารกิจอันสำคัญในการช่วยเหลือผู้ป่วยและครอบครัวให้มีความเข้าใจ ให้อยอมรับในความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้นไม่ว่าจะเป็นทางร่างกาย จิตใจ สังคม หรือจิตวิญญาณ ด้วยรูปแบบการดูแลผู้ป่วยตามแนวพระพุทธศาสนา จะให้การดูแลในช่วงชีวิตที่เหลืออยู่ของผู้ป่วยนั้นได้อยู่อย่างเข้าใจ ให้สามารถเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ ของชีวิต ได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้รับการบรรเทาจากความเจ็บปวดและความทุกข์ทรมาน โดยได้รับการดูแลจากทีมสหสาขาวิชาชีพและครอบครัวตั้งแต่ได้รับการดูแลในโรงพยาบาลจนถึงเมื่อผู้ป่วยกลับไปที่บ้าน และพร้อมที่จากไปอย่างสงบเมื่อถึงวาระสุดท้ายของชีวิต ส่วนครอบครัวนั้นก็จะได้มีเวลาเตรียมความพร้อมให้ปรับตัวกับการเจ็บป่วย การดูแลผู้ป่วยและการยอมรับการสูญเสียความโศกเศร้าภายหลังการเสียชีวิตของผู้ป่วย

ดังนั้น การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวพระพุทธศาสนา เป็นการดูแลผู้ป่วยที่มีจุดมุ่งหมาย เพื่อระงับหรือลดความทุกข์ทรมานของผู้ป่วยโดยใช้แนวคิดและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เข้ามาช่วยดูแลผู้ป่วยในทุกด้านทั้งโรคทางกาย ทางจิตใจ

และสังคมรอบข้างเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจ และยอมรับความจริงของชีวิตเพื่อให้สามารถใช้ชีวิตที่เหลืออยู่อย่างมีความสุขพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความตายที่กำลังจะมาถึง

บทความนี้ได้ศึกษาทำความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลผู้ป่วยได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้เขียนได้เกิดความรู้ความชัดเจนตามแนวพระพุทธศาสนา โดยจะได้ชี้ให้เห็นความชัดเจนดังต่อไปนี้

2. ผู้ป่วยระยะสุดท้าย

ผู้ป่วยระยะสุดท้าย (terminal patient) หมายถึง ผู้ป่วยที่มีอาการของโรคต่าง ๆ หลากมายนไม่สามารถรักษาให้หายได้และแพทย์ไม่มีแผนการรักษาเฉพาะโรคนั้น ๆ นอกจากรักษาดูแลแบบประคับประคองตามอาการจนผู้ป่วยเสียชีวิต สำหรับผู้ป่วยระยะสุดท้ายนั้น ได้มีผู้นิยามความหมายซึ่ง สามารถสรุป ได้ดังนี้

กิตติกร นิลมานัต (2555) ให้นิยามความหมายว่า ผู้ป่วยระยะสุดท้าย หมายถึง ผู้ป่วยที่มีภาวะเจ็บป่วยอยู่ในระยะลุกลาม ไม่สามารถรักษาให้หายได้ ผู้ป่วยจะมีเวลาของการมีชีวิตอยู่อย่างจำกัด หรือประมาณหกเดือน

สุคนธ์ กุรัตน และคณะ (2556) ได้ให้ความหมายว่า ผู้ป่วยระยะสุดท้าย หมายถึง ผู้ป่วยที่มีอาการของโรคที่ไม่ตอบสนองต่อการรักษา ทำได้เพียงการดูแลแบบประคับประคอง ในเรื่องของอาการเจ็บปวด และอาการอื่น ๆ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สังคมและจิตวิญญาณ ผู้ป่วยจะมีอาการทรุดลงไปเรื่อย ๆ และ เสียชีวิตในที่สุด

สถาพร สีสานันทกิจ (2548) อธิบายว่า ผู้ป่วยระยะสุดท้าย (terminally ill patient) คือ ผู้ที่ได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ว่าไม่สามารถรักษาให้หายขาดได้ ซึ่งการเจ็บป่วยอาจเป็นแบบเฉียบพลัน แบบค่อยเป็นค่อยไป หรือเจ็บหนักเป็นครั้ง ๆ จนอาการทรุดลงเรื่อย ๆ หมดหวังในการรักษาให้หายได้

ผู้ป่วยระยะสุดท้าย หมายถึง ผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยแล้วว่า สภาพการป่วยใช้เป็นระยะลุกลามเรื้อรัง หรือเข้าสู่ระยะท้าย ๆ ของโรค ซึ่งไม่มีวันรักษาให้หายได้ โดยมากจะมีชีวิตอยู่น้อยกว่า 1 ปี (นิรชา อัสวธีรากุล และคณะ, 2556)

สรุปได้ว่า ผู้ป่วยระยะสุดท้าย คือผู้ป่วยที่ได้รับการวินิจฉัยว่ามีอาการของโรคร้ายแรงที่มีภาวะคุกคามต่อชีวิตไม่สามารถรักษาให้หายได้ตามมาตรฐานทางการแพทย์แผนปัจจุบัน และมีโอกาสที่จะเสียชีวิตในเวลาไม่นาน หรือผู้ป่วยอาจจะเสียชีวิตได้ตลอดเวลา

1. ลักษณะอาการผู้ป่วยระยะสุดท้าย

ลักษณะอาการผู้ป่วยระยะสุดท้าย จากการศึกษาพบว่า มีลักษณะอาการ 2 ส่วน ได้แก่

ลักษณะอาการทางกาย เป็นอาการที่แสดงออกทางร่างกายที่เป็นรูปธรรม สามารถมองเห็นได้ ซึ่ง สายพิน หัตถ์รัตน (2548) อธิบายว่า ลักษณะทางกายของผู้ป่วยระยะสุดท้ายใกล้ตายจะมีลักษณะอาการที่แตกต่างกันตามลักษณะอาการของโรคในระยะสุดท้าย ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

1) อ่อนเพลีย ง่วงซึม สติสัมปชัญญะลดลง เกิดจากสารเคมีในระบบของร่างกาย เริ่มทำงานไม่สมดุล ความไม่สมดุลของสารเคมีเหล่านี้ทำให้สติสัมปชัญญะเริ่มลดลง ร่างกายเริ่มปิดสวิตช์ ร่างกายทำงานได้น้อยลง พลังงานที่ผลิตได้มีน้อย ทำให้ผู้ป่วยนอนหลับทั้งวัน แต่ยังสามารถรับรู้ความรู้สึกรอบ ๆ ตัวได้

2) มือเท้าเย็น ผิวเป็นจ้ำ การไหลเวียนเลือดน้อยลง ส่งผลให้ความดันเลือดลดลงชีพจรเต้นเร็วขึ้น ปลายมือปลายเท้าเย็นซีดเขียว ผิวเป็นจ้ำ ๆ

3) ปัสสาวะออกน้อยลง สีเข้มขึ้น เนื่องจากการหมุนเวียนเลือดของไตไปเลี้ยงน้อยลง

4) การหายใจผิดปกติ การหยุดหายใจเป็นแบบช่วง ๆ หรือหายใจกระชั้นมากขึ้น เกิดจากภาวะความเป็นกรดต่างในเลือดผิดปกติ โดยผู้ป่วยนั้นไม่ได้รับอากาศหายใจ แต่เกิดจากภาวะเลือดเป็นพิษภายหลังจากอวัยวะต่าง ๆ ได้เสื่อมสภาพลง

5) กินน้ำน้อยลง กลืนลำบาก น้ำลายสอ เสมหะในลำคอมีจำนวนมากขึ้น กล้ามเนื้อที่ใช้ในการกลืนและกล้ามเนื้อระบบทางเดินอาหารทั้งระบบจะหยุดทำงาน ร่างกายจึงไม่สามารถกิน ย่อย ได้ตามปกติ สมอังกี่สั่งให้อาการอยากอาหารลดลง

6) กระสับกระส่าย สับสนกระวนกระวาย ประสาทหลอน เนื่องจากเลือดเป็นพิษ สารเคมีในเลือดเกิดการเปลี่ยนแปลง หรือมีหน้าตาบิดเบี้ยวอาจจะไม่ได้เกิดจากอาการเจ็บป่วยเสมอไป แต่อาจจะเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางสมอง

7) สติสัมปชัญญะช่วงสุดท้าย บางรายอาจมีอาการตื่นได้สติ เหมือนไม่เป็นอะไรเลย ต่อไปในระยะสั้น ๆ ก่อนที่จะจากไปอย่างถาวร โดยมีผู้อธิบายว่า อาจจะเป็นพลังงานสุดท้ายที่เก็บไว้เพื่อให้ญาติ ๆ ได้กล่าวลาก่อนที่จะจากไปอย่างถาวร

จะเห็นได้ว่า องค์ประกอบของมนุษย์นั้นมีส่วนสำคัญ 2 ส่วน คือ ร่างกายกับจิตใจที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน เมื่อสภาพร่างกายป่วย สภาพจิตใจก็ป่วยไปด้วย

ลักษณะอาการทางจิตใจ เป็นอาการที่แสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกเป็นนามธรรม ตามทฤษฎีของ Kubler-Ross (1992) ได้สรุปประสบการณ์ที่ได้แลกเปลี่ยนพูดคุยกับผู้ป่วยระยะสุดท้ายออกมาเป็นแนวคิดทฤษฎีเรื่องการปฏิบัติทางจิตใจของผู้ป่วยระยะสุดท้าย เป็น 5 ระยะ ดังนี้

1. ระยะปฏิเสธไม่ยอมรับความจริง (Denial)

เป็นระยะที่ผู้ป่วยได้รับการวินิจฉัยว่า เป็นผู้ป่วยระยะสุดท้าย อาจจะไม่สามารถรับ ความจริงที่จะเกิดขึ้นได้ ว่าตนเองจะต้องเสียชีวิต โดยจะมีลักษณะอาการงุนงงราวกับว่าไม่เชื่อสายตา ว่ามีการตายเกิดขึ้นกับตนเองจริง

2. โกรธ (Anger)

เมื่อผ่านจากระยะปฏิเสธไม่ยอมรับความจริงไปแล้ว ผู้ป่วยที่กำลังประสบกับความสูญเสียจะมีอารมณ์โกรธขึ้นมาแทนที่ ผู้ป่วยจะรู้สึกและสงสัยอยู่ตลอดเวลาว่าทำไมต้องเป็นตนเอง โดยอาการโกรธสามารถแสดงออกมาได้หลายรูปแบบ

3. การต่อรอง (Bargaining)

ระยะนี้ผู้ป่วยยอมรับกับผลวินิจฉัยที่เกิดขึ้นแต่ยังไม่อยากตาย จึงเริ่มแสวงหา วิธีการรักษาในรูปแบบอื่น ๆ ที่จะทำให้ตนเองสามารถมีชีวิตอยู่รอดได้

4. เศร้า (Depression)

ระยะนี้เป็นระยะที่ผู้ป่วยยอมรับความตายที่จะเกิดขึ้นกับตนเอง เริ่มหมดหวังต่อ การมีชีวิตอยู่ ในช่วงนี้จึงมีอาการซึมเศร้า ไม่อยากพูดคุย พบปะกับผู้คน บางรายอาจเข้าชั้นเป็นโรคซึมเศร้า

5. ยอมรับ (Acceptance)

ระยะยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นว่าตนเองไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากความตายที่กำลังจะเกิดขึ้นได้ เริ่มมองตามความเป็นจริง มองหาสิ่งที่ตนจะต้องทำเพื่อให้มีความหมายแก่ชีวิต เพื่อที่จะได้จากไปอย่างสงบสุข

อย่างไรก็ตาม เมื่อผ่านระยะทั้ง 5 แล้ว บางคนผ่านระยะหนึ่งแล้วก็จะกลับมา วนที่ระยะเดิมอีก ขั้นนี้จะไม่มีการเรียงลำดับที่ตายตัว แต่ละคนอาจมีรูปแบบในการรับมือกับความรู้สึกที่เกิดขึ้นแตกต่างกันไปตามบริบทของตนเอง

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ลักษณะอาการทางร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยระยะสุดท้าย จะมีความสัมพันธ์กันในการแสดงออกให้เห็นถึงพฤติกรรมของตนเองกับผู้อื่นได้รับรู้สภาพจิตใจของผู้ป่วยระยะสุดท้าย นั้นไม่สามารถทำนายได้ถึงการแสดงออกทางอารมณ์ความรู้สึกที่อยู่ภายใต้จิตใจ ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับประสบการณ์ในชีวิตที่แต่ละคนได้เรียนรู้และสั่งสมมาตลอดชีวิตในการที่จะปรับตัว ยอมรับและแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ในวาระสุดท้ายของชีวิตที่กำลังจะมาถึง

4. วัตถุประสงค์ของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย

ในสังคมปัจจุบัน การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย หรือระยะสุดท้ายใกล้ตาย ถือเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง เนื่องจากผู้ป่วยระยะสุดท้ายควรได้รับการดูแลที่ดีมีคุณภาพชีวิตที่ดีสมกับ

ความเป็นมนุษย์ และผู้ป่วยควรมีชีวิตที่เป็นสุขทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจจนวาระสุดท้ายของชีวิต (นิรชา อัครธีรากุล และคณะ, 2556) โดยผู้เขียนขอสรุปวัตถุประสงค์การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

1. การดูแลด้านร่างกาย

การดูแลทางด้านร่างกาย กล่าวได้ว่า เป็นส่วนแรกของการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ซึ่งวัตถุประสงค์สำคัญก็เพื่อลดความทุกข์ทรมานและการใช้ชีวิตที่ลำบากของผู้ป่วย และเพื่อเพิ่มคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นด้วยความจริงใจ เป็นที่ยอมรับของสังคม และเป็นการตัดสินใจร่วมกันบนความสัมพันธ์ที่ดี ระหว่างแพทย์หรือผู้ให้การดูแลกับผู้ป่วยหรือญาติเพื่อให้มีการใช้เทคโนโลยีหรือเครื่องมือต่าง ๆ ทางกายภาพในการช่วยเหลืออย่างเหมาะสม

โดยปัญหาทางร่างกายที่พบบ่อยและต้องให้การดูแลในระยะสุดท้ายของชีวิตเป็นอย่างดี ได้แก่ ความเจ็บปวด การหายใจลำบาก การอ่อนเพลีย การเบื่ออาหาร การคลื่นไส้และอาเจียน ท้องผูก การนอนไม่หลับ และอาการสับสน ตลอดจนภาวะฉุกเฉินที่อาจเกิดขึ้นในผู้ป่วยระยะสุดท้าย และผู้ป่วยบางคนอาจมีปัญหาทางร่างกายหลายอย่างร่วมกัน ซึ่งในแต่ละประเด็นปัญหามีวิธีการดูแล โดยย่อ ดังนี้

1) ความเจ็บปวด เป็นอาการที่เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาของช่วงวาระสุดท้ายของชีวิตที่ส่งผลกระทบต่อร่างกาย และรวมถึงความเจ็บปวดถึงจิตใจ ซึ่งผู้ป่วยจะต้องได้รับการดูแลอย่างเหมาะสม อาจจะเป็นการดูแลด้วยการใช้ยาแก้ปวดหรือวิธีการรักษาโดยไม่ใช้ยา (การนวด การประคบด้วยความร้อน ความเย็น) เพื่อลดความเจ็บปวดลงจนผู้ป่วยเกิดความพึงพอใจ

2) การหายใจลำบาก เป็นอาการที่ผู้ป่วยเกิดความยุ่งยากลำบากในการหายใจ อาจมีโรคหลอดเลือด การทำงานของปอดผิดปกติ หรือเกิดท่าทางจากอิริยาบถต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสม ผู้ดูแลต้องดูแลอย่างใกล้ชิด

3) การเหนื่อยล้า/อ่อนเพลีย เป็นอาการที่ผู้ป่วยหมดแรง เหนื่อยล้าทั้งกายและใจ ในการใช้ชีวิตประจำวัน เกิดสภาวะถดถอยของร่างกาย ความอดทนทางร่างกายลดลง ส่งผลให้ผู้ป่วยสูญเสียหน้าที่ของอวัยวะต่าง ๆ

4) การเบื่ออาหาร เป็นภาวะที่ผู้ป่วยหมดหวังหมดกำลังใจ ขาดเป้าหมายในชีวิตที่จะมีชีวิตอยู่ต่อไป ทำให้เบื่ออาหาร ซึ่งผู้ดูแลจะต้องให้กำลังใจ รวมถึงการปรับอาหารที่เหมาะสมให้ผู้ป่วย

5) การคลื่นไส้และอาเจียน การคลื่นไส้ เป็นอาการที่ผู้ป่วยรู้สึกไม่สบายท้อง วิงเวียนศีรษะ หน้ามืด ตาลาย กลืนอาหารลำบาก ซีพจเร้นเร็ว อุณหภูมิร่างกายเปลี่ยนแปลง ส่วนอาเจียน เป็นอาการหดตัวของกระเพาะอาหาร ซึ่งจะบีบอัดเอาอาหารและน้ำย่อยในกระเพาะให้ไหลย้อนขึ้นมาที่ปาก บางทีอาจไม่มีอาหารก็ได้

6) การท้องผูก เกิดจากการที่ผู้ป่วยรับประทานอาหารที่มีกากน้อย ดื่มน้ำน้อย นอนติดเตียงหรืออัมพาต อาจต้องรักษาด้วยการใช้ยา หรือการปรับอาหารที่รับประทานให้เหมาะสม

7) การนอนไม่หลับ อาจเกิดจากการใช้ยา หรือเกิดจากการลุกลามของโรค ทำให้การทำงานของร่างกายเกิดความผิดปกติ ผู้ดูแลจะต้องปรึกษาแพทย์และปฏิบัติตามช่วยเหลือผู้ป่วยตามคำแนะนำ

นอกจากนั้น การดูแลทางด้านร่างกาย หมายรวมถึง ปัจจัยพื้นฐานต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำรงชีพ ได้แก่ อาหาร ยา รักษาโรค เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม ที่พักอาศัยให้มีความสะอาด สะดวกสบาย ถูกสุขลักษณะ และเหมาะสมกับสภาพของผู้ป่วย

2. การดูแลผู้ป่วยในภาวะกำลังใกล้เสียชีวิต

การดูแลผู้ป่วยที่กำลังจะเสียชีวิต เป็นการดูแลทั้งในส่วน of ร่างกายและจิตใจของผู้ป่วยระยะสุดท้ายอย่างใกล้ชิด เนื่องจากผู้ป่วยมีการเปลี่ยนแปลงทั้งร่างกายและจิตใจเป็นอย่างมาก ผู้ป่วยระยะสุดท้ายที่กำลังใกล้จะเสียชีวิต ซึ่ง โชตินรินทร์ ไชยรินทร์ (2563) อธิบายว่า ผู้ป่วยจะมีการเปลี่ยนแปลงใน 3 ด้าน คือ

1) การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย มีการเปลี่ยนแปลง 9 ประการ คือ

1.1 ความอ่อนเพลีย อ่อนล้า: เป็นสิ่งที่ควรยอมรับและไม่จำเป็นต้องให้การรักษาใด ๆ สำหรับความอ่อนเพลียที่เกิดขึ้น เพราะจะเกิดผลเสียมากกว่าผลดี ควรให้ผู้ป่วยระยะนี้ได้พักผ่อนให้เต็มที่ การดูแลเน้นความสบายดูแลความสะอาดของร่างกายให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในการดูแล

1.2 เบื่ออาหาร รับประทานอาหารได้ลดลง: ผู้ป่วยจะกินอาหารน้อยลง ซึ่งความเบื่ออาหารที่เกิดขึ้นเป็นผลดีมากกว่าผลเสีย เพราะทำให้มีสารคีโตนในร่างกายเพิ่มขึ้น สารคีโตนจะทำให้ผู้ป่วยรู้สึกสบายขึ้นและบรรเทาอาการเจ็บปวดได้ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับความอยากอาหารลดลง การดูแลเน้นความสบาย ให้ผู้ป่วยรับประทานอาหารเท่าที่ได้ ถ้าเริ่มกลืนลำบากพิจารณาให้ยาบรรเทา อาการไม่สบายทางอื่น เช่น ทางได้ผิวหนัง

1.3 ดื่มน้ำน้อยลง จิบได้เฉพาะน้ำอย่างเดียวหรือดื่มน้อยลง: ภาวะขาดน้ำที่เกิดขึ้น เมื่อใกล้ตายไม่ทำให้ผู้ป่วยทรมานมากขึ้น ตรงกันข้ามกลับกระตุ้นให้มีการหลั่งสาร endorphins ทำให้ผู้ป่วยรู้สึกสบายขึ้นหากปาก/ริมฝีปากแห้ง จมูกแห้ง และตาแห้ง ให้หมั่นทำความสะอาดและรักษาความชื้นไว้ โดยอาจใช้สำลีหรือผ้าสะอาดชุบน้ำแตะที่ปาก ริมฝีปาก หรือใช้สฟิงซ์ทาที่ริมฝีปาก สำหรับตากก็ให้หยอดน้ำตาเทียม

1.4 รู้สึกง่วง ซึมมากขึ้นหรือถึงรู้และไม่รู้สติ อาจนอนหลับตลอดเวลา ผู้ดูแลควรให้ผู้ป่วยหลับไม่ควรพยายามปลุกให้ตื่น

1.5 ตาค้าง หลับตาไม่สนิท: ให้ข้อมูลครอบครัวว่า เกิดจากความอ่อนล้า ไม่มีเรี่ยวแรง และบางครั้งมีรูปร่างพอมมากจึงทำให้หลับตาไม่สนิท แนะนำญาติดูแล eye care

1.6 ระบบทางเดินหายใจ: ภาวะหายใจแบบหิวอากาศ (air hunger) เป็นลักษณะการหายใจที่พบได้บ่อยในผู้ป่วยระยะท้ายที่ใกล้เสียชีวิต ควรทำความเข้าใจกับครอบครัวว่า ถึงระยะนี้ ผู้ป่วยมักไม่ทุกข์ทรมาน ควรอยู่เป็นเพื่อนผู้ป่วยและครอบครัว

1.7 การร้องครวญครางหรือมีหน้าตาบิดเบี้ยว: อาจไม่ได้เกิดจากความเจ็บปวดเสมอไป แต่อาจเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงทางสมอง ซึ่งแพทย์สามารถให้ยาระงับอาการเหล่านี้ได้

1.8 อาจมีเสมหะมากหรือหายใจมีเสียงเสมหะ: อธิบายให้ครอบครัวผู้ป่วย เข้าใจว่า เสียงดังกล่าวเกิดจากผู้ป่วยไม่สามารถกลืนน้ำลายได้ ไม่ใช่การสำลัก อย่าให้สารน้ำมากเกินไป จับผู้ป่วยนอนตะแคงแล้วเช็ดน้ำลายจากปาก ควรให้ยาลดเสมหะแทนการดูดเสมหะ ซึ่งนอกจากไม่ได้ผลแล้วยังทำให้ผู้ป่วยรู้สึกทรมานเพิ่มขึ้นด้วย (เฉพาะผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะกำลังจะเสียชีวิตเท่านั้น มิได้รวมถึงผู้ป่วยอื่น ๆ ที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลเสมหะ)

1.9 ไม่รู้สึกตัว: ไม่ควรคิดว่าผู้ป่วยไม่สามารถรับรู้หรือได้ยินสิ่งที่มีคนพูดกันอยู่ข้าง ๆ เพราะผู้ป่วยอาจจะยังได้ยินและรับรู้ได้ แต่ไม่สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นทราบได้ จึงไม่ควรพูดคุยกันในเรื่องที่จะทำให้ผู้ป่วยไม่สบายใจหรือเป็นกังวล

2) การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ

ผู้ป่วยหนักในภาวะกำลังจะเสียชีวิต จะมีความต้องการการดูแลทางด้านจิตใจเป็นอย่างมาก สิ่งที่คนใกล้เสียชีวิตกลัวที่สุด คือ การถูกทอดทิ้ง การอยู่โดดเดี่ยว และต้องการใครสักคนที่เข้าใจและอยู่ข้าง ๆ เมื่อผู้ป่วยต้องการ ซึ่งผู้ป่วยแต่ละคนอาจมีความรู้สึกและความต้องการต่างกันไป ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดควรให้ออกาสผู้ป่วยได้แสดงความรู้สึกและความต้องการ โดยการพูดคุยและเป็นผู้ฟังที่ดี และควรปฏิบัติตามความต้องการของคนใกล้เสียชีวิต ซึ่งหมายรวมถึงความต้องการในด้านการรักษา ทั้งนี้ควรต้องประเมินก่อนว่าความต้องการนั้นเกิดจากการตัดสินใจบนพื้นฐานใด หากเป็นการตัดสินใจบนพื้นฐานของอารมณ์ไม่ใช่ความต้องการที่แท้จริง ก็ควรชะลอการปฏิบัติไว้ก่อน และควรให้การดูแลด้านจิตใจกับให้ออกาสผู้ป่วยที่ใกล้เสียชีวิตเปลี่ยนความต้องการและความตั้งใจได้เสมอ

กล่าวโดยสรุปได้ว่า การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายจึงเป็นการดูแลที่ครอบคลุมและมุ่งเน้นให้เกิดความสงบสุขและคุณภาพชีวิตที่ดีที่สุดทั้งกับผู้ป่วยและครอบครัวในช่วงเวลาที่เหลืออยู่ การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายจึงเป็นการดูแลแบบองค์รวมที่คำนึงถึงทุกมิติของชีวิตและยังช่วยให้ครอบครัวมีการปรับตัวและพร้อมเผชิญความสูญเสียอย่างมีคุณภาพ

3) การดูแลด้านจิตใจ

การดูแลทางด้านจิตใจ ถือเป็นการดูแลส่วนจิตวิญญาณ เป็นส่วนของความรูสึกนึกคิด ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทางศาสนาหรือสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจของผู้ป่วยระยะสุดท้าย ดังนั้น การดูแลด้านจิตใจของผู้ป่วยระยะสุดท้าย จึงจำเป็นต้องใช้หลักการหรือคำสอนทางศาสนาช่วยบำบัดรักษา เพื่อเป็นการดูแลเยียวยาจิตใจในช่วงสุดท้ายของชีวิต

ในทางพระพุทธศาสนานั้น มีหลักคำสอนมากมายที่สามารถนำมาบำบัดเยียวยารักษาจิตใจของบุคคลทั่วไปให้พ้นจากความทุกข์ โดยเฉพาะผู้ป่วยระยะสุดท้ายนั้น ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือดูแลด้านจิตใจผู้ป่วยให้คลายความทุกข์ ความกังวลต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น โดยผู้เขียนขอแนะนำให้ใช้หลักธรรมสำคัญเพื่อเป็นแนวทางการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ได้แก่

1) หลักไตรลักษณ์ เป็นหลักความจริงของสิ่งทั้งหลายว่าล้วนตกอยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์ ได้แก่ อนิจจัง (ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน) ทุกขัง (ความเป็นทุกข์) อนัตตา (ความไม่ใช่ตัวตน) ซึ่งเป็นลักษณะธรรมชาติของสรรพสิ่งในโลก

2) หลักคำสอนเรื่องกรรม กฎแห่งกรรม ถือเป็นหลักคำสอนสำคัญที่เน้นเรื่องการกระทำและผลของการกระทำที่จะเกิดขึ้นกับทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

3) หลักมงคลสูตร ถือเป็นหลักธรรมสำคัญเช่นเดียวกัน เป็นหลักคำสอนที่มุ่งเน้นสิ่งที่เป็นมงคลของชีวิตที่ทุกคนควรเรียนรู้และทำความเข้าใจ เป็นหลักธรรมที่จะนำมาซึ่งความเจริญรุ่งเรืองแห่งชีวิตมี 38 ประการ

โดยหลักธรรมที่กล่าวมา ผู้เขียนเชื่อว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายได้เป็นอย่างดี โดยเฉพาะการเปลี่ยนสภาพที่อยู่สิ่งแวดล้อมรอบตัวของผู้ป่วยให้เป็นที่เหมาะสมเป็นมงคล เป็นการสร้างความรู้สึกดี ๆ ให้ผู้ป่วยเข้าใจและเห็นความจริงของชีวิตก่อนที่จะเสียชีวิต หรือการให้ผู้ป่วยได้อโหสิกรรมคืนดีกับบุคคลต่าง ๆ หรือญาติพี่น้องที่เคยโกรธเคืองกัน เพื่อให้ผู้ป่วยรู้สึกดีมีความสุข สบายกาย สบายใจ รวมทั้งการช่วยให้ผู้ป่วยได้ทำความเข้าใจถึงกฎของธรรมชาติการเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นต้น

5. การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวพระพุทธศาสนา

ความสุขหรือการมีชีวิตที่มีความสุข ถือเป็นจุดมุ่งหมายในชีวิตของมนุษย์ แม้ในความเป็นจริงว่า ชีวิตทุกชีวิตล้วนตกอยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา ต้องเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง และต้องเวียนว่ายตายเกิด ถึงกระนั้น แม้ความจริงว่าทุกคนต้องตาย แต่มนุษย์ทุกคนต่างก็ปรารถนาความตายที่จะมีความสุข แม้ความจริงว่าทุกคนต้องเวียนว่ายตายเกิดไปในภพต่อ ๆ ไป มนุษย์ก็ยังปรารถนาไปเกิดในภพภูมิที่เป็นสุคติหรือภพภูมิที่เต็มไปด้วยความสุข ทั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ความสุขเป็นยอดปรารถนา

ของทุกคน เป็นจุดหมายของชีวิตมนุษย์ทุกชีวิต ในมุมมองของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาท มองว่า ความสุขเป็นสภาวะอันเป็นจุดหมายสูงสุดก็ได้ ดังนั้น “ความสุข” จึงมีความสำคัญมาก เริ่มตั้งแต่การปฏิบัติเบื้องต้นในการทำความคิด หรือกรรมดีทั่ว ๆ ไปที่เรียกว่า “บุญ” มีพุทธพจน์ตรัสว่า “การสั่งสมบุญนำสุขมาให้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ขุ.ธ. (ไทย) 25/118/68) แม้ในการบำเพ็ญเพียรทางจิต หรือเจริญภาวนา ความสุขก็เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดสมาธิ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “เมื่อมีสุข จิตย่อมตั้งมั่น (เป็นสมาธิ)” (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (ที.ปา. (ไทย) 11/359/419) และเมื่อจิตเป็นสมาธิ บรรลุฌาน ความสุขก็เป็นองค์ประกอบของฌาน ที่เรียกว่า “ฌานสุข” สุขที่เนื่องด้วยฌาน (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (ขุ.อุ. (ไทย) 25/12/192) จนถึงจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเถรวาท คือ พระนิพพาน ก็เป็นความสุข ดังพุทธพจน์ที่ว่า “นิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง (บรมสุข)” (พระไตรปิฎกภาษาไทย, (ม.ม. (ไทย) 13/216/254) คือ เป็นสุขขั้นสูงสุด อันเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเถรวาท ดังนั้น การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ถือเป็นการปฏิบัติเพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยให้ได้พบกับความสุขให้มากที่สุดเท่าที่จะสามารถดูแลได้ ซึ่งพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทมีหลักการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายดังที่ได้กล่าวต่อไป

6. ปัญหาการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวทางพระพุทธศาสนา

1. ความยากในการยอมรับความตายจากตัวผู้ป่วย

ผู้ป่วยและครอบครัวมักมีความทุกข์ใจเพราะไม่สามารถยอมรับความตายได้ เนื่องจากมาจากความกลัว ความเศร้า หรือการยึดติดกับชีวิตและบุคคลอันเป็นที่รัก

2. การยึดติดกับความปรารถนาที่ยังไม่สำเร็จ

ผู้ป่วยบางคนยังมีความเป็นห่วงกังวลในสิ่งที่ตนยังไม่ได้ทำ เช่น ภาระหน้าที่การเงิน หรือครอบครัว

3. ความกังวลเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย

ผู้ป่วยบางคนอาจกังวลเรื่องกรรมและผลของการกระทำในอดีต

ในแนวทางพระพุทธศาสนาผู้ป่วยระยะสุดท้ายเน้นการช่วยให้ผู้ป่วยเข้าใจและยอมรับความจริงของชีวิต พร้อมส่งเสริมให้จิตใจสงบและปล่อยวางสิ่งที่ยึดมั่น โดยการใช้ธรรมะเป็นแนวทางสำคัญในการบรรเทาทุกข์ทั้งทางกายและจิตใจ มีการอบรมให้ผู้ป่วยและญาติเข้าใจในเรื่อง "อนิจจัง" (ความไม่เที่ยง) "ทุกขัง" (ความทุกข์) และ "อนัตตา" (ความไม่มีตัวตน) ซึ่งเป็นการสนทนาธรรมและปล่อยวางโดยเน้นให้ผู้ป่วยมองเห็นชีวิตอย่างสงบ

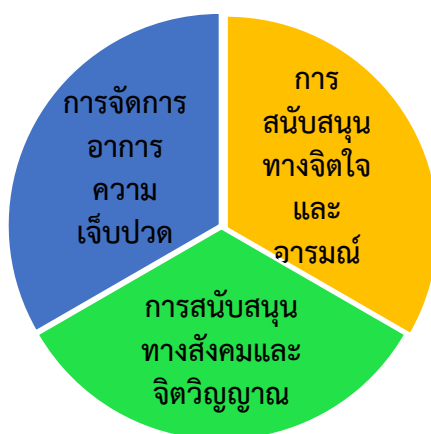

7. สรุป

การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย หรือระยะสุดท้ายใกล้ตาย กล่าวได้ว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในสังคมปัจจุบัน เนื่องจากผู้ป่วยระยะสุดท้ายควรได้รับการดูแลที่ดีมีคุณภาพชีวิตที่ดี สัมกับความเป็นมนุษย์ และผู้ป่วยควรมีชีวิตที่เป็นสุขทั้งทางด้านร่างกายและด้านจิตใจจนวาระสุดท้ายของชีวิต ในทางพระพุทธศาสนาการดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย ควรเป็นการดูแลที่ครอบคลุมใน 4 ด้าน ได้แก่ การดูแลด้านร่างกาย ด้านศีลหรือสังคม ด้านจิตใจ และด้านปัญญา โดยทั้ง 4 ด้าน ผู้ป่วยจะต้องได้รับการดูแลอย่างสอดคล้องสัมพันธ์กัน ทั้งนี้เพื่อผู้ป่วยระยะสุดท้ายได้รับการดูแลอย่างดีที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้ โดยเน้นการสร้างความสะดวกในด้านจิตใจและการยอมรับความจริงของชีวิต โดยอาศัยหลักธรรม เช่น อนิจจัง ทุกขัง และ อนัตตา ช่วยให้ผู้ป่วยเจริญสติ สมาธิ และปล่อยวางจากความยึดติดในสิ่งต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการสร้างบุญกุศล เช่น การสวดมนต์และแผ่เมตตา รวมถึงดูแลด้านจิตวิญญาณในสภาพแวดล้อมที่สงบ พร้อมสนับสนุนครอบครัวให้เข้าใจและร่วมกันดูแลด้วยความเมตตาและสติ.

8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากที่ได้กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายเป็นการดูแลเพื่อบรรเทาความทุกข์ทรมานของผู้ป่วยระยะสุดท้ายหรือโรคที่ไม่สามารถรักษาให้หายได้ โดยเน้นการใช้แนวคิดและหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ผู้ป่วยระยะสุดท้ายได้มีจิตใจที่สงบ ในช่วงสุดท้ายของชีวิต ไม่วิตกกังวลเรื่องต่าง ๆ ในชีวิต ยอมรับความจริงและความตายที่กำลังจะมาถึง เผชิญหน้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ จึงสามารถใช้ชีวิตรวมถึงการดูแลแก่ครอบครัวอย่างมีความสุข

ภาพที่ 1 แผนภาพองค์ความรู้การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายตามแนวพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

- กิตติกร นิลมานัต. (2555). *การดูแลระยะสุดท้ายของชีวิต*. สงขลา: ชานเมืองการพิมพ์.
- โชตินรินทร์ ไชยรินทร์. (2563). *คู่มือการดูแลผู้ป่วยแบบประคับประคองและระยะท้าย (สำหรับบุคลากรทางการแพทย์)*. นนทบุรี: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก ใน พระบรมราชูปถัมภ์.
- นिरชา อัสวธีรากุล และคณะ. (2556). *คู่มือสำหรับประชาชน การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย แบบประคับประคอง (Palliative Care)*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2548). *สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหธรรมิก จำกัด.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สถาพร ลีลำนันทกิจ. (2548). *ภาวะสุดท้ายของชีวิต-แนวคิด-ปรัชญา, คู่มือการดูแลรักษา สุขภาพผู้ป่วยระยะสุดท้าย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สายพิน หัตถิรัตน์. (2548). *การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย คณะกรรมดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย.
- สุวคนธ์ กุรัตน และคณะ. (2556). *การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้าย : มิติใหม่ที่ท้าทายบทบาทของพยาบาล*. มหาสารคาม: กระทรวงสาธารณสุข, สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข, วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม, สถาบันพระบรมราชชนก.
- สุวภรณ์ แนวจำปา. (2554). *การดูแลผู้ป่วยระยะสุดท้ายใกล้ตายเชิงพุทธบูรณาการ*. (ดุชนิพนธ์ พุทธศาสตร์ดุชนิพนธ์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Kubler-Ross. Elisabeth Kubler-Ross. (1992). *On death and dying*. London: Travistock Publications.

มารยาทการบริโภคอาหารตามหลักเสขียวัตถ์ Food Etiquette according to Sekhiyavattas

พระครูโกศลสมาธิวัตร, ภัฏฐวรัชร์ สุขเสน,
พระปลัดกิตติ ยุตติธโร, พระครูศรีปรีชากร และพระครูใบฎีกาเวียง กิตติวัฒนโธ
Phrakhrukosolsamativat, Phatchavat Suksen
Phrapaladkitti Yuttiharo, Phrakhrusripreechakon
and Phrakrubaidika Weang Kitiwanno
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus
Corresponding Author, E-mail: patchavat.suk@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงประโยชน์ของเสขียวัตถ์ โดยเฉพาะหมวดโภชนปฏิสังยุต ที่สะท้อนถึงมารยาทในการบริโภคอาหารที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ซึ่งหมวดนี้ชี้ให้เห็นการมีมารยาทในการรับประทานอาหาร มีความสำรวมระวัง ในขณะรับประทานอาหาร มารยาทในการบริโภคอาหารตามหลักเสขียวัตถ์ จัดอยู่ในกลุ่มที่ 2 คือ ธรรมเนียมในการรับบิณฑบาต เริ่มตั้งแต่อิริยาบถในการรับบิณฑบาต การขบฉันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์เพื่อให้เกิดความงดงามตามสมณสาธูป ในการทำกตัตถกิจคือการฉันอาหารด้วยอาการที่น่าเลื่อมใสและเพื่อสุขอนามัย

คำสำคัญ: มารยาทการบริโภคอาหาร, เสขียวัตถ์

Abstract

This academic article aims to demonstrate the benefits of Sekhiyawat, especially the Bhochanapatisangyutta category, which reflects the food-eating etiquette prescribed by the Lord Buddha. This category points out the etiquette of eating food and being mindful while eating. The food-eating etiquette according to the Sekhiyavattas principle is in the second group, which is the custom of receiving alms, starting from the posture of receiving alms, eating in an orderly manner. This is a practice of monks to create beauty according to the monkhood in doing the meal, which is eating food with an admirable manner and for hygiene.

Keywords: Food Etiquette, Sekhiyavattas

ได้รับบทความ: 12 กุมภาพันธ์ 2568; แก้ไขบทความ: 4 เมษายน 2568; ตอรับตีพิมพ์: 8 เมษายน 2568

Received: February 12, 2025; Revised: April 4, 2025; Accepted: April 8, 2025

1. บทนำ

การบริโภคจัดเป็นความจำเป็นต่อการดำรงชีพของมนุษย์ที่ไม่สามารถขาดได้ ซึ่งการบริโภคในพระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการบริโภคปัจจัย 4 เพราะเป็นสิ่งจำเป็นในการดำเนินชีวิต พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548) ได้กล่าวถึงการบริโภคไว้ว่า “การบริโภคคือ การใช้สินค้าและบริการบำบัดความต้องการเพื่อให้ได้รับความพอใจโดยเกิดคุณภาพชีวิตขึ้น หมายความว่า การบริโภคจะต้องมีจุดหมายคือจะต้องระบุให้ชัดเจนลงไปว่าได้ผลหรือบรรลุจุดหมายอะไร จึงเกิดความพึงพอใจ ไม่ใช่แค่เกิดความพอใจขึ้นมาลอย ๆ บนจุดหมายที่แอบแฝง การบริโภค (Consumption) เป็นความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมที่เกิดขึ้นเพื่อให้ได้บริโภค ในเศรษฐศาสตร์ตะวันตก หมายถึงการใช้สินค้าเพื่อการบริการและบำบัดความต้องการ ซึ่งทำให้เกิดความพอใจสูงสุด (มานพ นักการเรียน, 2550) พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับการบริโภคปัจจัย 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อมุ่งพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของความเป็นมนุษย์เท่านั้น มิได้มุ่งพัฒนาวัตถุซึ่งเป็นคุณค่าภายนอก การใช้ปัญญาพิจารณาในการที่จะเลือกบริโภคปัจจัย 4 เพื่อให้เกิดประโยชน์ที่แท้จริง การบริโภคเป็นปัจจัยระดับพื้นฐานของการสร้างเหตุปัจจัยที่ตึงาม อันจะนำไปสู่การไม่ตกเป็นทาสตัณหา คือ ความเป็นอิสระภาพ การบริโภคแนวพุทธต้องรู้จักตั้งเป้าหมายหรือคำถามว่า บริโภคเพื่ออะไร สิ่งบริโภคนั้นเป็นไปด้วยความเป็นประโยชน์หรือไม่ จะเห็นได้ว่าการบริโภคตามธรรมเนียมสงฆ์นั้นจำเป็นที่จะต้องคิดอย่างมีเหตุผลอยู่เสมอ หากไม่มีการใช้ปัญญาคิดอย่างแยบคายมีเหตุผล คุณค่าที่เกิดจากการบริโภคก็จะไม่เกิดขึ้นอย่างแน่นอน ซึ่งมีหลักปฏิบัติโดยพิจารณาจากปัจจัย 4 ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค

ในการบริโภคอาหารนั้น พระพุทธศาสนามีหลักคำสอนเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร จากวิธีการพิจารณาและรู้จักประมาณในการรับประทาน โดยพิจารณาถึงคุณค่าของอาหารให้ถ่องแท้ก่อนที่จะบริโภคดังที่พระพุทธองค์ตรัสสอนภิกษุในการพิจารณาก่อนจะบริโภคว่า “ภิกษุชื่อว่ารู้ประมาณในการบริโภคอาหารเป็นอย่างไร คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ พิจารณาโดยแยบคายแล้วฉันอาหาร ไม่ใช่เพื่อเล่น ไม่ใช่เพื่อมัวเมา ไม่ใช่เพื่อประดับ ไม่ใช่เพื่อตกแต่ง แต่เพียงเพื่อความดำรงอยู่ได้แห่งกายนี้ เพื่อให้กายนี้เป็นไปได้ เพื่อกำจัดความเปียกเปื้อน เพื่ออนุเคราะห์พรหมจรรย์ ด้วยคิดเห็นว่า ‘เราจักกำจัดเวทนาเก่า และจักไม่ให้เกิดเวทนาใหม่เกิดขึ้น ความดำเนินไปแห่งกาย ความไม่มีโทษและการอยู่ผาสุก จักมีแก่เรา’ ภิกษุชื่อว่ารู้ประมาณในการบริโภคอาหารเป็นอย่างนี้แล” (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ส.สพ. (ไทย) 18/120/185) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อาริยา มหาวรรมากร (2553) ได้ทำการศึกษาเรื่องการบริโภคอย่างมีสติ เพื่อการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานภายในตน จากการศึกษาและได้ลงมือปฏิบัติ ผู้เขียนเกิดการตระหนักรู้ในตนเองจึงนำมา ซึ่งการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ เนื่องจากเกิดความเข้าใจในระบบบริโภคนิยมที่สร้างกลไกให้เกิดแรงจูงใจ เพื่อผลักดันให้บริโภคสิ่งต่าง ๆ จนเกินพอดี จนทำให้หลงอยู่ในวงจรของบริโภคนิยมอย่างขาดสติ

เมื่อตระหนักว่าความสุขที่ได้รับนั้นมันชั่วคราว และเจือไปด้วยความทุกข์ จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลงสู่การบริโภคสิ่งของต่าง ๆ อย่างพอประมาณ ช่วยลดการสะสม จึงนำมาซึ่งชีวิตที่เรียบง่าย มีความสุขจากภายในโดยลดการพึ่งพิงวัตถุ เป็นอิสระ และเป็นการยกระดับจิตสำนึกให้เข้าสู่การพัฒนาทางจิตวิญญาณ

ด้วยเหตุนี้ผู้เขียนจึงมีความสนใจที่จะเขียนบทความวิชาการเกี่ยวกับมารยาทในการบริโภคอาหารตามหลักเสขียวัตถ์ เพื่อจักเป็นแบบอย่างหรือแบบแผนสำหรับมารยาทในสังคมไทยอันเกี่ยวกับการบริโภคอาหาร ซึ่งมีรายละเอียดของเนื้อหาดังต่อไปนี้

2. ความหมายของเสขียวัตถ์

คำว่า เสขียะ แปลว่า ข้อปฏิบัติอันเป็นสมบัติของท่านผู้ยังต้องศึกษา (พระไตรปิฎกภาษาไทย, วิ.อ. (ไทย) 3/339/486) ธรรมเนียมเกี่ยวกับมารยาทที่ภิกษุพึงสำเหนียก สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรส (2554) ทรงจัดเสขียวัตถ์ 7 หมวด 75 ข้อนี้ เป็น 4 หมวด คือ 1) หมวด “สารูป” มี 26 สิกขาบท ว่าด้วยกิริยามารยาทที่ควรประพฤติในเวลาเข้าไปในหมู่บ้าน เริ่มตั้งแต่การนุ่งห่ม การสำรวม ระวังอิริยาบถ การพูดคุย ให้อยู่ในอาการที่เหมาะสม 2) หมวด “โภชนปฏิสังยุต” มี 30 สิกขาบท ว่าด้วยกิริยามารยาทที่ควรประพฤติในการรับบิณฑบาต และการฉันภัตตาหาร 3) หมวด “ธรรมเทศนาปฏิสังยุต” มี 16 สิกขาบท ว่าด้วยกิริยามารยาทในการแสดงธรรมแก่ผู้อื่น และ 4) หมวด “ปกิณกะ” มี 3 สิกขาบท ว่าด้วยกิริยามารยาท ในการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ ในบทความนี้จะกล่าวถึงเฉพาะหมวดโภชนปฏิสังยุต กล่าวคือ มารยาทในการบริโภคอาหารตามหลักเสขียวัตถ์ ดังรายละเอียดในหัวข้อต่อไป

3. มารยาทในการบริโภคอาหารตามหลักเสขียวัตถ์

มารยาท หมายถึง กริยา วาจาที่สุภาพ เรียบร้อย ที่บุคคลพึงปฏิบัติในสังคมโดยมีระเบียบแบบแผน อันเหมาะสมตามกาลเทศะ (ฉัศคุงาค์ สารมาศ, 2559)

อาหาร หมายถึง ของกิน เครื่องค้ำจุนชีวิต เครื่องหล่อเลี้ยงชีวิต เช่น อาหารเข้าอาหารปลา อาหารนก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546) ของกินหรือเครื่องค้ำจุนชีวิต ได้แก่ วัตถุทุกชนิดที่คนกิน ต้ม อมหรือนำเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ หรือในรูปลักษณะใด ๆ แต่ไม่รวมถึงยาวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทหรือยาเสพติดให้โทษตามกฎหมายว่าด้วยการนั้นแล้วแต่กรณี (กระทรวงสาธารณสุข, 2554)

การบริโภคอาหารนั้น ในแต่ละสังคมย่อมมีมารยาทหรือธรรมเนียมในการบริโภค เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของหมู่คณะ ในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าได้ตรัสถึงมารยาทในการบริโภคอาหารไว้ในเสขียวัตถ์ว่าด้วยหมวดโภชนปฏิสังยุต กล่าวคือเกี่ยวกับการบริโภคอาหารมี 30 ข้อ (พระไตรปิฎกภาษาไทย, วิ.มหา. (ไทย) 2/826-856/524-557)

เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ธรรมเนียมในการรับบิณฑบาตและการฉันอาหาร ซึ่งจะเอามาปรับใช้เป็นมารยาทในการกินอาหาร มีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1. รับอาหารโดยเคารพ หมายถึงมีความเอื้อเฟื้อในผู้ให้อาหารด้วยความเต็มใจ ไม่แสดงความรังเกียจหรือดูหมิ่น
2. พึงดูแต่ในภาชนะรับอาหาร ในขณะที่รับอาหารให้มองดูแต่ในภาชนะ และของที่กำลังจะตกไปในบาตร ไม่ให้มองหน้าคนใส่บาตร และไม่ให้เหลียวมองของที่วางอยู่ข้าง ๆ หรือมองไปที่อื่น
3. รับอาหารพอประมาณ ในการรับอาหารควรรู้จักประมาณในการรับ โดยรับแ่งหรือกับข้าวที่พอดีกับข้าวสุก ทานว่ากับข้าวปริมาณหนึ่งในสี่ส่วนของข้าวสุกถือว่าพอสมควรแก่ข้าวสุก ไม่พึงรับเฉพาะแ่งอย่างเดียวนะเกินไป หรือไม่ยอมรับอาหารที่มีแต่ข้าวเปล่า หรือที่มีกับข้าวน้อย
4. ตักอาหารแต่พอเสมอขอบปากภาชนะ ควรรู้ประมาณในการรับอาหาร ไม่แสดงความโลภเห็นแก่ได้ออกมา พึงตักแต่พอเหมาะแก่ปากท้อง
5. รับประทานอาหารโดยเคารพ ในการขบเคี้ยวอาหารนั้นพึงสำรวมระมัดระวังมิให้มูมมาม มิให้แสดงออกเหมือนไม่อยากจะทาน แสดงว่าอาหารไม่อร่อย ไม่ถูกปาก หรือมิให้ฉันทด้วยอาการดูหมิ่นว่าเป็นอาหารระดับต่ำ ขาดรสชาติที่ดีไม่มีฝีมือในการปรุง เป็นต้น
6. แลดูในภาชนะรับประทานอาหาร ในขณะที่รับประทานอาหาร พึงดูเฉพาะในงานข้าวของตัวเอง ไม่ให้มองล่อกล่ก เป็นอาการไม่สำรวม หากมองดูคนอื่นที่นั่งข้างๆ เพื่อดูว่าขาดเหลืออะไรจะได้เจ้อจานส่งให้ยอมทำได้
7. รับประทานอาหารไปตามลำดับ ควรรับประทานอาหารให้ข้าวมีหน้าเสมอกันไปตามลำดับไม่ทานเจาะลงไปเป็นช่องเป็นโพร่ง โดยใช้ช้อนตักหรือใช้มือหยิบข้าวหรือกับในทีเดียวจนแห้งลงไปเป็นช่องลึก ดูไม่งาม
8. พึงรับประทานอาหารให้พอดีระหว่างข้าวกับกับข้าว ไม่ทานแต่กับอย่างเดียว หรือทานกับมากกว่าข้าวสุก ทำให้กับข้าวไม่เพียงพอแก่ผู้อื่น
9. ไม่พึงรับประทานอาหารขยุ้มแต่ยอดลงไป ให้รับประทานตามมารยาท คือตักข้าวเกลี่ยข้าวให้มีหน้าเสมอลงไปตามลำดับ ไม่ขยุ้มตักหรือหยิบเฉพาะยอดข้าวสุก
10. ไม่พึงเอาข้าวสุกกกลับแ่งเพราะอยากได้มาก
11. หากไม่ป่วยไม่ควรขออาหารมาเพื่อรับประทานจากคนอื่น ในกรณีเช่นนี้หากขอต่อญาติต่อคนปวารณา ได้อยู่ หรือเมื่อเป็นไข้ก็ให้ขอได้หรือขอเพื่อประโยชน์แก่คนอื่นที่ป่วยก็สามารถขอได้
12. ไม่ควรคิดที่จะตำหนิแลดูภาษาของผู้อื่น ในขณะที่กำลังรับประทานอาหาร ไม่พึงแลดูภาษาของผู้อื่น ด้วยคิดจะตำหนิหรือต่อว่าเมื่อเห็นว่าทำผิดหรือบกพร่องอะไร หรือตั้งใจจะค่อนข้างอดว่าทานมูมมาม ไม่สำรวม เป็นต้น

\

13. ไม่ทำคำข้าวให้ใหญ่หนัก ในอรรถกถาท่านว่าคำข้าวมีประมาณขนาดกลางระหว่างไข่นกกระทากับไข่ไก่ ชื่อว่าคำข้าวไม่ใหญ่หนัก

14. ควรทำคำข้าวให้กลมกล่อม พึงทำคำข้าวให้กลมกล่อม ไม่ใหญ่หนัก ไม่เล็กนัก ให้พอเหมาะแก่คำ ในการรับประทาน ไม่ควรทำคำข้าวให้ยาวอย่างเช่นข้าวเหนียวย้อมทำให้ยาวได้ คำข้าวที่ยาวเช่นนี้ท่านห้ามตามเสขียวัตถ์ข้อนี้

15. เมื่อคำข้าวยังไม่ถึงปาก ไม่ควรอ้าปากคอย

16. ไม่ควรรับประทานสอดนิ้วมือทั้งหมดเข้าไปในปาก

17. ปากยังมีคำข้าว ไม่ควรพูดคุยกัน ในขณะที่กำลังทานอาหารอยู่ หากในปากยังมีข้าวหรือกับหรือขนมอยู่ ห้ามพูดออกมา เพราะอาจทำให้อาหารกระเด็นออกจากปากหรือสำลักได้อันเป็นการแสดงความไม่สำรวม และไม่งาม ทำให้เสียมารยาทในการบริโภค

18. ไม่ควรโยนคำข้าวเข้าปาก ในขณะที่ทานอาหารไม่พึงโยนคำข้าวเข้าปาก แสดงถึงความรีบร้อนและไม่สำรวม

19. ไม่ควรรับประทานกัดคำข้าว เมื่อทำคำข้าวด้วยมือหรืออยู่ในช้อนแล้ว พึงส่งเข้าปากให้หมด มิใช่กัดแค่ครึ่งคำแล้วถอนมือถอนช้อน รอจนเคี้ยวหมดแล้วจึงยกขึ้นใส่ปากใหม่ เป็นอาการที่ดูไม่เหมาะสมแต่ในกรณีทานผลไม้ชิ้นน้อยใหญ่ หรือฉันทันแกงอ่อม ท่านอนุญาต

20. ไม่ควรทานทำกระพุ้งแก้มตุ้ย การที่พักอาหารไว้ในกระพุ้งแก้ม ทำให้แก้มตุ้ยขึ้นเหมือนลิงกินผลไม้เป็นอาการที่ดูไม่งาม

21. ไม่ควรรับประทานอาหารพลางสลัดมือไปพลาง

22. ไม่ฉันทาเมลิ็ดข้าวตก พึงระมัดระวัง มิให้เมลิ็ดข้าวตกเรี่ยราด ทำให้เลอะเทอะ ดูไม่งาม และมีให้ถูกตำหนิว่าไม่เห็นคุณค่าของข้าว จึงทำตกหล่นโดยไม่เสียดาย

23. ไม่ควรรับประทานแลบลิ้น ไม่พึงแลบลิ้นออกมารับอาหาร เช่นอาหารที่เป็นเส้นหรืออาหารอย่างอื่น แสดงถึงความรู้สึกระแชากร่อยกับอาหารนั้น

24. ไม่ควรรับประทานอาหารเสียงดังจิบ ๆ ไม่พึงทานอาหารอ้าปากเคี้ยวจะทำให้เกิดเสียงดังจิบ ๆ ขึ้น ควรปิดปากค่อย ๆ เคี้ยวให้อาหารละเอียดแล้วกลืนลงไป อาหารจะไม่กระเด็นออกจากปากและไม่เกิดเสียงดัง

25. ไม่ควรรับประทานอาหารทำเสียงดังซุด ๆ ไม่พึงทานอาหารด้วยการซดน้ำแกงจนเกิดเสียงดังซุด ๆ หรืออาหารที่ร้อนเกินไป จนต้องเปิดปากเป่าลมไล่ร้อนดังซุด ๆ อันเป็นกิริยาที่ไม่งาม

26. ไม่ควรรับประทานอาหารเลียมือ ไม่พึงทานไปเลียมือไป เพื่อทำความสะอาดมือแล้วไปหยิบอาหารใหม่มาทานต่อ หรืออ้อมแล้วเลียมือเพื่อให้มือสะอาดโดยไม่ต้องล้างมือเป็นกิริยาที่ขาดคุณสมบัติผู้ดีเพราะเป็นกิริยาของสัตว์ดิรัจฉานทั่วไป

27. ไม่รับประทานอาหารขอตาชณะ ไม่พึงทานอาหารขอตาชณะหรือภาชนะ โดยใช้ช้อนขออาหารที่มีติดอยู่ในภาชนะมาทาน ทำให้เกิดเสียงดัง แต่หากมีข้าวสุกในจาน เหลือน้อย จะใช้ช้อนหรือมือค่อย ๆ กวาดมารวมกันเป็นคำแล้วยกขึ้นฉัน ย่อมทำได้ไม่เป็นไร

28. ไม่ควรรับประทานอาหารเลี้ยวริมฝีปาก

29. ไม่ใช้มือที่เปื้อนอาหารรับน้ำ ไม่พึงใช้มือที่เปื้อนอาหารอยู่ไปปรับไอน้ำ ชันน้ำ หรือภาชนะน้ำ และสิ่งอื่นใด เป็นการป้องกันมิให้ไอน้ำเป็นต้นสกปรกเลอะเทอะ เป็นการรักษาความสะอาด และรักษามารยาทที่สมควรไปโดยอ้อม

30. ไม่ควรเทน้ำล้างภาชนะซึ่งมีเมล็ดข้าวลงในละแวกบ้าน เมื่อล้างภาชนะ ย่อมมีเมล็ดข้าวติดอยู่ในน้ำ ห้ามเทน้ำนั้นลงในละแวกบ้าน เพราะเมื่อเทลงไป เมล็ดข้าวก็จะปรากฏ ทำให้ผู้คนมองเห็นตำหนิได้ว่าไม่รู้จักรักษาคุณค่าของข้าว ไม่รักษาหรือเจือจานให้ผู้อื่นที่อดอยากขาดแคลนอยู่ และเมล็ดข้าวเหล่านั้นอาจเกิดบูดเน่า อาจนำพาสัตว์เช่นหนูหรือมดปลวก เข้ามา ทำให้ชาวบ้านแถบนั้นเกิดความเดือดร้อนได้

จากมารยาทในเสขียวัตรทั้ง 30 ข้อนี้ แบ่งเป็น 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ ส่วนที่ 1 กล่าวถึงมารยาทในการรับอาหาร ส่วนที่ 2 กล่าวถึงวิธีการหรือมารยาทในการรับประทานอาหาร ซึ่งทั้ง 2 ส่วนนี้เป็นมารยาทที่พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสบัญญัติไว้เพื่อเป็นธรรมเนียมให้พระภิกษุในพระพุทธศาสนาได้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเพื่อความงดงามแห่งหมู่คณะ ในส่วนของพุทธบริษัทก็สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตก็ได้

5. สรุป

เสขียวัตรโดยเฉพาะหมวดโภชนปฏิสังยุต ที่สะท้อนถึงมารยาทในการบริโภคอาหารที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้ ซึ่งหมวดนี้ชี้ให้เห็นการมีมารยาทในการรับประทานอาหาร มีความสำรวมระวังในขณะรับประทานอาหาร มารยาทในการบริโภคอาหารตามหลักเสขียวัตร จัดอยู่ในกลุ่มที่ 2 คือ ธรรมเนียมในการรับบิณฑบาต เริ่มตั้งแต่อิริยาบถในการรับบิณฑบาต การขบฉันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย เป็นข้อวัตรปฏิบัติของพระสงฆ์เพื่อให้เกิดความงดงามตามสมณสาธูปในการทำกตัตถกิจคือการฉันอาหารด้วยอาการที่น่าเลื่อมใสและเพื่อสุขอนามัย

ฉะนั้น จะเห็นได้ว่า พระพุทธเจ้ามีรูปแบบการบริโภคอาหารในแบบของพระองค์ที่ชัดเจนและทรงแนะนำแนวทางนั้นแก่พระภิกษุ โดยพิจารณาถึงความงดงาม ความเหมาะสม ประโยชน์ของการรับประทานอาหาร รวมทั้งจริยวัตรอันงดงามเพื่อให้เกิดความเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนด้วย แม้จะเป็นเพียงการบริโภคอาหารแต่พระพุทธเจ้าก็ทรงกำหนดเป็นพระวินัยเพื่อให้เกิดความพร้อมเพรียงของคณะสงฆ์และความเลื่อมใสของชาวบ้าน เนื่องจากชีวิตของภิกษุเหล่านั้นดำรงได้ด้วยอาหารบิณฑบาตดำรงชีพด้วยการเลี้ยงดูของญาติโยม

มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการกินอาหารและมารยาทหลังจากการกินอาหารจึงเป็นเรื่องสำคัญที่พระพุทธเจ้าให้การเอาใจใส่และบัญญัติให้สาวกปฏิบัติตัวอย่างเคร่งครัด

6. องค์ความรู้ที่ได้รับ

หลักการบริโภคอาหารในพระพุทธศาสนานั้นสามารถศึกษาได้ จากหลักการบริโภคของพระพุทธเจ้า ตลอดทั้งหลักโภชนปฏิบัติที่ทรงบัญญัติไว้เป็นพระวินัยที่เรียกว่า เสดียวัตร สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเด็น คือ 1. มารยาทในการรับประทานอาหารมารับประทาน 2. มารยาทในการรับประทานอาหาร เช่น ไม่ทานเสียงดัง ไม่ทานเหลือข้าวในจาน เป็นต้น มารยาทดังกล่าวนี้มุ่งไปที่ความพอดีของการบริโภคและการบริโภคอย่างฉลาด ไม่บริโภคจนเกิดพอดี เป็นการบริโภคที่เรียกว่า “กินเพื่อยัง ไม่ใช้อยู่เพื่อกิน” เป็นการทำให้เห็นคุณค่าของอาหารและความเคารพในอาหารที่กินลงไป นับได้ว่าเป็นการบริโภคเชิงพุทธที่สามารถมาเป็นรูปแบบของการบริโภคอาหารในปัจจุบันได้ แต่ทั้งนี้ในพระพุทธศาสนาได้มีหลักคำสอนที่นำเอาอาหารมาเป็นหลักในการปฏิบัติสมณธรรมฐานได้ เรียกว่า อาหารแปดประการ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงสาธารณสุข. (2554). พระราชบัญญัติอาหารพ.ศ. 2522 พร้อมกระทรวงและประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับปรับปรุง ปี 2554). กระทรวงสาธารณสุข: สำนักอาหาร สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา.
- ฉัตรสุภาวศ์ สารมาศ. (2559). “มารยาท”. วารสารสิรินธรปริทรรศน์, 17(1), 54-58.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2548). เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมมิก.
- มานพ นักการเขียน. (2550). พุทธศาสนากับการบริโภค. นครปฐม : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตสิรินธรราชวิทยาลัย ในพระราชูปถัมภ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. (2533). นวโกวาทในเสดียวัตถ. (พิมพ์ครั้งที่ 67). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- อารียา มหาวรรมากร. (2553). บริโภคอย่างมีสติ : ปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ สู่ความเรียบง่ายและเป็นสุข. (วิทยานิพนธ์จิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงศูนย์จิตตปัญญาศึกษา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล.

บทวิจารณ์หนังสือ: BOOK REVIEW

ปฏิจจสมุปบาท Paṭiccasamuppāda

ผู้แต่ง: บรรจบ บรรณรุจิ

ปีที่พิมพ์: 2549

สำนักพิมพ์: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

จำนวนหน้า: 207 หน้า

พระอธิการคติ กตปุญโญ (ไชยวงศ์) และลลิตชิต ปาณะศรี

Phraathikankhati Katapunyo (Chaiyawong) and

Sitthichok Panasree

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Nakhon Si Thammarat Campus

Corresponding Author, Email: khati5346@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่องปฏิจจสมุปบาท เป็นหนังสือเกี่ยวกับการนำเสนอหลักธรรมซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อความเข้าใจชีวิต คือการเกิด การดำรงอยู่ การตาย และการสืบต่อไป ซึ่งเป็นหนังสือที่จะสอนให้รู้หลักธรรมคือหลักปฏิจจสมุปบาทเพื่อให้เข้าใจชีวิตว่าการเกิด การดำรงอยู่ การตาย และการสืบต่อไปได้อย่างไร อันจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป

ผู้เขียนได้นำเสนอหลักธรรมคือปฏิจจสมุปบาทจากประสบการณ์ที่ได้ศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังมาหลายปี ซึ่งพบว่าปฏิจจสมุปบาทคือส่วนขยายของอริยสัจ 4 ที่ได้อธิบายเรื่องราวของชีวิตได้ทั้งในปัจจุบัน และชีวิตหลังความตาย กล่าวคือในชีวิตปัจจุบันการเกิดความคิดขึ้นในแต่ละขณะจิตนั้นย่อมมีวงจรของปฏิจจสมุปบาทเกิดขึ้นครบถ้วน และเมื่อเกิดแล้วก็ดับไป เป็นปัจจัยให้เกิดความคิดใหม่ขึ้นมาแทน ส่วนเรื่องของชีวิตหลังความตายก็ได้แก่ การเกิดใหม่นั้นเอง เป็นการสืบต่อจากขณะปัจจุบันโดยเกิดจากจิตหรือวิญญาณซึ่งหากเข้าใจหลักปฏิจจสมุปบาทแล้ว ก็จะเข้าใจชีวิตได้รวมทั้งเข้าใจหลักธรรมอื่น ๆ อย่างไม่ยาก เพราะธรรมอื่น ๆ ล้วนแตกแขนงออกไปจากหลักปฏิจจสมุปบาททั้งสิ้น ผู้เขียนได้เขียนหนังสือเล่มนี้โดยมีจุดประสงค์หลักคือเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตามคำสอนในพระพุทธศาสนาอันจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาตนเอง และสังคม ซึ่งผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหานอกจากจะยึดหลักวิชาการเป็นหลักแล้ว ยังได้แสดงทรรศนะเชิงวิเคราะห์ตามประสบการณ์ เพื่อเชื่อมต่อและขยายความให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ (บรรจบ บรรณรุจิ, 2549)

ได้รับบทความ: 11 กันยายน 2567; แก้ไขบทความ: 1 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2567

Received: September 11, 2024; Revised: December 1, 2024; Accepted: December 13, 2024

ผู้วิจารณ์ได้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้โดยมีแรงบันดาลใจคือสืบเนื่องจากเป็นหนังสือที่ท่านอาจารย์บรรจบ บรรณรุจิ ผู้เขียนหนังสือซึ่งท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในพระพุทธศาสนา จึงทำให้อยากทราบวิธีการเขียนและนำเสนอหลักธรรมอันลึกซึ้งนี้ ในหนังสือเล่มนี้ และศึกษาวิธีการนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนและสังคมต่อไป ซึ่งผู้วิจารณ์เห็นประเด็นที่น่าสนใจในหนังสือเล่มนี้คือ (1) การให้ความหมายของหัวข้อธรรมที่เกี่ยวข้องกันด้วยการแยกแยะรายละเอียด และ (2) การนำเสนอเนื้อหาเชิงวิเคราะห์ และรูปแบบแผนภูมิซึ่งทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และกระตุ้นให้ผู้อ่านสนใจศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมด้วยตนเอง

2. โครงสร้างและเนื้อหาของหนังสือ

2.1 โครงสร้างของหนังสือ

โครงสร้างของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 8 บท แบ่งเป็น 3 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 ความนำและนิยามความหมาย มี 4 บท คือบทนำ ความรู้ทั่วไป นิยามความหมาย และลักษณะอาการที่เป็นปัจจัย 24 ลักษณะ ซึ่งประกอบด้วย ความหมายของปฏิจจสมุปบาท ชื่อเรียกต่าง ๆ ของปฏิจจสมุปบาท ในฐานะความเป็นธรรมเทศนาสายกลาง ความหมายของอนัตตา และลักษณะอาการที่เป็นปัจจัยต่อกัน

ส่วนที่ 2 กำเนิดชีวิตมนุษย์ การเกิดใหม่ และการดับปฏิจจสมุปบาท มี 3 บท ซึ่งประกอบด้วย วรรณคดีของการกำเนิดชีวิตมนุษย์ทางพระพุทธศาสนาและทางชีววิทยา ปฏิจจสมุปบาทในกรรมมารดาและในชีวิตประจำวัน การตายแล้วเกิดอีก การเกิดภพต่าง ๆ และการดับปฏิจจสมุปบาท

ส่วนที่ 3 สรุปและอภิปราย มี 1 บท เป็นบทสรุปที่ผู้เขียนได้สรุปและแสดงทรรศนะผ่านการอภิปราย

2.2 เนื้อหาโดยย่อ

ตามโครงสร้างของหนังสือ ผู้เขียนได้นำเสนอเป็น 3 ส่วน คือส่วนที่ 1 ความนำและนิยามความหมาย ส่วนที่ 2 กำเนิดชีวิตมนุษย์ การเกิดใหม่ และการดับปฏิจจสมุปบาท และส่วนที่ 3 สรุปและอภิปราย ซึ่งมีเนื้อหาโดยย่อดังนี้

ส่วนที่ 1 ความนำและนิยามความหมาย ผู้เขียนให้ความหมายของปฏิจจสมุปบาทว่าการเกิดขึ้นร่วมกันโดยอาศัยกัน หมายความว่า การเกิดขึ้นร่วมกันโดยอาศัยกันไม่ใช่ต่างฝ่ายต่างเกิดขึ้นด้วยตัวเองโดด ๆ ของธรรม 12 ประการ ได้แก่ อวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ และชรา มรณะ ซึ่งธรรมเหล่านี้ต่างฝ่ายต่างเป็นปัจจัยให้กันและกันเกิดขึ้น และผู้เขียนยังได้ให้ความหมายของปฏิจจสมุปปันนธรรมด้วยว่า หมายถึงธรรมทั้งหลายที่อาศัยกันเกิดขึ้นร่วมกัน ซึ่งก็คือธรรม 12 ประการดังกล่าว

ดังนั้นผู้เขียนจึงได้สรุปความหมายของปฏิจสุมุปาบทไว้ว่า ปฏิจสุมุปาบทมุ่งถึงอาการที่ธรรมทั้งหลาย อาทิ อวิชชา อาศัยกันและกันเกิดขึ้นร่วมกันโดยต่างฝ่ายต่างเป็นปัจจัยของกันและกัน ส่วนปฏิจสุมุปปันนธรรม มุ่งถึงองค์ธรรมหรือตัวธรรม อาทิ อวิชชาที่ต่างฝ่ายต่างอาศัยกันเกิดขึ้นร่วมกัน โดยต่างฝ่ายเป็นปัจจัยของกันและกัน

นอกจากนี้ปฏิจสุมุปาบทยังมีชื่อต่าง ๆ ดังปรากฏในปัจจยสูตรดังนี้ (บรรจบ บรรณรุจิ, 2549)

1) อัมมฐิตตา หรืออัมมฐิติ หมายถึง ความตั้งอยู่แห่งความเป็นธรรมตา, ภาวะ ความดำรงอยู่ตามธรรมตา การดำรงอยู่ตามปัจจัย ของสิ่งที่ดำรงอยู่ตามปัจจัยนั้น ๆ เช่น อวิชชา สังขาร ฯลฯ ชาติ ชรามรณะ จนเกิดโยงกันเป็นสาย

2) อัมมนิยามตา หรืออัมมนิยาม หมายถึง ความแน่นอนแห่งความเป็นธรรมตา, ภาวะความแน่นอนแห่งธรรม ความเป็นไปแน่นอนตามธรรมตา ความแน่นอนแห่งปัจจัยหรือตาม ปัจจัย เช่น อวิชชา นั้น เป็นปัจจัยให้เกิด สังขาร เป็นต้น

3) อิทัปปัจจยตา หมายถึง ความที่เมื่อมีสิ่งนี้เป็นปัจจัยของสิ่งนี้, ภาวะที่มีสิ่งนี้เป็นปัจจัย เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมีตามมา เมื่อสิ่งนี้เกิดขึ้น สิ่งนี้ก็เกิดขึ้นตามมา เช่น อวิชชา มี สังขาร จึงมี

4) ตถตา หมายถึง ความเป็นอย่างนั้น เพราะปัจจัยแห่งความเป็นอย่างนั้น, ภาวะ ที่เป็นอย่างนั้น ความเป็นจริงอย่างนั้น เช่น อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร สังขารเป็นปัจจัยให้เกิดวิญญาณ ฯลฯ ซึ่งเป็นความจริงที่มีอยู่ตลอด อยู่อย่างนั้น

5) อวิตถตา หมายถึง ความไม่เป็นไปอย่างอื่น ภาวะที่ไม่คลาดเคลื่อนไปได้ ความเป็นของจริง เป็นของแท้ ความเป็นจริงของมันอย่างนั้น ที่ไม่ขัดแย้งกับสภาพความจริง เช่น เมื่อมี อวิชชา ย่อมมีสังขาร

6) อนัญญตตา หมายถึง ความไม่เป็นอย่างอื่น ภาวะที่มันไม่เป็นอย่างอื่น เช่น ปลูกมะม่วงต้องได้ผลมะม่วง ปลูกมะม่วงจะได้ผลเป็นทุเรียนหรือฝรั่งนั้นย่อมเป็นไปไม่ได้

7) ปัจจยาการ หมายถึง อาการแห่งธรรมที่อาศัยกันเกิดขึ้น, หรืออาการที่สิ่งทั้งหลายเป็นปัจจัยแก่กัน เป็นสภาวะธรรม และเป็นภาวะธรรม ที่อาศัยเหตุปัจจัยเกิดขึ้น

ลักษณะอาการที่เป็นปัจจัยต่อกัน ปัจจัยคือเครื่องเกื้อหนุน หรือสิ่งเกื้อหนุน คือ เกื้อหนุนให้สรรพสิ่งเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเปลี่ยนแปลง หมายถึง การเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และเปลี่ยนแปลงของสิ่งหนึ่ง ย่อมต้องอาศัยปัจจัยหลายอย่างเกื้อหนุน ซึ่งแบ่งเป็น 24 ลักษณะด้วยกัน เช่น เป็นปัจจัยในลักษณะอาการเป็นเหตุ เป็นอารมณ์ เป็นตัวนำ และเป็นเหตุให้เกิดขึ้นที่โดยไม่ถูกขัดขวาง เป็นต้น

ส่วนที่ 2 กำเนิดชีวิตมนุษย์ การเกิดใหม่ และการดับปฏิจสุมุปาบท ผู้เขียนได้เปรียบเทียบพระศนะของการดำเนินชีวิตมนุษย์ทางพระพุทธศาสนาและทางชีววิทยา

ซึ่งพบว่าการกำเนิดชีวิตมนุษย์ตามทฤษฎีทางพระพุทธศาสนานั้น มีกล่าวไว้ในพระไตรปิฎกว่ามีองค์ประกอบ 3 คือ บิดามารดาอยู่ด้วยกัน (มีเพศสัมพันธ์กัน) มารดาอยู่ในวัยยังมีระดู และมีคันธัพพะมาปรากฏ (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ม.ม. (ไทย) 12/452/487) คันธัพพะคือ สัตว์ที่มาจากไหน ซึ่งก็คือ มนุษย์ เทวดา เปรต หรือสัตว์นรก ที่ตายไปแล้วหรือจุติแล้วมาเกิดใหม่ ซึ่งจะมาในสภาพที่เป็นวิญญาณ หรือจิตซึ่งมีลักษณะดังต่อไปนี้คือ ไม่มีรูปร่าง รับอารมณ์ได้ไกล เกิดดับที่ละขณะ และอยู่ในร่างกาย (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ข.ธ. (ไทย) 25/13/20) ในส่วนของวิวัฒนาการของชีวิตใหม่ในครรภ์มารดานั้น ผู้เขียนได้อธิบายไว้ดังนี้ สัตว์ที่มาจากไหนในครรภ์มารดาอยู่ในลักษณะเป็นวิญญาณ ซึ่งเข้าถือปฏิสนธิในครรภ์มารดาที่มีการผสมกันระหว่างไข่ (ovum) ของมารดาและน้ำเชื้อ (sperm) ของบิดา ซึ่งหากไม่มีวิญญาณเข้ามาถือปฏิสนธิ หากเลยเวลา 7 วันไปแล้วไข่ที่ผสมเชื้อมันก็จะหมดสภาพ (พระไตรปิฎกภาษาไทย, ม.อ. (ไทย) 1/803/218) ซึ่งหลังจากที่มีการปฏิสนธิแล้วนั้น สัตว์ในครรภ์มารดาก็จะได้รับ ข้าว น้ำ อาหาร จากมารดาโดยผ่านก้านสะดือซึ่งติดที่แผ่นท้องของมารดา โดยจะอยู่ในครรภ์ของมารดาเป็นเวลา 42 สัปดาห์ หรือ 10 เดือน หรือ 294 วัน (บรรจบ บรรณรุจิ, 2549) ส่วนของทฤษฎีทางชีววิทยานั้นกล่าวไว้ดังนี้คือ การเกิดนั้นเกิดจากการที่หญิงมีความพร้อมคือมีไข่สุกและได้ผสมกับสเปิร์มโดยในไข่จะมีโครโมโซมบอกเพศทารกและยืนส้อยู่ โดยทำหน้าที่ในการสืบลักษณะของบรรพบุรุษ เช่น สีผม หน้าตา ศีรษะ จมูก รวมทั้งนิสัย เป็นต้น โดยชีวิตใหม่ที่เกิดขึ้นจะอยู่ในครรภ์ของมารดาเป็นเวลา 40 สัปดาห์ (บงกช นราวุฒิ, 2559)

ปฏิจกสมุปปาตในชีวิตประจำวัน มนุษย์แต่ละคนต่างก็ดำเนินชีวิตไปตามวงจรแห่งปฏิจกสมุปปาต คือมีอวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาส หรือเรียกว่าอยู่ในวัฏฏะ 3 คือ กิเลส กรรม และวิบาก ซึ่งจัดได้ดังนี้ อวิชชา ตัณหา และอุปาทาน จัดเป็นกิเลส สังขารกับภพ จัดเป็นกรรม และวิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา จัดเป็นวิบาก

การดับปฏิจกสมุปปาต ก็คือการดับอวิชชา สังขาร วิญญาณ นามรูป สฬายตนะ ผัสสะ เวทนา ตัณหา อุปาทาน ภพชาติ และชรา มรณะ หรือการดับของกิเลส กรรม วิบาก เมื่อกิเลส กรรม วิบากดับไป ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการมีชีวิตหรือสืบต่อไปมีที่สิ้นสุดก็ดับไปด้วย การเกิดใหม่ต่าง ๆ ก็ดับไปด้วย การเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์จึงได้สิ้นสุดลง ดังพุทธดำรัสที่ว่า “เมื่อชาติ ชรา มรณะดับ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ก็ดับด้วย กองทุกข์ทั้งมวลนี้ดับลงได้ด้วยอาการอย่างนี้” (พระไตรปิฎกภาษาไทย, วินย. (ไทย) 4/1/2)

ส่วนที่ 3 สรุปและอภิปราย ผู้เขียนได้สรุปและแสดงทฤษฎีผ่านการอภิปรายไว้ดังนี้คือ ปฏิจกสมุปปาตเป็นกระบวนการเพื่อความเข้าใจชีวิต ที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบและใช้เป็นแนวทางการค้นหาทุกข์ เหตุเกิดทุกข์ รวมทั้งความดับทุกข์ และหนทางสู่ความดับทุกข์ ซึ่งได้อธิบายให้เข้าใจชีวิตได้ทั้ง 2 สาย คือปัจจุบันกับการเวียนว่ายตายเกิด ปฏิจกสมุปปาต

แม้จะเป็นธรรมที่ดูเหมือนจะเข้าใจยาก มีเนื้อหาลุ่มลึกสักเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยังอยู่ในวิสัยที่จะศึกษาให้เข้าใจได้ เพราะเป็นปรากฏการณ์ในชีวิตประจำวันที่เกิดขึ้น เมื่อตาเห็นรูป หูได้ยินเสียง จมูกได้กลิ่น ลิ้นได้ลิ้มรส กายได้สัมผัส และนึกคิดตามที่ได้เห็น ได้ยิน เป็นต้น ปรากฏการณ์นี้สามารถทำให้ทราบได้จากการนึกคิด หรือที่เรียกว่ามโนวิญญาณ ซึ่งการตั้งสติ (สมาธิ) เพื่อให้รู้ทันขณะปัจจุบันก็ทำได้ด้วยการกำหนดรู้ก่อนการนึกคิด (มโนวิญญาณ) เสมอ

3. บทวิจารณ์

อาจารย์บรรจบ บรรณรุจิ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา ได้เขียนหนังสือเล่มนี้ผ่านประสบการณ์ที่ลึกซึ้ง นำเสนอมุมมองด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจหลักธรรมพื้นฐานที่ลึกซึ้งอย่างปฏิเสธสมุบาท ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้จริง ผู้วิจารณ์ขอวิจารณ์จุดเด่นและจุดเสริมของหนังสือดังต่อไปนี้

3.1 รูปเล่มของหนังสือ หนังสือมีรูปเล่มที่เหมาะสมโดยมีส่วนประกอบครบตามองค์ประกอบของหนังสือสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วย ส่วนปกของหนังสือ ซึ่งตามมาตรฐานแล้ว ส่วนของปกหนังสือจะมีความหนา มีหน้าที่ในการยึดหนังสือทั้งเล่มให้มีความคงทน แข็งแรง และแสดงรายละเอียดที่สำคัญของหนังสือ เช่น ชื่อหนังสือ, ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, สำนักพิมพ์, อื่น ๆ ส่วนประกอบตอนต้นของหนังสือ ซึ่งประกอบด้วย ปกใน หน้าลิขสิทธิ์ คำนำ และบทนำ เป็นต้น และส่วนเนื้อหาของหนังสือ ประกอบด้วย เนื้อหาที่ผู้เขียนแบ่งเป็น 3 ส่วน โดยแยกเป็นบท รวมทั้งสิ้น 8 บท นอกจากนี้ยังมีแผนภูมิประกอบ เพื่อให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น

3.2 โครงสร้างหนังสือ หนังสือเล่มนี้แบ่งโครงสร้างออกเป็น 3 ส่วน จำนวน 8 บทด้วยกัน คือส่วนที่ 1 ความนำและนิยามความหมาย บทที่ 1-4 คือบทนำ ความรู้ทั่วไป นิยามความหมาย และลักษณะอาการที่เป็นปัจจัย 24 ลักษณะ ซึ่งประกอบด้วย ความหมายของปฏิเสธสมุบาท ชื่อเรียกต่าง ๆ ของปฏิเสธสมุบาท ในฐานะความเป็นธรรมเทศนาสายกลาง ความหมายของอนัตตา และลักษณะอาการที่เป็นปัจจัยต่อกัน ส่วนที่ 2 กำเนิดชีวิตมนุษย์ การเกิดใหม่ และการดับปฏิเสธสมุบาท บทที่ 5-7 ซึ่งประกอบด้วย ธรรมชาติของการกำเนิดชีวิตมนุษย์ทางพระพุทธศาสนาและทางชีววิทยา ปฏิเสธสมุบาทในกรรมมารดาและในชีวิตประจำวัน การตายแล้วเกิดอีก การเกิดภพต่าง ๆ และการดับปฏิเสธสมุบาท และส่วนที่ 3 สรุปและอภิปราย บทที่ 8 เป็นบทสรุปที่ผู้เขียนได้สรุปและแสดงธรรมชาติผ่านการอภิปราย

การแบ่งโครงสร้างดังกล่าวนี้ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายและเป็นไปตามลำดับการนำเสนอโดยได้นำเสนอ นิยามความหมายก่อน เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจความหมายของปฏิเสธสมุบาท ก่อนแล้วจึงค่อยเรียนรู้การนำปฏิเสธสมุบาทไปใช้ ซึ่งก็คือเรื่องของการกำเนิดชีวิตมนุษย์ สุดท้ายผู้เขียนยังได้สรุปเนื้อหา และจัดทำแผนภูมิเพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจและเห็นความเชื่อมโยงกับหลักธรรมอื่น ๆ ในพระพุทธศาสนา

3.3 รูปแบบการนำเสนอ ผู้เขียนนำเสนอเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 นำเสนอความรู้ทั่วไป นิยามความหมาย และลักษณะอาการที่เป็นปัจจัย 24 ลักษณะ ซึ่งประกอบด้วย ความหมายของปฏิจจสมุปบาท ชื่อเรียกต่าง ๆ ของปฏิจจสมุปบาทในฐานะความเป็นธรรม เทศนาสายกลาง ความหมายของอนัตตา และลักษณะอาการที่เป็นปัจจัยต่อกัน ส่วนที่ 2 นำเสนอวรรณคดีของการกำเนิดชีวิตมนุษย์ทางพระพุทธศาสนาและทางชีววิทยา ปฏิจจสมุปบาทในกรรมมารดาและในชีวิตประจำวัน การตายแล้วเกิดอีก การเกิดภพต่าง ๆ และการดับปฏิจจสมุปบาท และส่วนที่ 3 สรุปและอภิปราย ซึ่งผู้เขียนได้สรุปและนำเสนอผ่านแผนภูมิประกอบเพื่อให้เข้าใจง่ายและเชื่อมโยงหลักธรรมอื่น ๆ ในพระพุทธศาสนา นอกจากนี้ในบทต่าง ๆ ผู้เขียนได้นำเสนอโดยการสรุปเป็นภาพหรือแผนภูมิต่าง ๆ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายและนำมาเทียบเคียงกับข้อความวิชาการที่ผู้เขียนได้เรียบเรียงมาด้วย

3.4 การใช้ภาษาในการเขียน เพื่อให้เข้าถึงอรรถรสในการอ่านและเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านได้อย่างไม่มีปัญหา ผู้เขียนใช้ภาษาที่สละสลวยเข้าใจง่าย สื่อสารตรงกับผู้อ่านผ่านประสบการณ์ตรงของผู้เขียนเอง เป็นลักษณะการนำเสนอเชิงวิชาการวิเคราะห์ให้เห็นภาพจึงทำให้น่าติดตาม ไม่เบื่อง่ายแม้จะเป็นหนังสือเชิงวิชาการทางพระพุทธศาสนาก็ตาม

3.5 ความตรงของเนื้อหา เนื้อหาที่นำเสนอเป็นเนื้อหาหลักธรรมที่ลึกซึ้งคือปฏิจจสมุปบาท อย่างไรก็ตามด้วยความที่ผู้เขียนเป็นอาจารย์สอนในมหาวิทยาลัยสงฆ์และมีประสบการณ์เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนาจึงสามารถนำเสนอได้ตรงกับเนื้อหาที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งผู้เขียนได้อ้างอิงไว้เป็นระยะ ๆ เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบที่มาของหลักธรรมที่นำมาเสนอและสามารถสืบค้นได้อย่างง่าย ผู้เขียนได้แบ่งโครงสร้างของหนังสือที่ประกอบด้วยเนื้อหา 8 บท โดยแบ่งเป็น 3 ส่วนที่ชัดเจนตามวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดการเรียนรู้เรื่องชีวิตตามคำสอนในพระพุทธศาสนาโดยมีเป้าหมายหรือผลที่คาดว่าจะได้รับคือการเรียนรู้แล้วนำไปสู่การพัฒนาตนเองของผู้อ่าน ดังนั้นจุดเน้นของหนังสือคือการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาตนเองของผู้อ่าน หากพิจารณาการนำเสนอจะพบว่าผู้เขียนนำเสนอข้อมูลส่วนใหญ่เป็นการปูพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับปฏิจจสมุปบาท เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบตั้งแต่ความหมาย ความสำคัญ และลักษณะการเป็นปัจจัยสนับสนุนซึ่งกันและกัน และได้นำเสนอแนวทางการนำปฏิจจสมุปบาทไปใช้ในชีวิตประจำวันโดยนำเสนอกรณีศึกษาเพื่อให้ผู้อ่านได้ประยุกต์ใช้จริงในชีวิตประจำวัน

3.6 หนังสือที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมปฏิจจสมุปบาท มีหนังสือและวิทยานิพนธ์หลายเล่มที่ได้อธิบายถึงหลักปฏิจจสมุปบาทไว้น่าศึกษา พอสรุปได้ดังนี้ คือ 1) หนังสือปฏิจจสมุปบาทจากพระโอษฐ์ แต่งโดยพุทธทาสภิกขุ พิมพ์ครั้งที่ 9 ปี 2556 โรงพิมพ์ธรรมสภา 2) หนังสือพุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ แต่งโดยพระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) พิมพ์ครั้งที่ 11 ปี 2552 โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย 3) หนังสือพุทธ

วิทยา เล่ม 1 แต่งโดยอาจารย์พร รัตนสุวรรณ พิมพ์ครั้งที่ 3 ปี 2537 โรงพิมพ์วิญญาน
4) หนังสือคุณค่าพุทธศาสนา แต่งโดยพระวรศักดิ์ วรธมโม ปี 2556 โรงพิมพ์บริษัท พิมพ์ดี
จำกัด และ 5) หนังสือหลักธรรมอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา แต่งโดยวศิน อินทสระ
ปี 2544 สำนักพิมพ์ธรรมสภา เป็นต้น

4. สรุป

หนังสือเรื่อง ปฏิจ্ঞสมุปบาท ซึ่งเขียนโดยอาจารย์บรรจบ บรรณรุจิ เป็นหนังสือ
ที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่ต้องการพัฒนาตัวเอง หรือผู้ที่ต้องการศึกษาธรรมที่ลึกซึ้งที่มีเนื้อหาเข้าใจยาก
แต่อธิบายให้เข้าใจได้อย่างง่าย เพื่อให้สามารถเข้าถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับคนรุ่นใหม่ที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ใน
ชีวิตประจำวันอย่างแท้จริง โดยหนังสือเล่มนี้ได้นำเสนอความรู้เกี่ยวกับหลักธรรม
คือปฏิจ্ঞสมุปบาทตั้งแต่ความหมายเบื้องต้น ไปจนถึงการดับปฏิจ্ঞสมุปบาท ซึ่งก็คือนิพพาน
ในที่สุดนั่นเอง แต่เป็นหลักการที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น และสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่าง
แท้จริงในชีวิตประจำวัน ซึ่งผู้เขียนได้นำกรณีศึกษาจากในคัมภีร์พระพุทธศาสนาครั้งพุทธกาล
มาเป็นแนวทางให้กับผู้ใฝ่รู้นำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตได้อย่างแท้จริง การนำเสนอ
ลักษณะนี้ไม่ใช่เรื่องง่ายเลยแต่ด้วยประสบการณ์ของผู้เขียนซึ่งเป็นอาจารย์ผู้สอนใน
มหาวิทยาลัยสงฆ์มานานและเป็นผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนาจึงทำให้งานเขียนวิชาการ
เล่มนี้น่าศึกษาและนำไปเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตได้

5. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจารณ์เห็นว่าหนังสือมีข้อด้อยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อแก้ไขทำให้หนังสือสมบูรณ์
มากยิ่งขึ้นดังนี้

5.1 รูปเล่มของหนังสือ เนื่องจากเป็นหนังสือเชิงวิชาการทางพระพุทธศาสนา
ผู้เขียนจึงใช้รูปแบบของหนังสือแบบวิชาการล้วน ๆ ไม่มีสีสันแบบหนังสือสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม
ตามเพื่อให้เกิดความนิยมและความสวยงามของรูปเล่มสมัยใหม่ของหนังสือ ควรออกแบบไม่
ว่าจะเป็นตัวอักษร หรือรูปเล่มของหนังสือให้เหมาะสมและน่าอ่าน ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านเกิด
ความสนใจและมีความสนใจมากยิ่งขึ้น

5.2 การออกแบบโครงสร้างรูปเล่มภายในหนังสือ ควรมีการออกแบบภายใน
หนังสือให้สอดคล้องกับโครงสร้างของเนื้อหาหนังสือ ซึ่งจะทำให้แต่ละบทเด่นชัดขึ้นและมี
ความน่าสนใจเฉพาะบทมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพทั้งตัวโครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้าง
ของรูปเล่มหนังสือ พร้อมทั้งมีภาพประกอบให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่นำเสนอ

5.3 บทสรุปและอภิปราย มีเนื้อหาน้อยเกินไป ผู้เขียนควรสรุปใจความตามโครงสร้างของหนังสือซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 ความนำและนิยามความหมาย ส่วนที่ 2 กำเนิดชีวิตมนุษย์ การเกิดใหม่ และการดับปฏิจจสมุปบาท และส่วนที่ 3 สรุปและอภิปรายไปตามลำดับ

เอกสารอ้างอิง

- บรรจบ บรรณรุจิ. (2549). *ปฏิจจสมุปบาท*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- บงกช นราวุฒิ, พ.ต.อ., พญ. (2559). 9 เดือนมหัศจรรย์พัฒนาการทารกในครรภ์. เข้าถึงได้จาก <https://www.samitivejhospitals.com/th/article/detail/9> เดือนมหัศจรรย์พัฒนาการ
- พุทธทาสภิกขุ. (2556). *ปฏิจจสมุปบาทจากพระโอษฐ์*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2552). *พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พร รัตนสุวรรณ. (2537). *พุทธวิทยา เล่ม 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน.
- พระวรศักดิ์ วรธมโม. (2556). *คุณ-ค่าพุทธศาสนา*. สมุทรสาคร: บริษัท พิมพ์ดี จำกัด.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วศิน อินทสระ. (2544). *หลักธรรมอันเป็นหัวใจพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

เรื่อง : พระแก้วมรกตของไทย

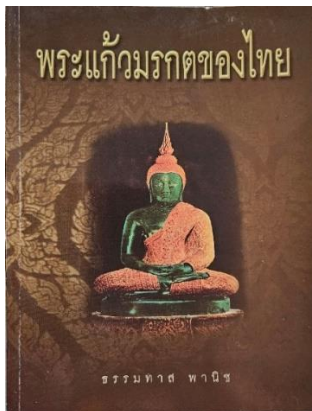
ผู้เขียน : ธรรมทาส พานิช

สำนักพิมพ์ : อรุณวิทยา

พิมพ์ครั้งที่ : 6

ปีที่พิมพ์ : 2551

จำนวนหน้า : 149 หน้า

พระมหาธงชัย วณฺณวิโร (วรรณวีระ)

Phramaha Tongchai Wannavero (Wannawira)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University,

Nakhon Si Thammarat Campus

E-mail: kuper2478@gmail.com

1. บทนำ

หนังสือเรื่อง “พระแก้วมรกตของไทย” คือหนังสือเรื่องราวประวัติความเป็นมาของพระพุทธรูปรัตนปฏิมากร หรือพระแก้วมรกต ซึ่งเป็นพระพุทธรูปสำคัญและทรงคุณค่าที่สุดของชาติไทย ทว่าเรื่องราวประวัติความเป็นมายังคงคลุมเครือจนยากแก่การสรุปหาข้อยุติที่แท้จริงได้ ดังนั้นผู้เขียนจึงได้เสนออีกหนึ่งข้อสมมติฐานที่มีความสอดคล้องกับความเป็นไปได้ในเรื่องความเป็นมาของพระแก้วมรกตโดยประกอบหลักฐานจากเอกสารวิชาการทั้งจดหมายเหตุจีน วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา รวมถึงข้อสมมติฐานของนักวิชาการชาวไทยและชาวต่างชาติที่สอดคล้องกับแนวคิดนี้เพื่อเป็นข้อเสนอสู่สังคมอีกทางหนึ่ง และเพื่อให้ใกล้เคียงความชัดเจน หรืออย่างน้อยก็เป็นประโยชน์แก่การศึกษาของชนรุ่นหลังให้ได้ศึกษาต่อยอดกันต่อไป

พระแก้วมรกตเป็นพระพุทธรูปที่แกะสลักจากหยกอ่อนเนไฟรต์ (Nephrite) สีเขียว ตั้งมรกตเป็นพระพุทธรูปสกุลศิลปะก่อนเชียงแสนถึงศิลปะเชียงแสน ในหนังสือรัตนพิมพวงศ์ ระบุว่าพบครั้งแรกที่วัดป่าญะ (วัดพระแก้ว) ตำบลเวียง เมืองเชียงราย ในปี พ.ศ. 1977 ภายหลัง

ได้รับบทความ: 12 กันยายน 2567; แก้ไขบทความ: 27 พฤศจิกายน 2567; ตอรับตีพิมพ์: 4 ธันวาคม 2567

Received: September 12, 2024; Revised: November 27, 2024; Accepted: December 4, 2024

ได้นำขึ้นข้างไปอยู่วัดพระแก้วดอนเต้าที่นครลำปาง ต่อมาในสมัยพระเจ้าติโลกราชได้เชิญพระแก้วมรกตมายังเชียงใหม่ และเมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาครองกรุงเชียงใหม่ภายหลังได้เชิญพระแก้วมรกตกลับหลวงพระบางไปด้วย เมื่อล้านช้างย้ายเมืองหลวงจากหลวงพระบางมาเวียงจันทน์ก็เชิญพระแก้วมรกตลงมาด้วย ต่อมาสมเด็จพระเจ้าตากสินทรงสถาปนากรุงธนบุรีขึ้นเป็นเมืองหลวงได้ทรงอัญเชิญพระแก้วมรกตและพระบางมาจากเวียงจันทน์ (ลาว) ประดิษฐานไว้ที่วัดอรุณราชวราราม เมื่อสิ้นรัชสมัยของพระองค์แล้วพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงอัญเชิญพระแก้วมรกตลงเรือพระที่นั่งเสด็จข้ามฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยามาประดิษฐานยังวัดพระศรีรัตนศาสดารามจนถึงปัจจุบัน

เรื่องเล่าของพระแก้วมรกตก่อนหน้านั้นยังคลุมเครือมีส่วนที่พอเชื่อถือได้จากวรรณกรรมที่บันทึกอยู่ก่อนแล้วว่าพระแก้วมรกตสร้างขึ้นในปีพุทธศักราช 500 โดยพระนาคเสนเถระ วัดโศการาม กรุงปัญา ในแผ่นดินพระเจ้ามิลินท์ พระอินทร์พร้อมกับพระวิษณุกรรมเทพบุตรได้นำแก้วสีเขียวที่ बनाมาจำลองหลักเป็นพระพุทธรูปถวายให้พระนาคเสน ขนานพระนามว่า “พระพุทธรัตนพรรณมณีมรกต” ต่อมาพระนาคเสนจึงได้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุลงไปในพระพุทธรัตนพรรณมณีมรกต 7 พระองค์ คือพระโมลี พระนลาฏ พระนาภี พระหัตถ์ซ้าย-ขวา และพระเพลาซ้าย-ขวา ในส่วนของเรื่องราวละเอียดควรพิจารณาจากหนังสือเล่มนี้ต่อไป

แรงบันดาลใจในการวิจารณ์หนังสือ “พระแก้วมรกตของไทย” เนื่องด้วยพระแก้วมรกตนั้นเป็นพระพุทธรูปสำคัญของประเทศไทย เป็นศูนย์รวมใจของพุทธศาสนิกชนในชาติ และเป็นที่มาส่วนหนึ่งของชื่อกรุงเทพมหานคร ดังในท่อนที่ว่า “กรุงเทพมหานคร - นครอันยิ่งใหญ่ของเทพ, อมรรัตนโกสินทร์ - เป็นคลังแก้วของเทพอันยิ่งใหญ่ (หมายถึงที่เก็บพระแก้วมรกต)” พระแก้วมรกตเป็นพระพุทธรูปปฏิมาที่มาจากชื่อกรุงเทพมหานครเมืองหลวงอันเป็นราชธานีของประเทศไทยแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า พระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร หรือพระแก้วมรกตซึ่งปัจจุบันประดิษฐานไว้อยู่ในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม (หรือวัดพระแก้ว) ในพระบรมมหาราชวังอันเป็นศูนย์กลางของบ้านเมือง เป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง และที่เป็นศูนย์รวมศรัทธาของมหาชน อีกทั้งนอกจากจะทรงคุณค่าดังที่กล่าวมาแล้วยังมีนัยสำคัญในด้านการแสดงถึงอำนาจในทางการเมืองด้วย และแสดงถึงความสำคัญของพระบรมมหาราชวังและกรุงเทพมหานครที่เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย และในภาคเศรษฐกิจแล้วก็ยังมีผลต่อการท่องเที่ยวสร้างเม็ดเงินกระตุ้นเศรษฐกิจของชาติได้เป็นอย่างมาก จึงนับเป็นสิ่งมงคลที่สำคัญสูงสุดควรที่ชาวไทยจะศึกษาเรียนรู้ ผู้วิจารณ์จึงสนใจและจำเป็นที่จะศึกษาประวัติเป็นอย่างยิ่ง

ประเด็นที่น่าสนใจเรื่องพระแก้วมรกตของไทย ในจุดที่แม้ว่าพระแก้วมรกตนั้นจะมีค่าทางประวัติศาสตร์ คุณค่าทางสังคมที่สูงส่งทั้งทางรูปธรรมและต่อทางจิตใจเพียงใด หากแต่ใน

เรื่องความเป็นมาที่ยังคลุมเครือ เพื่อให้เกิดความประโยชน์ในการศึกษาให้เกิดความเข้าใจที่ใกล้กับความจริงให้มากที่สุด และทราบถึงข้อมูลแท้จริงของพระแก้วมรกตว่าเป็นมาอย่างไร และมีความสอดคล้องกับตำราข้อมูลทางพระพุทธศาสนาอย่างไร จึงต้องควรศึกษาอย่างละเอียด ผู้วิจารณ์มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องศึกษารายละเอียดที่แท้จริงในเรื่อง “พระแก้วมรกตของไทย” เพื่อให้มีความเข้าใจในความเป็นมาที่ถูกต้องและเกิดประโยชน์แก่ผู้ที่ต้องการศึกษาต่อไป

2. เนื้อหาหนังสือ “โครงสร้างและสาระสำคัญของหนังสือ”

การวิจารณ์หนังสือ “พระแก้วมรกตของไทย” ผู้วิจารณ์ขอสรุปเนื้อหาโดยย่อของหนังสือ ดังนี้

บทที่ 1 พระอรหันต์ และพระโพธิสัตว์สร้างพระแก้วมรกต

ผู้เขียนบอกเล่าถึงความเป็นมาของอาณาจักรโบราณบริเวณรอบอ่าวบ้านดอน โดยมีนครพนม อาณาจักรตามพรลิงค์ และนครศรีโพธิ์ไชยา โดยกษัตริย์ล้วนมีนามว่า “พระเจ้าศรีธรรมโศกราช” ทั้งสิ้น เพราะเป็นลูกหลานของพระเจ้าศรีธรรมโศกที่ในประเทศอินเดีย จึงเรียกชื่อพระนครอีกอย่างหนึ่งว่า “ปาตลีบุตร” โดยมีหลักฐานสอดคล้องกับโคลงยอพระเกียรติพระเจ้ากรุงธนบุรีที่นายสวนมหาดเล็กแต่งมีคำว่า “ปาตลีบุตร” ใช้เรียกนามเมืองนครศรีธรรมราช และสอดคล้องกับคำกลอนลายแทงประจำเจดีย์วัดแก้วไชยาว่า “เจดีย์วัดแก้วศรีธรรมโศกราชสร้างแล้ว แลเห็นเรื่องรอง สี่เท้าพระบาท เหยียบปากพะเนียงทอง ผู้ใดคิดตองกินไม่สิ้นเอย”

ตำนานพระแก้วมรกตที่คนไทยมักจดจำพระนามกษัตริย์และราชบุตรที่ร่วมกันสร้างพระแก้วมรกตถวายพระนาคเสนว่า “พระอินทร์และพระวิษณุกรรมเทพบุตร” โดยผู้เขียนได้เห็นว่ามีนาม “พระอินทร์” ตามภาษาสันสกฤตว่า “ครีณทรวรมเทวะ” นั้นตรงตามประวัติศาสตร์ศรีวิชัยที่ระบุว่าพระอินทร์เสวยราชสมบัติในระยะ พ.ศ. 1230-1270 ส่วนนามว่า “พระวิษณุกรรมเทพบุตร” มีพระนามในจารึกกรุงศรีวิชัย พ.ศ. 1318 พบที่วัดใหญ่ไชยาวาพระวิษณุทรงเสวยราช ในระยะประมาณ พ.ศ. 1270-1330 ได้ทรงสร้างปราสาทอีก 3 หลัง คือวัดหลวง วัดแก้ว และวัดเวียง ซึ่งผู้เขียนเห็นในเรื่องพุทธศิลป์ของพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรและพระแก้วมรกตซึ่งมีลักษณะที่สอดคล้องกัน ซึ่งมีลักษณะพระพักตร์แสดงออกถึงพระนิพพานคือความสงบเย็น

ผู้เขียนได้เน้นแนวคิดที่พระอรหันต์ 2 พระองค์คือพระนาคเสนและพระมหาธรรมรักขิตเถระเจ้าพร้อมทั้งพระอินทร์เทพและพระวิษณุผู้เป็นกษัตริย์แห่งศรีวิชัยได้ร่วมกันสร้างพระแก้วมรกตขึ้น โดยปฏิเสธตำนานพระแก้วมรกตที่เกิดขึ้นที่อินเดีย เพราะไม่มีหลักฐานวรรณคดีในเรื่องพระแก้วมรกตในอินเดียและศรีลังกาเลย และแย้งว่าเรื่องพระนาคเสนในตำนานมิลินท

ปัญหานั้นเป็นเรื่องเมื่อสมัย พ.ศ. 500 ส่วนรูปเคารพพระพุทธรูปและโพธิสัตว์เกิดขึ้นในสมัยพระเจ้ากนิษกะประมาณ พ.ศ. 621 จึงไม่น่าจะเป็นไปได้

ส่วนคำว่า “กรุงปาตลีบุตร” ไม่ใช่ที่อินเดียแต่เป็นที่ประเทศไทย โดยเทียบเคียงกับวรรณกรรมในเรื่องชินกาลมาลีปกรณ์ จามเทวีวงศ์ และมูลศาสนา ซึ่งมีเรื่องเล่าตรงกันถึงเรื่องการก่อตั้งนครทวารวดี มอญ ละโว้ และกล่าวถึงกษัตริย์ไศเลนทร์องค์สุดท้าย เมื่อ พ.ศ. 1260 พระนามว่าสิริธรรมกิตติยกกองทัพไปปราบละโว้ ประมาณ พ.ศ. 1400 ลูกหลานของพระเจ้าสิริธรรมกิตติ พระนามว่าอาทิตยราชย้ายมาตั้งนครที่ทวารวดีศรีอยุธยา แล้วยกกองทัพไปเอาพระแก้วมรกตกลับจากนครอินทรีปตนครหลวงมาไว้ที่กรุงอยุธยาในช่วงประมาณ พ.ศ. 1540

ผู้เขียนได้เสนอแนวคิดที่พระแก้วมรกตเป็นของไทยอยู่แล้ว แต่ฝรั่งได้เขียนถึงประวัติศาสตร์ไทยเพื่อสอนชาวเขมรและลาวว่าคนไทยเป็นผู้แย่งเอาพระแก้วมรกตจากเขมรและลาวและตำนานการอัญเชิญพระบรมธาตุไว้ในพระแก้วมรกต 7 องค์นั้น ได้เสนอลักษณะ 2 แนวคิดที่ว่าฝ่ายโลกิยนั่น “พระบรมธาตุ” แล้วหมายถึงอัฐิที่คงอยู่ของพระอรหันต์ ส่วนฝ่ายโลกุตระแฝงเรื่องคติธรรมะในเรื่องพระนิพพานไว้นั่นเอง

สรุปตำนานพระแก้วมรกตตามแนวคิดของผู้เขียนได้ระบุว่า กรุงปาตลีบุตรซึ่งมีกษัตริย์ผู้ครองกรุงคือพระอินทร์และพระวิฆณุกรรมเทพบุตร คือนครศรีโพธิตามประวัติศาสตร์ศรีวิชัย โดยการได้ไปนำหินจากนครโยนก (สิบสองปันนา) มาสร้างและประดิษฐานที่วัดโศการาม (วัดแก้วในปัจจุบัน) ต่อมาในกรุงศรีวิชัยสมัยพระเจ้าศิริธรรมกิตติเกิดสงครามจึงได้เก็บรักษาพระแก้วมรกตลงเรือสำเภาร่วมกับพระปฏิมากรรมชาติไปกรุงกัมพูชาวิสัย ในส่วนช่วงทำยบพได้นำเสนอบันทึกเพิ่มเติมเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2 พระแก้วมรกตเสด็จไปโปรดสัตว์ทั่วทุกมหานครในแดนไทย

ในช่วงเริ่มต้นของบทได้กล่าวถึงตำนานการสร้างพระบรมธาตุเมืองนครและการตั้งบ้านเมืองจนเจริญรุ่งเรือง เป็นมหานครที่รุ่งเรืองมากในทางธรรม และยังเสนอแนวคิดแย่งตำนานพระแก้วมรกตที่เล่ากันถึงพระนามของพระเจ้าอนุรุทธแห่งนครพุกามที่ได้เสด็จมาขอคัดลอกพระไตรปิฎกและพระแก้วมรกตลงเรือสำเภากลับพระนครนั้นเป็นคนละองค์กับพระเจ้าอนุรุทธะที่ตั้งจุลศักราชใน พ.ศ. 1181 เพราะคำว่าอนุรุทธะนี้ ใช้เรียกพระนามกษัตริย์มอญหลายพระองค์ซึ่งในคราวตั้งจุลศักราชนั้นกษัตริย์ในดินแดนล้านนาได้ไปประชุมกันทั่ววันแต่กษัตริย์ที่หริภุญชัยและสวรรคโลกไม่ได้ไปร่วมประชุมพงศาวดารเหนือของไทยเขียนแข่งไว้ว่า “พอตั้งจุลศักราชได้ปีเดียวก็สวรรคต พระเจ้ากากรรณดิศราชโอรสของพระเจ้าอนุรุทธยกทัพมาพยายามปราบละโว้ 7 ปีและสร้างพระปโทนเจดีย์ไว้ที่นครปฐมเมื่อ พ.ศ. 1199 ส่วนหลานของพระองค์ ใน พ.ศ. 1400

ได้ยกกองทัพมาไปยังนครศรีธรรมราชแล้วขอพระแก้วมรกตลงสำเภาไปเมืองมอญ แต่สามารถนำเพียงพระไตรปิฎกกลับไปได้ส่วนเรือบรรทุกพระแก้วมรกตได้ไปขึ้นที่เกาะลังกา

ผู้เขียนได้แย้งในเรื่องเกาะลังกาว่า เมื่อสามารถนำกองทัพมาจากเมืองมอญและพาเรือนำพระแก้วมรกตหนีไปขึ้นที่นครอินทรีปัตได้ เมื่อจะกลับคงต้องกลับทางเดิม โดยผู้เขียนเห็นว่าคำว่า “ลังกา” นั้นก็น่าจะใช้ที่ลังกาทวีป แต่น่าจะเป็นลังกาที่นครศรีธรรมราช เพราะเมื่อนำพระแก้วมรกตกลับมา พวกไศเลนทรวังศทางนครตามพรลิงค์ได้เตรียมคนอยู่ในเรือสำเภา เมื่อเรือออกสู่ทะเลอ่าวไทยก็ประหารพวกมอญที่คุมเรือเสียแล้วนำเรือไปยังเมืองอินทรีปัต อีกทั้งเพราะคำว่าลังกาแปลว่าเมืองที่เป็นคลังพระไตรปิฎก คำว่า “ลังกาทวีปกัมโพชวิสัย” ในตำนานพระแก้วมรกต หมายความว่า เมืองที่มีพระไตรปิฎกให้คัดลอกของชาวกัมโพช คือเมืองนครศรีธรรมราช ในสมัยนั้นยังมีชื่อว่า “นครตามพรลิงค์” มีพระไตรปิฎกให้คัดลอกหลายยุคหลายสมัย และในราวพุทธศตวรรษที่ 17 ยังมีพระเจ้าแผ่นดินเป็นพระเจ้าแผ่นดินเกาะลังกา มีตำนานพระธนกุมารพระนางเหมขลาพ้องกับตำนานของชาวลังกา ซึ่งคำว่า “กัมโพช” เป็นคำที่ชาวโยนกเรียกเรียกชาวใต้ตามตำนานทางแดนโยนก (ธรรมทาส พานิข, 2551)

ซึ่งเมืองอินทรีปัตนี้ผู้เขียนได้นำเสนอน่าจะเป็นเมืองของพระเจ้าปทุมสุริยวงศ์ในตำนาน หรือโยศวรมเหวในประวัติศาสตร์ พ.ศ. 1432-1443 เพราะช่วงนั้นเมืองพระนครกำลังมีอำนาจ ดังนั้นมอญจึงไม่กล้าตามไปแย่งพระแก้วมรกตคืน และได้เล้าถึงความเกี่ยวพันทางด้านสายเลือดและการแต่งงานระหว่างกษัตริย์วงศ์ไศเลนทร และ ละโว้ โยศวรมัน และชนชาติขอมพระนคร ตำนานความเก่งกาจของกษัตริย์ในประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับพระแก้วมรกต ซึ่งล้วนอยู่ในอาณาจักรสยามเป็นหลักตามลำดับจนมาถึงสมัยอยุธยาและกรุงเทพมหานคร

จากตำนานพระแก้วมรกตได้ไขปมประวัติศาสตร์ไทย โดยผู้เขียนได้นำเสนอแง่มุมจากตำนานพระแก้วมรกตเรื่องของประวัติศาสตร์การตั้งเมืองของกษัตริย์ไทยในดินแดนอยุธยาโบราณ อุทอง และละโว้ รวมถึงเขมรไว้ โดยการอิงจากตำนานจามเทวีวงศ์ ตำนานมูลศาสนา และชินกาลมาลีปกรณ์เหล่านี้ ช่วงหลังของบทที่ 2 ได้กล่าวถึงช่วงท้ายของพงศาวดารเหนือที่เล่าถึงช่วงพระแก้วมรกตมีการผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไปอยู่ตามนครต่าง ๆ และได้ไปอยู่ที่กำแพงเพชรต่อมาเจ้าราชบุตรเมืองละโว้ได้ทูลขอพระแก้วมรกตกลับสู่เมืองละโว้อีกคราว ก่อนที่จะกลับขึ้นไปสู่กำแพงเพชรหัวเมืองฝ่ายเหนือในภายหลังอีกครั้ง

บทที่ 3 พระแก้วมรกตเสด็จไปโปรดสัตว์ทั่วทุกมหานครในแดนล้านนา

ในบทนี้ได้เล่าถึงเรื่องการเดินทางโปรดสัตว์ของพระแก้วมรกตตามนครต่าง ๆ ทางเหนือ ซึ่งพระภิกษุไทยชื่อพระรัตนปัญญาซึ่งได้รณาคัมภีร์ชินกาลมาลีปกรณ์ไว้ที่นครเชียงใหม่ใน พ.ศ. 2060 บันทึกเรื่องราวของพระแก้วมรกตตั้งแต่ออกจากเมืองกำแพงเพชรสู่เมือง

เชียงราย และบรรยายเนื้อความที่บันทึกเหตุการณ์ตอนเจอพระแก้วมรกตตามคัมภีร์รัตนพิมพวงศ์ เกิดความต่อเนื่องของเนื้อหา ซึ่งจากเนื้อหาในช่วงนี้ชี้ให้เห็นลักษณะของอำนาจทางการเมืองระหว่างเมืองเชียงรายลำปางและเชียงใหม่ ที่เมืองเชียงใหม่มีอำนาจเหนือหัวเมืองเหนือทั้งปวง แต่ก็มีเหตุการณ์พิเศษที่ทำให้พระแก้วมรกตได้ยังอยู่ที่เมืองลำปางอยู่ระยะหนึ่งก่อนที่จะเดินทางไปเชียงใหม่ในที่สุด

ส่วนท้ายของบทจะกล่าวถึงตำนานพระแก้วมรกตในเมืองหลวงพระบาง ซึ่งได้เดินทางออกจากเชียงใหม่ในยุคสมัยของพระไชยเชษฐาแห่งอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งเป็นผู้มีสิทธิ์สืบสานตติวงศ์ในกรุงเชียงใหม่และหลวงพระบาง โดยมีพระราชบิดาเป็นเจ้านครเชียงใหม่พระนามว่าพระเจ้าโพธิสาร เมื่อพระเจ้าโพธิสารสิ้นพระชนม์ได้รับอัญเชิญขึ้นครองเมืองเป็นกษัตริย์เมืองเชียงใหม่ ใน พ.ศ. 2093-2095 แต่หลังจากที่พระองค์ทรงถวายพระเพลิงพระราชบิดาเสร็จจึงได้เสด็จกลับเมืองหลวงพระบางได้นำพระแก้วมรกตและพุทธรูปหิงค์กลับไปหลวงพระบางด้วย ได้สร้างมหาปราสาท 3 หลัง ขึ้นเพื่อประดิษฐาน ต่อมาได้ย้ายจากนครหลวงพระบางมาสู่เวียงจันทน์ ซึ่งผู้คนในเวียงจันทน์ก็อ่อนน้อมบูชาพระแก้วมรกตปฏิบัติบูชาคู่กับพระบางมาหลายชั่วอายุคน

เมื่อกรุงศรีอยุธยาได้เสียแก่พม่า ในจุลศักราช 1129 พระยาตากสินซึ่งได้เป็นพระยาวชิรปราการเจ้าเมืองกำแพงเพชร ได้รวบรวมไพร่พลตั้งเมืองธนบุรี เป็นมหากษัตริย์สืบวงศ์สยาม ได้ขยายขอบเขตอาณาจักรให้กว้างขวาง จึงให้เจ้าพระยาหนครราชสีมาให้แต่งกรมการขึ้นไปยังนครหลวงเวียงจันทน์ให้อ่อนน้อม แต่ฝ่ายพระเจ้ากรุงเวียงจันทน์ไม่ได้อ่อนน้อมด้วยเห็นว่าไม่เคยเป็นเมืองขึ้นของผู้ใดมาเป็นเวลากว่าพันปีและไม่เคยเป็นข้าศึก ประเทศใด ๆ อย่างเช่นเชียงใหม่จึงไม่ยอมสวามิภักดิ์

บทที่ 4 พระแก้วมรกตเสด็จกลับมาสู่กรุงเทพมหานครศรีอยุธยา

ในบทนี้ผู้เขียนได้เกริ่นนำถึงการที่พระแก้วมรกตต้องออกจากนครปาดาลิบุตร และเดินทางไปเมืองต่าง ๆ เนื่องจากนครนั้นเกิดความเสื่อมโทรมจึงเกิดการรบพุ่งฆ่าฟันกัน พระแก้วมรกตจึงต้องอำลาจากไป แต่หากพระแก้วมรกตประดิษฐานเมืองใดนั้นก็จะเป็นอันตรายให้พระพุทธรูปเมืองนั้นก็จะเจริญรุ่งเรืองขึ้นมากกว่าเดิม

ข้อมูลการเดินทางเสด็จสู่กรุงเทพมหานครศรีอยุธยา ได้อ้างจากพระราชนิพนธ์สมเด็จพระจอมเกล้าฯ สรุปความได้ว่า ในคราวที่พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชเมื่อครั้งยังทรงพระยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึกทรงยกทัพขึ้นไปปราบนครศรีสัตนาคนหุตเวียงจันทน์เรียบร้อยแล้ว จึงได้อัญเชิญลงมายังกรุงเทพมหานครพร้อมกับพระบาง ครั้งนั้นยังเป็นแผ่นดินของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างโรงพระแก้วมรกต และ

สมโภชพร้อมอัญเชิญขึ้นประดิษฐานตลอดรัชสมัย แต่ต่อมาด้วยบารมีสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจะทรงกำลังสิริของพระมหามณีนรัตนปฏิมากรไม่ได้จึงทำให้คลังไคล้เสียพระสติผิดวิปาสไป

ต่อมาเมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงกระทำการปราบดาภิเษกขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์แล้ว ทรงโปรดเกล้าฯ ย้ายพระนครข้ามมาอยู่ฝั่งตะวันออกพร้อมกับสถาปนาวัดพระศรีรัตนศาสดารามภายในพระบรมมหาราชวังเพื่อประดิษฐานองค์พระแก้วมรกตเนื่องจากทรงพระราชดำริว่า “พระพุทธรัตนปฏิมากรพระองค์นี้เป็นแก้วอย่างดีวิเศษจึงมีควรอยู่ที่เมืองธนบุรีเพราะเป็นเมืองน้อยขึ้นกับกรุงเทพมหานครศรีอยุธยา” จึงโปรดเกล้าฯ ให้อัญเชิญแห่ย้ายไปประดิษฐานที่ใหม่อันเป็นชัยภูมิที่ดีกว่า เมื่อปีมะโรง ฉกศก ศักราช 1146 วันจันทร์ แรมสิบสองค่ำ เดือนสี่ พร้อมกับสถาปนามพระอารามใหม่ว่า “**วัดพระศรีรัตนปฏิมากร**” จากนั้นจึงมีการเฉลิมพระราชวังและพระราชมณเฑียรใหม่พร้อมพระราชทานนามพระนครใหม่ให้สอดคล้องกับนามพระพุทธรัตนปฏิมากรว่า “**กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยาบรมราชธานี**” เพราะเป็นที่เก็บรักษาพระมหารัตนปฏิมากรพระองค์นี้ไว้

ซึ่งจุดนี้ชี้ให้เห็นถึงลักษณะบทบาทของพระแก้วมรกตที่มีต่อผู้คน ความเชื่อ และอำนาจที่มีมากยิ่งต่อผู้คนในยุคนั้น จนถึงกับเป็นจุดศูนย์รวมจิตใจ และเป็นหัวใจหลักในพระบรมมหาราชวังในยุคที่บ้านเมืองกำลังสั่นคลอน ผลิตเปลี่ยนแผ่นดินและได้ตั้งเป็นชื่อของเมืองหลวงใหม่แห่งราชอาณาจักรสยาม

บทที่ 5 เรื่องเบ็ดเตล็ดเกี่ยวกับพระแก้วมรกต

บทนี้จะอธิบายเกี่ยวกับความเบ็ดเตล็ดที่เกี่ยวข้องกับพระแก้วมรกต โดยส่วนแรกจะกล่าวถึงพระบรมราชวินิจฉัยเรื่องของช่างฝีมือการทำพระแก้วมรกตโดยสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระบรมราชวินิจฉัยสรุปเรื่องนี้ว่า “เป็นพระพุทธรูปงดงาม ฝีมือระดับช่างเอกไม่เหมือนดังที่เคยเจองาน ไม่ว่าจะเป็นอินเดียแขกเทศ สิงห์ มอญ พม่า เขมรไทยเหนือ หรือจีน ไม่ว่าจะเป็นด้านฝีมือช่างก็ไม่ใกล้เคียงหรือคล้ายคลึงกันพระพุทธรูปจากอื่น ๆ เลย” โดยที่พระองค์ทรงไม่เชื่อว่าจะมีเทวดามาช่วยสร้างตามตำนาน แต่พระองค์ทรงเสนอเป็นพระราชวินิจฉัยว่ามีความคล้ายคลึงกับฝีมือช่างลาวเหนือโบราณข้างเมืองเชียงแสน

จุดนี้ผู้เขียนได้เห็นต่างกับพระราชวินิจฉัยเล็กน้อยจากที่มีความเห็นว่าสร้างขึ้นที่เชียงแสน แต่ผู้เขียนเสนอว่าสร้างขึ้นที่ศรีวิชัยและเมื่อองค์พระแก้วไปถึงเชียงแสนแล้วนั้นจึงส่งอิทธิพลต่อสกุลช่างเชียงแสนในเวลาต่อมา โดยอ้างอิงจากการเปรียบเทียบผ่านรูปถ่ายของพระแก้วมรกตเมื่อคราวไม่ทรงเครื่องทรงกับพระพุทธรูปศรีวิชัยรุ่นแรกโดยเทียบจากพระเกตุมาลาที่ต่ำกว่าครึ่งวงกลม และเปรียบเทียบระหว่างเศียรพระพุทธรูปที่ชวากับพระพุทธรูปเชียงแสน (หลวงพ่อดำ) พบว่ามีความคล้ายคลึงกันมากจนเรียกได้ว่ารูปแบบศิลปะที่ส่งอิทธิพลไปยังเชียงแสนนั้นได้รับ

แรงบันดาลใจจากศรีวิชัย เรียกว่า “ศรีวิชัย-เชียงแสน” และตอกย้ำความน่าเชื่อถือของเส้นทางงานช่างจาก อาจารย์เขียน ยิ้มศิริ ในหนังสือพุทธานุสรณ์ ว่าพระพุทธรูปเชียงแสนนั้นได้รับอิทธิพลมาจากคุปตะผ่านศรีวิชัย และผู้ที่สร้างนั้นคือพระวิษณุ สร้างขึ้นที่นครศรีโพธิ์ (ไชยา) เมื่อประมาณปี พ.ศ. 1260-1270 และในขณะนั้นพระโอรสของพระอินทร์อีกองค์หนึ่ง ทรงพระนามภาณุได้ไปปกครองชาว จากนั้นสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ในเจดีย์มณฑปทำเครื่องหมายตรีเนตรไว้ที่ระหว่างพระเนตรทั้งสอง

ลำดับต่อมา ได้กล่าวถึงพระบรมราชวินิจฉัยเรื่องใครเป็นผู้สร้างพระแก้วมรกต โดยทรงเห็นว่า “น่าจะเป็ของท่านผู้มีบุญผู้เป็นเจ้าแผ่นดินเมืองของชนที่นับถือพระพุทธศาสนา มากกว่าผู้ที่ถือผีสงเทวดาและที่อื่น ๆ และคงมีบุญญาภาพแรงกว่าเมืองใกล้เคียงโดยทั่วไป มีอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ จึงมีอาณาภาพมากขนาดที่สามารถจะนำก้อนแก้วใหญ่ขนาดนี้มาสร้างเป็นพระพุทธรูปได้ ต้องมีศรัทธาเลื่อมใสในพุทธศาสนา มากกว่าเงินทอง หากมีเช่นนั้นแล้วคงจะขายก้อนแก้วนั้นเสีย หรือเก็บไว้ทั้งก้อนเพื่ออวดบารมีเกียรติยศ คงจะมีศรัทธาเห็นว่าสิ่งอื่นจะยิ่งกว่าพุทธรัตนะไม่มี จึงได้สร้างพระแก้วขึ้น เห็นว่าจะประเสริฐยิ่งกว่าการเก็บไว้หรือใช้ทำอย่างอื่น จะเป็นเกียรติยศในชาตินี้แก่บ้านเมืองและเป็นกุศลมีผลประโยชน์ในชาติหน้า จึงได้เสียสละก้อนแก้วด้วยฝ่าออกให้ได้สัณฐานควรประมาณเป็นพุทธรูป” พระบรมราชวินิจฉัยดังนี้แสดงถึงนัยยะในการสร้างพระพุทธรูปมาองค์นี้ด้วยก้อนแก้วรัตนได้อย่างชัดเจน

ส่วนต่อมาผู้เขียนได้อธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับคำว่า “ศรีวิชัย” และกษัตริย์วงศ์ไศเลนทร์ โดยคำว่าศรีวิชัยเป็นเพียงนามสมมติ ซึ่งไม่มีมหานครตั้งอยู่ที่ใด และกษัตริย์เองก็นิยมอ้างว่าเป็นไศเลนทรวงศ์กันทั้งนั้น ซึ่งมีอยู่หลายแห่ง และแต่ละแห่งก็เป็นอิสระต่อกันและบางครั้งก็ยกย่องเพียงนครใดนครหนึ่งขึ้นมาเป็นมหานครเท่านั้น และข้อเสนอด้วยคำอธิบายว่า กษัตริย์ไศเลนทรวงศ์นั้นมีชื่อเป็นไทยจากจุดสังเกตเช่น เมืองราม เมืองละโว้ นั่นก็ตั้งชื่อตามนามกษัตริย์ที่ทรงนามว่าพระราม หรือพระเจ้าละโว้มีราชธิดา ชื่อจามเพราะเมื่อยังเล็กอยู่จามเก่ง ส่วนทูตที่มาเชิญพระนาง มีนามว่า คะวะยะซึ่งเป็นไทยมีชื่อว่านายไข่ คนไทยตั้งชื่อเด็กว่า ไข่แดง ไข่ดำ ไข่นุ้ย เป็นต้น ส่วนกษัตริย์ทรงพระนามว่าตามพรลิงค์ แปลว่า แดงลิงค์ แปลว่าไข่ รวมถึงชื่อในปราสาทเขมรทั้งหลายนั้น นครวัด นครหลวง นาคพัน สระสรง ฯลฯล้วนแต่เป็นชื่อไทย รวมถึงตำนานพระแก้วมรกตก็เป็นของคนไทยที่เขียนขึ้นไว้มีทั้งฉบับภาษาไทยและบาลี และสุดท้ายตำนานพระแก้วมรกตก็ถูกตัดแต่งแก้ไขในสมัยต่าง ๆ ด้วยความเข้าใจผิด ทั้งเรื่องชื่อกษัตริย์หรือชื่อพระที่มักซ้ำกัน หรือการชอบแต่งตอนต้นของตำนานให้ไปเชื่อมโยงกับอินเดีย เป็นต้น

ภาคผนวก ตำนานพระแก้วมรกตฉบับไทย

ช่วงท้ายนี้ผู้เขียนได้วิจารณ์ถึงตำนานพระแก้วมรกตฉบับไทย ท้ายพระราชพงศาวดารเหนือเพื่อเทียบกับ ประวัติศาสตร์ของไสลชนทรวงศ์ ซึ่งจากการได้อ่านพิจารณาเห็นว่ามัลักษณะที่ค่อนข้างคล้ายคลึงและมีบางจุดที่สอดคล้องรับกัน แต่ก็มีบางส่วนที่อาจจะยังคลุมเครืออยู่ แต่เมื่อสรุปโดยภาพรวมแล้วก็ยังอยู่ในลักษณะที่เป็นตำนานหรือพงศาวดารทางศาสนาที่บันทึกสืบต่อกันมาพอจะสามารถเชื่อถือได้เพียงอาจจะต้องตัดในเรื่องของความเชื่อในเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์บางอย่างออกเพราะเป็นการบันทึกในลักษณะบอกเล่า แต่ก็ยังจัดอยู่ว่าเป็นการบันทึกข้อมูลที่ค่อนข้างใช้ป็นสิ่งอ้างอิงได้เท่าที่มีในขณะนี้และยังมีอายุใกล้เคียงกับเหตุการณ์มากกว่าปัจจุบัน

3. วิเคราะห์หนังสือเรื่อง “พระแก้วมรกตของไทย”

หลังจากได้อ่านหนังสือเรื่องพระแก้วมรกตของไทยแล้ว ผู้วิจารณ์มีข้อวิจารณ์ ดังนี้

3.1 ลักษณะของหนังสือ

ส่วนปกหน้าหรือส่วนปกหลังเป็นการบ่งบอกลักษณะความเป็นไทย และการนำรูปพระพุทธรัตนปฎิมากร ขึ้นเป็นภาพหลักโดยใช้คำว่าพระแก้วมรกตของไทย ซึ่งเน้นย้ำในลักษณะที่พระแก้วมรกตเป็นของไทยตั้งแต่เดิมเป็นหลัก ซึ่งให้เห็นแนวคิดของผู้เขียนได้อย่างชัดเจน ในส่วนของหน้าหลังได้กล่าวถึงช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 รัฐบาลฝรั่งเศสต้องการให้ไทยคืนดินแดนที่รับไปเมื่อ พ.ศ. 2484 ตลอดจนขอพระพุทธรูปมหายานรัตนปฎิมากร (พระแก้วมรกต) ไปด้วย โดยแสดงตำนานเรื่องพระแก้วมรกตที่บันทึกไว้ว่าพระแก้วมรกตเคยอยู่ในประเทศเขมร (อินทปัต) ผู้เขียนได้แย้งว่าเป็นเรื่องจริงแต่ก่อนที่พระแก้วมรกตจะไปอยู่เขมร ประเทศลาว ล้านนา พระพุทธรูปองค์นี้เคยอยู่ที่ไหน..? สร้างจากที่ไหน..? และเป็นศิลปะในสมัยใด..? ซึ่งชี้ว่าคำตอบได้อธิบายไว้ในเล่มนี้

3.2 การเรียบเรียงเนื้อหา

การเรียบเรียงเนื้อหา ผู้เขียนได้เรียบเรียงเนื้อหาโดยแบ่งออกเป็น 6 บท รวมภาคผนวก ซึ่งในแต่ละบทได้แตกประเด็นตามข้อบ่งชี้ที่แน่นอนอย่างชัดเจน โดยเป็นการนำเสนอเชิงการอภิปรายประเด็นที่แต่ละบทสอดคล้องเนื้อหาทางประวัติศาสตร์และข้อมูลจากตำนานพระแก้วมรกต, รัตนพิมพวงศ์, ชินกาลมาลีปกรณ์, พงศาวดารต่าง ๆ, เอกสารวิชาการของนักวิชาการ และนักโบราณคดีต่างประเทศไว้อย่างชัดเจน ในทุก ๆ บท โดยช่วงท้ายของแต่ละบทจะมีบันทึกเกี่ยวกับที่มาของข้อมูล และข้อมูลวิชาการไว้ประกอบ (ธรรมทาส พานิช, 2551)

3.3 ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา

ในการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือนี้ ผู้เขียนได้มีการนำเสนอเนื้อหาด้วยการดำเนินเรื่องไปควบคู่กับการนำเสนอภาควิชาการบันทึกทางประวัติศาสตร์และข้อมูลเอกสารต่าง ๆ ประกอบไปด้วย แต่คงเน้นไปที่อาณาจักรศรีวิชัยที่ขยายตามพรลิงนครศรีธรรมราชและเมืองโบราณเวียงสระ ตลอดจนญาติวงศ์ในไศเลนทรวงศ์ในพื้นที่ภาคกลางเป็นหลัก

3.4 แรงบันดาลใจในการเขียน

จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ ทำให้เห็นว่าผู้เขียนมีความมุ่งมั่นอุทิศตนในการตีแผ่ประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงกับท้องถิ่นและสอดคล้องกับวัฒนธรรมร่วมด้วย น่าจะเกิดจากความสนใจในด้านวิชาการของท่าน และการสนใจในเรื่องของธรรมะซึ่งเป็นลักษณะชาวพุทธที่เหนียวแน่นอันได้อิทธิพลมาจากท่านพุทธทาสภิกขุแห่งสวนโมกขพลารามเป็นหลัก

3.5 มุมมองที่โดดเด่นของหนังสือ

3.5.1 มีการนำเสนอรูปเล่มและชื่อที่สอดคล้องกับแนวคิดได้อย่างชัดเจน

3.5.2 นำเสนอแนวคิดของท่านผ่านการเชื่อมโยงทางวิชาการและสอดคล้องไปกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ค่อนข้างดี

3.5.3 มีการนำเสนอแนวคิดที่แตกต่างไปจากคัมภีร์หรือตำราตำนานเรื่องของพระแก้วมรกตเล่มก่อน ๆ ได้สอดคล้องกับข้อมูลทางเอกสารนักวิชาการเพื่อเป็นทางเลือกให้แก่ผู้สนใจศึกษาได้อีกทางหนึ่ง โดยผู้เขียนเรื่องของพระแก้วมรกตนั้นมีจำนวนน้อย การเสนอแนวคิดและเขียนตำราของท่านผู้เขียนนี้จึงค่อนข้างสนใจ

3.6 ข้อด้อยของหนังสือ

3.6.1 มีการนำเสนอที่ค่อนข้างไม่เป็นระเบียบ สรุปเนื้อหาได้ยาก

3.6.2 มีลักษณะสอดคล้องกับวรรณกรรมท้องถิ่นมาก ควรเพิ่มเติมทฤษฎีแนวคิดรุ่นใหม่มากขึ้นเพื่อประกอบแนวคิดได้อย่างชัดเจนและตรงกับข้อสมมติฐาน

3.6.3 ควรนำเสนอผลวิจัยหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องในเรื่องวัสดุที่สร้างพระแก้วมรกต หาแหล่งหินที่น่าจะเป็นไปได้ หรือมีความสอดคล้องใกล้เคียงที่สุดมานำเสนอด้วย

4. สรุป

หนังสือเรื่อง “ตำนานพระแก้วมรกตของไทย” นำเสนอแนวคิดเรื่องของพระแก้วมรกตไม่ได้เกิดขึ้นที่อินเดียหากแต่เกิดขึ้นในพื้นที่ของประเทศไทย และได้เดินทางไปในภูมิภาคต่าง ๆ และประเทศต่าง ๆ ใกล้เคียง แล้วสุดท้ายก็ได้เดินทางกลับมาสู่ที่เดิมไม่ใช่มาจากที่อื่น

โดยการเทียบเคียงทางประวัติศาสตร์และข้อมูลเอกสารอื่น ๆ มาพักที่สอดคล้องกับศิลปะศรีวิชัย และบทบาทของพระพุทธรูปหามณีนรัตนปฏิมากร (พระแก้วมรกต) ที่มีต่อสังคม

5. ข้อเสนอแนะ

ในเบื้องต้น ผู้อ่านควรศึกษาข้อมูลเรื่องพุทธลักษณะหรือพุทธศิลป์ของพุทธรูป และประวัติศาสตร์เพิ่มเติม โดยควรอ่านหนังสือตำนานพระแก้วมรกตเบื้องต้นมาก่อนและ คัมภีร์รัตนพิมพวงศ์ ชินกาลมาลีปกรณ์ก่อนอ่านตำรา

ข้อเด่น

1. นำเสนอตำนานพระแก้วมรกตอีกแนวคิดหนึ่งได้อย่างน่าสนใจ
2. สอดแทรกประวัติศาสตร์พื้นถิ่นและข้อมูลวิชาการที่เกี่ยวข้องได้อย่างน่าสนใจสามารถนำไปศึกษาต่อยอดได้
3. หนังสือเล่มนี้สามารถใช้อ้างอิงและประกอบการค้นคว้าศึกษามีอุปการะแก่ผู้ที่ใคร่ในการศึกษาต่อไปได้เป็นอย่างดี

ข้อควรพัฒนา

1. ลักษณะการเรียบเรียง ค่อนข้างจะซับซ้อน ควรปรับให้มีลักษณะอ่านง่าย
2. เนื้อหาในบทของแต่ละบท บางครั้งคล้ายคลึงกันเกินไป ควรอธิบายอย่างรัดกุมและไม่ซ้ำซาก

เอกสารอ้างอิง

ธรรมทาส พานิช. (2551). พระแก้วมรกตของไทย. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: อรุณวิทยาสรรพ.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
กฐิน
ตามนัยแห่งพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา

ผู้แต่ง : พระมหามงคล วชิโร
สำนักพิมพ์ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พิมพ์ครั้งที่ : 3
ปีที่พิมพ์ : 2547
จำนวนหน้า : 55 หน้า

พระครูโสภณธรรมวิสิฐ (ภุชวิสิฐ สยบุญโต)
PhraKhuSoponThammavisit (Purivisit Sanyato)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakhon Si Thammarat Campus
E-mail: chupradits123@gmail.com

1. บทนำ

“กฐิน” เป็นกิจกรรมที่มีองค์ประกอบมากมาย กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับกฐินมีความละเอียดอ่อน ดังนั้น ทายกและพระภิกษุจึงควรศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ให้รอบคอบ และพิจารณาถึงพุทธประสงค์ว่า กฐินมีไว้เพื่อประโยชน์อะไร จากนั้นจึงดำเนินการเกี่ยวกับกฐินให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริง หากพุทธบริษัททั้งภิกษุสามเณร และอุบาสกอุบาสิกา ปฏิบัติได้อย่างนี้ ย่อมได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธผู้ดำเนินชีวิตและทำกิจกรรมต่าง ๆ โดยอาศัยปัญญาอันรู้เหตุ รู้ผล รู้ประโยชน์ ไม่ใช่ประโยชน์ เป็นตัวชี้้นำการกระทำนั่นเอง

กฐิน ตามนัยแห่งพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา เขียนโดยพระมหามงคล วชิโร มีวัตถุประสงค์เพื่อปรารภถึงพฤติกรรมของชาวพุทธที่มีทั้งพระภิกษุและอุบาสกอุบาสิกา ที่มีความเข้าใจในเรื่องของกฐินคลาดเคลื่อนไปจากพระวินัย และกล่าวถึงปัญหาที่มีการถกเถียงกันในเรื่องกฐินของชาวพุทธเอง ที่ไม่เข้าใจตรงกันว่าในพระไตรปิฎกได้บัญญัติไว้ว่าอย่างไรบ้าง และเรื่องของการทอดกฐิน รวมไปถึงองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการทอดกฐินของชาวพุทธในปัจจุบันนี้ด้วย และการชี้แจงขั้นตอนและปัญหาดังกล่าว จึงได้สืบค้นเรื่องกฐิน

ตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา มาเรียบเรียงขึ้น เพื่อให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฐินโดยแจ่มแจ้งและถูกต้องตามความเป็นจริง

ด้วยเหตุผลและความสำคัญข้างต้น จึงควรนำไปสู่การวิจารณ์หนังสือ ซึ่งถือเป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณค่าในการศึกษาหลักการและพิธีกรรมกฐินตามหลักพระพุทธศาสนา โดยการอธิบายที่ละเอียดและชัดเจนในหนังสือช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจพิธีกรรมนี้ได้อย่างถูกต้องและลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังช่วยชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการทำกิจกรรมทางศาสนาโดยอาศัยปัญญาในการพิจารณาประโยชน์ที่แท้จริง ซึ่งส่งเสริมให้ชาวพุทธสามารถทำกิจกรรมซึ่งเป็นพิธีกรรมที่สำคัญทางศาสนาได้ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาอย่างมีสติและปัญญา

2. เนื้อหาหนังสือ “กฐิน”

โครงสร้างเนื้อหาของหนังสือ ประกอบด้วย 8 เรื่อง คือ 1) ต้นบัญญัติกฐิน 2) ความหมายของกฐิน 3) ผ้ากฐิน 4) บุคคลผู้เข้าร่วมในพิธีกรรมกฐิน 5) พิธีกรรมกรานกฐิน 6) ความสำเร็จแห่งกฐิน 7) อาณิสสของกฐิน 8) การเดาะของกฐิน เป็นหนังสือที่จัดพิมพ์โดยวัดจากแดง จังหวัดสมุทรปราการ ชุมนุมพุทธธรรมศิริราช และชมรมศึกษาพระไตรปิฎกล้านนา จังหวัดเชียงราย วันอาทิตย์ที่ 14 พฤศจิกายน พ.ศ. 2547 ที่โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จำนวนหน้า 55 หน้า

ในส่วนของคำนำของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนเริ่มด้วยการปรารภถึงที่มาของการเขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้น ด้วยเหตุที่พฤติกรรมของชาวพุทธทั้งพระภิกษุและอุบาสกอุบาสิกาที่มีความเข้าใจเกี่ยวกับกฐินคลาดเคลื่อนไปจากพระวินัยและเป็นปัญหาถกเถียงกันในหมู่ชาวพุทธเอง จึงได้สืบค้นเรื่องกฐินตามที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา มาเรียบเรียงขึ้น ซึ่งเนื้อหาประกอบด้วย

2.1 การบัญญัติกฐิน

การที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติกฐิน ก็ด้วยทรงเห็นความลำบากของพระภิกษุทั้งหลาย ที่ต้องเดินทางในขณะที่ฝนยังตกชุกอยู่ ทรงประสงค์จะให้ภิกษุทั้งหลายไม่ต้องลำบากด้วยการเดินทางและไม่ต้องลำบากด้วยจีวร จึงทรงบัญญัติเรื่องกฐิน

2.2 ประโยชน์ของการบัญญัติกฐิน

โดยทรงอนุญาตให้ภิกษุจำพรรษาครบ 3 เดือนแล้วกรานกฐินได้ เป็นการอนุเคราะห์ให้ภิกษุทั้งหลายได้รับประโยชน์ คือ

- 1) ไม่ต้องรื้อร้อนเดินทางจาริกไปในที่อื่น
- 2) ได้ความสามัคคี
- 3) ได้รับความสะดวกในการแสวงหาจีวร
- 4) ได้รับความสะดวกในการใช้จีวร

2.3 ความหมายของการกฐิน

กฐิน หมายถึง พิธีกรรมที่ภิกษุผู้จำพรรษาครบ 3 เดือน ช่วยกันจัดทำผ้าที่ทายกถวายมาให้เป็นจีวร จนถึงการอนุโมทนาของสงฆ์เป็นที่สุด โดยหมายเอากิจกรรมที่ประกอบด้วยผ้า บุคคล ข้อกำหนด และพิธีกรรมที่มีความสัมพันธ์กันจนสามารถทำให้สำเร็จประโยชน์ทั้งแก่ทายกและพระภิกษุ

2.4 ผ้ากฐิน

ผ้าถือเป็นหลักสำคัญในการกรานกฐิน ช่วยให้สำเร็จเป็นกฐินได้ ผ้าที่จะนำมาทำเป็นผ้ากฐินจะต้องเป็นผ้าที่ถูกตัดตามพระวินัย ที่พระพุทธรองค์ทรงอนุญาตไว้เท่านั้น ซึ่งมี 6 ชนิด ได้แก่ (1) โขมะ ผ้าเปลือกไม้ (2) กัปปาสิกะ ผ้าฝ้าย (3) โกเสยยะ ผ้าไหม (4) กัมพละ ผ้าขนสัตว์ (5) สาณะ ผ้าป่าน และ (6) ภังคะ ผ้าที่ทำด้วยของ 5 อย่างข้างต้นเจือกัน สีของผ้าต้องเป็นสีที่เหมาะสมแก่การใช้ของนักบวช ส่วนใหญ่เป็นสีที่ทำมาจากธรรมชาติ และมีรสผาด ได้แก่ สีของเหง้า เปลือกไม้ แก่นไม้ ใบไม้ ดอกไม้ หรือผลไม้ นำส่วนใดส่วนหนึ่งมาต้มเคี่ยวให้ได้สีตามที่ต้องการ การย้อมผ้ากฐิน สีที่พระพุทธรองค์ทรงอนุญาตให้ใช้ได้ไม่ระบุชนิดว่าเป็นสีอะไร เพียงแต่เว้นจากสีที่ทรงห้ามและเป็นสีที่เกิดจากส่วนหนึ่งของต้นไม้ (เว้นบางชนิด เช่น ขมิ้น และใบคราม เป็นต้น) ถือว่าใช้ได้ สีที่สอดคล้องกับพระวินัยมากที่สุด ได้แก่ สีแดงหม่น (สีกรักเปลือกมังคุด) หรือสีเหลืองหม่น (สีกรักแก่นขนุน)

สีที่พระพุทธรองค์ทรงห้ามไว้ ได้แก่ สีเขียว สีคราม สีเหลือง สีแดง สีบานเย็น (แดงผาด) สีแสด สีชมพู และสีดำ สีเหล่านี้ห้ามใช้

รูปแบบของผ้า

สำหรับรูปแบบของผ้าที่พระภิกษุใช้ มีรูปแบบเดียวมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล ในการตัดจีวร ที่มีผืนใหญ่ผืนหนึ่งและผืนเล็กผืนหนึ่ง จากนั้นนำผ้าทั้ง 2 ผืนมาต่อกัน โดยมีผ้าแผ่นเล็กอีกผืนหนึ่งคั่นในระหว่าง เรียกผ้าผืนเล็กคั่นกลางนั้นว่า อัชฌกฺกุสิ (คั่นนาขวาง) ก็จะได้ผ้าคู่หนึ่งทางด้านตั้งที่ประกอบด้วยผ้าผืนใหญ่ผืนหนึ่ง ผืนเล็กผืนหนึ่ง โดยมีผ้าแผ่นเล็กคั่นกลาง เรียกว่า 1 ชั้นต์ โดยผ้าจีวรที่พระภิกษุใช้นุ่งห่มเป็นประจำ มี 3 ผืน ซึ่งเรียกว่าไตรจีวร ได้แก่ ผ้าสังฆาฏิ ผ้าอุตตราสงค์ และผ้าอังตราวาสก ซึ่งต้องตัดเย็บให้เป็นรูปผืนนาที่เรียกว่าชั้นต์ อย่างน้อย 5 ชั้นต์ ห้าเป็นชั้นต์คู่คือ 6 ชั้นต์ เป็นต้น

ลักษณะของผ้าที่ใช้เป็นผ้ากฐินได้ มีดังนี้ (1) ผ้าใหม่ หมายถึง ผ้าที่ยังไม่เคยถูกใช้ (2) ผ้าเทียมใหม่ หมายถึง ผ้าที่เคยผ่านการซักมาแล้ว 2-3 ครั้ง (3) ผ้าเก่า หมายถึง ผ้าที่เก็บไว้นานโดยไม่ได้ใช้ (4) ผ้าบังสุกุล หมายถึง ผ้าที่ไม่มีเจ้าของ ทิ้งไว้ตามที่ต่าง ๆ และ (5) ผ้าที่ขายไม่ได้ หมายถึง ผ้าที่เจ้าของร้านทิ้งแล้ว

ลักษณะของผ้าที่ใช้เป็นผ้ากฐินไม่ได้ คือไม่สามารถนำมากรานกฐินได้ มีดังนี้ (1) ผ้าที่ยืมเขามา (2) ผ้าที่ได้มาโดยอาการมิชอบ ซึ่งเป็นผ้าที่ภิกษุพูดหรือแสดงกิริยาอาการ

ให้บุคคลอื่นรู้ว่าต้องการผ้านั้นมาเป็นผ้ากฐินใช้ไม่ได้ แม้จะขอกับบิดามารดา หรือญาติก็ตาม ก็ใช้ไม่ได้ (3) ผ้าที่เก็บไว้ค้างคืน (4) ผ้าเป็นนิสสัยศรัทธา หมายถึง ผ้าที่ภิกษุกำลังเย็บซ่อมอยู่ไม่สามารถทำให้สำเร็จในวันนั้นได้ พอรุ่งอรุณของวันใหม่ขึ้นมาผ้านั้นใช้กรานกฐินไม่ได้ และ (5) ผ้าที่ไม่มีชั้นหรือมีไม่ถึง 5 ชั้น ซึ่งไม่ตรงตามรูปแบบในเรื่องผ้าไตรจีวร ผ้าเหล่านี้ใช้กรานกฐินไม่ได้

2.5 บุคคลผู้ร่วมในพิธีกรรมกฐิน

บุคคลผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับพิธีกรรมกฐินมี 3 ฝ่ายคือ (1) ผู้ถวายผ้ากฐิน (2) ผู้รับผ้ากฐิน (3) ผู้กรานกฐิน ดังนี้

1) ผู้ถวายผ้ากฐิน หมายถึง ทายกผู้ต้องการบุญ หรือจะประสงค์อนุเคราะห์ ภิกษุสงฆ์ในการชวนขวนขวายจัดหาผ้ามายถวายแก่ภิกษุสงฆ์ เพื่อใช้ในการกรานกฐิน ซึ่งจะเป็นใครก็ได้ เช่น เทวดา มนุษย์ หรือ สหธรรมิกทั้ง 5 คือ ภิกษุ ภิกษุณี สิกขมานา สามเณร สามเณรี ก็ถวายกฐินได้ (อรรถกถาวินัย (สมณฑปาสาทิกาย ตติโย ภาค) เล่ม 3 ข้อ 306, หน้า 193)

2) ผู้รับผ้ากฐิน หมายถึง ภิกษุผู้สมบูรณ์ด้วยลักษณะที่พระพุทธรองค์ทรงกำหนดไว้คือ ต้องเป็นผู้อธิฐานเข้าพรรษาในวัดนั้น ในวันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ซึ่งเป็นวันเข้าพรรษามาตามปกติ และอยู่จำพรรษาในวัดนั้น 3 เดือนบริบูรณ์ไม่ขาดพรรษา และปวารณาร่วมกับสงฆ์ ในวันมหาปวารณาออกพรรษา ซึ่งตรงกับวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 11 โดยไม่กำหนดจำนวน แม้รูปเดียวก็รับกฐินได้ ส่วนภิกษุผู้จำพรรษาในวัดนั้น แต่ไม่ได้ปวารณาร่วมกับภิกษุทั้งหลาย เพราะเกิดอันตรายบางอย่าง ก็มีสิทธิกรานกฐินได้เช่นเดียวกัน

3) ผู้กรานกฐิน การกรานกฐินเป็นกิจเนื่องด้วยบุคคล คณะ และสงฆ์ ไม่ใช่กิจที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งจะสามารถทำให้สำเร็จได้ตั้งนั้น จึงมีข้อกำหนดสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกรานกฐินประกอบด้วยบุคคล 2 ฝ่ายคือ ภิกษุผู้กรานกฐิน และสงฆ์ผู้ให้ผ้ากฐิน ภิกษุผู้กรานกฐิน คือ ภิกษุผู้ได้รับมอบหมายจากสงฆ์ให้เป็นผู้ครองกฐิน ซึ่งต้องทำหน้าที่กรานกฐินนั่นเอง และสงฆ์ผู้ให้ผ้ากฐิน คือ ภิกษุตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไปพร้อมใจกันอนุมติให้ภิกษุรูปหนึ่งผู้ได้รับมอบหมายในการครองผ้านั้นเอง

โดยการคัดเลือกภิกษุผู้ทำหน้าที่กรานกฐินแทนสงฆ์ เป็นหน้าที่ของสงฆ์โดยตรง โดยผ่านการประชุมสงฆ์ คัดเลือกผู้มีคุณสมบัติตามพระบรมพุทธานุญาต คือ (1) เป็นผู้ที่มีจีวรเก่า (2) มีความฉลาด รู้หน้าที่ในการกรานกฐิน รู้ขั้นตอน และกิจที่ควรทำในการกรานกฐิน

2.6 การทำสังฆกรรมมอบผ้ากฐิน

หลังจากทายกถวายผ้ากฐินแล้ว ฝ่ายสงฆ์ต้องจัดทำตามลำดับ ดังนี้

- 1) สงฆ์ประชุมกันในสีมา สวดกรรมวาจามอบผ้ากฐินแก่ภิกษุรูปหนึ่ง
- 2) ภิกษุทุกรูปช่วยกันตัด เย็บ ย้อมให้เป็นจีวร

3) ฝึกผู้รับหน้าที่ครองกฐินทำพิธีกรานกฐิน

4) สงฆ์หรือภิกษุทั้งหมดอนุโมทนา

ใน 4 ขั้นตอน ขั้นตอนแรกเท่านั้นที่เป็นสังฆกรรม ต้องทำภายในสีมา มอบผ้า ด้วยการสวดสูตรตฤติยกรรมวาจา ส่วนขั้นตอนที่เหลือเป็นการกระทำของบุคคลมิใช่สังฆกรรม จะทำได้ก็ได้

2.7 การสวดกรรมวาจาให้ผ้ากฐิน

เมื่อสงฆ์ประชุมพร้อมกันในสีมาแล้ว ภิกษุรูปหนึ่งสวดสูตรตฤติยกรรมวาจาเพื่อประกาศให้ภิกษุทุกรูปทราบโดยทั่วกันและสรุปกรรมวาจา ด้วยการสอบถามในที่ประชุมว่าเห็นด้วยกับมติที่ผู้สวดประกาศแจ้งให้ทราบคือ การมอบผ้ากฐินแก่ภิกษุรูปหนึ่งตามที่ประกาศหรือไม่ ถ้าไม่เห็นด้วยก็ควรแสดงเหตุผลในการคัดค้าน เมื่อมีการคัดค้านเกิดขึ้นสงฆ์ต้องชำระให้เสร็จสิ้นจึงจะสามารถทำกรรมต่อไปได้ ถ้าไม่ชำระและยังขึ้นทำต่อไป ถือว่ากรรมนั้นเสียไป

2.8 พิธีกรรมกรานกฐิน

พิธีกรรมกรานกฐินจะเริ่มจากท่ายกถวายผ้าเพื่อกฐิน สงฆ์ให้ผ้าแก่ภิกษุรูปหนึ่ง ภิกษุผู้ได้รับมอบผ้า (ผู้ครองกฐิน) กรานกฐิน และสงฆ์อนุโมทนา ตามลำดับ

2.9 ความสำเร็จแห่งกฐิน

กฐินที่ภิกษุกรานแล้ว จะเป็นผลสำเร็จและได้อานิสงส์บริบูรณ์ ต้องอาศัยองค์ประกอบหลายประการ ทั้งในส่วนของผ้าที่ใช้สำหรับกรานกฐิน ซึ่งต้องเป็นผ้าที่บริสุทธิ์ทั้งโดยลักษณะและการได้มา ต้องมีรูปแบบที่ถูกต้องทั้งการเย็บย้อม ทั้งในส่วนของภิกษุผู้กรานและภิกษุผู้ร่วมกิจกรรม จะต้องทำถูกต้องด้วย

2.10 อานิสงส์ของกฐิน

อานิสงส์ของภิกษุผู้กรานกฐิน ได้รับอานิสงส์ 5 ประการ ได้แก่ 1) เทียวไปโดยไม่ต้องบอกลา 2) เทียวไปโดยไม่ต้องนำไตรจีวรไปครบชุด 3) ฉันทคณะโกชนะได้ 4) เก็บอดิเรกจีวรได้ตามต้องการ และ 5) ภิกษุได้กราบกฐินย่อมมีสิทธิ์ได้รับจีวรที่เกิดขึ้นในอาวาสนั้น

อานิสงส์ของผู้ถวายผ้ากฐิน การถวายผ้ากฐินจัดเป็น “กาลทาน” ผู้ถวายย่อมได้อานิสงส์จากทาน 5 ประการ ได้แก่ 1) เป็นที่รักพอใจของคนหมู่มาก 2) สัตบุรุษผู้สงบยอมคบหาผู้ให้ทาน 3) กิตติศัพท์อันงามของผู้ให้ทานย่อมขจรไป 4) ผู้ให้ทานย่อมไม่ห่างเหินจากธรรมของคฤหัสถ์ และ 5) ผู้ให้ทานหลังจากตายแล้วย่อมเกิดในสุคติโลกสวรรค์

2.11 การเตาะกฐิน

เตาะกฐิน หมายถึง อานิสงส์กฐิน 5 ประการหมดไป คือ ความสะดวกที่ภิกษุได้รับหลังจากกรานและอนุโมทนาแล้วเสียไป ด้วยเหตุ 8 ประการ ได้แก่

1. กำหนดด้วยหลักไปคือภิกษุนำจีวรที่ทำเสร็จแล้วหลักไปโดยคิดว่าจะไม่กลับมาอีก
2. กำหนดด้วยทำจีวรเสร็จ คือ ภิกษุนำจีวรหลักออกไปอยู่นอกสีมา คิดว่า “จะให้ทำจีวรนั้นภายนอกสีมาและไม่คิดกลับมาอีก” แล้วทำจีวรนั้นจนเสร็จ
3. กำหนดด้วยตกลงใจ คือ ภิกษุนำจีวรหลักออกไปอยู่นอกสีมา โดยตกลงใจว่า “จะไม่ให้ทำจีวรนี้และไม่กลับมาอีก”
4. กำหนดด้วยผ้าเสียหาย คือ ภิกษุนำจีวรหลักออกไปอยู่นอกสีมาโดยคิดว่า “จะให้ทำจีวรภายนอกสีมาและไม่คิดกลับมาอีก” แต่ในขณะที่ทำจีวรนั้น จีวรเกิดความเสียหาย ก่อน
5. กำหนดด้วยได้ทราบข่าว คือ ภิกษุนำจีวรหลักออกไปโดยคิดว่า “จะกลับมา” แต่ในขณะที่ทำจีวรอยู่นอกสีมาจนเสร็จแล้ว ก็ได้ทราบข่าวว่า วัดนั้นกฐินเดาะเสียแล้ว
6. กำหนดด้วยสิ้นหวัง คือ ภิกษุหลักออกไปโดยหวังว่า “จะได้จีวร” แม้ขณะอยู่ภายนอกสีมาก็ยังคิดว่า “จะเข้าไปสู่สถานที่ที่มีความหวังจะได้จีวร” แต่เมื่อเข้าไปถึงที่นั้น แล้วความหวังจะได้จีวรของเธอสิ้นสุดลง
7. กำหนดด้วยล่วงเขตคือ ภิกษุนำจีวรหลักออกไปโดยคิดว่า “จะกลับมา” แต่เมื่อทำจีวรอยู่ภายนอกสีมาจนแล้วเสร็จ ปรากฏว่ากลับมาไม่ทันเขตกฐิน เพราะความ โอ้อ้อ
8. กำหนดด้วยเดาะพร้อมกัน คือ ภิกษุนำจีวรหลักออกไปโดยคิดว่า “จะกลับมา” แต่เมื่อทำจีวรอยู่ภายนอกสีมาจนแล้วเสร็จ ขณะกำลังกลับมาสู่อาวาส ปรากฏสงฆ์ภายในวัด พร้อมใจกันเดาะกฐินเสียแล้ว

กฐินเป็นกิจกรรมที่มีองค์ประกอบมากมาย กฎเกณฑ์ต่าง ๆ เกี่ยวกับกฐินมีรายละเอียดอ่อน ดั้งนั้น ทายกและภิกษุจึงควรศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ให้รอบคอบ และพิจารณาถึงพุทธประสงค์ ว่ากฐินมีไว้เพื่อประโยชน์อะไร จากนั้นจึงดำเนินการเกี่ยวกับกฐินให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริง

3. วิจัยหนังสือเรื่อง กฐิน

จากที่ได้อ่านหนังสือ “กฐิน ตามนัยแห่งพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา” ผู้วิจัยขอนำเสนอหลัก 2 ประเด็นในการวิจัย ได้แก่ รูปแบบการนำเสนอ และเนื้อหาการนำเสนอ ดังนี้

1) รูปแบบการนำเสนอของหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจัยพบว่า การนำเสนอชุดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฐิน โดยละเอียดตามหลักฐานที่ปรากฏในพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา ตามชื่อเรื่องหนังสือ เพื่อให้พุทธศาสนิกชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฐินอย่างถูกต้อง เพื่อแก้ปัญหาความเข้าใจเกี่ยวกับกฐินที่คลาดเคลื่อนไปจากพระวินัย จนทำให้เกิดกฐินเดาะ หรือเสียไป โดยรูปแบบการนำเสนอเป็นไปตามลำดับในการดำเนินกิจกรรม ตั้งแต่

ความหมาย การรู้จักผ้ากฐิน ชนิดของผ้า สีของผ้า รูปแบบลักษณะของผ้าที่ใช้เป็นผ้ากฐินได้ ผ้าที่ใช้เป็นผ้ากฐินไม่ได้ บุคคลสำคัญที่ร่วมในพิธีกรรมกฐิน บทบาทหน้าที่ของแต่ละบุคคล ตั้งแต่ผู้ถวายผ้า ผู้รับผ้ากฐิน ผู้กรานกฐิน ลำดับพิธีกรรมที่เป็นสังฆกรรม ตั้งแต่การทำสังฆกรรม มอบผ้ากฐิน การสวดกรรมวาจาให้ผ้ากฐิน พิธีกรรมกรานกฐิน หน้าที่ของภิกษุผู้กรานกฐิน ความสำเร็จแห่งกฐิน ความไม่สำเร็จหรือปัจจัยที่ทำให้เกิดการเสียไปแห่งกฐิน และอานิสงส์ของกฐิน ซึ่งทั้งหมดดังกล่าว ผู้เขียนสามารถนำเสนอได้อย่างชัดเจน สามารถเรียนรู้และนำไปปรับใช้ได้ตามความต้องการ จึงเป็นหนังสือที่มีความเหมาะสมกับกาลสมัยที่มีความเข้าใจในสาระของกฐินคลาดเคลื่อนไป ซึ่งจะช่วยคลายข้อสงสัยข้องใจและนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

2) เนื้อหา ในหนังสือผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาหลักได้อย่างครบถ้วน อธิบายเนื้อหาในแต่ละประเด็นเป็นไปตามลำดับขั้นตอนแห่งพิธีกรรมกฐินทาน ซึ่งสามารถนำเนื้อหาสาระจากหนังสือไปใช้ให้เป็นไปตามพุทธประสงค์ได้ทั้งฝ่ายผู้ถวายผ้ากฐิน ผู้รับผ้ากฐิน ภิกษุผู้กรานกฐิน ซึ่งมีลำดับพิธีกรรม และกิจที่จะต้องกระทำอย่างชัดเจน ถูกต้องตามพุทธประสงค์ ดำรงรักษาไว้ซึ่งพระวินัยอย่างเคร่งครัด ไม่ทำให้กฐินวิบัติหรือเสียไป ได้อานิสงส์แห่งกฐินทั้งฝ่ายทายกผู้ถวาย และสงฆ์ผู้รับผ้ากฐิน ตลอดจนภิกษุผู้กรานกฐิน

จากการวิจารณ์หนังสือ "กฐิน ตามนัยแห่งพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา" โดยพระมหามงคล วชิโร เราสามารถสรุปจุดเด่นและจุดด้อยได้ดังนี้

จุดเด่น

1) มีเนื้อหาครอบคลุมและละเอียด ซึ่งหนังสือมีการอธิบายความหมายของ "กฐิน" ตั้งแต่การบัญญัติไปจนถึงพิธีกรรมและอานิสงส์อย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านเข้าใจที่มาของพิธีกรรมกฐินตามพระพุทธศาสนาได้อย่างชัดเจน

2) การอ้างอิงพระไตรปิฎก ผู้เขียนได้ใช้ข้อมูลจากพระไตรปิฎกและอรรถกถาอย่างละเอียด ซึ่งช่วยให้เนื้อหามีความน่าเชื่อถือและตรงกับหลักธรรมที่แท้จริง

3) การเน้นคุณค่าเชิงปฏิบัติ มีการนำเสนอวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการกรานกฐินและการถวายผ้ากฐินตามพระวินัย ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องในพิธีกรรมสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง

4) การอธิบายผ้ากฐินและประเภทต่างๆ หนังสืออธิบายลักษณะผ้าที่ใช้กรานกฐินอย่างละเอียด รวมถึงชนิดของผ้าที่สามารถใช้ได้และไม่สามารถใช้ได้ ซึ่งเป็นการให้ความรู้ที่มีคุณค่า

5) การเชื่อมโยงความเข้าใจทางศาสนา: เนื้อหาไม่เพียงแต่กล่าวถึงขั้นตอนพิธีกรรม แต่ยังเชื่อมโยงกับการทำบุญและการได้รับอานิสงส์ ซึ่งช่วยเพิ่มความเข้าใจในแง่มุมศาสนาของการทำกฐิน

จุดด้อย

จุดด้อยเล็ก ๆ ของหนังสือเล่มนี้ ได้แก่

- 1) ความซับซ้อนในบางส่วนของเนื้อหา หนังสือบางส่วนอาจจะมีเนื้อหาที่ยากต่อการเข้าใจ เช่น รายละเอียดเกี่ยวกับการจัดทำผ้ากฐินและกฎเกณฑ์ที่ซับซ้อน ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับหลักพระวินัยรู้สึกยากในการเข้าใจ
- 2) การจัดทำหนังสือที่มีขนาดสั้น เนื้อหาที่กระชับตามแบบฉบับของพ็อกเก็ตบุ๊ก ครอบคลุมและละเอียดทำให้หนังสือมีขนาดเพียง 55 หน้า ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่าการขยายความในบางประเด็นที่สามารถทำให้ชัดเจนขึ้นได้
- 3) ขาดตัวอย่างการประยุกต์ใช้ แม้ว่าจะมีการอธิบายขั้นตอนและพิธีกรรม แต่หนังสือขาดตัวอย่างที่แสดงให้เห็นการประยุกต์ใช้จริงในชีวิตประจำวันของผู้ปฏิบัติการกฐิน
- 4) การนำเสนออาจขาดความทันสมัย หนังสือเน้นข้อมูลจากพระไตรปิฎก และแหล่งที่อ้างอิงมาจากอดีต ซึ่งบางประเด็นอาจไม่สะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันที่อาจมีผลต่อการทำกฐิน
- 5) การพิมพ์ที่อาจทำให้บางคนเข้าใจยาก การพิมพ์ด้วยตัวอักษรเล็กและการจัดรูปแบบที่อาจไม่สะดวกในการอ่านสำหรับบางคน โดยเฉพาะผู้สูงอายุหรือผู้ที่มีปัญหาด้านการมองเห็น

เนื้อหาที่เห็นด้วย

เนื้อหาที่เห็นด้วยจากการวิจารณ์เกี่ยวกับหนังสือ "กฐิน ตามนัยแห่งพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา" คือ การที่ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาภายใต้กรอบของพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกาอย่างครบถ้วน กระชับ และรัดกุม ทำให้สามารถเข้าใจหลักการเกี่ยวกับการปฏิบัติพิธีกรรมกฐินได้อย่างชัดเจน โดยไม่มีการเบี่ยงเบนจากหลักการที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติและพระวินัย อีกทั้งยังคำนึงถึงการรักษาพระวินัยซึ่งเป็นสิ่งสำคัญในการสร้างความมั่นคงของพระพุทธศาสนาและพุทธประเพณี โดยการจัดทำหนังสือในรูปแบบนี้สามารถเป็นประโยชน์แก่ทั้งทายกผู้ถวายผ้ากฐิน สงฆ์ผู้รับผ้ากฐิน และผู้กรณกฐินในทางปฏิบัติ อีกทั้งยังส่งเสริมการดำเนินการที่ถูกต้องตามพุทธประสงค์และหลักพระวินัย ซึ่งสามารถนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตจริงได้อย่างสมบูรณ์ (สุรีย์ ชนะโสภิตานนท์, 2560)

เนื้อหาที่ไม่เห็นด้วย

เนื้อหาที่ไม่เห็นด้วย การไม่เห็นด้วยในประเด็นที่กล่าวถึงการเน้นเรื่องการออกเสียงให้ถูกต้องตามหลักการอักขรวิธีในภาษาบาลีในการสวดกรรมวาจาให้ผ้ากฐินนั้น สามารถเข้าใจได้จากมุมมองของผู้อ่านที่มองว่าเรื่องนี้อาจจะเป็นรายละเอียดที่เกินความจำเป็นสำหรับหนังสือเล่มนี้ โดยเฉพาะหากเนื้อหาของหนังสือมีจุดมุ่งหมายในการให้ความรู้แก่ผู้สนใจทั่วไปที่ไม่ใช่พระสงฆ์ หรือไม่ได้มีความตั้งใจจะศึกษาในเชิงลึกเรื่องการออกเสียง

ภาษาบาลีในแง่ของอักขรวิธี การทำความเข้าใจหรือการสวดที่ถูกต้องในกรณีนี้ ควรจะเป็นประเด็นที่สงฆ์หรือพระภิกษุที่มีความชำนาญในการออกเสียงบาลีเป็นผู้รับผิดชอบในที่ประชุมสงฆ์ มากกว่าที่จะนำเสนอในเชิงลึกในหนังสือที่มีจุดประสงค์เพื่อการศึกษาในภาพรวม (สุริย์ ชนะโสภิตานนท์, 2560)

อย่างไรก็ตาม การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการออกเสียงอักขรวิธีอาจจะเป็นเรื่องสำคัญในแง่ของการศึกษาภาษาบาลีอย่างจริงจัง สำหรับสงฆ์หรือผู้ที่มีความประสงค์จะศึกษาคำสวดหรือการสวดมนต์ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่หนังสือเล่มนี้เน้นไปที่การให้ความรู้แก่พุทธบริษัทในระดับพื้นฐาน หรือมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาพิธีกรรมทั่วไป การลงลึกในรายละเอียดเกี่ยวกับการออกเสียงอักขรวิธีอาจไม่จำเป็นต้องเป็นประเด็นหลักในการนำเสนอ

ในทางกลับกัน การเสนอบทความหรือเกร็ดความรู้ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้วิจารณ์ชี้แนะ เช่น อาณิสสของภิกษุที่ไม่มีผลต่อผู้สาธุชน หรือการจัดการผ้าและจีวรที่หลีกเลี่ยงการกรานกฐินในไตรจีวร อาจเป็นประเด็นที่มีความน่าสนใจและสามารถช่วยให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความเข้าใจเพิ่มเติมเกี่ยวกับพิธีกรรมและการปฏิบัติที่เกี่ยวข้องกับกฐิน ซึ่งสามารถทำให้หนังสือมีความสมบูรณ์และเพิ่มคุณค่าของการศึกษาได้อย่างมากขึ้น (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2564)

โดยสรุป การเสนอเกร็ดความรู้ที่เป็นประโยชน์และการทำความเข้าใจในประเด็นที่หลากหลายเกี่ยวกับพิธีกรรมกฐิน อาจจะเป็นการปรับปรุงที่ดีในเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้ เนื่องจากช่วยเพิ่มมิติในการศึกษาของผู้อ่านและคลายข้อสงสัยในประเด็นต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น

4. สรุป

กล่าวโดยสรุป หนังสือเล่มนี้ มีความเหมาะสมกับกาลสมัยเหมาะในการเป็นคู่มือสำหรับพุทธบริษัท ในการยึดถือปฏิบัติ อันเป็นการเคารพในพุทธประสงค์ ในพระวินัย ทั้งยังเป็นการรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมประเพณีที่ดั่งามของพุทธศาสนิกชนไว้สืบต่อไป อย่างรู้ เข้าใจ และลึกซึ้งในพุทธประสงค์ ไม่หลงประเด็น นำเอาประเพณีที่ดั่งามมาปฏิบัติไม่ถูกต้องตามพระวินัย เพื่อแสวงหาลาภสักการะน้อยใหญ่ อันไม่เป็นไปตามพุทธประสงค์ และส่งต่อประเพณีที่ผิดเพี้ยนไปยังรุ่นต่อไปอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หนังสือเล่มนี้ จึงเป็นคุณูปการในการส่งเสริมองค์ความรู้ที่ถูกต้องตามนัยแห่งพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา ที่แท้จริง ควรค่าแก่การศึกษาและยึดถือปฏิบัติสืบไป ดังนี้

1) เสริมสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับกฐิน ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายและข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการกรานกฐินอย่างชัดเจน ช่วยให้ผู้ที่มีความสนใจสามารถปฏิบัติพิธีกรรมกฐินได้อย่างถูกต้องตามพระวินัย โดยไม่เกิดข้อผิดพลาดหรือการทำผิดในกระบวนการที่สำคัญ

2) ช่วยคลายข้อสงสัยและปัญหาที่เกิดขึ้นในหมู่ชาวพุทธ ช่วยแก้ไขความเข้าใจผิดเกี่ยวกับภพภูมิต่างๆที่เกิดขึ้นในสังคมพุทธศาสนาในปัจจุบัน โดยเฉพาะกรณีของการ "ภพภูมิต่างๆ" ที่เกิดจากความไม่เข้าใจในกระบวนการหรือข้อกำหนดต่าง ๆ

3) การทำบุญภพภูมิต่างๆอย่างถูกต้องตามหลักพระวินัย จะช่วยเสริมสร้างคุณธรรมในตัวของผู้ปฏิบัติ ทั้งฝ่ายผู้ถวายและฝ่ายผู้รับทำบุญ

4) มีการนำเสนอเนื้อหาครบถ้วนตามลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมภพภูมิต่างๆตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านสามารถทำความเข้าใจและเรียนรู้การปฏิบัติตามขั้นตอนที่ถูกต้อง

เอกสารอ้างอิง

- คณาจารย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2555). *คู่มือพิธีกรรมและธรรมศึกษาชั้นเอกวิชา วินัยมุข เล่ม 3 และกรรมบท*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- คณาจารย์แห่งโรงพิมพ์เลียงเชียง. (2536). *วิชา วินัยมุข เล่ม 3 ฉบับมาตรฐาน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เลียงเชียง.
- พระมหามงคล วชิโร. (2547). *ภพภูมิต่างๆตามนัยแห่งพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2536). *อรรถกถาวินัย (สมณตปาสาทิกาย ตติโย ภาค) เล่ม 3*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน.
- วิจิตร สมบัติบริบูรณ์. (2548). *ภพภูมิต่างๆ*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งแสงการพิมพ์.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2560). *ภพภูมิต่างๆบอกทางแก้ปัญหาด้านจิตวิสัย*. (พิมพ์ครั้งที่ 37). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์แพรวแอนดโฮม.
- สุรีย์ ชนะโสภิตานนท์. (2560). *รูปแบบการทอดภพภูมิต่างๆสำหรับชาวพุทธไทย*. (ดุสิตนิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

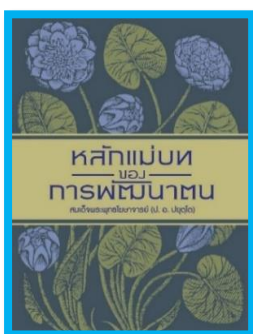
บทวิจารณ์หนังสือ: BOOK REVIEW
หลักแม่บทของการพัฒนาตน
Basic Principles of Self Development

ผู้แต่ง: สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต)

ปีที่พิมพ์: 2566

พิมพ์ครั้งที่: 30

จำนวนหน้า: 88 หน้า

พระครูสมุทรहितธิศักดิ์ ฐิตธมโม (จันทสุวรรณณี) และสิทธิโชค ปาณะศรี

Phrakhrusamu Mahitthisak Thitathummo

(Chantasuwantanee) and Sittichok Panasree

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขต นครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nakhon Si Thammarat Campus

Corresponding Author, E-mail: mahitthisak@gmail.com

1. บทนำ

การพัฒนาตนเองเป็นเรื่องสำคัญ เพราะการที่จะพึ่งพาคนอื่นนั้นยากยิ่งกว่าการพึ่งตนเอง แต่ถ้าหากตนเองนั้นมีการฝึกฝนพัฒนาตนแล้วก็จะสามารถเป็นที่พึ่งให้กับตนเองได้อย่างมั่นใจยิ่ง หนังสือเรื่องหลักแม่บทของการพัฒนาตน เป็นหนังสือเกี่ยวกับการแนวทางการพัฒนาตนเองในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ในการพัฒนาตน เพื่อที่จะส่งเสริมให้สามารถฝึกฝนตนเองได้ โดยได้อธิบายถึงความเข้าใจเบื้องต้นของการพัฒนา ซึ่งมีทั้งการพัฒนาทางวัตถุและการพัฒนาจิตใจ โดยเน้นการพัฒนาทางด้านจิตใจโดยอาศัยการภาวนา พร้อมกันนี้ได้นำเสนอแนวทางการฝึกฝนพัฒนาตนเอง จนสามารถบังคับตนได้และนำไปฝึกฝนคนอื่นได้เช่นกัน

การพัฒนาตนเองได้นั้นนอกจากมีความเข้าใจในหลักการพัฒนาตนแล้ว ผู้ฝึกฝนจะต้องเข้าใจขั้นตอนการพัฒนาตนเองด้วย ซึ่งประกอบหลักการดังนี้ คือ หลักที่ 1 การฝึกฝนตนเอง ได้แก่ 1) สังวร คือระวังหรือปิดกั้นไม่ให้สิ่งภายนอกเข้ามาทำร้ายตนเอง ซึ่งสิ่งที่เข้ามาจากภายนอกนั้นมีทั้งทางลบและทางบวก ต้องรู้จักเลือกรับเข้ามาสู่ตัวเอง หากรับเข้ามาแล้วต้องให้เกิดผลดีต่อตนเอง 2) สัญญะ การควบคุมบังคับ คือรู้จักควบคุมบังคับตนเองในการแสดงออก คือให้ตั้งอยู่ในศีล 3) ทมะ คือการฝึกฝน คือการรู้จักข่มคุมบังคับใจตนเอง

ได้รับบทความ: 12 กันยายน 2567; แก้ไขบทความ: 5 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 13 ธันวาคม 2567

Received: September 12, 2024; Revised: December 5, 2024; Accepted: December 13, 2024

จึงสามารถควบคุมตัวเองได้ไม่ยอมตามความอยากคือกิเลส และปรับปรุงตัวเองให้ดียิ่งขึ้นไป
หลักที่ 2 การศึกษา การสร้างนิสัยนักศึกษาคือจิตสำนึกของนักพัฒนาตนเอง การศึกษาคือ
การสำเหนียก หมายถึงการรู้จักจับ รู้จักเลือกเอามาใช้ประโยชน์ เอามาปรับปรุงตนเอง ได้แก่
1) รู้ความมุ่งหมายที่จะใช้ประโยชน์ 2) สามารถจับสาระสำคัญหรือประเด็นสำคัญของสิ่งที่จะ
นำมาใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตามในการปรับปรุงตนเองนั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือการมีจิตมุ่งสู่
เป้าหมายที่ชัดเจน คือมีนิสัยทำจริง ทำให้สำเร็จ มีความเอาใจใส่ และคอยวิเคราะห์พิจารณา
หาทางไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถในการบังคับตนเองในที่สุด ซึ่งการที่จะ
ชีวิตว่ามีความสำเร็จในการพัฒนาตนได้เพียงใดนั้นต้องวัดด้วย วัชรธรรม 5 ข้อ คือ 1) ศรัทธา
มีความเชื่อถูกหลัก เชื่อมีเหตุมีผลเพียงไร 2) ศีล มีความประพฤติดีงาม ถูกต้องตามหลักพระ
ศาสนาแค่ไหน 3) สุตะ มีความรู้หลักธรรมคำสอนที่จะช่วยตนเองและแนะนำผู้อื่นได้
พอสมควรไหม 4) จาคะ มีความเสียสละ มีน้ำใจช่วยเหลือแผ่ผู้อื่นอย่างไร และ 5) ปัญญา
มีความเข้าใจความจริงต่าง ๆ รู้เท่าทันภาวะของโลกและชีวิต พอทำจิตใจให้หลุดพ้นเป็น
อิสระโปร่งโล่งได้แค่ไหน หลักที่ 3 ภาวนา การพัฒนาอย่างแท้จริงนั้นต้องมีการภาวนา ได้แก่
1) ภาวนิตกาโย มีกายพัฒนาแล้ว 2) ภาวนิตสึโล มีศีลพัฒนาแล้ว 3) ภาวนิตจิตโต มีจิตพัฒนาแล้ว
และ 4) ภาวนิตปัญญา มีปัญญาพัฒนาแล้ว หากสามารถพัฒนาครบทั้ง 4 ด้านดังกล่าวจึงจะ
เป็นการพัฒนาตนที่สมบูรณ์

ผู้วิจารณ์ได้วิจารณ์หนังสือเล่มนี้โดยมีแรงบันดาลใจคือเห็นว่าเป็นหนังสือที่เขียนโดย
สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) ซึ่งเป็นปราชญ์ผู้เชี่ยวชาญทางพระพุทธศาสนา
ระดับโลกและมีมุมมองวิสัยทัศน์ในการนำเสนอได้อย่างน่าติดตามยิ่ง โดยหนังสือเล่มนี้เป็น
การรวบรวมพระธรรมเทศนาที่แสดงแก่กลุ่มข้าราชการมหาวิทยาลัยมหิดล ณ ห้องประชุมจ
จินต์ โรงพยาบาลรามาริบัติ เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2527 ผู้วิจารณ์เห็นประเด็นที่น่าสนใจ
ในหนังสือเล่มนี้คือ การนำเสนอหลักธรรมพื้นฐานของชาวพุทธคือไตรสิกขา กับภาวนา 4
ซึ่งเป็นแนวทางการดำเนินชีวิตในวิถีของชาวพุทธมาแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยการนำเสนอ
เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง และมีแนวทางที่สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างแท้จริง

2. โครงสร้างและเนื้อหาของหนังสือ

2.1 โครงสร้างของหนังสือ

โครงสร้างของหนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยเนื้อหา 4 บท โดยแบ่งโครงสร้างได้ดังนี้
เกริ่นนำหรือบทนำ ได้เกริ่นนำที่มาของแนวคิดในการนำเสนอผ่านการแสดง
ธรรมครั้งนี้ให้กับข้าราชการมหาวิทยาลัยมหิดล

บทที่ 1 ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาตน ที่มาของคำว่า “พัฒนา”
ความสำคัญของการพัฒนาตน เป็นต้น

บทที่ 2 หลักการฝึกตน จุดเริ่มต้นของการพัฒนาตน ขั้นตอนคร่าว ๆ ของการพัฒนาตน การรู้จักตั้งรับ บังคับตนได้และปรับปรุงต่อไปจนสมบูรณ์

บทที่ 3 หลักการศึกษา การสร้างนิสัยนักศึกษาหรือจิตสำนึกของนักพัฒนาตน การที่จิตมีเป้าหมายชัดเจน การเรียนรู้ตลอดเวลา องค์ประกอบ 3 ด้านของการศึกษา การศึกษา 3 ด้านสำหรับประชาชน เป็นต้น

บทที่ 4 หลักการพัฒนาตน การพัฒนาตนที่รอบด้าน การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางวัตถุ พัฒนาสังคมด้วยพัฒนาจิตใจและปัญญา จุดสมบูรณ์ของการพัฒนาตน

บทเสริมหรือบทส่งท้าย สังคมต้องมีค่านิยมยกย่องคนที่พัฒนาตน และพัฒนาตนจนหมดความยึดมั่นตัวตน

2.2 เนื้อหาโดยย่อ

ตามโครงสร้างของหนังสือหลักแม่บทของการพัฒนาตน ซึ่งประกอบด้วย 4 บท มีเนื้อหาโดยย่อ ดังนี้ (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2566)

บทที่ 1 ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการพัฒนาตน

ความหมายของคำว่า “พัฒนา” คือการทำให้เจริญ ซึ่งมีความหมาย 2 ทาง คือ การพัฒนาวัตถุ กับการพัฒนาจิตใจ ซึ่งการพัฒนาวัตถุคือการสร้างความเจริญในด้านวัตถุ เช่น บ้านเรือนอาคารสิ่งก่อสร้างที่สวยงาม ถนนหนทาง เป็นต้น ส่วนการพัฒนาจิต คือ การพัฒนาคุณสมบัติที่อยู่ภายในตัวบุคคล โดยการทำให้เจริญ เช่น การเจริญวิปัสสนา การเจริญเมตตา เป็นต้น ซึ่งคำว่าพัฒนาหรือคำว่าเจริญนั้น ตรงกับคำว่า “ภาวนา” นั่นเอง ซึ่งแปลว่า การเจริญ

การพัฒนาตน คือการทำให้เกิดขึ้นมีขึ้น หรือทำให้มีให้เป็นขึ้น หมายถึง การทำให้เกิดขึ้น เช่น การทำกุศลธรรมให้เกิดขึ้น หรือการฝึกอบรมนั่นเอง ดังนั้น กล่าวโดยใจความแล้วการภาวนาจึงมีความหมายถึงการฝึกอบรมด้วย การพัฒนาตนเกี่ยวข้องกับคำศัพท์อยู่ 3 คำ คือ ภาวนา หมะ และสิกขา ซึ่งภาวนาก็คือการเจริญวิปัสสนาหรือเจริญเมตตา หมะคือการฝึกตนซึ่งปรากฏในขรรวาสธรรม 4 และสิกขาคือการศึกษหรือการฝึกอบรมทั้งหมดในทางพระพุทธศาสนากระบวนทางปฏิบัติทั้งหมดเรียกว่าไตรสิกขา ซึ่งก็คือ ศีล สมาธิ และปัญญา

บทที่ 2 หลักการฝึกตน

จุดเริ่มต้นของการพัฒนาตน ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้น เริ่มจากการมีความเชื่อก่อนว่าคนเรานั้นสามารถพัฒนาตนเองได้ ซึ่งเป็นความเชื่อที่สำคัญมาก คือเชื่อว่ามนุษย์นี้เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ เช่น ในบทพุทธคุณที่ว่า ปุริสทัมมะ ซึ่งหมายถึง คนเรานี้เป็นสัตว์ที่ฝึกฝนได้ ดังปรากฏในคาถาที่ว่า มนุสสญฺห์ สมฺพุทฺธํ อุตฺตหนตฺถํ สมหิตฺตํ แปลว่า พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้งที่เป็นมนุษย์นี้แหละ พระองค์ฝึกอบรมตนแล้ว เป็นผู้มิจิตตังมั่น พระพุทธศาสนาสรรเสริญการฝึกตน ซึ่งมีหลักคำสอนที่เกี่ยวข้องมากมาย เช่น เรื่องดอกบัว 4 เหล่า เป็นต้น

การพัฒนาตนหรือหลักการพัฒนาตนนี้ เกี่ยวข้องกับคำศัพท์ 3 คำคือ ภาวนา ธรรมะ และสิกขา ดังได้กล่าวแล้ว ซึ่งเรื่องใหม่ในการฝึกตนคือ ธรรมะ สิกขา และภาวนา โดยมี ขั้นตอนคร่าว ๆ ของการพัฒนาตนคือ หลักที่ 1 ธรรมะ การฝึกฝนตนเองรู้จักควบคุมบังคับใจ ควบคุมตัวเอง และการปรับปรุงตนเองให้ดียิ่งขึ้นไป จนมีความเจริญก้าวหน้าองงาม โดยเริ่มต้นดังนี้คือ 1) สังวร การระวังหรือปิดกั้นไม่ให้สิ่งไม่ดีหรืออกุศล เข้ามาในตัวเอง ทั้งทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ 2) สัญญะ การควบคุมบังคับ หรือการรู้จักควบคุมบังคับ ตนเองในการแสดงออก 3) ธรรมะ การฝึกฝนปรับปรุงตนเองให้มีความเจริญก้าวหน้า

บทที่ 3 หลักการศึกษา

การสร้างนิสัยนักศึกษา หรือจิตสำนึกของนักพัฒนาตน หลักที่ 2 สิกขา ซึ่งหมายถึงการสำเหนียก คือรู้จักจับ รู้จักเลือกเอามาใช้ประโยชน์ นำมาใช้ฝึกฝนปรับปรุงตน เช่น การที่เราได้รับฟังสิ่งต่าง ๆ มาให้เราเลือกสิ่งที่ดี มีสาระ สิ่งที่เป็นประโยชน์ นำมาปรับปรุงตนเอง ใช้ประโยชน์กับตนเองได้ ดังนั้น การศึกษาจึงหมายถึงการสำเหนียก นั่นคือ การรู้ชัดถึงเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมาย และการนำเอาสิ่งนั้นมาใช้ประโยชน์ต่อเป้าหมาย

การมีจิตมุ่งต่อเป้าหมาย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการฝึกฝนตนเอง ซึ่งเป็น เรื่องของการตระหนักรู้ไม่ใช่แค่ความอยากความปรารถนาเท่านั้น การมุ่งสู่เป้าหมายจึงเป็น ลักษณะของการฝึกฝนตนเองที่ดีอย่างยิ่ง ซึ่งคนที่มีความเจริญก้าวหน้าจะมีลักษณะอย่างหนึ่ง คือการกระทำที่มุ่งสู่เป้าหมาย จะไม่ใส่ใจหรือสนใจกับเรื่องเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เข้ามา กระทบกระพัง การมีเป้าหมายจึงทำให้เกิดนิสัยทำจริง คนที่มีเป้าหมายที่แน่นอนแล้วจะทำ อะไรก็ทำจริง ทำให้สำเร็จ เอาใจใส่ และคอยวิเคราะห์พิจารณาหนทางว่าเรื่องนี้จะนำไปสู่ ความสำเร็จได้อย่างไร ซึ่งท้ายที่สุดแล้วก็จะเป็นผู้ที่สามารถบังคับตนเองได้ อดทนรอผลได้ และจะเป็นผู้ที่แก้ไขปรับปรุงตัวอยู่ตลอดเวลา มีลักษณะที่มองอะไร ๆ ก็เป็นการเรียนรู้ ซึ่งมี ผลดีต่อการพัฒนาตนเอง ดังพุทธพจน์ที่ว่า อดตนา โจทยตตานํ ปฏิมํเสตมตตนา เพราะการ พัฒนาตนหมายถึงการพัฒนาปัญญาด้วย

องค์ประกอบ 3 ด้านของการศึกษา ซึ่งไตรสิกขา มี 3 ข้อคือ

1) อธิศีลสิกขา คือการฝึกฝนในศีลอันยิ่ง หรือฝึกฝนให้มีศีลยิ่ง ๆ ขึ้นไป เป็นเรื่องของการฝึกกาย วาจา ความสัมพันธ์กับผู้อื่นและสิ่งแวดล้อมทั่วไป การไม่เบียดเบียน ซึ่งเป็นพื้นฐานเบื้องต้นของการอยู่ร่วมกันด้วยดีกับผู้อื่นในสังคม

2) อธิจิตตสิกขา คือการฝึกฝนในเรื่องจิตที่ยิ่ง หรือการฝึกฝนในเรื่องจิตให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป เป็นการฝึกฝนลึกเข้าไปสู่ชั้นจิตใจ คือการพัฒนาในเรื่องจิตใจของตนเอง คือการฝึกฝน พัฒนาตนเองให้มีคุณภาพจิตดี คือจิตใจมีคุณธรรม มีเมตตา กรุณา มีศรัทธา มีความ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เป็นต้น มีสมรรถภาพจิตดี คือมีขันติ มีความอดทน สมาธิ ความมีจิตใจตั้งมั่น

มีความเด็ดเดี่ยว วิริยะ มีความเพียร เป็นต้น และสุขภาพจิตดี คือจิตมีสุขภาพดี มีปิติ มีปราโมทย์ มีความเอิบอิ่ม แ่มชื่น เบิกบาน ผ่องใส สบายใจ และทำให้สบายได้เรื่อย ๆ

3) อธิปัญญาสิกขา คือการฝึกฝนในปัญญาอันยิ่ง หรือการฝึกฝนให้มีปัญญายิ่ง ๆ ขึ้นไป เป็นการฝึกอบรมในเรื่องปัญญา คือความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง หรือรู้เท่าทันสภาวะของโลกและชีวิต ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ไม่ตกอยู่ในอำนาจครอบงำของกิเลส หรืออยู่ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาภิเลส พันทุภักข์ พันปัญหา มีปัญญาเป็นตัวคุมท้ายครอบกระบวนกรฝึก

การวัดความเจริญในการพัฒนาตนนั้นสามารถวัดด้วย วัณิธรรม 5 ประการ ดังนี้

- 1) ศรัทธา มีความเชื่อถูกหลัก เชื่อมีเหตุมีผล
- 2) ศีล มีความประพฤติดีงาม ถูกต้องตามหลักพระศาสนา
- 3) สุตตะ มีความรู้หลักธรรมคำสอนที่จะไปช่วยตนเองและแนะนำผู้อื่นได้พอสมควร
- 4) จาคะ มีความเสียสละ มีน้ำใจช่วยเหลือเผื่อแผ่ผู้อื่น
- 5) ปัญญา มีความรู้ความเข้าใจความจริงต่าง ๆ รู้เท่าทันสภาวะของโลกและชีวิต

พอทำจิตให้หลุดพ้นเป็นอิสระโปร่งโล่ง

บทที่ 4 หลักการพัฒนาตน

การพัฒนาตนที่รอบด้าน หลักที่ 3 ภาวนา คือการพัฒนา หรือเจริญแล้ว ผู้ที่พัฒนาตนแล้วนั้นจึงถือว่าเป็นผู้เจริญแล้ว คือ

1) ภาวิตกาโย มีกายอันพัฒนาแล้ว การพัฒนากาย คือการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมภายนอกด้วยดี เช่น ตาเห็นสิ่งแวดล้อมภายนอก จะดูอย่างไรให้ได้ประโยชน์ ไม่เกิดโทษ เป็นต้น

2) ภาวิตสิโล มีศีลอันพัฒนาแล้ว การพัฒนาศีล ได้แก่ การพัฒนาในเรื่องความสัมพันธ์ด้านกาย วาจา กับบุคคลอื่นหรือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ซึ่งเป็นสิ่งแวดล้อมทางสังคมคือเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

3) ภาวิตจิตโต มีจิตอันพัฒนาแล้ว การพัฒนาจิตใจ คือการพัฒนาคุณภาพจิต พัฒนาสมรรถภาพจิต และการพัฒนาสุขภาพจิต

4) ภาวิตปัญญา มีปัญญาอันพัฒนาแล้ว การพัฒนาปัญญา คือการรู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันสภาวะของโลกและชีวิต ทำจิตใจให้เป็นอิสระได้จนถึงขั้นสูงสุด

จุดสมบูรณ์ของการพัฒนาตน คือพระพุทธศาสนายกย่องผู้ที่พัฒนาตนว่าเป็นบุคคลสูงสุด เช่น พุทธพจน์ที่ว่า ทนโต เสฏโฐ มนุสเสสุ ในหมู่มนุษย์ คนที่ฝึกตนแล้ว เป็นผู้ประเสริฐสุด ดังได้กล่าวแล้วว่า พระพุทธศาสนานั้นถือว่ามนุษย์เป็นผู้ที่สามารถฝึกได้ พัฒนาได้ จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนาตน ซึ่งความดีหรือความประเสริฐของมนุษย์นี้อยู่ที่การพัฒนาตนเอง ซึ่งมนุษย์ควรฝึกตนให้ครบทั้ง 4 ด้านดังกล่าวแล้ว

บทเสริมหรือบทส่งท้าย

สังคมต้องมีค่านิยมยกย่องคนที่พัฒนาตน และพัฒนาตนจนหมดความยึดมั่นตัวตน ซึ่งมีพุทธพจน์ตรัสไว้โดยมีสาระว่า สังคมควรจะเน้นหรือมีค่านิยมในการยกย่องบุคคลที่พัฒนาตน เพราะค่านิยมเป็นเรื่องสำคัญมากในสังคม เป็นเครื่องนำทางสังคมให้ไปในทางดีหรือร้าย ซึ่งพระพุทธรูปศาสนานั้นได้ยกย่องสรรเสริญคนที่ฝึกหรือพัฒนาตนแล้ว เช่น หลักมงคล 38 ประการ ข้อที่ 3 ที่ว่า การบูชาบุคคลที่ควรบูชาเป็นอุดมมงคล เป็นมงคลสูงสุด จะนำชีวิตและสังคมให้เจริญก้าวหน้า เป็นต้น

พัฒนาตนจนหมดความยึดมั่นตัวตน การพัฒนาตนจนหมดความยึดมั่นในตัวตนนั้นเป็นจุดสูงสุดในพระพุทธศาสนา คือการพัฒนากาย พัฒนาศีล พัฒนาจิต และพัฒนาปัญญา จนเกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันธรรมดาของโลกและชีวิต รู้เข้าใจหลักอนิจจัง ทุกขัง และอนัตตา ปัญญาพัฒนาแล้วก็เลยรู้ว่าตัวตนนี้ไม่มี จึงหมดความยึดมั่นในตนในที่สุด ไม่กระทำการใดตามกิเลส จึงเป็นอิสระอย่างแท้จริง

3. หนังสือที่เกี่ยวข้อง

ดังที่ได้กล่าวแต่เบื้องต้นแล้วว่า หนังสือเรื่อง “หลักแม่บทของการพัฒนาตน” เป็นหนังสือที่รวบรวมจากการแสดงพระธรรมเทศนาของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ซึ่งมีหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตนเองดังต่อไปนี้

1) “Good Vibes, Good Life ใช้คลื่นพลังบวกดึงดูดพลังสุข” หนังสือเล่มนี้เต็มไปด้วยความลึกลับแห่งแรงสั่นสะเทือนที่ยิ่งใหญ่ แต่หนังสือเล่มนี้เต็มไปด้วยสิ่งเล็กๆ น้อยๆ ที่เราอาจจะกำลังมองข้ามไป เช่น การพาตัวเองไปอยู่ใกล้ๆ คนที่คิดบวก เราจะมองเห็นพลังบวกได้ง่ายกว่าที่คิด เพราะทุกอย่างในจักรวาลล้วนเกิดจากแรงสั่นสะเทือน ทุกแรงสั่นสะเทือนที่มีความถี่ตรงกันสามารถดึงดูดกันได้ หนังสือเล่มนี้เขียนโดย “เว็กซ์ คิงส์” ผู้ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณแก่คนรุ่นใหม่ จะเปลี่ยนคลื่นความถี่ทางอารมณ์ของคุณให้ตรงกับพลังงานบวกเพื่อดึงดูดความสุขและความสำเร็จที่เราปรารถนา นอกจากนั้นยังพาเรากลับมาทบทวนว่าตอนนี้เราให้ความสำคัญกับตัวเองมากพอหรือยัง ผ่านการตั้งคำถามชวนคิดมากมายภายในเล่ม ซึ่งมีประเด็นสำคัญดังนี้ 1) ความสำคัญของการรักตัวเอง 2) พฤติกรรมของวิถีชีวิตที่เป็นบวก 3) การพาตัวเองออกจากความสัมพันธ์ที่เป็นพิษ และ 4) การตั้งเป้าหมายและลงมือทำจริง (เว็กซ์ คิง, แปลโดย กิษรา รัตนภิรัต คุโด, 2567)

2) ธรรมกับการพัฒนาชีวิต เขียนโดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ซึ่งได้ให้แนวทางการพัฒนาตนเองตามหลักพระพุทธศาสนา โดยมองว่าการพัฒนาตนคือการศึกษาดูตลอดชีวิต และการพัฒนาชีวิตนั้นต้องอาศัยธรรมที่จะทำให้เจริญงอกงามสู่จุดหมายนั้นได้อย่างไร ดังนั้นจึงหมายถึงการปฏิบัติธรรมนั่นเอง (สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2567)

3) การพัฒนาตนตามหลักพระพุทธศาสนา บทความโดย พระครูสุตาภรณ์พิสุทธิ และคณะ โดยได้สรุปว่า แนวคิดทางพุทธศาสนการพัฒนาตนเป็นการเรียนรู้และการปฏิบัติ เพื่อไปสู่ความพอดี หรือการมีคุณภาพของชีวิต มีความสัมพันธ์อันกลมกลืนระหว่าง การดำเนินชีวิตของบุคคล กับสภาพแวดล้อมและมุ่งการกระทำตนให้มีความสุขด้วยตนเอง รู้เท่าทันตนเอง เข้าใจตนเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุ จึงเป็นแนวทางการพัฒนาชีวิตที่ยั่งยืน หลักการพัฒนาตนตามแนวพุทธศาสนาอันประกอบด้วยสาระสำคัญ 3 ประการ คือ 1) ทมะ ได้แก่ การรู้จักข่มใจ ข่มระงับความเคยชินที่ไม่ดีทั้งหลายได้ ไม่ยอมให้กิเลสรบเร้า หลอกล่อ ชักนำไปสู่ความเลวร้ายได้ และการฝึกปรับปรุงตนเอง โดยทำคุณความดี ให้เจริญก้าวหน้า 2) สิกขา คือการศึกษา เพื่อให้รู้แจ้ง รู้จักประโยชน์ มองทุกอย่างเป็นการเรียนรู้เพื่อปรับปรุง และพัฒนาตัวเอง เป็นกระบวนการฝึกฝนตนเองในการดำเนินชีวิต เรียกว่า ไตรสิกขา และ 3) ภาวนา คือ คำนี้ตรงกับคำว่าพัฒนา ซึ่งประกอบด้วย กายภาวนา ศิลภาวนา และปัญญา ภาวนา เทียบได้กับการพัฒนาทางกาย พัฒนาทางสังคม พัฒนารมณ์ และพัฒนาสติปัญญา (พระครูสุตาภรณ์พิสุทธิ และคณะ, 2562)

4) การพัฒนาตนให้มีความสุขตามวิถีพุทธ บทความโดย พระมหาอุดร อุตตโร (มากติ) และ พระครูสิริภุริณัทสน์ (ฐิตสคโค ดิขสวรค์) ซึ่งมีเนื้อหาสรุปคือ การพัฒนาตนให้มีความสุขตามวิถีพุทธ ความสุขเป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนาเป็นความสุขของแต่ละคนซึ่งมีแตกต่างกันไปตามทัศนคติและมุมมอง จึงจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนขึ้นไปตามลำดับ เริ่มต้นจากการพัฒนาตนเองให้มีชีวิตที่ดีงาม มีความสุข มีศีล มีธรรมและพัฒนาตนให้มีความสุขด้วยตนเอง รู้เท่าทันตนเอง จำต้องเรียนรู้ตั้งแต่บัดนี้ขึ้นแรก คือ การทำความดี ในทางพระพุทธศาสนา หรือตามวิถีพุทธ ได้กล่าวถึงหลักการพัฒนาตนไว้ 4 ประการ คือ กายภาวนา ศิลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา การพัฒนาตนนั้น มี 3 อย่าง คือ (1) ประโยชน์ในปัจจุบัน (ทิฏฐธัมมิกัตถะ) หรือประโยชน์ขั้นที่ตามองเห็นกันได้เฉพาะหน้า (2) ประโยชน์เบื้องหน้า (สัมปรายิกัตถะ) หรือประโยชน์ขั้นเลยจากตามองเห็น เป็นประโยชน์ด้านคุณค่าของชีวิต หรือมีคุณค่าด้านจิตใจ และความประพฤติกิริยาที่ซบธรรม ซึ่งทำให้เกิดความมั่นใจในตัวเองอย่างลึกซึ้ง และ (3) ประโยชน์สูงสุด (ปรมาตถะ) หรือประโยชน์ขั้นหลุดพ้นเป็นอิสระอยู่เหนือโลก ซึ่งเป็นสาระแท้จริงของชีวิต การพัฒนาตนให้มีความสุขเพื่อให้คนสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาชีวิต และเพื่อให้เข้าถึงชีวิตที่มีความสุขได้อย่างแท้จริง (พระมหาอุดร อุตตโร (มากติ) และ พระครูสิริภุริณัทสน์ (ฐิตสคโค ดิขสวรค์), 2566)

กล่าวโดยสรุป หนังสือเรื่อง“หลักแม่บทของการพัฒนาตน” ของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตโต) เป็นหนังสือที่อ่านและเข้าใจง่าย เนื่องจากเป็นหนังสือที่รวบรวมจากพระธรรมเทศนาที่แสดงให้แก่กลุ่มข้าราชการ มหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งใช้ถ้อยคำที่เรียบง่าย มีการอธิบายอย่างละเอียดลึกซึ้ง จึงทำให้เกิดกำลังใจและเป็นแรงใจผลักดันให้กับผู้อ่านที่จะพัฒนาตนเองตามแนวทางพระพุทธศาสนาต่อไป

4. บทวิจารณ์

ดังได้กล่าวแล้วในเบื้องต้นว่า หนังสือเรื่อง “หลักแม่บทของการพัฒนาตน” เป็นหนังสือที่เกิดจากพระธรรมเทศนาของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) จึงเป็นหนังสือที่อ่านเข้าใจง่ายมีคำอธิบายที่ชัดเจน ทำให้หนังสือน่าอ่านและผู้อ่านสามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติในชีวิตจริงได้ ซึ่งผู้วิจารณ์มีความคิดเห็นดังต่อไปนี้

4.1 จุดเด่น

1) เป็นหนังสือที่นำเสนอวิธีการฝึกฝนตนเองตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยเนื้อหาส่วนใหญ่ยังคงไว้เป็นเนื้อหาหลัก ๆ ที่สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้แสดงพระธรรมเทศนา จึงทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจในเนื้อหาได้โดยง่าย เป็นคำอธิบายที่ยกตัวอย่างประกอบและเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างตลอดถึงยกพุทธพจน์ประกอบการบรรยายธรรมเป็นลำดับ ทำให้เข้าใจถึงแนวทางการพัฒนาตนเอง ซึ่งในทางพระพุทธศาสนานั้นถือว่าการพัฒนาตนเองนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่ง ทั้งในบทธรรเสริญพุทธคุณยังปรากฏเรื่องของการพัฒนาตน พระพุทธศาสนาเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนสามารถฝึกได้ การฝึกฝนตนเองของมนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้จนถึงที่สุด คือการหลุดพ้นจากกิเลสตัณหา และเป็นอิสระจากความยึดมั่นในตัวตนในที่สุด

2) เป็นหนังสือที่ดีเหมาะสมสำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไปในการนำมาฝึกฝนตนเองโดยเนื้อหาที่นำเสนอเป็นเนื้อหาหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานในการฝึกตนในพระพุทธศาสนา คือหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหัวใจหลักของพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา และแนวทางการวัดความเจริญในการพัฒนาตนนั้นสามารถวัดด้วยวัชिरธรรม 5 ประการดังนี้คือ 1) ศรัทธา มีความเชื่อถูกต้องหลัก เชื่อมีเหตุมีผล 2) ศีล มีความประพฤติดีงาม ถูกต้องตามหลักพระศาสนา 3) สุตะ มีความรู้หลักธรรมคำสอนที่จะไปช่วยตนเองและแนะนำผู้อื่นได้พอสมควร 4) จาคะ มีความเสียสละ มีน้ำใจช่วยเหลือแผ่เผื่อผู้อื่น และ 5) ปัญญา มีความรู้ความเข้าใจความจริงต่าง ๆ รู้เท่าทันสภาวะของโลกและชีวิต พอทำจิตให้หลุดพ้นเป็นอิสระโปร่งโล่ง จึงทำให้เนื้อหาของหนังสือน่าติดตาม และผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาตนเองได้อย่างแท้จริง

3) เป็นหนังสือที่ให้ความรู้เรื่องการพัฒนาตนเองได้อย่างเหมาะสม เป็นหนังสือที่อธิบายความได้ดีและทำให้ผู้อ่านมีความรู้ ความเข้าใจกับการบรรยายที่เข้าใจง่ายและไปตามลำดับการนำเสนอเรื่องแนวทางการพัฒนาตน ทำให้ผู้อ่านได้รู้และเข้าใจเกิดแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนต่อไป โดยส่งเสริมและเสริมสร้างกำลังใจให้กับผู้ที่ต้องการฝึกฝนตนเองอย่างจริงจังเพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

4) รูปแบบการนำเสนอ หนังสือเรื่อง “หลักแม่บทของการพัฒนาตน” เป็นการรวบรวมพระธรรมเทศนาของสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ซึ่งท่านได้

แสดงแก่กลุ่มข้าราชการมหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อปี 2527 ณ ห้องประชุมจันทรังษี โรงพยาบาลรามาริบดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 บท มีเนื้อหาที่ใช้ถ้อยคำเปรียบเทียบและอธิบายควบคู่ไปกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและพุทธพจน์ต่าง ๆ ได้อย่างดียิ่งทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายสามารถนำไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้อย่างแท้จริง

4.2 จุดเพิ่มเติม

1) รูปเล่มของหนังสือ เนื่องจากเป็นหนังสือเชิงวิชาการทางพระพุทธศาสนา จึงเป็นรูปแบบของหนังสือแบบวิชาการล้วน ๆ ไม่มีสีสันแบบหนังสือสมัยใหม่ อย่างไรก็ตาม เพื่อให้เกิดความนิยมและความสวยงามของรูปเล่มสมัยใหม่ของหนังสือ ควรออกแบบไม่ว่าจะเป็นตัวอักษร รูปเล่ม รูปภาพประกอบ ให้เป็นแบบสีสี่ จะเหมาะสมและน่าอ่านยิ่งขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดความสนใจและมีความสนใจมากยิ่งขึ้น

2) การออกแบบโครงสร้างรูปเล่มภายในหนังสือ การออกแบบภายในหนังสือให้สอดคล้องกับโครงสร้างของเนื้อหาหนังสือ ซึ่งจะทำให้แต่ละบทเด่นชัดขึ้นและมีความน่าสนใจเฉพาะบทมากยิ่งขึ้น ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพทั้งตัวโครงสร้างเนื้อหาและโครงสร้างของรูปเล่มหนังสือ พร้อมทั้งมีภาพประกอบให้เหมาะสมกับเนื้อหาที่น่าสนใจ

5. สรุป

หนังสือเรื่องหลักแม่บทของการพัฒนาตน เป็นหนังสือเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาตนเองในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ในการพัฒนาตน เพื่อที่จะส่งเสริมให้สามารถฝึกฝนตนเองได้ โดยได้อธิบายถึงความเข้าใจเบื้องต้นของการพัฒนา ซึ่งมีทั้งการพัฒนาทางวัตถุและการพัฒนาจิตใจ การพัฒนาตนเองได้นั้นนอกจากมีความเข้าใจในหลักการพัฒนาตนแล้ว ผู้ฝึกฝนจะต้องเข้าใจขั้นตอนการพัฒนาตนด้วย ซึ่งประกอบหลักการดังนี้ คือ **หลักที่ 1 การฝึกฝนตนเอง** ได้แก่ 1) สังวร คือระวังหรือปิดกั้นไม่ให้สิ่งภายนอกเข้ามาทำร้ายตนเอง ซึ่งสิ่งที่เข้ามาจากภายนอกนั้นมีทั้งทางลบและทางบวก 2) สัญญะ การควบคุมบังคับ คือรู้จักควบคุมบังคับตนเองในการแสดงออก คือให้ตั้งอยู่ในศีล 3) ทมะ คือการฝึกฝน คือการรู้จักข่มควบคุมบังคับใจตนเอง และปรับปรุงตัวเองให้ดียิ่งขึ้นไป **หลักที่ 2 การศึกษา** การสร้างนิสัยนักศึกษาคือจิตสำนึกของนักพัฒนาตนเอง เามาปรับปรุงตนเอง ได้แก่ 1) รู้ความมุ่งหมายที่จะใช้ประโยชน์ 2) สามารถจับสาระสำคัญหรือประเด็นสำคัญของสิ่งที่จะนำมาใช้ประโยชน์ อย่างไรก็ตามในการปรับปรุงตนเองนั้นสิ่งสำคัญที่สุดคือการมีจิตมุ่งสู่เป้าหมายที่ชัดเจน คือมีนัยสำคัญจริง ทำให้สำเร็จ มีความเอาใจใส่ และคอยวิเคราะห์พิจารณาหาทางไปสู่ความสำเร็จ ซึ่งการที่จะชีวิตว่ามีความสำเร็จในการพัฒนาตนได้เพียงใดนั้นต้องวัดด้วย วัชรธรรม 5 ข้อ คือ 1) ศรัทธา มีความเชื่อถูกต้องหลัก เชื่อมีเหตุมีผลเพียงไร 2) ศีล มีความประพฤติดีงาม ถูกต้องตามหลักพระศาสนาแค่ไหน 3) สุตะ มีความรู้หลักธรรมคำสอนที่จะช่วยตนเองและแนะนำผู้อื่นได้พอสมควรไหม 4) จาคะ มีความเสียสละ

มีน้ำใจช่วยเหลือแผ้วแผ้วผู้อื่นอย่างไร และ 5) ปัญญา มีความเข้าใจความจริงต่าง ๆ รู้เท่าทัน ภาวะของโลกและชีวิต พอทำจิตใจให้หลุดพ้นเป็นอิสระโปร่งโล่งได้แค่ไหน **หลักที่ 3** ภาวนา การพัฒนาอย่างแท้จริงนั้นต้องมีการภาวนา ได้แก่ 1) ภาวนิตกาโย มีกายพัฒนาแล้ว 2) ภาวนิตสึโล มีศีลพัฒนาแล้ว 3) ภาวนิตจิตโต มีจิตพัฒนาแล้ว และ 4) ภาวนิตปัญญา มีปัญญาพัฒนาแล้ว หากสามารถพัฒนาครบทั้ง 4 ด้านดังกล่าวจึงจะเป็นการพัฒนาตนที่แท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- พระครูสุตถาภรณ์พิสุทธิ์ และคณะ. (2562). การพัฒนาตนตามหลักพระพุทธศาสนา. *Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 12(4), 1557-1570.
- พระมหาอุดร อุตตโร (มากดี) และ พระครูสิริภุญญิทัสน์ (ฐิตสคฺโค ดิษสวรค์). (2566). การพัฒนาตนให้มีความสุขตามวิถีพุทธ, *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ*, 10(1). เข้าถึงได้จาก http://qa2.mcu.ac.th/qa2565s/program/ammo/0020_139_4e49a6b.pdf
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- เว็กซ์ คิง. (2567). *Good Vibes, Good Life ใช้คลื่นพลังบวกดึงดูดพลังสุข*. แปลโดย กิษรา รัตนภีร์ คุโด. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ howto.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2566). *หลักแม่บทของการพัฒนาตน*. (พิมพ์ครั้งที่ 30). นครปฐม: วัดญาณเวศกวัน.
- สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2567). *ธรรมกับการพัฒนาชีวิต*. เข้าถึงได้จาก <https://www.watnyanaves.net/th/book-full-text/204>

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)

พระอรหันต์ คือใคร

Who is an Arahant?

ผู้แต่ง : บุญมี พวงเพชร

สำนักพิมพ์: อิงค์ปียอนด์

พิมพ์ครั้งที่: 1

ปีที่พิมพ์: 2558

จำนวนหน้า: 168 หน้า

พระครูวิศาลชัยธรรม (ฉัตรชัย คเวสโก) และพระครูโฆสิตวัณณานุกุล

PhrakruWisalchaiyadham (Chatchai Kavesako)

and Phrakru Kositwattananukul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkorn University,

Nakhon Si Thammarat Campus

Corresponding Author, E-mail: 6403502053@mcu.ac.th

1. บทนำ

บุญมี พวงเพชร ผู้เขียนหนังสือเรื่อง “พระอรหันต์ คือใคร” เป็นอาจารย์ประจำวิทยาลัยศาสนศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล ได้เขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาเพื่อถ่ายทอดข้อมูลเกี่ยวกับพระอริยบุคคลโดยเฉพาะพระอรหันต์ เพื่อต้องการให้ผู้อ่านและผู้ที่กำลังฝึกหัดขัดเกลาจิตใจตนเอง ได้เข้าใจถึงความเป็นพระอริยบุคคลชั้นต่าง ๆ ให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณสมบัติของพระอรหันต์ว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร ละอะไรบ้าง แล้วนำเกณฑ์มาตรฐานต่าง ๆ เหล่านั้น มาใช้ในการวัด ตัวเราเองว่า เรากำลังพัฒนาจิตใจไปถึงขั้นไหน ควรปรับปรุงอะไร เพื่อเป็นการพัฒนาจิตใจของเราให้ก้าวหน้า และเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ นิพพาน ได้

2. เนื้อหาของหนังสือ

ผู้วิจารณ์ขอเสนอเนื้อหาของหนังสือผ่าน องค์ประกอบทั้ง 12 บท โดยย่อเพื่อให้เห็นภาพรวมของเนื้อหาอันจะนำไปสู่การวิจารณ์ ดังนี้

ได้รับบทความ: 4 พฤศจิกายน 2567; แก้ไขบทความ: 4 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 18 ธันวาคม 2567

Received: November 4, 2024; Revised: December 4, 2024; Accepted: December 18, 2024

บทที่ 1: องค์ประกอบของชีวิตมนุษย์

บทที่ 1 ผู้เขียนเริ่มต้นด้วยการอธิบายว่า ชีวิตมนุษย์ประกอบด้วย 2 ส่วน คือ กายและจิต มีการทำงานสัมพันธ์กันตามกระบวนการของธรรมชาติ ขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไม่ได้ และอธิบายต่อไปว่า พระพุทธศาสนาได้อธิบายการทำงานของกายและจิตไว้ว่า “กายมนุษย์ที่เป็นรูปธรรม เรียกว่า มหาภูตรูป (แบ่งเป็น 4 สถานะ คือ แฉ่ง เหลว ความร้อน แสง และก๊าซ) ส่วนคุณสมบัติของกายตลอดจนถึงพลังงานต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในกายนั้น เรียกว่า อุปาทายรูป” (หน้า 14) นอกจากนั้น ผู้เขียนอธิบายว่า “สภาวะของความเป็นมนุษย์จะสมบูรณ์ ก็ต่อเมื่อเราก็มีอีกสิ่งหนึ่ง เรียกว่า จิต จึงทำให้สิ่งต่าง ๆ รอบตัวเรามีความหมายมากขึ้น” จิตเป็นสภาวะธรรมที่สามารถรับรู้สิ่งต่าง ๆ และรับรู้ตัวเองได้ด้วย (หน้า 15) อย่างไรก็ตาม จิตไม่ใช่สมองแต่อยู่เบื้องหลังการทำงานของสมอง จิตมีคุณสมบัติ เรียกว่า เจตสิก (ขั้นที่ 4 คือ เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณกับอสังขตธาตุ) เป็นธรรมชาติไม่มีรูป จิตรับรู้ สิ่งต่าง ๆ ได้ เพราะกายเป็นฐานรองรับการแสดงออกของจิต คุณสมบัติของจิต (เจตสิก) จะแยกออกจากจิตไม่ได้ และจิตเพียงอย่างเดียว ก็ไม่อาจรับรู้สิ่งอื่นและตัวเองได้ หากไม่มีการเอาใจใส่ (มนสิการ) (หน้า 18)

อย่างไรก็ตาม ในบทที่ 1 ผู้เขียนได้อธิบายถึง การพัฒนาตน (กายกับจิต) เพื่อดำเนินไปสู่การเป็นอริยบุคคลตามหลักการของพระพุทธศาสนา และอธิบายว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญ การพัฒนาจิตมากกว่ากาย (หน้า 22) การพัฒนาจิตนั้นแต่ละคนจะต้องพึ่งตนเองเป็นสำคัญ ผู้อื่นมีส่วนช่วยได้เพียงเป็นผู้คอยแนะนำ ชี้ทาง และเป็นกำลังใจให้เท่านั้น ทุกคนต้องลงมือกระทำด้วยตนเอง โดยพระพุทธศาสนาถือว่า ทุกคนที่เกิดมาบนโลกนี้ สามารถที่จะพัฒนาจิตของตนให้หลุดพ้น จากกิเลสจนบรรลุเป็นพระอรหันต์ได้เหมือนกันทุกคน จะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับ การสั่งสมบารมีของแต่ละบุคคล (หน้า 23)

ผู้เขียนได้อธิบายสรุปถึงพระอริยบุคคลในพระพุทธศาสนาชนิดต่าง ๆ และได้ทำความเข้าใจความหมายของพระอรหันต์ในพระไตรปิฎกมานำเสนอไว้ว่า พระอรหันต์ เป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้กำจัดกิเลสได้หมดแล้ว เป็นผู้ไม่ต้องเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารอีกต่อไป และเป็นผู้ไม่ทำบาปในทีหลัง พระอรหันต์จึงเป็นผู้มีจิตบริสุทธิ์ปราศจากกิเลส พัฒนาตนเองได้สูงสุดตามหลักการของพระพุทธศาสนา

บทที่ 2: แนวความคิดเกี่ยวกับพระอรหันต์

บทที่ 2 ผู้เขียนนำเสนอว่า พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นในประเทศอินเดีย ก่อน พ.ศ. ประมาณ 80 ปี โดยช่วงเวลานั้น ศาสนาพราหมณ์เป็นศาสนาที่มีอิทธิพลมากที่สุด และอธิบายว่า แนวความคิด เกี่ยวกับพระอรหันต์ ก็มีปรากฏในคัมภีร์สัปตพรมณ์ว่า พระอรหันต์ หมายถึง บุคคลผู้เป็นนักปกครอง นักบวช หรือนักรบ ในคัมภีร์ฤคเวท หมายถึง พระเจ้าแห่งไฟ (หน้า 30) แต่ตามหลักพระพุทธศาสนานั้น พระอรหันต์ หมายถึง บุคคล

ผู้หมดสิ้นกิเลส เข้าถึงเป้าหมายสูงสุดตามหลักพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นศาสนาที่มีความเชื่อมั่นในศักยภาพของมนุษย์เป็นอย่างยิ่งว่าสามารถพัฒนาปัญญาให้ถึงขีดสูงสุดได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยอิทธิพลภายนอกไม่ต้องพึ่งเวทมนตร์คาถาแต่อย่างใด มนุษย์ทุกคนสามารถที่จะพัฒนาให้ถึงเป้าหมายสูงสุดได้ (หน้า 97)

จากนั้น ผู้เขียนอธิบายว่า คุณสมบัติของพระอรหันต์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกนั้น หมายถึง บุคคลผู้ที่มีจิตที่ผ่านการฝึกฝนพัฒนามาอย่างดีที่สุด พระพุทธศาสนาถือว่า จิตเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของมนุษย์ เป็นตัวคอยกำหนดพฤติกรรมทุกอย่างของชีวิตมนุษย์ (หน้า 31) และผู้เขียนยังอธิบายว่า การพัฒนาจิตเป็นทางเดียวที่จะช่วยแก้ปัญหาเรื่องความทุกข์ต่าง ๆ ให้หมดไปอย่างสิ้นเชิงได้ เพราะจิตของผู้ที่พัฒนาจนหมดสิ้นกิเลส นั้น จะไม่มีความทุกข์อีกต่อไป ส่วนวิธีการสำคัญในการพัฒนาจิตตามหลักพระพุทธศาสนานั้นมี 2 วิธี คือ

วิธีที่ 1 เป็นการเล่าเรียนพระปริยัติธรรม ศึกษาคำสอนให้ลึกซึ้งเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาจิตให้เจริญก้าวหน้ายิ่ง ๆ ขึ้นไปโดยผู้ที่ใช้วิธีการศึกษาคำสอนเป็นเครื่องมือในการฝึกหัดขัดเกลาจิตจนสำเร็จเป็นพระอรหันต์ เรียกว่า ปัญญาวิมุตติ (หน้า 34) และผู้ที่นำคำสอนมาใช้เป็นหลัก ในการพัฒนาพอกจิตให้ชาวสะอาด ปราศจากอวิชชา ตัณหาอุปาทาน เรียกว่า นิสสรณปริยัติ

วิธีที่ 2 การปฏิบัติ หมายถึง การเจริญกรรมฐาน อันเป็นวิธีการฝึกอบรมจิตตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 วิธีย่อย ได้แก่ 1) การฝึกหัดจิตให้เกิดสมาธิ เรียกว่า สมถกัมมัฏฐาน โดยมีแนวปฏิบัติ 40 วิธี เพื่อให้เหมาะกับลักษณะนิสัยของผู้ปฏิบัติ 2) การฝึกหัดจิต เรียกว่า วิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นการพัฒนาปัญญาให้เห็นแจ้ง วิธีการนี้อาศัยสมาธิทุกระดับเป็นพื้นฐานในการอบรมพัฒนาปัญญาเพื่อนำไปสู่การบรรลุเป็นพระอรหันต์ (หน้า 35-36) ผู้ที่ใช้วิธีการ ทั้ง 2 นี้ พัฒนาตนเองจนถึงที่สุด หรือสำเร็จเป็นพระอรหันต์ เรียกว่า อุภโตภาควิมุตติ

ประเด็นสุดท้ายของบทนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า คำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา ทั้งปริยัติและปฏิบัติ เป็นคำสอนเรื่องมัชฌิมาปฏิปทา เน้นไม่สุดโต่งทั้งความคิดและการปฏิบัติแต่สอนให้ประสานกลมกลืนให้เกิดดุลยภาพทั้งตนเองและสิ่งแวดล้อมตามแนวทางแห่งไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) อัน จะนำไปสู่เป้าหมายสูงสุด คือ นิพพาน

บทที่ 3: กระบวนการพัฒนาจิต

ในบทที่ 3 นี้ ผู้เขียนอธิบายว่า พระอรหันต์ เป็นชีวิตของผู้ที่เข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา เป็นชีวิตที่ปราศจากความทุกข์อย่างสิ้นเชิง (หน้า 43) พร้อมทั้งอธิบายว่า พระธรรมวินัยเป็นดุจกัลยาณมิตรที่คอยแนะนำการพัฒนาจิตใจให้กับเรา โดยอ้างถึงบุคคลผู้เป็นกัลยาณมิตรในคัมภีร์วิสุทธิมรรค (หน้า 45)

ในส่วนสุดท้ายของบทนี้ ผู้เขียนได้สรุปอธิบายถึงขั้นตอนการพัฒนาจิตให้หลุดพ้นจาก กิเลส สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติโดยใช้หลักอัฐฐานคัมภีร์หรืออัฐฐานคัมภีร์ (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นทางสายกลางโดยผู้เขียนเน้นว่า พระพุทธองค์ทรงสรุปหลักปฏิบัติที่สำคัญไว้ 3 ประการ คือ 1) การละเว้นจากความชั่วทั้งปวง 2) การทำความดีให้ถึงพร้อม 3) การชำระจิตให้บริสุทธิ์

บทที่ 4: การพัฒนาจิตด้วยศีล

ในบทนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า ตามหลักการทางพระพุทธศาสนา ศีล เป็นพื้นฐานสำคัญของการพัฒนาจิต ศีลเป็นสิ่งที่คอยควบคุมพฤติกรรมทางกายและทางวาจาให้สะอาดบริสุทธิ์หมดจดไร้มลทิน (หน้า 50) และความผิดทางกายและวาจาเป็นผลมาจากความผิดทางจิตใจเพราะจิตเป็นตัวบงการพฤติกรรมที่เป็นกุศลและอกุศล สภาวะจิตที่มีศีลเข้าไปกล่อมเกลาย่อมส่งผลให้การแสดงพฤติกรรมทั้งกายและวาจาเป็นไปในทางที่ถูกต้อง สงบร่มเย็นไม่ก่อความเดือดร้อนให้แก่ตนเองและผู้อื่น (หน้า 51)

จากนั้น ผู้เขียนอธิบายว่า การจะรักษาศีลให้บริสุทธิ์ทั้งปริมาณและคุณภาพต้องเข้าใจกระบวนการของศีลที่มีความสัมพันธ์กับสมาธิและปัญญา ศีลในพระพุทธศาสนาไม่ใช่ข้อห้าม แต่เป็นกระบวนการที่จะช่วยปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเราให้เกิดดุลยภาพกับสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ ศีลที่หลายประเภท แต่ศีลเป็นเครื่องมือในการพัฒนาจิตนั้น ได้แก่ จตุปาริสุทธิศีล 4 คือ

- 1) ปาฏิโมกขสังวรศีล คือ การสำรวมในพระปาฏิโมกข์
- 2) อินทริยสังวรศีล คือ การสำรวมอินทริย์ (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ)
- 3) อาชีวกปาริสุทธิศีล คือ ความบริสุทธิ์แห่งอาชีวะ การเลี้ยงชีพชอบ
- 4) ปัจจัยสันนิสิตศีล คือ การใช้สอยปัจจัย 4 ด้วยการพิจารณาตามความเหมาะสม

ต่อมาในส่วนสรุป ผู้เขียนอธิบายจตุปาริสุทธิศีลทั้ง 4 ว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างไร ใกล้ชิดมีลักษณะที่จะช่วยส่งเสริมสนับสนุน การพัฒนาจิตให้เกิดดุลยภาพแห่งชีวิตและผู้ที่ต้องการฝึกฝนอบรมพัฒนาจิตจะต้องไม่ท้อแท้ในการรักษา จิตจะถูกพัฒนาด้วยศีลผู้รักษาศีลจะไม่เกิดความยุ่งยาก การรักษาศีลด้วยศีลจะเป็นการรักษาเบื้องต้นในการป้องกันความชั่วทั้งปวง หากสามารถทำได้ ชีวิตจะ ประสบแต่ความสงบสุข

บทที่ 5: การพัฒนาจิตด้วยสมาธิ

บทนี้ ผู้เขียนอธิบายถึง การพัฒนาจิตว่า จิตเป็นสิ่งสำคัญอย่างในพระพุทธศาสนา เพราะเบื้องหลังของพฤติกรรมต่าง ๆ ไม่ว่าดีหรือชั่วที่แต่ละคนพูดหรือกระทำออกมานั้น ขึ้นอยู่กับจิตเป็น 4 สำคัญ (หน้า 63) ตามหลักของพระพุทธศาสนาถือว่า ศีล เป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้เกิดสมาธิ จิตที่เป็นศีลเป็นจิตที่มีความสงบสุขทั้งทางกาย วาจา และใจ หากจิตขาดสมาธิ จะต้องเริ่มต้นการพัฒนาตนเองด้วยการรักษาศีล เพื่อให้เกิดสมาธิ ซึ่งจะนำไปสู่

การเกิดปัญญา จากนั้นผู้เขียนอธิบายต่อไปว่าพระพุทธศาสนาเชื่อว่า จิตที่เป็นสมาธินั้น เป็นพื้นฐานสำคัญของการเกิดปัญญาจนกระทั่งเห็นแจ้ง และหลุดพ้นจากความทุกข์ได้ จิตเป็นสมาธิ มิใช่เป็นจิตนิ่งเฉย โดยไม่รับรู้อยู่เลยแต่เป็นที่พร้อมจะปลุกปัญญา

การฝึกจิตให้เกิดสมาธิ เป็นเหมือนการเตรียมจิตให้เป็นสนามการทำงานของปัญญา การฝึกฝนอบรมจิตให้เป็นสมาธิจะนำไปสู่การพัฒนาปัญญาเพื่อการเห็นแจ้งแห่งตลอดซึ่งจะไปสู่การเห็นแจ้งแห่งตลอดนำไปสู่การหลุดพ้นจากความทุกข์ (หน้า 67) อย่างไรก็ตาม หากจิตเป็นมิถิชาสมาธิก็ไม่สามารถที่จะพ้นจากความทุกข์ได้

ในส่วนสรุปของบทนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า เราจะต้องพัฒนาจิตให้เป็นสมาธิ (สัมมาสมาธิ) ให้ได้ต้องพัฒนาจิตให้สามารถควบคุมและละนิวรณ์ให้ได้ เพื่อจะนำไปสู่การพ้นทุกข์ในที่สุด

บทที่ 6: การพัฒนาจิตด้วยปัญญา

บทนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า ปัญญา คือ เป้าหมายสูงสุดในการฝึกฝนพัฒนาตามหลักการของพระพุทธศาสนา เพราะทำให้อวิชชา (ความไม่รู้) หายไป เปรียบเสมือนแสงสว่างที่ทำให้ความมืดหายไป (หน้า 83) จากนั้นผู้เขียนอธิบายต่อไปว่า “การจะเป็นบุคคลที่สมบูรณ์ตามหลักการของพระพุทธศาสนาได้นั้น จะต้องหมั่นฝึกฝนอบรมจิตใจให้พัฒนาขึ้นในระดับต่าง ๆ ถ้าเป็นปุถุชนสามัญ ก็ต้องหมั่นปฏิบัติธรรมให้อยู่ในวิสัยที่จะสามารถปฏิบัติได้ และพยายามหาโอกาสปฏิบัติให้ยิ่ง ๆ ขึ้นไป จนกระทั่งบรรลุถึงเป้าหมายสูงสุด (หน้า 84)

ต่อจากนั้น ผู้เขียนอธิบายว่า การพัฒนาปัญญาเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากที่จะทำให้รู้แจ้ง เห็นจริง และความไม่รู้ (อวิชชา) ในเบญจขันธ์อย่างแท้จริง เป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งในการพัฒนาปัญญา การพัฒนาปัญญาจะทำให้จิตรู้แจ้งในเบญจขันธ์ว่า ตกอยู่ในอำนาจของไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา โดยสภาวะของไตรลักษณ์จะเข้าไปขัดเกลาคิดใจให้รู้เท่าทันกิเลส (หน้า 90) และผู้เขียน อธิบายว่า จิตที่มีวิชา เป็นจิตที่รู้แจ้งในเบญจขันธ์ โดยจิตที่ปราศจากอวิชชา เป็นผลมาจากการเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน และพระพุทธศาสนาเชื่อว่า จิตที่มีความทุกข์นั้น มีสาเหตุมาจากความไม่รู้ (อวิชชา) เป็นสำคัญ (หน้า 92)

ส่วนสุดท้ายของบทนี้ ผู้เขียนสรุปว่า การพัฒนาจิตให้เกิดปัญญาด้วยวิปัสสนากัมมัฏฐานเท่านั้น ที่จะทำให้สภาวะธรรมของไตรลักษณ์ คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แทรกซึมซุกฟอกจิตให้บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสทุกชนิด ศีลและสมาธิถือว่าเป็นเครื่องมือพัฒนาจิตใจขึ้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การเกิดขึ้นของปัญญา จนสามารถทำลายกิเลสได้อย่างสิ้นเชิง (หน้า 93)

บทที่ 7: ความสำคัญของวิปัสสนากัมมัฏฐาน

บทนี้ ผู้เขียนอธิบายถึง ความสำคัญของวิปัสสนากัมมัฏฐาน โดยเริ่มต้นอธิบายว่า วิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นกระบวนการฝึกฝนอบรมพัฒนาจิตตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาและอธิบายต่อไปว่าพระพุทธศาสนาเชื่อว่า จิตของมนุษย์นั้นมีธาตุรู้ในตัว

และการที่จะเข้าใจกระบวนการทำงานต่าง ๆ ของร่างกายและจิตใจได้ ก็ต้องอาศัยจิต (วิญญาณ) ซึ่งเป็นตัวรับรู้และสั่งสมอารมณ์ อันเป็นคุณสมบัติของโลกภายนอกที่มนุษย์รู้จักได้ โดยประสาทสัมผัสซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ จากนั้นผู้เขียนอธิบายต่อไปว่า การเจริญวิปัสสนากัมมัฏฐาน เป็นการกำหนดรู้อารมณ์ต่างๆ ที่มากระทบทางอายตนะภายใน (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) โดยมีจิตมุ่งมั่น (อาตปปี) มีสติสัมปชัญญะ (สติมา สัมปชาโน) โดยในทางปฏิบัติ ผู้ที่ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน จะต้องกำหนดรู้อารมณ์ที่มากระทบทางตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ

ในส่วนสุดท้ายของบทนี้ ผู้เขียนได้สรุปความว่า วิปัสสนากัมมัฏฐาน นับว่าเป็นวิธีการฝึกฝนพัฒนาจิตที่สามารถช่วยยกระดับจิตให้สูงขึ้นไปตามลำดับ จนกระทั่งเกิดปัญญา เห็นแจ้งสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง เมื่อรู้แจ้งเห็นจริงแล้ว ก็จะทำให้จิตเกิดการปล่อยวาง ไม่ยึดมั่นถือมั่นในสิ่งต่าง ๆ จิตจึงเป็นอิสระ สะอาด บริสุทธิ์ เบาสบาย ไม่ขุ่นมัว ผู้ที่มีสภาพจิตเช่นนี้ จึงมีแต่ความสุข เมื่อละจากโลกนี้ไปแล้วก็เข้าสู่นิพพานไม่ต้องกลับมาเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏอีกต่อไป

บทที่ 8: ความแตกต่างของจิตที่พัฒนาและจิตที่ไม่ได้พัฒนาด้วยวิปัสสนากัมมัฏฐาน

บทนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอให้เห็นถึงความแตกต่างระหว่างจิตที่ได้รับการพัฒนา กับจิตที่ไม่ได้รับการพัฒนาว่ามีความแตกต่างกันอย่างไร โดยอธิบายว่า จิตของผู้ที่พัฒนาสูงสุด จนเป็นจิตที่บริสุทธิ์ปราศจากกิเลสอย่างสิ้นเชิง เรียกว่า พระอรหันต์ แตกต่างจากจิตของปุถุชนที่ยังหนาแน่นไปด้วยกิเลส มีกิเลสเข้าไปปรุงแต่งอยู่เสมอ เหตุนี้เอง ปุถุชน จึงหลงผิดถือว่า มีตัวตน (หน้า 108) โดยบุคคลที่ไม่เคยผ่านการฝึกฝนพัฒนาจิต โดยปกติมักจะปล่อยจิตให้ไหลไปตามกระแสของกิเลสและผู้เขียน อธิบายเพิ่มเติมว่า จิตที่ไม่ได้รับการฝึกฝนอบรม ไม่เกิดการรับรู้ตามความเป็นจริงจะทำให้มนุษย์อยู่ในวังวนแห่งการแปรเปลี่ยนในทุกสิ่งทุกอย่าง (หน้า 110)

จากนั้น ผู้เขียนอธิบายว่า วิธีการที่พระพุทธศาสนาแนะนำให้เราฝึกฝนจิต เพื่อจะได้เห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงนั้น ก็คือ การปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน ผลจากการปฏิบัติ จะทำให้เราเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงและรู้จักวางท่าต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง (หน้า 111)

ในส่วนสุดท้ายของบทนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า จิตที่ผ่านกระบวนการพัฒนาตามแนวปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐานนับว่าเป็นจิตที่มีคุณภาพเป็นอย่างยิ่ง เป็นจิตที่จะทำให้ผู้ปฏิบัติพบแต่ความสุขในชีวิต เพราะสามารถปล่อยวางในสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ กิเลสตัณหา จึงไม่สามารถที่จะทำให้สภาวะจิตที่มีปัญญานั้นหวนไหวได้

บทที่ 9: เกณฑ์วัดคุณภาพของการพัฒนาจิต

บทนี้ ผู้เขียนได้อธิบายถึง เกณฑ์วัดคุณภาพของจิตซึ่งพระพุทธศาสนา เรียกว่า ญาณ อัน เป็นเรื่องของปัญญา โดยก่อนที่จะได้ญาณหรือปัญญานั้น ผู้ปฏิบัติจะต้องมีองค์ธรรมที่สำคัญอยู่ในจิต 3 ประการ คือ

1. มีความเพียรพยายามในการปฏิบัติ (อาตปปี)
2. มีความระลึกได้ (สติมา)
3. มีความรู้ตัว (สัมปชาโน)

โดยคุณธรรมทั้ง 3 ประการ เป็นสิ่งสำคัญอย่างมากของจิตในเวลาที่ปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน เพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติตั้งใจจริง มีความระลึกได้ และมีความรู้ตัวทั่วพร้อมในเวลาปฏิบัติ (หน้า 114) และการฝึกปฏิบัติวิปัสสนากัมมัฏฐาน หรือการฝึกสติในการยืน เดิน นั่ง นอน จนเกิด วิปัสสนาญาณบรรลุลุความเป็นพระอรหันต์นั้น มีทั้งหมด 4 ขั้น คือ

1. ญาณปริญาณ ขั้นกำหนดรู้ทุกขสัจจะ ขั้นความรู้ ความเข้าใจ ในการมองเห็นรูปนาม ตามความเป็นจริง
2. ญาณปริญาณ ขั้นกำหนดรู้สมุทัยสัจจะ ความรู้ขั้นหมดจดแห่งญาณเป็นเหตุให้ข้าม พ้นจากความสงสัย

3. ตีรณปริญาณ ขั้นรู้สามัญลักษณะหรือหยั่งรู้ไตรลักษณ์
4. ปหานปริญาณ เป็นความรู้ขั้นละจากความเห็นผิด สามารถที่จะถอนตัวเป็นอิสระ คือ ประกอบความเพียรในวิปัสสนาญาณ 9 หมายถึงญาณในวิปัสสนา คือ ความรู้ที่ทำให้เกิดความเห็นแจ้ง เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ทำให้จิตหลุดพ้นจากกิเลสและกองทุกข์ทั้งปวง แบ่งเป็น 9 ขั้น ได้แก่

- 1) อุทัพพัญญูปัสนาญาณ/อุทัพพญาณ
- 2) กังคานุปัสนาญาณ/กังคญาณ
- 3) ภัยตูปัฏฐานญาณ/ภัยญาณ
- 4) อาทีนวานุปัสนาญาณ/อาทีนญาณ
- 5) นิพพิทานุปัสนาญาณ/นิพพิทาญาณ
- 6) มุญจิตุกัมมตาญาณ
- 7) ปฏิสังขานุปัสนาญาณ
- 8) สังขารุเปกขญาณ
- 9) สัจจานุโลมิกญาณ/อนุโลมญาณ จากอนุโลมญาณ จะเกิดโคตรภูญาณ

และเกิดมรรค ญาณ ผลญาณ และปัจจเวกชนญาณ โดยจากทั้งหมดที่กล่าวมา เป็นเกณฑ์ที่จะนำมาวัดคุณภาพของจิตที่ถูกพัฒนาขึ้นมาตามลำดับจากปุถุชนสู่ความเป็นพระอริยบุคคล โดยวิปัสสนากัมมัฏฐานนับว่าเป็นวิธีการที่จะช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้นจนมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง

บทที่ 10: ผลของการพัฒนาจิตด้วยไตรสิกขา

ในบทที่ 10 ผู้เขียนอธิบายถึง หลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เป็นหลักการพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้ที่นำหลักการนี้ไปปฏิบัติย่อมทำให้เข้าถึงเป้าหมายสูงสุด คือ พระนิพพาน จากนั้นผู้เขียนอธิบายว่า ผลสูงสุดของการปฏิบัติธรรมตามหลักพระพุทธศาสนา คือ การได้บรรลุเป็นพระอรหันต์บุคคล (บุคคลผู้ประเสริฐ) 4 ระดับ คือ

1. พระโสดาบัน พระอรหันต์บุคคลประเภทแรกที่ได้สัมผัสกระแสของพระนิพพาน
 2. พระสกทาคามี เป็นผลสำเร็จของการพัฒนาจิตในระดับที่สอง
 3. พระอนาคามี เป็นผลสำเร็จของการพัฒนาจิตระดับที่สาม ผู้ที่จะไม่กลับมาเกิดเป็น มนุษย์อีก แต่จะไปอุบัติเป็นพรหมในพรหมโลก ถือเป็นพระอรหันต์ที่ใกล้เคียงต่อการบรรลุเป็นพระอรหันต์มากที่สุด
 4. พระอรหันต์ ผลของการฝึกจิตระดับที่สี่ เป็นขั้นสูงสุดตามอุดมคติของพระพุทธศาสนา ผู้ที่เป็นพระอรหันต์ เป็นผู้ที่มีจิตหมดสิ้นจากกิเลสทั้งหลาย
- ตอนสุดท้ายของบทนี้ ผู้เขียนสรุปว่า เมื่อบรรลุความเป็นพระอรหันต์แล้ว ถือว่าเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดไม่มีหน้าที่อื่นใดที่ยิ่งใหญ่ไปกว่านี้ พระอรหันต์ จึงเป็นผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ เปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณา จิตใจสงบสุข ไม่มีสิ่งใดมาทำจิตใจของท่านให้หม่นหมองหรือมีความทุกข์ได้เลย ท่านจึงพบแต่ความสันติสุข

บทที่ 11: คุณสมบัติของพระอรหันต์ในเรื่องฤทธิ์เดช

บทนี้ ผู้เขียนอธิบายถึง ฤทธิ์เดช ในพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า อภิญญา หมายถึง คุณสมบัติพิเศษทางจิตที่สามารถเกิดขึ้นได้ หลังจากฝึกอบรมจิตให้เกิดความสงบในระดับฌานเกิดขึ้นได้ทั้งระดับปุถุชนและพระอรหันต์ อภิญญาที่เกิดขึ้นในจิตของพระอรหันต์มีอยู่ 2 ช่วง คือ

1. ช่วงที่กำลังบำเพ็ญเพียรปฏิบัติธรรมอยู่ ยังไม่บรรลุเป็นพระอรหันต์
 2. ช่วงที่ในชาติไม่เคยได้ฌานมาก่อน แต่ในอดีตชาติได้เคยฝึกจิตมาจนกระทั่งเกิดสมาธิ ระดับฌาน เมื่อได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ก็จะเกิดคุณสมบัติขึ้นเอง
- อันที่จริง ปุถุชนหรือพระอรหันต์ จะเกิดอภิญญาได้นั้น ขึ้นอยู่กับเหตุปัจจัยหลายประการที่สำคัญ คือ ต้องมีบารมีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (หน้า 143)

อภิญญา มีความสำคัญและยิ่งใหญ่ที่สุดในพระพุทธศาสนา คือ การทำจิตใจให้หมดจดจากกิเลสทั้งปวง โดยอภิญญามี 6 ประการ คือ

1. อิทธิวิธี แสดงฤทธิ์ต่าง ๆ ได้
2. ทิพโสต หูทิพย์ ได้ยินเสียงทิพย์ ซึ่งคนทั่วไปไม่ได้ยิน
3. เจโตปริยญาณ กำหนดรู้จิตของคนอื่นได้
4. ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ระลึกชาติก่อนได้
5. จุตูปปาตญาณ รู้จุดเกิดและอุบัติของสัตว์ทั้งหลาย

6. อาสวักขยญาณ การทำอาสวะให้สิ้นไป

ระดับ 1-5 ปุณฺณมิกิเลสอยู่สามารถมีได้ หรือบุคคลที่ยังไม่บรรลुพระอรหันต์ก็มีได้ แต่คุณภาพแตกต่างกัน

จากนั้น ผู้เขียนได้อธิบายว่า ในทางพระพุทธศาสนา ถือว่าอภิญญามีลักษณะเป็นกลาง ๆ ไม่ได้ไม่ชั่วในตัวเองคนทั่วไปสามารถเข้าถึงอภิญญาและแสดงฤทธิ์ได้ ประโยชน์ของอภิญญาจะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับ การนำอภิญญาไปใช้ว่า มีจุดประสงค์อย่างไร (หน้า 148) และในทางพระพุทธศาสนาอภิญญาลำดับที่ 1-5 นั้น ยังเป็นอภิญญาระดับโลกียะ และพระพุทธศาสนาถือว่าไม่ว่าผู้ใดจะได้อภิญญาชนิดใดก็ตาม การเป็นคนมีคุณธรรมเป็นเครื่องกำกับใจเป็นสิ่งสำคัญที่สุด (หน้า 152)

ในส่วนสุดท้ายของบทนี้ ผู้เขียนสรุปว่า อภิญญาหรือฤทธิ์เดชนั้น มีหลายประเภทเกิดขึ้นทั้งกับปุณฺณและพระอริยบุคคล แต่สิ่งสำคัญที่สุดที่พระพุทธศาสนานับ คือ การทำกิเลสอาสวะให้หมดสิ้นไปและเข้าถึงเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน

บทที่ 12: คุณสมบัติของพระอรหันต์ในเรื่องปัญญา

บทที่ 12 อันเป็นบทสุดท้ายของหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้อธิบายถึงเรื่องปัญญาว่าเป็นเป้าหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา แต่ต้องเป็นปัญญาที่ช่วยให้หมดสิ้นกิเลสเป็นสภาวะที่ปรุงแต่งให้จิตดีงาม ภาวะของปัญญาเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะทำให้จิตมีความรู้มองเห็นตามความเป็นจริง เช่น ความรู้ในอริยสัจสี่ ปฏิจจสมุปบาท และไตรลักษณ์ เป็นต้น และปัญญาทางพระพุทธศาสนา จึงไม่ใช่เป็นความรู้ความสามารถในเชิงวิชาชีพ แต่เป็นความรู้ที่ช่วยให้เรามองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริงจนสามารถละกิเลสให้หมดสิ้นได้โดยถือว่า ปัญญาเป็นคุณสมบัติสำคัญที่สุดในการทำลายกิเลส ปัญญา เป็นตัวทำลายอหังการ ทำลายความมีตนของจิตใจ เปรียบเสมือนแสงสว่างที่เมื่อเกิดขึ้นแล้วความมืดย่อมหายไป

สำหรับส่วนสุดท้ายของบทนี้และหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้นำเสนอว่า พระปัญญาคุณของ พระพุทธเจ้ามี 6 ประการ คือ

1. อินทริยปโรปริยัตตญาณ ปัญญาหยั่งรู้ความยิ่งหย่อนของอินทริยของสัตว์ทั้งหลาย และสภาวะทางจิตใจของสัตว์ทั้งหลาย

2. อาสยานุสยญาณ พระปัญญาหยั่งรู้ถึงสภาวะที่แฝงอยู่ในจิตสันดานของสัตว์ทั้งหลาย ทั้งดีและชั่ว

3. ยมกปาฏิหาริยญาณ เป็นพระญาณที่มีเฉพาะพระพุทธเจ้า ไม่มีในพระสาวกทั่วไป

4. มหากรุณาสมาปัตติญาณ เป็นพระกรุณาที่พระพุทธองค์ทรงส่งไปสำรวจสภาวะทางจิตของผู้ที่พร้อมจะตรัสรู้ แล้วทรงเสด็จไปโปรด

5. ข้อ 5-6 (สัพพัญญุตญาณและอนาวรรณญาณ) พระปัญญาทั้งสองมีความสัมพันธ์กัน พระพุทธองค์ทรงทราบถึงความพร้อมแห่งอินทรีย์ของสัตว์และผลของการแสดงธรรมโปรดสัตว์ทั้งหลายนั้น

ที่กล่าวมาทั้งหมด เป็นเนื้อความโดยย่อที่ผู้วิจารณ์ได้สรุปมาเป็นพื้นฐานเพื่อการวิจารณ์ ต่อไป

3. บทวิจารณ์ หนังสือเรื่อง “พระอรหันต์ คือ ใคร”

หลังจากที่ผู้วิจารณ์ได้อ่านหนังสือเรื่อง พระอรหันต์ คือใคร ซึ่งเขียนโดย อาจารย์ บุญมี พวงเพชร จบแล้ว ทำให้เห็นถึงจุดเด่นในหลากหลายแง่มุมและจุดด้อย ดังนี้

3.1 จุดเด่น

ในประเด็นจุดเด่น ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า หนังสือเล่มนี้ มีความน่าสนใจมาก ผู้วิจารณ์ขอสรุปเป็นประเด็น ดังนี้

1) ด้านเนื้อหา : ผู้เขียนสามารถอธิบายถึงเนื้อหาเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง จากความเป็นปุถุชนไปจนถึงระดับการบรรลุถึงความเป็นพระอริยบุคคล ด้วยสำนวนภาษาที่ผู้อ่านเข้าใจได้โดยง่าย โดยเริ่มต้นจากการอธิบายถึงองค์ประกอบของมนุษย์ จากนั้นก็เป็นการอธิบายถึงการพัฒนาตนเอง โดยอธิบายถึงกระบวนการพัฒนาจิตด้วยศีล สมาธิ ปัญญา อธิบายถึงวิปัสสนากัมมัฏฐานอันเป็นแนวทางสู่การบรรลุความเป็นพระอริยบุคคล ซึ่งทุกบทก็จะนำเสนอด้วยภาษาที่ทุกคนเข้าใจได้ง่าย อ่านสบาย ไม่ซับซ้อน ยึดเยื้อจนน่าเบื่อ

2) ด้านข้อมูล : ผู้เขียนได้ศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของมนุษย์ การพัฒนาตนเอง การใช้หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาตนเอง จากนั้นนำข้อมูลต่าง ๆ มาเรียบเรียงด้วยภาษาที่เรียบง่าย ถือเป็นจุดเด่นที่น่าสนใจของหนังสือเล่มนี้

3) ด้านการนำเสนอ : ผู้เขียนได้นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการพัฒนาตนเองของมนุษย์จากความเป็นปุถุชนคนธรรมดาจนสามารถเป็นพระอริยบุคคลในระดับต่าง ๆ ด้วยรูปแบบการนำเสนอที่เข้าใจง่าย การนำเสนอเป็นประเด็น ๆ ไม่ซับซ้อน ไม่ยืดเยื้อ ผู้อ่าน ๆ สบาย ด้วยการจัดรูปแบบจัดวางรูปเล่มที่เหมาะสม มีภาพประกอบค้นในแต่ละบทที่สวยงามด้วยฟอนต์ตัวอักษรที่อ่านง่าย

4) ด้านการแทรกเนื้อหา : ผู้เขียนได้แทรกเนื้อหาคำสอนจากพระไตรปิฎกเป็นระยะในแต่ละบทอย่างสอดคล้องกับเนื้อหาของแต่ละเรื่อง ทำให้หนังสือมีความน่าสนใจและเพิ่มความน่าเชื่อถือมากขึ้น นอกจากนั้น ในคำสอนที่นำมาแทรกนั้น เป็นหลักคำสอนที่สำคัญเป็นการแทรกเพื่อยืนยันถึงเนื้อหาของแต่ละเรื่องให้เกิดความโดดเด่น เพิ่มคุณค่าและความน่าเชื่อถือ

3.2 จุดด้อย

ในประเด็นจุดด้อย ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า หนังสือเล่มนี้ มีความน่าสนใจมาก ผู้วิจารณ์ขอสรุปเป็นประเด็น ดังนี้

1. สำหรับจุดด้อยของหนังสือเรื่อง พระอรหันต์ คือ ใคร ผู้วิจารณ์ไม่เชิงจะมีความเห็นว่า เป็นจุดด้อย หากแต่มองว่า ในส่วนที่เป็นการแทรกข้อความที่เป็นหลักคำสอนสำคัญ ซึ่งเป็นพุทธพจน์ในแต่ละช่วงตอนของเนื้อหาในแต่ละบท บางครั้งหนังสืออาจนำเสนอคำสอนที่เป็นการตีความเฉพาะของผู้เขียน
2. ภาษาและการสื่อสาร ภาษาในหนังสือมีความลึกซึ้งหรือใช้คำศัพท์ที่ซับซ้อน อาจทำให้ผู้อ่านทั่วไปหรือผู้ที่ยังไม่คุ้นเคยกับธรรมะเข้าใจยาก
3. ขาดความลึกในบางประเด็นของเนื้อหา หนังสือที่เน้นเนื้อหาในเชิงอธิบายอาจไม่ได้ลงรายละเอียดลึกซึ้งในกระบวนการปฏิบัติ หรือวิธีปฏิบัติเพื่อบรรลุธรรมขั้นสูง
4. การมีตัวอย่างในการปฏิบัติ หากเนื้อหามุ่งอธิบายเชิงทฤษฎีอย่างเดียว อาจทำให้ผู้อ่านที่สนใจปฏิบัติธรรมรู้สึกว่ายากขาดแนวทางที่เป็นรูปธรรม
5. การกล่าวถึงอ้างอิง หากผู้เขียนได้มีการอ้างอิงที่มาของพุทธพจน์นั้นด้วย ก็จะเป็นการเพิ่มคุณค่าและเพิ่มความน่าเชื่อถือของหนังสือเล่มนี้มากยิ่งขึ้น

4. คุณค่าและคุณูปการของหนังสือ

4.1 คุณค่าด้านวรรณศิลป์

ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า งานเขียนเรื่อง พระอรหันต์ คือ ใคร เป็นงานเขียนแนวธรรมะประยุกต์ที่มีความน่าสนใจ ผู้เขียนได้สร้างสรรค์หนังสือด้วยเนื้อหาและภาษาที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้โดยง่าย ซึ่งเนื้อหาของหนังสือชิ้นนี้ เป็นการสร้างความเข้าใจของกระบวนการพัฒนาตนเองจากปุถุชนสู่ความเป็นพระอริยบุคคล ช่วยให้ผู้อ่านเกิดองค์ความรู้ มีความมั่นใจในการเพียรพยายามพัฒนาตนเอง และมีความสุขกับการได้อ่านหนังสือเล่มนี้

4.2 คุณค่าด้านเนื้อหาสาระ

ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า งานเขียนเรื่อง พระอรหันต์ คือ ใคร ในด้านเนื้อหาสาระนั้น ผู้เขียนได้นำเสนอเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการฝึกฝนพัฒนาตน กระบวนการพัฒนาตามหลักการทางพระพุทธศาสนาได้ลึกซึ้ง ด้วยภาษาที่ทุกคนอ่านแล้วเข้าใจได้ง่าย เนื้อหาลุ่มลึกแต่เข้าใจได้โดยง่าย พร้อมสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

4.3 คุณค่าด้านสังคม

ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า หนังสือเรื่อง พระอรหันต์ คือ ใคร เป็นหนังสือที่มีคุณค่าด้านสังคมมาก โดยเฉพาะสังคมชาวพุทธในประเทศไทย ซึ่งเป็นสังคมที่ได้รับอิทธิพลคำสอนมาจากพระพุทธศาสนา ผู้คนในสังคมเมื่ออ่านหนังสือเล่มนี้แล้วก็เกิดปัญญา ทำให้เข้าใจ

เกี่ยวกับพระอรหันต์ และเข้าใจชีวิตมากขึ้น สามารถนำความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ช่วยให้ครอบครัวและสังคมเกิดความสุขที่ยั่งยืนได้

4.4 คุณค่าด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า หนังสือเรื่อง พระอรหันต์ คือ ใคร มีคุณค่าด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดีมาก เป็นการนำเสนอความรู้ในแง่มุมที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้แม้มีพื้นฐานความรู้ไม่ลึกซึ้งก็ตาม เป็นการเน้นย้ำว่าทุกคนสามารถฝึกฝนพัฒนาตนเองให้ดีขึ้นหรือสูงขึ้นได้ แม้จะไม่ไปถึงขั้นเป็นพระอริยบุคคล จัดเป็นหนังสือที่มีคุณค่าด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่สำคัญเล่มหนึ่งที่ทุกคนควรอ่านหลาย ๆ รอบ

4.5 คุณค่าการประยุกต์ในชีวิตประจำวัน

ผู้วิจารณ์มีความเห็นว่า หนังสือเรื่อง พระอรหันต์ คือ ใคร จะเป็นแสงสว่างหรือเป็นแนวทาง ในการนำหลักคำสอนสำคัญที่ได้จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ ไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้จริง เนื่องจากผู้เขียนได้นำเสนอด้วยภาษาง่าย ๆ ทุกคนอ่านได้และสามารถนำไปสู่การประยุกต์ได้จริง เป็นหนังสือที่มีคุณค่าสำหรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

4.6 คุณูปการของหนังสือ

หนังสือช่วยอธิบายความหมาย คุณลักษณะ และบทบาทของพระอรหันต์ในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดของการปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความสำคัญของการหลุดพ้นจากกิเลส เนื้อหาในหนังสือช่วยชี้แนะแนวทางการปฏิบัติธรรม เช่น การพัฒนาศีล สมาธิ และปัญญา ความสงบสุขและปัญญาอันบริสุทธิ์ของพระอรหันต์ ช่วยเสริมสร้างศรัทธาและความตั้งใจในเส้นทางธรรม เรื่องราวและคำสอนที่เกี่ยวกับพระอรหันต์อาจเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้อ่านหันมาปฏิบัติธรรม หรือพัฒนาตนเองเพื่อบรรลุถึงความดีงามและความหลุดพ้นจากความทุกข์

5. สรุป

หนังสือเรื่อง พระอรหันต์ คือ ใคร เป็นหนังสืออีกเล่มหนึ่งที่มีความน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง เป็นหนังสือที่ผู้เขียนได้ใช้วิธีการนำเสนอเรื่องราวที่ลึกซึ้งทั้งในส่วนของการแสดง ความหมายของพระอรหันต์ว่า คือ ใคร ขั้นตอนการฝึกฝนพัฒนาตนเพื่อบรรลุถึงความเป็นพระอริยบุคคลหรือพระอรหันต์ รวมถึงหลักคำสอนสำคัญอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจารณ์เชื่อว่าทุกท่านที่ได้อ่านหนังสือเล่มนี้แล้ว ย่อมเกิดความปิติปราโมทย์ใจในการปฏิบัติตนในแนวทางที่ถูกต้อง อย่างไรก็ตาม ในส่วนเนื้อหาที่ลึกซึ้ง เกี่ยวกับหลักคำสอนสำคัญต่าง ๆ ที่อาจจะยังไม่ลึกในหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์เชื่อว่า หนังสือเล่มนี้จะเป็นไกด์นำทางให้ผู้อ่านได้ใช้เพื่อไป

ศึกษาเพิ่มเติมและทำความเข้าใจในเนื้อหาหรือประเด็นที่สนใจใน เชิงลึกในโอกาสต่อไปได้
อย่างแน่นอน

ข้อเสนอแนะ

จากที่ผู้วิจารณ์ได้อ่านหนังสือเรื่อง “พระอรหันต์ คือ ใคร” หนังสือเล่มนี้อาจจะมีความซับซ้อนในบางส่วน หากผู้เขียนสามารถเสริมตัวอย่างเพิ่มเติมและใช้ภาษาที่ไม่เป็นทางการหรือมีภาพประกอบมากขึ้นอาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีพื้นฐานสามารถเข้าใจและติดตามเนื้อหาได้ง่ายขึ้น

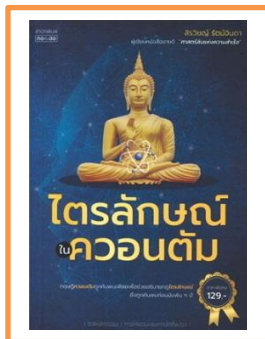
เอกสารอ้างอิง

- บุญมี พวงเพชร. (2558). *พระอรหันต์ คือ ใคร*. นนทบุรี: ธิงค์ ปียอนด์ บุ๊คส์.
- ปัญญา ใช้บางยาง. (2552). *80 พระอรหันต์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ธรรมสภา.
- พระปราโมทย์ ปาโมชโช. (2562). *แก่นธรรมคำสอน ของ หลวงปู่ดูลย์ อตุโล (ฉบับเพิ่มเติม)*. (พิมพ์ครั้งที่ 17). สำนักพิมพ์: มูลนิธิสื่อธรรมหลวงพ่อปราโมทย์ ปาโมชโช.
- กันธกานต์ กิมทอง (โจ). (2555). *ปาฏิหาริย์พระอรหันต์ หลวงปู่มั่น ฐริทัตโต*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กันธกานต์ กิมทอง.
- อริย์ธัช เลิศรวมโชค และคณะ. (2565). ตามรอยพระอรหันต์. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์*, 7(2), 97.

บทวิจารณ์หนังสือ (Book Review)
ไตรลักษณ์ในควอนตัม
Three Characteristics in Quantum

ผู้แต่ง : สิริวิชญ์ รัตน์จินดา
สำนักพิมพ์: กอถึงฮอ
พิมพ์ครั้งที่: 1
ปีที่พิมพ์: 2562 จำนวนหน้า: 159 หน้า

พระปลัดราชันย์ ปสนนจิตโต และสิทธิโชค ปาณะศรี
Phrapaladrachan Pasannajitto and Sittichok Panasree
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakhon Si Thammarat Campus
Corresponding Author, E: mail: 6403502077@mcu.ac.th

1. บทนำ

สิริวิชญ์ รัตน์จินดา ผู้เขียนหนังสือเรื่อง ไตรลักษณ์ในควอนตัม จบการศึกษาเกียรตินิยม ด้านปรัชญา ผลงานเขียนด้วยอุดมการณ์ที่ว่า “เมื่อเรารู้แล้ว เราควรบอกให้คนอื่นรู้ด้วย” ด้วยแนวคิดนี้ เขาจึงได้เขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นมาเพื่อบอกต่อถึงองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนาและความรู้ ด้านวิทยาศาสตร์สมัยใหม่อย่างสอดคล้องกลมกลืน โดยมีการโปรยความน่าสนใจของหนังสือเล่มนี้ไว้ อย่างน่าสนใจในส่วนคำนำของผู้เขียนไว้ว่า “หนังสือไตรลักษณ์ในควอนตัม” เล่มนี้ ไม่ได้พยายาม เทียบองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ให้เข้ากับธรรมะของพระพุทธองค์ ไม่ได้บอกว่าความรู้ทาง วิทยาศาสตร์สมัยใหม่เป็นสิ่งที่พระพุทธองค์ตรัสรู้มาเนิ่นนานแล้ว แต่หนังสือเล่มนี้ได้นำเอาธรรมะของ พระพุทธองค์เรื่องไตรลักษณ์ มาอธิบายความเป็นไปของชีวิต โลก และจักรวาล ตามข้อมูลความรู้ของวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ เพื่อให้เรามองเห็นได้ตามความเป็นจริงว่า สิ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนดำรงอยู่ ภายใต้กฎไตรลักษณ์ นั่นคือ สิ่งทั้งหลายทั้งปวงล้วนไม่เที่ยง (อนิจจัง) เป็นทุกข์ (ทุกขัง) และไม่เป็น ตัวตน (อนัตตา) ซึ่งจะส่งผลให้เราลดความยึดมั่นถือมั่นในความเป็นตัวตนลง กิเลสตัณหาจะเบาบางลง นำความสุขสงบมาสู่ชีวิต ทั้งยังเป็นบาทฐานไปสู่นิพพานด้วย

ได้รับบทความ: 5 พฤศจิกายน 2567; แก้ไขบทความ: 3 ธันวาคม 2567; ตอรับตีพิมพ์: 4 ธันวาคม 2567
Received: November 5, 2024; Revised: December 3, 2024; Accepted: December 4, 2024

นอกจากนั้น ผู้เขียนยังมีการอธิบายต่อไปว่า วิทยาการความรู้สมัยใหม่ไม่ใช่สิ่งที่ขัดแย้งกับ คำสอนเรื่องไตรลักษณ์ของพระพุทธองค์ และยังเป็นความรู้ที่จะช่วยเปิดเผยสัจธรรมแห่งไตรลักษณ์ให้ เราได้เห็นง่ายขึ้น

2. เนื้อหาหนังสือ “โครงสร้างของหนังสือไตรลักษณ์ในควอนตัม”

ผู้วิจารณ์ขอสรุปเนื้อหาโดยย่อของหนังสือ ดังนี้

1 : ความลับแห่งไตรลักษณ์

บทที่ 1 ผู้เขียนได้นำเสนอ 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ ไตรลักษณ์ของคณธรรมดา ความจริง 3 ประการ และเห็นไตรลักษณ์พบความสุข

ประเด็นแรก ไตรลักษณ์ของคณธรรมดา ผู้เขียนอธิบายว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้เรื่องไตรลักษณ์กันได้ทุกคน เพียงอาจเข้าใจมากน้อยแตกต่างกันออกไป ไตรลักษณ์เหมือนความลับที่ซุกซ่อนอยู่ในสรรพสิ่งเพื่อให้เราใช้ปัญญาค้นหาและมองเห็น (หน้า 11) และอธิบายต่อไปว่า เมื่อเห็นไตรลักษณ์ ความเข้าใจเกี่ยวกับชีวิตและโลกจะเปลี่ยนไปตามธรรมชาติความจริงที่เป็นอยู่ มองเห็นว่าสิ่งทั้งหลายนั้นไม่เที่ยงแท้ เป็นทุกข์ และไม่มีความเป็นตัวตน

โดยสรุป ประเด็นนี้ ผู้เขียนอธิบายว่าการมองเห็นไตรลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ประเสริฐที่สุดสำหรับสิ่งมีชีวิตทรงปัญญาที่สุดอย่างมนุษย์ (หน้า 12)

ประเด็นที่สอง ไตรลักษณ์: ความจริงสามประการของสรรพสิ่ง พระพุทธศาสนามีหลักธรรมคำสอนที่สำคัญยิ่งต่อการทำความเข้าใจสัจธรรมของชีวิตและสรรพสิ่งหนึ่งในหลักคำสอนที่เป็นรากฐานสำคัญของการหลุดพ้น คือ “ไตรลักษณ์” หรือความจริงสามประการของสรรพสิ่ง ซึ่งประกอบด้วย อนิจจตา (ความไม่เที่ยง), ทุกขตา (ความเป็นทุกข์), และอนัตตา (ความไม่มีตัวตน) ไตรลักษณ์สะท้อนให้เห็นลักษณะสามัญที่สิ่งทั้งหลายล้วนต้องเป็นไป (หน้า 14) ซึ่งมีความหมายและข้อพิจารณาดังนี้

อนิจจตา: ความไม่เที่ยงของทุกสรรพสิ่ง ซึ่งเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา โดยสามารถพิจารณาได้ในหลายแง่มุม ได้แก่ สิ่งทั้งหลายล้วนเกิดและดับ ไม่มีสิ่งใดอยู่คงที่ตลอดเวลา สรรพสิ่งเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่สามารถหยุดนิ่งได้ทุกสิ่งมีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา สภาวะนี้ตรงกันข้ามกับความเที่ยงแท้ที่ผู้คนมักแสวงหาการตรึงหนักถึงอนิจจตาช่วยให้เรายอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิตและปล่อยวางจากการยึดมั่นในสิ่งที่ไม่จีรัง

ทุกขตา: ความเป็นทุกข์หรือสภาวะที่ไม่นำมาซึ่งความสุขถาวร โดยสามารถอธิบายได้ว่า ทุกสิ่งล้วนถูกบีบคั้นและไม่สามารถคงอยู่ในสภาพเดิมได้ ทุกสิ่งล้วนมีความแปรเปลี่ยนไปตามเหตุปัจจัย สรรพสิ่งถูกกดดันจากปัจจัยภายในและภายนอก ความไม่

สมบูรณ์นี้ทำให้สิ่งต่าง ๆ ไม่อาจสร้างความพึงพอใจได้อย่างแท้จริง การเข้าใจทุกขตาช่วยให้เรารู้จักเผชิญกับความทุกข์อย่างมีปัญญา และลดความคาดหวังที่ไม่สมเหตุผลในชีวิต

อนัตตา: ความไม่เป็นตัวตนในสิ่งต่าง ๆ ซึ่งหมายถึง สรรพสิ่งปราศจากตัวตนที่แท้จริงทุกสิ่งไร้เจ้าของ ไม่มีสิ่งใดเป็นของเราอย่างแท้จริง สรรพสิ่งดำเนินไปตามเหตุปัจจัย ไม่อยู่ในอำนาจควบคุมของใคร อนัตตาทรงกันข้ามกับอัตตา หรือการยึดมั่นว่าเป็นตัวเรา การพิจารณาอนัตตาช่วยลดความยึดติดในตัวตน และเสริมสร้างการมองเห็นความจริงของชีวิตอย่างลึกซึ้ง

โดยผู้เขียนสรุปว่า ทั้ง 3 ลักษณะนี้ มีความหมายสอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวกัน เพียงแต่มองต่างกัน ทุกสิ่งในจักรวาลล้วนต้องเป็นไปตามลักษณะความจริง 3 ประการ ไม่มีสิ่งใดอยู่เหนือกฎไตรลักษณ์ (หน้า 15)

ประเด็นที่สาม เห็นไตรลักษณ์พบความสุข ในประเด็นนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า การเกิดปัญหาเห็นไตรลักษณ์เพียงน้อยนิด จะส่งผลให้ผ่อนคลายความยึดมั่นในความเป็นตัวตนลง ช่วยให้กิเลสตัณหาเบาบางและอ่อนกำลัง หากมองเห็นไตรลักษณ์อย่างแจ่มแจ้ง จะช่วยขุดรากถอนโคนและชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม คือ มองเห็นสรรพสิ่งตามความเป็นจริงว่า สิ่งทั้งหลายนั้นไม่เที่ยง ไม่สามารถคงทนอยู่ได้และไม่มีความเป็นตัวตน (หน้า 18) จากนั้นผู้เขียนสรุปว่า ความไม่รู้ในสิ่งต่าง ๆ ตามสภาพที่เป็นจริง คือ สาเหตุของความทุกข์ ถ้าเรามองเห็นสิ่งต่าง ๆ ตามความเป็นจริง มองเห็นไตรลักษณ์ เราจะสามารถดับทุกข์ลงได้ และความสุขจะเกิดขึ้น (หน้า 19)

2 : ไตรลักษณ์ในชั้น 5 (กาย)

บทที่ 2 มีการนำเสนอใน 2 ประเด็น ได้แก่ องค์ประกอบแห่งมนุษย์และรูปขันธ์ ซึ่งเป็นส่วนของกาย

สำหรับองค์ประกอบของมนุษย์นั้น ผู้เขียนได้อ้างถึงคำสอนเรื่องชั้น 5 ของพระพุทธเจ้า ที่ว่ามนุษย์ประกอบด้วยรูป (กาย) และนาม (จิต) โดยในส่วนของรูป คือ รูปขันธ์ และส่วนของนาม คือ เวทนาขันธ์ สัญญาขันธ์ สังขารขันธ์ และวิญญาณขันธ์

คำว่า รูป ในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า รูป หมายถึง ร่างกายของมนุษย์ที่ไม่เที่ยงไม่คงทน เจ็บป่วย เป็นทุกข์ และแตกสลายในที่สุดเมื่อชีวิตจบลง ไม่มีตัวตนที่แท้จริง ซึ่งร่างกายประกอบขึ้นจากหน่วยย่อยเล็ก ๆ ที่เรียกว่า ปรมาณู ที่ประกอบด้วยธาตุ 4 คือ ธาตุดิน ธาตุน้ำ ธาตุลม และ ธาตุไฟ โดยทางวิทยาศาสตร์เรียกปรมาณูว่า “อะตอม” หรือหน่วยที่เล็กที่สุดกว่า ที่เรียกว่า “ควาร์ก” ในควอนตัมฟิสิกส์ จะเห็นได้ว่า รูปขันธ์หรือร่างกายมนุษย์เกิดจากส่วนประกอบเล็ก ๆ จำนวนมาก ไม่ได้เป็นสสารที่มั่นคง แข็ง อ่อนนุ่มอย่างที่เข้าใจกัน (หน้า 29-30)

3 : ไตรลักษณ์ในชั้น 5 (จิต)

ในบทที่ 3 ผู้เขียนได้นำเสนอใน 2 ประเด็น ได้แก่ นามชั้น และความสัมพันธ์แห่งชั้น 5 ซึ่งมีการอธิบายว่า

นามชั้น

ผู้เขียนอธิบายว่า นามชั้น หมายถึง องค์ประกอบของมนุษย์ในส่วนชื่อนาม (จิต) ประกอบด้วย 4 ข้อ ดังนี้

วิญญาณชั้น : ความรับรู้ในสิ่งกระตุ้นต่าง ๆ ที่เข้ามาทางช่องทางทั้ง 6 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ) ได้แก่ ความรับรู้ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์

สัญญาชั้น : ความจำได้หมายรู้ของจิตต่อสิ่งกระตุ้นที่เข้ามาทางช่องทางทั้ง 6 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ) ได้แก่ ความจำได้หมายรู้ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์

เวทนาชั้น : ความรู้สึกเป็นสุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ ต่อสิ่งกระตุ้นที่เข้ามาทางช่องทางทั้ง 6 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ) ได้แก่ สิ่งที่เกิดจากรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์

สังขารชั้น : สภาพของจิตที่เกิดจากสิ่งปรุงแต่งมาปรุงแต่ง ทำให้จิตคิดไปในทางที่ดี ชั่ว หรือกลาง ๆ ซึ่งจะเกิดเป็นเจตนาแล้วแสดงออกมาเป็นคำพูดหรือการกระทำ (หน้า 37-38)

ความสัมพันธ์แห่งชั้น 5

ในประเด็นความสัมพันธ์แห่งชั้น 5 นั้น ผู้เขียนอธิบายว่า นามชั้นแต่ละส่วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องต่อเนื่องกัน โดยวิญญาณชั้น คือ สิ่งแรกที่เกิดขึ้นกับเรา ตามด้วยสัญญาชั้น เวทนาชั้น และสังขารชั้น

ผู้เขียนได้อธิบายเพิ่มเติมว่า เมื่อชีวิตเกิดขึ้น เราสัมผัสโลกและรับรู้โลกภายนอก คือ รับรู้ในรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสและธรรมารมณ์ ผ่านช่องทางทั้ง 6 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ นี่เป็นส่วนวิญญาณชั้น

ต่อมาพัฒนาเพิ่มขึ้น เราจะค่อย ๆ เรียนรู้ เริ่มจำได้หมายรู้ในสิ่งต่าง ๆ ว่าอะไรเป็นอะไร คือ ส่วนของสัญญาชั้น จากนั้น เกิดความรู้สึกชอบ ไม่ชอบ หรือเฉย ๆ ต่อสิ่งที่จำได้หมายรู้ เมื่อรับ สิ่งกระตุ้นต่าง ๆ เข้ามา นี่เป็นส่วนของเวทนาชั้น

ต่อจากนั้น จะมีสิ่งปรุงแต่งไปปรุงแต่งรูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และธรรมารมณ์ โดยผ่านขั้นตอนการรับรู้ จำได้หมายรู้ และรู้สึกชอบ ไม่ชอบเฉย ๆ มาแล้ว ทำให้จิตคิดไปในทางที่ดี ทางที่ชั่ว หรือกลาง ๆ นี่เป็นส่วนของสังขารชั้น

สุดท้าย ก็ทำให้เกิดเจตนา แล้วเกิดการกระทำต่าง ๆ ทั้งดี ชั่ว โดยอาศัยรูปชั้น เพื่อแสดงการกระทำนั้นออกมา นี่เป็นจุดเริ่มต้นในกระบวนการความสัมพันธ์แห่งชั้น (หน้า 46-47)

4 : ไตรลักษณ์ในจักรวาลวิทยาสสมัยใหม่ (1)

ในบทนี้ ผู้เขียนได้อธิบายนำเสนอใน 2 ประเด็น ได้แก่ จุดไร้ตัวตน และลมหายใจสุดท้ายของดวงดาว มีความโดยย่อ ดังนี้

จุดอันไร้ตัวตน

ในประเด็นนี้ ผู้เขียนต้องการให้อ่านเข้าใจว่า จักรวาลมีต้นกำเนิดและมีความเป็นมาอย่างไร เพื่อให้ย้อนกลับมาดูตัวเองโดยตั้งคำถามว่า ฉันมีจุดกำเนิดมาอย่างไร เพื่อตอบตัวเองว่า สิ่งทั้งหลายล้วนไม่เป็นตัวตน โดยคาดหวังว่าเมื่อเรามองเห็นไตรลักษณ์ที่ซุกซ่อนอยู่ในสสารและจักรวาล แล้วจะทำให้เราลดความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนลง เป็นผลให้กิเลสตัณหาเบาบางลง อันจะนำความสุข มาสู่ชีวิต (หน้า 55)

จากนั้น ผู้เขียนได้อธิบายถึง ทฤษฎีบิ๊กแบง (Big Bang Theory) ว่าเป็นทฤษฎีกำเนิดจักรวาล โดยอธิบายว่า จุดเริ่มต้นของจักรวาลเกิดขึ้นเมื่อ 15,000 ล้านปีก่อน โดยการระเบิดครั้งใหญ่ ก่อให้เกิดพื้นที่อันไพศาลและสรรพสิ่ง หลังจากระเบิดจักรวาลก็ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง และอุณหภูมิของรังสีก็ลดลง จากนั้นเกิดสิ่งที่เรียกว่า สสารขึ้น โดยผู้เขียนอธิบายว่า เป็นอนุภาคที่เบามาก ได้แก่ ควาร์ก โฟตอน อิเล็กตรอน และนิวตริโน

ต่อจากนั้น ผู้เขียนอธิบายถึง พัฒนาการของจักรวาลมาเป็นลำดับจนเกิดอะตอม เกิดธาตุต่าง ๆ เกิดระบบสุริยะที่มีดาวฤกษ์เป็นศูนย์กลาง และมีดาวเคราะห์โคจรรอบ ๆ และเมื่อเกิดระบบสุริยะมากเข้า ก็รวมเป็นแกแล็กซีหลาย ๆ แกแล็กซีรวมกัน ก็เรียกว่า จักรวาล (หน้า 56-57)

ลมหายใจสุดท้ายของดวงดาว

ประเด็นนี้ เป็นประเด็นที่ผู้เขียนอธิบายถึงวัฏจักรของดวงดาว เพื่อให้รู้ว่าดวงดาวที่เราเห็นอยู่ในยามค่ำคืน แท้จริงแล้วไม่ได้เป็นตัวตนเที่ยงแท้ถาวร มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีการเกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป การค้นหาไตรลักษณ์ที่ซุกซ่อนอยู่ในดวงดาวนั้นก็เพื่อให้จิตลดความยึดมั่น ถือมั่นในความเป็นตัวตนลง และสร้างความสุขให้ชีวิต

จากนั้น ผู้เขียนได้อธิบายถึง การเกิดขึ้นของดาวฤกษ์ว่า เกิดจากกลุ่มฝุ่นก๊าซที่ประกอบด้วยไฮโดรเจนรวมตัวกันจนอุณหภูมิและความกดดันสูงมากมาที่ใจกลาง ทำให้เกิดปฏิกิริยานิวเคลียร์ฟิวชั่นขึ้นภายใน เปลี่ยนไฮโดรเจนเป็นฮีเลียม เรียกว่า ปฏิกิริยาระเบิดไฮโดรเจน

ต่อจากนั้น ผู้เขียนได้อธิบายถึง อายุขัยของดาวฤกษ์ว่า ขึ้นอยู่กับระยะเวลาของการเผาผลาญเชื้อเพลิงไฮโดรเจนที่มีมากน้อยต่างกัน เมื่อเชื้อเพลิงหมดก็จะเกิดวาระสุดท้ายของดาวดวงนั้น และในที่สุดดาวฤกษ์จะเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งสุดท้ายไปเป็นดาวเคราะห์ขาว ดาวนิวตรอน และหลุมดำ จะเป็นได้ว่าดาวฤกษ์มีการเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ไม่เที่ยงแท้ถาวร โดยที่สุดของประเด็นนี้ ผู้เขียนต้องการอธิบายให้อ่านเข้าใจถึงสรรพสิ่งใน

จักรวาลนี้ว่า ไม่มีอะไรคงทนถาวร หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ไม่มีอะไรเที่ยงแท้แน่นอน ทุกอย่างอยู่ภายใต้กฎแห่งไตรลักษณ์

5 : ไตรลักษณ์ในจักรวาลวิทยาสสมัยใหม่ (2)

ในบทนี้ ผู้เขียนได้อธิบายใน 2 ประเด็น คือ จักรวาลเกิด-ดับ และความเร้นลับของจักรวาล

ประเด็นแรก จักรวาลเกิด-ดับ ผู้เขียนนำเสนอถึงการมองจักรวาลว่า อยู่ภายใต้กฎไตรลักษณ์ มองการเกิด-ดับของจักรวาลด้วยสายตาแห่งไตรลักษณ์ เพื่อลดความยึดมั่นถือมั่นในความเป็นตัวตนลง เพื่อจะได้มีความสุขในชีวิต

ประเด็นที่สอง ความเร้นลับของจักรวาล ประเด็นนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า นักวิทยาศาสตร์คาดว่าจักรวาลประกอบด้วยสสารปกติ 4 % สสารมืด 21 % และ 75 % เป็นพลังงานมืด โดยอธิบายว่า

สสารปกติ (Matter) คือ ส่วนประกอบเป็นกาแล็กซี และเทหวัตถุทั้งหลาย เช่น ดาวฤกษ์ ดาวหาง อุกกาบาต ดาวเคราะห์ รวมถึงสิ่งมีชีวิตที่อยู่บนดาวเคราะห์

สสารมืด (Dark Matter) คือ สสารในจักรวาลที่เรามองไม่เห็น แต่เชื่อว่ามีส่วนอยู่ สสารมืด เป็นสสารที่ไม่สามารถแผ่รังสีได้มากพอให้ตรวจสอบ แต่ศึกษาได้จากการสำรวจทางอ้อมจากผลกระทบของแรงโน้มถ่วงของมันที่มีต่อวัตถุบนท้องฟ้าที่มองไม่เห็น

พลังงานมืด (Dark Energy) คือ พลังงานที่คอยผลักจักรวาลให้ขยายตัวออกไป ด้วยอัตราเร่ง เป็นแรงลึกลับที่ยังไม่รู้ว่าคืออะไรเป็นสาเหตุและไม่เหมาะสมกับทฤษฎีฟิสิกส์ปัจจุบัน (หน้า 75-76)

โดยสรุปในส่วนนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า ไม่ว่าจักรวาลจะมีส่วนประกอบเป็นเช่นไร แต่ทุกส่วนล้วนมีความสัมพันธ์ต่อกัน มีอิทธิพลถึงกันเสมอ และไม่ว่าจะเป็นสสารปกติ สสารมืด หรือพลังงานมืด จะต้องหลอมรวมกันที่จุดจบของจักรวาล ไม่มีความเที่ยงแท้แน่นอน ไม่สามารถคงทนอยู่ได้ และไม่มีความเป็นตัวตน

6 : ไตรลักษณ์ในควอนตัมฟิสิกส์ (1)

ในบทนี้ ผู้เขียนได้อธิบาย 3 ประเด็น คือ เจ้าควาร์กเพื่อนยาก วัฏจักรสสารธาตุ และโลก แห่งมายาภาพ โดยมีการอธิบายโดยย่อ ดังนี้

เจ้าควาร์กเพื่อนยาก : ส่วนนี้ ผู้เขียนอธิบายถึงการค้นหาไตรลักษณ์ที่ซ่อนอยู่ในควอนตัม ฟิสิกส์ โดยกล่าวว่า สสารที่เรามองเห็นหรือสัมผัสได้ แท้จริงแล้ว คือ มายาภาพ คือ โลกแห่งประสบการณ์ที่ไม่มีความเป็นตัวตนอยู่จริง และหากเข้าใจเช่นนั้น ก็ช่วยให้สามารถลดความยึดมั่นในความเป็นตัวตนของสิ่งต่าง ๆ ลงได้ เมื่อทำได้ก็จะทำให้กิเลสตัณหาเบาบางลง จิตใจจะสงบปล่อยวาง มีความสุขมากขึ้น นั่นคือบทฐานเบื้องต้นที่จะนำไปสู่นิพพาน

จากนั้น ผู้เขียนได้อธิบายถึงวิชาควอนตัมฟิสิกส์ (Quantum Physics) คือ วิทยาศาสตร์สมัยใหม่ที่ศึกษาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ของสสาร ในหน่วยที่เล็กที่สุด มีการอธิบายว่า แต่ก่อนมีนักวิทยาศาสตร์เคยเชื่อว่าหน่วยที่เล็กที่สุดของสสาร คือ อะตอม (โปรตอน นิวตรอน และ อิเล็กตรอน) แต่ปัจจุบันนักวิทยาศาสตร์ได้ค้นพบอนุภาคพื้นฐานของสสารในหน่วยที่เล็กกว่าอะตอม คือ ควาร์ก (Quark) และเลปตอน (lepton) ซึ่งค้นพบโดยการยิงโปรตอนชนโปรตอน แล้วได้อนุภาคควาร์ก โดยจะอยู่ด้วยกัน 2 หรือ 3 ตัวเสมอ เรียกว่า ฮาดรอน (Hadrons) เนื่องจากมีอนุภาคกลูออน (Gluon) ที่มีแรงดึงดูดอย่างเข้มข้นเชื่อมควาร์กไว้ด้วยกัน (หน้า 84-85)

วัฏจักรสสารธาตุ : ผู้เขียนได้อธิบายว่า สสารธาตุต่าง ๆ ล้วนเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง เป็นวัฏจักร ไม่สามารถคงทนอยู่ได้ และไม่มีความเป็นตัวตน โดยยกตัวอย่างวัฏจักรคาร์บอน หมายถึง การที่ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์จากอากาศถูกนำเข้าสู่ชีวิต และถูกนำออกจากสิ่งมีชีวิตคืนสู่บรรยากาศและน้ำหมุนเวียนกันไปเช่นนี้ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งกระบวนการนี้ เกิดขึ้นโดยผ่านหลายช่องทาง ได้แก่

- การหายใจของพืชและสัตว์ในกระบวนการเผาผลาญสารอาหาร
- การย่อยสลายสิ่งขับถ่ายของสัตว์และซากพืชของสัตว์
- การเผาไหม้ของถ่านหิน น้ำมัน และคาร์บอนเนต

จากนั้น ผู้เขียนอธิบายว่า สสารต่าง ๆ ที่มีควาร์กและอิเล็กตรอนเป็นองค์ประกอบมูลฐาน จึงไม่ใช่สิ่งที่แน่นอน สามารถเปลี่ยนแปลงได้เสมอ เกิดขึ้นและดับลงหาความเป็นตัวตนไม่ได้ (หน้า 91-93)

โลกแห่งมายาภาพ : ในประเด็นนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า เรารับรู้สิ่งต่าง ๆ ผ่านทางประสาทสัมผัสและสมองของเราโดยผ่านสื่อสาร โดยการยกตัวอย่างว่า แสงตกกระทบอิเล็กตรอนที่ผิวของวัตถุ แล้วสะท้อนคลื่นแสงบางคลื่นหรือหลาย ๆ คลื่นรวมกันมาที่ตาผ่านระบบประสาทเข้าสู่สมอง เกิดการรับรู้สีและรูปร่างขึ้นที่จิตใจ จำได้หมายรู้ รู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ และมีสิ่งมาปรุงแต่งให้จิต คิดไปในทางที่ดี ทางที่ชั่ว หรือกลาง ๆ (หน้า 94) และมีการยกตัวอย่างอีกว่า อิเล็กตรอนของวัตถุสัมผัสกับอิเล็กตรอนของผิวกาย แล้วเกิดการถ่ายเทพลังงานผ่านระบบประสาทเข้าสู่สมอง เกิดการรับรู้ความร้อน เย็น อ่อน แข็ง เรียบ ขรุขระขึ้นที่จิตใจ จำได้หมายรู้ รู้สึกสุข ทุกข์ หรือเฉย ๆ และสิ่งที่มาปรุงแต่งให้จิตคิดไปในทางที่ดี ทางที่ชั่ว หรือกลาง ๆ (หน้า 97) พร้อมทั้งมีการสรุปว่า สสารในความรับรู้ของเราไม่ใช่สิ่งแท้จริง แต่สสารคือ พลังงานรูปแบบหนึ่งที่ไร้ตัวตน เราไม่สามารถรับรู้ความแท้จริงของสสารด้วยระบบประสาทรับสัมผัส แต่เรารับรู้ผ่านสื่อกลาง คือ ระบบประสาทรับสัมผัส และสมอง

จากนั้น ผู้เขียนสรุปว่า นักควอนตัมฟิสิกส์ยอมรับแล้วว่า แท้จริงแล้วสนามควอนตัมไม่มีอะไรที่มีตัวตนจริง ๆ แต่เป็นการรับรู้ของเราต่างหากที่สร้างตัวตนขึ้นมา และท้ายที่สุดของประเด็นนี้ ผู้เขียนได้สรุปว่า ในความรับรู้ของเรา คือ มายาภาพ เป็นโลกแห่ง

ประสบการณ์ เป็นมิติต่าง ๆ ที่เราสร้างขึ้น สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพราะเราไปรับรู้มัน (วิญญาณชั้น) ไม่ใช่สิ่งที่เป็นตัวตนอันเป็นเอกเทศ

7 : ไตรลักษณ์ในควอนตัมฟิสิกส์ (2)

บทที่ 7 ผู้เขียนได้อธิบาย 3 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ โลกที่แตกต่าง โลกคนละใบ และ ควอนตัม สมอง จิต โดยผู้วิจารณ์ขอสรุปแต่ละประเด็น ดังนี้

โลกที่แตกต่าง : ประเด็นนี้ ผู้เขียนอธิบายว่า สิ่งต่าง ๆ ในความรู้ของเราเป็นเพียงมายาภาพ เป็นโลกแห่งประสบการณ์ที่เราสร้างขึ้นเอง ไม่เที่ยงแท้ และไม่ใช่ว่าตัวตนสิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดล้วนมีโลกแห่งประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ทั้งสิ่งมีชีวิตเซลล์เดียวและหลายเซลล์ การมองโลกและการรับรู้จึงมีความแตกต่างกัน

โลกคนละใบ : ประเด็นโลกคนละใบนี้ ผู้เขียนชวนผู้อ่านให้ทำความเข้าใจโลกแห่งประสบการณ์ของสัตว์ชนิดต่าง ๆ เพื่อให้เกิดปัญญามองเห็นว่า โลกแห่งประสบการณ์ที่เรารับรู้มัน ไม่ใช่สิ่งแท้จริง เป็นเพียงมายาภาพ สิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดมีมายา เป็นโลกของตัวเอง คนละใบตามความสามารถของระบบประสาทที่ใช้เป็นตัวรับรู้ (หน้า 113) และอธิบายว่า สิ่งมีชีวิตแต่ละชนิดมีโลกแห่งประสบการณ์ที่ต่างกันออกไป ระบบประสาทรับสัมผัสหรือปฏิกิริยาตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมภายนอกของสิ่งมีชีวิตล้วนเอื้อต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้น (หน้า 117)

ควอนตัม สมอง จิต : ในส่วนนี้ ผู้เขียนอธิบายถึง จิตในมุมมองที่เป็นคลื่นอนุภาค เพื่อให้เห็นความไม่เป็นตัวตนของจิต ลักษณะการทำงานของจิตในแง่ของคลื่นอนุภาค โดยอ้างว่า นักฟิสิกส์ส่วนใหญ่มีความเห็นว่า จิตวิญญาณมีความสัมพันธ์กับคลื่นอนุภาค และอธิบายการทำงานของสมอง ว่า เกิดจากรหัสคำสั่งต่าง ๆ เป็นล้าน ๆ คำสั่งต่อวินาที ซึ่งเป็นผลจากกลไกการทำงานของคลื่นอนุภาคในระดับอนุภาคควอนตัม นั่น คลื่นอนุภาคมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เช่นเดียวกับแง่ของจิตใจที่เคลื่อนไหวดังสายธาร (หน้า 123) ซึ่งในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนเรียกคลื่นความถี่ของสมองที่แผ่กระจายออกไปว่า “รังสีความคิด” หรือ “กระแสจิต” และสรุปว่า คลื่นอนุภาคของสมองและจิต คือ สิ่งที่ไม่เที่ยงคงทนอยู่ไม่ได้ และไม่ใช่ว่าตัวตนอันแท้จริง (หน้า 124)

8 : ไตรลักษณ์ในทฤษฎีวิวัฒนาการ (1)

ในบทที่ 8 ผู้เขียนอธิบายเนื้อหาไว้ 2 ประเด็น คือ สรรพสิ่งไม่เคยหยุดนิ่ง และ กำเนิดโลก ชีวิตและวิญญาณ โดยมีเนื้อหาย่อ ดังนี้

สรรพสิ่งไม่เคยหยุดนิ่ง : ประเด็นนี้ ผู้เขียนชวนผู้อ่านทำความเข้าใจเรื่องทฤษฎีวิวัฒนาการที่ว่าด้วยโลก สิ่งมีชีวิต รวมถึงจักรวาลที่เกี่ยวข้องถึงสรรพสิ่งว่า มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และอธิบายว่าความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง คือ ธรรมชาติของสรรพสิ่งไม่เคยหยุดนิ่ง ไม่เคยทนอยู่ และไม่ใช่ว่าตัวตนที่แท้จริง โลกและสิ่งมีชีวิตก็อยู่ภายใต้กฎแห่ง

ธรรมชาตินี้ (หน้า 132) นอกจากนั้น ผู้เขียนนำเสนอผู้อ่านว่า เราควรพัฒนาตนเองเพื่อความพ้นทุกข์ โดยการทำความเข้าใจธรรมชาติของสรรพสิ่ง เพื่อให้เกิดปัญญาที่แจ่มแจ้ง

กำเนิดโลก ชีวิต และวิญญูณ : ประเด็นนี้ ผู้เขียนเริ่มอธิบายถึงการกำเนิดดาวเคราะห์โลก เมื่อประมาณ 4,500 ล้านปีก่อน ดาวเคราะห์โลกอยู่ห่างจากดวงอาทิตย์เป็นลำดับที่ 3 มีอุณหภูมิอบอุ่นเหมาะสม ทำให้น้ำคงสภาพอยู่ได้ ไม่ระเหยไป น้ำ คือ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดสิ่งมีชีวิตขึ้นได้ (หน้า 133) และผู้เขียนต่อไปว่า ชีวิตกำเนิดขึ้นเมื่อ 3,500 ล้านปีที่ผ่านมา ชีวิตในระยะเริ่มแรกประกอบด้วยเซลล์เดียว มีโครงสร้างภายในเล็กน้อย เมื่อเวลาผ่านไป เซลล์ได้พัฒนารูปแบบการสร้างพลังงานเพื่อดำรงชีวิต มีการพัฒนาเรียนรู้และรวมตัวกันขึ้น มีการสังเคราะห์ มีการหายใจ และมีการพัฒนาเรื่อยมา

จากนั้น ผู้เขียนอธิบายว่า ขณะที่สิ่งมีชีวิตเซลล์เดียวถือกำเนิดขึ้น ก็จะมีกลุ่มของพลังงานเกิดขึ้นด้วย ซึ่งเรียกกลุ่มพลังงานนี้ว่า “วิญญูณ” ซึ่งถือเป็นส่วนสำคัญของกระบวนการชีวิต วิญญูณ คือ กลุ่มของพลังงานที่มีความมุ่งหมาย (เจตนา) นั่นคือ เจตนาที่จะดำรงชีวิตและสืบทอดเผ่าพันธุ์ (หน้า 138) และวิญญูณ คือ พลังงานสำคัญที่คอยขับเคลื่อนให้ชีวิตดำเนินไปได้

9 : ไตรลักษณ์ในทฤษฎีวิวัฒนาการ (2)

บทนี้เป็นบทสุดท้ายของหนังสือ ผู้เขียนได้นำเสนอใน 2 ประเด็น ได้แก่ สายพันธุ์ที่เปลี่ยนแปลงและการเกิดดับของเซลล์

สายพันธุ์ที่เปลี่ยนแปลง : ประเด็นนี้ ผู้เขียนชวนผู้อ่านดูว่า ชีวิตมีความเคลื่อนไหว เปลี่ยนแปลงไปอย่างไร คือ มองให้เห็นว่า ชีวิตล้วนไม่มีความเที่ยงเกิดขึ้นแล้วดับลงคงทนอยู่ไม่ได้ ผันแปรไปตามเหตุปัจจัย ไม่มีความเป็นตัวตน นอกจากนั้น ผู้เขียนยังพูดถึงการผ่าเหล่า (Mutation) คือ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการวิวัฒนาการของชีวิต และพูดถึงดีเอ็นเอ (Deoxyribonucleic Acid) อันเป็นโมเลกุลในโครโมโซมที่อยู่ในนิวเคลียสของเซลล์ที่ทำหน้าที่เก็บข้อมูลทางพันธุกรรมของสิ่งมีชีวิตและคัดลอกตัวเอง ทุกครั้งที่เซลล์แบ่งตัวสามารถถ่ายทอดไปยังลูกหลานได้ (หน้า 146) และการผ่าเหล่าเกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีเอ็นเอและผู้เขียนสรุปว่า ชีวิตไม่เคยคงทนอยู่ได้ และไม่มีรูปร่างตัวตนที่แท้จริง มนุษย์ก็เช่นกันในอนาคตเราจะมีรูปร่างและคุณสมบัติที่เปลี่ยนแปลงไปจาก เดิม (หน้า 147)

การเกิดดับของเซลล์ : ประเด็นนี้ เป็นประเด็นสุดท้ายที่ผู้เขียนอธิบายถึงเซลล์ การเกิดดับของเซลล์อันเป็นส่วนประกอบของชีวิตว่าความจริงแล้วเซลล์ในร่างกายของคนเราเกิดดับอยู่เสมอ เซลล์มีอายุขัยของมัน มีเซลล์เกิดขึ้นมาทดแทนเซลล์เก่าที่เสื่อมสภาพไป (หน้า 150) ผู้เขียนพยายาม

อธิบายการเกิดดับของเซลล์ในร่างกาย เพื่อให้มองเห็นถึงความเป็นไตรลักษณ์ที่ซุกซ่อนอยู่ในร่างกาย (รูปขันธ์) ว่าเกิดดับอยู่ตลอดเวลา หาตัวตนที่แท้จริงไม่ได้ และสุดท้าย

ผู้เขียนก็สรุปไว้อย่างน่าสนใจว่า “ร่างกายในปัจจุบัน จึงไม่ใช่ร่างกายในอดีต เรามีหัวใจดวงใหม่ สมอง ผิวหนัง กล้ามเนื้อ กระดูก และอวัยวะส่วนใหญ่ในร่างกายเป็นของใหม่ ไม่ใช่อวัยวะเดียวกับตอนที่ถือกำเนิดขึ้นมา เพราะฉะนั้น อย่าหลงคิดว่า ร่างกายเราเป็นตัวตนอันเที่ยงแท้ ร่างกายของเราเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ตั้งแต่เกิดขึ้นมาจนกระทั่งตายลง และเสื่อมสลายไป” (หน้า 155)

3. ทศนบทวิจารณ์

หลังจากได้อ่านหนังสือ เรื่อง ไตรลักษณ์ในควอนตัม แล้ว ผู้วิจารณ์มีข้อวิจารณ์ ดังนี้

1. ลักษณะของหนังสือ

เป็นหนังสือประเภทธรรมประยุต์ที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะเป็นหนังสือที่นำเสนอถึงองค์ความรู้เรื่องไตรลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคำสอนสำคัญยิ่งมาอธิบายได้อย่างกลมกลืนกับองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ โดยเฉพาะเรื่องควอนตัมในทางฟิสิกส์ จัดเป็นหนังสือที่น่าสนใจ อธิบายข้อมูลในสองส่วนได้อย่างน่าสนใจ ด้วยภาษาที่ผู้อ่านสามารถอ่านและเข้าใจได้โดยง่าย

2. การเรียบเรียงเนื้อหา

การเรียบเรียงเนื้อหา ผู้เขียนได้เรียบเรียงเนื้อหาโดยแบ่งออกเป็น 9 บท ซึ่งในแต่ละบทก็จะมีประเด็นย่อย 2 - 3 ประเด็น โดยเริ่มอธิบายเนื้อหาจากองค์ความรู้เรื่องไตรลักษณ์ทางพระพุทธศาสนา จากนั้นก็เป็นการอธิบายองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ และต่อด้วยการอธิบายเรื่องไตรลักษณ์ในควอนตัมฟิสิกส์ และไตรลักษณ์ในทฤษฎีวิวัฒนาการด้วยภาษาที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้โดยง่าย เป็นการอธิบายเชิงเปรียบเทียบข้อมูลทางพระพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ ได้อย่างลึกซึ้งและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

3. ลักษณะการนำเสนอเนื้อหา

ในการนำเสนอเนื้อหาของหนังสือนั้น ผู้เขียนได้มีการนำเสนอเนื้อหาทั้งในส่วนขององค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาและองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ด้วยการใช้ภาษาที่ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่ายและมีการสอดแทรกพุทธพจน์คั่นระหว่างบทที่สอดคล้องกับเนื้อหาได้อย่างน่าสนใจ กล่าวได้ว่า หนังสือเล่มนี้มีการนำเสนอเนื้อหาที่ทุกคนอ่านได้สบาย แม้ว่าเนื้อหาจะเป็นเรื่องที่ละเอียดลึกซึ้ง ไม่ว่าจะเป็นเนื้อหาในทางพระพุทธศาสนาและเนื้อหาทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่

4. แรงบันดาลใจในการเขียน

จากการอ่านหนังสือเล่มนี้ ทำให้เห็นว่าผู้เขียนศึกษาข้อมูลที่เป็นความรู้ทางวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะวิทยาศาสตร์สมัยใหม่เรื่องควอนตัมและได้ศึกษาความรู้ทางพระพุทธศาสนาเรื่องไตรลักษณ์ อันเป็นความรู้ที่ลึกซึ้ง จากนั้นก็เกิดแรงบันดาลใจที่ต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านได้เห็นและเข้าใจถึงความกลมกลืนขององค์ความรู้ทั้งสองภาคส่วน โดยได้นำเสนอในเชิงเปรียบเทียบกับภาษาที่เข้าใจง่าย ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการเรียนรู้ในองค์ความรู้ทั้งสองภาคส่วน

5. จุดเด่น

5.1 การนำเสนอแนวคิดใหม่ การผสมผสานแนวคิด "ไตรลักษณ์" ในพุทธศาสนา (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) เข้ากับฟิสิกส์ควอนตัมถือเป็นเรื่องที่แปลกใหม่และท้าทาย ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์และจิตวิญญาณได้ดี

5.2 การให้ข้อมูลเชิงลึกในมิติทางวิทยาศาสตร์และปรัชญา หนังสือมีการอธิบายพื้นฐานของฟิสิกส์ควอนตัมในแบบที่คนทั่วไปสามารถเข้าใจได้ ทั้งยังพยายามเชื่อมโยงแนวคิดนี้กับไตรลักษณ์ ซึ่งทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจลึกซึ้งเกี่ยวกับธรรมชาติของความไม่เที่ยง ความไม่ทนทาน และความไม่มีตัวตนในมุมมองทางวิทยาศาสตร์

5.3 กระตุ้นความคิดในเชิงปรัชญา การนำเสนอแนวคิดเชิงพุทธศาสนาในบริบทของฟิสิกส์ควอนตัมสามารถกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดคำถามเกี่ยวกับความหมายของชีวิต การดำรงอยู่ และธรรมชาติของสรรพสิ่งได้ ซึ่งเหมาะสำหรับผู้อ่านที่สนใจทั้งเรื่องวิทยาศาสตร์และปรัชญา

6. จุดด้อย

6.1 การใช้ภาษาที่เข้าใจยากสำหรับผู้ที่ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญ เนื่องจากเนื้อหาของฟิสิกส์ควอนตัมมีความซับซ้อน หนังสืออาจต้องการการอธิบายที่เข้าใจง่ายขึ้น หรือการใช้ภาษาที่ไม่ซับซ้อนเกินไป เพื่อให้ผู้อ่านทั่วไปสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่ายกว่าเดิม

6.2 ความชัดเจนในการเชื่อมโยงระหว่างแนวคิดไตรลักษณ์กับควอนตัม แม้ว่าการเชื่อมโยงระหว่างไตรลักษณ์และควอนตัมจะเป็นจุดเด่น แต่บางจุดอาจยังอธิบายไม่ละเอียดพอ ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่ายังไม่ชัดเจนหรือขาดความเชื่อมโยงระหว่างสองแนวคิดนี้ การเพิ่มตัวอย่างที่ชัดเจนขึ้นหรือการเปรียบเทียบที่เข้าใจง่ายจะช่วยให้เนื้อหามีความเข้าใจได้ง่ายยิ่งขึ้น

6.3 การขยายเนื้อหาในแง่ของการปฏิบัติธรรม ผู้อ่านบางคนอาจต้องการแนวทางหรือข้อคิดที่สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ดังนั้น การเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับการนำแนวคิดไตรลักษณ์ไปใช้ในชีวิตจริงจะทำให้ผู้อ่านสามารถนำสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติได้มากขึ้น

4. สรุป

เมื่อผู้อ่านได้อ่านหนังสือเล่มนี้จนจบ จะได้รับความรู้สึกซึ่งเกี่ยวกับไตรลักษณ์ในพระพุทธศาสนา พร้อมทั้งได้รับความรู้ทางวิทยาศาสตร์สมัยใหม่ โดยเฉพาะทฤษฎีควอนตัม หนังสือเล่มนี้ช่วยเปิดมุมมองใหม่ให้ผู้อ่านได้เห็นว่าความรู้ในพระพุทธศาสนาและความรู้ทางวิทยาศาสตร์มีความสอดคล้องกันอย่างน่าทึ่ง และไม่ได้มีความขัดแย้งกันแต่อย่างใด

ผู้วิจารณ์มองว่าหนังสือเล่มนี้สามารถช่วยให้ผู้อ่านเข้าถึงสัจธรรมของชีวิต โดยเฉพาะในเรื่องไตรลักษณ์ ได้แก่ ความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ความเป็นทุกข์ (ทุกขัง) และความไม่มีตัวตน (อนัตตา) อีกทั้งยังช่วยให้ผู้อ่านนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สำหรับการอ่านหนังสือเล่มนี้ ผู้วิจารณ์แนะนำว่าผู้อ่านควรมีพื้นฐานความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับไตรลักษณ์และทฤษฎีควอนตัม เพื่อให้สามารถทำความเข้าใจเนื้อหาได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ ผู้วิจารณ์ยืนยันว่าหนังสือเล่มนี้เหมาะสำหรับทุกคน เพราะนอกจากจะช่วยเสริมสร้างความรู้ทั้งทางพระพุทธศาสนาและวิทยาศาสตร์แล้ว ยังสามารถประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันได้อย่างลงตัว เพื่อสร้างความสุขที่แท้จริงในชีวิตประจำวัน

เอกสารอ้างอิง

มาติเยอ ริการ์ และตริน ชวน ตวน. (2554). *ควอนตัมกับดอกบัว*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สวนเงินมีมา.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). *ไตรลักษณ์*. ม.ป.ท.

วัชรระ งามจิตรเจริญ. (2558). *พุทธธรรม ควอนตัม สัมพันธ์ภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กรีน-ปัญญาญาณ.

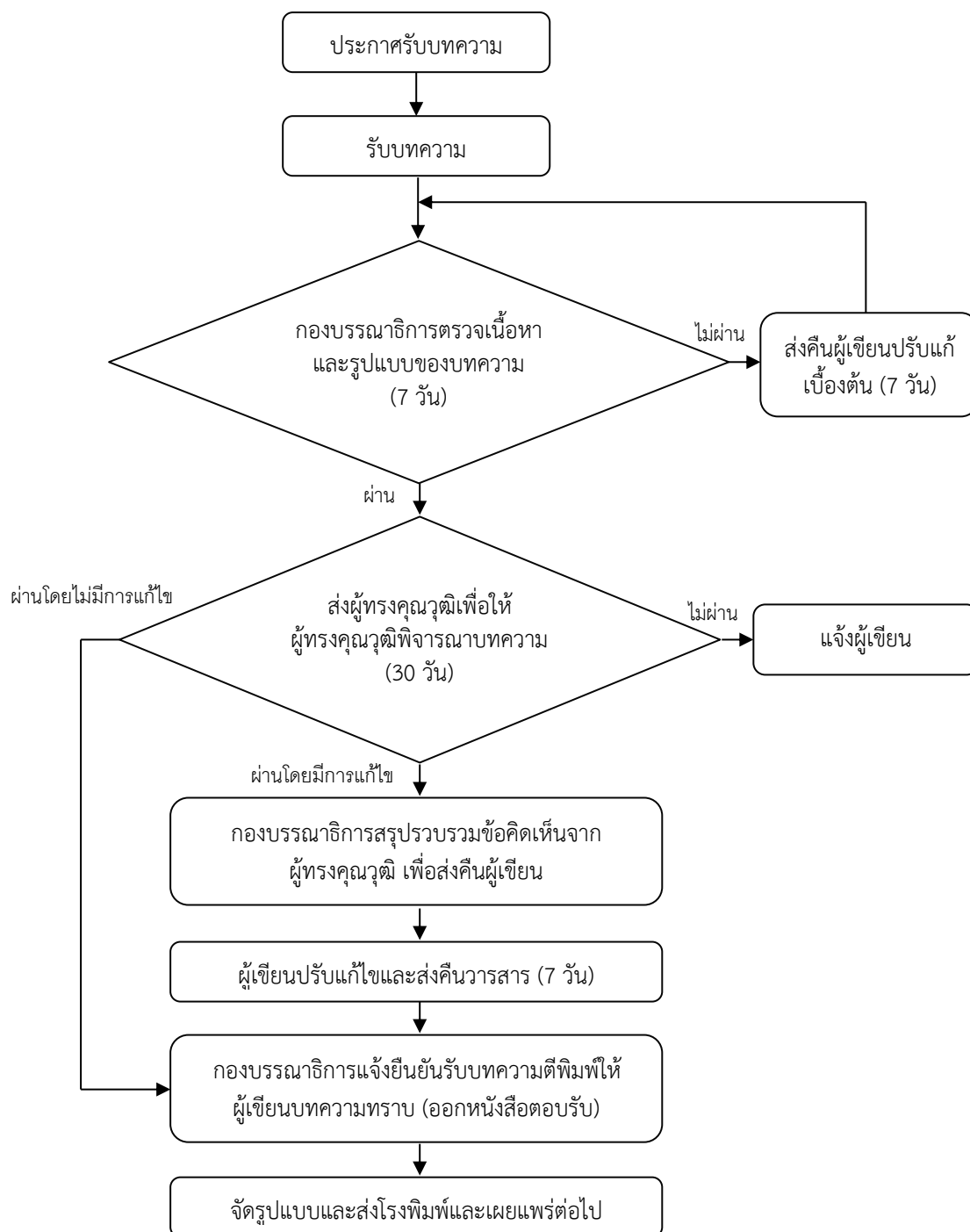
สิริวิษณุ รัตนจินดา. (2562). *ไตรลักษณ์ในควอนตัม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กอธิงฮอ.

สิริวิษณุ รัตนจินดา. (2555). *สมองควอนตัมดึงดูดความสำเร็จ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์กอธิงฮอ.

องค์ทะไลลามะ (His Holiness the Dalai Lama). (2565). *จักรวาลในหนึ่งอะตอม* (*The Universe in a Single Atom*). (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์: สวนเงินมีมา.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์
วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

บทความที่ส่งมาขอรับการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ จะต้องไม่เคยตีพิมพ์หรืออยู่ระหว่างการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อตีพิมพ์ในวารสารอื่น ผู้เขียนบทความจะต้องยินยอมและปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ รูปแบบ ขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับการเสนอ บทความวิจัย บทความวิชาการ และบทความปกิณกะ เพื่อตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ อย่างเคร่งครัด รวมทั้งระบบการอ้างอิงในเนื้อหาและอ้างอิงในท้ายบทความ (References) ต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของวารสารในรูปแบบของ APA 6th edition ดูตัวอย่างอ้างอิง

ทัศนะและความคิดเห็นที่ปรากฏในบทความในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ถือเป็นความรับผิดชอบของผู้เขียนบทความนั้น และไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ รวมทั้งผู้เขียนจะต้องคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัย ไม่ละเมิดหรือคัดลอกผลงานของผู้อื่นมาเป็นของตนเอง

ผู้ประสงค์จะตีพิมพ์บทความต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและกระบวนการดังต่อไปนี้

1. ผู้เขียนจะต้องศึกษารูปแบบและตรวจสอบการเขียนบทความให้ตรงตามรูปแบบของวารสาร

2. แนบไฟล์บทความ (Microsoft word) เข้าสู่ระบบออนไลน์ที่ <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index> พร้อมแจ้งและติดต่อประสานงานไปที่ ผู้ช่วยบรรณาธิการนายมงคล สอนไธสง โทร. 064-946-1595, อีเมล: mongkol.son@mcu.ac.th, ไลน์: kee_s ทั้งนี้ผู้เขียนต้องระบุต้นสังกัด และเบอร์โทรศัพท์ ที่ติดต่อได้โดยตรง ไว้ในกล่องโต้ตอบ หรือ Discussion Box หรือ ทาง LINE

3. บทความต้องผ่านการตรวจรูปแบบจากกองบรรณาธิการ และผู้เขียนต้องปรับแก้ไขให้สมบูรณ์และถูกต้องตามคำแนะนำของกองบรรณาธิการ

4. เนื้อหาบทความและองค์ประกอบของบทความต้องผ่านการตรวจพิจารณาและอนุมัติจากกองบรรณาธิการ เพื่อส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาประเมินบทความ

5. เมื่อบทความผ่านการอนุมัติจากกองบรรณาธิการแล้ว ผู้เขียนต้องทำการโอนเงินค่าธรรมเนียมบทความ 4,000 บาท (สี่พันบาทถ้วน) ต่อ 1 บทความ ตามหมายเลขบัญชี "791-0-50021-1" ธนาคารกรุงไทย ชื่อบัญชี "วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ (วารสาร)" พร้อมแนบสลิปหลักฐานไปที่กล่องโต้ตอบ หรือ Discussion Box หรือ ทาง LINE

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ไม่มีนโยบายในการเก็บเงินค่าธรรมเนียมเกินที่กำหนดไว้ โปรดระวังมีบุคคลแอบอ้างเรียกเก็บเงินเพิ่ม ซึ่งทางวารสารไม่มีส่วนเกี่ยวข้องและไม่ขอรับผิดชอบโดยประการทั้งปวง

6. บทความต้องผ่านการประเมินจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน และการพิจารณาของกองบรรณาธิการถือเป็นขั้นสุดท้าย ในกรณีที่บทความของท่านไม่ผ่านการประเมินและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิและกองบรรณาธิการ วารสารขอสงวนสิทธิ์ในการไม่รับตีพิมพ์บทความและไม่คืนเงินโดยประการทั้งปวง

7. เมื่อได้ผ่านการประเมินคุณภาพจากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (TCI) โดยได้รับการจัดให้อยู่ในวารสารกลุ่มใด ๆ ก็ตาม ผู้เขียนยินยอมที่จะรับผลการประเมินนั้นโดยไม่มีข้อโต้แย้ง

8. เนื้อหาบทความที่แก้ไขตามผู้ประเมินต้องไฮไลท์ตัวอักษรสีแดง เพื่อให้กองบรรณาธิการได้ใช้ตรวจสอบว่าท่านได้แก้ไขจริง และหากท่านไม่ไฮไลท์ตัวอักษรสีแดง ทางวารสารจะถือว่าท่านไม่ได้แก้ไขบทความตามผู้ประเมิน และส่งไฟล์ (Microsoft word) บทความที่แก้ไขสมบูรณ์แล้วแนบเข้ามาในระบบ โดยมีระยะเวลาไม่เกิน 1 เดือน หลังจากวารสารได้ส่งผลประเมินให้ผู้เขียนทราบ ในกรณีกองบรรณาธิการตรวจพบว่าบทความย่อภาษาอังกฤษ (Abstract) ไม่สมบูรณ์ ทางวารสารจะส่งให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านภาษาปรับแก้ไข ซึ่งผู้เขียนจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการตรวจแก้ Abstract จำนวน 500 บาท

9. ทั้งนี้แม้บทความที่ผ่านการอนุมัติแล้ว ภายหลังพบว่า หากไม่สามารถติดต่อผู้เขียนบทความได้ และผู้เขียนไม่ยอมแก้ไขบทความให้สมบูรณ์หรือแก้ไขบทความล่าช้าไม่ตรงตามระยะเวลาที่กำหนด ทางวารสารขอสงวนสิทธิ์ที่จะปฏิเสธไม่รับตีพิมพ์บทความ และขอยกเลิกใบตอบรับตีพิมพ์บทความ โดยวารสารจะแจ้งผ่านทางอีเมลจากระบบที่ผู้เขียนได้ลงทะเบียนไว้แล้วเท่านั้น

10. การจัดเลื่อนลำดับเพื่อเผยแพร่บทความในแต่ละฉบับ เป็นอำนาจและสิทธิ์ในการตัดสินใจของกองบรรณาธิการ โดยไม่ต้องขออนุญาตจากเจ้าของบทความ

11. ความก้าวหน้าเกี่ยวกับบทความ เป็นความรับผิดชอบของเจ้าของบทความที่ต้องติดตามสอบถามอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้กองบรรณาธิการ จะแจ้งให้ทราบในระบบของวารสาร

ผู้พิมพ์บทความที่ตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องดำเนินการตามองค์ประกอบและรูปแบบที่วารสารกำหนด ดังนี้

1. ประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่าง ๆ ดังนี้

1.1 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษาหรือประชาชนทั่วไป

1.2 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใด ๆ มาก่อน

1.3 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่ บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์ ต้องผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน ทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะพร้อมส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (Font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 15 หน้า กระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) จำนวน 3 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการ ต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมด ซึ่งบทคัดย่อของเรื่องไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 3 ส่วนเท่านั้น คือ

1) วัตถุประสงค์ ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา

2) ระเบียบวิธีวิจัย

3) ผลการวิจัยพบว่า ควรประกอบด้วยผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)

4) คำสำคัญ (Keywords) ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 5 คำที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายจุลภาค (Comma) (,)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่า จะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ข้อมูลและเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษา และวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่ และสัมพันธ์ กับวัตถุประสงค์ ของการศึกษา โดยการ บรรยายในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือ แผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (ถ้ามี) (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการ วิเคราะห์ ของผู้นิพนธ์นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ ใหม่ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิด ประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (ถ้ามี) (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้ เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (ถ้ามี) (Knowledge Gained) เป็นองค์ความรู้อันเป็น ผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผัง มโนทัศน์เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหา ตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของ ข้อความไว้ในเครื่องหมาย วงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ บทความปกิณกะ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำ โดยอาศัยการปริทรรศน์ (review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่าง ๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดี ต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือ เฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวม หรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่ สำคัญเท่านั้น

3.2.4 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตาม หลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยม แพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการ งานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและ ภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบัน หรือหน่วยงานของผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์ และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบเดียวกัน

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์: ชื่อย่อคัมภีร์ เล่ม/ข้อ/หน้า และให้วงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย หรือ (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกภาษาบาลี ตัวอย่างเช่น

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

(พระไตรปิฎกภาษาไทย, อภ.ทุก. (ไทย) 20/395/106)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์./ สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ด้วย

การอ้างอิงในเนื้อเรื่อง

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต), 2557)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรมัทธ ฐาตโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรมัทธ ฐาตโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือ คนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525)

Prasitratsin et al. (1982: 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525)

(Prasitratsin et al., 1982)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์ (ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ปรัชญา*. กรุงเทพมหานคร: โบบาง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตาม

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระณันท์ ฐาตุโร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระณันท์ ฐาตุโร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือ คนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525)

Prasitratsin et al. (1982)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525)

(Prasitratsin et al., 1982)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อบทความ./ชื่อวารสาร./ปีที่(ฉบับที่)./เลขหน้า.

อานวย มีราคา. (2564). การศึกษาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา กลุ่มที่ 11 ศรีสะเกษ นครราชสีมา ชัยภูมิ บุรีรัมย์ และสุรินทร์. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 6(1), 134-145.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298-314.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีวิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล./ปีที่พิมพ์)

ผู้แต่งคนเดียว ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหานามหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตาม

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557)

กรณีผู้แต่งเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ปวรวรรณ เขาเรียง (2563) หรือ Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ปวรวรรณ เขาเรียง, 2563) หรือ (Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่ง ชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่างเช่น

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระธรรณ์ ฐาตโตร และบุญชนะ ทาโยศรี (2562)

Phitchayangkul and Chitram (2016)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระธรรณ์ ฐาตโตร และบุญชนะ ทาโยศรี, 2562)

(Phitchayangkul and Chitram, 2016)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่น ๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525)

Prasitratsin et al. (1982: 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น สุชาติ (ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525)

(Prasitratsin et al., 1982)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)/ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตหรือวิทยานิพนธ์ ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา)/สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระอธิการวัชร จิตตสาโร. (2561). *การศึกษาเปรียบเทียบมนุษย์ในพุทธปรัชญาเถรวาทกับปรัชญานิเทศ์*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkolborei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle*. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkomrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย**การอ้างอิงในเนื้อหา**

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์: เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.
สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอมะเณร จังหวัดกำแพงเพชร*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)
หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)
ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)
ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์,/วันที่/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/, หน้า.
พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)
หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)
ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วยชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)
ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

การอ้างอิงท้ายบทความ

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)
หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกิพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./เข้าถึงได้จาก/http://www.xxxxxxx

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ) (คำว่า สืบค้นเมื่อ ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย

กรวรรณ สังขกร. (2558). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย. เข้าถึงได้จาก <http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224>

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>

ตัวอย่างวิกิพีเดีย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./วันที่สืบค้น./จาก/http://www.xxxxxxx

วิกิพีเดีย. (2561). จังหวัดบุรีรัมย์ พ.ศ. 2560. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki/จังหวัดบุรีรัมย์>

9. เอกสารการประชุมทางวิชาการ

การอ้างอิงในเนื้อหา

(ชื่อผู้แต่ง, ปีที่พิมพ์, น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า)

(พระมหาสุชาติ อภินันโท, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหม กัลป์, 2561)

(Soutar, G. & Mazzarol, T. W., 1995)

การอ้างอิงท้ายบทความ

ผู้แต่ง. (ปีที่พิมพ์). ชื่อบทความหรือชื่อเรื่องของบท. ใน หรือ In ชื่อบรรณาธิการ (บ.ก. หรือ Ed. หรือ Eds.), ชื่อการประชุม (น. หรือ p. หรือ pp. เลขหน้า). สถานที่พิมพ์: สำนักพิมพ์. พระมหาสุชาติ อภินันโท, อัครเดช พรหมกัลป์ และรัตติยา พรหมกัลป์. (2561). คณะสงฆ์กับการจัดการเครือข่ายวัฒนธรรมเชิงพุทธในอนุภูมิภาคน้ำโขง. ใน การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 3 INC2019 (น. 1892). น่าน: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Soutar, G., & Mazzarol, T. W. (1995). Gaining competitive advantage in education services exports: Forward integration and strategic alliances in a maturing market. In G. Tower (Ed.), *Proceeding of the Academy of International Business Southeast Asia Regional Conference, Asia Pacific International Business: Regional integration and global competitiveness* (pp. 85-110). Perth: Murdoch University.

➤ วิทยาลัยสงฆ์บุรีรัมย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

281 หมู่ 13 ถนนบุรีรัมย์-ประโคนชัย ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์ 31000

โทรศัพท์ 06 4946 1595, 08 97102920

E-mail: ambj.mcu@gmail.com

<https://so06.tci-thaijo.org/index.php/ambj/index>